Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com for updates

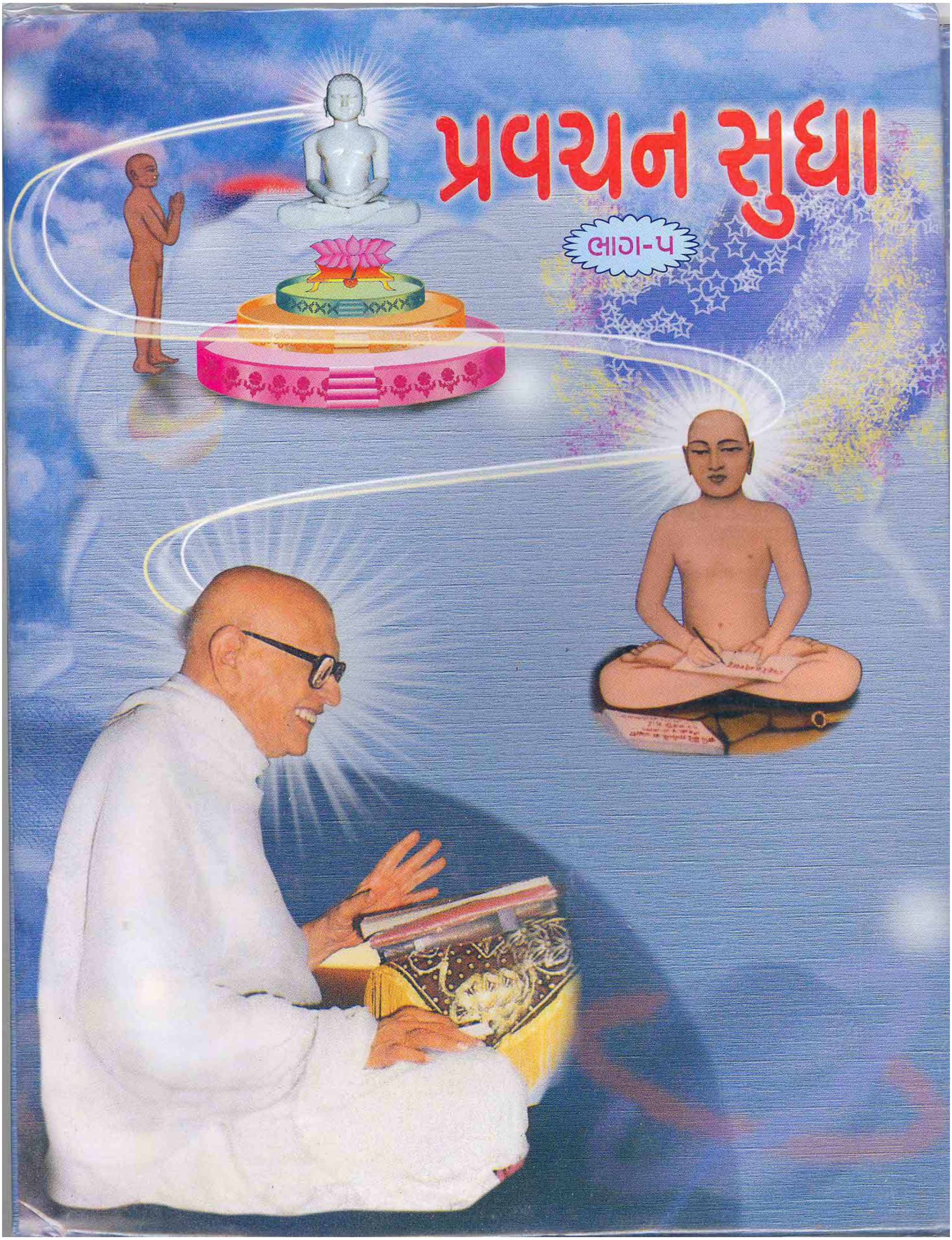

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ૐ

શ્રી વીતરાગાય નમઃ

પ્રવચન સુધા

(ભાગ-૫)

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી કાનજીસ્વામીના ‘પ્રવચનસાર’

ઉપરના પ્રવચનો

(ગાથા ૧૦૫ થી ૧૨૬)

પ્રકાશક

વીતરાગ સત્ સાહિત્ય પ્રસારક ટ્રસ્ટ

ભાવનગર

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પ્રાપ્તિ સ્થાન

વીતરાગ સત્સાહિત્ય પ્રસારક ટ્રસ્ટ
૫૮૦, જૂની માણેકવાડી,
પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી કાનજીસ્વામી માર્ગ
ભાવનગર-૩૬૪૦૦૧
ફોન : (૦૨૭૮) ૨૪૨૩૨૦૭

શ્રી પંકજભાઈ પ્રાણભાઈ કામદાર
૩૨, કહાનનગર
૨૭૧/૨૯૧ એન. સી. કેલકર રોડ
દાદર (વેસ્ટ), મુંબઈ-૪૦૦૦૨૮
ફોન : (૦૨૨) ૨૪૩૦૭૪૮૯

ખીમજીભાઈ ગંગર (મુંબઈ) : (૦૨૨) ૨૬૧૬૧૫૯૧
ડોલરભાઈ હેમાણી (કલકત્તા) : (૦૩૩) ૨૪૭૫૨૬૯૭
અમી અગ્રવાલ (અમદાવાદ) : (૦૭૯) R-૨૫૪૫૦૪૯૨, ૯૩૭૭૧૪૮૯૬૩

શ્રી આદિનાથ કુંદકુંદ કહાન દિગંબર જૈન ટ્રસ્ટ
'વિમલાંચલ' હરિનગર,
અલીગઢ.
ફોન : (૦૫૭૧) ૪૧૦૦૧૦/૧૧/૧૨

પ્રથમાવૃત્તિ : ૧૧-૦૫-૨૦૦૫
(પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીની ૧૧૬મી જન્મ જયંતિ)
પ્રત : ૧૦૦૦
પૃષ્ઠ સંખ્યા : ૪૫૬ + ૮ = ૪૬૪
પડતર કિંમત : ૧૦૦/-
મૂલ્ય : ૩૦/-

લેસર ટાઈપ સેટિંગ :
પૂજા ઇમ્પ્રેશન્સ
પ્લોટ નં. ૧૦૭૫/A
માતૃછાયા–૪, આંબાવાડી
ભાવનગર-૩૬૪૦૦૧
ફોન : (૦૨૭૮) ૨૨૦૩૪૭૦

મુદ્રક :
ભગવતી ઑફસેટ
૧૫/C, બંસીધર મિલ કંપાઉન્ડ
બારડોલપુરા,
અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૪
ફોન : (૦૭૯) ૨૧૬૭૬૦૩

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com for updates

પરમોપકારી પૂજ્ય ગુરુદેવ શ્રી કાનજીસ્વામી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Thanks & Our Request

This shastra has been donated by Vitraag Sat Sahitya Trust who have paid for it to be "electronised" and made available on the internet.

Our request to you:

1) Great care has been taken to ensure this electronic version of Pravachan Suddha Part 5 (Gujarati) is a faithful copy of the paper version. However if you find any errors please inform us on rajesh@AtmaDharma.com so that we can make this beautiful work even more accurate.

2) Keep checking the version number of the on-line shastra so that if corrections have been made you can replace your copy with the corrected one.

Version History

Version Number	Date	Changes
001	18 December 2011	First electronic version

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પ્રસ્તાવના

શ્રીમદ્ ભગવત્ કુંદકુંદઆચાર્યદેવ પ્રણીત પંચ પરમાગમોમાં 'પ્રવચનસાર' શાસ્ત્ર 'દ્વિતીય શ્રુતસ્કંધ'નાં સર્વોત્કૃષ્ટ આગમોમાંનું એક છે. ભગવાન કુંદકુંદઆચાર્યના મહિમા દર્શાવતાં અનેક શીલાલેખો આજે પણ મોજૂદ છે. તેમનાં લખેલાં શાસ્ત્રો સાક્ષાત્ ગણધરદેવનાં વચનો જેટલાં જ પ્રમાણભૂત મનાય છે.

મહાવિદેહક્ષેત્રમાં વિદ્યમાન ત્રિલોકનાથ વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમ દેવાધિદેવ શ્રી સીમંધર ભગવાનની પ્રત્યક્ષ દિવ્ય દેશના સાંભળી ભરતમાં આવીને ભગવાન કુંદકુંદઆચાર્યદેવે અનેક શાસ્ત્રોની રચના કરી છે. જિનશાસનના અનેક મુખ્ય સિદ્ધાંતોનાં બીજ આ 'પ્રવચનસાર' શાસ્ત્રમાં રહેલાં છે. પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી કાનજીસ્વામી આ શાસ્ત્રના પ્રવચનોમાં ફરમાવે છે – 'પ્ર + વચન + સાર. પ્ર નામ દિવ્યવચનો. જે દિવ્યધ્વનિ – ત્રણલોકના નાથ પરમાત્માની દિવ્યધ્વનિ – જે ૐ ધ્વનિ – તે અહીંયા કહે છે.' અતઃ આ 'પ્રવચનસાર' ગ્રંથ છે એ ભગવાન શ્રી સીમંધરસ્વામીના દિવ્ય સંદેશા જ છે. ત્રણ વિભાગમાં વિભાજીત થયેલ આ ગ્રંથમાં વસ્તુ સ્વરૂપને સમજાવતાં મૂળભૂત સિદ્ધાંતોનું પ્રતિપાદન થયેલ છે. જે મુમુક્ષુજીવને મહા મિથ્યાત્વરૂપી અંધકારને નષ્ટ કરવા માટે દિવ્ય પ્રકાશ સમાન જ છે.

મહા મિથ્યાત્વથી પ્રભાવિત આ દુષમકાળમાં આવા સર્વોત્કૃષ્ટ પરમાગમોનાં સિદ્ધાંતો સમજવાનું અજ્ઞાનીજીવોનું ક્યાં સામર્થ્ય હતું ? પરંતુ ભરતક્ષેત્રના અહોભાગ્યે તથા ભવ્યજીવોને તારવા, આ મિથ્યાત્વના ઘોર તિમિરને નષ્ટ કરવા એક દિવ્ય પ્રકાશ થયો ! એ છે કહાન ગુરુદેવ !! પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી આ કાળનાં એક અજોડ રત્ન છે ! જેમણે સ્વયંની જ્ઞાનપ્રભા દ્વારા ગૂઢ પરમાગમોના રહસ્યોને ઉકેલ્યા. જેમનાં ઘરમાં આગમો ઉપલબ્ધ હતાં તેમને પણ આગમો ઉકેલવાની શક્તિ નહોતી, એવા આ દુષમકાળમાં પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના પરમ પ્રભાવના યોગે ઘરે-ઘરે મૂળભૂત પરમાગમોનાં સ્વાધ્યાયની પ્રણાલિકા શરૂ થઈ. દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય, ઉત્પાદ્, વ્યય, ધ્રૌવ્ય, નિશ્ચય-વ્યવહાર, ઉપાદાન-નિમિત્ત ઇત્યાદિ અનેકાનેક વસ્તુસ્વરૂપને સ્પષ્ટ કરતાં સિદ્ધાંતોનો પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીએ પ્રકાશ કર્યો.

પ્રશમમૂર્તિ પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબહેનનાં વચનાનુસાર 'પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી આ કાળનો એક અચંબો જ છે. પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીને શ્રુતની લબ્ધિ હતી. પંચમકાળે નિરંતર અમૃતઝરતી ગુરુદેવની વાણી ભગવાનનો વિરહ ભુલાવે છે.' ઇત્યાદિ અનેકાનેક બહુમાનસૂચક વાક્યો પૂજ્ય

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગુરુદેવશ્રીની અસાધારણ પ્રતિભાને વ્યક્ત કરે છે.

એવાં ભવોદધિતારણહાર, નિષ્કારણ કરુણાશીલ, અધ્યાત્મમૂર્તિ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીએ અનેક મૂળ પરમાગમો ઉપર પ્રવચનો આપી દિવ્ય અમૃતધારા વરસાવી છે. તે અનેક શાસ્ત્રોમાંના એક 'પ્રવચનસાર' જેવાં ગૂઢ પરમાગમ ઉપરનાં પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનાં પ્રવચનો પ્રકાશિત કરવાનું મહાન સૌભાગ્ય 'વીતરાગ સત્‌સાહિત્ય પ્રસારક ટ્રસ્ટ' ને સંપ્રાપ્ત થયું છે. 'પ્રવચનસાર' શાસ્ત્ર ઉપર પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનાં કુલ ૨૭૪ પ્રવચનો થયાં છે. મૂળ પરમાગમ ત્રણ અધિકારમાં વિભાજીત છે. તેની અંદર બીજા અધિકારોના વિભાગ કરવામાં આવેલ છે. જે 'પ્રવચનસાર' શાસ્ત્રની અનુક્રમણિકામાં આપવામાં આવેલ છે. તદ્‌અનુસાર ૨૭૪ પ્રવચનોને આવરી લેવા અર્થે કુલ ૧૧ ભાગમાં આ પ્રવચનોને પ્રકાશિત કરવામાં આવશે. પાંચમા ભાગના આ પ્રવચનોમાં કુલ ૨૯ પ્રવચનો છે. જેમાં ૧૦૫થી ૧૨૬ ગાથાઓનો સમાવેશ થાય છે. આ ગાથાઓ 'દ્રવ્યસામાન્ય અધિકાર'ના મથાળા નીચે લેવામાં આવેલ છે.

પ્રસ્તુત ગ્રંથના સ્વાધ્યાયમાં સરળતા રહે તે અર્થે મૂળ સૂત્રકાર શ્રીમદ્ ભગવત્ કુંદકુંદઆચાર્યદેવની પ્રાકૃત ગાથાઓ, સૂત્ર ટીકાકાર આચાર્ય ભગવાન શ્રીમદ્ ભગવત્ અમૃતચંદ્રઆચાર્યદેવની 'તત્ત્વદીપિકા' ટીકા તથા શ્રીમદ્ ભગવત્ જયસેનઆચાર્યદેવની 'તાત્પર્યવૃતિ' ટીકા સંસ્કૃતમાં આપવામાં આવેલ છે. તદ્‌ઉપરાંત ગુજરાતી હરિગીત તથા ટીકા પણ આપવામાં આવેલ છે.

સમાદરણીય, સિદ્ધાંતનિષ્ઠ, જિનવાણી રહસ્યજ્ઞ પૂજ્ય ભાઈશ્રી 'શશીભાઈ'ના માર્ગદર્શન નીચે આ પહેલાં 'પ્રવચન નવનીત' (ભાગ ૧ થી ૪) પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા છે. તે જ પ્રમાણે આ પ્રવચનોનાં સંકલનમાં પણ પૂર્ણ ચીવટ રાખી પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીની વાણી અક્ષરશઃ જળવાઈ રહે તથા ભાવોનો પ્રવાહ પણ યથાવત જળવાઈ રહે તેનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના બધા જ પ્રવચનો પ્રકાશિત થાય તેવી તેઓશ્રીની ભાવના હતી. તદર્થ બધા જ પ્રવચનો કમ્પ્યુટરમાં પુસ્તકાકારરૂપે આવી જાય તેવી પણ તેઓશ્રીની શોધ ચાલતી હતી. આ વાત તેઓશ્રીની પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી પ્રત્યેની ભક્તિભાવનાને પ્રદર્શિત કરે છે. માટે આ ભાવનાને અનુસરીને આ કાર્ય કરવામાં આવી રહ્યું છે. અતઃ આ પ્રસંગે તેમના ઉપકારને સ્મરણમાં લઈ તેઓશ્રીના ચરણોમાં વંદન કરીએ છીએ.

'વીતરાગ સત્ સાહિત્ય પ્રસારક ટ્રસ્ટ'ની નીતિ અનુસાર આ પ્રવચનોને સી.ડી.માંથી સાંભળતા-સાંભળતા સંપાદન કરવામાં આવે છે. વાક્યરચનાને પૂર્ણ કરવા અર્થે કૌંસ પણ ભરવામાં આવેલ છે. **જ્યાં-જ્યાં વ્યક્તિગ સંબોધન કરવામાં આવેલ છે અથવા વ્યક્તિગત વાત કરવામાં આવી છે તે લેવામાં નથી આવી**. પૂર્ણરૂપે પ્રવચનો તૈયાર થયાં બાદ ફરી એકવાર

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અન્ય મુમુક્ષુ દ્વારા તેને કેસેટ સાથે મેળવી લેવામાં આવે છે. જેથી કોઈપણ પ્રકારની ભૂલ રહી જવા ન પામે. તેના ફળસ્વરૂપે 'પ્રવચન સુધા' ભાગ–૫ પ્રકાશિત કરતા અમોને અત્યંત હર્ષ થાય છે.

પ્રસ્તુત પુસ્તકના પ્રકાશન અર્થે મે. હેવિકા ફાઉન્ડેનશ, લંડન તરફથી રૂ. ૨૫,૦૦૦/- તથા સ્વ. શ્રી સોમચંદભાઈ ભગવાનજીભાઈ કચરાભાઈ શાહ, લંડનના સ્મરણાર્થે હ. મીનાબહેન શાહ, લંડન તરફથી રૂ. ૨૫,૦૦૦/- પ્રાપ્ત થયેલ છે. જેમનો અત્રે હૃદયપૂર્વક આભાર માનવામાં આવે છે. તદ્ઉપરાંત વીસ હજાર રૂપિયાથી નીચે આવેલ દાનરાશિનું સાભાર વિવરણ અન્યત્ર આપવામાં આવેલ છે. તથા આ પ્રવચનોના પ્રકાશનાર્થ અન્ય જે જે મુમુક્ષુઓનો સહકાર મળેલ છે તેમનો પણ અત્ર આભાર માનવામાં આવે છે.

ટાઈપ સેટિંગ માટે 'પૂજા ઇમ્પ્રેશન્સ' નો તથા સુંદર મુદ્રણ કાર્ય કરી આપવા બદલ મે. 'ભગવતી ઑફસેટ' નો આભાર માનવામાં આવે છે.

આ પ્રવચનોનાં પ્રકાશનમાં પ્રમાદવશ અથવા અજાગૃતિવશ કોઈ ક્ષતિ રહી જવા પામી હોય તો સર્વ જિનેન્દ્રભગવાનની, આચાર્યભગવંતોની, જિનવાણી માતાની તથા સર્વ સત્પુરુષોની શુદ્ધ અંતઃકરણ પૂર્વક ક્ષમા યાચીએ છીએ.

અંતતઃ આ પ્રવચનોની દિવ્ય દેશનાને અંતરંગમાં ગ્રહણ કરી સર્વ જીવો આત્મહિતને શીઘ્ર પ્રાપ્ત થાય, એવી ભાવના સાથે અત્ર વિરામ પામીએ છીએ.

ફાગણ વદ-૧૦, તા. ૦૪-૦૪-૨૦૦૫
(પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબહેનની ૭૩મી સમ્યક્ જયંતી)

ટ્રસ્ટીગણ
વીતરાગ સત્ સાહિત્ય પ્રસારક ટ્રસ્ટ
ભાવનગર

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી કાનજીસ્વામીના પ્રવચનોનો મુમુક્ષુસમાજ અધિક લાભ લે તે હેતુથી એક મુમુક્ષુ પરિવાર, મુંબઈ તરફથી વિશેષ આર્થિક સહયોગ પ્રાપ્ત થવાથી આ પુસ્તકની કીંમત ઓછી રાખવામાં આવેલ છે.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અનુક્રમણિકા

સળંગ પ્રવચન ક્રમાંક	ગાથા	પૃષ્ઠ સંખ્યા
પ્રવચન–૧૧૫	ગાથા–૧૦૫	૦૦૪
પ્રવચન–૧૧૫	ગાથા–૧૦૬	૦૦૯
પ્રવચન–૧૧૬	ગાથા–૧૦૬	૦૨૧
પ્રવચન–૧૧૭	ગાથા–૧૦૭	૦૪૩
પ્રવચન–૧૧૮	ગાથા–૧૦૭	૦૫૦
પ્રવચન–૧૧૮	ગાથા–૧૦૮	૦૬૨
પ્રવચન–૧૧૯	ગાથા–૧૦૮	૦૬૭
પ્રવચન–૧૧૯	ગાથા–૧૦૯	૦૭૬
પ્રવચન–૧૨૦	ગાથા–૧૦૯	૦૮૪
પ્રવચન–૧૨૦	ગાથા–૧૧૦	૦૮૯
પ્રવચન–૧૨૦	ગાથા–૧૧૧	૦૯૫
પ્રવચન–૧૨૧	ગાથા–૧૧૧	૧૦૩
પ્રવચન–૧૨૨	ગાથા–૧૧૨	૧૧૯
પ્રવચન–૧૨૩	ગાથા–૧૧૨	૧૩૨
પ્રવચન–૧૨૩	ગાથા–૧૧૩	૧૩૭
પ્રવચન–૧૨૪	ગાથા–૧૧૩	૧૪૭
પ્રવચન–૧૨૪	ગાથા–૧૧૪	૧૬૦
પ્રવચન–૧૨૫	ગાથા–૧૧૪	૧૬૩
પ્રવચન–૧૨૬	ગાથા–૧૧૪	૧૭૫
પ્રવચન–૧૨૭	ગાથા–૧૧૪	૧૮૬
પ્રવચન–૧૨૮	ગાથા–૧૧૪	૧૯૭
પ્રવચન–૧૨૮	ગાથા–૧૧૫	૨૦૨
પ્રવચન–૧૨૯	ગાથા–૧૧૫	૨૧૩
પ્રવચન–૧૨૯	ગાથા–૧૧૬	૨૨૫
પ્રવચન–૧૩૦	ગાથા–૧૧૬	૨૨૮
પ્રવચન–૧૩૧	ગાથા–૧૧૬	૨૪૧
પ્રવચન–૧૩૨	ગાથા–૧૧૭	૨૫૬
પ્રવચન–૧૩૩	ગાથા–૧૧૮	૨૭૨
પ્રવચન–૧૩૪	ગાથા–૧૧૮	૨૮૬
પ્રવચન–૧૩૫	ગાથા–૧૧૯	૩૦૩
પ્રવચન–૧૩૬	ગાથા–૧૨૦	૩૨૦

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પ્રવચન–૧૩૭	ગાથા–૧૨૧	૩૩૬
પ્રવચન–૧૩૭	ગાથા–૧૨૨	૩૪૮
પ્રવચન–૧૩૮	ગાથા–૧૨૨	૩૫૪
પ્રવચન–૧૩૯	ગાથા–૧૨૩	૩૬૮
પ્રવચન–૧૪૦	ગાથા–૧૨૪	૩૭૩
પ્રવચન–૧૪૦	ગાથા–૧૨૪	૩૮૭
પ્રવચન–૧૪૦	ગાથા–૧૨૫	૩૯૪
પ્રવચન–૧૪૧	ગાથા–૧૨૫	૪૦૨
પ્રવચન–૧૪૧	ગાથા–૧૨૬	૪૧૩
પ્રવચન–૧૪૨	ગાથા–૧૨૬	૪૨૦
પ્રવચન–૧૪૩	શ્લોક–૭	૪૩૫
પ્રવચન–૧૪૩	શ્લોક–૮	૪૪૬

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

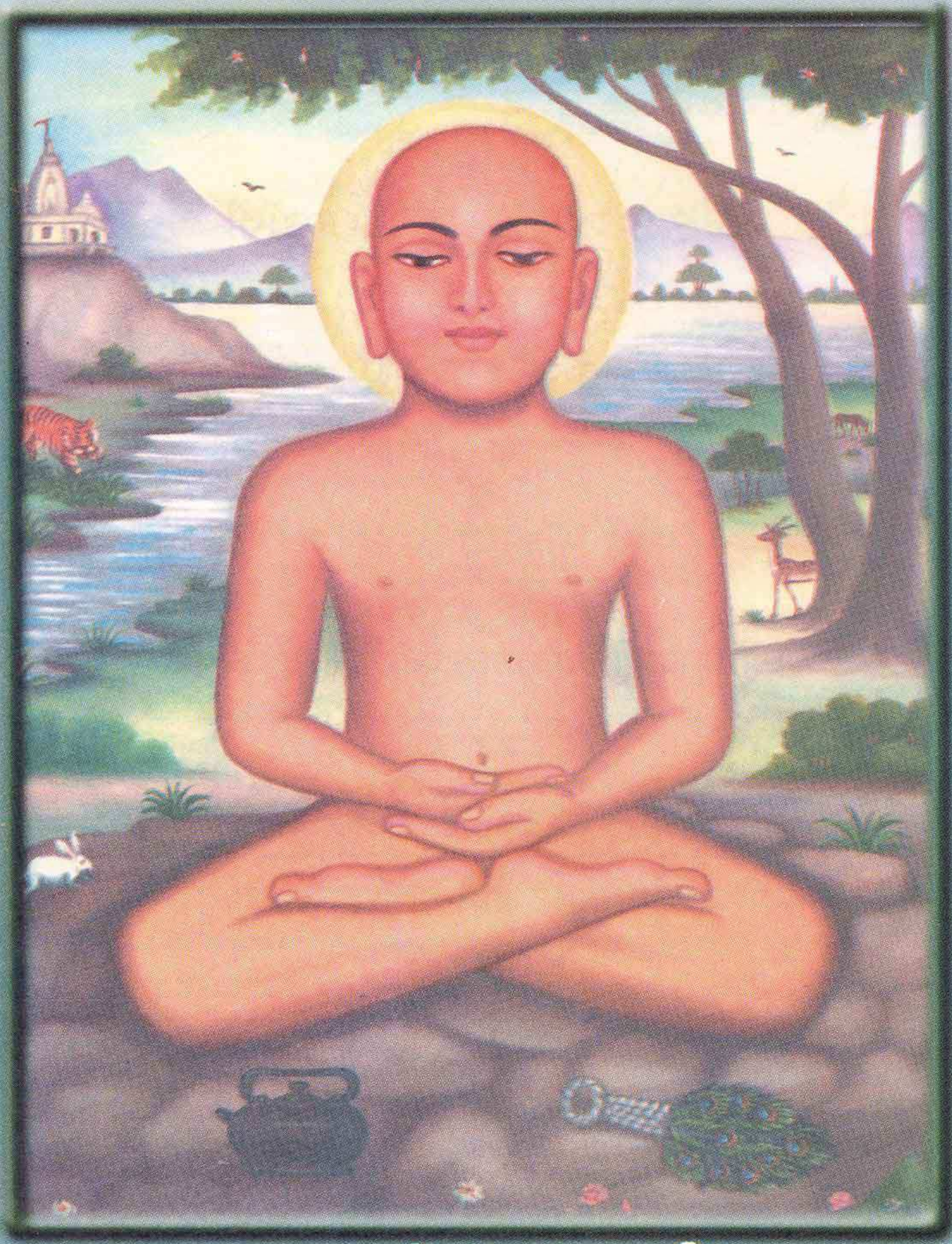

ભગવાન શ્રી કુંદકુંદાચાર્યદેવ

श्री सर्वज्ञवीतरागाय नमः

શાસ્ત્ર સ્વાધ્યાયનું પ્રારંભિક મંગલાચરણ

ओंकारं बिन्दुसंयुक्तं नित्यं ध्यायन्ति योगिनः।
कामदं मोक्षदं चैव ॐकाराय नमोनमः।।१।।
अविरलशब्दघनौघप्रक्षालितसकलभूतलकलङ्का।
मुनिभिरुपासिततीर्था सरस्वती हरतु नो दुरितान्।।२।।
अज्ञानतिमिरान्धानां ज्ञानाञ्जनशलाकया।
चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै श्रीगुरुवे नमः।।३।।

।। श्रीपरमगुरुवे नमः, परम्पराचार्यगुरवे नमः।।

सकलकलुषविध्वंसकं, श्रेयसां परिवर्धकं, धर्मसम्बन्धकं, भव्यजीवमनःप्रतिबोधकारकं, पुण्यप्रकाशकं, पापप्रणाशकमिदं शास्त्रं श्री समयसारनामधेयं, अस्य मूलग्रन्थकर्तारः श्रीसर्वज्ञदेवास्तदुत्तरग्रन्थकर्तारः श्रीगणधरदेवाः प्रतिगणधरदेवास्तेषां वचनानुसारमासाद्य आचार्यश्रीकुन्दकुन्दाचार्यदेवविरचितं, श्रोतारः सावधानतया श्रृणवन्तु।।

मंगलं भगवान वीरो मंगलं गौतमो गणी।
मंगलं कुन्दकुन्दार्यो जैनधर्मोऽस्तु मंगलम्।।१।।
सर्वमंगलमांगल्यं सर्वकल्याणकारकं
प्रधानं सर्वधर्माणां जैनं जयतु शासनम्।।२।।

ॐ

नमः श्रीसिद्धेभ्यः

प्रवचन सुधा

(ભાગ-૫)

अथ सत्ताद्रव्ययोरनर्थान्तरत्वे युक्तिमुपन्यस्यति -

ण हवदि जदि सद्दव्वं असद्धुव्वं हवदि तं कधं दव्वं।
हवदि पुणो अण्णं वा तम्हा दव्वं सयं सत्ता।।१०५।।
न भवति यदि सद्द्रव्यमसद्ध्रुवं भवति तत्कथं द्रव्यम्।
भवति पुनरन्यद्वा तस्माद्द्रव्यं स्वयं सत्ता।।१०५।।

यदि हि द्रव्यं स्वरूपत एव सन्न स्यात्तदा द्वितयी गतिः असद्वा भवति, सत्तातः पृथग्वा भवति। तत्रासद्भवद्ध्रौव्यस्यासंभवादात्मानमधारयद्द्रव्यमेवास्तं गच्छेत्; सत्तातः पृथग्भवत् सत्तामन्तरेणात्मानं धारयत्तावन्मात्रप्रयोजनां सत्तामेवास्तं गमयेत्। स्वरूपतस्तु-

---

एवं स्वभावविभावरूपा द्रव्यपर्याया गुणपर्यायाश्च नयविभागेन द्रव्यलक्षणं भवन्ति इति कथनमुख्यतया गाथाद्वयेन चतुर्थस्थलं गतम्। अथ सत्ताद्रव्ययोरभेदविषये पुनरपि प्रकारान्तरेण युक्त दर्शयति - **ण हवदि जदि सद्दव्वं** परमचैतन्यप्रकाशरूपेण स्वरूपेण स्वरूपसत्तास्तित्वगुणेन यदि चेत् सन्न भवति। किं कर्तृ। परमात्मद्रव्यं। तदा **असद्धुव्वं होदि** असदविद्यमानं भवति ध्रुवं निश्चितम्। अविद्यमानं सत् **तं कह दव्वं** तत्परमात्मद्रव्यं कथं भवति, किंतु नैव। स च प्रत्यक्षविरोधः। कस्मात्। स्वसंवेदनज्ञानेन गम्यमानत्वात्। अथाविचारितरमणीयन्यायेन सत्तागुणाभावेऽप्यस्तीति चेत्, तत्र विचार्यते - यदि केवलज्ञानदशनगुणाविनाभूतस्वकीय-

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

सद्भवद्ध्रौव्यस्य संभवादात्मानं धारयद्द्रव्यमुद्गच्छेत्; सत्तातोऽपृथग्भूत्वा चात्मानं धारयत्तावन्मात्रप्रयोजनां सत्तामुद्गमयेत्। ततः स्वयमेव द्रव्यं सत्त्वेनाभ्युपगन्तव्यं, भावभाववतोरपृथक्त्वेनानन्यत्वात्।।१०५।।

स्वरूपास्तित्वात्पृथग्भूता तिष्ठति तदा स्वरूपास्तित्वं नास्ति, स्वरूपास्तित्वाभावे द्रव्यमपि नास्ति। अथवा स्वकीयस्वरूपास्तित्वासंज्ञालक्षणप्रयोजनादिभेदेऽपि प्रदेशरूपेणाभिन्नं तिष्ठति तदा संमतमेव। अत्रावसरे सौगतमतानुसारी कश्चिदाह-सिद्धपर्यायसत्तारूपेण शुद्धात्मद्रव्यमुपचारेणास्ति, न च मुख्यवृत्त्येति। परिहारमाह-सिद्धपर्यायोपादानकारणभूतपरमात्मद्रव्याभावे सिद्धपर्यायसत्तैव न संभवति, वृक्षाभावे फलमिव। अत्र प्रस्तावे नैयायिकमतानुसारी कश्चिदाह - **हवदि पुणो अण्णं वा** तत्परमात्मद्रव्यं भवति पुनः किंतु सत्तायाः सकाशादन्यद्भिन्नं भवति पश्चात्सत्तासमवायात्सद्भवति।

હવે સત્તા અને દ્રવ્ય અર્થાંતરો (ભિન્ન પદાર્થો, અન્ય પદાર્થો) નહિ હોવા વિષે યુક્તિ રજૂ કરે છે :–

જો દ્રવ્ય હોય ન સત્, ઠરે જ અસત્, બને ક્યમ દ્રવ્ય એ ?
વા ભિન્ન ઠરતું સત્ત્વથી ! તેથી સ્વયં તે સત્ત્વ છે. ૧૦૫.

અન્વયાર્થ :– **[यदि]** જો **[द्रव्यं]** દ્રવ્ય **[सत् न भवति]** (સ્વરૂપથી જ) સત્ ન હોય તો–(૧) **[ध्रुवं असत् भवति]** નક્કી તે અસત્ હોય; **[तत् कथं द्रव्यं]** જે અસત્ હોય તે દ્રવ્ય કેમ હોઈ શકે ? **[पुनः वा]** અથવા (જો અસત્ ન હોય) તો (૨) **[अन्यत् भवति]** તે સત્તાથી અન્ય (જુદું) હોય ! (તે પણ કેમ બને ?) **[तस्मात्]** માટે **[द्रव्यं स्वयं]** દ્રવ્ય પોતે જ **[सत्ता]** સત્તા છે.

***ટીકા* :–** જો દ્રવ્ય સ્વરૂપથી જ સત્ ન હોય, તો બીજી ગતિ એ થાય કે–(૧) તે અસત્ હોય, અથવા (૨) સત્તાથી પૃથક્ હોય. ત્યાં, (૧) જો અસત્ હોય તો, ધ્રૌવ્યના અસંભવને લીધે પોતે નહિ ટકતું થકું, દ્રવ્ય જ અસ્ત થાય; અને (૨) જો સત્તાથી પૃથક્ હોય તો સત્તા સિવાય પણ પોતે ટકતું (–હયાત રહેતું) થકું, એટલું જ માત્ર જેનું પ્રયોજન છે એવી સત્તાને

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

आचार्याः परिहारमाहु :- सत्तासमवायात्पूर्वं द्रव्यं सदसद्वा, यदि सत्तदा सत्तासमवायो वृथा, पूर्वमेवास्तित्वं तिष्ठति; अथासत्तर्हि खपुष्पवदविद्यमानद्रव्येण सह कथं सत्ता समवायं करोति, करोतीति चेत्तर्हि खपुष्पेणापि सह सत्ता वर्तृ समवायं करोतु, न च तथा। **तम्हा दव्वं सयं सत्ता** तस्मादभेदनयेन शुद्धचैतन्यस्वरूपसत्तैव परमात्मद्रव्यं भवतीति। यथेदं परमात्मद्रव्येण सह शुद्धचेतनासत्ताया अभेदव्याख्यानं कृत तथा सर्वेषां चेतनाचेतनद्रव्याणां स्वकीयस्वकीयसत्तया सहाभेदव्याख्यानं कर्तव्यमित्यभिप्रायः।।१०५।।

જ અસ્ત કરે.

પરંતુ જો દ્રવ્ય સ્વરૂપથી જ સત્ હોય તો–(૧) ધ્રૌવ્યના સદ્ભાવને લીધે પોતે ટકતું થકું, દ્રવ્ય ઉદિત થાય છે (અર્થાત્ સિદ્ધ થાય છે); અને (૨) સત્તાથી અપૃથક્ રહીને પોતે ટકતું (–હયાત રહેતું) થકું, એટલું જ માત્ર જેનું પ્રયોજન છે એવી સત્તાને ઉદિત કરે છે (અર્થાત્ સિદ્ધ કરે છે).

માટે દ્રવ્ય પોતે જ સત્ત્વ (સત્તા) છે એમ સ્વીકારવું, કારણ કે ભાવ અને ભાવવાનનું અપૃથક્પણા વડે અનન્યપણું છે. ૧૦૫.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૦૫, ૧૦૬
પ્રવચન નં. – ૧૧૫
તા. ૨૫-૬-૭૯

'પ્રવચનસાર' ૧૦૫–ગાથા. જરીક ઝીણો વિષય છે, Logicથી સિદ્ધ કરે છે. **'હવે સત્તા...'** વસ્તુ છે એમાં સત્તા નામનો ગુણ છે. 'છે' એવી સત્તા નામનો ગુણ છે. (સત્તા નામનો ગુણ) ન હોય તો એ વસ્તુ જ ન રહે. આત્મા, પરમાણુ આદિમાં સત્તા નામનો ગુણ છે. એ **'સત્તા અને દ્રવ્ય અર્થાંતરો (ભિન્ન પદાર્થો, અન્ય પદાર્થો)...'** નથી. સત્તા ભિન્ન છે અને દ્રવ્ય ભિન્ન છે એમ નથી. સત્તા ગુણ છે, દ્રવ્ય ગુણી છે. છતાં તે ભિન્ન નથી. (એ ભિન્ન પદાર્થો) **'નહિ હોવા વિષે યુક્તિ રજૂ કરે છે :–'**

ण हवदि जदि सद्दव्वं असद्धुव्वं हवदि तं कधं दव्वं।
हवदि पुणो अण्णं वा तम्हा दव्वं सयं सत्ता।।१०५।।

જો દ્રવ્ય હોય ન સત્, ઠરે જ અસત્, બને ક્યમ દ્રવ્ય એ ?
વા ભિન્ન ઠરતું સત્ત્વથી ! તેથી સ્વયં તે સત્ત્વ છે. ૧૦૫.

આ તો બધી Logicથી વાત છે, ભાઈ ! વાણિયાના વેપારથી જુદી જાત છે. **ટીકા :– 'જો દ્રવ્ય સ્વરૂપથી જ સત્ ન હોય,...'** શું કહે છે ? આ આત્મા, આ એક એક પરમાણુ (આદિ) વસ્તુ પોતાના સ્વરૂપથી જ જો હયાતી ધરાવતી ન હોય, એના સ્વરૂપથી જ સત્તા ન હોય, નિજસ્વરૂપથી જ એમાં સત્પણું ન હોય આ..હા...! **'તો બીજી ગતિ એ થાય...'** શું

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કીધું સમજાણું ? વસ્તુ જે છે આત્મા, આ પરમાણુ એમાં જો દ્રવ્ય સ્વરૂપથી જ સત્ ન હોય, પોતાથી જ સત્તાપણે – હોવાપણે ન હોય.... (સત્ એટલે) હયાત (ન હોય) તો બીજી ગતિ શી થાય ? '**કે–(૧) તે અસત્ હોય,...**' 'છે' એ વસ્તુ પોતાના સ્વરૂપથી છે. એમ ન હોય તો વસ્તુનો અભાવ થઈ જાય. આહા..હા...! '**અથવા (૨) સત્તાથી પૃથક્ હોય.**' કાં અસત્ થઈ જાય કાં સત્તાથી દ્રવ્ય જુદું થઈ જાય. દ્રવ્ય પોતાથી – સ્વરૂપથી સત્તા(સ્વરૂપ) ન હોય તો સત્તાથી દ્રવ્ય જુદું થઈ જાય. આ..હા..હા...!

'**(૧) જો અસત્ હોય તો, ધ્રૌવ્યના અસંભવને લીધે પોતે નહિ ટકતું થકું,...**' જો વસ્તુ છે એ અસત્ હોય, સત્તાસ્વરૂપ ન હોય, હોવાપણાનાં ગુણવાળું ન હોય તો તે અસત્ હોય. '**તો, ધ્રૌવ્યના અસંભવને લીધે...**' કાયમ રહેવું તેના અભાવને લીધે '**પોતે નહિ ટકતું થકું,...**' દ્રવ્ય જ પોતે ટકતું નથી. '**દ્રવ્ય જ અસ્ત થાય;...**' એ વસ્તુ નાશ પામી જાય. સમજાય છે કાંઈ ? (આ બધા) ન્યાયના વિષય છે. આ 'પ્રવચનસાર' !

કહે છે, (જે) વસ્તુ છે એ વસ્તુ પોતાથી સત્તા ન હોય – પોતાથી હોવાપણે ન હોય તો સત્ છે એ બીજું થઈ જાય, સત્થી દ્રવ્ય બીજું થઈ જાય. એમ પોતાથી ન હોય તો એનો અસ્ત જ થઈ જાય. આહા..હા...! '**દ્રવ્ય જ અસ્ત થાય;...**' 'છે' એવું દ્રવ્ય જો પોતાથી 'છે' (એમ) ન હોય તો તો દ્રવ્યનો નાશ થાય. આહા..હા...!

'**(૨) જો સત્તાથી પૃથક્ હોય...**' (અર્થાત્) વસ્તુ જે છે ભગવાનઆત્મા કે પરમાણુ, (એ) એની સત્તા નામના ગુણથી જો જુદું હોય... આ..હા...! '**તો સત્તા સિવાય પણ પોતે ટકતું...**' સત્તા સિવાયથી પણ પોતે ટકતું. સત્તાથી હોવાપણે થયું અને સત્તા સિવાય જો (ટકતું) હોય તો સત્તા સિવાય પણ પોતાથી ટકતું... આ..હા...! '**થકું, એટલું જ માત્ર જેનું પ્રયોજન છે...**' કે એ ટકતું તત્ત્વ છે એ સત્ છે, સત્ (છે એ) પોતાથી સત્ છે. અને એમ ન હોય તો '**સત્તા સિવાય પણ...**' (પોતે ટકતું થકું) '**એટલું જ માત્ર જેનું પ્રયોજન છે...**' સત્તાનું પ્રયોજન એ છે કે, દ્રવ્ય પોતે પોતાથી છે. જો એ સત્તાને ન માને તો દ્રવ્યનો જ અભાવ થઈ જાય, અસ્તિત્વ જ ન રહે. 'છે'... 'છે' એ સત્તાથી છે. સત્તાથી ના પાડે તો વસ્તુ અસ્ત થઈ જાય. આહા..હા...! સમજાય છે ?

'**એવી સત્તાને જ અસ્ત કરે.**' એટલે શું કહે છે ? દ્રવ્ય પોતે વસ્તુ પોતાથી સ્વરૂપે સત્ ન હોય તો સત્તા વિનાની એ ચીજ આમ નાશ થઈ જાય. એ દ્રવ્ય જ નથી એમ થાય. સત્તા છે તો દ્રવ્ય છે એમ જો સત્તા ન માને અને સત્તા ભિન્ન માને તો દ્રવ્યના હોવાપણાનો જ નકાર થઈ જાય. દ્રવ્યના હોવાપણાની જ નાસ્તિ થઈ જાય. આહા..હા...!

'**પરંતુ જો દ્રવ્ય સ્વરૂપથી જ સત્ હોય...**' હવે (કહે છે કે) પોતે પોતાથી સત્ હોય,

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સત્તા – સત્ છે – સત્તા ગુણ પણ પોતાથી જ સત્ છે – વસ્તુ પોતાથી જ સત્ છે. પરમાણુ પરમાણુ પોતાથી સત્ છે. આહા..હા...! **'તો–(૧) ધ્રૌવ્યના સદ્ભાવને લીધે પોતે ટકતું થકું,...'** એ દ્રવ્યમાં સત્તા છે તેથી પોતે જ પોતાથી ટકતું થકું. આ..હા...! **'દ્રવ્ય ઉદિત થાય છે...'** એટલે કે દ્રવ્યની સિદ્ધિ થાય છે. આવું છે. વાણિયાને વેપાર (આડે નવરાશ ન મળે). આવી આ બધી વાતું બીજી જાતની છે.

અહીં સત્તા ગુણ – અસ્તિત્વ ગુણ, સત્તા કહો કે અસ્તિત્વ (કહો બન્ને એક જ છે), એ અને આત્મા (બન્ને) અભેદ છે. જો (અભેદ) ન હોય તો અસ્તિત્વ વિના – સત્તાના ગુણ વિના દ્રવ્યનો જ અભાવ થઈ જાય. આ..હા..હા...! સમજાણું ? અને તે સત્તાનું એટલું જ પ્રયોજન હતું. કેટલું ? કે દ્રવ્ય ટકી રહે. દ્રવ્ય ટકી રહે એ સત્તાનું પ્રયોજન હતું. આ..હા..હા...! ભગવાનઆત્મા કે પરમાણુ (આદિ) છ દ્રવ્ય છે (એમાં સત્તાનું) પ્રયોજન એટલું હતું કે એ ટકી રહે. તો સત્તા ન હોય તો ટકી રહે એવું એનું (પ્રયોજન) રહેતું નથી. સત્તાથી તદ્દન ભિન્ન દ્રવ્ય હોય (એટલે કે) દ્રવ્યમાં સત્તા ન હોય તો તે સત્તાથી ભિન્ન દ્રવ્ય રહેતું નથી. આહા..હા...!

પ્રશ્ન :– આ બધું સમજવાનું શું કામ છે ?

સમાધાન :– આ વસ્તુનું કામ છે. વસ્તુસ્થિતિ આવી છે. 'છે' – ગુણ અને ગુણી. (એ) ગુણ અને ગુણી એક ન્યાયે અતદ્ભાવે (છે એ હવે પછીની ગાથામાં) કહેશે. અહીં તો અતદ્ભાવ (હોવા છતાં) તે (દ્રવ્યથી) અનન્ય છે એમ અહીંયાં સિદ્ધ કરવું છે. એ વસ્તુ છે ઈ સત્તા છે ને ? 'છે' ! 'છે' એ 'છે'થી – એને લઈને દ્રવ્ય ટકી રહ્યું છે. પણ (જો) એ સત્તા જ એમાં ન હોય તો એ ટકવું જ એમાં રહી શકે નહિ. આહા..હા...!

'જો દ્રવ્ય સ્વરૂપથી જ સત્ હોય...' વસ્તુ પોતાથી જ છે – સત્ છે. સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ ! આત્મા પોતાથી સત્ છે. આ..હા..હા...! **'તો (૧) ધ્રૌવ્યના સદ્ભાવને લીધે...'** પોતાથી સત્તાવાળું સત્ છે તેથી ધ્રૌવ્યના સદ્ભાવને લીધે **'પોતે ટકતું થકું,...'** પોતાની સત્તા છે, સત્તા નામનો ગુણ પોતામાં (છે) તેથી તે ધ્રુવપણે ટકતું થકું. આ વાંચી તો ગયા હશો કે નહિ ? કોઈ દી' તમે વાંચ્યું છે કે નહિ ? **'દ્રવ્ય ઉદિત થાય છે...'** – દ્રવ્ય **'(સિદ્ધ થાય છે);...'** શું કીધું ? કે, જો આ તત્ત્વ છે એ સ્વરૂપથી જ ન હોય, પોતાના સ્વરૂપથી જ સત્ હોય તો તો એ પોતે પોતાનાથી જ ધ્રુવ રહે. એને બીજા રાખે તો રહે (એમ નથી). (કેમકે) સત્તા તો એનો ગુણ છે. એટલે સત્તા સહિત છે, હોવાપણા સહિત છે, અસ્તિત્વગુણ સહિત છે એથી અસ્તિત્વગુણને લઈને તેનું ધ્રુવપણું ટકી રહે અને જો અસ્તિત્વગુણ ભિન્ન છે અને આત્મા દ્રવ્ય ભિન્ન છે તો તો અસ્તિત્વગુણ વિના આત્માનો અભાવ થઈ જાય. સત્તા સત્તા રહેતી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

નથી, અસત્તા થઈ જાય છે. આહા..હા...! ઝીણું (આવ્યું), ૯૩ (ગાથાથી) આ બધું ઝીણું આવે છે.

'જ્ઞેય અધિકાર' ! જ્ઞેય – ભગવાને જ્ઞેય જોયાં એનું આવું સ્વરૂપ છે. એની મર્યાદા કેટલી, કેમ છે તે જણાવે છે. મર્યાદાથી વિપરીત, વધુ કે ઓછું - અધિક કે વિપરીત (માને તો) એ વિપરીત શ્રદ્ધા છે. આહા..હા...! ?

'ધ્રૌવ્યના સદ્‌ભાવને લીધે પોતે ટકતું થકું,...' દ્રવ્ય સિદ્ધ થાય છે. એટલે વસ્તુ સત્તા ગુણથી છે એટલે દ્રવ્ય પોતે જ સિદ્ધ થાય છે (કે) 'છે'. જો સત્તા ગુણ ન હોય તો એ દ્રવ્ય સિદ્ધ થતું નથી. સમજાણું કાંઈ ? **'અને (૨) સત્તાથી અપૃથક્ રહીને...'** (એટલે) દ્રવ્ય... દ્રવ્ય. વસ્તુ જે છે – આત્મા અને પરમાણુ, એ સત્તાથી અપૃથક્ નામ અભેદ રહીને **'પોતે ટકતું (–હયાત રહેતું) થકું,...'** પોતે ટકતું થકું, **'એટલું જ માત્ર જેનું પ્રયોજન છે એવી સત્તાને ઉદિત કરે છે...'** સત્તાનું પ્રયોજન એટલું જ છે કે પોતે પોતાને પ્રગટ કરે. પોતાથી પ્રગટ કરે એ સત્તાનું પ્રયોજન છે. તો સત્તા અને આત્મા એક છે, સત્તા અને આત્મા જુદા છે (એમ નથી). અત્યારે એક અપેક્ષાએ એમ કીધું, હોં ! પછી બીજી અપેક્ષા હજી આવશે. હીરા-માણેકના વેપાર-ધંધા આડે આવું (સમજવાની) ક્યાં માણસને નવરાશ (છે) ? (વેપારમાં તો) લાખો રૂપિયા પેદા થાય, બહાર પણ દેખાય. લોકો માને કે, આ..હા..હા...! પૈસાવાળા છે ! આ..હા...! પૈસાવાળા કોને કહેવા ?

અહીં તો સત્તાવાળું દ્રવ્ય છે... આહા..હા...! એટલું સિદ્ધ કરવું છે. બાકી તો સત્તા અને દ્રવ્ય (વચ્ચે) પ્રદેશભેદ નથી પણ સંજ્ઞાભેદે ભેદ–અન્યત્વ પણ છે. આહા..હા...! **'સત્તાથી...'** દ્રવ્ય... દ્રવ્ય ! સત્તાથી દ્રવ્ય **'અપૃથક્ રહીને...'** (એટલે) જુદું નહિ રહીને **'ટકતું (–હયાત રહેતું) થકું, એટલું જ માત્ર જેનું પ્રયોજન...'** (એટલે) સત્તાનું. (પ્રયોજન) દ્રવ્ય પોતે ટકી રહે એવું સત્તાનું પ્રયોજન (છે). એ સત્તા પોતાથી જ હોય તો તે બરાબર – વાજબી બેસે એમ કહે છે. Logic – ન્યાય ઝીણા બહુ ! સાધારણ બુદ્ધિમાં તો કાંઈ સમજણ પણ ન આવે. તત્ત્વ અંદર શું છે ?

આત્મા છે, પણ કહે છે કે, આત્મામાં સત્તા નામનો ગુણ ન હોય તો આત્મા છે એવું નહિ રહી શકે અને એ સત્તાના અભાવે અસત્ થઈ જશે. આહા..હા...! અને સત્તાથી જો દ્રવ્ય હશે તો તે સત્તાથી ટકતું દ્રવ્યપણું તેને લઈને – પોતાને લઈને ધ્રુવપણું રહેશે અને સત્તાનું સ્વરૂપ એનું છે તેથી તે દ્રવ્ય હોવાપણે સિદ્ધ થશે. સત્તા અને દ્રવ્યની સત્તા અને સત્તાને લઈને દ્રવ્ય એમ હોય તો તેનું – દ્રવ્યનું – પદાર્થનું હોવાપણું સાબિત થશે. નહિતર પદાર્થનું સાબિતપણું નહિ થાય. આ..હા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

'માટે દ્રવ્ય પોતે જ સત્ત્વ (સત્તા) છે...' વસ્તુ પોતે જ સત્તા – હોવાવાળા ગુણથી છે. દરેક દ્રવ્ય પોતાના હોવાવાળા સત્તા ગુણથી છે. આ..હા...! **'એમ સ્વીકારવું,...'** લ્યો ! **'એમ સ્વીકારવું'** એમ કહે છે. પરને લઈને નથી, તેમ સત્તા નામનો ગુણ ન હોય તો પણ (દ્રવ્ય) નથી. એમ થાય છે. માટે સત્તા નામનો ગુણ (છે) એનાથી ધ્રુવનું ટકવું થાય છે તેથી દ્રવ્યની પ્રસિદ્ધિ થાય છે. તેથી દ્રવ્ય પોતાથી સત્ છે એમ સાબિત થાય છે. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– સાબિત કરવાનું તો કોર્ટમાં હોય, અહીં ક્યાંથી આવ્યું ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– અહીં ભગવાનની કોર્ટ છે ! આ વીતરાગની કૉલેજ છે. આહા..હા...! ક્યાં ધંધા (આડે) નવરાશ (લે છે) ? 'મુંબઈ' જેવામાં તો... મોહનગરી ! આખો દી' ધમાલ ! આ..હા..હા...! આજે (એક ભાઈના) સમાચાર આવ્યા છે (કે) એમ ને એમ છે, સારું નથી, બેશુદ્ધ છે. વચમાં તો આવ્યું હતું કે, સારું છે. (અત્યારે) એમ ને એમ છે, બેશુદ્ધ છે. આહા..હા...! આમ ને આમ શરીર મોળું પડતું જાય. આહા..હા...! અહીંયાં પણ આત્મા ચૈતન્યસ્વરૂપ ભિન્ન છે એવા સાધ્ય (–ભાન) વિનાના જીવને પણ અસાધ્ય જ કહેવાય છે. શું કીધું ?

આ ભગવાનઆત્મા અંદર અનંત ગુણનો પિંડ છે, પ્રભુ ! એનું જેને સાધ્ય નથી, જેને એ સિદ્ધિની ખબર નથી એ બધા અસાધ્ય છે. આહા..હા...! એને અસાધ્યનો રોગ લાગુ પડ્યો છે. આ..હા...! એ કેટલા કાળથી છે ? તો (કહે છે કે), એ તો અનંતકાળથી છે. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– હવે આપના જેવા ડૉક્ટર મળ્યા તો રોગ ભાગે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ટાઇમ આવી ગયો હવે. આ..હા..હા...!

શરીરના પરમાણુનું અસ્તિત્વ આત્માથી જુદું છે અને એ પરમાણુમાં અસ્તિત્વ ન હોય તો પરમાણુ ટકી શકે નહિ, દ્રવ્ય જ સિદ્ધ થાય નહિ. પણ પરમાણુ પોતાથી – સત્તાથી હોય – એના સત્તા નામના ગુણથી પોતે હોય તો દ્રવ્ય સિદ્ધ થાય, એનું ધ્રુવપણું સિદ્ધ થાય – પોતાથી ધ્રુવપણું સિદ્ધ થાય. આ..હા..હા..હા...! આવો ઉપદેશ મળે નહિ અને બહારમાં સામાયિક કરો ને પોષા કરો ને પ્રતિક્રમણ કરો... એમ કરીને મરી ગયા ! આ..હા...!

ભગવાનઆત્મા ! 'છે' ઈ પોતે સત્તા નામના ગુણને લઈને છે. એકલાથી હોય તો સત્તા વિનાનો અસત્ થઈ જાય, દ્રવ્ય નથી એમ થઈ જાય. આહા..હા...! ન્યાય સમજાય છે ? આત્મા છે, પરમાણુ છે, એ 'છે' નામની સત્તા જો દ્રવ્યમાં ન હોય તો એ દ્રવ્ય 'છે' એવું ટકવું ત્યાં રહે નહિ. ટકવું ન રહે તો દ્રવ્યનો જ અભાવ થાય. આહા..હા...! **'માટે દ્રવ્ય પોતે જ સત્ત્વ (સત્તા) છે...'** જોયું ? દ્રવ્ય પોતે જ સત્તા છે. **'એમ સ્વીકારવું,...'**

'કારણ કે ભાવ અને ભાવવાનનું અપૃથક્પણા વડે અનન્યપણું છે.' બીજું જુદું આવશે, હોં ! (હવે પછીની ગાથામાં) આ અપેક્ષાથી બીજી અપેક્ષા જુદી આવશે. અત્યારે તો અહીં

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथ पृथक्त्वान्यत्वलक्षणमुन्मुद्रयति -

पविभत्तपदेसत्तं पुधत्तमिदि सासणं हि वीरस्स।
अण्णत्तमतब्भावो ण तब्भवं होदि कधमेगं।।१०६।।
प्रविभक्तप्रदेशत्वं पृथक्त्वमिति शासनं हि वीरस्य।
अन्यत्वमतद्भावो न तद्भवत् भवति कथमेकम्।।१०६।।

प्रविभक्तप्रदेशत्वं हि पृथक्त्वस्य लक्षणम्। तत्तु सत्ताद्रव्ययोर्न संभाव्यते, गुणगुणिनोः प्रविभक्तप्रदेशत्वाभावात्, शुक्लोत्तरीयवत्। तथा हि - यथा य एव शुक्लस्य गुणस्य प्रदेशास्त एवोत्तरीयस्य इति तयोर्न प्रदेशविभागः, तथा य एव सत्ताया गुणस्य प्रदेशास्त एव द्रव्यस्य

अथ पृथक्त्वलक्षणं किमन्यलक्षणं च किमिति पृष्टे प्रत्युत्तरं ददाति-**पविभत्तपदेसत्तं पुधत्तं** पृथकत्वं भवति पृथक्त्वाभिधानो भेदो भवति। किंविशिष्टम्। प्रकर्षेण विभक्तप्रदेशत्वं भिन्नप्रदेशत्वम्। किंवत्। दण्डदण्डिवत्। इत्थंभूतं पृथक्त्वं शुद्धात्मद्रव्यशुद्धसत्तागुणयोर्न घटते।

હવે પૃથક્ત્વનું અને અન્યત્વનું લક્ષણ ખુલ્લું કરે છે :–

જિન વીરનો ઉપદેશ એમ–પૃથક્ત્વ ભિન્નપ્રદેશતા,
અન્યત્વ જાણ અતત્પણું; નહિ તે-પણે તે એ ક્યાં ? ૧૦૬.

એટલું સિદ્ધ કરવું છે કે, સત્તા – ભાવ અને સત્તાનો ધરનાર દ્રવ્ય – ભાવવાન (તે બન્નેનું) '**અપૃથક્પણા વડે અનન્યપણું છે.**' બન્ને જુદાં નથી એ રીતે અનેરાપણું નથી, અનન્યપણું છે. સત્તા અને દ્રવ્યનું અનન્યપણું છે. અન્ય અન્યપણું નથી, અનન્યપણું છે, અન્યપણું નથી. આ..હા..હા...! (મૂળ શાસ્ત્રમાં) હેઠે (અર્થ આપ્યો છે). 'સત્તાનું કાર્ય એટલું જ છે કે તે દ્રવ્યને હયાત રાખે. જો દ્રવ્ય સત્તાથી ભિન્ન રહીને પણ હયાત રહે–ટકે, તો પછી સત્તાનું પ્રયોજન જ રહેતું નથી અર્થાત્ સત્તાના અભાવનો પ્રસંગ આવે છે.' હવે (એની) નીચે (ભાવવાનનો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

गुणिन इति तयोर्न प्रदेशविभागः। एवमपि तयोरन्यत्वमस्ति तल्लक्षणसत्भावात्। अतद्भावो ह्यन्यत्वस्य लक्षणं, तत्तु सत्ताद्रव्ययोर्विद्यत एव, गुणगुणिनोस्तद्भावस्याभावात्, शुक्लोत्तरीयवदेव। तथा हि - यथा यः किलैकचक्षुरिन्द्रियविषयमापद्यमानः समस्तेतरेन्द्रियग्रामगोचरमतिक्रान्तः शुक्लो गुणो भवति, न खलु तदखिलेन्द्रियग्रामगोचरीभूतमुत्तरीयं भवति, यच्च किलाखिलेन्द्रियग्रामगोचरीभूतमुत्तरीयं भवति, न खलु स एकचक्षुरिन्द्रियविषयमापद्यमानः समस्तेतरेन्द्रियग्रामगोचरमतिक्रान्तः शुक्लो गुणो भवतीति तयोस्तद्भावस्याभावः। तथा या

कस्क्द्धेतोः। भिन्नप्रदेशाभावात्। कयोरिव। शुक्लवस्त्रशुक्लगुणयोरिव। **इदि सासणं हि वीरस्स** इति शासनमुपदेश आज्ञेति। कस्य। वीरस्य वीराभिधानान्तिमतीर्थकरपरमदेवस्य। **अण्णत्तं** तथापि प्रदेशाभेदेऽपि मुक्तात्मद्रव्यंशुद्धसत्तागुणयोरन्यत्वं भिन्नत्वं भवति। कथंभूतम्। **अतब्भावो** अतद्भावरूपं संज्ञालक्षणप्रयोजनादिभेदस्वभावम्। यथा प्रदेशरूपेणाभेदस्तथा संज्ञादिलक्षणरूपेणाप्यभेदो भवतु, को दोष इति चेत्। नैवम्। **ण तब्भवं होदि** तन्मुक्तात्मद्रव्यं शुद्धात्मसत्तागुणेन सह प्रदेशाभेदेऽपि

અન્વયાર્થ :– **[प्रविभक्तप्रदेशत्वं]** વિભક્તપ્રદેશત્વ તે **[पृथकत्वं]** પૃથક્ત્વ છે **[इति हि]** એમ **[वीरस्य शासनं]** વીરનો ઉપદેશ છે. **[अतद्भावः]** અતદ્ભાવ (અતત્પણું અર્થાત્ તે પણે નહિ હોવું) તે **[अन्यत्वं]** અન્યત્વ છે. **[न तत् भवत्]** જે તે-પણે ન હોય **[कथं एकम्**

અર્થ કર્યો છે). ભાવવાન = 'ભાવવાળું (દ્રવ્ય ભાવવાળું છે અને સત્તા તેનો ભાવ છે. તેઓ અપૃથક્ છે (–પૃથક્ નથી)...' અપૃથક્ નામ જુદા નથી. 'તે અપેક્ષાએ અનન્ય છે...' અનન્ય છે (એટલે) એકમેક છે. 'પૃથક્ત્વ અને અન્યત્વનો ભેદ જે અપેક્ષાએ છે તે અપેક્ષા લઈને તેમના ખાસ (જુદા) અર્થો હવેની ગાથામાં કહેશે...' અહીં જે કહે છે કે (સત્તા અને દ્રવ્ય) અપૃથક્ છે એ ત્યાં (બીજી ગાથામાં) ગુણભેદ કરીને પૃથક્ છે એમ સિદ્ધ કરશે. પૃથક્ એટલે અતદ્. અતદ્ભાવ – અન્ય છે એમ સિદ્ધ કરશે. પૃથક્ (એટલે) તો પ્રદેશ ભિન્ન છે એને પૃથક્ સિદ્ધ કરશે. પણ સત્તા અને આત્મા વચ્ચે અન્યપણું છે, અનન્ય નથી. કેમકે દ્રવ્ય છે એનું નામ દ્રવ્ય છે અને ગુણ છે એનું નામ ગુણ છે, એવા નામભેદ આદિ(થી) અન્યપણું છે. આ..હા..હા...! અતદ્ભાવ તરીકે અન્યપણું છે. અતદ્ભાવ તરીકે પૃથક્પણું નહિ. આવું (છે એમાં) યાદ કોને રાખવું ? (ઈ) આવશે. '(હવેની) ગાથામાં કહેશે તે અર્થો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

किलाश्रित्य वर्तिनी निर्गुणैकगुणसमुदिता विशेषणं विधायिका वृत्तिस्वरूपा च सत्ता भवति, न खलु तदनाश्रित्य वर्ति गुणवदनेकगुणसमुदितं विशेष्यं विधीयमानं वृत्तिमत्स्वरूपं च द्रव्यं भवति; यत्तु किलानाश्रित्य वर्ति गुणवदनेकगुणसमुदितं विशेष्यं विधीयमानं वृत्तिमत्स्वरूप च द्रव्यं भवति, न खलु साश्रित्य वर्तिनी निर्गुणैकगुणसमुदिता विशेषणं विधायिका वृत्तिस्वरूपा च सत्ता भवतीति तयोस्तद्भावस्याभावः। अत एव च सत्ताद्रव्ययोः कथंचिदनर्थान्तरत्वेऽपि सर्वथैकत्वं न शङ्कनीयं; तद्भावो ह्येकत्वस्य लक्षणम्। यत्तु न तद्भवद्विभाव्यते तत्कथमेकं स्यात्। अपि तु गुणगुणिरूपेणानेकमेवेत्यर्थः।।१०६।।

संज्ञादिरूपेण तन्मयं न भवति। **कधमेगं** तन्मयत्वं हि किलैकत्वलक्षण; सज्ञादिरूपेण तन्मयत्वाभावे कथमेकत्वं, किंतु नानात्वमेव। यथेदं मुक्तात्मद्रव्ये प्रदेशाभेदेऽपि संज्ञादिरूपेण नानात्वं कथितं तथैव सर्वद्रव्याणां स्वकीयस्वकीयस्वरूपास्तित्वगुणेन सह ज्ञातव्यमित्यथः। ।।१०६।।

भवति] તે એક કેમ હોય ? (કથંચિત્ સત્તા દ્રવ્યપણે નથી અને દ્રવ્ય સત્તાપણે નથી માટે તેઓ એક નથી).

ટીકા :– વિભક્તપ્રદેશત્વ (ભિન્નપ્રદેશત્વ) પૃથક્ત્વનું લક્ષણ છે. તે તો સત્તા અને દ્રવ્યને સંભવતું નથી, કારણ કે ગુણ અને ગુણીને વિભક્તપ્રદેશત્વનો અભાવ હોય છે–શુક્લત્વ અને

અહીં લાગુ ન પાડવા.' પછીના અર્થમાં આવશે કે, સત્તા અન્ય છે, દ્રવ્ય અન્ય છે. પૃથક્પણે નથી. પણ જે ભાવ ગુણીનો છે તે ભાવ ગુણનો નથી. જે ભાવ ગુણનો છે તે ભાવ ગુણીનો નથી. તેથી તે અપેક્ષાએ સત્તા ગુણને અન્યત્વ નામ અનેરા અનેરા કહે છે. ત્યાં અનેરું કહેશે. અહીં અન્યત્વ કહે છે ત્યાં ભિન્ન કહેશે. આવું છે. વીતરાગમાર્ગ લોકોને બિચારાને સાંભળવા મળ્યો નથી અને એમ ને એમ જિંદગી ચાલી જાય છે. આહા..હા...!

અહીં તો કહે છે કે, આત્મા જે સત્તાથી છે એથી બે અનન્ય છે, એકમેક છે. છતાં હવેના અર્થમાં – બીજી ગાથામાં એવું આવશે કે, સત્તા અને દ્રવ્યમાં અન્યપણું છે. જે ભાવ દ્રવ્યનો છે તે ભાવ ગુણનો નહિ, જે ભાવ ગુણનો છે તે ભાવ દ્રવ્યનો નહિ. તેથી બે વચ્ચે અતદ્ભાવને લીધે અન્યપણું પણ કહી શકાય છે. આહા..હા...! **'માટે દ્રવ્ય પોતે જ સત્ત્વ (સત્તા) છે એમ સ્વીકારવું, કારણ કે ભાવ અને ભાવવાનનું...'** ભાવવાન ભગવાનઆત્મા અને

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

વસ્ત્રની માફક. તે આ પ્રમાણે : જેમ જે શુક્લત્વના–ગુણના–પ્રદેશો છે તે જ વસ્ત્રના–ગુણીના– છે તેથી તેમને પ્રદેશવિભાગ (પ્રદેશભેદ) નથી, તેમ જે સત્તાના–ગુણના–પ્રદેશો છે તે જ દ્રવ્યના –ગુણીના–છે તેથી તેમને પ્રદેશવિભાગ નથી.

આમ હોવા છતાં તેમને (– સત્તા અને દ્રવ્યને) અન્યત્વ છે, કારણ કે (તેમને) અન્યત્વના લક્ષણનો સદ્‌ભાવ છે. અતદ્‌ભાવ અન્યત્વનું લક્ષણ છે. તે તો સત્તા અને દ્રવ્યને છે જ, કારણ કે ગુણ અને ગુણીને તદ્‌ભાવનો અભાવ હોય છે–શુક્લત્વ અને વસ્ત્રની માફક. તે આ પ્રમાણે : જેવી રીતે એક ચક્ષુ-ઇંદ્રિયના વિષયમાં આવતો, બીજી બધી ઇંદ્રિયોના સમૂહને ગોચર નહિ થતો એવો જે શુક્લત્વગુણ છે તે સમસ્તઇંદ્રિસમૂહને ગોચર થતું એવું વસ્ત્ર નથી, તથા જે સમસ્તઇંદ્રિયસમૂહને ગોચર થતું એવું વસ્ત્ર છે તે એક ચક્ષુ-ઇંદ્રિયના વિષયમાં આવતો, બીજી બધી ઇંદ્રિયોના સમૂહને ગોચર નહિ થતો એવો શુક્લત્વગુણ નથી, તેથી તેમને તદ્‌ભાવનો અભાવ છે; તેવી રીતે કોઈના આશ્રયે રહેતી, નિર્ગુણ, એક ગુણની બનેલી, વિશેષણ, વિધાયક (–રચનારી) અને વૃત્તિસ્વરૂપ એવી જે સત્તા છે તે કોઈના આશ્રય વિના રહેતું, ગુણવાળું, અનેક ગુણોનું બનેલું, વિશેષ્ય, વિધીયમાન (–રચાનારું) અને વૃત્તિમાનસ્વરૂપ એવું દ્રવ્ય નથી,

---

સત્તા તેનો ભાવ બેનું અપૃથક્‌પણું છે, જુદા નથી. અનન્યપણું છે, અનેરાપણું નથી, અનન્ય – એકમેક છે. આ..હા...! ૧૦૫ (ગાથામાં) આટલા સુધી સિદ્ધ કર્યું. હવે, ૧૦૬ (ગાથા).

આ તો ધ્યાન રાખે તો પકડાય એવું છે, ભાઈ ! પેલું તો દયા પાળો, જૂઠું બોલવું નહિ, શરીરથી બ્રહ્મચર્ય પાળવું, છ પરબી લીલોતરી ખાવી નહિ, કંદમૂળ ખાવા નહિ, ચોવિયાર કરવો (આવું કાંઈક હોય તો) સમજાય તો ખરું, શું સમજાય એમાં ? ધૂડ ! એ તો અનાદિનું અજ્ઞાન છે. આહા..હા...! પરનો ત્યાગ કરું છું ને પરનું આમ કરું છું... એ તો મિથ્યાત્વભાવ છે. આહા..હા...!

અહીં તો સત્તા ગુણને પણ અન્ય છે એમ હવેની ગાથામાં ઠરાવશે. આ ગાથામાં તો અનન્યપણું ઠરાવ્યું. નહિતર તો એ દ્રવ્ય છે એમ સિદ્ધ નહિ થાય. સત્તા ગુણ વિના આત્માનું અસ્તિત્વ ધ્રુવ છે એ સિદ્ધ નહિ થાય. એ કારણે સત્તાથી દ્રવ્ય અસ્તિત્વ છે એમ અનન્યપણું એકમેકનું કહ્યું પણ હવે એમાં જરી ફેર છે ઈ ફેર હવે પાડશે. આહા..હા...!

‘**હવે પૃથક્‌ત્વનું અને અન્યત્વનું લક્ષણ ખુલ્લું કરે છે :–**’ એટલે શું ? પૃથક્ એટલે આત્માથી દરેક દ્રવ્યથી જે જુદી ચીજ છે, જેના પ્રદેશો જુદા છે તેને અહીંયાં પૃથક્‌પણું કહે છે. આત્મા અને આ પરમાણુ તે બે વચ્ચે પૃથક્‌પણું છે. કારણ કે આના પ્રદેશ જુદા છે અને આત્માના

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

તથા જે કોઈના આશ્રય વિના રહેતું, ગુણવાળું, અનેક ગુણોનું બનેલું, વિશેષ્ય, વિધીયમાન અને વૃત્તિમાનસ્વરૂપ એવું દ્રવ્ય છે તે કોઈના આશ્રયે રહેતી, નિર્ગુણ, એક ગુણની બનેલી, વિશેષણ, વિધાયક અને વૃત્તિસ્વરૂપ એવી સત્તા નથી, તેથી તેમને તદ્ભાવનો અભાવ છે. આમ હોવાથી જ, જોકે સત્તા અને દ્રવ્યને કથંચિત્ અનર્થાંતરપણું (–અભિન્નપદાર્થપણું, અનન્યપદાર્થપણું) છે તોપણ, તેમને સર્વથા એકત્વ હશે એમ શંકા ન કરવી; કારણ કે તદ્ભાવ એકત્વનું લક્ષણ છે. જે 'તે'-પણે જણાતું નથી તે (સર્વથા) એક કેમ હોય ? નથી જ; પરંતુ ગુણ-ગુણીરૂપે અનેક જ છે એમ અર્થ છે.

ભાવાર્થ :– ભિન્નપ્રદેશત્વ તે પૃથક્પણાનું લક્ષણ છે અને અતદ્ભાવ તે અન્યપણાનું લક્ષણ છે. દ્રવ્યને અને ગુણને પૃથક્પણું નથી છતાં અન્યપણું છે.

પ્રશ્ન :– જેઓ અપૃથક્ હોય તેમનામાં અન્યપણું કેમ હોઈ શકે ?

ઉત્તર :– વસ્ત્ર અને સફેદપણાની માફક તેમનામાં અન્યપણું હોઈ શકે છે. વસ્ત્રના અને તેના સફેદપણાના પ્રદેશો જુદા નથી તેથી તેમને પૃથક્પણું તો નથી. આમ હોવા છતાં સફેદપણું તો માત્ર આંખથી જ જણાય છે, જીભ, નાક વગેરે બાકીની ચાર ઇન્દ્રિયોથી જણાતું

પ્રદેશ જુદા છે. છતાં અનન્યપણું (છે એવું) લક્ષણ ખુલ્લું કરશે. છતાં તે ગુણ અને ગુણી એવો ભેદ હોવા છતાં તે અનેરું અનેરું છે, ભેદ છે. ભલે સત્તાને અને દ્રવ્યને અભેદ છે (એમ) સિદ્ધ કર્યું. અભેદ સિદ્ધ કરતાં છતાં સત્તા અને દ્રવ્ય વચ્ચે ભેદ છે. સત્તા એકલું હોવાપણે રહે (અને) દ્રવ્ય તો અનંત ગુણના હોવાપણે છે. એટલે સત્તા અને દ્રવ્યના નામભેદે, લક્ષણભેદે અન્યપણું છે. પહેલું અન્યપણું નથી એમ સિદ્ધ કર્યું. આહા..હા...! આવું છે. કેટલાકને તો કાને પહેલી (વાર) પડતું હોય. કોઈ દી' કાંઈ ખબર ન મળે. આવું વાંચે ત્યાં માણસ ભેગા શી રીતે થાય ? આમ કરો... આમ કરો... આમ કરો... (એમ કહે તો) બીજા માણસો રાજી થાય. આ કહે છે કે, પણ તારા આત્મા સિવાય, તારી સત્તા સિવાય બીજાની સત્તામાં કાંઈ તારો અધિકાર નથી. આહા..હા...! દેશની સેવા કરવી, ભૂખ્યાને આહાર આપવો... ઈ તારો અધિકાર નથી (એમ અહીંયાં) કહે છે. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– પોતાના અસંખ્ય પ્રદેશ છે ઈ સાચો દેશ છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– અસંખ્ય પ્રદેશ પોતાના છે. પેલા બાયડી, છોકરાના પ્રદેશ જુદા છે છતાં કહે છે ને કે, મારા છે, મારા. એની અહીં ના પાડે છે. જેના પ્રદેશ જુદા તેની વસ્તુ જુદી.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

નથી, અને વસ્ત્ર તો પાંચે ઇન્દ્રિયોથી જણાય છે. માટે (કથંચિત્) વસ્ત્ર તે સફેદપણું નથી અને સફેદપણું તે વસ્ત્ર નથી. જો એમ ન હોય તો વસ્ત્રની માફક સફેદપણું પણ જીભ, નાક વગેરે સર્વ ઇન્દ્રિયોથી જણાવું જોઈએ; પણ એમ તો બનતું નથી. માટે વસ્ત્ર અને સફેદપણાને અપૃથક્પણું હોવા છતાં અન્યપણું છે એમ સિદ્ધ થાય છે.

એ જ પ્રમાણે દ્રવ્યને અને સત્તાદિગુણોને અપૃથક્ત્વ હોવા છતાં અન્યત્વ છે; કારણ કે દ્રવ્યના અને ગુણના પ્રદેશો અભિન્ન હોવા છતાં દ્રવ્યમાં અને ગુણમાં સંજ્ઞા–સંખ્યા–લક્ષણાદિ ભેદ હોવાથી (કથંચિત્) દ્રવ્ય તે ગુણપણે નથી અને ગુણ તે દ્રવ્યપણે નથી. ૧૦૬.

અહીં તો (કહે છે કે) સત્તાના અને દ્રવ્યના પ્રદેશ એક છે. પ્રદેશની અપેક્ષાએ પૃથક્પણું નથી પણ દ્રવ્ય અને ગુણ અથવા દ્રવ્ય અને સત્તા એવા સંજ્ઞાભેદે બે નામભેદ પડે એને અન્યપણું કહેવામાં આવે છે. આવો માર્ગ ! ૧૦૬.

पविभत्तपदेसत्तं पुधत्तमिदि सासणं हि वीरस्स।
अण्णत्तमतब्भावो ण तब्भवं होदि कधमेगं।।१०६।।

જિન વીરનો ઉપદેશ એમ–પૃથક્ત્વ ભિન્નપ્રદેશતા,
અન્યત્વ જાણ અતત્પણું; નહિ તે-પણે તે એક ક્યાં ? ૧૦૬.

‘**જિન વીરનો ઉપદેશ એમ**’ ત્રિલોકનાથ પરમાત્મા ‘મહાવીરદેવ’ (આદિ) અનંત તીર્થંકરો. ધ્યાન રાખે તો પકડાય એવું છે.

ટીકા :– ‘**વિભક્તપ્રદેશત્વ...**’ એટલે જેના ક્ષેત્ર અને પ્રદેશ જ જુદા છે. આ પરમાણુનું ક્ષેત્ર અને આ આત્માનું ક્ષેત્ર જુદું છે. આહા..હા...! બીજા આત્માઓનું અને આ આત્માનું ક્ષેત્ર જુદું છે. આ પરમાણુનું ક્ષેત્ર અને આ આત્માનું ક્ષેત્ર જુદું છે તેમ એક આત્માના (પ્રદેશ) અને બીજા આત્માના પ્રદેશ જુદા છે. આહા..હા...! ‘**વિભક્તપ્રદેશત્વ (ભિન્નપ્રદેશત્વ) પૃથક્ત્વનું લક્ષણ છે.**’ કહે છે (કે) જુદા પ્રદેશ એ પૃથક્ત્વનું લક્ષણ છે. જુદું છે, જુદું છે. જેમ આત્માથી પરમાણુ તદ્દન જુદા છે. શરીર આદિ, કર્મના પરમાણુ આદિ આત્માથી જુદા (છે) અને કર્મ અને શરીરથી ભગવાનઆત્મા તદ્દન જુદો (છે). બેના પ્રદેશ જુદા છે – બેનું ક્ષેત્ર જુદું છે. આ..હા...! તેથી તેના ભાવ પણ ભિન્ન છે. આ..હા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

'વિભક્તપ્રદેશત્વ (ભિન્નપ્રદેશત્વ) પૃથક્ત્વનું લક્ષણ છે.' આત્માના પ્રદેશો અને પરમાણુના પ્રદેશો, એ ભિન્નપણું – પૃથક્‌પણું (છે એમાં) એ ભિન્નપણાનું પૃથક્(ત્વ) લક્ષણ છે. એ જુદેજુદા છે. **'તે તો સત્તા અને દ્રવ્યને સંભવતું નથી,...'** શું કીધું ? જ્યારે એક દ્રવ્યના પ્રદેશથી બીજા દ્રવ્યના પ્રદેશ પૃથક્ છે એમ આત્મા અને સત્તાના પ્રદેશ જુદા છે એ સંભવતું નથી. જે આત્માના પ્રદેશ છે તે જ સત્તાના છે, એના પ્રદેશ જુદા નથી. આહા..હા...! **'વિભક્તપ્રદેશત્વ (ભિન્નપ્રદેશત્વ) પૃથક્ત્વનું લક્ષણ છે. તે તો સત્તા અને દ્રવ્યને સંભવતું નથી, કારણ કે ગુણ અને ગુણીને વિભક્તપ્રદેશત્વનો અભાવ હોય છે...'** સત્તા, જ્ઞાન આદિ ગુણ અને ગુણી દ્રવ્ય એને જુદા પ્રદેશનો અભાવ હોય છે. કોની પેઠે ? (હવે) દૃષ્ટાંત આપે છે.

'શુક્લત્વ અને વસ્ત્રની માફક. તે આ પ્રમાણે : જેમ જે શુક્લત્વના–ગુણના–પ્રદેશો છે તે જ વસ્ત્રના...' પ્રદેશો છે. તે **'ગુણીના–છે...'** જુઓ ! આ વસ્ત્ર છે. હવે, આ વસ્ત્રના જે પ્રદેશો છે એ જ આ ધોળું છે એના એ પ્રદેશો છે, ધોળપના એ જ પ્રદેશો છે. ધોળપના પ્રદેશ જુદા અને વસ્ત્રના પ્રદેશ જુદા (છે) એમ નથી. સમજાણું કાંઈ આમાં ? આ..હા...! ભેદ – સૂક્ષ્મ ભેદ કરે છે. આ ભેદજ્ઞાનની વાત છે. આ..હા..હા...! પરથી તો પૃથક્ છે માટે જુદા (છે) પણ ગુણ-ગુણીનો ભેદ પણ ભેદ પડ્યો એ અપેક્ષાએ પણ અન્ય છે માટે એણે અભેદ ઉપર નજરું કરવાની છે. આ..હા..હા...! શું કહ્યું ઈ ? જેના પ્રદેશ ભિન્ન છે એવા દ્રવ્ય ઉપરથી તો દૃષ્ટિ ઉઠાવવી જોઈએ પણ જેના પ્રદેશ એક છે છતાં અન્યત્વપણું (તે) તેના લક્ષણથી (છે). જે દ્રવ્ય છે તે સત્તા નથી અને સત્તા છે તે દ્રવ્ય નથી. નહિતર બેનાં નામ જુદાં કેમ પડે ? આહા..હા...! એવું અન્યત્વ દ્રવ્ય અને સત્તા વચ્ચે છે. છતાં દૃષ્ટિવંતે બે અન્યત્વ ભિન્ન ન પાડતાં દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ કરવી. આ પ્રયોજન (છે). આહા..હા...! સમજાય એવું છે, ધીમેથી (કહેવાય છે). (દેહ છૂટે ત્યારે) આત્મા નીકળી જાય છે (ત્યારે) આ પ્રદેશ તો અહીં પડ્યા રહે છે. આ માટી ! એના બધા પ્રદેશ – અંશ જુદા છે. એના સત્તાના પ્રદેશો જુદા (અને) આત્મ ભગવાનની સત્તાના પ્રદેશ જુદા. આહા..હા...!

'ગુણ અને ગુણીને વિભક્તપ્રદેશત્વનો અભાવ...' હોવાથી **'શુક્લત્વ અને વસ્ત્રની માફક. તે આ પ્રમાણે : જેમ જે શુક્લત્વના–ગુણના–પ્રદેશો...'** આ જે ધોળા ગુણના પ્રદેશો છે એ જ વસ્ત્રના (પ્રદેશો) છે. વસ્ત્રના પ્રદેશો જુદા અને આ ધોળા (ગુણના પ્રદેશો) જુદા એમ છે ? **'તે જ વસ્ત્રના–ગુણીના–છે તેથી તેમને પ્રદેશવિભાગ (પ્રદેશભેદ) નથી,...'** ધોળાપણાને અને વસ્ત્રપણાને પ્રદેશ એટલે ક્ષેત્રભેદ નથી. **'તેમ જે સત્તાના–ગુણના–પ્રદેશો છે...'** આ..હા..હા...! સત્તા – અસ્તિત્વ – સત્તા ગુણના જે પ્રદેશો છે તે જ આત્માના પ્રદેશો છે. **'તે જ દ્રવ્યના–ગુણીના–છે...'** આહા..હા...! રાતે પૂછશે તો જવાબ આવશે કે નહિ આમાં ? આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

જેમ ધોળું વસ્ત્ર (છે તેમાં) ધોળું તો એક જ ગુણ છે અને આ વસ્ત્ર (છે). જોકે ધોળું તો પર્યાય છે પણ અત્યારે (દૃષ્ટાંતમાં આ રીતે લે છે). છતાં એ ધોળા (ગુણના) પ્રદેશ અને વસ્ત્રના પ્રદેશ બે એકમેક છે. એમ સત્તાના અને દ્રવ્યના પ્રદેશ એકમેક છે. સત્તાના પ્રદેશ જુદા અને આત્માના પ્રદેશ જુદા, એમ પરમાણુમાં પરમાણુના પ્રદેશ જુદા અને પરમાણુનું દ્રવ્ય જુદું એમ નથી. આહા..હા...! ધીમેથી તો કહેવાય છે, ભાઈ ! આ તો મૂળ સત્તાની વાત છે. મૂળનું અસ્તિત્વ જે છે એ અસ્તિત્વ સત્તાને લઈને છે. સત્તાનું એટલું પ્રયોજન હતું કે એ રહે, ટકી શકે. હવે, જો એ સત્તાને આત્માથી ભિન્ન કરી નાખો તો સત્તાનું જે પ્રયોજન છે ટકવું એ તો નહિ રહે. આહા..હા...! આ..હા..હા...! '**સત્તાના–ગુણના–પ્રદેશો છે તે જ દ્રવ્યના–ગુણીના–છે તેથી તેમને પ્રદેશવિભાગ નથી.**'

'**આમ હોવા છતાં...**' હવે વાત ફેરવે છે. '**આમ હોવા છતાં તેમને (–સત્તા અને દ્રવ્યને) અન્યત્વ છે,...**' (એટલે કે) અનેરાપણું છે. આ..હા..હા...! દ્રવ્ય એટલે સત્તા ગુણ અને દ્રવ્ય સત્તાવાન, ગુણ – ભાવ અને આત્મા – ભાવવાન, એના પ્રદેશ જુદા નથી. છતાં દ્રવ્ય અને ગુણ વચ્ચે અન્યત્વપણું છે. કારણ કે જે દ્રવ્ય છે તે ગુણ નથી અને ગુણ છે તે દ્રવ્ય નથી. આ..હા..હા...!

મુમુક્ષુ :– સ્વરૂપભેદ છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– બન્ને વસ્તુ ભેદ (–જુદી) છે. આહા..હા...! પૃથક્ પ્રદેશ નથી પણ અન્યત્વ છે. અનેરાપણું એટલે જેવું દ્રવ્ય છે તે ગુણ છે, પણ એ ગુણના પ્રદેશો (અને) દ્રવ્યના પ્રદેશો એક (છે), એ અપેક્ષાએ પૃથક્ નહિ. છતાં સત્તા ગુણ છે અને દ્રવ્ય ગુણી છે એટલા ભાવની અપેક્ષાએ અન્યપણું પણ છે. ગુણીથી ગુણ અન્ય છે અને ગુણથી ગુણી અન્ય છે. આહા..હા...! આવું ચોપડામાં આવે નહિ. અત્યારે તો સંપ્રદાયમાં ચાલતું નથી. આવી ઝીણી વાત કોણ કરે ? આહા..હા...! એક તો સમજી શકે નહિ. બાપુ ! વસ્તુ આ છે.

આત્મા 'છે' એમ જે એને કબૂલવું છે તો કહે છે કે, સત્તા નામના ગુણને લઈને તેનું ધ્રુવપણું છે. માટે તે જુદા નથી, પ્રદેશ જુદા નથી. 'આત્મા છે' છ બોલમાં (–'શ્રીમદ્જી'ના છ પદના પત્રમાં) આવે છે ને ? આત્મા છે તે નિત્ય છે. 'છે', 'નિત્ય છે' પણ સત્તા ગુણને લઈને (નિત્ય) છે. સત્તા ગુણનું પ્રયોજન (જે દ્રવ્ય) 'છે' (તેને ટકાવી રાખવું તે છે). ઈ સત્તા ગુણ જો જુદો રહી જાય તો દ્રવ્ય સિદ્ધ છે ઈ દ્રવ્ય કોઈ રીતે સાબિત ન થાય. આ..હા..હા...!

મુમુક્ષુ :– બહુ ઝીણું આવ્યું.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ઈ તો પહેલાં કહ્યું હતું, ભાઈ ! ઝીણું છે. (વાત) છે તો Logicથી પણ હવે અત્યારે દુનિયાને એવી ક્યાં પડી છે ? મરીને ક્યાં જાશું ? આહા..હા...! દેહ છૂટીને

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ક્યાં જશે ? આહા..હા...! ઘણાં ઘણાંને તો તિર્યંચના અવતાર થાશે, ઘણાં પશુ થાશે. સમ્યગ્દર્શન નથી, પુણ્યના પરિણામ એવાં નથી કે સાચો સત્સમાગમ ચાર-ચાર કલાક હંમેશાં (હોય), કે વાંચન કે શ્રવણ (હોય) તો પુણ્ય પણ બંધાય. ઈ પણ ન મળે. કલાક કો'ક દી' કો'કને સાંભળવા જાય તો એ બધી ઊંધી પ્રરૂપણા સાંભળે. મિથ્યાત્વનું પોષણ ! આહા..હા...! અરે..રે...! એણે ક્યાં જાવું ? ભાઈ !

અહીં તો પરમાત્મા (કહે છે કે), સત્તા નામનો ગુણ છે. આત્મામાં, પરમાણુમાં અસ્તિત્વ (ગુણ છે) એ ગુણ અને ગુણીના પ્રદેશો જુદા નથી. છતાં ગુણી અને ગુણ – બે અન્યત્વપણે છે. પ્રદેશપણાની અપેક્ષાએ એકપણે છે. પણ એના ભાવ અને આ ભાવવાનના ભાવ, આ ગુણી અને આ ગુણ એ અપેક્ષાએ અન્યપણું પણ છે. જુઓ ! આ સિદ્ધાંત !

'**આમ હોવા છતાં...**' આમ હોવા છતાં, એટલે ? વસ્તુ જે છે એ સત્તાથી છે. સત્તાથી ધ્રુવપણે ટકી રહી છે. જો સત્તાથી એને ભિન્ન ઠરાવો તો પછી ધ્રુવપણું – ટકવું કોને લઈને (થાય) ? સત્તાનું પ્રયોજન તો એટલું જ છે કે, કાયમ રહેવું. હવે જો સત્તા ભિન્ન ઠરાવો તો કાયમ રહેવું ત્યાં રહેતું નથી. માટે તે સત્તા અને આત્મા પૃથક્ નથી. છતાં, એમ નક્કી કર્યા છતાં બે વચ્ચે અન્યપણું છે. આહા..હા...! જરી ધ્યાન રાખે તો પકડાય એવું છે. પકડાય એવું છે કે નહિ ? આહા..હા...!

આ શરીર છે, જુઓ ! ઈ શરીરમાં એના પરમાણુમાં અસ્તિત્વ ગુણ – સત્તા ન હોય તો ઈ પરમાણુ ટકી શી રીતે શકે ? સત્તા વિના ટકી શી રીતે શકે ? માટે તે સત્તા અને તે પરમાણુના પ્રદેશ એક છે, અભેદ છે. એમ આત્મા (છે) એનામાં સત્તા નામનો એક ગુણ છે એ ગુણ વિના એનું ધ્રુવપણું ટકે શી રીતે ? સત્તા નથી – હોવાપણાની શક્તિ નથી તો હોવાપણે રહેવું ક્યાંથી બને ? આહા..હા...! એ અપેક્ષાએ ગુણી અને ગુણ વચ્ચે પૃથક્પણું નથી પણ અન્યપણું છે. આહા..હા...! ઈ કહે છે, જુઓ !

'**(તેમને) અન્યત્વના લક્ષણનો સદ્ભાવ છે.**' છતાં ગુણી – ભગવાનઆત્મા અને સત્તા ગુણ, બે વચ્ચે '**અન્યત્વના લક્ષણનો સદ્ભાવ છે.**' બે અનેરા – જુદા છે તેવું એક અન્યત્વ લક્ષણ છે. આ..હા..હા...! ગુણ અને ગુણી ભિન્ન છે એવું એનું અન્યત્વ લક્ષણ છે. ગુણ (છે) તે કંઈ ગુણી થઈ જતો નથી અને ગુણી (છે) તે કંઈ ગુણ થઈ જતો નથી.

આહા..હા...! મુનિઓએ આવું કહ્યું છે !! આ..હા..હા...! દિગંબર સંતોએ આવી ટીકા કરી છે ! આનંદમાં રહેતાં, અતીન્દ્રિય આનંદમાં ઝૂલતાં ! વિકલ્પ આવ્યો અને આવી ટીકા થઈ ગઈ ! આ..હા..હા..હા...! છતાં પ્રભુ કહે છે, અમે તો અમારા જ્ઞાનમાં છીએ. એ ટીકામાં – કરવાપણામાં અમે આવ્યા નથી. આ ટીકાનો વિકલ્પ છે એમાં પણ આવ્યા નથી.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આ..હા..હા..હા...! ત્યારે કોઈ કહે કે, એ તો નિર્માનપણાનું કથન છે. એ વસ્તુના સ્વરૂપનું કથન છે. આ..હા..હા...! ટીકા (કરતી વખતે પણ) અમે તો સ્વરૂપમાં ગુપ્ત છીએ. અમારું (સ્વરૂપ) બાહ્ય આવ્યું નથી, વિકલ્પ આવ્યો ઈ પણ અમે નથી, તો બહાર આવીને ટીકા થાય (એ તો કેવી રીતે બને ?) આહા..હા...! એ (ટીકા) અમારાથી થઈ નથી. આ..હા..હા...! અહીં તો થોડુંક કામ કરે તો એના અભિમાન ચડી જાય (કે) અમે આ કામ કર્યું ને અમે આમ કર્યું ને આમ (કર્યું). મરી જવાના રસ્તા છે બધા ! આ..હા..હા...! સત્ય છે એ સત્યથી ટકી શકશે. આ ન સમજાય માટે અસત્ય સમજાય અને એને લઈને (સત્ય) ટકી શકે (એમ નથી, એ રીતે) સત્ય નહિ ટકે, બાપુ ! એ પરિભ્રમણમાં જશે. આ..હા..હા...! સત્ય નહિ ટકે એટલે ?

વસ્તુ સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ ! એની સત્તા અને આત્માને ભિન્નતા નથી. તેથી સત્તા છે તે દ્રવ્ય છે અને સત્તા છે એનું પ્રયોજન અસ્તિત્વ રહેવું (તે છે), તો દ્રવ્યનું અસ્તિત્વ એને લઈને રહ્યું છે. એવું હોવા છતાં... રાગ ને દ્વેષ ને પુણ્ય-પાપની વાત નથી. અત્યારે સત્તાની વાત છે. આહા..હા...! છતાં ભગવાનઆત્મા ગુણી છે – ભાવવાન છે અને સત્તા તે ભાવ છે એવું બે વચ્ચે આવું અન્યપણું છે, પૃથક્ પ્રદેશનું અન્યપણું નથી પણ પૃથક્ ભાવનું અન્યપણું છે. આહા..હા...! આવો કયો ઉપદેશ !? આ 'લાડનુ'માં મળે એવું નથી. આહા..હા...! પરમાત્મા(ના) શ્રીમુખે નીકળેલી વાણી છે ! આ..હા..હા...! મુનિઓ દિગંબર સંતોએ પણ ગજબ કામ કર્યાં !! વિકલ્પ આવ્યો એટલે આમાં એને રોકાવું પડ્યું. આ..હા..હા...! વિકલ્પ આવ્યો...

'પદ્મપ્રભમલધારીદેવ' કહે છે ને, ભાઈ ! 'પદ્મપ્રભમલધારીદેવ' ! આની ટીકા કરનારા અમે તે કોણ ? અમે મંદબુદ્ધિઓ ! એ તો પરંપરા ચાલી આવી છે એની ટીકા થાય છે. આ..હા..હા...! ધન્ય મુનિરાજ ! આ ટીકાના કરનાર કોણ ? અમારું મન હમણાં એ તરફ વળ્યા કરે છે કે, કાંઈ થાય... થાય... થાય... પણ એ ટીકા અમારાથી થઈ નથી. એ ટીકાના પરમાણુની પર્યાય તે વખતે તેના દ્રવ્યપર્યાયને પહોંચી વળે છે અને ટીકા થાય છે. આહા..હા...! પરમાણુઓ તે સમયની પર્યાયને – એ ટીકાની પર્યાયને પહોંચી વળે છે એથી ટીકા થાય છે. આ..હા..હા..હા...! અને તે પર્યાય, એના દ્રવ્ય અને ગુણથી તે પર્યાય થાય છે, અમારાથી નહિ અને અમે (તેના રચનારા) નહિ. આ..હા..હા...! કઠણ પડે, જાત સાંભળી નથી એટલે કઠણ પડે. આહા..હા...! આ તો વકીલોની જાતની વાત છે. વેપારીઓને તો આ તર્ક (સમજવા કઠણ પડે). આહા..હા...!

શું કીધું ? જુઓ ! '**આમ હોવા છતાં...**' એટલે ? સત્તા નામનો ગુણ અને આત્મા ભાવવાન – ગુણી એવું એમાં અન્યત્વપણું હોવા છતાં. આહા..હા...! '**તેમને (–સત્તા અને**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

દ્રવ્યને) અન્યત્વ છે, કારણ કે (તેમને) અન્યત્વના લક્ષણનો સદ્ભાવ છે.' '**આમ હોવા છતાં**' (એમ જે કહ્યું) એ તો પૂર્વનું (કહ્યું તે) ગયું કે, દ્રવ્ય (અને) ગુણ એક છે, એમ હોવા છતાં. એમ. દ્રવ્ય-ગુણ એક છે એમ હોવા છતાં. બન્નેના પ્રદેશો એક છે એમ હોવા છતાં. આ..હા...! '**તેમને (–સત્તા અને દ્રવ્યને) અન્યત્વ છે,...**' ગુણ અને ગુણી – બે એકપણે નથી. પ્રદેશભેદ નથી પણ ગુણ-ગુણીનો ભાવ એકપણે નથી. આ..હા..હા...! અરે..રે...! જ્યાં ગુણથી ગુણી પણ અન્યત્વ(પણે) છે, ગુણીથી ગુણ અન્યત્વ(પણે) છે તો પછી શરીર, કર્મ અને આ બધી ચીજો – બંગલા ને મકાન ને એ તો ક્યાંય અન્યત્વ(પણે રહી ગઈ), પ્રદેશભેદે અન્યત્વ રહી ગયું. જેના પ્રદેશભેદ નથી છતાં તે અન્યત્વ છે ! આહા..હા...! કેમકે સત્તા નામનો ગુણ છે અને ગુણી પોતે છે. ભલે સત્તાથી તેને સિદ્ધ કર્યું. એમ હોવા છતાં સંજ્ઞા, સંખ્યા, લક્ષણ, (ભેદે) ગુણ અને ગુણીમાં ભેદ છે તેથી તે બે વચ્ચે અન્યપણું છે. આ..હા..હા...! તો (પછી) આ બાયડી, છોકરાં, પૈસા, ધંધાપણે અનન્યપણું ક્યાં આવ્યું ? આહા..હા...! આ દેરાસર બનાવવા અને પૂજા, ભક્તિ કરવી, કહે છે કે એ તો અનેરાપણું છે. અનેરાપણાને (તું) અનેરો કેમ કરી શકે ? આ..હા..હા...! આવી વાત છે. હોંશું ઊડી જાય એવું છે. અમે આમ કરીએ છીએ ને અમે આમ કરીએ છીએ... બે લાખ રૂપિયા આપ્યા ને પાંચ લાખ (આપ્યા). હમણાં (એક ભાઈએ) પાંચ લાખ આપ્યા ને ?

મુમુક્ષુ :– પૈસાવાળા પૈસા આપે તો જ કામ ચાલી શકે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ધૂડમાં પણ નથી. પૈસાથી કામ ચાલતું નથી. જે તત્ત્વ છે એની પર્યાયને તે દ્રવ્ય પહોંચી વળે અને એનાથી કામ ચાલે છે. કડિયો એને પહોંચી વળતો નથી. કડિયો એના પર્યાયને પહોંચી વળે છે. આહા..હા...! અને તે પર્યાય દ્રવ્ય અને ગુણથી ઉત્પન્ન થાય છે, એ પર્યાય પરથી ઉત્પન્ન થાય છે એમ નથી. બહુ ફેર, ભાઈ ! આવું વીતરાગનું સ્વરૂપ હશે ? જિનેશ્વરદેવની આ વાણી છે, બાપુ ! આહા..હા...!

જેના પ્રદેશ ભિન્ન છે એની તો વાત શું કરીએ ? પણ જેના – ગુણ-ગુણીના પ્રદેશ એક છે એને પણ અન્યત્વપણું લાગુ પડે છે. આ..હા..હા..હા...! આહા..હા...! છે ? '**કારણ કે (તેમને) અન્યત્વના લક્ષણનો સદ્ભાવ છે.**' સત્તા ગુણ અને આત્મા ગુણી, એ બે વચ્ચે અન્યત્વ લક્ષણનો સદ્ભાવ છે. અનેરાપણાના લક્ષણનો બન્ને વચ્ચે સદ્ભાવ છે. આ..હા...! અનેરાપણાનો સદ્ભાવ છે. પેલામાં (–આગલી ગાથામાં) એકપણાનો સદ્ભાવ હતો. આ..હા..હા...! આ કોઈ દી' વાંચ્યું છે કે નહિ ? ગજબ વાત છે ! બાપુ ! શું થાય ? આહા..હા...!

કહે છે કે, તું આત્મા છો, પ્રભુ ! અને આત્મા છો (તો) ઈ આત્મા સત્તાથી છે. સત્તા ન હોય તો આત્માનું હોવાપણું – ધ્રુવપણું રહી શકે નહિ. એમ હોવા છતાં, આમ હોવા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

છતાં ગુણ-ગુણીના ભેદનું અન્યત્વ લક્ષણ એને લાગુ પડે છે. **'અન્યત્વના લક્ષણનો સદ્ભાવ છે.'** આહા..હા...! **'અતદ્ભાવ અન્યત્વનું લક્ષણ છે.'** છે ? (મૂળ શાસ્ત્રમાં નીચે અતદ્ભાવનો અર્થ આપ્યો છે). અતદ્ભાવ = '(કથંચિત્) 'તે' નહિ હોવું તે, (કથંચિત્) તે-પણે નહિ હોવું તે; (કથંચિત્) અતત્પણું. [દ્રવ્ય (કથંચિત્) સત્તાપણે નથી અને સત્તા (કથંચિત્) દ્રવ્યપણે નથી...]' ચીરી-ચીરીને વાત ક્યાં લઈ ગયા ? બીજાનું કાંઈક કરી શકું અને બીજામાં જાવાની વાત તો ક્યાંય રહી ગઈ. એ તો છે નહિ, તારી કલ્પના (છે). આહા..હા...! પણ સત્તા નામનો ગુણ છે અને આત્મા ગુણી છે એ અપેક્ષાએ કથંચિત્ અન્યપણું પણ છે. પ્રદેશ એક હોવા છતાં ભાવભેદે ભિન્ન છે તો અન્યત્વ પણ લાગુ પડે છે. આહા..હા...! ઝીણું બહુ, ભાઈ !

'જ્ઞેય અધિકાર' બહુ સરસ છે ! જગતના જ્ઞેયોનો આવો સ્વભાવ છે. જાણવા લાયક અનંત જ્ઞેયો છે એ બધા જ્ઞેયો પોતાથી અસ્તિ છે જેથી સત્તા ગુણથી અભિન્ન છે પણ ગુણ અને ગુણીના નામ અને લક્ષણથી અન્યપણે પણ છે. સમજાણું કાંઈ ? અન્યપણું નથી અને અન્યપણું પણ છે, પણ કઈ અપેક્ષાએ ? પ્રદેશભેદ નથી માટે અન્યપણું નથી પણ બેના ભાવમાં ભેદ છે માટે અન્યપણું છે. આહા..હા...!

'અતદ્ભાવ અન્યત્વનું લક્ષણ છે.' શું કીધું ? પહેલાં એમ કીધું કે, **'અન્યત્વના લક્ષણનો સદ્ભાવ છે.'** અને (પછી એમ કહ્યું કે) **'અતદ્ભાવ અન્યત્વનું લક્ષણ છે.'** અતદ્ભાવ. છે ? 'તે' નહિ. કથંચિત્ પ્રકારે ગુણ તે ગુણી નહિ અને ગુણી તે ગુણ નહિ. આહા..હા...! આવી વાતું ! બધા એમ.એ.ના ને ડૉક્ટરના, એલ. એલ. બી.ના વકીલોનાં પૂછડાં વળગાડે એમાં આવું ક્યાંય ન આવે. આહા..હા...! આ તો થોડી... થોડી... થોડી... ધીમે ધીમે સમજવા જેવી વાત છે, બાપુ !

(વિશેષ કહેશે...)

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૦૬
પ્રવચન નં. – ૧૧૬
તા. ૨૬-૬-૭૯

'પ્રવચનસાર' ૧૦૬–ગાથા. બીજો પેરેગ્રાફ. ઝીણું છે આ. '**આમ હોવા છતાં...**' એટલે ? આ આત્મા છે (અને) આ સત્તા ગુણ છે. પરમાણુ છે એમાં વર્ણ, ગંધ, રસ ગુણ છે. એમાં પણ સત્તા (ગુણ) છે પણ સત્તા ગુણ છે એ દ્રવ્ય નથી અને દ્રવ્ય છે તે એક ગુણરૂપ નથી. એવો બે વચ્ચે અતદ્ભાવ અન્યત્વ છે. 'તે' નહિ એ રીતે અતદ્ભાવરૂપ અન્યત્વ છે. પૃથક્ત્વ (રૂપે) અન્યત્વ નથી. એટલે શું ? શરીર, વાણી, કર્મ આદિ સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, લક્ષ્મી આદિ તો પૃથક્ પ્રદેશ છે. પૃથક્ પ્રદેશ છે તેથી અન્ય છે. અહીંયાં આત્મામાં અસ્તિત્વ ગુણ છે એ ગુણને અને આત્માને પ્રદેશભેદ નથી. છતાં ગુણ તે દ્રવ્ય નહિ (અને) દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ. ગુણ દ્રવ્યને આશ્રયે રહે છે તેથી બે વચ્ચે અતદ્ભાવ છે અને અતદ્ભાવને લઈને દ્રવ્ય અને ગુણને અન્યત્વ કહેવામાં આવે છે – અનેરાપણું છે એમ કહેવામાં આવે છે. કહો, સાંભળ્યું ?

આ શરીર, વાણી, કર્મ, સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, પૈસો મકાન તો આત્માના પ્રદેશથી ભિન્ન છે – પૃથક્ પ્રદેશ છે અને તેથી તે અન્યત્વ છે. એમાં નથી આ આત્મા (અને) આ આત્મામાં નથી એ. આહા..હા...! પણ આત્મામાં એક સત્તા – અસ્તિત્વ નામનો ગુણ છે. અસ્તિત્વ ન હોય તો તેનું 'છે'પણું રહી શકે નહિ. અસ્તિત્વ છે ઈ સત્તા ગુણને લઈને છે છતાં સત્તા ગુણ અને દ્રવ્યની વચ્ચે અતદ્ભાવ છે. (અર્થાત્) જે દ્રવ્ય છે તે ગુણ નહિ અને ગુણ છે તે દ્રવ્ય નહિ. કેમકે ગુણ છે તે આત્મા – દ્રવ્યને આશ્રયે રહે છે. આહા..હા...! આવી વાતું

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ધર્મના નામની ! ક્યાં પડી છે દુનિયાને ? આ..હા..હા...! ક્યાં મરીને જશું ? આહા..હા...! દેહની સ્થિતિ ક્ષણમાં છૂટી જાય, ફડાક દઈને ! જા..ય રખડવા !

આ તત્ત્વ અંદર છે એ કઈ રીતે છે એનું યથાર્થ પદાર્થનું જ્ઞાન કરાવે છે. એટલે ખરેખર તો ભેદજ્ઞાન કરાવે છે. પર પૃથક્ છે તે અન્ય છે એટલે એનાથી જુદો ઠરાવ્યો અને આત્મામાં સત્તા ગુણ છે છતાં પ્રદેશભેદ નથી પણ એ અન્ય છે. એટલે એણે ગુણભેદ ઉપર દૃષ્ટિ રાખવાની નથી. આ..હા..હા...! ઈ શૈલી કહેવા માગે છે. વસ્તુ – ગુણી જે છે, અનંત ગુણ જેને આશ્રયે રહેલ છે તેની દૃષ્ટિ કરતાં બધેથી સંકેલીને તેને સમ્યગ્દર્શન થાય, તેને ધર્મની શરૂઆત થાય. આહા..હા...!

‘**આમ હોવા છતાં...**’ એટલે ? આત્મા અને એની સત્તા (વચ્ચે) પ્રદેશભેદ નથી. એમ હોવા છતાં – પ્રદેશભેદ નથી એમ હોવા છતાં ‘**તેમને (–સત્તા અને દ્રવ્યને) અન્યત્વ છે,...**’ આહા..હા...! સત્તા નામનો ગુણ છે – અસ્તિત્વ... અસ્તિત્વ અને આત્મા અનંત ગુણનો ધરનાર છે તો બે વચ્ચે પ્રદેશભેદ નથી – બેના ક્ષેત્ર જુદા નથી – બેનું રહેઠાણ – રહેવું એ જુદું નથી પણ બેના ભાવ ભિન્ન છે. આહા..હા...! ધર્મ કરવામાં આવું (સમજવાનું) શું કામ હશે ? આ ભેદજ્ઞાન કરાવે છે, બાપુ ! જેમ પરથી પૃથક્ – અન્ય કીધું, હવે અહીં ગુણ અને ગુણીની પૃથક્તા તો નથી પણ અન્યત્વ છે. એવું સ્વરૂપ છે પણ અન્યત્વ છે એ ભેદ છે. આહા..હા...! તેથી એને અભેદ દૃષ્ટિ – દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ કરાવવા ગુણનો અતદ્ભાવ – અન્ય છે તે છૂટી જાય છે. સમજાય છે કાંઈ ? આહા..હા...!

દ્રવ્ય એટલે આત્મા. એમાં સત્તા (કે) જ્ઞાન, દર્શન કોઈ (પણ) ગુણ, એ ગુણ જે છે અને ગુણી જે આત્મા (એ) બે વચ્ચે પ્રદેશ – ક્ષેત્રભેદ નથી છતાં અતદ્ભાવરૂપ (ભેદ છે). અતદ્ (એટલે) ‘એ’ નહિ (અર્થાત્) ગુણ તે દ્રવ્ય નહિ અને દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ. એ રીતે અતદ્ભાવરૂપ અન્યત્વ છે છતાં તે અન્યત્વ આશ્રય કરવા લાયક નથી. આહા..હા...! બીજા દ્રવ્યોમાં તો એની મેળાએ (પરિણમન) થાય છે. આને તો – જીવને તો આશ્રય કરવાનો છે ને ? આ..હા..હા...!

‘**કારણ કે (તેમને) અન્યત્વના લક્ષણનો સદ્ભાવ છે.**’ કોને ? આત્માને અને સત્તાને, પરમાણુને અને સત્તાને. એને અન્યત્વ લક્ષણનો સદ્ભાવ છે. અનેરાપણું છે એવા લક્ષણની ત્યાં હયાતી છે. આહા..હા...! ‘સમયસાર’ ઊંચું છે પણ આ ‘પ્રવચનસાર’ પણ બહુ ઊંચી ચીજ છે !! ‘જ્ઞેય અધિકાર’ ! આ સમકિતનો અધિકાર છે.

સમ્યક્દૃષ્ટિને આત્મા સિવાય અન્ય વસ્તુ છે એ તો અન્ય છે. એ અન્યમાંથી કોઈ ચીજ મારી નથી (એમ માને છે). આહા..હા...! શરીર, વાણી, મન, સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર,

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

દીકરા, દીકરી કોઈ ચીજ એની નથી. એટલેથી હદ નથી. હવે એનામાં રહેલો જ્ઞાનગુણ છે એ ગુણ છે તે દ્રવ્યને આશ્રયે છે. તેથી તે ગુણ અને દ્રવ્યની વચ્ચે અતદ્ભાવ (છે એટલે) 'તે' ભાવ નહિ. ગુણભાવ તે દ્રવ્યભાવ નહિ, દ્રવ્યભાવ તે ગુણભાવ નહિ. એવું અતદ્ભાવનું અન્યપણું સિદ્ધ થાય છે. આહા..હા...! લોકોને બહારથી (સાંભળવા મળે નહિ), બિચારાને જિંદગી ચાલી જાય છે. અંદર વસ્તુ શું છે એની ખબરું ન મળે. આખો દી' પાપના ધંધાના પોટલા બાંધે. આ..હા...! વીસ વર્ષનો થાય તે સાઠ-સિત્તેર વર્ષ સુધી આ ધંધાની મજૂરી કરે. એમાં આ આત્મા શું ને ગુણ શું ને ગુણી શું ? (એનો નિર્ણય કરવાનો વખત ન મળે). આહા..હા...!

પ્રશ્ન :– વેપાર–ધંધો કરતા આ શીખી તો શકાય ને ?

સમાધાન :– વેપાર–ધંધો ધૂળમાં... એ તો થવાનો હશે તો થાશે. ઈ આત્માથી ક્યાં થાય છે ? આહા..હા...! વિકલ્પ કરે, બાકી ધંધાની ક્રિયા ઈ કરી શકે (એમ નથી). એની પણ સમય સમયની અવસ્થા (થાય છે). ધંધામાં જે પરમાણુ છે – પૈસાના, મકાનના, માલના, (પરમાણુ છે) એ માલની જે સમયે જે પર્યાય (થવાની) છે તે ત્યાં થવાની છે. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– રોટલી જે વખતે થવાની તે વખતે થવાની...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– એ ત્યારે જ થવાની છે.

પ્રશ્ન :– બૈરાં રાંધે નહિ તો ?

સમાધાન :– રાંધે નહિ પણ એ થાય (તે વખતે) વિકલ્પ હોય. ઉચિત નિમિત્ત હોય. ઉચિત નિમિત્ત હોય પણ ઉચિત નિમિત્ત છે માટે ત્યાં થાય છે એમ નથી. આ..હા..હા...! આવી વાત છે. ભાઈ ! આમાં ક્યાં તમારા રૂપિયામાં ક્યાં સૂઝ પડે એવું છે ? આ..હા..હા...! એક એક બોલ કેટલો ઊંડો ઉતાર્યો છે !

'**કારણ કે (તેમને) અન્યત્વના લક્ષણનો સદ્ભાવ છે.**' આત્મા અને સત્તા – બેની વચ્ચે અથવા આત્મા અને જ્ઞાનગુણની વચ્ચે અન્યત્વના લક્ષણનો સદ્ભાવ છે. બે એક નથી એમ અન્યત્વ લક્ષણની ત્યાં હયાતી છે. ગુણ અને ગુણી વચ્ચે અન્યત્વનો સદ્ભાવ – હયાતી છે. આહા..હા...! '**અતદ્ભાવ અન્યત્વનું લક્ષણ છે.**' 'તે' નહિ. સત્તા તે દ્રવ્ય નહિ અને દ્રવ્ય તે સત્તા નહિ એમ અતદ્ભાવ (છે). અતદ્ભાવ(નો અર્થ મૂળ શાસ્ત્રમાં નીચે આપ્યો છે). '(કથંચિત્) 'તે' નહિ હોવું તે, (કથંચિત્) તે-પણે નહિ હોવું તે; (કથંચિત્) અતત્પણું. [દ્રવ્ય (કથંચિત્) સત્તાપણે નથી અને સત્તા (કથંચિત્) દ્રવ્યપણે નથી. માટે તેમને અતદ્ભાવ છે.]' કહો, આવું વાંચ્યું હતું કોઈ દી' ? ભાઈ ! ત્યાં ચોપડા બહુ ફેરવે છે. હીરામાં હેરાન... હેરાન... (થાય છે).

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આ..હા..હા...! ચૈતન્યહીરો ! જેમાં ગુણ અને ગુણીની ભેદતા પણ લક્ષમાં લેવા જેવી નથી. આ..હા..હા...! શું સમાડે છે ! પ્રભુ ! તું આત્મા છો ને ! અને તે આત્મા અનંત ગુણનું એકરૂપ છે તો (દ્રવ્ય છે તે) અનંત ગુણનો આશ્રય છે. ગુણને આશ્રયે દ્રવ્ય નથી, દ્રવ્યને આશ્રયે ગુણ છે. છતાં ગુણ અને દ્રવ્ય બે વચ્ચે અતદ્ભાવ છે. ગુણ છે તે દ્રવ્ય નથી અને દ્રવ્ય છે તે ગુણ નથી. આ..હા..હા..હા...! અહીં સુધી અતદ્ભાવ લે છે ! ભલે અતદ્ભાવ અન્યનું – અનેરાનું કારણ છે. કારણ કે ગુણ અનેરો છે, દ્રવ્ય અનેરું છે. પ્રદેશભેદમાં તો વસ્તુ જ તદ્દન જુદી (છે). આ..હા...! એ નોટ, શું કહેવાય તમારી ? લાદી ! લાદીના રજકણે રજકણની એને સમયથી તે તે પર્યાય થાય. તે તે પરમાણુનો સત્તા ગુણ અને દ્રવ્ય (એમાં) ખરેખર એ પરમાણુની સત્તા અને (દ્રવ્ય વચ્ચે) અતદ્ભાવ છે. ભલે પરમાણુના વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ છે પણ વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ અને પરમાણુ – બે વચ્ચે એક ભાવ નથી, અતદ્ભાવ છે. અતદ્ભાવ છે એટલું અન્યત્વ છે. આહા..હા...! સમજાય એવું તો છે. ભાષા તો સાદી છે પણ કોઈ દી' સાંભળી ન હોય એટલે માણસને આકરી પડે. દયા પાળો, વ્રત કરો... ઇચ્છામી પડિકમ્મણા... ઇહીયા, વીહીયા... જાઓ ! તસ્સઉતરીકરણેણં... અર્થની ખબર ન મળે. અરે..રે...!

'**અતદ્ભાવ અન્યત્વનું લક્ષણ છે.**' ગુણ તે દ્રવ્ય નહિ અને દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ, એવો જે અતદ્ભાવ એ અન્યત્વ – અનેરાપણાનું લક્ષણ છે. એ રીતે અનેરું છે. પ્રદેશભેદથી ભલે અનેરું નહિ પણ આ રીતે અનેરું છે. '**તે તો સત્તા અને દ્રવ્યને છે જ,...**' સત્તા નામનો ગુણ છે અને દ્રવ્ય છે એ ગુણી છે, એ (બે) વચ્ચે આટલું તો અતદ્ભાવ લક્ષણ – અન્યત્વપણું તો સાબિત થાય છે. આહા..હા...!

'**કારણ કે ગુણ અને ગુણીને...**' જ્ઞાન, સત્તા આદિ જે ગુણ અને દ્રવ્યને '**તદ્ભાવનો અભાવ હોય છે...**' 'તે' ભાવનો બે વચ્ચે અભાવ હોય છે. આ..હા...! (તદ્ભાવ એટલે) તેપણે હોવું. ગુણ(નું) દ્રવ્યપણે હોવું અને દ્રવ્યનું ગુણપણે હોવું. આહા..હા...! આવી વાતું ! વીતરાગનો માર્ગ બહુ ઝીણો, બાપુ ! ધર્મ-શૈલી એવી છે. આ..હા...! આ તો ધીરાના કામ છે. આ..હા..હા...!

કહે છે કે, જેના પૃથક્ પ્રદેશ છે એ તો અન્ય છે. એને અને તારે તો કાંઈ સંબંધ નથી. આહા..હા...! પણ તારામાં રહેલો સત્તા ગુણ અને આત્મા – બે વચ્ચે એક ભાવ નથી. જે ગુણ છે એ રૂપે દ્રવ્ય નથી અને જે દ્રવ્ય છે એ રૂપે ગુણ નથી. એ રીતે '**તદ્ભાવનો અભાવ હોય છે...**' બેમાં તદ્ભાવનો અભાવ હોય છે. સત્તા તે દ્રવ્ય અને દ્રવ્ય તે સત્તા – એવો તદ્ભાવનો બે વચ્ચે અભાવ છે. આ..હા..હા...! આવું ત્યાં 'કલકત્તા'માં ક્યાંય મળે એવું નથી. આહા..હા...! એકલડો પ્રભુ તું છો, એમ કહે છે. આ..હા..હા...! એકલડામાં પણ ગુણ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અને ગુણીની અન્યતા છે. આ..હા..હા..હા...!

પૃથક્ પ્રદેશ આ શરીર, વાણી, કર્મ, આબરૂ, દીકરા, દીકરી તો ક્યાંય અન્ય છે, ઈ આત્માના છે જ નહિ. આહા..હા...! પણ આત્મામાં જે જ્ઞાન અને સત્તા ગુણ છે તેને અને આત્માને તદ્ભાવનો અભાવ (હોય) છે, તદ્ભાવનો અભાવ સિદ્ધ (થાય) છે. આહા..હા...! જે સત્તા છે તે દ્રવ્ય નથી અને દ્રવ્ય છે તે સત્તા નથી એવો બે વચ્ચે (અતદ્ભાવ છે). તેમ જ્ઞાન છે તે આત્મા નથી અને આત્મા છે તે જ્ઞાન નથી. એમ આનંદ છે તે આત્મા નથી અને આત્મા છે તે આનંદ નથી. એવો તદ્ભાવનો અભાવ છે (અર્થાત્) 'આ' તે 'આ' છે અને 'આ' તે 'આ' છે એવા ભાવનો ત્યાં અભાવ છે. આહા..હા...! દુકાનમાં આ ચાલે નહિ, બાયડી, છોકરા વચ્ચે આ વાત કોઈ દી' ચાલે નહિ, અપાસરે જાય તો આ વાત મળે નહિ. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– દિગંબર મંદિરે જાય ત્યાં પણ મળે નહિ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ત્યાં ક્યાં છે, બધી વાતોમાં ફેરફાર (થઈ ગયો). દિગંબરમાં ફેરફાર બહુ કરી નાખ્યો.

આ..હા...! આ વસ્તુ છે તે પરને સ્પર્શતી નથી. જે સ્વ ચીજ છે એ શરીર, કર્મને સ્પર્શતી નથી. એથી તે તો પૃથક્ અન્યત્વ છે પણ આત્મા અને ગુણ તો સ્પર્શેલા છે છતાં બે વચ્ચે તદ્ભાવનો અભાવ છે. ગુણ તે આત્મા અને આત્મા તે ગુણ, એવા તદ્ભાવનો અભાવ છે. આ..હા..હા...! આવું ઝીણું છે.

પ્રશ્ન :– આ ન જાણીએ તો કંઈ વાંધો ખરો ?

સમાધાન :– પણ આ ન જાણે તો એને ગુણભેદ ઉપર દૃષ્ટિ રહેશે. પર (પદાર્થ) અન્ય છે એમ નહિ જાણે તો એના ઉપર દૃષ્ટિ રહેશે અને ગુણ અને દ્રવ્ય બે ભિન્ન ભિન્ન છે એમ ન માને તો એને ગુણભેદની – ગુણ-ગુણીના ભેદની દૃષ્ટિ રહેશે. આ..હા...! આ તો વીતરાગનાં વચન છે ! એના એક એક વચન ઉપર... આ..હા..હા...!

'**તદ્ભાવનો અભાવ હોય છે...**' હવે દૃષ્ટાંત આપે છે, દૃષ્ટાંતથી સમજાવે છે કે, '**શુક્લત્વ અને વસ્ત્રની માફક.**' શુક્લત્વ એટલે ધોળાપણું. આ વસ્ત્રનું ધોળાપણું અને વસ્ત્ર. ધોળાપણું (અને) આ વસ્ત્રની માફક. '**તે આ પ્રમાણે : જેવી રીતે એક ચક્ષુ-ઇંદ્રિયના વિષયમાં આવતો, બીજી બધી ઇંદ્રિયોના સમૂહને ગોચર નહિ થતો એવો જે શુક્લત્વગુણ...**' શું કહે છે ? આ ધોળો ગુણ છે એ એકલો આંખનો વિષય રહ્યો, બીજી કોઈ પણ ઇન્દ્રિયનો વિષય નહિ. આ ધોળું છે એ આંખનો વિષય છે, બીજી કોઈ પણ ઇન્દ્રિયનો વિષય નહિ અને આ વસ્ત્ર છે એ બધી ઇન્દ્રિયનો વિષય છે. બે ભાવ(માં) ફેર પડી ગયો. સમજાણું કાંઈ ?

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

ફરીને, '**શુક્લત્વ અને વસ્ત્રની માફક. તે આ પ્રમાણે : જેવી રીતે એક ચક્ષુ-ઇંદ્રિયના વિષયમાં આવતો,...**' ચક્ષુ ઇન્દ્રિયના વિષયરૂપ આવતો. કોણ ? ધોળો ગુણ. '**બીજી બધી ઇંદ્રિયોના સમૂહને ગોચર નહિ થતો...**' ધોળો ગુણ આંખની ઇન્દ્રિયના વિષય ગમ્ય થાય પણ બીજી ઇન્દ્રિયને ગમ્ય ન થાય. ધોળાપણું નાકથી જણાય ? આહા..હા...! વસ્ત્રનું ધોળાપણું જે છે એ આંખની ઇન્દ્રિયનો એકનો જ વિષય છે. બીજી બધી ઇન્દ્રિયનો વિષય એ નથી. આહા..હા...! દાખલો કેવો આપ્યો, જુઓને ! '**બીજી બધી ઇંદ્રિયોના સમૂહને ગોચર નહિ થતો એવો જે શુક્લત્વગુણ છે તે સમસ્તઇંદ્રિયસમૂહને ગોચર...**' કોણ ? વસ્ત્ર. '**સમસ્તઇંદ્રિયસમૂહને ગોચર થતું એવું વસ્ત્ર નથી,...**' શું કીધું ? આ જે ધોળો ગુણ છે એ એક ચક્ષુ ઇન્દ્રિયનો વિષય છે, બીજી બધી (ઇન્દ્રિયોનો) વિષય નથી અને વસ્ત્ર છે એ બધી ઇન્દ્રિયનો વિષય છે. સ્પર્શ, રસ, ગંધ બધાનો વિષય છે. માટે વસ્ત્ર અને ધોળાપણામાં અતદ્ભાવપણે અન્યત્વ છે, પૃથક્ પ્રદેશપણે અન્યત્વ નથી.

મુમુક્ષુ :– અતદ્ભાવ પુરવાર કરે છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– બે વચ્ચે અતદ્ભાવ છે. ધોળપ છે (એ) એક ઇન્દ્રિયથી જણાય અને બીજી ઇન્દ્રિયો વડે કરીને એ ન જણાય. આંખ બંધ કરે તો નાકથી જણાય ? અને આ વસ્તુ છે એ પાંચ ઇન્દ્રિયથી જણાય. આહા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? આહા..હા...! '**શુક્લત્વગુણ છે તે સમસ્તઇંદ્રિયસમૂહને ગોચર થતું એવું વસ્ત્ર નથી,...**' આહા..હા...! ધોળો રંગ એક ઇન્દ્રિયને ગમ્ય છે એ બીજી બધી ઇન્દ્રિયને ગમ્ય નથી અને વસ્ત્ર છે એ બધી ઇન્દ્રિયને ગમ્ય છે. માટે વસ્ત્ર અને ધોળપમાં અતદ્ભાવરૂપ અન્યત્વ છે. ધોળાપણું તે વસ્ત્ર અને વસ્ત્ર તે ધોળાપણું (છે) એમ નથી. આહા..હા...! આ વકીલોનો વિષય વેપારીઓને આવી ગયો. આહા..હા...! આ તો દૃષ્ટાંત આપ્યું, હોં ! (સિદ્ધાંત) સિદ્ધ કરવા.

સત્તા નામનો ગુણ અથવા જ્ઞાન આદિ ગુણ અને આત્મા, બેના ભાવો તદ્ભાવ નથી. બેના તદ્ભાવનો અભાવ છે. કેમ ? (કેમકે) વસ્ત્રની ધોળપ છે તે એક ઇન્દ્રિયથી જણાય છે, બીજી ઇન્દ્રિયોથી નહિ અને વસ્ત્ર છે તે બધી ઇન્દ્રિયોથી જણાય છે. માટે તેમાં અતદ્ભાવ છે. ધોળપને અને વસ્ત્રને તદ્ભાવ નથી. બે વચ્ચે તદ્ભાવનો અભાવ છે. સમજાણું ? કપડાનો દાખલો માણસને સમજાય કે, આ (ધોળપ) છે તે આંખથી જણાય, કાને જણાય ? આ આખું વસ્ત્ર તો કાને (પણ) જણાય. આંખ્યું બંધ કરે (તો) આમ જણાય, પવનથી જણાય, સ્પર્શથી જણાય. આહા..હા...! આવો ઉપદેશ ક્યાં (સાંભળવા મળે છે) ? આહા..હા...! એવી વાત છે. એને દરકાર નથી એટલે ઝીણું લાગે છે. ઝીણું નથી, સત્ય છે. પરમ સત્યની સ્થિતિ(ની) આવી જ મર્યાદા છે. એવી સત્યની મર્યાદા જે પ્રમાણે છે એ પ્રમાણે નહિ સમજે તો સત્ય

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

જ્ઞાન નહિ થાય, સત્ય જ્ઞાન નહિ થાય તો સત્ય સ્વરૂપ તરફ વળી શકશે જ નહિ. આહા..હા...! સત્‌સ્વરૂપ પ્રભુ ! જેવું સત્ છે એના તરફ એ વળી નહિ શકે. આહા..હા...! અસત્ય જ્ઞાનથી કાંઈ સત્ય તરફ વળી શકે ? આ..હા..હા...!

'**તથા જે સમસ્તઇન્દ્રિયસમૂહને ગોચર થતું એવું વસ્ત્ર...**' બધી પાંચે ઇન્દ્રિયના સમૂહને જણાતું એવું વસ્ત્ર. '**તે એક ચક્ષુ-ઇન્દ્રિયના વિષયમાં આવતો, બીજી બધી ઇન્દ્રિયોના સમૂહને ગોચર નહિ થતો એવો શુક્લત્વગુણ નથી,...**' વસ્ત્રથી શુક્લત્વગુણ કેમ જુદો પડ્યો ? (કેમકે) એક (ચક્ષુ) ઇન્દ્રિયનો વિષય છે અને બીજી ઇન્દ્રિયનો વિષય નથી. અને વસ્ત્ર બધી ઇન્દ્રિયનો વિષય છે માટે બેને ભિન્નતા છે. આહા..હા...! અરે...! ગુણ-ગુણીની ભિન્નતા ! ગજબ વાત છે ! હજી તો આ બાયડી, છોકરા, શરીર મારું નહિ (એમ માનવામાં) એને પરસેવા ઊતરે ! આ (શરીર) તો જડ માટી ધૂડ છે. એની જે સમયે સમયે પર્યાય થાય એ એનાથી થાય અને જ્યાં ત્યાં એ મારાથી થાય (એમ માને છે). મેં આમ કર્યું, મેં શરીરનું આમ કર્યું, શરીર દ્વારા કામ કર્યું, શરીર દ્વારા કામ કર્યું... આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– થપાટ મારવી હોય તો શરીર દ્વારા જ મરાય ને !

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– થપાટ કોણ મારે ? એ તો પરમાણુની પર્યાય થવાની (હોય) તે થાય. થપાટ મારી શકતો નથી. એ પરમાણુની પર્યાય એ રીતે થવાની હોય તો થાય અને આને અડતી નથી. થપાટ એને – ગાલને અડતી નથી. આ..હા..હા...! આવું સ્વરૂપ !

જે પોતે પોતામાં છે એ બીજાથી અભાવસ્વરૂપ છે. પોતાથી ભાવસ્વરૂપ છે, બીજાથી અભાવસ્વરૂપ છે – અત્યંત અભાવ છે. અત્યંત અભાવ (હોય એ) એને અડે ક્યાં ? આહા..હા...! આકરી વાત, બહુ આકરું, બાપુ ! આ..હા...! હીરાને આત્મા અડતો નથી, એમ કહે છે. આત્મા નહિ, પણ હાથ અડતો નથી !

મુમુક્ષુ :– એનું શું કામ છે, પૈસા આવે છે ને !

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– પૈસા કોની પાસે આવે ? આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– એના માલિક પાસે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– પૈસાનો માલિક હતો કે દી' ? પૈસાનો માલિક પૈસો છે. આહા..હા...!

પરમાણુનો વર્ણ ગુણ છે તે પરમાણુમાં અન્ય ભાવ છે – અતદ્‌ભાવ છે. એ પરમાણુમાં આ સ્પર્શ છે, સ્પર્શ – ટાઢું, ઊનું, એ સ્પર્શ અને પરમાણુ વચ્ચે અતદ્‌ભાવ છે. કેમકે સ્પર્શ એક ઇન્દ્રિયનો વિષય છે અને આખું તત્ત્વ છે એ પાંચ ઇન્દ્રિયનો વિષય છે. એટલે '**તદ્‌ભાવનો અભાવ છે**.' પણ અતદ્‌ભાવ તરીકે નિષેધ છે (અર્થાત્) પૃથક્ પ્રદેશ તરીકે (નિષેધ છે). પણ તદ્‌ભાવ તરીકે તદ્‌ભાવનો અભાવ હોવા છતાં – ભિન્ન ભિન્ન ભાવ હોવા છતાં તેનો અભાવ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

તે એનું સ્વરૂપ છે. આહા..હા...! સમજાણું આમાં ? આવી વાત ક્યાં... ધર્મ કરવો એમાં આવી વાત શું કરવી ? પણ ધર્મ કોણ કરે છે ? ખબર છે તને ? આ..હા...! ધર્મ કરનારો શું કરે છે ? ધર્મ કરનારો પરપદાર્થની સામું જોતો નથી અને પોતામાં ગુણભેદને કરતો નથી. એ ધર્મ કરે છે એ દૃષ્ટિ દ્રવ્ય ઉપર જાય છે અને એ ધર્મ કરે છે. આ..હા..હા...! ધર્મ તો પર્યાયમાં થાય ને ? આહા..હા...! તો એ પર્યાય ક્યાં વળે છે ? એનું લક્ષ ક્યાં જાય છે ? ધ્યેય કોને બનાવે છે ? એ જો પરને ધ્યેય બનાવે તો તો અજ્ઞાન છે. હવે પર્યાય પોતે છે એમાં આત્મા અને જ્ઞાન ગુણ બેય ભિન્ન (છે) એમ જો પર્યાયમાં લક્ષ કરે તો વિકલ્પ ઊઠે છે. કારણ કે બે અતદ્ભાવ છે. આહા..હા...! આવી ઝીણી વાતું છે. પણ જ્યારે ગુણ અને આત્મા ભલે તદ્ભાવના અભાવે અન્યપણે કહેવાય છતાં (એનું) લક્ષ છોડી દઈને એક દ્રવ્ય ઉપર – જ્ઞાયક ઉપર દૃષ્ટિ કરે તો સત્ય હાથ આવે. હવે આવું ક્યાં (સાંભળવા મળે ?) આહા..હા...! 'મુંબઈ' જેવા શહેરમાં આવી વાત થાય તો (એમ લાગે કે) શું કહે છે આ ?

'બીજી બધી ઇંદ્રિયોના સમૂહને ગોચર નહિ થતો એવો શુક્લત્વગુણ નથી, તેથી તેમને તદ્ભાવનો અભાવ છે;...' કોને ? વસ્ત્રને અને ધોળા સ્વભાવને – ધોળા ગુણને તદ્ભાવનો અભાવ છે. આહા..હા...! એક એક શબ્દનો અર્થ ધીમેથી તો થાય છે. આહા..હા...! પરથી ભિન્ન છે એવો નિર્ણય કરવાનો પણ અવસર ન લે એ કે દી' આત્મામાં – અંતરમાં જાય ? આહા..હા...!

આહા..હા...! પ્રભુ ! મારું સ્વરૂપ જ પરથી તદ્દન (ભિન્ન છે). કર્મના પ્રદેશો ભિન્ન, આત્માના પ્રદેશ ભિન્ન (છે) એટલે કર્મના ઉદયથી આત્માને રાગ થાય, એમ નથી. આ..હા...! મોટો વાંધો આ. અહીં તો કર્મનો પહેલેથી નકાર કર્યો છે, ભાઈ ! સંશય થાય એ જીવની પોતાની ભૂલ છે. એ કર્મને લઈને – દર્શનમોહને લઈને સંશય થાય, એમ નથી. સંશયભાવ આત્માને આશ્રયે થાય છે છતાં સંશયભાવ અને આત્મા બે અતદ્ભાવ છે. આહા..હા...!

'તેથી તેમને તદ્ભાવનો અભાવ છે;...' કોને ? ધોળાપણું અને વસ્ત્રપણું. ધોળાપણું અને વસ્ત્રપણું બે એક નથી. કેમકે ધોળાપણું એક ઇન્દ્રિયનો વિષય થયો અને વસ્ત્ર પાંચ ઇન્દ્રિયનો વિષય થયો. ધોળાપણું આંખના વિષય સિવાય બીજી ઇન્દ્રિયનો વિષય ન રહ્યો એટલે ભાવ ફેર થઈ ગયો. સમજાણું કાંઈ ? એક ઇન્દ્રિયનો વિષય રહ્યો, ચાર ઇન્દ્રિયનો ન થયો અને વસ્ત્ર છે એ પાંચેય ઇન્દ્રિયનો વિષય છે. માટે બે વચ્ચે આ રીતે અતદ્ભાવ છે. અતદ્ભાવ – અનેરાપણે જણાવવામાં આવે છે. પ્રદેશભેદનું અન્યત્વ જુદું અને આ અતદ્ભાવનું અન્યત્વ જુદું. આહા..હા...! આ ભાષા તો સાદી છે, આમાં સંસ્કૃત ને વ્યાકરણ ને (એવું કાંઈ નથી). બેનું-દીકરીયુંને પકડાય એવું છે. નહિ ?

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આ..હા...! એને એક વાર હળવો બનાવી દે. પર મારા છે એ બોજો ઉઠાવી નાખ. આ..હા..હા...! હળવો તો છે પણ માન્યતાને લઈને આ મારું... આ મારું... આ પૈસા હું બરાબર પેદા કરી શકું, પૈસાને વાપરી શકું, છોકરાને બરાબર ભણાવી શકું, ઘરની વ્યવસ્થા સરખી રાખું તો રહે... આહા..હા...! દીકરીને પણ ઠેકાણે પાડવી હોય તો ધ્યાન રાખીને (ઠેકાણે પાડી દઉં), વર કેવો છે, ઘર કેવું છે, સાસરું કેવું છે એ વ્યવસ્થા ધ્યાન રાખે તો ઠેકાણે પડે... ઈ બધી ભ્રમણા છે. ભારે જગત આ, ભાઈ ! આહા..હા...! છતાં એ ચીજોમાં રહ્યો દેખાય, પણ એનાથી ભિન્નપણે આત્મા ભાસ્યો હોય છતાં સંયોગો હોય. સંયોગ સંયોગને કારણે હોય. આહા..હા...! ઇન્દ્રિયના વિષયો પણ સંયોગમાં હોય, છે પૃથક્ પણ સંયોગ(માં) આવે. આહા..હા...! છતાં પણ અંદર દૃષ્ટિમાં ફેર હોય કે, હું તો આત્મા જ્ઞાયકસ્વરૂપ ચૈતન્ય અભેદ છું. ગુણ અને ગુણીના ભેદથી પણ વિકલ્પ ઊઠે છે માટે એ હું નહિ. આહા..હા...! ભાઈ ! આવું ઝીણું છે.

અરે..રે...! અમારા 'હીરાજી મહારાજ' હતા બિચારા, ચાલ્યા ગયા, કાને વાત પડેલી નહિ, ઈ કરતાં અત્યારે ભાગ્યશાળી જીવો (છે). આહા..હા...! ૪૬ વર્ષની દીક્ષા ! ૧૨ વર્ષની ઉંમરે લીધેલી. શાંત માણસ, ગંભીર ! હજાર-બે હજાર માણસની અંદર વ્યાખ્યાન આપે. અરે..રે...! આ શબ્દ કાને નહિ પડેલા ! આહા..હા...! પરથી પૃથક્ છે. ત્યારે એ તો કહે, નહિ, પરની દયા પાળી શકે છે. પરની દયા પાળવી એ અહિંસા અને એ જ્ઞાનનો સાર (છે). હવે, આનું શું કરવું ? કહો ! અહીં તો (કહે છે કે) પરની દયા તો પાળી શકે નહિ. કેમકે પર છે ઈ પ્રદેશથી પૃથક્ છે. પ્રદેશથી પૃથક્ છે માટે તેની દયા તો એ પાળી શકે નહિ. પણ એનામાં જે દયાનો ભાવ આવે... આ..હા..હા...! એ ભાવને અને દ્રવ્યને પણ અતદ્ભાવ છે, એ એકરૂપ નથી. આહા..હા...! એનું (લક્ષ) પણ છોડીને ગુણ અને આત્માની દૃષ્ટિ (કરે). પેલો તો વિકાર હતો. રાગને જાણનારું આ જ્ઞાન છે અને હું આત્મા છું એ બે વચ્ચે પણ અતદ્ભાવ છે. આ..હા..હા...! અતદ્ભાવ !

ઉન્મગ્ન, નિમગ્ન પહેલાં આવી ગયું, નહિ ? પર્યાયદૃષ્ટિથી જોઈએ તો ગુણ અને ગુણી ભિન્ન (છે એમ ભેદ) ઉન્મગ્ન – નજરે પડે. દ્રવ્યદૃષ્ટિએ જોઈએ... આ..હા..હા...! તો ત્યાં ઊડી જાય છે – ભેદ પણ ઊડી જાય છે. આ..હા..હા...! ઉન્મગ્ન, નિમગ્ન આવી ગયું હતું ને ? કેવી વાત ! ત્યાં સિદ્ધાંત આ છે કે, પર્યાયદૃષ્ટિથી જોવે તો (ભેદ) ઉપર દેખાય છે, તો વિકલ્પ આવે. આ..હા..હા...! તેને પર્યાયથી – અવસ્થાના ભેદથી દેખે કે, આ રાગ છે, આ મારો છે ત્યાં તો વિકલ્પ ઊઠે. આહા..હા...! પણ પર્યાયદૃષ્ટિ છોડીને દ્રવ્યદૃષ્ટિથી દેખે તો નિમગ્ન – બૂડી જાય છે – ભેદ પણ બૂડી જાય છે. આહા..હા...! અભેદપણું પ્રસિદ્ધમાં

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આવે છે, અભેદપણું એને દૃષ્ટિમાં આવે છે. આનું નામ ધર્મ છે. અરે...! ક્યાં પહોંચવું ? અમૃત રેડ્યાં છે ! પંચમઆરામાં સંતોએ તો અમૃત રેડ્યાં છે ! આહા..હા...! ભાવ કહેવાના આશયમાં (અમૃત રેડ્યાં છે) !

(અહીંયાં) કહે છે, અતદ્ભાવ છે છતાં પૃથક્ પ્રદેશ નથી. આહા..હા...! પણ એ અતદ્ભાવમાં પૃથક્ પ્રદેશ નથી છતાં અતદ્ભાવને જોવાની બે દૃષ્ટિ (છે). પર્યાયદૃષ્ટિથી જોવે તો અતદ્ભાવ એવું જુદાપણું ભાસે અને દ્રવ્યદૃષ્ટિથી – દ્રવ્યાર્થિકનયથી જોવે તો તે નિમગ્ન (થાય છે). આહા..હા...! પેલું ઉન્મગ્ન હતું. (આમાં) પર્યાય આદિ નિમગ્ન થઈ જાય છે, દ્રવ્યમાં અભેદ થઈ જાય છે. આ..હા..હા...! આવી વ્યાખ્યા છે.

'**તેમને તદ્ભાવનો અભાવ છે; તેવી રીતે કોઈના આશ્રયે રહેતી,...**' એ પાછું ઝીણું આવ્યું ! સત્તા જે છે એ દ્રવ્યને આશ્રયે રહે છે. દ્રવ્ય છે એ કોઈને આશ્રયે રહેતું નથી. છે ? '**તેવી રીતે કોઈને આશ્રયે રહેતી,...**' આહા..હા...! (અર્થાત્) દ્રવ્યને આશ્રયે રહેતી. **નિર્ગુણ,...**' (અર્થાત્) ગુણમાં ગુણ નથી. આ..હા..હા...! 'द्रव्याश्रया निर्गुणा गुणाः' 'તત્ત્વાર્થ સૂત્ર'નું સૂત્ર છે. દ્રવ્યને આશ્રયે ગુણ છે પણ 'निर्गुणा गुणाः' – ગુણને આશ્રયે ગુણ નહિ. ભારે આકરું કામ ! આહા..હા...! હજી એનાં પલાંખાં આકરાં ! એનો પ્રયોગ અને અનુભવ તો અલૌકિક વાતું છે ! આ..હા..હા...!

'**નિર્ગુણ,...**' શું કીધું ? (મૂળ શાસ્ત્રમાં નીચે અર્થ આપ્યો છે). નિર્ગુણ = 'ગુણ વિનાની. [સત્તા નિર્ગુણ છે, દ્રવ્ય ગુણવાળું છે. જેમ કેરી વર્ણગુણવાળી, ગંધગુણવાળી, સ્પર્શગુણવાળી વગેરે છે, પરંતુ વર્ણગુણ કાંઈ ગંધગુણવાળો, સ્પર્શગુણવાળો કે અન્ય કોઈ ગુણવાળો નથી (કારણ કે વર્ણ કાંઈ સૂંઘાતો કે સ્પર્શાતો નથી); વળી જેમ આત્મા જ્ઞાનગુણવાળો, વીર્યગુણવાળો વગેરે છે, પરંતુ જ્ઞાનગુણ કાંઈ વીર્યગુણવાળો;)...]' નથી. આ..હા..હા...! જ્ઞાનગુણ તે જ્ઞાનગુણ છે, વીર્યગુણ નથી. '(અન્ય કોઈ ગુણવાળો નથી; તેમ દ્રવ્ય અનંત ગુણોવાળું છે, પરંતુ સત્તા ગુણવાળી નથી. (અહીં, જેમ દંડી દંડવાળો છે, તેમ દ્રવ્યને ગુણવાળું ન સમજવું;...)' ઈ શું કીધું ? લાકડીવાળો અને લાકડી ઈ બે તદ્દન જુદી ચીજ છે. એમ અહીં ન સમજવું. એ તો પૃથક્ પ્રદેશ છે. એમ અહીંયાં ગુણ અને ગુણી વચ્ચે ન સમજવું, પણ ફક્ત ગુણ તે દ્રવ્ય નહિ અને દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ એટલો અતદ્ભાવ છે. આહા..હા...! '(જેમ દંડી દંડવાળો છે, તેમ દ્રવ્યને ગુણવાળું ન સમજવું; કારણ કે દંડી અને દંડને તો પ્રદેશભેદ છે. દ્રવ્ય ને ગુણ તો અભિન્નપ્રદેશી છે).' આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– ભાવ અન્ય છે પણ ક્ષેત્ર અન્ય નથી.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ક્ષેત્ર ઈ જ છે – એક જ છે. ગુણ અને દ્રવ્યનું ક્ષેત્ર એક જ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

છે. પર્યાય છે એ વળી પછી વાત. અત્યારે ઈ વાત નહિ. અહીં તો ગુણ અને દ્રવ્ય વચ્ચેની વાત છે. આહા..હા...! અનેકાન્તમાર્ગ વસ્તુના સ્વરૂપમાં છે એ રીતે (છે), હોં ! અનેકાન્ત એટલે અનેક અંત – ધર્મ એમાં છે ઈ રીતે અનેકાન્ત (છે). એમાં નથી અને બીજી રીતે અનેકાન્ત ઠરાવવું (કે) પરનું પણ કરી શકે. એ તો એનામાં છે નહિ. એનામાં છે નહિ ત્યાંથી એને અનેકાન્ત કેમ લાગુ પડે ? આહા..હા...!

આત્મામાં એ સત્તા નામનો ગુણ છે એ નિર્ગુણ છે (એટલે કે) એમાં ગુણ નથી. પોતે ગુણ છે પણ એમાં બીજો ગુણ નથી. '**એક ગુણની બનેલી,...**' છે. સત્તા એક જ ગુણની બનેલી છે. '**વિશેષણ,...**' છે. વિશેષણ (એટલે) 'ખાસિયત; લક્ષણ; ભેદક ધર્મ' ભેદ ધર્મ (છે) – ખાસ ભેદ ધર્મ છે. સત્તાને અને આત્માને ખાસ જુદા પ્રકાર છે એમ કહે છે. આહા..હા...! '**વિધાયક (–રચનારી)...**' છે. ગુણ છે એ દ્રવ્યને રચનાર છે. દ્રવ્ય છે એ ગુણને રચનાર નથી. છે ? 'વિધાન કરનાર; રચનાર' છે. ગુણ છે એ દ્રવ્યને બતાવે છે એટલે એનો રચનાર છે. દ્રવ્ય એને રચનાર છે, ગુણ રચનાર નથી. ગુણ દ્રવ્યને રચનાર નથી. આહા..હા...! છે ? 'વિધાન કરનાર; રચનાર' '**વિધાયક (–રચનારી) અને વૃત્તિસ્વરૂપ...**' વૃત્તિસ્વરૂપ એટલે વર્તવું, હયાતી, ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રૌવ્ય. '**એવી જે સત્તા છે...**' આટલા બોલ વિશેષણ(ના) કર્યા. સત્તા ગુણ નિર્ગુણ છે, એક ગુણની બનેલી છે, વિશેષણ છે (એટલે કે) એ દ્રવ્યનું વિશેષણ છે અને વિધાયક છે – રચનારી છે અને વૃત્તિસ્વરૂપ છે. છે ને ? વૃત્તિસ્વરૂપ (એટલે) વર્તવું.

'**એવી જે સત્તા છે તે કોઈના આશ્રય વિના રહેતું,...**' હવે દ્રવ્ય કેવું છે ? '**કોઈના આશ્રય વિના રહેતું,...**' પહેલી ગુણની વાત કરી. આહા..હા...! સત્તા નામનો ગુણ છે તે નિર્ગુણ છે (અર્થાત્) ગુણમાં ગુણ નથી. એક ગુણની બનેલી છે, વિશેષણ છે, વિધાયક – રચનારી છે, વૃત્તિસ્વરૂપ એવી સત્તા છે. બસ, ત્યાં એ વાત પૂરી (થઈ ગઈ). '**તે કોઈના આશ્રય વિના રહેતું,...**' (એટલે કે) દ્રવ્ય. દ્રવ્ય કેવું છે ? કે, કોઈના આશ્રય વિના રહેતું દ્રવ્ય (છે). આ..હા..હા...! '**ગુણવાળું,...**' છે. પેલી (સત્તા) નિર્ગુણ હતી. એક ગુણ નિર્ગુણ (હતો) એમાં બીજો ગુણ નહોતો. આ દ્રવ્ય તો ગુણવાળું છે. આ..હા...! '**અનેક ગુણોનું બનેલું,...**' છે. ઈ અનાદિથી અનેક ગુણનું બનેલું – રચેલું છે.

'**વિશેષ્ય,...**' છે. છે ને ? વિશેષ્ય = 'ખાસિયતોનો ધરનાર પદાર્થ;' છે. ખાસ વિશેષ્ય છે, એમ. 'લક્ષ્ય; ભેદ્ય પદાર્થ–ધર્મી. '[જેમ ગળપણ, સફેદપણું, સુંવાળપ વગેરે સાકરનાં વિશેષણો છે અને સાકર તે વિશેષણોથી વિશેષિત થતો (–તે તે ખાસિયતોથી ઓળખાતો, તે તે ભેદોથી ભેદાતો) પદાર્થ છે. વળી જેમ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, વીર્ય વગેરે આત્માનાં વિશેષણો છે અને આત્મા તે વિશેષણોથી વિશેષિત થતો (ઓળખાતો, લક્ષિત થતો, ભેદાતો) પદાર્થ છે. તેમ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સત્તા વિશેષણ...)]' છે. આહા..હા...! દ્રવ્યના લક્ષણથી સત્તાનું લક્ષણ ભિન્ન છે. '(અને દ્રવ્ય વિશેષ્ય છે).' દ્રવ્ય વિશેષ્ય છે – સામાન્ય છે અને ગુણ છે એ વિશેષ છે. આહા..હા...! ઝીણું બધું, બહુ ઝીણું ! આહા..હા...! લોકો બહારથી દયા પાળી અને આ કર્યું ને આ કર્યું... પૂજા કરી ને ભક્તિ કરી... (એમ) માનીને ચાલ્યા જવાના. ઘણાં બધા વાણિયા તો મરીને પશુમાં જવાના. કારણ કે માંસ આદિ (ખાતા) નથી, પુણ્ય પણ નથી. બે-ચાર કલાક હંમેશાં સત્સમાગમ જ ન મળે અને સત્સમાગમ કોનો કરવો ? અને કોના સમાગમે વાંચવું અને વિચારવું ? બે-ચાર (કલાક વાંચે) તો પુણ્ય પણ બંધાય. આહા..હા...! એકાદ કલાક મળે એમાં એવા કુસંગી મળે કે, મિથ્યાત્વનું પાપ બંધાય. હવે એને ક્યાંથી ઉદ્ધાર (થાય) ? આહા..હા...! છે ?

'કોઈના આશ્રય વિના રહેતું, ગુણવાળું, અનેક ગુણોનું બનેલું, વિશેષ્ય, વિધીયમાન (–રચાનારું) અને વૃત્તિમાનસ્વરૂપ એવું દ્રવ્ય નથી,...' લ્યો ! છે ? જે કોઈને આશ્રયે રહેતું એવું દ્રવ્ય નથી એમ વૃત્તિમાનસ્વરૂપ એવું દ્રવ્ય નથી. **'તથા જે કોઈના આશ્રય વિના રહેતું, ગુણવાળું, અનેક ગુણોનું બનેલું, વિશેષ્ય, વિધીયમાન અને વૃત્તિમાનસ્વરૂપ એવું દ્રવ્ય છે તે કોઈના આશ્રયે રહેતી, નિર્ગુણ, એક ગુણની બનેલી, વિશેષણ, વિધાયક અને વૃત્તિસ્વરૂપ એવી સત્તા નથી,...'** આકરું પડે એવું છે. જે એક સત્તા છે એ એક ગુણવાળી છે અને એ દ્રવ્યને આશ્રયે છે અને દ્રવ્ય છે એ અનંત ગુણવાળું છે, એ કોઈના આશ્રયે નથી. માટે બે વચ્ચે અતદ્ભાવ (છે). (અર્થાત્) 'તે' ભાવ 'તે' નહિ. એટલું અતદ્ભાવનું અન્યપણું અંદર છે. આહા..હા...!

'તથા જે કોઈના આશ્રય વિના રહેતું, ગુણવાળું, અનેક ગુણોનું બનેલું, વિશેષ્ય, વિધીયમાન અને વૃત્તિમાનસ્વરૂપ એવું દ્રવ્ય છે તે કોઈના આશ્રયે રહેતી, નિર્ગુણ, એક ગુણની બનેલી, વિશેષણ, વિધાયક અને વૃત્તિસ્વરૂપ એવી સત્તા નથી,...' એ દ્રવ્ય છે તે સત્તા નથી અને સત્તા છે તે દ્રવ્ય નથી. આહા..હા...!

પ્રશ્ન :– બન્ને અનાદિ-અનંત છે તો કોણ કોને રચે ?

સમાધાન :– રચે કોણ ? રચાયેલું છે એમ કહેવાય. આ લોક છ દ્રવ્યથી રચાયેલો છે એમ કહેવાય, પાઠ એવો આવે. રચાયેલું એટલે બનેલું છે એમ. બનેલું એટલે એમ છે. આ લોક પણ છ દ્રવ્યથી રચાયેલો છે એમ બોલાય. 'પંચાસ્તિકાય' ! છે, એમ. આ રીતે છે. આ..હા..હા...! ઈ તો પેલામાં આવ્યું નહિ ? 'છ ઢાળા'માં ! કોઈએ લોકને કર્યો નથી, કોઈએ ધારી રાખ્યો નથી. આવે છે ને ? વસ્તુ છે ઈ છે. આહા..હા...!

અહીં તો વસ્તુનો ગુણ અને વસ્તુ એ પણ ખરેખર એકપણે નથી. બેના લક્ષણો (જુદા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

છે) અને ભિન્નપણું છે એટલું બે વચ્ચે અન્યત્વ છે. પણ પરના પ્રદેશો ભિન્ન છે તેનું અન્યપણું અને આ અન્યપણું બીજી જાતનું છે. આહા..હા...! **'તેથી તેમને તદ્‌ભાવનો અભાવ છે.'**

'આમ હોવાથી જ, જોકે સત્તા અને દ્રવ્યને કથંચિત્ અનર્થાંતરપણું (–અભિન્નપદાર્થપણું, અનન્યપદાર્થપણું) છે...' સત્તાને અને દ્રવ્યને એકપદાર્થપણું છે. **'તોપણ, તેમને સર્વથા એકત્વ હશે એમ શંકા ન કરવી;...'** સર્વથા એકત્વ (છે) – સત્તા અને દ્રવ્ય સર્વથા એકત્વ છે **'એમ શંકા ન કરવી;...'** આહા..હા...! **'કારણ કે તદ્‌ભાવ એકત્વનું લક્ષણ છે.'** તદ્‌ભાવ – 'તે' ભાવ તે એકત્વનું લક્ષણ છે. આહા..હા...! જોયું ! 'તે' ભાવ તે એકત્વનું લક્ષણ છે. **'જે 'તે'-પણે જણાતું નથી તે (સર્વથા) એક કેમ હોય ? નથી જ;...'** સર્વથા એક નથી. **'પરંતુ ગુણ-ગુણીરૂપે અનેક જ છે એમ અર્થ છે.'** ગુણ અને ગુણીના ભેદથી અતદ્‌ભાવ અન્યત્વ છે એમ સમજવું જોઈએ. તદ્દન અન્યત્વ નથી, પ્રદેશ એક છે માટે એકદમ ભિન્ન નથી એમ નહિ. પર્યાયદૃષ્ટિથી જોતાં ભિન્નપણે છે, દ્રવ્યદૃષ્ટિથી જોતાં અભિન્ન છે. છે ? આહા..હા...! બધો વિષય ઝીણો ! અભ્યાસ ન મળે.

મુમુક્ષુ :– આપ બધાની પાસે હા પડાવો છો.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– પણ વાત કહેવાય છે ઈ વાત બેસે છે કે નહિ ? આહા..હા...! જે વસ્તુ છે એ તો અનંત ગુણસ્વરૂપ છે અને એક ગુણ છે એ તો નિર્ગુણસ્વરૂપ છે. નિર્ગુણ એટલે ગુણમાં ગુણ નથી અને દ્રવ્ય તો અનંત ગુણવાળું છે. નિર્ગુણ અને ગુણવાળાને અતદ્‌ભાવ છે, ભેદભાવ છે. છતાં એવો ભેદભાવ નથી કે એના પ્રદેશ જુદા અને આત્માના પ્રદેશ જુદા, એવું નથી.

વિશેષ કહેશે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૦૬
પ્રવચન નં. – ૧૧૭
તા. ૨૭-૬-૭૯

('પ્રવચનસાર') ૧૦૬ ગાથા. ભાવાર્થથી લ્યો. છે ને ? **ભાવાર્થ :– 'ભિન્નપ્રદેશત્વ તે પૃથક્‌પણાનું લક્ષણ છે...'** શું કીધું ? કે, આત્માના પ્રદેશ અને બીજા શરીરના અને કર્મના પ્રદેશ ભિન્ન છે. એથી પૃથક્ છે તેથી ભિન્ન છે. **'ભિન્નપ્રદેશત્વ તે પૃથક્‌પણાનું લક્ષણ છે...'** ભલે ઈ એની જ્ઞાનની પર્યાયમાં અનંતને જાણે છતાં તે અનંતને જાણે એ પોતાના પ્રદેશમાં રહીને જાણે છે, બીજાના પ્રદેશને અડ્યા વિના જાણે છે. આહા..હા...! જેના પૃથક્ પ્રદેશ છે એને જાણે ખરું. જાણવા છતાં પૃથક્ પ્રદેશપણે અન્યને અન્યપણે રાખીને જાણે છે. આહા..હા...! જણાણું માટે આત્મામાં વાત આવી ગઈ (એમ નથી). આત્મા જાણનારો (છે) માટે પરપદાર્થના પ્રદેશના ક્ષેત્રમાં ગયો એમ નથી. જરી ન્યાયનો વિષય તો છે, ભાઈ ! આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– વેદાંતમાં તો એવું છે કે, બીજામાં ગયા વગર જણાય કેવી રીતે ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– અહીં ઈ જ વાત છે ને ! જાય ક્યાં ? ઈ માટે તો કહ્યું. ભિન્ન પ્રદેશો છે – આત્માના પ્રદેશ અને લોકાલોકના પ્રદેશ ભિન્ન છે. એ લોકાલોકને જાણે એથી કરીને એના જાણવામાં એ ચીજ આવી ગઈ નથી. તેમ એ ચીજમાં જાણવું ત્યાં ગયું નથી. આહા..હા...! એવું ભિન્ન(પણું) તે પૃથક્‌પણાનું લક્ષણ છે. **'અને અતદ્‌ભાવ તે અન્યપણાનું લક્ષણ છે.'** એટલે કે ગુણ અને ગુણી, આત્મા અને જ્ઞાન એ અતદ્‌ભાવ છે. (અર્થાત્) જ્ઞાનભાવ તે આત્મા નહિ અને આત્મા તે જ્ઞાનભાવ નહિ એટલો અતદ્‌ભાવ (છે). એ **'અતદ્‌ભાવ તે અન્યપણાનું લક્ષણ છે.'** અન્યપણું તો (પહેલાંમાં) પણ કહ્યું (હતું) પણ પૃથક્ પ્રદેશ છે

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

તે તદ્દન અન્યપણું છે અને આત્મામાં એનો જ્ઞાનગુણ આદિ (છે તેને) અતદ્ભાવ (રૂપે અન્યપણું છે). જે દ્રવ્ય છે તે ગુણ નથી (અને) ગુણ છે તે દ્રવ્ય નથી. માટે અતદ્ભાવપણે એ અન્ય છે. આત્મા અને એના ગુણો અતદ્ભાવની અપેક્ષાએ અન્ય છે અને બીજાના પ્રદેશ અને બીજાની ચીજ આત્માની અપેક્ષાએ તદ્દન પૃથક્ – ભિન્ન છે. વાણિયાને આવું ક્યાંય સાંભળવા મળે નહિ. આ..હા..હા...!

ભગવાનઆત્મા ! પોતાના અસંખ્ય પ્રદેશમાં રહીને અનંત... અનંત... અનંત... અનંત... અનંત... પદાર્થ, અનંત ક્ષેત્ર અને અનંત કાળ જાણે છે તેથી તે અન્ય પદાર્થના પ્રદેશો અહીં આવી ગયા એમ નથી. તેમ આ જ્ઞાન અનંતને જાણે છતાં પોતાના પ્રદેશથી પૃથક્ થઈને અન્યને જાણવા જાય છે એમ નથી. આહા..હા...!

'ભિન્નપ્રદેશત્વ તે પૃથક્પણાનું લક્ષણ છે અને અતદ્ભાવ તે અન્યપણાનું લક્ષણ છે. દ્રવ્ય અને ગુણને પૃથક્પણું નથી...' આત્મા અને ગુણ, પરમાણુ અને એના વર્ણ, ગંધ, રસ ગુણને પૃથક્(પણું) નથી. પૃથક્પણું તો અનેરા દ્રવ્ય સાથે હોય છે. અન્યપણું તો પોતામાં પણ હોય અને પૃથક્પણું પરમાં હોય. એ શું કહ્યું ? કે, આ આત્મા વસ્તુ છે એને અનંત પરપદાર્થ છે એ બધા પૃથક્ પ્રદેશે છે. આના પ્રદેશ અને એના પ્રદેશ એક નથી અને આત્માના ગુણ અને આત્માના પ્રદેશ એક છે. એક હોવા છતાં અતદ્ભાવ છે. ગુણ તે દ્રવ્ય નહિ અને દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ. એવી રીતે બે વચ્ચે અતદ્ભાવપણાનું અન્યપણું સાબિત થાય છે. આવું છે. આહા..હા...! કેટલું વહેંચ્યું !

અન્ય પદાર્થ ભગવાન તીર્થંકરદેવ હોય અને એની વાણી (હોય) એ આત્માના પ્રદેશથી એમના ભિન્ન પ્રદેશ છે. ભગવાનના પ્રદેશ ભિન્ન છે એટલે પૃથક્ પ્રદેશ તરીકે અન્ય છે. આ..હા..હા...! આ મંદિર ને મૂર્તિ ને એ બધા આત્માથી પૃથક્ પ્રદેશ કરીને ભિન્ન છે. આ..હા..હા...! આવી વીતરાગની વાત છે. આત્મા (અને) એ પૃથક્ પ્રદેશ છે (જેના) એવા અનંત દ્રવ્યો એને જાણવાનું કામ કરે છતાં એ પોતાના પ્રદેશમાં રહીને જાણે છે. એ પરના પ્રદેશમાં જાતો નથી તેમ પર (પદાર્થ) અહીં આવતા નથી. એટલું પરથી પૃથક્(પણું) એ પરનું મુખ્ય લક્ષણ છે અને આત્માની અંદર (કે) દરેક દ્રવ્યમાં એનો ગુણ અને ગુણી – દ્રવ્ય, આ દ્રવ્ય છે, આ ગુણ છે એ રીતે એને અતદ્ભાવ (છે) – 'તે' નહિ (અર્થાત્) ગુણ છે તે દ્રવ્ય નહિ અને દ્રવ્ય છે તે ગુણ નહિ એવો અતદ્ભાવ (છે). (એ) અતદ્ભાવની અપેક્ષાએ અન્યપણું છે, પૃથક્ પ્રદેશ નથી. પૃથક્ પ્રદેશનું અન્યપણું અને અતદ્ભાવનું અન્યપણું બન્ને જુદી જાત છે. આહા..હા...! આવી વાત સાંભળવા નવરા પણ ન મળે. પૃથક્ પ્રદેશ ને અતદ્ભાવ ને...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અતદ્દ્ભાવ એટલે તે ભાવ નહિ. દ્રવ્ય છે તે જ્ઞાન નહિ અને જ્ઞાન છે તે દ્રવ્ય નહિ. એ અતદ્દ્ભાવ છે. અતદ્દ્ભાવની અપેક્ષાએ દ્રવ્ય અને ગુણને અન્યપણું છે. પૃથક્ પ્રદેશની અપેક્ષાએ પરનું અન્યપણું છે – પર સાથે અન્યપણું છે. અતદ્દ્ભાવ (એટલે) આ નહિ, દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ અને ગુણ તે દ્રવ્ય નહિ એવા અતદ્દ્ભાવની અપેક્ષાએ દ્રવ્યને, ગુણને અન્યપણું છે. સમજાય છે કાંઈ ?

મુમુક્ષુ :– એનું પ્રયોજન સમજાતું નથી.

સમાધાન :– અંદર આ પ્રયોજન છે. સવારે કહ્યું હતું ને ? કે, પરપદાર્થ પૃથક્ પ્રદેશ છે એનાથી તો લક્ષ છોડી દે. તારામાં પણ ગુણ અને આત્મા બે વચ્ચે અતદ્દ્ભાવ અન્યત્વ છે પણ (તે) ગુણ અને ગુણીના ભેદનું લક્ષ છોડી દે. આહા..હા...! અને આત્મા એક જ્ઞાયકભાવ સ્વરૂપ છે તેના ઉપર દૃષ્ટિ દે તો તને સત્ય હાથ આવશે. કહો, સમજાણું કાંઈ ? આહા..હા...! કોને પડી (છે) ? આહા..હા...! હજી તો સાચું જ્ઞાન (થવું મુશ્કેલ પડે છે). સમ્યક્ (તો પછી થશે) પણ સાચું જેમ છે એમ જ્ઞાન થવું એ પણ કઠણ ! જ્ઞાન થયું માટે એને સમકિત થાય એમ કાંઈ નથી. આહા..હા...!

પ્રશ્ન :– આનું જ્ઞાન થયા વિના થાય કે નહિ ?

સમાધાન :– ઓઘે થોડું તો હોય જ. જેમ તિર્યંચોને હોય છે પણ એને ગુણ ને ગુણી ને અતદ્દ્ભાવ ને એવું બધું નથી. છતાં દૃષ્ટિ દ્રવ્ય ઉપર છે એથી એને સમ્યગ્દર્શન થાય. આ..હા..હા...!

મુમુક્ષુ :– આઘે ઓઘે થાય છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ઓઘે નહિ, જ્ઞાન – ભાન છે, અંદર ભાન છે. એટલે જુદું પાડીને આ તદ્દ્ભાવ અને આ અતદ્દ્ભાવ એવો ખ્યાલ નથી. પણ વસ્તુ તદ્દન ગુણથી અભેદ છે. અનંત... અનંત... ગુણથી વસ્તુ પ્રભુ અભેદ, એક છે એમ દૃષ્ટિ થતાં તિર્યંચને પણ સમ્યગ્દર્શન થઈ શકે છે. આહા..હા...! આમ છે.

(અહીંયાં કહે છે કે), '**દ્રવ્યને અને ગુણને પૃથક્પણું નથી...**' (અર્થાત્) પ્રદેશથી – ક્ષેત્રથી જુદાપણું નથી. છે ? '**છતાં અન્યપણું છે.**' બે લીટીમાં બધું સમાડી દીધું. '**છતાં અન્યપણું છે.**' આ..હા..હા...! શરીર, વાણી, કર્મ, સ્ત્રી, કુટુંબ-પરિવાર, દેશ, ગામ તો ક્યાંય રહી ગયા, કહે છે. એ તો અન્ય છે. એના પ્રદેશ અન્ય છે તેથી તે તદ્દન અન્ય છે, એની સાથે કાંઈ સંબંધ નથી. આ..હા..હા..હા...! ફક્ત તારામાં ગુણી અને ગુણ(નો ભેદ, એટલે કે), (આત્મામાં) અનંત ગુણ ભર્યા છે અને આત્મા અનંત ગુણનો ધરનાર દ્રવ્ય છે એટલો અતદ્દ્ભાવ (એટલે કે) ગુણ તે દ્રવ્ય નહિ અને દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ એટલો અતદ્દ્ભાવરૂપી અન્યપણું છે. એ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પણ છોડી દઈને... આ..હા..હા...! આવી વાત છે. લોકોને પછી બિચારાને ખબર ન પડે, (કેમકે) ઝીણી વાત (છે). બહારમાં ચડાવી દીધા. એક કલાક પૂજા કરી લ્યો, દર્શન કરી લ્યો, થઈ ગયું, જાઓ ! અરે...! પ્રભુ ! આવો અવસર કે દી' મળે ? સંસારનો અભાવ કર્યા વિના એના ચોરાશીના અવતાર મટે એવું નથી. આહા..હા...!

પ્રશ્ન :– 'જેઓ અપૃથક્ હોય તેમનામાં અન્યપણું કેમ હોઈ શકે ?' શું પ્રશ્ન છે ? કે, જેનામાં અપૃથક્(પણું) હોય (એટલે કે) આત્મા અને આત્માના ગુણમાં અપૃથક્(પણું) છે, પૃથક્ નથી. આત્મા અને જ્ઞાનગુણ, આત્મા અને સત્તાગુણ, આત્મા અને આનંદગુણને અપૃથક્પણું છે, જુદાપણું નથી – પૃથક્પણે નથી. અપૃથક્ હોય તેમનામાં અન્યપણું કેમ સંભવે ? જેના પ્રદેશો અભિન્ન છે – અપૃથક્ છે એનામાં ભિન્નપણું કેમ સંભવે ? આ તો તમે આત્માની અંદર ભિન્નપણું ઠરાવ્યું. બીજાથી ભિન્નપણું ઠરાવ્યું એ તો ભલે (ઠરાવ્યું). દેવ, ગુરુ અને શાસ્ત્ર પણ પૃથક્પણે અન્ય છે. આહા..હા...! એ તો ભલે (ઠરાવ્યું) પણ આત્મામાં ગુણ અને ગુણીમાં પૃથક્પણું નથી છતાં તમે એને અન્યપણું ઠરાવો છો એ શું છે ? એમ પ્રશ્ન છે. '**જેઓ અપૃથક્ હોય...**' આત્માના અને ગુણના પ્રદેશ જુદા નથી. જ્ઞાન, દર્શન, આનંદના પ્રદેશ અને દ્રવ્યના પ્રદેશ – ક્ષેત્ર – અંશો જુદા નથી તો '**અપૃથક્ હોય તેમનામાં અન્યપણું કેમ હોઈ શકે ?**' જે જુદા જ નથી, તદ્દન પ્રદેશ જુદા નથી... આહા..હા...! એમાં એને અન્યપણું કેમ સંભવે ? એવો શિષ્યનો પ્રશ્ન છે.

ઉત્તર :– 'વસ્ત્ર અને સફેદપણાની માફક તેમનામાં અન્યપણું હોઈ શકે છે.' વસ્ત્ર અને સફેદપણું બે વચ્ચે અન્યપણું છે. સફેદ તેનો ગુણ છે અને વસ્ત્ર તે ગુણી છે. એ ગુણી અને ગુણ વચ્ચે તફાવત છે, (એમ) અન્યપણું હોઈ શકે છે. આહા..હા...! '**વસ્ત્રના અને તેના સફેદપણાના પ્રદેશો જુદા નથી...**' વસ્ત્રના અને વસ્ત્રના ધોળા ગુણના પ્રદેશ જુદા નથી. આહા..હા...! '**તેથી તેમને પૃથક્પણું તો નથી. આમ હોવા છતાં સફેદપણું તો માત્ર...**' આંખનો જ વિષય છે '**અને વસ્ત્ર તો પાંચે...**' ઇન્દ્રિયોનો વિષય છે એટલે ભાવ(માં) ફેર છે. આહા..હા...! સફેદપણું એ આંખનો વિષય (છે) અને આખું વસ્ત્ર છે એ પાંચે ઇન્દ્રિયનો વિષય (છે) ઈ અપેક્ષાએ તે બે વચ્ચે અતદ્ભાવ છે. ભલે પ્રદેશ જુદા નથી પણ અતદ્ભાવ છે. જે ગુણ છે તે ગુણી નથી અને ગુણી છે તે ગુણ નથી. આ..હા..હા...! આવી ઝીણી વાત ! હેતુ તો અંદર દ્રવ્યનું અભેદપણું સિદ્ધ કરવું એ છે. પરથી તો જુદો પડેલો જ છે એનો કંઈ ત્યાગ-ગ્રહણ કરવાનો નથી એમ કહે છે. આહા..હા...! અનંતા પર (છે) એ પરના પ્રદેશ ભિન્ન છે એમાં એનો ત્યાગ-ગ્રહણ કરવાનો નથી. ફક્ત તારામાં જે કાંઈ... આહા..હા...! રાગાદિ થાય (એના) પ્રદેશ એક છે તેથી તેને તેના કહેવામાં આવે છે પણ રાગનો ભાવ અને આત્માનો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ભાવ, બે ભાવ ભિન્ન છે, અતદ્ભાવ છે. તેથી તેણે રાગની દૃષ્ટિ છોડી અને જ્ઞાયકની દૃષ્ટિ કરવી એ અપેક્ષાએ ગુણી અને ગુણમાં અન્યત્વપણું છે. આ..હા..હા...! હવે, અહીં તો કહે કે, પરની દયા પાળો તો ધર્મ (થાય). અહીં તો કહે છે કે, પરના તો પ્રદેશભેદ છે એનું ઈ શું કરે ? આ..હા...! પરની દયા (પાળવી કહે છે પણ તે પરના) તો પ્રદેશભેદ છે. તારા પ્રદેશથી એના પ્રદેશ જુદા છે – ક્ષેત્ર જુદું છે એનું શું કરે ? આહા..હા...! શરીરના પ્રદેશ અને આત્માના પ્રદેશ બન્ને ભિન્ન છે તો આત્માના પ્રદેશ શરીરના પ્રદેશને શું કરે ? આહા..હા...! વાણીના પ્રદેશ અને આત્માના પ્રદેશ ભિન્ન છે માટે વાણીનું આત્મા શું કરે ? કર્મના (પ્રદેશ) અને આત્માના પ્રદેશ જુદા (છે) માટે કર્મનું આત્મા શું કરે ? તેમ કર્મ આત્માને શું કરે ? કારણ કે બન્નેના પ્રદેશ જુદા છે. આ..હા..હા...! બહુ સરસ ! અનાદિનું સૂક્ષ્મ શલ્ય રહી જાય છે. વસ્તુ જે રીતે છે એ રીતે તેને ન સમજતાં પોતાની કલ્પનાથી બાહ્ય પદાર્થના સંબંધે કંઈ લાભ થાય એવું અંદર માની બેઠો (છે). કારણ કે પોતે કોણ છે એને જાણતો નથી. આહા..હા...!

અહીંયાં તો ગુણ અને ગુણી જાણ્યા તોપણ કહે છે (કે), બે વચ્ચે અતદ્ભાવ (છે). પરની સાથે તો સંબંધ નથી. આ..હા..હા...! એટલે પરની દયા પાળવી કે મંદિરો બનાવવા કે મંદિરના દર્શન કર્યા માટે ધર્મપર્યાય થાય એમ છે જ નહિ. આ..હા..હા...! ત્યારે આ બધા લાખો (રૂપિયા) ખર્ચ્યા, આ ૨૬ લાખનું મકાન (–'પરમાગમમંદિર') કર્યું, લ્યો ! (બધું) ફોગટ ગયું ? એનાથી કાંઈ ધર્મ નહિ ? જેના પ્રદેશ ભિન્ન તેનું અસ્તિત્વ તદ્દન પૃથક્. તેને તો આત્મા અડતો પણ નથી. આ..હા..હા...! અતદ્ભાવની અપેક્ષાએ તે અન્યપણું છે. આહા..હા...! સમજાય છે કાંઈ ? ભાષા તો સાદી છે (પણ) માણસને દરકાર જોઈએ ને ! અરે..રે...! આહા..હા...!

'આમ હોવા છતાં સફેદપણું તો માત્ર આંખથી જ જણાય છે, જીભ, નાક વગેરે બાકીની ચાર ઇન્દ્રિયોથી જણાતું નથી,...' (એટલે) વસ્ત્ર અને સફેદપણામાં ફેર પડ્યો. સફેદપણું એક જ ઇન્દ્રિયથી જણાય અને બીજી ઇન્દ્રિયથી જણાતું નથી માટે સફેદાઈ અને વસ્ત્ર વચ્ચે ભિન્નતા થઈ – અતદ્ભાવ થયો. પૃથક્પણું ભલે નહિ. આ..હા..હા...! ક્યાં લઈ ગયા ! ગુણ-ગુણીનો ભેદ અતદ્ભાવ છે ! આ..હા..હા...! અન્યપણું છે, બે વચ્ચે અન્યપણું છે. પૃથક્ પ્રદેશની અપેક્ષાએ અન્યપણું નહિ પણ ભાવની અપેક્ષાએ ત્યાં અન્યપણું છે. આ..હા...! જે ગુણ-ભાવ છે તે ગુણીનો ભાવ નહિ અને ગુણીનો ભાવ તે ગુણનો (ભાવ) નહિ. આ..હા..હા...! ત્યાં સુધી જા ! એ અતદ્ભાવને છોડી દે. પૃથક્ પ્રદેશવાળા દ્રવ્ય છે એને તું છોડી દે. પંચ પરમેષ્ઠીને પણ છોડી દે. આ..હા..હા...! પણ તારા પ્રદેશમાં, તારા જ પ્રદેશમાં જે જ્ઞાન, આનંદ ગુણ છે એમાં પણ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ભાવફેર છે, કપડાંને દૃષ્ટાંતે. કપડું છે એનું ધોળાપણું આંખનો વિષય છે અને એ બીજી ગંધનો વિષય નથી અને આખું જે સફેદ વસ્ત્ર છે એ પાંચે ઇન્દ્રિયનો વિષય છે. માટે બેમાં ફેર છે. બેમાં એકપણે માન તો વિપરીત છે. આ..હા..હા...!

'વસ્ત્ર તો પાંચે ઇંદ્રિયોથી જણાય છે. માટે (કથંચિત્) વસ્ત્ર તે સફેદપણું નથી...' કથંચિત્ એટલે ભાવની અપેક્ષાએ. વસ્ત્રથી પૃથક્ સફેદપણું નથી **'અને સફેદપણું તે વસ્ત્ર નથી.'** ધોળાપણું એ વસ્ત્ર નહિ અને વસ્ત્ર તે સફેદપણું નહિ. આહા..હા...! કેમકે સફેદપણું તે એક વિષય – આંખથી જ જણાય અને આખું વસ્ત્ર છે એ તો બધાથી જણાય – સ્પર્શથી, ગંધથી (બધાથી જણાય). માટે બે વચ્ચે – સફેદાઈ અને વસ્ત્ર વચ્ચે અતદ્દભાવ છે. અતદ્દભાવની અપેક્ષાએ તે અન્ય છે. આ..હા..હા...! શરીર, વાણી, મન, દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર, બાયડી, છોકરાં તો ક્યાંય અન્ય રહી ગયાં. મકાન ને આબરૂ ને પૈસા ને આ વકીલાત (કરવી) એ અન્યમાં ચાલ્યું ગયું, કહે છે. અન્યમાં અને પૃથક્ પ્રદેશમાં (ગયું), એને અને આને કાંઈ સંબંધ નથી. આ..હા..હા...! મારો દીકરો સારો થયો અને મારી દીકરી ઠેકાણે પડી, છોકરાઓ હોશિયાર થયા. શું હશે આ ?

પ્રશ્ન :– છોકરાઓ ઠોઠ થયા એમ કહેવું ?

સમાધાન :– છોકરાઓ જ કે દી' હતા ? છોકરાનો આત્મા જુદો એનું શરીર જુદું. તમારા શરીરથી એનું શરીર જુદું, તમારા આત્માથી એનો આત્મા જુદો. આવું છે.

મુમુક્ષુ :– છોકરાઓ આવે ત્યારે છોકરાઓને સમજાવજો.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– આ બધાને સમજાવવાનું છે. આહા..હા...!

પ્રભુ તો એમ કહેવા માગે છે કે, તારા તત્ત્વને અને બીજા અન્ય તત્ત્વને કંઈ સંબંધ નથી. જેના પ્રદેશો – ક્ષેત્ર ભિન્ન, જેના ભાવ ભિન્ન, જેનું દ્રવ્ય ભિન્ન (તેની સાથે કાંઈ સંબંધ નથી). આ..હા..હા...! કોની આશાએ તું ધર્મ કરીશ ? પરની આશાએ ? પર તો ભિન્ન છે. દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રથી મને લાભ થાય એ વાત આમાં રહેતી નથી. આ..હા..હા...! પરમેશ્વરના પ્રદેશો, પંચ પરમેષ્ઠીના પ્રદેશો જુદા છે, તારા પ્રદેશો જુદા છે. બન્નેનું ક્ષેત્ર જુદું (છે). હવે ભાવની વાત રહી તો ભાવના પ્રદેશ તો એક છે. તારા ભાવના અને આત્માના (પ્રદેશ એક છે). એના ભાવના અને આત્માના પ્રદેશ એક છે. પણ ભાવ અને ભાવવાન વચ્ચે પૃથક્પણું નથી પણ અતદ્દભાવપણું છે. અતદ્દભાવપણા (વડે) અન્ય છે. આહા..હા...! આવી વાતું ! દુકાને જાય એટલે એ...ઈ... ધમાધમ તમારે ! આ મેં કર્યું ને આનું આ કર્યું ને આનું આ કર્યું, તને આવડ્યું નહિ, આ પડી ગયું ને કટકા થઈ ગયા, ઢીકણું થયું... પણ પરના પ્રદેશ જુદા છે એને દ્રવ્ય અડતું પણ નથી તો એને ભાંગે અને તોડે, રાખે એ બને ક્યાંથી ? આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

તણખલાંના બે કટકા કરવાની તાકાત આત્મામાં નથી. કેમકે તણખલાંના પ્રદેશ જુદા છે, પ્રભુના પ્રદેશ જુદા છે. આ..હા..હા...!

એક આત્મા સિવાય સારા જગતથી, સિદ્ધ ભગવાનથી પણ જુદો ! આ..હા...! પંચ પરમેષ્ઠીથી જુદો. તું જ પોતે અંદર પંચ પરમેષ્ઠીસ્વરૂપ છો ! આ..હા..હા...! અને તે ભાવ અને ભાવવાન – અનંત જ્ઞાન, સર્વજ્ઞપણું અને આત્મા બે વચ્ચે પણ અતદ્ભાવ છે. આ..હા..હા..હા...! શું કીધું ઈ ? આત્મામાં સર્વજ્ઞપણું થયું એ સર્વજ્ઞપણું અને આત્માના પ્રદેશ એક છે છતાં સર્વજ્ઞપણું તે દ્રવ્ય નહિ અને દ્રવ્ય તે સર્વજ્ઞપણું નહિ. બે વચ્ચે ભાવમાં અતદ્ભાવ છે. 'તે' ભાવ 'તે' છે એમ નથી. 'તે' ભાવ 'તે' નથી એમ છે. આવું સાંભળવાની લોકોને મુશ્કેલી પડી છે. બહારથી માંડી – આ ભક્તિ ને પૂજા ને સવારે લૂગડા ફેરવ્યા ને ભગવાનને પાણી નાખે ને સ્વા..હા... (કરે). એ તો શુભભાવ છે. એ શુભભાવના અને આત્માના પ્રદેશ એક છે પણ ભાવ ભિન્ન છે. આ વિકારી ભાવ છે અને આત્મા અવિકારી ત્રિકાળ ભિન્ન છે અને અવિકારી પરિણામ – દશા હો એના પણ આત્મા સાથે પ્રદેશ ભિન્ન નથી છતાં તેનામાં અતદ્ભાવ તરીકે છે. આ..હા..હા...!

ભગવાનઆત્મા સર્વજ્ઞસ્વભાવ તરીકે ભાવ અન્ય છે તેથી અતદ્ભાવ (એટલે) 'તે' ભાવ નહિ એ અપેક્ષાએ એને અન્ય કહેવામાં આવ્યું છે. આ..હા..હા...! જુઓ ! આ જ્ઞેયસ્વરૂપ છે ! એ જ્ઞેયસ્વરૂપની આવી રીતે યથાર્થ પ્રતીતિ કરવી તેને સમ્યગ્દર્શન કહે છે. આ આખો સમ્યગ્દર્શનનો વિષય છે. આહા..હા...! હવે મૂળની વાત તો ખબર ન મળે અને ઉપરનાં પાંદડાં તોડે. એ પાંદડાં પાછાં પંદર દી'એ પાંગરી જશે. આહા..હા...!

'**(કથંચિત્) વસ્ત્ર તે સફેદપણું નથી અને સફેદપણું તે વસ્ત્ર નથી. જો એમ ન હોય તો વસ્ત્રની માફક સફેદપણું પણ જીભ, નાક વગેરે સર્વ ઇંન્દ્રયોથી જણાવું જોઈએ; પણ એમ તો બનતું નથી. માટે વસ્ત્ર અને સફેદપણાને અપૃથક્પણું હોવા છતાં...**' જુદા નહિ હોવા છતાં '**અન્યપણું છે...**' વસ્ત્રને (અને) ધોળાપણાને અપૃથક્(પણું) હોવા છતાં પ્રદેશ ભિન્ન નથી માટે અપૃથક્ છે છતાં અન્યપણું છે. આ..હા..હા..હા...! અત્યારે તો સત્ય વાતને મશ્કરી કરીને માળા ઉડાવી દે (છે) કે, લ્યો ! આ નિશ્ચયાભાસ ! નથી કંઈ વ્યવહાર કરવો (અને) નથી નિશ્ચય. 'આગ્રા'માં એક ફેરી બોલ્યા હતા. 'આગ્રા'માં એક પંડિત (નહોતો) ? વ્યાખ્યાન સાંભળ્યા પછી પંડિત બોલ્યો હતો કે, ભારે વાત, કરવું ધરવું કાંઈ નહિ (અને) આનંદ ! અરે...! 'આગ્રા'નો કો'ક હતો ઈ બોલ્યો હતો. વ્યાખ્યાન થયું, સાંભળ્યું (પછી કહે) ભારે વાત ! કરવું, ધરવું કાંઈ નહિ (અને આનંદ કરવો). અરે... પ્રભુ ! શું કરે છે ? આહા..હા...!

ભગવંત ! તારા સિવાય જેના પ્રદેશ જ ભિન્ન છે એનામાં તારો અધિકાર કાંઈ નથી.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

તારામાં ગુણ-ગુણીનો અધિકાર છે... આહા..હા...! છતાં તે ગુણી અને ગુણ બે એક ભાવે છે એમ નથી, બેના ભાવ ભિન્ન છે. આ..હા..હા...! અરે...! બાહ્ય વસ્તુ તો ક્યાં (રહી) ગઈ. એ વાત સિદ્ધ કરે છે, આ વાર્તા નથી. આહા..હા...! આ તો સિદ્ધાંત – મંત્રો છે ! ભગવંત ! તું આત્મા અને જ્ઞાન બે નામ પડ્યા ઈ સંખ્યા, લક્ષણે ભિન્ન થયું. ગુણ અનંત છે, દ્રવ્ય એક છે. દ્રવ્યનું નામ દ્રવ્ય છે અને ગુણનું નામ ગુણ છે (એ) નામભેદ થઈ ગયો. આહા..હા...! સંજ્ઞા, સંખ્યા, લક્ષણે ભેદ છે. દ્રવ્યનું લક્ષણ ગુણોનો આશ્રય (છે), ગુણનું લક્ષણ પોતે પોતાપણે છે (અર્થાત્) જ્ઞાન જાણપણાપણે, દર્શન શ્રદ્ધાપણે (છે) વગેરે. આહા..હા...!

(અહીંયાં કહે છે કે), '**માટે વસ્ત્ર અને સફેદપણાને અપૃથક્પણું...**' એટલે પ્રદેશ અપેક્ષાએ જુદાપણું નથી. '**છતાં અન્યપણું છે એમ સિદ્ધ થાય છે. એ જ પ્રમાણે...**' એ તો દૃષ્ટાંત આપ્યો હતો, કહે છે. આહા..હા...! ભારે કામ આકરું ! પાણી આવે અને અનાજ પાકે, એમ બનતું નથી (એમ) કહે છે. પર વસ્તુથી પર વસ્તુમાં કાંઈ બનતું નથી. આ તો તારી ચીજની અંદરમાં પણ અમે ભેદ બતાવીએ છીએ. કેમકે દ્રવ્ય અને ગુણ એવા નામ પડ્યા. દ્રવ્ય તે અનંત ગુણનું રૂપ છે, ગુણ અનંતા છે. બેની વચ્ચે અતદ્ભાવ છે. અતદ્ એટલે 'તે' ભાવ નહિ – ગુણ છે તે દ્રવ્ય નહિ અને દ્રવ્ય છે તે ગુણ નહિ. એમ 'તે' ભાવ નહિ તેથી અતદ્ભાવ. 'તે' ભાવ નહિ તેથી અતદ્ભાવ. છતાં એ અતદ્ભાવને લઈને ગુણી અને ગુણને અન્યત્વ કહેવાય છે. (બન્ને વચ્ચે) પૃથક્પણું નથી, અતદ્ભાવપણું છે તેથી તેને અન્યપણું કહેવામાં આવે છે. આવી વાત (સમજવા માટે) નવરાશ ન મળે. આકરું લાગે લોકોને ! મૂળ વસ્તુ છે, આ તો મૂળ ચીજ ! આ..હા..હા...! આખા ગુણ-ગુણીભેદને ઉઠાવી નાખ્યો. પર ચીજને ઉથાપી... આહા..હા...! પરને (અને) તારે તો કાંઈ સંબંધ નથી. આ..હા...! આંગળી હલાવવી કે દાળ-ભાત ખાવા, બળખો કાઢવો ઈ કાંઈ તારે સંબંધ નથી. આ..હા..હા...! જેના પ્રદેશો ભિન્ન એમાં તું કરી શું શકે ? એને અડતો નથી અને કરી શું શકે ? આહા..હા...!

પાણી ઊનું થાય છે તો પાણીના પ્રદેશ જુદા છે અને અગ્નિના પ્રદેશ જુદા છે તો એ પૃથક્ પ્રદેશ છે. પૃથક્ પ્રદેશ છે તેથી એ અન્ય છે અને અન્યથી અન્યનું થાય એમ બને કેમ ? આહા..હા...! એ પોતે પોતાથી ઊનું થયું છે. છતાં એ ઊનું અને ઠંડાનો ભાવ અને દ્રવ્ય બે વચ્ચે પણ અતદ્ભાવ(રૂપ) અન્યત્વ છે. આ..હા..હા...! આવો ઉપદેશ ! મૂળની રકમની વાત છે, મૂળ રકમની વાત છે. આ દર્શનની વાત છે ને ? આ સમ્યગ્દર્શનનો અધિકાર છે ને ? આહા..હા...! તેને આ જાતનો ખ્યાલ આવીને પ્રતીતિ કરવી જોઈએ એમ કહે છે.

'**એ જ પ્રમાણે દ્રવ્યને અને સત્તાદિગુણોને અપૃથક્ત્વ હોવા છતાં...**' વસ્તુને (અને) સત્તા આદિ બધા (ગુણો) – જ્ઞાન, દર્શન આદિ, અપૃથક્ નામ જુદા (નહિ) હોવા છતાં, '**અન્યત્વ**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथातद्भावमुदाहृत्य प्रथयति -

सद्दव्वं सच्च गुणो सच्चेव य पज्जओ त्ति वित्थारो।
जो खलु तस्स अभावो सो तदभावो अतब्भावो।।१०७।।
सद्द्रव्यं संश्च गुणः संश्चैव च पर्याय इति विस्तारः।
यः खलु तस्याभावः स तदभावोऽतद्भावः।।१०७।।

यथा खल्वेकं मुक्ताफलस्रग्दाम हार इति सूत्रमिति मुक्ताफलमिति त्रेधा विस्तार्यते, तथैकं द्रव्यं द्रव्यमिति गुण इति पर्याय इति त्रेधा विस्तार्यते। यथा चैकस्य मुक्ताफलस्रग्दाम्नः शुक्लो गुणः शुक्लो हारः शुक्लं सूत्रं शुक्लं मुक्ताफलमिति त्रेधा

अथातद्भावं विशेषेण विस्तार्थ कथयति - **सद्दव्वं सच्च गुणो सच्चेव य पज्जओ त्ति वित्थारो** सद्द्रव्यं संश्च गुणः संश्चैव पर्याय इति सत्तागुणस्य द्रव्यगुणपर्यायेषु विस्तारः। तथा हि - यथा मुक्ताफलहारे सत्तागुणस्थानीयो योऽसौ शुक्लगुणः सं प्रदेशाभेदेन किं किं भण्यते। शुक्लो हार इति शुक्लं सूत्रमिति शुक्लं मुक्ताफलमिति भण्यते, यश्च हारः सूत्रं मुक्ताफलं

છે;...' અપૃથક્ હોવા છતાં – જુદા નહિ હોવા છતાં અન્યપણું છે. આ..હા..હા..હા...! '**કારણ કે દ્રવ્યના અને ગુણના પ્રદેશો અભિન્ન હોવા છતાં દ્રવ્યમાં અને ગુણમાં સંજ્ઞા...**' (એટલે) નામભેદ આવ્યું ને ? દ્રવ્યનું નામ દ્રવ્ય, ગુણનું નામ ગુણ. '**સંખ્યા...**' (અર્થાત્) દ્રવ્ય એક, ગુણ અનંત. '**લક્ષણ...**' (અર્થાત્) દ્રવ્યના આશ્રયે ગુણો, ગુણનો આધાર તે દ્રવ્ય અને 'નિર્ગુણા ગુણાઃ' ગુણને આશ્રયે ગુણ નહિ, દ્રવ્યને આશ્રયે ગુણ ખરા. ગુણને આશ્રયે ગુણ (નહિ એટલો) ભેદ પડી ગયો. આહા..હા...!

'**સંજ્ઞા–સંખ્યા–લક્ષણાદિ ભેદ હોવાથી (કથંચિત્) દ્રવ્ય તે ગુણપણે નથી...**' આ..હા..હા...! અતદ્ભાવની અપેક્ષાએ કથંચિત્ (કહ્યું). પ્રદેશપણાથી તો એક છે. ગુણ અને આત્માના પ્રદેશ તો એક જ છે પણ કથંચિત્ એટલે ગુણ અને ગુણી ભાવે એક નથી. એ અપેક્ષાએ કથંચિત્ ભિન્ન (છે) – દ્રવ્ય તે ગુણપણે નથી અને ગુણ તે દ્રવ્યપણે નથી. આહા..હા...! એ ૧૦૬ (ગાથા પૂરી) થઈ. (હવે) ૧૦૭.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

विस्तार्यते, तथैकम्य द्रव्यस्य सत्तागुणः सद्द्रव्यं सद्गुणः सत्पर्याय इति त्रेधा विस्तार्यते। यथा चैकस्मिन् मुक्ताफलस्रग्दाम्नि यः शुक्लो गुणः स न हारो न सूत्रं न मुक्ताफलं यश्च हारः सूत्रं मुक्ताफलं वा स न शुक्लो गुण इतीतरेतरस्य यस्तस्याभावः स तदभावलक्षणोऽतद्भावोऽन्यत्वनिबन्धनभूतः, तथैकस्मिन् द्रव्ये यः सत्तागुणस्तन्न द्रव्यं नान्यो गणो न पर्यायो यच्च द्रव्यमन्यो गुणः पर्यायो वा स न सत्तागुण इतीतरेतरस्य यस्तस्याभावः स तदभावलक्षणोऽतद्भावोऽन्यत्वनिबन्धनभूतः ।।१०७।।

वा तैस्त्रिभिः प्रदेशाभेदेन शुक्लो गुणो भण्यत इति तद्भावस्य लक्षणमिदम्। तद्भावस्येति कोऽर्थः। हारसूत्रमुक्ताफलानां शुक्लगुणेन सह तन्मयत्वं प्रदेशाभिन्नत्वमिति। तथा मुक्तात्मपदार्थे योऽसौ शुद्धसत्तागुणः स प्रदेशाभेदेन किं किं भण्यते। सत्तालक्षणः परमात्मपदार्थ इति सत्तालक्षणः केवलज्ञानादिगुण इति सत्तालक्षणः सिद्धपर्याय इति भण्यते। यश्च परमात्मपदार्थः केवलज्ञानादिगुणः सिद्धत्वपर्याय इति तैश्च त्रिभिः (प्रदेशाभेदेन ?) शुद्धसत्तागुणो भण्यत इति तद्भावस्य लक्षणमिदम्।

હવે અતદ્‌ભાવને ઉદાહરણ પૂર્વક વિસ્તારે છે :–

‘સત્ દ્રવ્ય’, ‘સત્ પર્યાય’, ‘સત્ ગુણ’–સત્ત્વનો વિસ્તાર છે;
નથી તે-પણે અન્યોન્ય તેહ અતત્પણું જ્ઞાતવ્ય છે. ૧૦૭.

‘**હવે અતદ્‌ભાવને ઉદાહરણ પૂર્વક...**’ સ્પષ્ટ રીતે દાખલો આપીને દર્શાવે છે.

सद्दव्वं सच्च गुणो सच्चेव य पज्जओ त्ति वित्थारो।
जो खलु तस्स अभावो सो तदभावो अतब्भावो।।१०७।।

‘સત્ દ્રવ્ય’, ‘સત્ પર્યાય’, ‘સત્ ગુણ’–સત્ત્વનો વિસ્તાર છે;
નથી તે-પણે અન્યોન્ય તેહ અતત્પણું જ્ઞાતવ્ય છે. ૧૦૭.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

तद्भावस्येति कोऽर्थः। परमात्मपदार्थकेवलज्ञानादिगुणसिद्धत्वपर्यायाणां शुद्धसत्तागुणेन सह संज्ञादिभेदेऽपि प्रदेशैस्तन्मयत्वमिति। **जो खलु तस्स अभावो** यस्तस्य पूर्वोक्तलक्षणतद्भावस्य खलु स्फुटं संज्ञादिभेदविवक्षायामभावः **सो तदभावो** स पूर्वोक्तलक्षणस्तदभावो भण्यते। स च तदभावः किं भण्यते। **अतब्भावो** न तद्भावस्तन्मयत्वम् किंच अतद्भावः संज्ञालक्षणप्रयोजनादिभेदः इत्यर्थः। तद्यथा - यथा मुक्ताफलहारे योऽसौ शुक्लगुणस्तद्वाचकेन शुक्लमित्यक्षरद्वयेन हारो वाच्यो न भवति सूत्रं वा मुक्ताफलं वा, हारसूत्रमुक्ताफलशब्दैश्च शुक्लगुणो वाच्यो न भवति। एवं परस्परं प्रदेशाभेदेऽपि योऽसौ संज्ञादिभेदः स तस्य पूर्वोक्तलक्षणतद्भावस्याभावस्तदभावो

અન્વયાર્થ :– [सत् द्रव्यं] 'સત્ દ્રવ્ય' **[सत् च गुणः]** 'સત્ ગુણ' **[च]** અને **[सत् च एव पर्यायः]** 'સત્ પર્યાય'– **[इति]** એમ **[विस्तारः]** (સત્તાગુણનો) વિસ્તાર છે. **[यः खलु]** (તેમને પરસ્પર) જે **[तस्य अभावः]** 'તેનો અભાવ' અર્થાત્ 'તે-પણે હોવાનો અભાવ' છે **[सः]** તે **[तदभावः]** 'તદ્-અભાવ' **[अतद्भावः]** એટલે કે 'અતદ્ભાવ' છે.

ટીકા :– જેમ એક મૌક્તિકમાળા, 'હાર' તરીકે, 'દોરા' તરીકે અને 'મોતી' તરીકે– એમ ત્રિધા (ત્રણ પ્રકારે) વિસ્તારવામાં આવે છે, તેમ એક દ્રવ્ય, 'દ્રવ્ય' તરીકે, 'ગુણ' તરીકે અને 'પર્યાય' તરીકે–એમ ત્રિધા વિસ્તારવામાં આવે છે.

આ..હા..હા...! આચાર્યોએ કેટલી કરુણા કરીને આટલું સ્પષ્ટ કરવા માટે (ટીકા કરી) ! છતાં કહે (છે) કે, અમે કર્તા નથી, હોં ! એ ટીકાના કર્તા અમે નથી. કેમકે અક્ષરના પ્રદેશો જુદા છે, અમે જુદા છીએ, બન્ને પૃથક્ છે. અક્ષરના પ્રદેશ અને આત્માના પ્રદેશ બન્ને તદ્દન ભિન્ન છે. અક્ષર અમે કરતા નથી, પ્રદેશભિન્નના અમે કર્તા નથી. આહા..હા...! અમે આત્મા દ્વારા જાણવાનું કામ કરીએ છીએ એમાં પણ આત્મા અને ગુણ એવું બેમાં પણ અતદ્ભાવને લઈને અન્યપણું છે... આહા..હા...! તો લખવાની ક્રિયા તો વળી ક્યાંય રહી ગઈ. આ..હા..હા...! ગોખી રાખે આ ચાલે એવું નથી, હોં ! અંદર એને બેસાડવું જોઈએ. આહા..હા...!

ટીકા :– 'જેમ એક મૌક્તિકમાળા,...' (એટલે) મોતીની માળા **'હાર' તરીકે, 'દોરા' તરીકે અને 'મોતી' તરીકે–એમ ત્રિધા (ત્રણ પ્રકારે) વિસ્તારવામાં આવે છે,...'** એક મોતીની માળા(ને) હાર તરીકે એને હાર પણ કહેવાય. એમાં દોરો છે અને મોતી છે. (એમ) ત્રિધા પ્રકારે વિસ્તારવામાં આવે છે. **'તેમ એક દ્રવ્ય, 'દ્રવ્ય' તરીકે, 'ગુણ' તરીકે અને 'પર્યાય' તરીકે–**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

भण्यते। स च तदभावः पुनरपि किं भण्यते। अतद्भावः संज्ञालक्षणप्रयोजनादिभेद इति। तथा मुक्तजीवे योऽसौ शुद्धसत्तागुणस्तद्वाचकेन सत्ताशब्देन मुक्तजीवो वाच्यो न भवति केवलज्ञानादिगुणो वा सिद्धपर्यायो वा, मुक्तजीवकेवलज्ञानादिगुणसिद्धपर्यायशब्दैश्च शुद्धसत्तागुणो वाच्यो न भवति। इत्येवं परस्परं प्रदेशाभेदेऽपि योऽसौ संज्ञादिभेदः स तस्य पूर्वोक्तलक्षणतद्भावस्याभावस्तदभावो भण्यते। स च तदभावः पुनरपि किं भण्यते। अतद्भावः संज्ञालक्षणप्रयोजनादिभेद इत्यर्थः। यथात्र शुद्धात्मनि शुद्धसत्तागुणेन सहाभेदः स्थापितस्तथा यथासंभवं सर्वद्रव्येषु ज्ञातव्य इत्यभिप्रायः।।१०७।।

વળી જેમ એક મૌક્તિકમાળાનો શુક્લત્વગુણ, 'શુક્લ હાર', 'શુક્લ દોરો' અને 'શુક્લ મોતી' – એમ ત્રિધા (ત્રણ પ્રકારે) વિસ્તારવામાં આવે છે, તેમ એક દ્રવ્યનો સત્તાગુણ, 'સત્ દ્રવ્ય', 'સત્ ગુણ' અને 'સત્ પર્યાય' – એમ ત્રિધા વિસ્તારવામાં આવે છે.

વળી જેવી રીતે એક મૌક્તિકમાળામાં જે શુક્લત્વગુણ છે તે હાર નથી, દોરો નથી કે મોતી નથી, અને જે હાર, દોરો કે મોતી છે તે શુક્લત્વગુણ નથી–એમ એકબીજાને જે 'તેનો અભાવ' અર્થાત્ 'તે-પણે હોવાનો અભાવ' છે તે 'તદ્-અભાવ' લક્ષણ 'અતદ્ભાવ' છે

એમ ત્રિધા વિસ્તારવામાં આવે છે.' ઓ..હો..હો..હો...! એક જ આત્મા કે કોઈ પણ દ્રવ્ય, સત્ દ્રવ્ય, સત્ ગુણ, સત્ પર્યાય (એ) સત્‌નો વિસ્તાર છે. અંદર છે ને ઈ ? આ..હા...! સત્ દ્રવ્ય – અનંત ગુણનું એકરૂપ, અનંત ગુણ અને એની પર્યાય. દ્રવ્ય સત્, ગુણ સત્ અને પર્યાય સત્. આહા..હા...! '**તેમ એક દ્રવ્ય, 'દ્રવ્ય' તરીકે, 'ગુણ' તરીકે અને 'પર્યાય' તરીકે– એમ ત્રિધા વિસ્તારવામાં આવે છે.**'

'**વળી જેમ એક મૌક્તિકમાળામાં જે શુક્લત્વગુણ,...**' આહા..હા...! '**શુક્લહાર**', '**શુક્લ દોરો**', **અને 'શુક્લ મોતી...**' મૌક્તિકમાળાનો શુક્લત્વગુણ એટલું. શુક્લત્વગુણ (એટલે) ધોળા મોતી(ની માળાનો) શુક્લત્વગુણ. એમ શુક્લ હાર – ધોળો હાર, ધોળો દોરો, ધોળાં મોતી. '**એમ ત્રિધા વિસ્તારવામાં આવે છે,...**' આ..હા..હા...! માળા એ જ છે પણ એમાં મોતીની ધોળાશ જુદી ગણવામાં આવે એ અપેક્ષાએ (વાત કરી). આહા..હા...! ત્રણ જુદું કીધું ને ? ધોળો હાર, શુક્લ દોરો અને ધોળું મોતી. આ..હા..હા...! '**એમ ત્રિધા વિસ્તારવામાં આવે છે.**'

'**તેમ એક દ્રવ્યનો સત્તાગુણ,...**' એક જ દ્રવ્યનો સત્તા ગુણ. '**સત્ દ્રવ્ય',...**' હવે સત્તા ગુણ એકલો જ લીધો, હોં ! એક દ્રવ્યનો સત્તા ગુણ, એટલી વાત. એ સત્તાગુણ '**સત્ દ્રવ્ય**',

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કે જે (અતદ્ભાવ) અન્યત્વનું કારણ છે; તેવી રીતે એક દ્રવ્યમાં જે સત્તાગુણ છે તે દ્રવ્ય નથી, અન્ય ગુણ નથી કે પર્યાય નથી, અને જે દ્રવ્ય, અન્ય ગુણ કે પર્યાય છે તે સત્તાગુણ નથી–એમ એકબીજાને જે 'તેનો અભાવ' અર્થાત્ 'તે-પણે હોવાનો અભાવ' છે તે 'તદ્-અભાવ' લક્ષણ 'અતદ્ભાવ' છે કે જે અન્યત્વનું કારણ છે.

ભાવાર્થ :– એક આત્માને વિસ્તારકથનમાં 'આત્મદ્રવ્ય' તરીકે, 'જ્ઞાનાદિગુણ' તરીકે અને 'સિદ્ધાત્વાદિપર્યાય' તરીકે–એમ ત્રણ પ્રકારે વર્ણવવામાં આવે છે. એ જ પ્રમાણે સર્વ દ્રવ્યો વિષે સમજવું.

વળી એક આત્માના હયાતીગુણને 'હયાત આત્મદ્રવ્ય', 'હયાત જ્ઞાનાદિગુણ' અને 'હયાત સિદ્ધત્વાદિપર્યાય'–એમ ત્રણ પ્રકારે વિસ્તારવામાં આવે છે. એ જ પ્રમાણે સર્વ દ્રવ્યો વિષે સમજવું.

વળી એક આત્માનો જે હયાતીગુણ છે તે આત્મદ્રવ્ય નથી, (હયાતીગુણ સિવાયનો) જ્ઞાનાદિગુણ નથી કે સિદ્ધત્વાદિપર્યાય નથી, અને જે આત્મદ્રવ્ય છે, (હયાતી સિવાયનો) જ્ઞાનાદિગુણ છે કે સિદ્ધત્વાદિપર્યાય છે તે હયાતીગુણ નથી–એમ પરસ્પર તેમને અતદ્ભાવ છે કે જે અતદ્ભાવને લીધે તેમને અન્યત્વ છે. આ જ પ્રમાણે સર્વ દ્રવ્યો વિષે સમજવું.

'સત્ ગુણ', અને 'સત્ પર્યાય'–એમ ત્રિધા વિસ્તારવામાં આવે છે.' આહા..હા...! શું કીધું ઈ ? મોતીની માળા એટલે હાર છે એને ત્રણ પ્રકારે જાણવામાં આવે છે. એક તો સફેદ હાર છે, સફેદ દોરો છે, સફેદ મોતી છે. ત્રણ પ્રકાર થયા ને ? હાર છે તો એક, એને ત્રણ પ્રકારે (જણાવે છે). એમ ભગવાનઆત્મા ! આ..હા..હા...!

'વળી જેવી રીતે એક મૌક્તિકમાળામાં જે શુક્લત્વગુણ છે તે હાર નથી,...' આ..હા..હા...! પરદ્રવ્ય છે એ તો આત્મામાં નથી, એ તો ત્રણે કાળ નાસ્તિ (છે). આ..હા..હા...! આ તો હજી દૃષ્ટાંત છે. **'શુક્લત્વગુણ છે તે હાર નથી,...'** શુક્લત્વગુણ તે **'દોરો નથી...'** (કે) શુક્લત્વગુણ તે **'મોતી નથી, અને જે હાર, દોરો કે મોતી છે તે શુક્લત્વગુણ નથી...'** અરસપરસ (લીધું). **'એમ એકબીજાને જે 'તેનો અભાવ'...'** એમ એક એકબીજાઓને જેનો અભાવ **'અર્થાત્ 'તે-પણે હોવાનો અભાવ'...'** આ..હા..હા...! સફેદપણું હારપણે થઈ જાય, હાર એકલો સફેદપણે થઈ જાય અને સફેદ દોરો છે એ હારપણે થઈ જાય અને મોતીપણે થઈ જાય એમ બનતું નથી. આ..હા..હા...! હવે દ્રવ્યના ભાગ પાડ્યા. આહા..હા...!

'તે 'તદ્-અભાવ' લક્ષણ...' ધોળાને, મોતીને અને હારને તદ્-અભાવ લક્ષણ **'અતદ્ભાવ' છે...'** તદ્-અભાવ લક્ષણ. **'તદ્-અભાવ લક્ષણ. 'અતદ્ભાવ' છે...'** ધોળો તે હાર નહિ અને

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આ રીતે આ ગાથામાં સત્તાનું ઉદાહરણ લઈને અતદ્ભાવને સ્પષ્ટ રીતે સમજાવ્યો.

(અહીં એટલું વિશેષ છે કે જે સત્તાગુણ વિષે કહ્યું તે અન્ય ગુણો વિષે પણ યોગ્ય રીતે સમજવું. જેમ કે :– સત્તાગુણની માફક, એક આત્માના પુરુષાર્થગુણને 'પુરુષાર્થી આત્મદ્રવ્ય', 'પુરુષાર્થી જ્ઞાનાદિગુણ' અને 'પુરુષાર્થી સિદ્ધત્વાદિપર્યાય'–એમ વિસ્તારી શકાય છે. અભિન્ન પ્રદેશો હોવાને લીધે આમ વિસ્તાર કરવામાં આવે છે, છતાં સંજ્ઞા-લક્ષણ-પ્રયોજનાદિ ભેદ હોવાને લીધે પુરુષાર્થગુણને તથા આત્મદ્રવ્યને, જ્ઞાનાદિ અન્યગુણને કે સિદ્ધાત્વાદિપર્યાયને અતદ્ભાવ છે કે જે અતદ્ભાવ તેમનામાં અન્યત્વનું કારણ છે). ૧૦૭.

હાર તે ધોળો (ગુણ) નહિ એટલો બેમાં ફેર છે ને ? એ રીતે તદ્-અભાવ લક્ષણ (છે). તદ્-અભાવ (એટલે) આ ભાવ તે દ્રવ્ય નહિ અને દ્રવ્ય તે ભાવ નહિ. (એવું) '**તદ્-અભાવ' લક્ષણ 'અતદ્ભાવ' છે...**' એને અતદ્ભાવ કહેવાય છે. આહા..હા...! કેટલાકે તો આ વાંચ્યું પણ ન હોય. પુસ્તક (ઘરમાં) પડ્યા હોય.

મુમુક્ષુ :– વાંચે તો સમજાય એવું નથી.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– હા, સમજાય નહિ, ઠીક. સમજાય નહિ તો નિશાળે નથી જાતો ? સમજાય નહિ માટે નિશાળે જાય છે કે નહિ ? કે, આ શું કહેવાય છે ? ક, ખ, ગ, ઘ,... અમે કાંઈ સમજતા નથી. ટ, ઠ, દ, ધ, ન... ઈ શું ? જાય છે કે નહિ ? સમજવા માટે જાવું પડે કે નહિ ? આ..હા...!

'**કે જે (અતદ્ભાવ) અન્યત્વનું કારણ છે;...**' આ..હા...! શું વાત સિદ્ધ કરી છે !! ગુણ અને ગુણી વચ્ચે તદ્-અભાવ લક્ષણ (તે) અતદ્ભાવ. તદ્-અભાવ લક્ષણ છે ને ? દોરામાં હાર નહિ, હારમાં દોરો નહિ, સફેદમાં હાર નહિ. ભિન્ન ભિન્ન (છે). '**તદ્-અભાવ' લક્ષણ 'અતદ્ભાવ' છે...**' આ..હા..હા...! '**કે જે (અતદ્ભાવ) અન્યત્વનું કારણ છે;...**' અન્યત્વનું કારણ છે. આહા..હા...! એ ગુણ જુદો અને આત્મા જુદો એમ અન્યત્વ. આત્માની અંદર સત્ દ્રવ્ય, સત્ ગુણ, સત્ પર્યાય (છે) છતાં ત્રણમાં અન્યપણું છે. દ્રવ્ય અને ગુણ વચ્ચે, ગુણ અને પર્યાય (વચ્ચે) અતત્પણું છે. આ..હા..હા...! આમ તો એમ (છે) કે, સત્ દ્રવ્ય, સત્ ગુણ, સત્ પર્યાય એ સત્નો વિસ્તાર છે. છતાં દ્રવ્ય તે ગુણ નથી, ગુણ તે પર્યાય નથી, પર્યાય તે ગુણ નથી, ગુણ તે દ્રવ્ય નથી. આ..હા..હા...! ભેદજ્ઞાન ક્યાં સુધી લઈ ગયા છે !! પરથી તો જુદો પાડ્યો પણ પોતામાં જે ગુણ-ગુણીના ભેદ છે એને પણ જુદો પાડ્યો. આહા..હા...! એને પણ છોડ ! આ..હા..હા...!

અંદર ભગવાનઆત્મા નિર્વિકલ્પપણે, અભેદપણે બિરાજે છે તેની ઉપર દૃષ્ટિ કર, તેનો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આદર કર, તેનો સ્વીકાર અને સત્કાર કર. ત્યારે તે ચીજનો આદર થતાં તને સત્ય દર્શન થશે. જેવું એ સ્વરૂપ છે એવું તને દર્શન થશે અને પ્રગટ થશે. સમ્યક્ એટલે સત્ય, દર્શન એટલે શ્રદ્ધા. આહા..હા...! ત્યારે સત્ય દેખાશે, ત્યારે સત્ય શ્રદ્ધાશે. જેવું અખંડ સત્ય છે એમ દેખાશે ત્યારે સત્ય શ્રદ્ધાશે. આહા..હા...!

'**તેવી રીતે એક દ્રવ્યમાં જે સત્તાગુણ છે તે દ્રવ્ય નથી,...**' સત્તા – અસ્તિત્વગુણ છે એ એક છે એ દ્રવ્ય નથી, દ્રવ્ય અનંત ગુણરૂપ છે. આહા..હા...! '**અન્ય ગુણ નથી...**' સત્તાગુણ છે તે અનેરા ગુણપણે નથી. સત્તાગુણ સત્તાગુણરૂપે છે. સત્તાગુણ જ્ઞાન, દર્શન, આનંદપણે નથી. સત્તાગુણ દ્રવ્યપણે નથી અને સત્તાગુણ અનેરા ગુણપણે પણ નથી. આહા..હા...! એમ જ્ઞાનગુણ દ્રવ્યપણે નથી તેમ જ્ઞાનગુણ સત્તા આદિ બીજા ગુણપણે પણ નથી. આહા..હા...! દરેક ગુણની ભિન્નતા છે. આમાં તો ભાઈ, થોડો વખત લઈ નિવૃત્તિથી અભ્યાસ કરે તો બેસે એવું છે. આ..હા...! આ કાંઈ લૌકિક ભણતર નથી. આહા..હા...!

'**જે સત્તાગુણ છે તે દ્રવ્ય નથી, અન્ય ગુણ નથી...**' આ..હા..હા...! સત્તાગુણ તે સત્તા ગુણ છે, અન્ય ગુણ નથી. આ..હા...! ગુણ ગુણ વચ્ચે પણ અતદ્ભાવ છે. આહા..હા...! દ્રવ્ય અને ગુણ વચ્ચે અતદ્ભાવ, ગુણ અને ગુણ વચ્ચે અતદ્ભાવ. આ..હા..હા...! પૂર્ણ અસ્તિત્વ ! અને તે '**પર્યાય નથી,...**' સત્ ગુણ – સત્તાગુણ જે છે એ દ્રવ્ય નથી, અનેરો ગુણ નથી અને પર્યાય નથી. એ પોતે ગુણ છે પણ અનેરા ગુણપણે એ નથી અને અન્ય પર્યાયપણે નથી. આહા..હા...! આ ચોપડી ભણ્યા ન હોય એને કંઈ વાત બેસવી (કઠણ છે). પેલું સહેલું પડે – લોગસ્સ ઉજ્જોયગરે... આહા..હા...!

'**અને જે દ્રવ્ય, અન્ય ગુણ કે પર્યાય છે તે સત્તાગુણ નથી...**' દ્રવ્ય છે, અન્ય ગુણ કે પર્યાય છે તે સત્તાગુણ નથી. અન્ય ગુણ (એટલે) 'સત્તા સિવાયનો બીજો કોઈ પણ ગુણ' બીજો ગુણ નથી. '**અન્ય ગુણ કે પર્યાય છે તે સત્તાગુણ નથી–એમ એકબીજાને જે 'તેનો અભાવ'...**' આહા..હા...! એકબીજાને અભાવ (અર્થાત્) '**તે-પણે હોવાનો અભાવ...**' સત્તા જ્ઞાનપણે નહિ, સત્તા દ્રવ્યપણે નહિ, સત્તા પર્યાયપણે નહિ. આનંદગુણ દ્રવ્યપણે નહિ, આનંદગુણ જ્ઞાનપણે નહિ, આનંદગુણ પર્યાયપણે નહિ. આ..હા..હા...! આનું નામ ભેદજ્ઞાન કહેવાય ! ઝીણું... ઝીણું ! પરથી (તો) જુદો પણ તારા ગુણથી પણ – એક ગુણભેદથી દ્રવ્ય જુદું ! હવે ભેદપણું છોડી દે ! આહા..હા...! એ બધા ગુણનું એકરૂપ એ દ્રવ્ય છે. એ દ્રવ્યને ગુણ ન કહેવાય, ગુણને દ્રવ્ય ન કહેવાય અને ગુણને પર્યાય ન કહેવાય. આ..હા..હા...! (કેમકે) તે-પણે હોવાનો અભાવ છે.

'**એકબીજાને જે 'તેનો અભાવ' અર્થાત્ 'તે-પણે હોવાનો અભાવ' છે તે 'તદ્-અભાવ**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

લક્ષણ'...' તદ્-અભાવ લક્ષણ (એટલે) આ ભાવ તે આ નહિ એવું તદ્-અભાવ લક્ષણ. એકબીજાની વચ્ચે તદ્-અભાવ લક્ષણ. આહા..હા...! એવો **'અતદ્ભાવ' છે...**' બે વચ્ચે તદ્-અભાવ લક્ષણ, એકબીજામાં તદ્-અભાવ લક્ષણ તે **'અતદ્ભાવ' છે કે જે અન્યત્વનું કારણ છે.**' જે અનેરાપણાનું કારણ છે. આહા..હા...! દ્રવ્યથી ગુણ અનેરો, ગુણથી દ્રવ્ય અનેરું. આ..હા..હા...!

ભાવાર્થ :– 'એક આત્માને વિસ્તારકથનમાં 'આત્મદ્રવ્ય' તરીકે, 'જ્ઞાનાદિગુણ' તરીકે અને 'સિદ્ધત્વાદિપર્યાય' તરીકે–એમ ત્રણ પ્રકારે વર્ણવવામાં આવે છે. એ જ પ્રમાણે સર્વ દ્રવ્યો વિષે સમજવું.' આહા..હા...! બધા દ્રવ્યો દ્રવ્યપણે, ગુણપણે અને પર્યાયપણે (રહેલાં છે). આ..હા...! જ્યારે જુઓ ત્યારે એના સમયે – અવસરે જે પર્યાય થાય એ પર્યાય તે પર્યાયપણે છે, ગુણ તે ગુણપણે છે અને દ્રવ્ય તે દ્રવ્યપણે છે. આ..હા..હા...! ગુણને લઈને પર્યાય છે, એમ નહિ અહીં તો (એમ કહેવું છે). આહા..હા...! બે વચ્ચે અતદ્ભાવ છે ને ? એ અતદ્ભાવ લક્ષણ બે વચ્ચેનો અભાવ સિદ્ધ કરે છે.

આહા..હા...! આનંદસ્વરૂપ ભગવાનઆત્મા ! એ જ્ઞાનસ્વરૂપ નહિ અને જ્ઞાનસ્વરૂપ તે આનંદસ્વરૂપ નહિ. આહા..હા...! એમ (એકબીજા) વચ્ચેનો અભાવ સિદ્ધ કરે છે. **'એક આત્માને વિસ્તારકથનમાં 'આત્મદ્રવ્ય' તરીકે, 'જ્ઞાનાદિગુણ' તરીકે અને 'સિદ્ધત્વાદિપર્યાય' તરીકે–એમ ત્રણ પ્રકારે વર્ણવવામાં આવે છે. એ જ પ્રમાણે સર્વ દ્રવ્યો વિષે સમજવું.**' જગતમાં જેટલા પદાર્થ છે એ બધા એ પ્રમાણે સમજવા. આ..હા..હા...! એક પરમાણુ આ આંગળીમાં છે (એ) એક પરમાણુ અને બીજા પરમાણુ વચ્ચે પ્રદેશભેદ છે માટે પૃથક્ અન્યત્વ છે. આ..હા..હા...! આ આંગળી છે એમાં એક એક પરમાણુ બીજા પરમાણુથી પૃથક્ અન્યત્વ છે. કારણ કે એક પરમાણુનો પ્રદેશ જુદો, બીજાનો જુદો. એટલે પ્રદેશ પૃથક્ત્વ(રૂપ) અન્ય છે. હવે પરમાણુમાં રંગ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ છે, એ પરમાણુ તે વર્ણ, ગંધ, રસ, નહિ અને વર્ણ, ગંધ તે પરમાણુ નહિ. એમાં બે વચ્ચે અતદ્ભાવરૂપ અભાવ છે એ સિદ્ધ થાય છે. આહા..હા...! એ રંગ(ગુણ) તે પરમાણુ નહિ અને પરમાણુ તે રંગ નહિ. આ..હા..હા...! અને તે ગુણ દ્રવ્યપણે છે, ગુણપણે છે, પર્યાયપણે છે. જેમ સત્તાગુણ લીધો એમ દરેક ગુણ દ્રવ્યપણે છે, ગુણપણે છે અને પર્યાયપણે છે. આહા..હા...! એ ગુણ એકલો ગુણપણે જ છે એમ નહિ. તે ગુણ દ્રવ્ય તરીકે છે, અનેરા ગુણ તરીકે નથી અને પર્યાય તરીકે નથી. એટલો ફેર (છે). તે ગુણ ગુણપણે નથી એટલે ઈ કઈ અપેક્ષાએ ? કે, બીજા ગુણપણે નથી. એ દ્રવ્ય દ્રવ્ય તરીકે નથી, એ ગુણ ગુણપણે નથી (એટલે) બીજા ગુણપણે નથી અને એ ગુણની પર્યાય (છે) તે પર્યાયપણે નથી. આહા..હા...! **'એમ ત્રણ પ્રકારે વર્ણવવામાં આવે છે. એ જ પ્રમાણે સર્વ દ્રવ્યો વિષે સમજવું.**' આ..હા...!

વિશેષ આવશે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૦૭, ૧૦૮
પ્રવચન નં. – ૧૧૮
તા. ૨૮-૬-૭૯

'પ્રવચનસાર' ૧૦૭ ગાથાનો ભાવાર્થ. **'એક આત્માને...'** જરી અટપટી (વાત છે). પરથી તો જુદું બતાવ્યું છે. એક દ્રવ્યને બીજા દ્રવ્ય સાથે કાંઈ (સંબંધ) નહિ. એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યને અડે નહિ અને એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યની પર્યાયને કરે નહિ. એટલે પરની સાથે તો કાંઈ સંબંધ છે નહિ. હવે પોતામાં ત્રણ પ્રકાર પાડે છે.

આત્માને... **'એક આત્માને વિસ્તારકથનમાં 'આત્મદ્રવ્ય' તરીકે,...'** આત્મવસ્તુ છે વસ્તુ, (તેને) દ્રવ્ય તરીકે **'જ્ઞાનાદિગુણ' તરીકે...'** આ દ્રવ્ય તે ગુણ નથી. અતદ્‌ભાવ છે ને ? તેથી **'જ્ઞાનાદિગુણ' તરીકે અને 'સિદ્ધત્વાદિપર્યાય' તરીકે...'** અહીં સિદ્ધની પર્યાય (લીધી બાકી) સમ્યગ્દર્શનપર્યાય, ચારિત્રપર્યાય વગેરે (બધી પર્યાય લઈ શકાય). **'એમ ત્રણ પ્રકારે વર્ણવવામાં આવે છે. એ જ પ્રમાણે સર્વ દ્રવ્યો વિષે સમજવું.'** જેમ એક દ્રવ્યમાં ત્રણ પ્રકાર વર્ણવ્યા (કે) દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય ભિન્ન ભિન્ન.... આહા..હા...! અતદ્‌ભાવ(સ્વરૂપે) છે. (અર્થાત્) દ્રવ્યમાં ગુણ નહિ, ગુણમાં દ્રવ્ય નહિ, ગુણમાં પર્યાય નહિ. એકબીજા વચ્ચે અતદ્‌ભાવ (છે). 'તે' ભાવ 'તે' નહિ. દ્રવ્યભાવ તે ગુણભાવ નહિ, ગુણભાવ તે પર્યાયભાવ નહિ. આ..હા..હા...! એકની અંદર ! પરની સાથે અહીં વાત નહિ. એ રીતે ગુણને વિસ્તારી શકાય છે. એમ સર્વ દ્રવ્યો વિષે સમજવું.

જેમ પરમાણુ. તો દ્રવ્ય તરીકે પરમાણુ છે, એના વર્ણ, ગંધ, રસ તરીકે ગુણ (છે) અને

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

એની લીલી, કાળી આદિ પર્યાય. એ રીતે એક પરમાણુમાં પણ (ત્રણે) અભિન્ન હોવા છતાં, પ્રદેશે અભિન્ન હોવા છતાં આ રીતે વિસ્તાર સમજી શકાય છે. આવું સ્વરૂપ છે, લ્યો ! પરની સાથે કાંઈ નહિ. હવે રહ્યું એકની અંદર. ચાહે તો પરમાણુ હોય, ચાહે તો આત્મા (હોય). (બાકીના) ચાર (દ્રવ્યો) તો ઠીક. આ..હા...!

ચાર દ્રવ્યમાં પણ એ જ છે. ધર્માસ્તિકાય કાંઈ બીજાને ચલાવવાની પર્યાય કરાવે એમ નથી. એમ અધર્માસ્તિકાય બીજાને સ્થિર કરાવે એમ નથી. તેમ કાળ બીજાને બદલાવે એમ નથી. આહા..હા...! 'નિયમસાર'માં આવે છે કે, કાળ ન હોય તો બીજામાં પરિણમન હોય નહિ. લ્યો ! એવું આવે ! એ તો કાળદ્રવ્યની સિદ્ધિ કરવા (કથન કહ્યું) છે. કાળદ્રવ્ય ન હોય તો પરમાં પરિણમન થાય નહિ એમ પાઠ છે. એ તો ફક્ત કાળદ્રવ્યને સિદ્ધ કરવા કહ્યું. બાકી એક દ્રવ્યની પર્યાય બીજી પર્યાય કરે, એક દ્રવ્યની પર્યાય બીજા દ્રવ્યની પર્યાય કરે એ ત્રણકાળમાં બનતું નથી. આ..હા..હા...! ઝીણું બહુ !

મુમુક્ષુ :– મોટા માણસો તો ઘણાંનાં કામ કરે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– વકીલ થઈને (આમણે કોર્ટમાં) ઘણાંને જીતાવ્યા હતા ! (આ ભાઈએ) ઘણા રૂપિયા ભેગા કર્યા છે. કોણ કરે ? ભાઈ !

જે એક દ્રવ્ય છે એ બીજા દ્રવ્યને ક્ષેત્રથી ફેરવી શકે, કાળથી ફેરવી શકે કે ભાવથી (ફેરવી) શકે (એવું) કંઈ બને નહિ. આ..હા..હા..હા...! એની વાત તો એક બાજુ રહી ગઈ કે, આત્મા શરીરને અડતો નથી માટે આત્મા શરીરની પર્યાય કરતો નથી. ગજબ વાત છે ! આ હાથ ચાલે, આ આંગળી ચાલે, રોટલી તૂટે... તો કહે છે કે, રોટલી તૂટે છે એને હાથ અડતો નથી. તૂટે છે એ એની – રોટલીની પર્યાય છે. (રોટલીને) હાથ અડતો નથી, હાથ આત્માને અડતો નથી, આત્મા હાથને અડતો નથી. એવું પરથી તો આ રીતે જ ભિન્ન છે. બધાં દ્રવ્યોમાં, અનંત દ્રવ્યોમાં (આ રીતે છે). આહા..હા...! જ્યાં સિદ્ધ ભગવાન બિરાજે છે ત્યાં આગળ અનંતા નિગોદના જીવ છે. જ્યાં સિદ્ધ ભગવાન બિરાજે છે ત્યાં ! છતાં એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યને કોઈ અડતું નથી. આહા..હા...! એમ એક અંગુલના અસંખ્ય ભાગમાં નિગોદના અનંતા જીવ (છે). આખા લોક પ્રમાણે અહીં બધે ઠેકાણે ભર્યા છે પણ એક નિગોદનો જીવ બીજા નિગોદના જીવને અડતો નથી અને એક એક જીવને બે બે શરીર સાથે છે – તૈજસ અને કાર્માણ. એ તૈજસ, કાર્માણ શરીરને પણ આત્મા અડતો નથી. તૈજસ (શરીરમાં) પણ અનંત પરમાણુ છે એમાં એક પરમાણુ બીજા પરમાણુને અડતો નથી. એ તો જાણે મુખ્ય વસ્તુ છે. આ..હા..હા...!

હવે, અહીં તો એક તત્ત્વની અંદર અતદ્ભાવ કેમ છે ઈ સિદ્ધ કરે છે. એક તત્ત્વ

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અને બીજા તત્ત્વની વચ્ચે તો અન્યત્વભાવ છે એની સાથે કાંઈ સંબંધ નહિ. પણ એક દ્રવ્યની વચ્ચે પ્રદેશ એના એ હોવા છતાં તેમાં 'તે' ભાવ 'આ' નહિ (અર્થાત્) દ્રવ્યભાવ તે ગુણ નહિ અને ગુણભાવ તે પર્યાય નહિ એમ અતદ્ભાવ સિદ્ધ કરે છે. આ..હા..હા...! આવ્યું ને ? **'એક આત્માને વિસ્તારકથનમાં 'આત્મદ્રવ્ય' તરીકે, 'જ્ઞાનાદિગુણ' તરીકે...'** અહીં તો સત્તાનો બોલ આવ્યો હતો. સત્તા ભિન્ન છે એમ જ્ઞાનાદિગુણ **'અને સિદ્ધત્વાદિપર્યાય'...'** એમ નીચે એક આત્મદ્રવ્ય છે એ દ્રવ્ય તરીકે, એના ત્રિકાળી જ્ઞાનાદિ છે (એ) ગુણ તરીકે અને એની મિથ્યાત્વ આદિ દશા છે એ પર્યાય તરીકે પરથી ભિન્ન છે. પરથી ભિન્ન છે પણ અહીં પોતે દ્રવ્ય છે તે પર્યાય નથી અને પર્યાય છે તે દ્રવ્ય નથી. આ..હા..હા...!

પર્યાયમાં જે મિથ્યાત્વપર્યાય છે એ દર્શનમોહને લઈને નથી પણ તે પર્યાય છે તે દ્રવ્ય નથી અને દ્રવ્ય છે તે પર્યાય નથી. આ..હા..હા...! એમ એક આત્મામાં ત્રણ પ્રકારે ધર્મની પર્યાયનો વિચાર કરે તો આત્મા દ્રવ્ય તરીકે છે, જ્ઞાનાદિ ત્રિકાળ ગુણ તરીકે છે અને સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રની પર્યાય તરીકે પર્યાય છે. એ પર્યાય ગુણરૂપે નથી, ગુણ દ્રવ્યરૂપે નથી, દ્રવ્ય પર્યાયરૂપે નથી. આ..હા..હા...! આવું ઝીણું છે.

'વળી એક આત્માના હયાતીગુણને...' અહીં સત્તા લીધી. સત્તા – અસ્તિત્વગુણ છે ને ? (તે) પ્રદેશે તો અભેદ છે. એક આત્મામાં સત્તાગુણને 'સત્તા આત્મદ્રવ્ય', 'સત્તા જ્ઞાનાદિગુણ' અને 'સત્તા સિદ્ધત્વાદિપર્યાય' **'એમ ત્રણ પ્રકારે વિસ્તારવામાં આવે છે.'** એમ નીચે(ના ગુણસ્થાને) એક આત્માને સત્તાદ્રવ્ય તરીકે, સત્તાગુણ તરીકે... આહા..હા...! છે ને ? બીજા જ્ઞાનાદિ ગુણ તરીકે, હોં ! એ ગુણ તો છે, એ ગુણને જ્ઞાનાદિ તરીકે પણ એકબીજામાં અભાવ છે. અને સત્તાને સમ્યગ્દર્શનની પર્યાય થઈ તો પર્યાય તરીકે એને વર્ણવવામાં આવે. જ્ઞાનની પર્યાય, દર્શનની પર્યાય થઈ તે હયાતીપર્યાયની સાથે છે. એ પર્યાય છે, પર્યાયમાં અસ્તિત્વ છે તે અસ્તિત્વ ગુણમાં તે અસ્તિત્વ નથી, ગુણનું અસ્તિત્વ (છે) તે દ્રવ્યના અસ્તિત્વમાં નથી, દ્રવ્યની સત્તા છે તે ગુણની સત્તામાં નથી, ગુણની સત્તા છે તે પર્યાયની સત્તામાં નથી. આહા..હા...! આવું ઝીણું બહુ ! માર્ગ ઝીણો બહુ.

'વળી એક આત્માનો જે...' સત્તાગુણ છે. હયાતી એટલે સત્તાગુણ **'તે આત્મદ્રવ્ય નથી,...'** એ એક જ સત્તાગુણ છે એ કંઈ આત્મદ્રવ્ય નથી, આત્મા તો અનંતગુણ(સ્વરૂપ) છે. સત્તાગુણ તે **'(હયાતીગુણ સિવાયનો) જ્ઞાનાદિગુણ નથી...'** સત્તાગુણ તરીકે સત્તા છે (પણ) સત્તાગુણ દ્રવ્યસત્તા તરીકે નથી, સત્તાગુણ જ્ઞાન, દર્શનની સત્તા તરીકે નથી. સત્તા સત્તાથી છે, જ્ઞાનાદિ અનંત ગુણ છે એ રૂપે સત્તા નથી. આહા..હા...! આવો વિષય–ગાથા ! આખો તત્ત્વનો વિષય છે. એકદમ ભિન્ન ભિન્ન વસ્તુ બતાવે છે. પરથી તો ભિન્ન (છે) પણ એકમાં પણ ભિન્ન ભિન્ન

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય ! આ..હા..હા...! એકમાં પણ જ્યારે, સત્તાદ્રવ્ય, સત્તા સિવાયના બીજા જ્ઞાનાદિ ગુણ અને એની પર્યાય... આહા..હા...! એકબીજામાં અભાવ છે – અતદ્ભાવ છે તો પરની સાથેની શું વાત કરવી ? આ..હા..હા...!

ગમે તે સંયોગમાં, ગમે તે ક્ષેત્રમાં, ગમે તે કાળમાં હોય પણ પ્રત્યેક દ્રવ્ય પોતાના દ્રવ્ય, ગુણ અને પર્યાયમાં છે. જીવ નારકીમાં છે એમ કહેવું એ વ્યવહાર છે. આહા..હા...! જીવ દેવમાં છે એમ કહેવું વ્યવહાર છે. દેવના ક્ષેત્રમાં, નારકીના ક્ષેત્રમાં જીવ છે એમ કહેવું વ્યવહાર છે. આહા..હા...! 'શ્રેણિક રાજા' નરકમાં છે એમ કહેવું એ વ્યવહાર છે પણ એની નારકીની ગતિની જે યોગ્યતા છે એ પર્યાયમાં ઈ છે પણ એ ગુણમાં નથી અને એ દ્રવ્યમાં નથી. જે પર્યાયમાં છે તે ગુણમાં નથી અને તે દ્રવ્યમાં નથી. આ..હા..હા...! આવું છે. ઘણાં એમ કહે છે ને કે, 'શ્રેણિક રાજા' નરકે ગયા. સમકિતી છે, ક્ષાયિક સમકિતી ! તીર્થંકરગોત્ર બાંધ્યું છે. હવે ઈ તો પૂર્વનું આયુષ્ય બંધાઈ ગયું એને લઈને નરકમાં ગયા. અહીં ના પાડે છે. આયુષ્યકર્મની પર્યાયમાં આયુષ્યપર્યાય હતી. અહીં જવાને માટે જે આમ (પર્યાય) હતી એ પોતાની પર્યાયથી ત્યાં ગતિ કરે છે. આયુષ્યકર્મ તો નિમિત્તમાત્ર છે. એ નિમિત્તથી આમાં કાંઈ થતું નથી. આહા..હા...!

શાસ્ત્રમાં એવો લેખ આવે... આનુપૂર્વી નામની એક નામકર્મની પ્રકૃતિ છે. જેમ બળદને નાથ નાખે અને ખેંચે એમ આનુપૂર્વી પ્રકૃતિ નરકમાં લઈ જવા ખેંચે છે. દેવમાં લઈ જવાને, મનુષ્યમાં લઈ જવાને (ખેંચે છે). અહીં તો કહે છે કે, આનુપૂર્વી એક ચીજ હતી એ બતાવ્યું. બાકી તો તે સમયે પોતાની જે ગતિ કરવાની યોગ્યતા(રૂપ) પર્યાય છે એને લઈને ગતિ કરે છે, આનુપૂર્વીને લઈને નહિ. આહા..હા...! ઘણું ભેદજ્ઞાન ! પરથી તો ભેદજ્ઞાન પણ પોતાના ત્રણમાં પણ જુદા જુદા અતદ્ભાવ ! આ..હા..હા..હા...! કોઈ દી' સાંભળ્યું પણ ન હોય. વાડામાં જન્મ્યા (એટલે એમ માને કે અમે) જૈન છીએ (અને) જૈન પરમેશ્વર તત્ત્વની (વાત) શું કહે છે એની ખબર ન મળે. આહા..હા...! નવરાશ નહિ ને, નવરાશ. ધંધો કરવો, બાયડી-છોકરા સાચવવા, વેપાર સાચવવો કે (આ સમજવું) ? ન સાચવે તો (નુકસાન) થઈ જાય.

મુમુક્ષુ :– વેપાર ન કરે તો દુકાનો બધી બંધ થઈ જાય.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– કોણ કરે ? એ તો જડની પર્યાયના સમયે તે પર્યાય થશે. એ પરમાણુના પર્યાયમાં જે રીતે ગતિ થવાની તે પર્યાય થશે. એ પર્યાય બીજો જોડે (–સાથે) છે એનાથી ત્યાં પર્યાય થાય છે એમ તો છે જ નહિ. પણ એની જે પૈસો લેવાની-દેવાની આદિની પર્યાય થાય છે એ પર્યાય તે દ્રવ્ય નથી અને પર્યાય તે ગુણ નથી. આહા..હા...! આવી વાતું છે. સૂક્ષ્મપણે વિચાર કરવો જોઈએ, ભાઈ ! આ તો પ્રભુનો માર્ગ છે. સર્વજ્ઞ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પરમેશ્વર ત્રિલોકનાથે જ્ઞાનમાં જોયું એવું કહ્યું છે. આ..હા...! છે ઈ ? ત્રીજો પેરેગ્રાફ.

'વળી એક આત્માનો જે હયાતીગુણ છે...' એક આત્માનો જે સત્તાગુણ છે **'તે આત્મદ્રવ્ય નથી,...'** ઈ એક જ ગુણ આત્મદ્રવ્ય નથી. **'(હયાતીગુણ સિવાયનો) જ્ઞાનાદિગુણ નથી...'** સત્તા સત્તાગુણ છે પણ સત્તા સિવાયના જે જ્ઞાન, આનંદગુણ (છે) એ સત્તાગુણ નથી. સત્તાગુણથી જ્ઞાનાદિગુણ બધા જુદાં છે. આ..હા..હા...! 'પ્રવચનસાર' વાંચ્યું છે કોઈ દી' ? નવરાશ ક્યાં છે ? વાંચે તો આમ સમજાય ? આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– આપની હાજરીમાં બરાબર સમજાય છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– હાજરી તો પોતાની છે એમાં સમજાય છે. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– તોપણ નિશાળે જાવું પડે છે ને !

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– નિશાળે જાય છે કોણ ? જીવદ્રવ્યની એવી પર્યાય હોય તો જાય, શરીરની પર્યાયની યોગ્યતા હોય તો શરીરપર્યાય જાય. આહા..હા...! એ માસ્તર પાસે જાવું (છે) માટે એને લઈને ગયો છે – શરીરને લઈને ગયો છે અને શરીર આત્માને લઈને ત્યાં ગયું છે એમ નથી. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– નિશાળનો દાખલો એટલા માટે આપ્યો કે અમને આપની પાસે આવવું પડે ને ! આપ જ કહો છે કે, આ કૉલેજ છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– નિમિત્તથી તો એમ કહેવાય ને ! અમારે ધૂડી નિશાળનો માસ્તર હતો. (ત્યારે) છ વર્ષની ઉંમર હતી. પહેલી ધૂડી (નિશાળમાં જાતા) પછી પહેલી ચોપડીમાં જતા. ધૂડી નિશાળે ધૂડમાં એકડો કરાવે. એને આમ પૈસા નહોતા. કંઈ સારું-નરસું હોય, દહાડો હોય, લગ્ન હોય તો એને આપે એટલે એને ચાલે, છોકરો હોય એટલે એનું કામ ચાલે. એ શીખવતા. જડભરત માસ્તર હતો, એનો છોકરો સાધારણ ભણેલો. એકડે એક... ધૂડમાં શીખવે. અહીં તો કહે છે કે, આંગળીને લઈને એ એકડો અંદર થયો નથી, ધૂડને આંગળી અડી નથી. આવી વાત, પ્રભુની વાત...

આ સત્ સત્ છે તેને સત્ તરીકે જાણવું. જેવી રીતે સત્ છે તે રીતે સત્યને સત્યપણે જાણવું. સત્‌ને અસત્‌પણે ગોટા વાળશે (તો) ચોરાશીના અવતારમાં રખડવું પડશે, મરી જશે. આ..હા..હા...! અહીં ખમા... ખમા... થાતું હોય, પાંચ-પચીસ કરોડ રૂપિયા હોય... આ..હા...! ઈ મરીને ભાઈ ! ભૂંડને કુંખે જાય. માંસ આદિ ન ખાય, દારૂ (ન પીએ તો), ભૂંડને કુંખે જાય અને વિષ્ટા ખાય ! આ..હા..હા...! બાપુ ! એવું અનંતવાર થઈ ગયું છે. આહા..હા...! એણે દીર્ઘ વિચાર કર્યો નથી, દીર્ઘસૂત્રી થયો નથી. એકલો વર્તમાનમાં જ રોકાઈ ગયો, બસ ! પરદ્રવ્યથી ભિન્ન (છું) એનો નિર્ણય કર્યો નથી અને અંતર(માં) દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ અને ગુણ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

તે પર્યાય નહિ એનો પણ નિર્ણય કર્યો નથી. આહા..હા...!

'એક આત્માનો જે હયાતીગુણ છે તે આત્મદ્રવ્ય નથી, (હયાતીગુણ સિવાયનો) જ્ઞાનાદિગુણ નથી...' સત્તાગુણ છે એ જ્ઞાનગુણ નથી. સત્તાગુણ છે એ દર્શનગુણ નથી. આહા..હા...! અને તે સત્તાગુણ છે તે સમ્યગ્દર્શનની પર્યાય આદિ નથી. (અહીં) આ સિદ્ધત્વની પર્યાય લીધી છે. પણ સત્તાગુણ છે એ સમ્યગ્દર્શનની અને સમ્યક્ચારિત્રની પર્યાય નથી. આ..હા..હા...! જ્ઞાનગુણની જે પર્યાય છે એ સત્તાગુણની પર્યાય નથી અને સત્તાગુણની પર્યાય તે જ્ઞાનગુણની પર્યાય નથી. આહા..હા...! એકસાથે સમ્યગ્દર્શન અને જ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય, અરે...! એકસાથે અનંતા ગુણનો અંશ વ્યક્ત – પ્રગટ થાય. 'સર્વગુણાંશ તે સમકિત' ! એ અનંત ગુણના પિંડનો જ્યાં દૃષ્ટિ અને અનુભવ થયો તો જેટલા ગુણની સંખ્યા (છે) તેનો એક અંશ વ્યક્ત (થયો) પણ એક પર્યાય (છે) તે બીજી પર્યાયની નથી. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– છતાં સત્તા દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય ત્રણેમાં વ્યાપેલી છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– સત્તા સત્તામાં વ્યાપી છે. દ્રવ્ય સત્ સત્તા તરીકે, ગુણ સત્ (સત્તા તરીકે)... ઈ આવ્યું ને ? ઈ ગાથા તો ચાલે છે આ, એ ગાથા છે. '**सद्दव्वं सच्च गुणो सच्चेव य पज्जओ**' સત્ દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ અને સત્ ગુણ તે સત્ દ્રવ્ય નહિ, સત્ ગુણ તે સત્ પર્યાય નહિ. ઝીણી વાત છે, ભાઈ ! ઈ તો અધિકાર જે આવે ત્યારે (તેનું સ્પષ્ટીકરણ થાય). આહા..હા...!

સત્તા નામનો ગુણ છે અને અહીંયાં સમકિતપર્યાય થઈ તો એ સત્તાગુણની પર્યાયથી સમકિતની પર્યાય નથી. સમકિતની પર્યાય સમકિતની પર્યાયને લઈને છે, સત્તાગુણને લઈને નથી. બીજી રીતે કહીએ તો શ્રદ્ધાગુણ જે ત્રિકાળ છે, આત્મા જે ત્રિકાળ છે અને શ્રદ્ધાગુણ છે તો શ્રદ્ધાગુણ છે એ આત્મદ્રવ્યનો શ્રદ્ધાગુણ, આત્મદ્રવ્ય એ શ્રદ્ધાગુણરૂપે નથી અને શ્રદ્ધારૂપે ગુણ છે અને એની પર્યાય છે તે બીજા ગુણને લઈને સમકિતદર્શનની પર્યાય છે એમ નથી. કોઈ ગુણને કોઈ ગુણ સહાય નથી. બીજા દ્રવ્યને બીજા દ્રવ્યની સહાય તો નથી... આ..હા..હા...! એક દ્રવ્યને બીજા દ્રવ્ય(ની) સહાય તો નથી પણ આત્મામાં અને પરમાણુમાં જે અનંત ગુણ રહ્યાં છે તો એ એક ગુણ બીજા ગુણને સહાય નથી. આ..હા..હા...! એનું અસ્તિત્વ – સત્તા ભિન્ન ભિન્ન છે. આહા..હા...! સમકિતની પર્યાય પ્રગટ થઈ માટે સમ્યક્જ્ઞાનની પર્યાય પ્રગટ થઈ, માટે અનંત આનંદનો સ્વાદ આવ્યો, એ સમ્યગ્દર્શન પર્યાય (થઈ) માટે (આનંદનો સ્વાદ) આવ્યો એમ નથી, એ પર્યાય જુદી છે. દરેક પર્યાય જુદી છે, દરેક ગુણ જુદો છે અને ગુણ ને દ્રવ્ય જુદું છે. આહા..હા...! આવું લાંબુ !

આચાર્યોએ કામ કર્યાં છે ને ! આ..હા..હા...! જંગલમાં રહીને ! નગ્ન મુનિ ! મુનિ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

તો નગ્ન જ હતા, દિગંબર જ મુનિ હતા. શ્વેતાંબર તો એમાંથી બે હજાર વર્ષ પછી નીકળ્યા. જૈનદર્શનમાં તો અનાદિથી એકલા નગ્ન મુનિ જ હોય. અનાદિથી અનંતકાળ વસ્ત્રસહિત મુનિપણું તે મુનિપણું નથી.

મુમુક્ષુ :– એના શાસ્ત્રમાં તો એમ લખ્યું છે કે અમારામાંથી દિગંબર નીકળ્યા છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ગમે ઈ કહે નહિ, માણસ તો ગમે ઈ કહે. અનાદિ સનાતન સત્ય આ છે એમાંથી શ્વેતાંબર બે હજાર વર્ષ પહેલાં નીકળ્યા છે અને પોતાની દૃષ્ટિએ શાસ્ત્ર બનાવ્યા એમાં આ બધા ગોટા વાળ્યા છે. આહા..હા...! ત્યાં તો લૂગડાંના પોટલાના પોટલા લખ્યા છે અને અહીં (દિગંબર શાસ્ત્રોમાં તો કહે છે કે) એક લૂગડાંનો કટકો રાખે અને મુનિપણું માને તો નિગોદમાં જશે, એને સાધુ માને તો એ નિગોદમાં જશે. આ..હા..હા...! વસ્ત્રસહિત સાધુપણું માનશે એ નિગોદમાં જવાના છે અને એને જે માનનારા છે કે 'આ સાધુ છે' એ નિગોદમાં જવાના છે. આ..હા...! કડક વાત, બાપુ ! આકરું કામ બહુ ! વસ્તુનું સ્વરૂપ એમ છે. આ તો અનાદિ ભગવાન ત્રણલોકના નાથ સર્વજ્ઞદેવે જોયું, જાણ્યું એમ કહ્યું છે. પેલું બધું તો કલ્પિત બનાવ્યું છે, શ્વેતાંબર લોકોએ બધા શાસ્ત્રો કલ્પિત બનાવ્યા છે. એની શ્રદ્ધા પ્રમાણે તો ગૃહીત મિથ્યાદૃષ્ટિ છે. આહા..હા...! આવું આકરું કામ પડે. સૌને સારું લગાડીને માણસ ભેગાં કરવાં છે ? માણસ ઝાઝાં ભેગાં થાય. આહા..હા...! સત્યને સંખ્યાની જરૂર નથી. સત્ય તો ત્રિકાળ સત્યરૂપે જ છે.

અહીં તો (કહે છે કે) પરની સાથે તો કાંઈ સંબંધ નથી. આહા..હા...! વસ્ત્રનો ટુકડો રાખે અને અંદર ચારિત્ર હોય, એમ નહિ કહે છે. એ તો જાણે ભિન્ન પડી ગયું પણ ચારિત્રગુણની પર્યાય છે એ ચારિત્રગુણ છે એ ચારિત્રની પર્યાય છે એમ નથી અને ચારિત્રગુણ છે તે ચારિત્રનું દ્રવ્ય છે એ છે પણ ભિન્ન છે. દ્રવ્યરૂપે ચારિત્ર, ગુણરૂપે ચારિત્ર, પર્યાયરૂપે ચારિત્ર. આવી વાત છે. આહા..હા...! એની દશા(માં) પંચ મહાવ્રતના વિકલ્પ હોય પણ એને એ બંધનું કારણ માને અને નગ્ન દશા હોય એ તો નિમિત્ત તરીકે નગ્નદશા (હોય). એ મેં કરી નથી અને મારાથી નગ્નદશા થઈ નથી. આ..હા..હા...! કારણ કે એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યને (અડતું નથી). (તેથી એ) લૂગડું છોડી શકે, લંગોટી છોડી શકે, એમ એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યનું કાંઈ કરી શકે નહિ. આહા..હા...! આવી વાત છે.

અહીંયાં તો એક ગુણમાં પણ ગુણ તે દ્રવ્ય નહિ અને દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ અને ગુણ તે પર્યાય નહિ. એવો ત્રણ વચ્ચે (અતદ્‌ભાવ છે) - 'તે' ભાવ તે 'આ' ભાવ નહિ અને 'આ' ભાવ તે 'આ' ભાવ નહિ. આ..હા..હા..હા...! ગજબ વાતું ! પરમાત્મા સિવાય, જિનેશ્વરદેવ ત્રિલોકનાથ કેવળીએ કહેલી વાત સંતો કહે છે. એવી વાત બીજે ક્યાંય છે નહિ. આ..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આકરું લાગે પણ શું થાય ? ભાઈ ! બીજાને દુઃખ લાગે. અમે આ બધું કરીએ (એ) ખોટું ? ભક્તિ કરીએ, પૂજા કરીએ, સામાયિક કરીએ, પ્રતિક્રમણ (કરીએ)... બધું મિથ્યાત્વસહિત છે. આ..હા..હા...! દિગંબરમાં રહીને પણ વિકલ્પ ઊઠે એને સામાયિક માને (કે) અમે સામાયિક કરીને બેઠા છીએ, (તો એ પણ) મિથ્યાત્વ છે, ભાઈ ! આહા..હા...! આ..હા...!

'એક આત્માનો જે હયાતીગુણ છે તે આત્મદ્રવ્ય નથી, (હયાતીગુણ સિવાયનો) જ્ઞાનાદિગુણ નથી કે સિદ્ધત્વાદિપર્યાય નથી,...' આ..હા..હા..હા...! આપણે તો અહીં સમ્યગ્દર્શન અને સમ્યક્ચારિત્ર ઉપર થોડું વધારે ઉતારવું છે. ગોટા એમાં છે ને ? સમ્યગ્દર્શનની પર્યાય સ્વદ્રવ્યના લક્ષે સ્વતંત્રપણે ષટ્કારકના પરિણમનથી થાય, ષટ્કારકના પરિણમનથી સમ્યગ્દર્શન થાય. એનું લક્ષ ભલે દ્રવ્ય ઉપર છે પણ છે સ્વતંત્રપણે ષટ્કારકનું પરિણમન. એ સમ્યગ્દર્શનની પર્યાય તે સમ્યક્ શ્રદ્ધા જે ત્રિકાળ છે તે રૂપે નથી. જે ત્રિકાળ શ્રદ્ધાગુણ છે એની આ પર્યાય છે ને ? છતાં પણ એ પર્યાય શ્રદ્ધાગુણપણે નથી. પર્યાય પર્યાયપણે છે, ગુણ ગુણપણે છે, દ્રવ્ય દ્રવ્યપણે છે. આવું છે. આહા..હા...! આવું સાંભળવા પણ લોકો ક્યાં નવરા છે ? જિંદગી ચાલી જાય છે આમ બફમ્માં ને બફમ્માં.

'એમ પરસ્પર તેમને અતદ્ભાવ છે...' છે ? **'કે જે અતદ્ભાવને લીધે તેમને અન્યત્વ છે.'** અતદ્ભાવને લઈને અન્યત્વ છે. પૃથક્ પ્રદેશને લઈને પરનું અન્યત્વ છે પણ પોતામાં અસંખ્ય પ્રદેશમાં પૃથક્ – પ્રદેશ ભિન્ન નથી છતાં અતદ્ભાવપણે અન્યત્વ છે. 'તે ભાવ નથી' તેથી અન્યત્વ છે. ગુણથી પર્યાય અન્યત્વ છે, ગુણથી દ્રવ્ય અન્યત્વ છે, દ્રવ્યથી ગુણ અન્યત્વ છે. અતદ્ભાવની અપેક્ષાએ તેને અન્યત્વ કહેવામાં આવે છે, એના પ્રદેશો ભિન્ન નહિ હોવા છતાં. આ..હા..હા...! જેના પ્રદેશો ભિન્ન છે – આ આત્માના (પ્રદેશો) અને આ શરીરના પરમાણુ તો ભિન્ન ભિન્ન છે. આહા..હા...! આત્મા શરીરને હલાવી શકતો નથી, હોઠને હલાવી શકતો નથી, રોટલીના ટુકડા કરી શકતો નથી, દાંતને આમ કરી શકતો નથી. આ..હા..હા...!

મુમુક્ષુ :– પેટમાં દાંત નથી તો ચાવવું જોઈએ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– દાંતનું કામ દાંતની પર્યાયમાં છે. દાંતની પર્યાય જે છે, એની સત્તા છે, એ દાંતના જે પરમાણુ છે તેમાં એ સત્તાદ્રવ્ય છે, તેની શક્તિમાં સત્તાગુણ છે, એનાથી બીજા ગુણો છે એ રૂપે સત્તા નથી અને તેની એક સમયની સત્તાની પર્યાય સત્તાપણે છે. આ..હા..હા...! આવું સ્વરૂપ છે. આવો વીતરાગનો માર્ગ છે. પેલા કહે કે, છકાયની દયા પાળવી. બાપુ ! તું કોણ છો ? કેટલી મર્યાદામાં છો ? બીજા કોણ છે ? કેટલી મર્યાદામાં છે ? એનું યથાર્થ જ્ઞાન (થવું) એ તારી દયા છે. જેમ છે તેમ જાણવું એ તારી દયા છે અને જેમ છે એમ ન જાણવું એ તારી હિંસા છે. આ..હા..હા...! આવું છે. આ બધી ગાથાઓ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ઝીણી છે, છતાં સમજાય એવી છે.

'એમ પરસ્પર તેમને અતદ્દ્ભાવ છે કે જે અતદ્દ્ભાવને લીધે...' એટલે 'તે ભાવ નથી' તેને લીધે **'તેમને અન્યત્વ છે.'** દ્રવ્ય તે ગુણભાવ નથી, ગુણભાવ તે દ્રવ્યભાવ નથી, ગુણભાવ તે પર્યાયભાવ નથી. એ અપેક્ષાએ – અતદ્દ્ભાવની અપેક્ષાએ – 'તે' ભાવ 'તે' નથી એ અપેક્ષાએ અન્યત્વ છે. તે ગુણ તે દ્રવ્યપણે નથી, તે ગુણ તે પર્યાયપણે નથી, તે ગુણ તે બીજા ગુણપણે નથી. એ રીતે અતદ્દ્ભાવ – 'તે' ભાવ નથી એની અપેક્ષાએ અન્યત્વ છે. પૃથક્ પરમાણુ, એક એક દ્રવ્ય જુદા (છે) એની વાત (નથી), એ તો પૃથક્ (પ્રદેશથી) જુદા છે. આહા..હા...! ભારે કામ ! શીશપેનની અણી કાઢી શકતો નથી, એમ કહે છે. કલમથી લખી શકતો નથી, બોલી શકતો નથી, બોલવાની જડની અવસ્થા છે. એ તો પૃથક્પણામાં ગયું. અહીં અતદ્દ્ભાવ તરીકે અન્યત્વની વાત ચાલે છે. પેલાં તો પૃથક્ પ્રદેશ જ છે માટે અન્યત્વ છે એટલે એની સાથે તો કાંઈ વાત જ નથી. આહા..હા...! આ તો અતદ્દ્ભાવ (એટલે) 'તે' ભાવ 'તે' નથી, 'તે' તે 'આ' નથી એવા અતદ્દ્ભાવની અપેક્ષાએ એકબીજાના પ્રદેશભેદ ન હોવા છતાં અન્યત્વપણું કહેવામાં આવે છે. આહા..હા...! છે કે નહિ એમાં ? જુઓને ! આ 'સોનગઢ'નું લખાણ નથી, (છતાં લોકો) 'સોનગઢ'નું એકાંત છે' (એમ) એકાંત કરીને કાઢી નાખે. અરે... ભાઈ ! સાંભળ તો ખરો, પ્રભુ ! આ..હા..હા...! એકાંત કોને કહેવું ? અનેકાન્ત કોને કહેવું ? એની ખબર નથી. આહા..હા...!

'આ જ પ્રમાણે સર્વ દ્રવ્યો વિષે સમજવું.' જેમ એક સત્તાગુણનું કહ્યું કે, સત્તા અને દ્રવ્ય ભિન્ન, સત્તાનો ગુણ ભિન્ન અને સત્તાની પર્યાય સત્તાથી ભિન્ન. એ પ્રમાણે સર્વ દ્રવ્યો વિષે સમજવું. **'આ રીતે આ ગાથામાં સત્તાનું ઉદાહરણ લઈને...'** સત્તાનું ઉદાહરણ આપ્યું. એમ જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ (કે) કોઈ પણ ગુણ તે ગુણ દ્રવ્યરૂપે, તે ગુણ ગુણરૂપે, તે ગુણ પર્યાયરૂપે ભિન્ન ભિન્ન છે. આહા..હા...! **'સત્તાનું ઉદાહરણ લઈને અતદ્દ્ભાવને સ્પષ્ટ રીતે સમજાવ્યો.'**

'**(અહીં એટલું વિશેષ છે કે જે સત્તાગુણ વિષે કહ્યું તે અન્ય ગુણો વિષે પણ યોગ્ય રીતે સમજવું. જેમ કે :– સત્તાગુણની માફક, એક આત્માના પુરુષાર્થગુણને...**)' આ..હા..હા...! વીર્યગુણ લેવો છે, વીર્ય ! આત્મામાં અનાદિ-અનંત એક પુરુષાર્થગુણ છે. આ..હા...! '**(પુરુષાર્થગુણને 'પુરુષાર્થી આત્મદ્રવ્ય',...**)' પુરુષાર્થગુણને 'પુરુષાર્થી આત્મદ્રવ્ય' ! આ..હા..હા...! પુરુષાર્થગુણને અનેરા ગુણથી ભિન્નપણું. '**(પુરુષાર્થી જ્ઞાનાદિગુણ'...**) છે ? '**(એક આત્માના પુરુષાર્થગુણને 'પુરુષાર્થી આત્મદ્રવ્ય', 'પુરુષાર્થી જ્ઞાનાદિગુણ'...**)' એનાથી બીજો ગુણ લેવો. '**(અને 'પુરુષાર્થી સિદ્ધત્વાદિપર્યાય'...**)' આ..હા..હા...! એમ સમકિતની પર્યાય છે, શ્રદ્ધાગુણ છે. આત્મામાં શ્રદ્ધાગુણ છે, સમકિત પર્યાય છે. એ શ્રદ્ધાગુણ છે તે આત્મારૂપ છે, એ શ્રદ્ધાગુણ છે તે અનેરા ગુણરૂપ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

નથી અને જે શ્રદ્ધાગુણ છે તે એક સમયની પર્યાય તરીકે નથી. સમકિતની પર્યાય તરીકે શ્રદ્ધાગુણ નથી. એમ શ્રદ્ધાગુણ પર્યાય તરીકે નથી અને પર્યાય શ્રદ્ધાગુણ તરીકે નથી અને શ્રદ્ધાગુણ એક દ્રવ્ય તરીકે નથી. આહા..હા...! આવું છે. આ તો સામે અધિકાર આવ્યો હોય ત્યારે ચાલે ને ? ખેંચીને ઉપરથી લેવાય તો ઝટ બેસે નહિ. આ તો આમાં લખાણ છે એટલે (સ્પષ્ટતા થાય). આ..હા..હા...!

અરે..રે...! એણે દરકાર કરી નથી (કે) મારું શું થશે ? આંખ્યું મીચીને ચોરાશીના અવતારમાં ચાલ્યો જશે. સત્યનું શરણ નહિ લે અને સત્ય છે તે રીતે (નહિ માને તો રખડી મરશે). સત્યને સત્યપણે, વસ્તુને વસ્તુપણે રાખ. 'શ્રીમદ્' કહે છે. 'શ્રીમદ્'માં એક વાક્ય છે. વસ્તુને વસ્તુપણે રાખ. તું કંઈ ફેરફાર કરીશ નહિ. આહા..હા...! જેવી રીતે દ્રવ્ય છે તે રીતે રાખ, જેવી રીતે ગુણ છે તે રીતે રાખ, જે રીતે પર્યાય છે તે રીતે રાખ. આહા..હા...! અહીં તો (અત્યારે) એક દ્રવ્ય બીજાનું કરે એના જ આખા વાંધા છે. પેલા સ્થાનકવાસીમાં તો એ આવે છે ને ? કે, 'દયા તે સુખની વેલડી, દયા તે સુખની ખાણ, અનંતા જીવ મુક્તિએ ગયા, દયા તણા પ્રમાણ.' ઈ પરની દયા. પરની દયા ત્રણકાળમાં કરી શકતો નથી. આહા..હા...! એનાથી ધર્મ માનીને એને મુક્તિ કરવી છે. પરની દયાનો ભાવ છે ઈ જ રાગ છે. આહા..હા...! રાગ છે એ આત્માના સ્વરૂપની હિંસા છે. 'પુરુષાર્થસિદ્ધિ ઉપાય'માં છે. 'અમૃતચંદ્રાચાર્ય' ! આ તો વીતરાગના સિદ્ધાંત છે, ભાઈ ! કલ્પિત નથી, આ કાંઈ કલ્પિત બનાવેલું (નથી) કે, મેળ ન ખાય. આ તો ચારે બાજુથી જુઓ તો સત્નું સત્પણું ઊભું રહે છે. આહા..હા...!

'**(અહીં એટલું વિશેષ છે કે જે સત્તાગુણ વિષે કહ્યું તે અન્ય ગુણો વિષે પણ યોગ્ય રીતે સમજવું. જેમ કે :– સત્તાગુણની માફક, એક આત્માના પુરુષાર્થગુણને 'પુરુષાર્થી આત્મદ્રવ્ય'...**' આ..હા..હા...! પુરુષાર્થી દ્રવ્ય ! '**પુરુષાર્થી જ્ઞાનાદિગુણ' અને 'પુરુષાર્થી સિદ્ધત્વાદિપર્યાય'–એમ વિસ્તારી શકાય છે.**' આ..હા..હા...! એમ એક શ્રદ્ધા નામનો ગુણ છે તે શ્રદ્ધા દ્રવ્ય તરીકે વર્ણવાય છે. એ શ્રદ્ધા અનેરા ગુણ તરીકે નથી અને એ શ્રદ્ધા સમકિતની પર્યાય તરીકે નથી. આ..હા..હા...! સમ્યગ્દર્શનની પર્યાય, શ્રદ્ધાગુણ છે એ તો કાયમ છે (અને) પર્યાય તો એક સમયની અવસ્થા છે એટલે એ શ્રદ્ધાગુણની પર્યાય નથી, પર્યાય પર્યાયની છે. આ..હા..હા...!

'**(સત્તાગુણની માફક, એક આત્માના પુરુષાર્થગુણને 'પુરુષાર્થી આત્મદ્રવ્ય', 'પુરુષાર્થી જ્ઞાનાદિગુણ')...**' એટલે પોતા સિવાયના અન્ય ગુણ. '**(અને 'પુરુષાર્થી સિદ્ધત્વાદિપર્યાય'–એમ વિસ્તારી શકાય છે.)**' વિસ્તારી શકાય છે. '**(અભિન્ન પ્રદેશો હોવાને લીધે...)**' પણ તે તે દ્રવ્યના અને ગુણ ને પર્યાયના પ્રદેશો અભિન્ન છે. જેમ એક દ્રવ્યના પ્રદેશથી બીજા દ્રવ્યના પ્રદેશ ભિન્ન છે, એ તો સર્વથા અત્યંત અભાવ છે. એ રીતે અહીંયાં નથી. અહીં તો બધાના –

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ત્રણેના પ્રદેશો અખંડ છે, અભેદ છે. એવા (અભિન્ન) '**(પ્રદેશો હોવાને લીધે આમ વિસ્તાર કરવામાં આવે છે, છતાં સંજ્ઞા...)**' દ્રવ્યનું નામ દ્રવ્ય, ગુણનું નામ ગુણ, પર્યાયનું નામ પર્યાય (એનું નામ) સંજ્ઞા. '**લક્ષણ...**' દ્રવ્યનું લક્ષણ દ્રવ્યનો આશ્રય, ગુણનું લક્ષણ ગુણનું પોતાનું સ્વતંત્ર, પર્યાયનું લક્ષણ સ્વતંત્ર. આ..હા...!

'**(સંજ્ઞા-લક્ષણ-પ્રયોજનાદિ...)**' પ્રયોજન (એટલે) દ્રવ્યનું પ્રયોજન ગુણનો આશ્રય રહેવો ઈ, ગુણને ગુણપણે રહેવું ઈ, પર્યાયને પર્યાય – દ્રવ્યને આશ્રયે પર્યાય રહે તે (પર્યાયનું પ્રયોજન). એમ '**(પ્રયોજનાદિ ભેદ હોવાને લીધે પુરુષાર્થગુણને તથા આત્મદ્રવ્યને,...)**' આ..હા..હા...! '**(જ્ઞાનાદિ અન્યગુણને કે સિદ્ધત્વાદિપર્યાયને અતદ્ભાવ છે...)**' બન્ને વચ્ચે અતદ્ભાવ છે. આ..હા..હા...! જ્ઞાનગુણ છે તે દર્શનગુણ નથી અને જ્ઞાનની પર્યાય છે તે જ્ઞાનપણે નથી. આ..હા..હા...! જ્ઞાનગુણ છે તે એની પર્યાયપણે નથી. સમકિત – શ્રદ્ધા નામનો ત્રિકાળ ગુણ છે (તે) તેની વર્તમાન સમકિત પર્યાયપણે નથી, એ સમકિતપર્યાય તે ત્રિકાળી શ્રદ્ધાગુણપણે નથી અને તે દ્રવ્યપણે નથી. આ..હા..હા...!

આ તો આંખનો મોતિયો ઉતારવો હોય એની વાત છે. બીજી આંખનો મોતિયો ઉતારવા જવાના છે ને ? આ..હા..હા...! આંખમાં પડળ વળી ગયાં છે, કહે છે. તારી દૃષ્ટિમાં, જ્ઞાનમાં જ્ઞાનના પડળ વળી ગયા છે. આ..હા..હા...! છતાં તે અજ્ઞાનની પર્યાય મિથ્યાત્વ – અજ્ઞાનપણે છે, તે ગુણપણે થઈ નથી, દ્રવ્યપણે થઈ નથી. આ..હા..હા...! ભૂલ થઈ છે ઈ ભૂલપણાની પર્યાયમાં છે અને જેની ભૂલ થઈ છે એ ગુણ છે એ ગુણપણે છે એમાં ભૂલ નથી અને એ ભૂલ દ્રવ્યમાં નથી. આ..હા..હા...! આવું છે. આ તે કઈ જાતનો ઉપદેશ ! આમાં ક્યાં છકાય જીવની (દયા પાળવી), સામાયિક કરવી, પોષા કરવા, પ્રતિક્રમણ કરવા, ચોવિયાર કરવો એ તો કાંઈ આમાં આવ્યું નહિ.

ભાઈ ! તું શું કરી શકે છે ઈ તો પહેલું સમજ. તારી કરવાની મર્યાદા શું છે ? તારી કરવાની મર્યાદા તારી પર્યાયમાં છે. તારી કરવાની મર્યાદા પરને કાંઈ પણ કરી શકે ઈ તારી મર્યાદામાં તું નથી. આ..હા..હા...! દુકાન ઉપર બેસે, દરરોજ હજારોની પેદાશો હોય અને પાંચ-દસ-દસ હજાર, વીસ હજારનો વકરો થતો હોય... શું કહેવાય તમારે ઈ ? લાકડાનો... ગલ્લો ! ઈ આમ ભરાય. પહેલાં આ નહોતું ને ? નોટું નહોતી. રોકડા રૂપિયા (હતા). અમારે (દુકાને) નાનો હડફો રાખતા. હડફો ! હડફો સમજ્યા ? શું કીધું ? હડફાનું શું કીધું ? ગલ્લો ! ઈ રાખતા, એમાં કોઈ વાર તો એ હડફો આખો રૂપિયાથી ભરાઈ જતો. તે દી' ! આ તો ૭૦ વર્ષ પહેલાંની વાત છે. એક વાર રોકડા રૂપિયાથી આખું ભરાઈ જાય. (એટલું) વેચાણ થઈ ગયું હોય તો (ભરાઈ જાય), ત્યારે આમ ખુશી થાય... ઓ..હો..હો...! આજ તો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ત્રણસો રૂપિયાનું ભરાણું !! ત્રણસો રૂપિયા રોકડા... રોકડા...! તે દી' (નોટું) ક્યાં હતી ? ભ્રમ છે બધો.

મુમુક્ષુ :– આત્મા ખોવાઈ જાય.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ખોવાઈ જાય છે. આ..હા..હા...! કયે રસ્તે ચડી જાય છે ? અજ્ઞાનને રસ્તે ચડી જાય છે. આ..હા..હા...! સત્‌નો રસ્તો મૂકી દઈને અસત્યને પંથે ચાલ્યો જાય છે, ખબર નથી એને. આ..હા..હા...! નગ્ન સાધુ થાય તોપણ (અસત્યને) પંથે ચડી જાય (છે). એ દયા, દાનની રાગની ક્રિયા છે એ ધર્મ છે, એ મને ધર્મનું કારણ છે (એમ માનનારા) મિથ્યાત્વભાવમાં ચડી ગયેલા છે. આ..હા..હા...! આવી વાત છે.

(અહીંયાં કહે છે કે), '(**એમ વિસ્તારી શકાય છે. અભિન્ન પ્રદેશો હોવાને લીધે આમ વિસ્તાર કરવામાં આવે છે, છતાં સંજ્ઞા-લક્ષણ-પ્રયોજનાદિ ભેદ હોવાને લીધે પુરુષાર્થગુણને તથા આત્મદ્રવ્યને,...**)' આ..હા..હા...! વીર્યગુણને અને આત્મદ્રવ્યને, વીર્યગુણને અને જ્ઞાનાદિ અનંત ગુણને. આ..હા..હા...! પુરુષાર્થગુણ છે એની જોડે જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ ગુણ છે. છતાં તેને '(**અન્યગુણને કે સિદ્ધત્વાદિપર્યાયને...**)' કે (અન્ય) ગુણની પર્યાયને '(**અતદ્‌ભાવ છે...**)' ત્રણ વચ્ચે અતદ્‌ભાવ છે. 'તે' આ નહિ, 'તે' આ નહિ, 'તે' આ નહિ. આ..હા..હા...! પર્યાય તે ગુણ નહિ, ગુણ તે દ્રવ્ય નહિ, દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ, દ્રવ્ય તે પર્યાય નહિ. આ..હા..હા...! (એવો) '(**અતદ્‌ભાવ છે કે જે અતદ્‌ભાવ...**)' ત્રણમાં જે અતદ્‌ભાવ કીધો કે, પર્યાય તે ગુણ નહિ, ગુણ તે દ્રવ્ય નહિ, દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ એવો જે અ-તદ્‌ભાવ કહ્યો (તે) '(**તેમનામાં અન્યત્વનું કારણ છે**).' એ અતદ્‌ભાવમાં ભિન્ન ભિન્ન ચીજ છે એ કારણ છે, ઈ અન્યત્વ છે. પૃથક્ પ્રદેશ છે એનું અન્યત્વ છે એ તો તદ્દન જુદું (છે). એક દ્રવ્યને અને બીજા દ્રવ્યને પૃથક્ પ્રદેશ છે એ અન્યત્વ તો જુદું (છે) પણ આ રીતે અતદ્‌ભાવની અપેક્ષાએ તેને અન્યત્વપણું છે, પ્રદેશ પૃથક્ નહિ હોવા છતાં. આ..હા..હા...! આવો જૈનધર્મ હશે !? લોકોએ તો બધું જૈનપણું ઉડાડી દીધું.

કહે છે કે, એકબીજાના ભાવરૂપે નહિ (હોવાપણું) એ અતદ્‌ભાવ થયો. એ જ અન્યત્વ છે, બસ ! એ અન્યત્વ છે. પેલું પરનું અન્યત્વ તો પ્રદેશભેદે છે, તદ્દન જુદું. આ અતદ્‌ભાવની અપેક્ષાએ અન્યત્વ છે. આ..હા..હા...! બહુ ઝીણું લખાણ આવ્યું.

'**હવે સર્વથા અભાવ તે અતદ્‌ભાવનું લક્ષણ હોવાનો નિષેધ કરે છે :–**' અતદ્‌ભાવ કીધો માટે સર્વથા ભિન્ન છે, બીજા પ્રદેશમાં છે એમ આ ભિન્ન છે એમ નથી. ૧૦૮ (ગાથા).

जं दव्वं तं ण गुणो जो वि गुणो सो ण तच्चमत्थादो।
एसो हि अतब्भावो णेव अभावो त्ति णिद्दिट्ठो।।१०८।।

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथ सर्वथाऽभावलक्षणत्वमतद्भावस्य निषेधयति -

जं दव्वं तं ण गुणो जो वि गुणो सो ण तच्चमत्थादो।
एसो हि अतब्भावो णेव अभावो त्ति णिद्दिट्ठो।।१०८।।
यद्द्रव्यं तन्न गुणो योऽपि गुणः स न तत्त्वमर्थात्।
एष ह्यतद्भावो नैव अभाव इति निर्दिष्टः।।१०८।।

एकस्मिन्द्रव्ये यद्द्रव्यं गुणो न तद्भवति, यो गुणः स द्रव्यं न भवतीत्येवं यद्द्रव्यस्य गुणरूपेण गुणस्य वा द्रव्यरूपेण तेनाभवनं सोऽतद्भावः, एतावतैवान्यत्वव्यवहारसिद्धेः। न पुनर्द्रव्यस्याभावो गुणो गुणस्याभावो द्रव्यमित्येवलक्षणोऽभावोऽतद्भावः। एवं सत्येकद्रव्यस्यानेकत्वमुभयशून्यत्वमपोहरूपत्वं वा स्यात्। तथा हि - यथा खलु

अथ गुणगुणिनोः प्रदेशभेदनिषेधेन तमेव संज्ञादिभेदरूपमतद्भावं दृढयति - **जं दव्वं तं ण गुणो** यद्द्रव्यं स न गुणः, यन्मुक्तजीवद्रव्यं स शुद्धः सन् गुणो न भवति। मुक्तजीवद्रव्यशब्देन शुद्धसत्तागुणो वाच्यो न भवतीत्यर्थः। **जो वि गुणो सो ण तच्चमत्थादो** योऽपि गुणः स न तत्त्वं द्रव्यमर्थतः परमार्थतः, यः शुद्धसत्तागुणः स मुक्तात्मद्रव्यं न भवति। शुद्धसत्ताशब्देन

સ્વરૂપે નથી જે દ્રવ્ય તે ગુણ, ગુણ તે નહિ દ્રવ્ય છે,
–આને અતત્પણું જાણવું, ન અભાવને; ભાખ્યું જિને. ૧૦૮.

આટલી અપેક્ષાએ તેને અતત્પણું કહ્યું. બીજી રીતે અતત્પણું છે નહિ. પરની અપેક્ષાએ જુઓ તો અતત્પણું નથી. આત્મા અને પરદ્રવ્યને જેમ તદ્દન ભિન્નતા છે એવું અહીં નથી. અહીં તો 'તે' ભાવ 'એ' ભાવ નથી એ અપેક્ષાએ અતત્પણું છે. આ..હા..હા...! તમે તો પહેલેથી દિગંબર છો તો આ વાંચ્યું નથી તમે ? આ કંઈ અત્યારનું નથી, આ પુસ્તક તો પહેલેથી છે. 'કુંદકુંદાચાર્ય' ! આ..હા..હા...! ૧૦૮ (ગાથા).

ટીકા :– **'એક દ્રવ્યમાં, જે દ્રવ્ય છે તે ગુણ નથી, જે ગુણ છે તે દ્રવ્ય નથી–એ રીતે જે દ્રવ્યનું ગુણરૂપે અભવન...'** (અર્થાત્) દ્રવ્યનું ગુણરૂપે નહિ રહેવું. **'અથવા ગુણનું દ્રવ્યરૂપે**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

चेतनद्रव्यस्याभावोऽचेतनद्रव्यमचेतनद्रव्यस्याभावश्चेतनद्रव्यमिति तयोरनेकत्वं, तथा द्रव्यस्याभावो गुणो गुणस्याभावो द्रव्यमित्येकस्यापि द्रव्यस्यानेकत्वं स्यात्। यथा सुवर्णस्याभावे सुवर्णत्वस्याभावः सुवर्णत्वस्याभावे सुवर्णस्याभाव इत्युभयशून्यत्वं, तथा द्रव्यस्याभावे

मुक्तात्मद्रव्यं वाच्यं न भवतीत्यर्थः। **एसो हि अतब्भावो** एष उक्तलक्षणो हि स्फुटमतद्भावः। उक्तलक्षण इति कोऽर्थः। गुणगुणिनोः संज्ञादिभेदेऽपि प्रदेशभेदाभावः। **णेव अभावो त्ति णिद्दिट्ठो** नैवाभाव इति निर्दिष्टः। नैव अभाव इति कोऽर्थः। यथा सत्तावाचकशब्देन मुक्तात्मद्रव्यं वाच्यं

હવે સર્વથા અભાવ તે અતદ્‌ભાવનું લક્ષણ હોવાનો નિષેધ કરે છે :–

સ્વરૂપે નથી જે દ્રવ્ય તે ગુણ, ગુણ તે નહિ દ્રવ્ય છે,
–આને અતત્પણું જાણવું, ન અભાવને; ભાખ્યું જિને. ૧૦૮.

અન્વયાર્થ :– [अर्थात्] સ્વરૂપ-અપેક્ષાએ **[यद् द्रव्यं]** જે દ્રવ્ય છે **[तत् न गुणः]** તે ગુણ નથી **[यः अपि गुणः]** અને જે ગુણ છે **[सः न तत्त्वं]** તે દ્રવ્ય નથી;– **[एषः हि अतद्भावः]** આ અતદ્‌ભાવ છે; **[न एव अभावः]** સર્વથા અભાવ તે અતદ્‌ભાવ નથી; **[इति निर्दिष्टाः]** એમ (જિનેંદ્રદ્વારા) દર્શાવવામાં આવ્યું છે.

અભવન...' દ્રવ્યનું ગુણરૂપે અભવન અને ગુણનું દ્રવ્યરૂપે અભવન. બેની અપેક્ષાએ (વાત છે). '**તે અતદ્‌ભાવ છે;...**' તે અતદ્‌ભાવ છે. '**કારણ કે આટલાથી જ અન્યત્વવ્યવહાર (–અન્યત્વરૂપ વ્યવહાર) સિદ્ધ થાય છે.**' આ..હા..હા...! કેટલું સ્પષ્ટ કર્યું છે ! કારણ કે આટલાથી જ એટલે કે દ્રવ્યનું (હોવાપણું) ગુણરૂપે નથી અને ગુણનું (હોવાપણું) દ્રવ્યરૂપે નથી. એટલેથી જ અન્યત્વવ્યવહાર – અનેરા પ્રકારનો વ્યવહાર – અન્યત્વરૂપ વ્યવહાર સિદ્ધ થાય છે.

'**પરંતુ દ્રવ્યનો અભાવ તે ગુણ,...**' એમ નથી. આ..હા..હા...! '**દ્રવ્યનો અભાવ તે ગુણ, ગુણનો અભાવ તે દ્રવ્ય–એવા લક્ષણવાળો અભાવ તે અતદ્‌ભાવ નથી.**' એવા લક્ષણવાળો (અભાવ) તે અતદ્‌ભાવ નથી. સમજાણું કાંઈ ? આ..હા..હા...! જેમ પરદ્રવ્યનું અન્યપણું તદ્દન ભિન્ન

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

गुणस्याभावो गुणस्याभावे द्रव्यस्याभाव इत्युभयशून्यत्वं स्यात्। यथा पटाभावमात्र एव घटो घटाभावमात्र एव पट इत्युभयोरपोहरूपत्वं, तथा द्रव्याभावमात्र एव गुणो गुणाभावमात्र एव द्रव्यमित्यत्राप्यपोहरूपत्वं स्यात्। ततो द्रव्यगुणयोरेकत्वमशून्यत्वमनपोहत्वं चेच्छता यथोदित एवातद्भावोऽभ्युपगन्तव्यः।।१०८।।

न भवति तथा यदि सत्ताप्रदेशैरपि सत्तागुणात्सकाशाद्भिन्नं भवति तदा यथा जीवप्रदेशेभ्यः पुद्गलद्रव्यं भिन्नं सद्रव्यान्तरं भवति तथा सत्तागुणप्रदेशेभ्यो मुक्तजीवद्रव्यं सत्तागुणाद्भिन्नं सत्पृथग्द्रव्यान्तरं प्राप्नोति। एवं किं सिद्धम्। सत्तागुणरूपं पृथग्द्रव्यं मुक्तात्मद्रव्यं च पृथगिति द्रव्यद्वयं जातं, न च तथा। द्वितीयं च दूषणं प्राप्नोति - यथा सुवर्णत्वगुणप्रदेशेभ्यो भिन्नस्य

ટીકા :– એક દ્રવ્યમાં, જે દ્રવ્ય છે તે ગુણ નથી, જે ગુણ છે તે દ્રવ્ય નથી–એ રીતે જે દ્રવ્યનું ગુણરૂપે અભવન (–નહિ હોવું) અથવા ગુણનું દ્રવ્યરૂપે અભવન તે અતદ્ભાવ છે; કારણ કે આટલાથી જ અન્યત્વવ્યવહાર (–અન્યત્વરૂપ વ્યવહાર) સિદ્ધ થાય છે. પરંતુ દ્રવ્યનો અભાવ તે ગુણ, ગુણનો અભાવ તે દ્રવ્ય–એવા લક્ષણવાળો અભાવ તે અતદ્ભાવ નથી. જો એમ હોય તો (૧) એક દ્રવ્યને અનેકપણું આવે, (૨) ઉભયશૂન્યતા થાય (અર્થાત્ બન્નેનો અભાવ થાય), અથવા (૩) અપોહરૂપતા થાય. તે સમજાવવામાં આવે છે :–

કર્યું એવું અન્યપણું આમાં નથી. દ્રવ્ય બિલકુલ ગુણરૂપે નથી અને ગુણ પર્યાયરૂપે નથી (એમ નથી). એ તો ભાવની અપેક્ષાએ અતત્પણું કીધું. (સર્વથા અભાવ) **'તે અતદ્ભાવ નથી.'**

'જો એમ હોય તો (૧) એક દ્રવ્યને અનેકપણું આવે,...' આ..હા..હા...! (જો એવું હોય તો) સત્તાદ્રવ્ય, જ્ઞાનદ્રવ્ય, દર્શન(દ્રવ્ય), (એવા) અનંત ગુણના અનંત દ્રવ્ય આવે. અનંત ગુણ છે તો અનંત દ્રવ્ય આવે. **'એક દ્રવ્યને અનેકપણું આવે.'** અથવા **'(૨) ઉભયશૂન્યતા થાય...'** (એટલે) બન્નેનો નાશ થાય. ગુણ તે દ્રવ્ય નહિ, દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ, એ તો બન્નેનો નાશ થઈ જાય. આ..હા..હા...! ઝીણું તો (છે). **'ગુણનો અભાવ તે દ્રવ્ય–એવા લક્ષણવાળો અભાવ તે અતદ્ભાવ નથી. જો એમ હોય તો (૧) એક દ્રવ્યને અનેકપણું આવે.'** (આગળ) ખુલાસો કરશે. **'(૨) ઉભયશૂન્યતા થાય (અર્થાત્ બન્નેનો અભાવ થાય) અથવા (૩) અપોહરૂપતા થાય.'** (એટલે) એકબીજાનો તદ્દન ત્યાગ (થાય). તદ્દન ત્યાગ (એટલે) દ્રવ્યને ગુણનો ત્યાગ, ગુણને

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

सुवर्णस्याभावस्तथेव सुवर्णप्रदेशेभ्यो भिन्नम्य सुवर्णत्वगुणस्याप्यभावः, तथा सत्तागुणप्रदेशेभ्यो भिन्नस्य मुक्तजीवद्रव्यस्याभाववस्तथैव मुक्तजीवद्रव्यप्रदेशेभ्यो भिन्नस्य सत्तागुणस्याप्यभावः इत्युभयशून्यत्वं प्राप्नोति। यथेदं मुक्तजीवद्रव्ये संज्ञादिभेदभिन्नस्यातद्भावस्तस्य सत्तागुणेन सह प्रदेशाभेदव्याख्यानं कृतं तथा सर्वद्रव्येषु यथासंभवं ज्ञातव्यमित्यर्थः।।१०८।।

(દ્રવ્યનો અભાવ તે ગુણ અને ગુણનો અભાવ તે દ્રવ્ય એમ માનતાં પ્રથમ દોષ આ પ્રમાણે આવે :)

(૧) જેમ ચેતનદ્રવ્યનો અભાવ તે અચેતનદ્રવ્ય છે, અચેતનદ્રવ્યનો અભાવ તે ચેતનદ્રવ્ય છે–એ રીતે તેમને અનેકપણું (બે-પણું) છે, તેમ દ્રવ્યનો અભાવ તે ગુણ, ગુણનો અભાવ તે દ્રવ્ય–એ રીતે એક દ્રવ્યને પણ અનેકપણું આવે (અર્થાત્ દ્રવ્ય એક હોવા છતાં તેને અનેકપણાનો પ્રસંગ આવે).

દ્રવ્યનો ત્યાગ. આ..હા..હા...! આ ગાથા જ આખી ઝીણી (છે). ક્યાં થોડો ફેર પડે છે અને ક્યાં ફેર ટળે છે ? ઈ સમજાવે છે. આ..હા..હા...!

દ્રવ્ય (તે) ગુણ નહિ, ગુણ (તે) પર્યાય નહિ, ગુણ (તે) દ્રવ્ય નહિ. ઈ અપેક્ષાએ તેને અતદ્ભાવ – અન્યપણું સિદ્ધ થાય છે. બીજી રીતે જોવા જાઓ કે, સર્વથા દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ અને ગુણ તે દ્રવ્ય નહિ, સર્વથા ભિન્ન (છે), તો એમાં દોષ આવશે. આહા..હા...! ગુણ છે તે દ્રવ્ય છે. તો અનંત ગુણ છે તે દ્રવ્ય છે તો તો અનંત ગુણનો નાશ થઈને એક દ્રવ્ય જ રહેશે. આ..હા...! અને કાં અનંત ગુણ (છે) તે દ્રવ્ય છે એમ કહેતાં અનંત ગુણ ગુણપણે ન રહે, દ્રવ્ય દ્રવ્યપણે નહિ રહે. બન્નેની શૂન્યતા થઈ જશે. આ..હા..હા...! '**તે સમજાવવામાં આવે છે :–**'

'**(દ્રવ્યનો અભાવ તે ગુણ અને ગુણનો અભાવ તે દ્રવ્ય એમ માનતાં પ્રથમ દોષ આ પ્રમાણે આવે :)**'

'**(૧) જેમ ચેતનદ્રવ્યનો અભાવ તે અચેતનદ્રવ્ય છે,...**' બરાબર છે ? '**અચેતનદ્રવ્યનો અભાવ તે ચેતનદ્રવ્ય છે–એ રીતે તેમને અનેકપણું...**' આવે. ગુણનો અભાવ તે દ્રવ્ય અને દ્રવ્યનો અભાવ તે ગુણ એમ આવે તો બન્નેની શૂન્યતા થઈ જાય અને કાં અન્ય દ્રવ્ય થઈ જાય. અનંતા ગુણો છે તે અનંત દ્રવ્ય થઈ જાય. આહા..હા...! '**તેમ દ્રવ્યનો અભાવ તે ગુણ, ગુણનો અભાવ તે દ્રવ્ય–એ રીતે એક દ્રવ્યને પણ અનેકપણું આવે...**' અનંત ગુણ છે એ દ્રવ્ય થઈ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

(અથવા ઉભયશૂન્યત્વરૂપ બીજો દોષ આ પ્રમાણે આવે :)

(૨) જેમ સુવર્ણનો અભાવ થતાં સુવર્ણપણાનો અભાવ થાય, સુવર્ણપણાનો અભાવ થતાં સુવર્ણનો અભાવ થાય–એ રીતે ઉભયશૂન્યત્વ (બન્નેનો અભાવ) થાય, તેમ દ્રવ્યનો અભાવ થતાં ગુણનો અભાવ થાય, ગુણનો અભાવ થતાં દ્રવ્યનો અભાવ થાય–એ રીતે ઉભયશૂન્યતા થાય (અર્થાત્ દ્રવ્ય તેમ જ ગુણ બન્નેના અભાવનો પ્રસંગ આવે).

(અથવા અપોહરૂપતા નામનો ત્રીજો દોષ આ પ્રમાણે આવે :)

(૩) જેમ પટ-અભાવમાત્ર જ ઘટ છે, ઘટ-અભાવમાત્ર જ પટ છે (અર્થાત્ વસ્ત્રના કેવળ અભાવ જેટલો જ ઘડો છે એન ઘડાના કેવળ અભાવ જેટલું જ વસ્ત્ર છે)–એ રીતે બન્નેને અપોહરૂપતા છે, તેમ દ્રવ્ય-અભાવમાત્ર જ ગુણ થાય, ગુણ-અભાવમાત્ર જ દ્રવ્ય થાય–એ રીતે આમાં પણ (દ્રવ્ય-ગુણમાં પણ) અપોહરૂપતા થાય (અર્થાત્ કેવળ નકારરૂપતાનો પ્રસંગ આવે).

માટે દ્રવ્ય અને ગુણનું એકત્વ, અશૂન્યત્વ ને અનપોહત્વ ઇચ્છનારે યથોક્ત જ (જેવો કહ્યો તેવો જ) અતદ્‌ભાવ માનવાયોગ્ય છે. ૧૦૮.

ગયું – અનંત દ્રવ્ય થઈ ગયા. '**(અર્થાત્ દ્રવ્ય એક હોવા છતાં તેને અનેકપણાનો પ્રસંગ આવે).**' આહા..હા...!

એ પહેલો બોલ કહ્યો, બીજો બોલ વિશેષ કહેશે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૦૮, ૧૦૯
પ્રવચન નં. – ૧૧૯
તા. ૨૯-૬-૭૯

'પ્રવચનસાર' ૧૦૮ ગાથા. એમાં નીચેથી ચાલે છે. '(**ઉભયશૂન્યત્વરૂપ બીજો દોષ...**)' આવે ઈ (લેવાનું છે). ફરીને લઈએ. '(**દ્રવ્યનો અભાવ તે ગુણ અને ગુણનો અભાવ તે દ્રવ્ય એમ માનતાં પ્રથમ દોષ આ પ્રમાણે આવે :**)' ફરીને લીધું. દ્રવ્ય છે એનો અભાવ તે ગુણ છે (એમ નથી). અન્યત્વ કહ્યું (તે) બરાબર છે. દ્રવ્ય અને ગુણને અન્યત્વ (છે તે) બરાબર છે પણ દ્રવ્યનો અભાવ તે ગુણ અને ગુણનો અભાવ તે દ્રવ્ય એ વાત જૂઠી છે. એમાં બન્નેની શૂન્યતા થઈ જાય છે. '**દ્રવ્યનો અભાવ તે ગુણ અને ગુણનો અભાવ તે દ્રવ્ય એમ માનતાં પ્રથમ દોષ આ પ્રમાણે આવે :**)' એ કહે છે.

'**(૧) જેમ ચેતનદ્રવ્યનો અભાવ તે અચેતનદ્રવ્ય છે, અચેતનદ્રવ્યનો અભાવ તે ચેતનદ્રવ્ય છે...**' આહા..હા...! ચેતનદ્રવ્ય છે એનો અભાવ (તે) અચેતનદ્રવ્ય છે. કર્મ, શરીર, વાણી, મન બધું અચેતન અભાવ (છે). અચેતનદ્રવ્યનો અભાવ તે ચેતનદ્રવ્ય છે એમ ઠરે. '**એ રીતે તેમને અનેકપણું (બે-પણું) છે, તેમ દ્રવ્યનો અભાવ તે ગુણ, ગુણનો અભાવ તે દ્રવ્ય–એ રીતે એક દ્રવ્યને પણ અનેકપણું આવે (અર્થાત્ દ્રવ્ય એક હોવા છતાં તેને અનેકપણાનો પ્રસંગ આવે).**' દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ એમ કીધું. એ રીતે અન્યત્વ છે. પણ દ્રવ્યનો અભાવ તે ગુણ અને ગુણનો અભાવ તે દ્રવ્ય (એમ હોય તો) બન્ને સત્ય સિદ્ધ નહિ થાય. બન્નેની શૂન્યતા થશે. આવી વાતું ! આચાર્યે વાત સિદ્ધ કરવા કેટલી (સ્પષ્ટતા કરી છે) !

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કારણ કે દ્રવ્ય છે એ તો અનંત ગુણનો પિંડ છે. હવે એ ગુણ છે તે દ્રવ્ય કહીએ તો તો ગુણ છે એ તો તદ્દ્ભાવ ભિન્ન છે અને દ્રવ્ય છે એ તદ્દ્ભાવ ભિન્ન છે. તદ્દ્ભાવ ભિન્ન છે એ અપેક્ષાએ અતદ્દ્ભાવ છે. પણ અતદ્દ્ભાવ એવો નથી કે એકબીજાનો તદ્દન અભાવ (હોય) એવું અન્યત્વ નથી. આહા..હા...! આ તો બધા ન્યાયના ગ્રંથ છે.

'**(અથવા ઉભયશૂન્યત્વરૂપ બીજો દોષ આ પ્રમાણે આવે :)**'

'(૨) **જેમ સુવર્ણનો અભાવ થતાં...**' સુવર્ણપણું (એટલે) ગુણ. એનો (–સુવર્ણપણાનો) '**અભાવ થાય,...**' સુવર્ણ એટલે દ્રવ્ય. '**સુવર્ણનો અભાવ થતાં સુવર્ણપણાનો અભાવ થાય, સુવર્ણપણાનો અભાવ થતાં સુવર્ણનો અભાવ થાય–એ રીતે ઉભયશૂન્યત્વ (બન્નેનો અભાવ) થાય, તેમ દ્રવ્યનો અભાવ થતાં ગુણનો અભાવ થાય,...**' આ..હા..હા...! દ્રવ્યથી ગુણ તદ્દન અભાવ(સ્વરૂપ) છે એમ કહે તો બન્નેની શૂન્યતા આવે. આહા..હા...! '**દ્રવ્યનો અભાવ થતાં ગુણનો અભાવ થાય,...**' જો દ્રવ્ય તદ્દન ભિન્ન (હોય) અને ગુણ તદ્દન ભિન્ન (હોય) તો દ્રવ્યનો પણ અભાવ થાય. આહા..હા...! (કારણ કે) ગુણસ્વભાવવાળું દ્રવ્ય છે અને દ્રવ્યનો તદ્દન અભાવ કહો તો ગુણનો અભાવ થઈ જાય અને ગુણનો અભાવ કહો તો દ્રવ્યનો અભાવ થઈ જાય. કહો, વેપારીને આ ન્યાય પકડાય ? આહા..હા...!

(અહીંયાં) સિદ્ધ તો એમ કરવું છે કે, ત્રણ-ત્રણ છે – દ્રવ્ય, ગુણ અને પર્યાય. એ અપેક્ષાએ અન્યત્વપણું છે (કે) દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ, ગુણ તે પર્યાય નહિ, પર્યાય તે ગુણ નહિ. એ અપેક્ષાએ એનું અન્યત્વપણું છે. પણ દ્રવ્યનો અભાવ તે ગુણ અને ગુણનો અભાવ તે દ્રવ્ય, એમ નથી. ભાઈ ! આ તમારા ચોપડામાં ક્યાંય આવતું ન હોય, સંપ્રદાયમાં અત્યારે ચાલતું નથી. આહા..હા...!

સિદ્ધ ઈ કરવું છે કે, ગુણ છે એનો ભાવ દ્રવ્યથી અતદ્દ્ભાવ છે. જેવો તે ગુણભાવ છે તેવો દ્રવ્યભાવ છે એમ નહિ. કારણ કે દ્રવ્યભાવ એકરૂપ છે, ગુણભાવ અનેકરૂપ છે. આહા..હા...! પણ તદ્દન અભાવ લેવા જાવ તો દ્રવ્યના અભાવે ગુણ પણ નહિ રહે અને ગુણના અભાવે દ્રવ્ય પણ નહિ રહે. એના અતદ્દ્ભાવ તરીકે અનેરાપણું કહેવામાં આવ્યું પણ છતાં એકબીજામાં તદ્દન અભાવ તરીકે અન્યત્વ ગણશો તો બન્નેની શૂન્યતા થશે. સમજાણું કાંઈ ? વેપારીને આવું તો કોઈ દી' આવ્યું ન હોય. લોઢાના વેપારમાં આ બધું આવે છે ? આહા..હા...!

અહીં તો (એમ કહેવું છે કે) પરદ્રવ્યથી તો અભાવ છે પણ દરેક પદાર્થમાં દ્રવ્ય અને ગુણ છે (તે) બે વચ્ચે અતદ્દ્ભાવ છે. અતદ્દ્ભાવની અપેક્ષાએ તેને અન્યત્વ કહેવાય છે પણ દ્રવ્યમાં સર્વથા ગુણ નથી અને ગુણમાં દ્રવ્ય નથી (એમ જો કહો) તો તો બન્નેનો અભાવ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

થઈ જશે. સમજાણું કાંઈ ? આહા..હા...! આચાર્યોએ જગતને કરુણા કરીને એક એક શબ્દો, ટીકા (કરીને બોધ આપ્યો છે). અપ્રમત્તદશામાં રહેવું, ધ્યાનમાં રહેવું... આ..હા..હા...! એમાં વળી આ વિકલ્પ આવ્યો (તો) ભવ્યના હિતને માટે ટીકા (રચાઈ ગઈ).

અથવા '**ઉભયશૂન્યતા થાય...**' એટલે બન્નેનો અભાવ થઈ જાય – દ્રવ્ય-ગુણ બન્નેનો અભાવ થાય. તદ્દન દ્રવ્યથી ગુણ જુદો અને ગુણથી દ્રવ્ય જુદું (હોય) તો બન્નેનો અભાવ થઈ જાય. એમ તદ્દન બન્ને જુદા છે એમ નહિ. ફક્ત તે ભાવરૂપે તે નથી (અર્થાત્) દ્રવ્યના ભાવરૂપે ગુણભાવ નથી અને ગુણના ભાવરૂપે દ્રવ્યભાવ નથી. એટલું અતદ્ભાવનું અન્યત્વ સિદ્ધ કરવું છે. પણ સર્વથા ગુણથી દ્રવ્ય જુદું અને દ્રવ્યથી સર્વથા ગુણ જુદો (હોય) તો બન્નેની શૂન્યતા થઈ જશે. દ્રવ્ય ગુણ વિના ન હોય અને ગુણ દ્રવ્ય વિના ન હોય. બરાબર છે ?

'(**અથવા અપોહરૂપતા નામનો ત્રીજો દોષ...**)' આવે. '(૩) **જેમ પટ-અભાવમાત્ર જ ઘટ છે,...**' વસ્ત્રના પૂર્ણ અભાવે ઘટ છે. '(**અર્થાત્ વસ્ત્રના કેવળ અભાવ જેટલો જ ઘડો છે અને ઘડાના કેવળ અભાવ જેટલું જ વસ્ત્ર છે)–એ રીતે બન્નેને અપોહરૂપતા...**' આવે. બન્ને વચ્ચેનો નકાર આવે, ત્યાગ આવે. દ્રવ્યને ગુણનો ત્યાગ અને ગુણને દ્રવ્યનો ત્યાગ (આવે). આ..હા...! '**તેમ દ્રવ્ય-અભાવમાત્ર જ ગુણ થાય,...**' દ્રવ્યના અભાવમાત્ર જ ગુણ જુદો રહે. જેમ પટથી તદ્દન જુદું ઘટ છે એમ દ્રવ્યથી ગુણ તદ્દન જુદો રહે. આહા..હા...! અને '**ગુણ-અભાવમાત્ર જ દ્રવ્ય...**' હોય. ગુણના અભાવમાત્ર જ એકલું દ્રવ્ય જુદું હોય. '**એ રીતે આમાં પણ (દ્રવ્ય-ગુણમાં પણ) અપોહરૂપતા થાય...**' નકારતા આવે, સર્વથા નકારપણું આવે. સર્વથા નકાર, સર્વથા ભિન્ન(પણું આવે). (પરંતુ) એમ બને નહિ. કથંચિત્ તદ્ભાવને જુદો ગણીને કથંચિત્ કહ્યું છે. તદ્ભાવે નહિ એ ગણીને એને જુદું કહ્યું છે. પણ તદ્દન ગુણ વિનાનું દ્રવ્ય અને દ્રવ્ય વિનાનો ગુણ સર્વથા કહો તો બન્નેની શૂન્યતા થઈ જશે. દ્રવ્ય વિના ગુણ ન રહી શકે અને ગુણ વિના દ્રવ્ય નહિ રહી શકે. આહા..હા...! આવું કંઈ તમારા વેપારમાં આવે છે ? આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– કોર્ટમાં આવે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– કોર્ટમાં આવે, એ તો વકીલોનું છે ને ! આ તો વેપારીને હું કહું છું. આ..હા..હા...!

(અહીં) સિદ્ધ શું કરવું છે ? કે, વસ્તુ જે છે એ દ્રવ્ય છે અને એના જ્ઞાનાદિ, સત્તા આદિ ગુણ છે. હવે એ બે વચ્ચે જો સર્વથા અભાવ માનો (એટલે કે) દ્રવ્યના અભાવરૂપે ગુણ અને ગુણના અભાવરૂપે દ્રવ્ય (માનો) તો બન્નેનો નકાર થઈ જશે, બન્ને શૂન્ય થઈ જશે. દ્રવ્ય વિના ગુણ રહી શકે નહિ અને ગુણ વિના દ્રવ્ય રહી શકે નહિ. આ..હા..હા...! સમજાય છે ?

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

'એ રીતે બન્નેને અપોહરૂપતા છે, તેમ દ્રવ્ય-અભાવમાત્ર જ ગુણ...' (અર્થાત્) વસ્તુના અભાવમાત્ર જ એકલો જ્ઞાનગુણ જુદો, જેને દ્રવ્યને અને એને કાંઈ સંબંધ નથી એમ જો કહેવા જાઓ તો બન્ને વાતનો અભાવ થઈ જશે. આ..હા..હા...! આચાર્યોને કરુણાની કૃપા આવી છે ને ! જગત ઉપર કરુણા વરસે છે, અરે..રે...! પ્રાણીઓ ! જે રીતે વસ્તુ છે તેને સમજો અને સમજ્યા પછી અંતરથી પરથી ભેદ કરો અને અભેદની દૃષ્ટિને ખીલવો ! અભેદદૃષ્ટિને ખીલવો !! આ..હા..હા...! એવી વાત કરી છે.

આ તો જેને સંસારના ભય લાગ્યા હોય, ચોરાશીના અવતારના ડર લાગ્યા હોય... આહા..હા...! એને માટે આ વાત છે. જેને ભવનો અભાવ કરવાનો ભાવ હોય... આ..હા..હા...! એને આ રીતે જે કહ્યું છે એ રીતે (સમજે તો ભવનો અભાવ થાય), એમાંથી ઓછું-અધિક, વિપરીત (સમજે) નહિ. આહા..હા...!

જેમ શરીરનો તદ્દન અભાવ તે આત્મા અને આત્માનો તદ્દન અભાવ તે શરીર. બરાબર છે ? આ શરીરનો તદ્દન અભાવ તે આત્મા અને આત્માનો તદ્દન અભાવ તે શરીર. એમ દ્રવ્યનો તદ્દન અભાવ તે ગુણ અને ગુણનો તદ્દન અભાવ તે દ્રવ્ય (એમ) કરવા જાય તો બન્નેનો નાશ થશે. કહો, સમજાય છે કાંઈ ? આહા..હા...! અરે...! દિગંબર સંતોએ તો જગતને કલ્યાણ કરવાનો માર્ગ (બતાવીને ન્યાલ કર્યા છે) ! ન્યાલકરણ છે આ ! આહા..હા...! પેલા વૈષ્ણવમાં, સ્વામીનારાયણમાં કહે છે કે, સ્વામીનારાયણે ન્યાલકરણ કર્યા. પેલા કાઠીને માંસ (ખાવાના) દોષ(થી) છોડાવ્યા. બ્રહ્મચારી પાકા, એમાં કાંઈ ફેરફાર નહિ, એટલે એને લઈને (બહારમાં) છાપ બહુ પડી. માણસ બ્રહ્મચારી પાકો, હોં ! એક કાઠિયાણી હતી ઈ જોડે બેઠી. છતાં એને (કોઈ વિકલ્પ) બિલકુલ નહિ. પણ વસ્તુની ખબર નહિ એટલે (શું થાય) ? આહા..હા...!

અહીં કહે છે... આ..હા..હા...! ભગવાનઆત્મા જેમ પરદ્રવ્યથી અભાવસ્વરૂપ છે તેમ પોતાના ગુણથી તદ્દન અભાવસ્વરૂપ છે અને દ્રવ્ય છે તે ગુણથી તદ્દન અભાવસ્વરૂપ છે; જેમ વસ્ત્રથી ઘડો તદ્દન અભાવસ્વરૂપ છે, ઘડાથી વસ્ત્ર તદ્દન અભાવસ્વરૂપ છે, એમ જો અહીંયાં અભાવસ્વરૂપ હોય તો શૂન્ય થઈ જાય. આહા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? ધ્યાન રાખે તો (સમજાય તેવું છે), ભાષા તો સાદી છે. આ તો માર્ગ એવો છે, બાપુ ! આ..હા..હા...! સર્વજ્ઞ ભગવાન ત્રિલોકનાથને વાણી આવી, ગણધરોએ રચી એનો આ નમૂનો રહ્યો છે ! આ..હા..હા...! એમ ન સમજવું કે, અત્યારે સાધારણ પાંચમો આરો છે ને ફલાણું છે માટે (ન સમજાય). ભગવાનની સાક્ષાત્ વાણી છે !! આહા..હા...! ત્રણલોકના નાથ સર્વજ્ઞદેવની વાણી છે, પ્રભુ !

તને પરથી તદ્દન ભિન્ન બતાવ્યો એ તો બરાબર છે. પણ તને ગુણથી દ્રવ્યને અતદ્ભાવ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

તરીકે બતાવ્યું પણ એથી તું એમ માની લે કે, ગુણ તે દ્રવ્ય નહિ અને દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ, (તો) મોટો દોષ આવશે. ગુણ વિના દ્રવ્યની સિદ્ધિ નહિ થાય અને દ્રવ્ય વિના ગુણની સિદ્ધિ ન થાય. વાત સાધારણ નથી. આ..હા..હા...! જંગલમાં વસ્યા સંતો જગતને... આ..હા..હા...! જાહેર કરીને જાગ્રત કરે છે ! જાહેર કરીને જાગ્રત કરે છે, પ્રભુ ! તું પરથી તો ત્રિકાળ ભિન્ન ! કર્મથી, શરીરથી, વાણીથી અને કહે છે કે, દેવ-ગુરુ છે એનાથી (પણ) તું તદ્દન ભિન્ન ! આ..હા..હા...!

(ઘટ અને પટનો દૃષ્ટાંત કહ્યો એમ જો તું) દ્રવ્યને વિષે માન (તો) એમ નથી. અમે અન્યત્વ કહ્યું ખરું. દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ, ગુણ તે દ્રવ્ય નહિ એમ અતદ્ભાવ તરીકે અન્યત્વ (છે). 'તે' ભાવ નહિ, 'તે' ભાવ નહિ, એ અપેક્ષાએ દ્રવ્યભાવ તે ગુણભાવ નહિ, ગુણભાવ તે દ્રવ્યભાવ નહિ એ અપેક્ષાએ અમે અતદ્ભાવરૂપે અન્યત્વ કહ્યું પણ એનો અર્થ તું એવો લઈ જા કે, ગુણમાત્રનો અભાવ તે દ્રવ્ય અને દ્રવ્યમાત્રનો અભાવ તે ગુણ તો બન્નેની શૂન્યતા થઈ જશે. આ તો બધા Logic – ન્યાય છે. ભગવાનના કાયદા છે ! સરકારના નોંધેલા કાયદા વકીલો કરે. આ તો પ્રભુના કાયદા છે.

વસ્તુની મર્યાદા આ રીતે છે. એ રીતે મર્યાદાનું જ્ઞાન યથાર્થ (રીતે) ન આવે ત્યાં સુધી સ્વભાવ તરફ ઢળી નહિ શકે. આ..હા..હા...! જે રીતે તેની મર્યાદા અભેદની અપેક્ષાએ છે (તે રીતે સમજવું જોઈએ). અતદ્ભાવની અપેક્ષાએ અન્યત્વ છે અને ગુણ વિના એકલું દ્રવ્ય ન રહે અને દ્રવ્ય વિના એકલા ગુણ ન રહે એ અપેક્ષાએ બન્ને ભાવ ત્યાં એકસાથે છે. આહા..હા...! આ..હા..હા...! બન્ને ભાવ એકસાથે છે. દ્રવ્યભાવ વિના ગુણભાવ ન હોય અને ગુણભાવ વિના દ્રવ્યભાવ ન હોય. અને છતાં દ્રવ્યભાવ અને ગુણભાવ વચ્ચે અતદ્ભાવ(રૂપ) અન્યત્વ તો કહ્યું. આ..હા..હા..હા...! આવી વાત ક્યાં છે ? બાપુ ! આહા..હા...!

દિગંબર સંતો તો કેવળજ્ઞાનના કેડાયતો છે ! આ રસ્તે જ કેવળજ્ઞાન થવાનું છે. આહા..હા...! કેવળીના કહેણ છે, મોટા પુરુષના વેણ છે ! આ..હા..હા...! પરમાત્મા ત્રિલોકનાથના કહેણ, પ્રભુના આવ્યા વેણ ! આ..હા...! એનો નકાર ન થાય. આહા..હા...! તું ગમે એવો ડહાપણે ચડી ગયો હો પણ આ રીતે (સમજણ) નહિ હોય તો તારું ડહાપણ કામ નહિ આવે. આ..હા..હા...! ત્યાંને ત્યાં સમાઈ જા ! ગુણ છે એને દ્રવ્યમાં ભેળવી દે ! આહા..હા...! છે ભલે અતદ્ભાવ પણ છતાં ગુણ દ્રવ્યમાં ભેળવી દે. આ..હા..હા...! ત્યારે તને દ્રવ્યદૃષ્ટિ થઈને જેવું સમ્યક્ – સત્ય છે એવી સત્યદૃષ્ટિ પ્રગટશે. આ..હા..હા...!

સવારમાં આવ્યું હતું. ભેદવિજ્ઞાન એ પ્રથમ મૂળ કારણ જ એ છે. આ..હા..હા...! ભેદવિજ્ઞાન જ મૂળ કારણ છે. એ તો આત્માનો આશ્રય લેવો એનો અર્થ જ (એ) થયો કે, પરથી જુદો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પડીને આશ્રય લેવો એનું ભેદજ્ઞાન જ મૂળ કારણ છે. ભલે '**भूदत्थमस्सिदो खलु**' – ભૂતાર્થનો આશ્રય લઈને સમ્યગ્દર્શન થાય (એમ કહ્યું) ત્યાં પણ ભેદજ્ઞાન જ આવ્યું. આ..હા..હા...! પરથી ભિન્ન (અને) સ્વભાવથી અભિન્નની દૃષ્ટિ થતાં સમ્યગ્દર્શન થાય. ત્યાં પણ પરથી ભિન્ન અને સ્વથી અભિન્નની વાત આવી. કારણ કે અનંત દ્રવ્ય છે. અનંત દ્રવ્ય છે અને એક એક દ્રવ્યમાં પણ ગુણભેદ અને દ્રવ્યભેદ છે. આ..હા..હા...! પણ જેવો અન્યથી ભેદ – અભાવ છે એવો ગુણ અને દ્રવ્ય વચ્ચે અભાવ નથી. આ..હા..હા...! શું કરુણાથી વાત કરે છે ! આ..હા...! છે સાદી પણ બહુ ઊંચી ! આ..હા..હા...!

બન્નેને અપોહતા (થાય) એટલે બન્નેમાં નકાર થઈ જાય. '**તેમ દ્રવ્ય-અભાવમાત્ર જ ગુણ થાય, ગુણ-અભાવમાત્ર જ દ્રવ્ય થાય–એ રીતે આમાં પણ (દ્રવ્ય-ગુણમાં પણ) અપોહરૂપતા થાય...**' (અર્થાત્) સર્વથા નકાર, સર્વથા જુદાઈ આવી જાય, સર્વથા જુદાઈ આવી જાય. સર્વથા એકબીજાનો ત્યાગ છે (એમ થાય). દ્રવ્યને ગુણનો ત્યાગ, ગુણને દ્રવ્યનો ત્યાગ, એમ થઈ જાય. આહા..હા...!

પરવસ્તુના ત્યાગ-ગ્રહણ તો આત્મામાં છે જ નહિ. પરમાણુથી માંડીને ભગવાન આદિ છ દ્રવ્યોનો ગ્રહણ-ત્યાગ તો આત્મામાં છે જ નહિ. એવો તો એનો સ્વભાવ છે. એવો જે ગુણ છે એ ગુણ અને ગુણી વચ્ચે અતદ્ભાવ છે. આ..હા..હા...! પર ભગવાન ત્રિલોકનાથથી તારું જુદાપણું (છે). એ તો બિલકુલ અભાવસ્વરૂપ છે, સર્વથા અભાવસ્વરૂપ છે. એમ જ્ઞાન તે આત્મા નહિ અને આત્મા તે જ્ઞાન નહિ એવો એમાં સર્વથા અભાવ નથી. એ તો અતદ્ભાવ (છે) – આ દ્રવ્યભાવ છે તે ગુણભાવ નહિ, ગુણભાવ છે તે દ્રવ્યભાવ નહિ અને પર્યાયભાવ છે તે ગુણભાવ નહિ. એટલી અપેક્ષાએ ભાવને ભિન્ન કહ્યો. સર્વથા જો ભિન્ન કરવા જઈશ તો નહિ રહે દ્રવ્ય, નહિ રહે ગુણ અને નહિ રહે પર્યાય. આ..હા..હા...! સાધારણ માણસને આ વાત (સાધારણ લાગે) પણ સાધારણ નથી, પ્રભુ ! આહા..હા...! અંદર તદ્દન ભિન્નતા અને સ્વભાવભાવ ભિન્ન (છે એમ) બે બતાવવું છે. પરથી તદ્દન ભિન્નતા અને અંદરના દ્રવ્ય-ગુણ સાથે સર્વથા અભાવ નહિ પણ અતદ્ભાવ તરીકે અન્યત્વ ખરું. એને પણ તું કાઢી નાખ તો નહિ ચાલે. તેમ ગુણ-ગુણીના અતદ્ભાવ તરીકે અન્યત્વ કહ્યું એમ બે વચ્ચે સર્વથા અભાવ કરી નાખ તો એ પણ નહિ થાય. આહા..હા...! કહો, આ 'પ્રવચનસાર' વાંચ્યું છે કે નહિ ? તમે તો નવરા છો. આહા..હા...!

'**(કેવળ નકારરૂપતાનો પ્રસંગ આવે). માટે દ્રવ્ય અને ગુણનું એકત્વ, અશૂન્યત્વ ને અનપોહત્વ ઇચ્છનારે...**' આહા..હા...! કથંચિત્ પ્રકારે દ્રવ્ય અને ગુણનું એકપણું, અશૂન્યતપણું અને અનપોહત્વ – અત્યાગપણું '**ઇચ્છનારે યથોક્ત જ (જેવો કહ્યો તેવો જ) અતદ્ભાવ માનવાયોગ્ય છે.**' અહીં છેલ્લી આ વાત સિદ્ધ કરી. અતદ્ભાવ આ રીતે માનવાલાયક છે. શી રીતે ?

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કે, (જે) દ્રવ્ય છે તે ભાવ અને ગુણ છે તે ભાવ એ બે (ભાવ) વચ્ચે અતદ્ભાવ છે, એટલું. પણ એ બે વચ્ચે તદ્દન અભાવ છે (એમ નથી). અતદ્ભાવ છે એ જુદી વાત છે અને સર્વથા અભાવ છે એ જુદી વાત છે. સર્વથા અભાવમાં તો દ્રવ્ય પણ નહિ રહે અને ગુણ પણ નહિ રહે. ગુણ વિનાનું દ્રવ્ય અને દ્રવ્ય વિનાનો ગુણ (હોય) તો બન્ને શૂન્ય થઈ જશે. આહા..હા...! કેટલો ન્યાય મૂક્યો છે ! માણસ બહારની ક્રિયાકાંડમાં જોડાઈ ગયા પણ વાસ્તવિક તત્ત્વ અંદર જે જ્ઞાનમાં – ભાવમાં જે રીતે છે (તે રીતે) ભાસન થવું જોઈએ એમ ભાસ્યા વિના એને એની પ્રતીતિ નહિ થાય. આ..હા..હા...! જે રીતે ભેદ-અભેદ છે એ રીતે ભાસન ન થાય ત્યાં સુધી એને સત્ય પ્રતીતિ નહિ થાય. આહા..હા...! ત્યાં એના ક્રિયાકાંડ જરી પણ કામ નહિ આવે. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– ક્રિયાકાંડમાં કાંઈ વિચારવું પડતું નથી.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ક્રિયાકાંડમાં વિચારવાનું શું હોય ? ધૂડ ! મજૂરી છે. ક્લેશ છે, ક્લેશ. ('સમયસાર'માં) 'નિર્જરા અધિકાર'માં કીધું છે ને ? કળશ છે, કળશ. ક્લેશ કરો તો કરો. (એવો) શ્લોક છે. આ..હા..હા...! એ ક્લેશ છે.

પ્રભુ ! તું રાગથી તો તદ્દન અભાવસ્વભાવ છે. ગુણથી તદ્દન અભાવસ્વભાવ નહિ, ગુણથી તો અતદ્ભાવ છે. પણ રાગથી તો તદ્દન અભાવસ્વભાવસ્વરૂપ છે. આ..હા..હા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? શરીરથી તો તદ્દન અભાવસ્વભાવસ્વરૂપ છે તેથી શરીરની ક્રિયા કાંઈ પણ તારાથી થાય કે શરીર તને કાંઈ પણ ક્રિયામાં મદદ(રૂપ) થાય એ બિલકુલ નથી. કારણ કે બે વચ્ચે તદ્દન અભાવસ્વભાવ છે. એમ ગુણ અને દ્રવ્ય વચ્ચે તદ્દન અભાવસ્વભાવ નથી. ફક્ત ભાવમાં ફેર છે તે અતદ્ભાવ કહ્યો કે, દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ, ગુણ તે દ્રવ્ય નહિ. પણ એટલા માત્રથી એમ માની લે કે, અતદ્ભાવ છે માટે વસ્તુ જ તદ્દન જુદી છે – દ્રવ્ય પણ જુદું અને ગુણ પણ જુદો, તો બન્નેની શૂન્યતા થશે. બાપુ ! તારી નજર અભેદમાં નહિ જાય. આ..હા..હા...!

બીજી રીતે (કહીએ કે), ગુણને (અને) ગુણીને બન્નેને અતદ્ભાવ કહ્યાં છતાં તે જુદા નથી. દ્રવ્ય પરિણમતા ગુણ ભેગો પરિણમે છે. ભાઈ ! આવે છે ને ? 'ચિદ્વિલાસ'માં ! ભાઈ ! 'ચિદ્વિલાસ'માં ! ગુણ પરિણમતા દ્રવ્ય પરિણમતું નથી. જો તમે દ્રવ્યથી ગુણ તદ્દન જુદા જ કહો તો ગુણ પરિણમતા દ્રવ્ય પરિણમતું નથી. આ..હા..હા..હા...! 'ચિદ્વિલાસ'માં છે. દ્રવ્ય પરિણમતા ગુણ સાથે પરિણમે (છે). કારણ કે દ્રવ્ય અખંડ પિંડ છે એ પરિણમતા ગુણ પરિણમે છે. આ..હા..હા...! બે વચ્ચે અતદ્ભાવ હોવા છતાં, બે વચ્ચે તદ્દન અન્યત્વનો – અભાવનો અભાવ છે માટે દ્રવ્ય પરિણમતા ગુણ પરિણમે છે. આ..હા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

મુમુક્ષુ :– દ્રવ્ય અનંત ગુણનો પિંડ છે એટલે દ્રવ્ય પરિણમે તો ગુણ તો પરિણમે જ ને.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– દ્રવ્ય પરિણમે એટલે ગુણ (પરિણમે). ગુણ પરિણમે એટલે દ્રવ્ય પરિણમે એમ નહિ. દ્રવ્ય પરિણમતા ગુણ પરિણમે છે. કારણ કે અનંત ગુણનો આશ્રય દ્રવ્ય છે, એનો આધાર દ્રવ્ય છે. એટલે દ્રવ્ય પરિણમતા ગુણ પરિણમે છે. આહા..હા...! સમ્યગ્દર્શનની પર્યાય થતાં પણ ઈ દ્રવ્ય પરિણમે છે. આ..હા..હા...! ત્રિકાળી ધ્રુવસ્વરૂપ છું એવી દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ આપતાં સમ્યગ્દર્શનની પર્યાયપણે દ્રવ્ય પરિણમે છે. આ..હા...! એમાં બધા ગુણનું પરિણમન આવી ગયું. જેટલા ગુણો છે એટલા અંશે વ્યક્તપણે પ્રગટ પરિણમે છે. આહા..હા...! દ્રવ્ય પરિણમતા, દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ આપતાં, દ્રવ્યનો આશ્રય લેતાં, દ્રવ્ય પરિણમતા એના અનંતા ગુણો છે તે પરિણમે છે. તેથી તે દ્રવ્ય પરિણમતા, દૃષ્ટિ દ્રવ્યમાં રાખતાં જેટલાં અનંત ગુણ છે તેની શક્તિની વ્યક્તતાનો અંશ પ્રગટ પરિણમે છે. આ..હા..હા..હા...! આવું કહે છે !

પ્રશ્ન :– દ્રવ્ય પરિણમે કે પર્યાય પરિણમે ?

સમાધાન :– દ્રવ્ય પરિણમે. અત્યારે દ્રવ્ય પરિણમે ઈ કહેવું છે. 'દ્રવતિ ઇતિ દ્રવ્યમ્' પરિણમે છે પર્યાય પણ અત્યારે તો દ્રવ્યથી દ્રવ્ય પરિણમે છે. (એકલો) ગુણ પરિણમતો નથી એટલું સિદ્ધ કરવું છે. પરિણમે છે તો પર્યાય, દ્રવ્ય-ગુણ તો કૂટસ્થ છે. અહીંયાં એમ લેવું છે ને ? આ..હા..હા...! ગુણ પરિણમતા દ્રવ્ય પરિણમે છે એમ નહિ. 'ચિદ્‌વિલાસ'માં છે. વાત સાચી છે.

બીજી એક વાત કે, આખું ચૈતન્યદ્રવ્ય છે ઈ ઉપર જ્યાં દૃષ્ટિ પડે છે એટલે દ્રવ્ય પરિણમે છે. દ્રવ્ય પરિણમે છે એટલે કોઈ પણ ગુણ પરિણમ્યા વિનાનો રહેતો નથી. એક દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ પડતાં... આહા..હા...! દ્રવ્ય અને ગુણ તદ્દન અભાવ(સ્વરૂપ) નથી માટે અતદ્‌ભાવ તરીકે ભલે કીધું, બિલકુલ અભાવ નથી માટે દ્રવ્યદૃષ્ટિ થતાં જેટલાં દ્રવ્યમાં ગુણો છે એ બધાનું પરિણમન અંશે વ્યક્ત – પ્રગટ થાય છે. આ..હા..હા...! કોઈ ગુણ બાકી રહેતો નથી. આહા..હા...! આવું છે.

આ તો બીજાને એમ લાગે કે, 'કંઈક કરવું પડશે કે નહિ ?' પણ આ કરવાનું નથી ? આવી સત્ય વસ્તુ આ છે એ રીતે નિર્ણય કરવો એ વસ્તુ નથી ? આહા..હા...! મૂળ ચીજ તો ઈ છે. પરથી ભેદજ્ઞાન કરવું અને સમ્યગ્દર્શન કરવું એ તો મૂળ ચીજ છે. આહા..હા...! મૂળની ખબર વિના પાંદડાં તોડ્યા કરે. મૂળ તોડે નહિ તો એ પાંદડાં એમને એમ પાછાં સાજાં રહેશે. બાયડી-છોકરાં છોડ્યાં, દુકાન છોડી, એકલો થઈ ગયો, નગ્ન થયો. મિથ્યાત્વ છે એટલે પાછું એનું એ થઈ જશે, ઈ કસાઈખાના માંડશે. આ..હા..હા...! અને સમ્યક્‌દૃષ્ટિ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

વર્તમાનમાં અવ્રતમાં પડ્યો હોય, ૯૬૦૦૦ સ્ત્રીમાં પડ્યો હોય છતાં ઈ કેવળજ્ઞાન પામશે. એનો સરવાળો (ઈ કે એ બધું) છોડીને કેવળજ્ઞાન પામશે. આ..હા..હા...! જેનો મૂળ ત્યાગ કરવો છે ત્યાં એ ત્યાગ થયો. કોનો ? મિથ્યાત્વનો. આ..હા..હા...! સમ્યક્ સ્વભાવનો આશ્રય – દ્રવ્યનો આશ્રય જ્યાં લીધો ત્યાં મૂળ મિથ્યાત્વનો ત્યાગ થઈ ગયો. આ..હા..હા...! અને આ બાહ્યના ત્યાગ અનંતવાર કર્યા પણ કાંઈ મૂળ ત્યાગ થયો નહિ. આહા..હા...! આવી વાત છે. લોકોને બેસે ન બેસે, પ્રભુના ઘરની તો આ વાત છે. આહા..હા...!

(અહીંયાં કહે છે) '**માટે દ્રવ્ય અને ગુણનું એકત્વ, અશૂન્યત્વ ને અનપોહત્વ ઇચ્છનારે યથોક્ત જ (જેવો કહ્યો તેવો જ) અતદ્ભાવ માનવાયોગ્ય છે.**' આ રીતે અતદ્ભાવ માનવો. સર્વથા એકબીજામાં અભાવ છે એમ ન માનવું. આ રીતે કીધું ઈ પ્રમાણે માનવું.

'**હવે સત્તા ને દ્રવ્યનું ગુણ-ગુણીપણું સિદ્ધ કરે છે :–**' ૧૦૯ (ગાથા).

મૂળ વાત તો એ છે કે, આત્મા તો એકલો જ્ઞાનસ્વરૂપ જ છે. ભલે બીજા ગુણો છે પણ એ અસાધારણ એક જ ગુણ છે. એથી એ જ્ઞાનસ્વરૂપનું સત્ય (જ્ઞાન) જે રીતે છે (તે રીતે કરવું જોઈએ), એ ગુણ-ગુણીના ભેદ તરીકે અતદ્ભાવ કહ્યો છતાં સર્વથા અન્યત્વ નથી. જેથી તે દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ આપતાં ગુણનું પરિણમન થાય છે. આ..હા..હા...! સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર થાય ! આ..હા..હા...! અરે...! અનંત ગુણનું પરિણમન થાય. સમ્યગ્દર્શન એટલે 'સર્વ ગુણાંશ તે સમકિત' આહા..હા...! એ દ્રવ્ય અને ગુણને સર્વથા અભાવ માને તો દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ આપતાં ગુણની પ્રગટતા – વ્યક્તતા નહિ થાય. આહા..હા...! ગુણ અને દ્રવ્ય વચ્ચે તદ્દન અભાવ માને તો દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ થતાં ગુણની વ્યક્તતાનો અંશ નહિ આવે. આહા..હા...! અને દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ પડતાં દ્રવ્ય અને ગુણ બે વચ્ચે ભલે અતદ્ભાવ છે પણ બે વચ્ચે તદ્દન અભાવ છે એમ નથી. માટે તે દ્રવ્યની દૃષ્ટિ થતાં ગુણનું પરિણમન થયે અનંત ગુણનો અંશ પ્રગટ થાય છે. પરિણમનમાં આખી દશા પલટી જાય છે. આહા..હા...! સમજાણું કાંઈ ?

મુમુક્ષુ :– છતાં આપ ગુણની દૃષ્ટિ તો છોડાવો છો.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– અતદ્ભાવ છે (એટલે) તદ્દન અભાવ છે એમ નહિ. અતદ્ભાવ કહ્યો અને અન્યત્વ કહ્યું, ગુણ અને દ્રવ્ય વચ્ચે અતદ્ભાવ ને અન્યત્વ કહ્યું તો સર્વથા જુદા છે (એમ નથી). બીજા દ્રવ્યો જેમ સર્વથા અન્યત્વ છે; અન્યત્વ કહો કે જુદા કહો (બન્ને એકાર્થ છે), એમ આત્મા અને ગુણને સર્વથા અન્યત્વ માનો તો બન્ને વસ્તુ નહિ રહે. કારણ કે દ્રવ્યદૃષ્ટિ થતાં દ્રવ્ય અને ગુણ અભેદ છે તેથી અનંત ગુણનું નિર્મળ પરિણમન થઈ અને વ્યક્ત થઈને પરમઆનંદના અંશ સાથે જ્ઞાન, સમ્યક્ વીર્ય–પુરુષાર્થ (આદિ) બધા ગુણો અંશે

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथ सत्ताद्रव्ययोर्गुणगुणिभावं साधयति -

जो खलु दव्वसहावो परिणामो सो गुणो सदविसिट्ठो।
सदवट्ठिदं सहावे दव्वं ति जिणोवदेसोयं।।१०९।।
यः खलु द्रव्यस्वभावः परिणामः स गुणः सदविशिष्टः।
सदवस्थितं स्वभावे द्रव्यमिति जिनोपदेशोऽयम्।।१०९।।

द्रव्य हि स्वभावे नित्यमवतिष्टमानत्वात्सदिति प्राक् प्रतिपादितम्। स्वभावस्तु द्रव्यस्य परिणामोऽभिहितः। य एव द्रव्यस्य स्वभावभूतः परिणामः, स एव सदविशिष्टो गुण इतीह साध्यते। यदेव हि द्रव्यस्वरूपवृत्तिभूतमस्तित्वं द्रव्यप्रधाननिर्देशात्सदिति संशब्द्यते

एवं द्रव्यस्यास्तित्वकथनरूपेण प्रथमगाथा, पृथकत्वलक्षणातद्भावाभिधानान्यत्वलक्षणयोः कथनेन द्वितीया, संज्ञालक्षणप्रयोजनादिभेदरूपस्यातद्भावस्य विवरणरूपेण तृतीया, तस्यैव दृढीकरणार्थं च चतुर्थीति द्रव्यगुणयोरभेदविषये युक्तिकथनमुख्यतया गाथाचतुष्टयेन पञ्चमस्थल

હવે સત્તા ને દ્રવ્યનું ગુણ-ગુણીપણું સિદ્ધ કરે છે :–

પરિણામ દ્રવ્યસ્વભાવ જે, તે ગુણ 'સત્'–અવિશિષ્ટ છે;
'દ્રવ્યો સ્વભાવે સ્થિત સત્ છે'–એ જ આ ઉપદેશ છે. ૧૦૯.

પ્રગટ થઈ જશે. આહા..હા...! આવો પ્રભુનો માર્ગ છે. સત્ય જ આવું છે. આ..હા...! સત્યને કંઈ પણ મોળું (કે) પોણી સોળ આની કરે (તો) ઘરમાં મિથ્યાત્વ શલ્ય રહેશે. આ..હા..હા...!

'**હવે સત્તા ને દ્રવ્યનું ગુણ-ગુણીપણું સિદ્ધ કરે છે :–**' એમ એક એક ગુણ (કરીને) દરેક ગુણ લેવો.

जो खलु दव्वसहावो परिणामो सो गुणो सदविसिट्ठो।

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

तदविशिष्टगुणभूत एव द्रव्यस्य स्वभावभूतः परिणामः, द्रव्यवृत्तिर्हि त्रिकोटिसमयस्पर्शिन्याः प्रतिक्षणं तेन तेन स्वभावेन परिणमनात्। द्रव्यस्वभावभूत एव तावत्परिणामः। स त्वस्तित्वभूतद्रव्यवृत्त्यात्मकत्वात्सदविशिष्टो द्रव्यविधायको गुण एवेति सत्ताद्रव्ययोर्गुणगुणिभावः सिद्ध्यति।।१०९।।

गतम्। अथ सत्ता गुणो भवति, द्रव्यं च गुणी भवतीति प्रतिपादयति - **जो खलु दव्वसहावो परिणामो** यः खलु स्फुटं द्रव्यस्य स्वभावभूतः परिणामः पञ्चेन्द्रियविषयानुभवरूपमनोव्यापारोत्पन्न-समस्तमनोरथरूपविकल्पजालाभावे सति यश्चिदानन्दैकानुभूतिरूपः स्वस्थभावस्तस्योत्पादः, पूर्वोक्तविकल्पजालविनाशो व्ययः, तदुभयाधारभूतजीवत्वं ध्रौव्यमित्युक्तलक्षणोत्पादव्ययध्रौव्यात्मक-

---

અન્વયાર્થ :– **[यः खलु]** જે, **[द्रव्यस्वभावः परिणामः]** દ્રવ્યના સ્વભાવભૂત (ઉત્પાદ-વ્યયધ્રૌવ્યાત્મક) પરિણામ છે **[सः]** તે (પરિણામ) **[सदविशिष्टः गुणः]** 'સત્'થી અવિશિષ્ટ (–સત્તાથી કોઈ જુદો નહિ એવો) ગુણ છે. '**[स्वभावे अवस्थितं]** સ્વભાવમાં અવસ્થિત (હોવાથી) **[द्रव्यं]** દ્રવ્ય **[सत्]** સત્ છે'– **[इति जिनोपदेशः]** એવો જે (૯૯મી ગાથામાં કહેલો) જિનોપદેશ **[अयम्]** તે જ આ છે (અર્થાત્ ૯૯મી ગાથાના કથનમાંથી આ ગાથામાં કહેલો ભાવ સહેજે નીકળે છે).

सदवट्ठिदं सहावे दव्वं ति जिणोवदेसोयं।।१०९।।

આ..હા..હા...! 'કુંદકુંદાચાર્ય' કહેતાં કહેતાં પણ (એમ કહે છે કે), ભગવાન આમ કહે છે. આ..હા..હા...! કહે છે તો પોતે ! આ..હા...! એટલી નિર્માનતા ! જિનનો ઉપદેશ આવો છે, પ્રભુ ! ત્રણલોકના નાથ તીર્થંકરની વાણી આમ છે. 'કુંદકુંદાચાર્ય' કહે એ પોતે સ્વતંત્ર પૂર્ણ કહી શકે છતાં કહે છે કે, જિનનો ઉપદેશ, વીતરાગનો આવો ઉપદેશ છે, બાપુ ! આહા..હા...!

પરિણામ દ્રવ્યસ્વભાવ જે, તે ગુણ 'સત્'–અવિશિષ્ટ છે;
'દ્રવ્યો સ્વભાવે સ્થિત સત્ છે'–એ જ આ ઉપદેશ છે. ૧૦૯.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

जीवद्रव्यस्य स्वभावभूतो योऽसौ परिणामः **सो गुणो** स गुणो भवति। स परिणामः कथंभूतः सन्गुणो भवति। **सदविसिट्ठो** सतोऽस्तित्वादविशिष्टोऽभिन्नस्तदुत्पादादित्रयं तिष्ठत्यस्तित्वं चैकं तिष्ठत्यस्तित्वेन सह कथमभिन्नो भवतीति चेत्। `उत्पादव्ययध्रौव्ययुक्तं सत्' इति वचनात्। एवं सति सत्तैव गुणो भवतीत्यर्थः। इति गुणव्याख्यानं गतम्। **सद्वट्ठिदं सहावे दव्व त्ति** सदवस्थिनं स्वभावे द्रव्यमिति। द्रव्यं परमात्मद्रव्यं भवति। किं कर्तृ। सदिति। केन। अभेदनयेन। कथंभूतम्। सत् अवस्थितम्। क। उत्पादव्ययध्रौव्यात्मकस्वभावे। **जिणोवदेसोयं** अयं जिनोपदेश इति `सदवट्ठिदं सहावे दव्वं दव्वस्स जो हु परिणामो' इत्यादिपूर्वसूत्रे यदुक्तं तदेवेदं व्याख्यानम्, गुणकथनं पुनरधिकमिति तात्पर्यम्। यथेदं जीवद्रव्ये गुणगुणिनोर्व्याख्यानं कृतं तथा सर्वद्रव्येषु ज्ञातव्यमिति।। १०९।।

ટીકા :– દ્રવ્ય સ્વભાવમાં નિત્ય અવસ્થિત હોવાથી સત્ છે–એમ પૂર્વે (૯૯મી ગાથામાં) પ્રતિપાદિત કરવામાં આવ્યું છે; અને (ત્યાં) દ્રવ્યનો સ્વભાવ પરિણામ કહેવામાં આવ્યો છે. અહીં એમ સિદ્ધ કરવામાં આવે છે કે–જે દ્રવ્યના સ્વભાવભૂત પરિણામ છે, તે જ 'સત્'થી અવિશિષ્ટ (–અસ્તિત્વથી અભિન્ન એવો, અસ્તિત્વથી કોઈ બીજો નહિ એવો) ગુણ છે.

ટીકા :– 'દ્રવ્ય સ્વભાવમાં નિત્ય અવસ્થિત હોવાથી સત્ છે...' દ્રવ્ય સ્વભાવમાં નિત્ય અવસ્થિત હોવાથી સત્ છે. જુઓ ! સત્તાને અને દ્રવ્યને એક સિદ્ધ કર્યું. દ્રવ્ય સ્વભાવમાં નિત્ય અવસ્થિત છે તેથી સત્ છે. **'એમ પૂર્વે (૯૯મી ગાથામાં) પ્રતિપાદિત કરવામાં આવ્યું છે;...'** ૯૯ (ગાથા). પોતપોતાને અવસરે પરિણામ થાય છે. દ્રવ્યના ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ પરિણામ, ત્યાં ત્રણ પરિણામ લીધાં હતાં. ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ દ્રવ્યનાં ત્રણ પરિણામ લીધાં હતાં. આહા..હા...! એ વાતને યાદ કરે છે.

ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ તે ત્રણ પરિણામ છે. પણ કોના ? કે, દ્રવ્ય જે પરિણામી (છે) તેના. આ..હા..હા...! પરિણામી જે દ્રવ્ય છે તેના ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ ત્રણ પરિણામ છે. તેથી 'ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રૌવ્યયુક્તં સત્' અને 'સત્ દ્રવ્ય લક્ષણમ્' (કહ્યું છે). આહા..હા...! **'દ્રવ્ય સ્વભાવમાં નિત્ય અવસ્થિત હોવાથી સત્ છે–એમ પૂર્વે (૯૯મી ગાથામાં) પ્રતિપાદિત કરવામાં આવ્યું છે; અને (ત્યાં) દ્રવ્યનો સ્વભાવ...'** હવે, જુઓ ! (શું કહે છે ? દ્રવ્યનો સ્વભાવ) **'પરિણામ**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

દ્રવ્યના સ્વરૂપની વૃત્તિભૂત એવું જે અસ્તિત્વ દ્રવ્યપ્રધાન કથન દ્વારા 'સત્' શબ્દથી કહેવામાં આવે છે, તેનાથી અવિશિષ્ટ (–તે અસ્તિત્વથી અનન્ય) ગુણભૂત જ દ્રવ્યસ્વભાવભૂત પરિણામ છે; કારણ કે દ્રવ્યની વૃત્તિ ત્રણ પ્રકારના સમયને (ભૂત, વર્તમાન ને ભવિષ્ય એવા ત્રણે કાળને) સ્પર્શતી હોવાથી (તે વૃત્તિ અર્થાત્ અસ્તિત્વ) પ્રતિક્ષણે તે તે સ્વભાવે પરિણમે છે.

(આ પ્રમાણે) ત્યારે પ્રથમ તો, દ્રવ્યના સ્વભાવભૂત જ પરિણામ છે; અને તે (ઉત્પાદવ્યયધ્રૌવ્યાત્મક પરિણામ), અસ્તિત્વભૂત એવી દ્રવ્યની વૃત્તિસ્વરૂપ હોવાને લીધે, 'સત્'થી અવિશિષ્ટ એવો, દ્રવ્યવિધાયક (–દ્રવ્યને રચનારો) ગુણ જ છે. – આ રીતે સત્તા ને દ્રવ્યનું ગુણ-ગુણીપણું સિદ્ધ થાય છે. ૧૦૯.

કહેવામાં આવ્યો છે.' જોયું ? ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ ત્રણે પરિણામ છે એમ કહેવું છે. અંશ કહ્યા હતા ને ? ઉત્પાદ-વ્યય ને ધ્રુવ ત્રણ પર્યાયવિશેષ (છે) એમ કહ્યું હતું. એ પર્યાય આશ્રિત ત્રણ (અંશ) છે અને પર્યાય દ્રવ્ય આશ્રિત છે એમ કહ્યું હતું. આ..હા..હા...! સમજાણું કાંઈ ?

ફરીને, જે ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ પરિણામ છે તે પરિણામ દ્રવ્યનો સ્વભાવ પરિણામ કહેવામાં આવ્યો છે. આ..હા..હા...! દ્રવ્યનો સ્વભાવ... આ..હા..હા...! પરિણામ કહેવામાં આવ્યો છે. '**અહીં એમ સિદ્ધ કરવામાં આવે છે–જે દ્રવ્યના સ્વભાવભૂત પરિણામ છે,...**' દ્રવ્યના સ્વભાવભૂત એટલે ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ એ ત્રણને અહીં પરિણામ કહેવા છે. કારણ કે ત્રણેને પર્યાય કીધી હતી ને ? એ ત્રણ પર્યાયો છે, (એ) ત્રણ પર્યાયને આશ્રિત છે અને પર્યાય દ્રવ્યને આશ્રિત છે. આ..હા..હા...! આ બધામાં તો વકીલાતનું કામ હશે કે નહિ ? વાણિયા માટે તો આ શાસ્ત્ર છે. વાણિયાને વેપારવાળાને જૈનપણું મળ્યું. આ..હા..હા...!

મુમુક્ષુ :– વાણિયા તો ઘણા બુદ્ધિવાળા હોય એટલે પૈસા કમાય.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ધૂડમાં કાંઈ કમાણા (નથી). એને બધી ખોટ જાય (છે). આ કમાણો ઈ જૈન. આહા..હા...!

દ્રવ્યની દૃષ્ટિ થતાં ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ પરિણમે છે એમ કહે છે. સમ્યગ્દર્શનના પરિણામ થાય છે ત્યાં એ લાભ છે. મિથ્યાત્વના પરિણામ જાય છે, સમકિતના પરિણામ થાય છે અને ધ્રુવપણાનો અંશ રહે છે એ ત્રણ દ્રવ્યના પરિણામ છે. આ..હા..હા...! ઝીણું બહુ પણ, બાપુ ! આહા..હા...! દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ પડતાં દ્રવ્યના ત્રણ પરિણામ છે. પરની તો વાત અહીં છે જ નહિ. એના પોતાના ત્રણ પરિણામ છે. ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ એ પરિણામ છે. પહેલાં એ આવી ગયું છે, નહિ ? ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ પર્યાયાશ્રિત છે. પર્યાય કહો કે પરિણામ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કહો (બન્ને એક જ છે). આહા..હા...! અને તે પરિણામ દ્રવ્ય આશ્રિત છે. આ..હા...! તે પર્યાયો દ્રવ્યઆશ્રિત છે. ઠીક !

'**દ્રવ્યનો સ્વભાવ પરિણામ કહેવામાં આવ્યો છે.**' આ..હા..હા...! એ પરને લઈને પરિણમે છે એમ નહિ, એમ કહે છે. એ '**દ્રવ્યનો સ્વભાવ પરિણામ કહેવામાં આવ્યો છે.**' શું કહ્યું ? દ્રવ્યનો સ્વભાવ જ પરિણામ કહેવામાં આવ્યો છે. એનું પરિણમવું કોઈ બીજાને લઈને છે એમ નથી. આ..હા..હા...! શું એક એક ન્યાય ! '**દ્રવ્યનો સ્વભાવ પરિણામ કહેવામાં આવ્યો છે.**'

'**અહીં એમ સિદ્ધ કરવામાં આવે છે કે–જે દ્રવ્યના સ્વભાવભૂત પરિણામ છે, તે જ 'સત્'થી અવિશિષ્ટ...**' છે. તે અસ્તિત્વ સત્તાથી અભિન્ન છે. આ..હા..હા...! જીવદ્રવ્ય લ્યો, આપણે તો અહીં જીવદ્રવ્ય (લઈએ છીએ બાકી) છે તો છએ દ્રવ્યની વાત, પણ જીવદ્રવ્યને જે ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવના પરિણામ છે એ અસ્તિત્વને લઈને છે. છે ને ? સત્‌થી જુદું નહિ એવું ઈ અભિન્ન અસ્તિત્વ છે, કોઈ બીજો નહિ એવો ગુણ છે. એ ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ કોઈ જુદી ચીજ નથી. અસ્તિત્વગુણનું જ એ રૂપ છે. આ..હા..હા...! સત્તા જે છે તે અસ્તિત્વગુણ છે એના ઉત્પાદ્-વ્યય અને ધ્રુવ ત્રણ પરિણામ છે અને સત્તા છે એ દ્રવ્યની (સાથે) અભેદ છે. અતદ્‌ભાવ કહ્યો એ તો અપેક્ષાથી (કહ્યો) બાકી (તો) અભેદ છે. એટલે દ્રવ્યનું પરિણમન થતાં ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવના પરિણામ પરિણમે છે. આ..હા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? ભાઈ ! આવું તમારા લોઢાના વેપારમાં આવે નહિ. આહા..હા...! આવો માર્ગ ! આહા..હા...! સંતોએ તો સરળ કરીને બતાવ્યું છે. આ..હા...!

ત્યાં ૯૯ (ગાથામાં) '**દ્રવ્યનો સ્વભાવ પરિણામ કહેવામાં આવ્યો છે. અહીં એમ સિદ્ધ કરવામાં આવે છે કે–જે દ્રવ્યના સ્વભાવભૂત પરિણામ...**' કહ્યા હતા '**તે જ 'સત્'થી...**' અસ્તિત્વથી અભિન્ન છે. એ સત્તાગુણથી ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ સત્ છે માટે સત્‌થી તે અભિન્ન છે. જે ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ પરિણામ કહ્યા હતા તે સત્ છે. કારણ કે 'ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રૌવ્યયુક્તં સત્' (છે). તે સત્‌થી તે પરિણામ જુદા નથી. આહા..હા...! તમે તો જૂના દિગંબર છો, તોપણ સાંભળ્યું નથી. નહિ ? આહા..હા...!

શું કહે છે ? કે, પહેલાં દ્રવ્યનો સ્વભાવ પરિણામ (કહેવામાં આવ્યો છે). પરિણામ, હોં ! પરિણામ – પર્યાય ! દ્રવ્ય તે ગુણ નહિ અને ગુણ તે દ્રવ્ય નહિ એવો અતદ્‌ભાવ તો કહ્યો હતો પણ તે કાંઈ બે વચ્ચે તદ્દન અભાવ નથી. એમ અહીંયાં દ્રવ્યના પરિણામ છે એ એના સત્‌થી તદ્દન અભિન્ન છે, સત્‌થી જુદા નથી, સત્તાથી જુદા નથી. આ..હા..હા...! અસ્તિત્વથી દ્રવ્ય પરિણામ ઉત્પાદ-વ્યય જુદા નથી. એથી જ્યાં દ્રવ્યની દૃષ્ટિ કરે છે ત્યાં સત્તામાં

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ પરિણમે છે ત્યાં ત્રણે(નું) પરિણમન થાય છે. તેથી ત્યાં સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રના પરિણામ ઉત્પન્ન થાય છે. આ..હા..હા...!

આ દિગંબરના ચોપડા (–શાસ્ત્ર) છે. ઘરના ચોપડા સવાર-સાંજ ફેરવે. આહા..હા...! મધ્યસ્થતાથી જરી સાંભળે, વિચારે તો સત્યની વાત એને બેસે અને બેસતાં એની દૃષ્ટિ દ્રવ્ય ઉપર જાય એટલે પરિણમન થયા વિના રહે નહિ. કેમકે સત્તા ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રૌવ્યયુક્તં પરિણામવાળી છે. આહા..હા...! એ સત્તા અને દ્રવ્ય અભેદ છે. પ્રદેશે તો બન્ને અભેદ છે. આહા..હા...! એથી સત્તા – અસ્તિત્વને લઈને દ્રવ્યમાં ત્રણ પ્રકારના પરિણામ થાય છે – ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ. આહા..હા...!

અહીં તો એ લેવું છે કે, દ્રવ્યસ્વભાવમાં સત્તાગુણ છે એ કંઈ સર્વથા ભિન્ન નથી. એથી સત્તા અને દ્રવ્ય (વચ્ચે) ભલે ભાવભેદ – અતદ્ભાવ કહ્યો છતાં એ દ્રવ્યની દૃષ્ટિ થતાં સત્તાગુણ જે એની સાથે છે એના ત્રણ પ્રકારના પરિણામ થાય છે. એટલે દ્રવ્યના જ ત્રણ પ્રકારના પરિણામ થયા. આહા..હા...! સત્તાના ત્રણ પરિણામ કીધાં. કારણ કે 'ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રૌવ્યયુક્તં સત્' (છે અને) એ સત્ છે તે દ્રવ્યનું લક્ષણ (છે) એમ કીધું. આહા..હા...! થોડી આકરી વાત છે. આ તો મુદ્દાની રકમની વાત છે. આહા..હા...!

'**દ્રવ્યના સ્વભાવભૂત પરિણામ છે, તે જ 'સત્'થી...**' (એટલે) અસ્તિત્વથી અભિન્ન (છે). દ્રવ્યમાં સત્તાગુણ છે – અસ્તિત્વગુણ છે તેના ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ પરિણામ કહ્યાં તે પરિણામ અસ્તિત્વથી અભિન્ન છે. અસ્તિત્વથી દ્રવ્ય અભિન્ન છે તેમ એ પરિણામ પણ અસ્તિત્વથી અભિન્ન છે. '**(અસ્તિત્વથી કોઈ બીજો નહિ એવો) ગુણ છે.**' સત્તા – અસ્તિત્વ નામનો ગુણ છે એ પરિણમે છે તો સત્તા નામનો ગુણ કોઈ બીજો નથી. ત્રણપણે પરિણમે છે એટલે સત્તાગુણ પોતે પરિણમે છે. પરિણમે છે માટે બીજો કોઈ ગુણ છે (એમ નથી). આહા..હા...!

'**(અસ્તિત્વથી અભિન્ન એવો, અસ્તિત્વથી કોઈ બીજો નહિ એવો) ગુણ છે.**' ઈ શું કહેવા માગે છે ? કે, અસ્તિત્વગુણ છે અને આ ઉત્પાદ-વ્યય ને ધ્રુવ પરિણામ થયા. કેમકે ત્રણ થયા. ઉત્પાદ-વ્યય ને ધ્રુવ પરિણામ થયા તો સત્તાગુણથી એ કોઈ ભિન્ન નથી. સત્તાગુણથી દ્રવ્ય ભિન્ન નથી અને સત્તાગુણથી આ ઉત્પાદ-વ્યયના પરિણામ ભિન્ન નથી. આ..હા..હા...! આકરું પડે એવું છે, ભાઈ ! ધંધા આડે નવરાશ ન મળે. આ..હા..હા...! શું અમૃત વાણી છે ભગવાનની ! આવી વાત ક્યાંય (નથી). આ..હા..હા...! અમૃત વરસાવ્યા છે ! એક એક શબ્દે ન્યાયના ભંડાર ભર્યાં છે ! આ..હા..હા...!

'**દ્રવ્યના સ્વરૂપની વૃત્તિભૂત એવું જે અસ્તિત્વ...**' બીજો પેરેગ્રાફ. '**દ્રવ્યના સ્વરૂપની વૃત્તિભૂત...**' (એટલે) ટકવું ઈ, વર્તવું, હયાત રહેવું તે. '**એવું જે અસ્તિત્વ દ્રવ્યપ્રધાન કથન**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

દ્વારા...' એ અસ્તિત્વને દ્રવ્યપ્રધાન કથન દ્વારા '**સત્**' **શબ્દથી કહેવામાં આવે છે,...**' શું કીધું ઈ ? કે, દ્રવ્યના સ્વરૂપનું જે અસ્તિત્વ એટલે હયાતી – સ્વરૂપની હયાતીભૂત સત્તા. એવું જે અસ્તિત્વ તે દ્રવ્યપ્રધાન કથન દ્વારા (અર્થાત્) વસ્તુની મુખ્યતાના કથન દ્વારા એને '**સત્**' **શબ્દથી કહેવામાં આવે છે,...**' આ..હા..હા...! અને '**તેનાથી અવિશિષ્ટ (–તે અસ્તિત્વથી અનન્ય) ગુણભૂત જ દ્રવ્યસ્વભાવભૂત પરિણામ છે;...**' એ ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ થયા એ અસ્તિત્વગુણથી ભિન્ન નથી. એ અસ્તિત્વગુણના સ્વભાવભૂત પરિણામ છે. ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ સત્તાગુણના – અસ્તિત્વગુણના જ એ પરિણામ છે. આ..હા..હા...! માણસ વાંચે નહિ, શાસ્ત્રનો સ્વાધ્યાય કરે નહિ, પછી એકાંત છે... એકાંત છે... એકાંત છે... એમ કહે ! આહા..હા...! ભાઈ ! આ તો ભગવાનના શાસ્ત્ર છે ! આ તો અમૃતના શાસ્ત્ર છે ! આ..હા..હા...! અમૃતના ઝરણાં કેમ ઝરે એમ કહે છે. આ..હા..હા...! કેમકે અસ્તિત્વગુણ દ્રવ્યથી જુદો નથી. તેથી અસ્તિત્વગુણના પરિણામ ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ છે. આ..હા..હા...! '**(–તે અસ્તિત્વથી અનન્ય) ગુણભૂત જ દ્રવ્યસ્વભાવભૂત પરિણામ છે;...**' એ (પરિણામ) સત્તા નામના ગુણભૂત જ છે. ઉત્પાદ-વ્યય ને ધ્રુવ સત્તા નામના ગુણભૂત જ છે. શું કહ્યું સમજાણું ? આહા..હા...!

'**દ્રવ્યના સ્વરૂપની વૃત્તિ...**' એટલે ટકવું. '**એવું જે અસ્તિત્વ....**' એટલે સત્તા. એ '**દ્રવ્યપ્રધાન કથન દ્વારા 'સત્' શબ્દથી કહેવામાં આવે છે,...**' દ્રવ્ય પોતે સત્ એમ કહેવામાં આવે છે. 'ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રૌવ્યયુક્તં સત્' અને 'સત્ દ્રવ્ય લક્ષણમ્' એને સિદ્ધ કરે છે. આહા..હા...! જે 'ઉમાસ્વામી'એ સૂત્ર કહ્યાં. આહા..હા...! વસ્તુના સ્વરૂપની હયાતીભૂત એવી (જે) સત્તા એને '**દ્રવ્યપ્રધાન કથન દ્વારા...**' અસ્તિત્વનું કથન પણ દ્રવ્ય(પ્રધાન) કથન દ્વારા '**સત્**' **શબ્દથી કહેવામાં આવે છે, તેનાથી અવિશિષ્ટ (–તે અસ્તિત્વથી અનન્ય) ગુણભૂત જ દ્રવ્યસ્વભાવભૂત પરિણામ છે;...**' એ અસ્તિત્વથી જુદા નહિ એવા ગુણભૂત જ દ્રવ્યસ્વભાવભૂત ઉત્પાદ-વ્યયના પરિણામ છે. આહા..હા...!

અસ્તિત્વને દ્રવ્યની પ્રધાનતાથી કહીએ તો કહે છે કે એ અસ્તિત્વનો જે દ્રવ્યસ્વભાવ (છે), એ ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ દ્રવ્યનો જ સ્વભાવ છે. સમજાણું કાંઈ ? અસ્તિત્વગુણનું દ્રવ્યપ્રધાન કથન કહીએ તો અસ્તિત્વથી ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ છે એમ ન કહેતાં દ્રવ્યથી તે ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ છે (એમ કહેવાય). સમજાણું કાંઈ ? આ..હા...! આવ્યું ને ? દ્રવ્યના સ્વરૂપની હયાતી એવું જે અસ્તિત્વ એને દ્રવ્યની મુખ્યતાથી કથન કરતાં. સત્તાગુણથી નહિ પણ સત્તાગુણને દ્રવ્યની મુખ્યતાથી કથન કરતાં '**સત્**' **શબ્દથી કહેવામાં આવે છે,...**' તેથી તેનાથી જુદું નહિ (એટલે કે) અસ્તિત્વથી અનન્ય એવું '**ગુણભૂત જ દ્રવ્યસ્વભાવભૂત પરિણામ છે;...**' એ અસ્તિત્વથી જુદા નહિ એવા ઉત્પાદ-વ્યય ને ધ્રુવના પરિણામ અભેદ છે. સત્તા નામના ગુણથી ઉત્પાદ-

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

વ્યય અને ધ્રુવ સત્તાથી અભિન્ન છે અને એ સત્તા(નું) દ્રવ્યપ્રધાનતાથી કથન છે. દ્રવ્યપ્રધાનતાથી કથન કરીને સત્તાની–ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવની વાત કરી છે. આહા..હા...! છે ?

'**કારણ કે દ્રવ્યની વૃત્તિ ત્રણ પ્રકારના સમયને...**' આહા..હા...! દ્રવ્યની હયાતી... આહા..હા...! '**(ભૂત, વર્તમાન ને ભવિષ્ય એવા ત્રણે કાળને) સ્પર્શતી હોવાથી...**' આ..હા..હા...! વર્તમાન પરિણમે છે, ભૂતમાં પરિણમી ગયો અને (ભવિષ્યમાં) પરિણમશે એ સત્તાનું ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ. એ સત્તાને દ્રવ્યપ્રધાનતાથી કહેતાં સત્તા જ પોતે પરિણમી છે એમ કહેવામાં આવે છે. '**(તે વૃત્તિ અર્થાત્ અસ્તિત્વ) પ્રતિક્ષણે તે તે સ્વભાવે પરિણમે છે.**' સમયે સમયે પરિણમે છે. ઉત્પાદ-વ્યય લેવું છે ને ? તે સત્તા દ્રવ્યપ્રધાન કથનથી કહીએ (તો) સમયે સમયે – પ્રતિક્ષણ નવી નવી અવસ્થા થાય છે તે એનો સ્વભાવ છે. એ દ્રવ્યપ્રધાન (કથન છે). દ્રવ્યથી કહો કે સત્તાથી કહો. સત્તાથી ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ સમયે સમયે પરિણમે છે પણ એ દ્રવ્યની મુખ્યતાથી કહીએ તો સત્તામાં દ્રવ્ય આવી ગયું છે. એટલે દ્રવ્ય જ સમયે સમયે ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવપણે પરિણમે છે.

વિશેષ કહેશું...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૦૯, ૧૧૦, ૧૧૧
પ્રવચન નં. – ૧૨૦
તા. ૩૦-૬-૭૯

('પ્રવચનસાર' ૧૦૯ ગાથા) છેલ્લો પેરેગ્રાફ છે. '**(આ પ્રમાણે) ત્યારે પ્રથમ તો, દ્રવ્યના સ્વભાવભૂત જ પરિણામ છે;...**' શું કહે છે ? કે, ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ થાય છે એ દ્રવ્યના પરિણામ છે. જે ક્ષણે ક્ષણે ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ પોતપોતાને અવસરે થાય છે એ દ્રવ્યના જ પરિણામ છે. એ પરિણામ કોઈથી થયા છે કે કોઈથી થાય છે કે કોઈથી બદલાય છે એમ નથી. આહા..હા...! '**અને તે (ઉત્પાદવ્યયધ્રૌવ્યાત્મક પરિણામ), અસ્તિત્વભૂત એવી દ્રવ્યની વૃત્તિ...**' (એટલે) દ્રવ્યની હયાતી. દ્રવ્યમાં જે હયાતી નામનો સત્તાગુણ (છે) એના '**અસ્તિત્વભૂત એવી દ્રવ્યની...**' હયાતીસ્વરૂપ '**હોવાને લીધે, 'સત્'થી અવિશિષ્ટ એવો,...**' સત્ અને તે ગુણ ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવરૂપ સત્ બે જુદા નથી, બે એક છે. જેમ પરદ્રવ્યનું તદ્દન પૃથક્પણું છે એમ આ પૃથક્ નથી. પહેલાં કહી ગયા હતા ને ? કે, દ્રવ્ય અને સત્તા (વચ્ચે) અતદ્ભાવ છે. અતદ્ભાવ તરીકે અન્યત્વ છે એમ કહ્યું હતું. છતાં એ અતદ્ભાવ છે પણ છે તો એ તદ્ભાવસ્વરૂપ. એ દ્રવ્યની જ સત્તા છે, દ્રવ્યનો જ ગુણ છે. આહા..હા...! એ દ્રવ્યનો ખાસ '**એવો, દ્રવ્યવિધાયક (–દ્રવ્યને રચનારો)...**' છે. એટલે દ્રવ્ય સત્તાસ્વરૂપે જ છે. દ્રવ્ય સત્તાસ્વરૂપે જ છે. આહા..હા...! એની સત્તાના સ્વરૂપમાં જે ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ થાય એ સત્તાથી ભિન્ન નથી અને સત્તા દ્રવ્યથી ભિન્ન નથી. આવી વ્યાખ્યા છે. જરી કેળવણી કરવી પડશે ને ?

એવી દ્રવ્યની હયાતીસ્વરૂપ હોવાને લીધે '**સત્'થી અવિશિષ્ટ...**' સત્થી જુદું નહિ એવું. દ્રવ્યને રચનારો સત્તાગુણ જ છે. દ્રવ્યને રચનારો સત્તા – અસ્તિત્વ એ એનો ગુણ જ છે. અહીંયાં અસ્તિત્વની વાત લીધી છે. '**આ રીતે સત્તા ને દ્રવ્યનું ગુણ-ગુણીપણું સિદ્ધ થાય છે.**'

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સત્તા ગુણ છે, દ્રવ્ય ગુણી છે. એ રીતે ગુણીનો જ ગુણ છે. એ ગુણ ગુણીનો છે, ગુણીનો એ ગુણ છે. આહા..હા...! અને એ ગુણના હયાતીપણાને લઈને ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવના પરિણામ થાય તે દ્રવ્યના જ (પરિણામ) છે. આવી વાત છે. બહુ સ્પષ્ટ કર્યું છે.

એક પરિણામ બીજા કોઈ દ્રવ્ય કરે નહિ એ માટે આ બધું સિદ્ધ કરે છે. ગમે તે પ્રસંગમાં પ્રત્યેક દ્રવ્ય પોતાની હયાતીવાળા ગુણથી જુદો નથી. તેથી તે હયાતીવાળો જે ગુણ છે એના પરિણામ ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ છે અને ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવના પરિણામ સત્તાથી જુદા નથી અને સત્તાથી ગુણી જુદો નથી. ગુણીનો એ ગુણ છે અને એ ગુણનો ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ પરિણામ છે. વેપારીને નવરાશ નહિ અને આવી ઝીણી વાત ! ભાષા તો સાદી છે.

અહીં સિદ્ધ તો ઈ કરવું છે કે, પરિણામ જે થાય છે ઈ તો એની સત્તાને લઈને થાય છે અને એ સત્તા ગુણીનો ગુણ છે. અને એ સત્તા ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ યુક્તં છે. તેથી તે સત્તાનું પરિણમન તે દ્રવ્યનું જ પરિણમન છે.

પ્રશ્ન :– એક ગુણનું પરિણમન તે આખા દ્રવ્યનું પરિણમન ?

સમાધાન :– બીજા ગુણનું પણ એ પ્રમાણે, ત્રીજા ગુણનું એ પ્રમાણે. અહીં તો એક સત્તાગુણની વ્યાખ્યા કરી. આહા..હા...! એમ જ્ઞાનગુણ લ્યો. જ્ઞાનગુણ પણ હયાતીવાળું તત્ત્વ છે તે ગુણીથી ગુણ કાંઈ જુદો નથી અને જ્ઞાનગુણમાં પણ ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ પરિણામ થાય છે. આ તો એક સત્તાગુણથી વાત કરી. એમ અનંત ગુણની હયાતી, એ ગુણીના એ ગુણો, એ ગુણોમાં હોવાપણાપણું છે અને એને લઈને એમાં ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ પરિણામ થાય છે તે ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ પરિણામથી દ્રવ્ય જુદું નથી. આહા..હા...! ઘણી વાત કરી ! શબ્દો થોડા પણ ઘણી ગંભીર વાત કરી ! ભાઈ ! આમાં કાંઈ ઉપરટપકે સમજાય એવું નથી. આહા..હા...!

અહીંયાં તો ભગવંત સર્વજ્ઞ પરમાત્માએ અનંત દ્રવ્ય પૃથક્ જોયા. તે અનંત દ્રવ્યમાં તે દ્રવ્યનું હોવાપણું, એ હોવાપણાનો ગુણ તે ગુણીથી જુદો નથી. અને તે હોવાપણાનો ગુણ ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ પરિણામથી જુદો નથી. એ હોવાપણાના ગુણના જ ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ છે. આ..હા..હા...!

ત્રણ વાત કરી. દ્રવ્ય છે તે સત્તાસહિત છે, અસ્તિત્વગુણ સહિત છે અને એ ગુણ છે એ ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ પરિણામ સહિત છે. માટે તે સત્તાગુણથી જુદી નથી તો સત્તાનું પરિણમન પણ દ્રવ્યથી જુદું નથી. આહા..હા...! લ્યો ! આવા વાણિયાને આ બધું યાદ રાખવું. આહા..હા...!

વાત તો એમાં એ સિદ્ધ કરવી છે, પ્રભુ ! તું પોતે આત્મા છો અને આત્માના અનંતા ગુણો એની હયાતી ધરાવે છે. એ ગુણીના ગુણો હયાતી ધરાવે છે અને એ ગુણીના ગુણો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સમય સમયમાં ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવપણે પરિણમે છે. આહા..હા...! ત્રણે પર્યાય લીધી છે ને ? ઉત્પાદ-વ્યય ને ધ્રુવને પરિણામ કીધાં છે – પર્યાય કીધી છે. આહા..હા...! એટલે બીજું દ્રવ્ય એને નવી રીતે ઉત્પાદપણે પરિણમાવે, એનો પ્રવાહ તોડી દે (એમ બને નહિ). આહા..હા...! ભગવાનઆત્મા કે કોઈ પણ દ્રવ્ય એની હયાતીવાળા ગુણોનો ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવનો જે પ્રવાહ (છે) એ ગુણથી જુદો નથી અને તે ગુણ ગુણીથી જુદો નથી. તેથી તે પ્રવાહને કોઈ તોડી શકે, કોઈ પર્યાય આડીઅવળી કરી શકે... આ..હા..હા...! એ નથી એમ કહે છે. છે થોડું પણ ઘણો માલ ભર્યો છે ! આચાર્યોના હૃદયમાં ઘણો માલ છે !! આહા..હા...! આખી દુનિયાને વહેંચી નાખી.

અનંત દ્રવ્ય અનંતપણે કાયમ પોતાથી કેમ રહે ? જેને પરની હયાતીની જરૂર નથી. કેમકે પોતે જ હયાતીવાળા ગુણવાળી વસ્તુ છે અને તે હયાતીવાળો ગુણ પોતે જ ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવપણે પરિણમે છે. એટલે એના પરિણમનને માટે બીજા કોઈ દ્રવ્યની જરૂર પડે (એમ નથી). ઉચિત યોગ્ય નિમિત્ત ભલે હો, એમ પહેલાં કહી ગયા. ઉચિત નિમિત્ત ! ઉચિત નિમિત્ત છે પણ ઈ તો અહીં પરિણમનને કાળે છે. એ ઉચિત નિમિત્ત આવ્યું એટલે ઉત્પાદ-વ્યય ને ધ્રુવ પરિણમ્યું એમ નથી. આ..હા..હા...! સમજાય છે કાંઈ ? ઝીણી વાત તો બહુ. દયા પાળવી, વ્રત કરવાં, અપવાસ કરવા સહેલુંસટ હતું. રખડવાનું ! બધું મિથ્યાત્વનું પોષક હતું. કેમકે સામું દ્રવ્ય (છે) તે પણ ગુણથી (તે દ્રવ્ય) છે અને તે ગુણ (પણ) ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવથી છે અને તેથી તેના ઉત્પાદ-વ્યય અને ધ્રુવ તે સત્તાથી જુદા નથી અને તે સત્તા તે સત્ દ્રવ્યથી જુદી નથી. એટલે બીજાનું કાંઈ પણ કરી શકે કે બીજાને અડી શકે (એ વસ્તુના સ્વરૂપમાં નથી). આ..હા..હા..હા...!

પહેલાં એ આવી ગયું છે કે, વસ્તુ છે એ સત્તાગુણવાળી અસ્તિત્વપણે છે અને એવા બધા ગુણો અસ્તિત્વપણે છે અને અસ્તિત્વગુણ છે (સાથે) બીજા ગુણો પણ તેના ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવવાળા છે. એ કોઈ પણ ગુણ ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ વિનાનો હોય નહિ અને ઉત્પાદ-વ્યય ને ધ્રુવ છે તે સત્તાના છે – તે ગુણના છે અને એ ગુણ ગુણીનો છે. એટલે એના પરિણમનમાં કોઈ બીજાનું કારણ છે નહિ. એમ એની વાત આવી ગઈ. આ..હા..હા...!

મુમુક્ષુ :– ગર્ભિતપણે આવી ગયું.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– અંદરથી તત્ત્વથી, ન્યાયથી આવી ગયું. આહા..હા...! અરે..રે...! શું વાણી છે ને ! 'પ્રવચનસાર' ! વીતરાગની દિવ્યધ્વનિનો સાર ! આહા..હા...! અનંતાને જુદા વહેંચી નાખ્યા ! ભલે અનંત (દ્રવ્ય) હો પણ કોઈ દ્રવ્યના ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવમાં કોઈ દ્રવ્યના ઉત્પાદ– પરિણમન બનાવે એ (વસ્તુસ્થિતિ) નથી. કારણ કે તેની સત્તાથી જ તે ગુણી છે

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અને ગુણીની તે સત્તા છે અને તે સત્તા પોતે જ ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવવાળી છે. એટલે હવે એને ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવના પરિણમન માટે કોઈ બીજા દ્રવ્યની અપેક્ષા (નથી). ઉચિત (નિમિત્ત) હો પણ ઈ પરિણમન માટે – એને માટે પરિણમન કરે એવું નિમિત્ત છે એમ નથી. આવી વાતું છે. વેપારી આખો દી' માથાકૂટમાં પડ્યા હોય અને આ તો નિવૃત્તિ... નિવૃત્તિ... મગજ એકદમ એવું કામ કરે... આહા..હા...! કે, ક્ષણે ક્ષણે ભિન્ન ભિન્ન અવસ્થા થાય છે તેથી કોઈ બીજા તત્ત્વના અસ્તિત્વને લઈને છે ? કે ભિન્ન ભિન્ન અવસ્થા ઈ સત્તાનો પોતાનો ઉત્પાદ-વ્યય ને ધ્રુવ ગુણ છે એને લઈને થાય છે ? આહા..હા...!

એક દ્રવ્યને બીજા દ્રવ્યનો સંયોગ થતાં બીજી અવસ્થા દેખાય, એથી કહે છે કે, તને એમ થઈ જાય કે આ સંયોગથી અવસ્થા બદલી છે એમ નથી, એમ કહેવું છે. આહા..હા...! ઘણું સમાવ્યું ! તે તેનામાં, તું તારામાં ! સંયોગથી તું જોવા માંડ કે, આ અગ્નિ આવી માટે પાણી ઊનું થયું, ઉચિત નિમિત્ત આવ્યું માટે પાણી ઊનું થયું, એમ નથી. એ અગ્નિમાં સત્તા નામનો ગુણ છે અને ઉષ્ણ નામનો ગુણ છે એ પણ ઉત્પાદ-વ્યય ને ધ્રુવવાળો છે. તો એ ઠંડી અવસ્થામાંથી ઊની અવસ્થા થઈ એ એના ઉત્પાદને લઈને થઈ છે. આ..હા..હા..હા...! એ ઉચિત નિમિત્ત છે માટે થઈ છે (એમ નથી). કારણ કે ઉચિત નિમિત્ત છે એ પણ સત્તાવાળું તત્ત્વ છે અને (એમાં) પણ એની સત્તા એના ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવપણે થાય છે અને તે સત્તાથી ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ જુદા નથી અને તે સત્તા તેના દ્રવ્યથી જુદી નથી. સમજાય છે આ ? થોડી વાત છે પણ ગંભીર છે ! આહા..હા...! ઘણું ભેદજ્ઞાન કરાવ્યું ! વહેંચણી કરી નાખી, વહેંચણી ! આ..હા...!

ગમે તેવા સંયોગોમાં એકદમ બીજી પર્યાય દેખાય, જેમ પાણીની ઠંડી અવસ્થા હતી અને એકદમ ઉષ્ણ દેખાય, એથી તને એમ લાગે કે, અગ્નિનો સંયોગ છે માટે (ઉષ્ણ) થઈ એમ નથી. એ તો અગ્નિનો સત્તા નામનો ગુણ છે અથવા ઉષ્ણતા નામનો ગુણ છે એ પોતે જ ઉત્પાદ-વ્યયપણે પરિણમીને ઉષ્ણ થયો છે (અને પાણી પોતે ઉષ્ણ અવસ્થાપણે પરિણમ્યું છે) અગ્નિને લઈને નહિ. આ..હા..હા..હા...! ગાથામાં બહુ સમાવ્યું છે !

શરીરમાં રોગ આવ્યો એ એનો સત્તા નામનો ગુણ છે એથી એમાં ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ છે માટે (રોગ) થયો. હવે એ ઉત્પાદ બીજા કોઈ કારણે થયો છે એમ નથી. અને એ ઉત્પાદને કોઈ ઈ જાતનો દવાનો ઉત્પાદ આવે માટે પેલો (રોગનો) ઉત્પાદ ફરી જાય છે (એમ નથી). આહા..હા...! શાસ્ત્રમાં ભાષા આવે દવાથી આમ થાય. ઈ બધી વાતું નિમિત્તથી કથન છે. આહા..હા...!

અહીં તો એક ગુણ તે ઉત્પાદ-વ્યયના પરિણમન સહિત જ હોય છે. એથી તને એમ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

લાગે કે, આ સંયોગ આવ્યો માટે આ પર્યાય થઈ તો તેં એની સત્તા અને એના ગુણના ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ એનાથી થયા એ તેં માન્યું નહિ. સમજાય છે કાંઈ ? અહીંયાં ત્રણ લીટીમાં એટલું અંદર ભર્યું છે ! આ..હા..હા...! આમાં તમે વાંચ્યું શું હશે ત્યાં ? ભાઈ !

મુમુક્ષુ :– આપના વિના અર્થ સમજાય એવું નથી.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– વ્યાજ કાઢવામાં કેમ વિશ્વાસ થાય છે ? આહા..હા...!

અહીં તો ગજબ વાત કરી છે ને ! સત્, સત્તા ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવયુક્તં પરિણમન. આહા..હા...! તે તે દ્રવ્યનું, તે તે ગુણનું, તે તે ગુણના ઉત્પાદ-વ્યય ને ધ્રુવ, એ ગુણના જ ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ છે અને એ ગુણ ગુણીનો ગુણ છે. માટે ગુણી પોતે જ તે રીતે ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવપણે પરિણમ્યો છે. આહા..હા...! સંયોગોને ન જો.

અહીં તો માણસને એમ થાય કે, આ સંયોગો આવ્યા અને એકદમ પલટન થયું માટે સંયોગથી થયું એમ નથી. અત્યારે અહીંયાં સાંભળવામાં આવે છે અને અંદર જ્ઞાન થાય છે એ સાંભળવાનો સંયોગ આવ્યો માટે ત્યાં જ્ઞાન થયું એ અહીં ના પાડે છે. એ જ્ઞાનમાં સત્તા – અસ્તિત્વ નામનો ગુણ છે અને જ્ઞાન પણ 'છે' ને ? એ 'છે' એનું ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ(રૂપે) જ્ઞાનનું પરિણમન થાય છે. એને લઈને એના જ્ઞાનના પર્યાયનો ઉત્પાદ છે. સાંભળવાના શબ્દને લઈને ત્યાં (જ્ઞાનના) ઉત્પાદનો પર્યાય છે એમ નથી. આ..હા...!

પ્રશ્ન :– આ તો ઉપાદાનથી વાત થઈ, વ્યવહારથી શું ?

સમાધાન :– ઉપાદાન નહિ, એની વસ્તુની સ્થિતિ જ એ છે. ઉચિત નિમિત્ત ભલે હો, પણ તે કાળે પોતે જ પોતાને કારણે ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવપણે સત્તા પરિણમે છે અને સત્તાગુણ ગુણીનો છે. માટે સત્તાનું પરિણમન છે તે ગુણીનું જ પરિણમન છે, સંયોગનું નહિ. આહા..હા...! આવી વાત છે, બેસવી કઠણ પડે.

મુમુક્ષુ :– બેસે તો સમાધાન થાય.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– વસ્તુસ્થિતિ આ છે.

અહીંયાં બતાવવાનો હેતુ તો આ છે કે, કોઈ પણ તત્ત્વની એકદમ બદલતી અવસ્થા દેખીને, સંયોગ આવ્યો માટે બદલતી અવસ્થા થઈ, એમ નથી. પહેલાં આમ હતું અને પછી કેમ આમ થયું ? પહેલાં આ જ્ઞાનની પર્યાય નહોતી અને અહીંયાં (બેઠા પછી) જ્ઞાનની પર્યાય આવી થઈ, સાંભળવામાંથી આવી થઈ તેનું કારણ શું ? આહા..હા...! (કહે છે કે) એનો જ્ઞાનગુણ અને સત્તાના પરિણમનનો ગુણ જ ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવરૂપ છે. એથી તેના ગુણનું ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ કરીને એ પરિણમન થયું છે અને એ ગુણ ગુણીનો – દ્રવ્યનો (છે) એટલે એ દ્રવ્યનું જ પરિણમન છે, બીજાનું છે નહિ. આહા..હા...! હવે આમાં પરની દયા ને પરની

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथ गुणगुणिनोर्नानात्वमुपहन्ति -

णत्थि गुणो त्ति व कोई पज्जाओ त्तीह वा विणा दव्वं।
दव्वत्तं पुण भावो तम्हा दव्वं सयं सत्ता।।११०।।
नास्ति गुण इति वा कश्चित् पर्याय इतीह वा विना द्रव्यम्।
द्रव्यत्वं पुनर्भावस्तस्माद्द्रव्यं स्वयं सत्ता।।११०।।

न खलु द्रव्यात्पृथग्भूतो गुण इति वा पर्याय इति वा कश्चिदपि स्यात्; यथा सुवर्णात्पृथग्भूतं तत्पीतत्वादिकमिति वा तत्कुण्डलत्वादिकमिति वा। अथ तस्य तु द्रव्यस्य स्वरूपवृत्तिभूतमस्तित्वाख्यं यद्द्रव्यत्वं स खलु तद्भावाख्यो गुण एव भवन् किं हि द्रव्यात्पृथग्भूतत्वेन वर्तते। न वर्तत एव। तर्हि द्रव्यं सत्ताऽस्तु स्वयमेव।।११०।।

अथ गुणपर्यायाभ्यां सह द्रव्यस्याभेदं दर्शयति - **णत्थि** नास्ति न विद्यते। स कः। **गुणो त्ति व कोई** गुण इति कश्चित्। न केवलं गुणः **पज्जाओ त्तीह वा** पर्यायो वेतीह।

હવે ગુણ ને ગુણીના અનેકપણાનું ખંડન કરે છે :–

પર્યાય કે ગુણ એવું કોઈ ન દ્રવ્ય વિણ વિશ્વે દીસે;
દ્રવ્યત્વ કે વળી ભાવ; તેથી દ્રવ્ય પોતે સત્ત્વ છે. ૧૧૦.

હિંસા ને મંદિર બનાવવા ને રથયાત્રા (કાઢવી એ તો ક્યાંય રહી ગયું). આ..હા..હા...! ભારે વાત આકરી, બાપુ !

કોઈ પણ દ્રવ્ય, તે તે કાળે સંયોગો ભલે વિવિધ પ્રકારના આવે તેથી અહીં વિવિધ પ્રકારની પર્યાય થઈ એમ નથી. તે ક્ષણે જ તેના ઉત્પાદનો, વ્યયનો, ધ્રુવનો – સત્તાનો પરિણમનગુણ છે માટે થાય છે. તે ગુણ ગુણીનો છે તો ગુણી એ રૂપે પરિણમ્યો છે. આ..હા...! સંયોગો એ રૂપે પરિણમ્યા છે અને સંયોગોને લઈને (ગુણ) પરિણમ્યા છે એમ નથી. આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

कथम्। **विणा** विना। किं विना। **दव्वं** द्रव्यम्। इदानी द्रव्यं कथ्यते। **दव्वत्तं पुण भावो** द्रव्यत्वम-स्तित्वम्। तत्पुनः किं भण्यते। भावः। भावः कोऽर्थः। उत्पादव्ययध्रौव्यात्मकसद्भावः। **तम्हा दव्वं सयं सत्ता** तस्मादभेदनयेन सत्ता स्वयमेव द्रव्यं भवतीति। तद्यथा-मुक्तात्मद्रव्ये परमावाप्तिरूपो मोक्षपर्यायः केवलज्ञानादिरूपो गुणसमूहश्च येन कारणेन तदद्वयमपि परमात्मद्रव्यं विना नास्ति, न विद्यते। कस्मात्। प्रदेशाभेदादिति। उत्पादव्ययध्रौव्यात्मक शुद्धसत्तारूपं मुक्तात्मद्रव्यं भवति। तस्मादभेदेन सत्तैव द्रव्यमित्यर्थः। यथा मुक्तात्मद्रव्ये गुणपर्याया भ्यां सहाभेदव्याख्यानं कृतं तथा यथासंभवं सर्वद्रव्येषु ज्ञातव्यमिति।११०।।

અન્વયાર્થ :– **[इह]** આ વિશ્વમાં **[गुणः इति वा कश्चित्]** ગુણ એવું કોઈ **[पर्यायः इति वा]** કે પર્યાય એવું કોઈ, **[द्रव्यं विना न अस्ति]** દ્રવ્ય વિના (–દ્રવ્યથી જુદું) હોતું નથી; **[द्रव्यत्वं पुनः भावः]** અને દ્રવ્યત્વ તે ભાવ છે (અર્થાત્ અસ્તિત્વ તે ગુણ છે); **[तस्मात्]** તેથી **[द्रव्यं स्वयं सत्ता]** દ્રવ્ય પોતે સત્તા (અર્થાત્ અસ્તિત્વ) છે.

ટીકા :– ખરેખર દ્રવ્યથી પૃથગ્ભૂત (જુદું) ગુણ એવું કોઈ કે પર્યાય એવું કોઈ પણ ન હોય;–જેમ સુવર્ણથી પૃથગ્ભૂત તેની પીળાશ આદિ કે તેનું કુંડળપણું આદિ હોતાં નથી

આ તો બેસે એવું છે.

'**આ રીતે સત્તા ને દ્રવ્યનું ગુણ-ગુણીપણું સિદ્ધ થાય છે.**' આહા..હા...!

'**હવે ગુણ ને ગુણીના અનેકપણાનું ખંડન કરે છે :–**' અભેદ સિદ્ધ કરી અને તદ્દન ગુણ અને ગુણી એક જ છે એમ નથી. '**ગુણ ને ગુણીના અનેકપણાનું ખંડન કરે છે.**' આહા..હા...! ૧૧૦ (ગાથા).

णत्थि गुणो त्ति व कोई पज्जाओ त्तीह वा विणा दव्वं।
दव्वत्तं पुण भावो तम्हा दव्वं सयं सत्ता।।११०।।

પર્યાય કે ગુણ એવું કોઈ ન દ્રવ્ય વિણ વિશ્વે દીસે;
દ્રવ્યત્વ છે વળી ભાવ; તેથી દ્રવ્ય પોતે સત્ત્વ છે. ૧૧૦.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

તેમ. હવે, તે દ્રવ્યના સ્વરૂપની વૃત્તિભૂત 'અસ્તિત્વ' નામથી કહેવાતું જે દ્રવ્યત્વ તે તેનો 'ભાવ' નામથી કહેવાતો ગુણ જ હોવાથી, શું તે દ્રવ્યપણાથી પૃથક્પણે વર્તે છે ? નથી જ વર્તતું. તો પછી દ્રવ્ય સ્વયમેવ (પોતે જ) સત્તા હો. ૧૧૦.

આહા..હા...! દિગંબર આચાર્ય ! 'કુંદકુંદાચાર્ય' ! આ..હા..હા...! પ્રચુર સંવેદનમાં પડ્યા છે, પ્રચુર આનંદના સંવેદનમાં પડ્યા છે અને આવી ટીકા થઈ ગઈ છે ! આ..હા...! એનું તાત્પર્ય એ છે કે, કોઈ પણ પર્યાય થવા કાળે સંયોગ ઉપર દૃષ્ટિ ન કર. સંયોગ આવ્યા માટે અહીં થયું (એમ ન જો). આહા..હા...! ઘરે બેઠો હતો ત્યારે બીજા પરિણામ હતા અને ભગવાનના દર્શન કર્યા ત્યારે બીજા પરિણામ આવ્યા માટે એ પરિણામ સંયોગથી આવ્યા એમ નથી. તે પરિણામ એ વખતે સત્તાગુણનો એવો જ ઉત્પાદ થવાનો સમય હતો એ થયો છે. સત્તા ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવપણે થઈ છે અને એ સત્તા દ્રવ્યથી જુદી નથી માટે દ્રવ્ય પોતે જ ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવપણે થયું છે. આહા..હા...! ભગવાનને લઈને શુભ ભાવ થયો નથી એમ કહે છે. આ..હા..હા...! અને એ શુભ ભાવ થયો તે ટાણે શાતા વેદનીય (કર્મની પ્રકૃતિ) બંધાણી એ આ શુભ ભાવને લઈને નહિ એમ કહે છે. તું સંયોગથી ન જો. આહા..હા...! એ શાતા વેદનીયના જે પરમાણુ છે એ અસ્તિ છે, એ સત્તા ધરાવે છે અને એ સત્તા(નું) ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવરૂપ પરિણમન છે એથી તે વખતે કર્મપણાની પર્યાય એના સત્તાગુણને લઈને (થઈ છે) અને (તે) ગુણ ગુણીનો – દ્રવ્યનો છે એટલે દ્રવ્યને લઈને તે પરિણામો સ્વયં (કર્મ)રૂપે થયા છે. આત્માએ રાગ કર્યો માટે શાતાવેદનીય થઈ કે અશાતા(વેદનીય) થઈ એમ નથી. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– અમુક કારણોથી શાતાવેદનીય બંધાય છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ઈ બધી વાતું. ઈ માટે તો આ વાત કરાય છે. એ બધાં કથનો (છે). નિમિત્ત શું ? ઉચિત નિમિત્ત કોણ હતું ? એ નિમિત્ત (બતાવે છે). પણ એને લઈને એ પરિણામ થયા છે (એમ નથી). આહા..હા...! ગજબ વાત છે !

તીર્થંકરગોત્રના શુભભાવ થયા એ એની સત્તાની ઉત્પત્તિની પર્યાયનો કાળ છે. તેથી તે તીર્થંકરગોત્ર બંધાણું એમ નહિ. તીર્થંકરના ગોત્રના (જે) પરમાણુ બંધાણા એનો જે સત્તાગુણ છે એ (તે) રીતે કર્મની પર્યાયપણે થવાનો – ઉત્પાદપણે, વ્યયપણે, ધ્રુવપણે એ સત્તાગુણ ત્યાં કર્મનો છે. એ કર્મ જ એ રીતે પરિણમ્યું છે. આ..હા...! આવી વાત છે. આહા..હા...! ૧૧૦(ની ટીકા).

ટીકા :– 'ખરેખર દ્રવ્યથી પૃથગ્ભૂત (જુદું) ગુણ એવું કોઈ કે પર્યાય એવું કોઈ પણ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ન હોય;...' છે ? પર્યાય ભિન્ન ભિન્ન જાતની લાગે માટે એ કોઈ પૃથક્ છે એમ નથી. દ્રવ્યની પર્યાય એકદમ ફેરવાળી લાગે. પહેલે સમયે મતિ-શ્રુત, બીજે સમયે કેવળજ્ઞાન ! સમજાણું કાંઈ ? એથી એમ ન લાગે કે, સંયોગ અનુકૂળ આવ્યા માટે થયું ? ના, એ તો ઉત્પાદ-વ્યયના પરિણમનપણે કેવળજ્ઞાન થવાનું (હતું), એના ગુણનો સ્વભાવ જ એવો છે કે, પૂર્વની પર્યાયને લઈને નહિ. આ..હા..હા...! કેવળજ્ઞાનનો (જે) પર્યાય ઉત્પાદરૂપે (થયો તે) સત્તાથી, જ્ઞાનની હયાતીથી ઉત્પાદરૂપે, વ્યયરૂપે, ધ્રુવરૂપે થયો એ સ્વતઃ પોતાથી થયો છે. કર્મનો નાશ થયો કે પૂર્વની પર્યાયને લઈને આ ઉત્પાદ થયો એમ પણ નથી. આહા..હા...! એ તો પહેલાં ૧૦૧ (ગાથામાં) આવી ગયું કે, વ્યય છે એ ઉત્પાદને લઈને નથી, ઉત્પાદને વ્યયની અપેક્ષા નથી. પોતાના વ્યયની અપેક્ષા નથી તો એ ઉત્પાદને પરની અપેક્ષા હોય એમ છે જ નહિ. આવી વાત છે, ભાઈ !

પંદર-પંદર લાખ, વીસ-વીસ લાખના મંદિર બનાવવા, સારો પ્રમુખ માણસ હોય, અગ્રેસર ઠીક હોય તો એ સારું કામ કરે. એ અહીં ના પાડે છે. વ્યવસ્થાપક બરાબર ધ્યાન રાખનારો હોય તો ત્યાં એ પર્યાય બરાબર સરખી થાય એમ નથી. આહા..હા...! એ વખતે તેના તે વસ્તુના સત્તાગુણ છે કે જ્ઞાન (ગુણ છે), એનું પરિણમન તે કાળે તે જ ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવરૂપે થવાનું છે. તેથી તે દ્રવ્યનું જ એ પરિણમન છે. વ્યવસ્થા કરનારો છે માટે એમ વ્યવસ્થા થઈ છે એમ નથી. આહા..હા...! કેટલું ફેરવવું પડે આમાં ! આખો દી' દુકાને બેઠો હોય ને (માને કે મેં) આ કર્યું ને આ કર્યું ને આનું કર્યું ને આ કર્યું... ઘરાકને બરાબર સાચવ્યા, આ..હા...! મીઠા બોલથી આમ કર્યું. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– નોકર રાખે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– નોકર કોણ રાખે ને કોણ છોડે ? બધી વાતું છે. આહા..હા...! શેઠિયાનો જે આત્મા છે તેના ગુણનું અસ્તિપણું છે કે નહિ ? સત્તા છે કે નહિ ? અને સત્તા છે તે ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવવાળી છે કે એકલી સત્તા જ હોય ? 'ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવયુક્તં સત્' અને 'સત્ દ્રવ્ય લક્ષણમ્' ઈ સિદ્ધ કરે છે. 'ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવયુક્તં સત્' અને 'સત્ દ્રવ્ય લક્ષણમ્' એટલે કોઈ પણ પદાર્થના જે સમયે સત્તાને લઈને ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ થાય તે તો તેનું સ્વરૂપ જ છે, એ પરને લઈને નહિ. અને તે સત્તાનો ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ (થાય છે) તે દ્રવ્ય જ છે. તેથી દ્રવ્યનું જ એ પરિણમન છે. આહા..હા...! કહો, સમજાય છે આમાં ? આ ડૉક્ટરો, વકીલો આ બધા હોશિયાર માણસ કહેવાય. (કોઈ એમ કહે કે), 'ડૉક્ટરને બોલાવવા જ નહિ, કારણ કે એની મેળાએ (સારું) થશે.' બોલાવે કે ન બોલાવે એ તો એ વખતે બોલાવવાની પર્યાય થવાની એ તો થવાની છે. આહા..હા...! અને ડૉક્ટરનો આત્મા પણ તે વખતે પોતાના

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવના પરિણમન પ્રમાણે તે પર્યાય ત્યાં થાય (છે) અને આવે છે. આ..હા..હા...! બહુ આકરું કામ. આખી દુનિયામાંથી જુદો પડી જા, કહે છે. જુદો છો, પડી જા (શું) ! તું સંયોગને દેખીને (એમ કહે કે) 'મારી પર્યાયમાં ફેરફાર થયો, બીજાની પર્યાયમાં સંયોગને લઈને ફેરફાર થયો.' એ ભૂલી જા. તે તે કાળે તેના ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવનો સ્વભાવ (પરિણમે છે). 'ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રૌવ્યયુક્તં સત્' તે પરિણામ છે. એ પરિણામ સત્તાના પરિણામ છે અને એ સત્તા સત્ દ્રવ્યની છે. માટે ખરેખર એ દ્રવ્યના જ એ પરિણામ છે. આહા..હા...! આ સાંભળ્યું ન હોય તો બેસે નહિ. એકાંત લાગે, એકાંત ! આહા..હા...! શું થાય ? ભાઈ !

ત્રણલોકના નાથ કેવળી પરમાત્માની આ વાણી છે. આહા..હા...! એ વાણીમાં પોતે કાંઈ પણ ફેરફાર કરે, ઓછું-અધિક, વિપરીત (કરે), સત્‌ને સત્‌પણે એ રીતે ન માને તો એ તો મિથ્યાદૃષ્ટિ છે. આ..હા...! શાસ્ત્રના એક પણ પદને કે એક પણ અક્ષરને... આવે છે ને ? 'સૂત્રપાહુડ' ! ભાઈ ! 'સૂત્રપાહુડ' (માં આવે છે કે), એક પદને, એક અક્ષરને ફેરવે તો મિથ્યાદૃષ્ટિ છે. આહા..હા...! ભાઈ ! આકરું કામ બહુ ! આહા..હા...!

દ્રવ્યની જે સમયની જે પર્યાય સત્તાને લઈને થઈ એ પરને લઈને થઈ એમ માને એ મિથ્યાદૃષ્ટિ છે. આ..હા..હા...! શું સ્વતંત્રતાના ઢંઢેરા ! આવા સાંભળ્યા નથી. આ..હા..હા...! **'દ્રવ્યથી પૃથગ્ભૂત (જુદું) ગુણ એવું કોઈ કે પર્યાય એવું કોઈ પણ ન હોય;...'** એમ હવે સિદ્ધ કરે છે. એ ગુણ અને ગુણી જુદા નથી. એ ગુણનું જે ઉત્પાદ-વ્યયનું પરિણમન થયું તે દ્રવ્યનું જ (પરિણન) થયું છે. એ દ્રવ્ય અને ગુણ બે અભેદ છે એમ કહે છે. આ..હા...! **'ખરેખર દ્રવ્યથી પૃથગ્ભૂત (જુદું) ગુણ એવું કોઈ કે પર્યાય એવું કોઈ...'** નથી.

'જેમ સુવર્ણથી પૃથગ્ભૂત તેની પીળાશ આદિ કે તેનું કુંડળપણું...' પીળાશ એ ગુણ, કુંડળ આદિ પર્યાય. એ સુવર્ણથી પૃથગ્ભૂત તેના પીળાશાદિ ગુણો અને કુંડળાદિ પર્યાયો **'હોતાં નથી...'** સોનાના પીળાશ આદિ ગુણો અને કુંડળાદિ પર્યાય એ સોનાથી જુદા હોતા નથી. આહા..હા...! હજી આ તો દૃષ્ટાંત છે, હોં !

'હવે, તે દ્રવ્યના સ્વરૂપની વૃત્તિભૂત 'અસ્તિત્વ' નામથી કહેવાતું જે દ્રવ્યત્વ....' દ્રવ્યના સ્વરૂપની હયાતીવાળું. અસ્તિત્વ (એટલે) 'સત્તા' નામથી કહેવાતું જે દ્રવ્યત્વ **'તે તેનો 'ભાવ' નામથી કહેવાતો ગુણ...'** 'દ્રવ્યત્વ' નામનો ગુણ, 'સત્તા' નામનો ગુણ એમ કહેવાતો **'ગુણ જ હોવાથી,...'** 'ભાવ' નામથી કહેવાતો ગુણ જ હોવાથી. **'શું તે દ્રવ્યથી પૃથક્‌પણે વર્તે છે ?'** આહા..હા...! એ સત્તા ઉત્પાદ-વ્યયપણે પરિણમી એ સત્તા દ્રવ્યથી પૃથક્‌પણે વર્તે છે ? સત્તા ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવપણે પરિણમી તે સત્તા દ્રવ્યથી પૃથક્‌પણે વર્તે છે ? આ..હા..હા...! થોડામાં ઘણું ભર્યું (છે) ! દ્રવ્યત્વ તે ભાવ કહેવાય છે ને ? દ્રવ્યનો ભાવ કહેવાય ને ઈ ? સત્તા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

એ દ્રવ્યનો ભાવ (છે). દ્રવ્ય 'ભાવવાળું' (કહેવાય) અને ગુણ 'ભાવ' (કહેવાય). દ્રવ્ય ભાવવાળું અથવા ગુણવાળું અને ભાવ ગુણ, એમ કહેવાતું (હોવા છતાં) પણ ગુણ જ હોવાથી (તે દ્રવ્યથી જુદો નથી). ભલે (એમ કહેવાય કે) આ દ્રવ્યનો આ ભાવ (છે) પણ ભાવનો અર્થ ગુણ જ છે. આ..હા...! દ્રવ્યનો અસ્તિત્વભાવ, દ્રવ્યનો સત્તાભાવ (કહેવાય) પણ એ દ્રવ્યનો સત્તાભાવ તે દ્રવ્ય જ છે.

આ..હા..હા..હા...! આચાર્યોએ દિગંબર સંતોએ કામ કર્યું છે ! માણસ આગ્રહ છોડીને જરી (વિચારે તો સત્ય સમજાય એવું છે). એને ખોટું લાગે કે, 'આ બધું અમારું ખોટું ?' પણ બાપુ ! વિચાર તો કર, ભાઈ ! આહા..હા...! આવી વાતની બીજે ક્યાં ગંધ છે ? આ કરો... આ કરો... આ કરો... આ કરો... આ કરો... અહીં કહે છે તું કર... કર... કરવાનું કહે છે (પણ) તારી સત્તાના પરિણામ તારામાં અને એની સત્તાના પરિણામ એનામાં. કોનું કરવું છે તારે ? કેમકે એ દ્રવ્ય સત્તા વિનાનું છે ? અને એ સત્તા ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ વિનાની છે ? અને ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ દ્રવ્ય વિનાના છે ? આહા..હા...! આવી વાત છે. (સમજે નહિ અને પછી) વાદવિવાદ કરે (કે), નહિ, આનાથી આમ થયું, કર્મનો આકરો (ઉદય) આવે ત્યારે વિકાર થાય જ. નહિતર વિકાર છે એ સ્વભાવ થઈ જાય. અહીં કહે છે કે, પણ વિકાર થવાનો પર્યાય તે વખતે સત્તા નામના ગુણથી એ જાતનું અસ્તિત્વનું પરિણમન થવાનું છે એ ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ(રૂપ) પોતાથી થયું છે, કર્મને લઈને નહિ. આ..હા..હા...! (એક વિદ્વાન છે) એ જ્યાં હોય ત્યાં એ જ નાખે છે કે, કર્મને લઈને થાય... કર્મને લઈને થાય... કર્મને લઈને થાય. જ્ઞાનાવરણીયને લઈને જ્ઞાન થાય. આહા..હા...!

અહીં કહે છે કે, જ્ઞાનમાં જે ઓછા-વત્તાપણું થાય છે એ જ્ઞાનમાં સત્તા નામનો ગુણ છે અથવા જ્ઞાન પણ હયાતીવાળો ગુણ છે ને ? એ હયાતીવાળો પોતે જ ઉત્પાદ-વ્યયપણે થાય છે. ધ્રુવપણું રાખીને ઉત્પાદપણે થાય છે. હીણી પર્યાય થાઓ કે અધિક થાઓ, એ પોતાના જ ઉત્પાદ-વ્યયથી થાય છે, પરને લઈને નહિ. આહા..હા...! (એક વિદ્વાન સાથે) આ જ મોટો વાંધો હતો ને ? એણે બધા પુસ્તકોમાં લખ્યું છે કે, 'સોનગઢ'નું સાહિત્ય જૂઠું છે, બધાને ડુબાડી દેશે.' આહા..હા...! એણે બિચારાએ આ વાત સાંભળી નહોતી. આહા..હા...!

કોઈ પણ સમયે કર્મનો ઉત્પાદ-વ્યય એની સત્તામાં અને એના સત્‌થી છે. શું કીધું ઈ ? કર્મ છે તે તેની સત્તાથી છે અને તે સત્તા તેનું સત્‌ છે – દ્રવ્ય છે. એટલે એ દ્રવ્યથી સત્તા છે અને સત્તાથી પરિણમન છે, એ બધું અભેદ છે. આ..હા..હા...! એમ ભગવાનઆત્મામાં વિકારના પરિણામ ઉત્પાદપણે (થાય) છે એ સત્તા નામના (ગુણને લઈને) અથવા અસ્તિત્વગુણને લઈને ઉત્પાદ-વ્યય પરિણમે છે તે સત્તાગુણનું પરિણમન છે, એ કર્મને લઈને નહિ. અમારે

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथ द्रव्यस्य सदुत्पादासदुत्पादयोरविरोधं साधयति -

एवंविहं सहावे दव्वं दव्वत्थपज्जयत्थेहिं।
सदसब्भावणिबद्धं पादुब्भावं सदा लभदि।।१११।।
एवंविधं स्वभावे द्रव्यं द्रव्यार्थपर्यायार्थाभ्याम्।
सदसद्भावनिबद्धं प्रादुर्भावं सदा लभते।।१११।।

एवमेतद्यथोदितप्रकारसाकल्याकलङ्कलाञ्छनमनादिनिधनं सत्स्वभावे प्रादुर्भावमास्कन्दति द्रव्यम्। स तु प्रादुर्भावो द्रव्यस्य द्रव्याभिधेयतायां सद्भावनिबद्ध एव स्यात; पर्यायाभिधेतायां त्वसद्भावनिबद्ध एव। तथा हि-यदा द्रव्यमेवाभिधीयते, न पर्यायास्तदा प्रभवावसानवर्जिता-

---

एवं गुणगुणिव्याख्यानरूपेण प्रथमगाथा, द्रव्यस्य गुणपर्यायाभ्यां सह भेदो नास्तीति कथनरूपेण द्वितीया चेति स्वतन्त्रगाथाद्वयेन षष्ठस्थलं गतम्। अथ द्रव्यस्य द्रव्यार्थिकपर्यायार्थिक-नयाभ्यां सदुत्पादासदुत्पादौ दर्शयति - **एवंविहसब्भावे** एवंविधसद्भावे सत्तालक्षणमुत्पादव्ययध्रौव्यलक्षणं

હવે દ્રવ્યને સત્-ઉત્પાદ અને અસત્-ઉત્પાદ હોવામાં અવિરોધ સિદ્ધ કરે છે :–

આવું દરવ દ્રવ્યાર્થ-પર્યાયાર્થથી નિજભાવમાં
સદ્ભાવ-અણસદ્ભાવયુત ઉત્પાદને પામે સદા. ૧૧૧.

શું કરવું ? ભાઈ ! કર્મનું જોર છે... કર્મનું જોર છે... કર્મનું જોર છે... એ બધી તદ્દન મિથ્યા ભ્રમણા છે. આહા..હા...!

'**દ્રવ્યત્વ તે તેનો 'ભાવ' નામથી કહેવાતો ગુણ...**' સત્તા ગુણ કહો કે ભાવ કહો. (તે ગુણ જ હોવાથી) '**શું તે દ્રવ્યથી પૃથક્પણે વર્તે છે ?**' એ ગુણ કહો કે ભાવ (કહો), (શું) તે દ્રવ્યથી જુદા વર્તે છે ? '**નથી જ વર્તતું. તો પછી દ્રવ્ય સ્વયમેવ (પોતે જ) સત્તા હો.**' વસ્તુ પોતે જ સ્વયમેવ સત્તા છે અને એ સત્તા ઉત્પાદ-વ્યયપણે પરિણમે છે. આહા..હા...! શબ્દો થોડા છે પણ ભાવ એમાં ઘણા ભર્યા છે ! આહા..હા...! અહીં તો સત્ શું છે એની વાત

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

भियौंगपद्यप्रवृत्ताभिर्द्रव्यनिष्पादिकाभिरन्वयशक्तिभिः प्रभवावसानलाञ्छनाः क्रमप्रवृत्ताः पर्यायनिष्पादिका व्यतिरेकव्यक्तीस्तास्ताः संक्रामतो द्रव्यस्य सद्भावनिबद्ध एव प्रादुर्भावः, हेमवत्। तथा हि - यदा हेमैवाभिधीयते, नाङ्गदादयः पर्यायास्तदा हेमसमानजीविताभियौंग-पद्यप्रवृत्ता - भिर्हेमनिष्पादिकाभिरन्वयशक्तिभिरङ्गदादिपर्यायसमानजीविताः क्रमप्रवृत्ता अङ्गदादिपर्याय-निष्पादिका व्यतिरेकव्यक्तीस्तास्ताः संक्रामतो हेम्नः सद्भावनिबद्ध एव

गुणपर्यायलक्षणं द्रव्यं चेत्यैवंविधपूर्वोक्तसद्भावे स्थितं, अथवा **एवंविहं सहावे** इति पाठान्तरम्। तत्रैवंविधं पूर्वोक्तलक्षणं स्वकीयसद्भावे स्थितम्। किम्। **दव्वं** द्रव्यं कर्तृ। किं करोति। **सदा लभदि** सदा सर्वकालं लभते। किं कर्मतापन्नम्। **पादुब्भावं** प्रादुर्भावमुत्पादम्। कथंभूतम्। **सदसब्भावणिबद्धं** सद्भावनिबद्धमसद्भावनिबद्धं च। काभ्यां कृत्वा। **दव्वत्थपज्जयत्थेहिं** द्रव्यार्थिक-पर्यायार्थिकनयाभ्यामिति। तथा हि - यथा यदा काले द्रव्यार्थिकनयेन विवक्षा क्रियते, यदेव कटकपर्याये सुवर्ण तदेव कङ्कणपर्याये नान्यदिति, तदा काले सद्भावनिबद्ध एवोत्पादः।

અન્વયાર્થ :– **[एवंविधं द्रव्यं]** આવું (પૂર્વોક્ત) દ્રવ્ય **[स्वभावे]** સ્વભાવમાં **[द्रव्यार्थपर्यायार्थाभ्यां]** દ્રવ્યાર્થિક અને પર્યાયાર્થિક નયો વડે **[सदसद्भावनिबद्धं प्रादुर्भावं]** સદ્‌ભાવસંબદ્ધ અને અસદ્‌ભાવસંબદ્ધ ઉત્પાદને **[सदा लभते]** સદા પામે છે.

ટીકા :– આ પ્રમાણે યથોદિત સર્વ પ્રકારે અકલંક લક્ષણવાળું, અનાદિનિધન આ દ્રવ્ય સત્-સ્વભાવમાં (અસ્તિત્વસ્વભાવમાં) ઉત્પાદ પામે છે. દ્રવ્યનો તે ઉત્પાદ, દ્રવ્યની અભિધેયતા વખતે સદ્‌ભાવસંબદ્ધ જ છે અને પર્યાયોની અભિધેયતા વખતે અસદ્‌ભાવસંબદ્ધ જ છે. તે સ્પષ્ટ સમજાવવામાં આવે છે :–

છે, બાપુ ! અહીં કોઈ પક્ષ નથી, વાડો નથી. આ તો સત્‌ની સ્થિતિની મર્યાદા, સત્‌ની મર્યાદા કયે પ્રકારે છે ? (તે બતાવે છે). આહા..હા...! એ ૧૧૦ (ગાથા પૂરી) થઈ.

‘**હવે દ્રવ્યને સત્-ઉત્પાદ અને અસત્-ઉત્પાદ હોવામાં અવિરોધ સિદ્ધ કરે છે :–**’ શું કહે છે ? દ્રવ્ય છે અને ઉત્પાદ થાય છે. એ સત્‌નો ઉત્પાદ છે અને અસત્‌નો ઉત્પાદ છે. પહેલાં નહોતું અને નવું થયું એ અપેક્ષાએ અસત્‌નો ઉત્પાદ (કહે છે). (તેમાં) ‘**અવિરોધ સિદ્ધ કરે છે :–**’ એમાં વિરોધ નથી. શું કહ્યું ઈ ? દ્રવ્ય છે એમાં ‘છે’ તેનો ઉત્પાદ છે, ‘છે’ તેનો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

प्रादुर्भावः। यदा तु पर्याया एवाभिधीयन्ते, न द्रव्यं, तदा प्रभवावसानलाञ्छनाभिः क्रमप्रवृत्ताभिः पर्यायनिष्पादिकाभि-र्व्यतिरेकव्यक्तिभिस्ताभिस्ताभिः प्रभवावसानवर्जिता यौगपद्यप्रवृत्ता द्रव्यनिष्पादिका अन्वयशक्तीः संक्रामतो द्रव्यस्यासद्भावनिबद्ध एव प्रादुर्भावः, हेमवदेव। तथा हि - यदाङ्गदादिपर्याया एवाभिधीयन्ते न हेम, तदाङ्गदादिपर्यायसमानजीविताभिः क्रमप्रवृत्ताभिरङ्गदादिपर्यायनिष्पादिका-भिर्व्यतिरेकव्यक्तिभिस्ताभिस्ताभिर्हेमसमानजीविता

कस्मादिति चेत्। द्रव्यस्य द्रव्यरूपेणाविनष्टत्वात्। यदा पुनः पर्यायविवक्षा क्रियते, कटकपर्यायात् सकाशादन्यो यः कङ्कणपर्यायः सुवर्णसम्बन्धी स एव न भवति, तदा पुनरसदुत्पादः। कस्मादिति चेत्। पूर्वपर्यायस्य विनष्टत्वात्। तथा यदा द्रव्यार्थिकनयविवक्षा क्रियते, य एव पूर्वं गृहस्थावस्थायामेवमेवं गृहव्यापारं कृतवान् पश्चाज्जिनदीक्षां गृहीत्वा स एवेदानी रामादिकेवलिपुरुषो निश्चयरत्नत्रयात्मकपरमात्मध्यानेननान्तसुखामृततृप्तो जातः, न चान्य इति, तदा सद्भावनिबद्ध एवोत्पादः। कस्मादिति चेत्। पुरुषत्वेनाविष्टत्वात्। यदा तु पर्यायनयविवक्षा

જ્યારે દ્રવ્ય જ કહેવામાં આવે છે–પર્યાયો નહિ, ત્યારે ઉત્પત્તિવિનાશ રહિત, યુગપદ્ પ્રવર્તતી, દ્રવ્યની નિપજાવનારી અન્વયશક્તિઓ વડે, ઉત્પત્તિવિનાશલક્ષણવાળી, ક્રમે પ્રવર્તતી, પર્યાયોની નિપજાવનારી તે તે વ્યતિરેકવ્યક્તિઓને પામતા દ્રવ્યને સદ્ભાવસંબદ્ધ જ ઉત્પાદ છે; સુવર્ણની જેમ, તે આ પ્રમાણે : જ્યારે સુવર્ણ જ કહેવામાં આવે છે–બાજુબંધ વગેરે પર્યાયો નહિ, ત્યારે સુવર્ણ જેટલું ટકનારી, યુગપદ્ પ્રવર્તતી, સુવર્ણની નિપજાવનારી અન્વયશક્તિઓ વડે, બાજુબંધ વગેરે પર્યાયો જેટલું ટકનારી, ક્રમે પ્રવર્તતી, બાજુબંધ વગેરે પર્યાયોની નિપજાવનારી તે તે વ્યતિરેકવ્યક્તિઓને પામતા સુવર્ણને સદ્ભાવસંબદ્ધ જ ઉત્પાદ છે.

ઉત્પાદ છે, એક વાત. બીજી વાત–નથી તેનો ઉત્પાદ છે. દ્રવ્યમાં હતું તે આવ્યું છે, એ સત્ છે અને પર્યાયમાં નહોતું અને પર્યાય થઈ છે તે અસત્ પર્યાય છે. બન્નેમાં વિરોધ નથી. આહા..હા...! અસત્-ઉત્પાદ હોવામાં અવિરોધ દેખાય. બેમાં વિરોધ નથી એમ કહેવું છે. આ ગાથામાં માથે (–મથાળામાં) આટલું છે ! છે ? શું કીધું ?

વસ્તુનો સત્-ઉત્પાદ (અર્થાત્) છે તે ઊપજે છે અને નથી તે ઊપજે છે એ બે ભાવમાં વિરોધ નથી. છે તે ઊપજે છે ઈ સત્‌ની અપેક્ષાએ (કહ્યું છે) અને નથી તે ઊપજે છે એ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

यौगपद्यप्रवृत्ता हेमनिष्पादिका अन्वयशक्तिः संक्रामतो हेम्नोऽसद्भावनिबद्ध एव प्रादुर्भावः। अथ पर्यायाभिधेयतायामप्यसदुत्पात्तौ पर्याय-निष्पादिकास्तास्ता व्यतिरेकव्यक्तयो यौगपद्य-प्रवृत्तिमासाद्यान्वयशक्तित्वमापन्नाः पर्यायान् द्रवीकुर्युः, तथाङ्गदादिपर्यानिष्पादिकाभिस्ता-भिस्ताभिर्व्यतिरेकव्यक्तिभियौंगपद्यप्रवृत्तिमासाद्यान्वय-शक्तित्वमापन्नाभिरङ्गदादिपर्याया अपि हेमीक्रियेरन। द्रव्याभिधेयतायामपि सदुत्पात्तौ द्रव्यनिष्पादिका अन्वयशक्तयः क्रमप्रवृत्तिमासाद्य तत्तद्व्यतिरेकव्यक्तित्वमापन्ना द्रव्यं पर्यायीकुर्युः, तथा हेमनिष्पादिकाभिरन्वयशक्तिभिः क्रमप्रवृत्तिमासाद्य तत्तद्व्यतिरेकमापन्नाभिर्हेमाङ्गदादिपर्याय-मात्रीक्रियेत। ततो द्रव्यार्थादेशात्सदुत्पादः, पर्यायार्थादेशादसत् इत्यनद्यम्।।१११।।

क्रियते, पूर्वं सरागावस्थायाः सकाशादन्योऽयं भरतसगररामपाण्डवादिकेवलिपुरुषाणां संबन्धी निरुपरागपरमात्म-पर्यायः स एव न भवति, तदा पुनरसद्भावनिबद्ध एवोत्पादः। कस्मादिति चेत्। पूर्वपर्यायादन्य-त्वादिति। यथेदं जीवद्रव्ये सदुत्पादासदुत्पादव्याख्यानं कृतं तथा सर्वद्रव्येषु यथासंभवं ज्ञातव्यमिति।।१११।।

અને જ્યારે પર્યાયો જ કહેવામાં આવે છે–દ્રવ્ય નહિ, ત્યારે ઉત્પત્તિવિનાશ જેમનું લક્ષણ છે એવી, ક્રમે પ્રવર્તતી પર્યાયોની નિપજાવનારી તે તે વ્યતિરેકવ્યક્તિઓ વડે, ઉત્પત્તિવિનાશ રહિત, યુગપદ્ પ્રવર્તતી, દ્રવ્યની નિપજાવનારી અન્વયશક્તિઓને પામતા દ્રવ્યને અસદ્ભાવસંબદ્ધ જ ઉત્પાદ છે; સુવર્ણની જેમ જ. તે આ પ્રમાણે : જ્યારે બાજુબંધ વગેરે પર્યાયો જ કહેવામાં

પર્યાયની અપેક્ષાએ (કહ્યું). પર્યાય નહોતી અને ઊપજી એ પર્યાયની અપેક્ષાએ (અસત્-ઉત્પાદ કહ્યું છે). સમજાણું કાંઈ આમાં ? ૧૧૧ (ગાથા).

एवंविहं सहावे दव्वं दव्वत्थपज्जयत्थेहिं।
सदसब्भावणिबद्धं पादुब्भावं सदा लभदि।।१११।।

આવું દરવ દ્રવ્યાર્થ-પર્યાયાર્થથી નિજભાવમાં,
સદ્ભાવ-અણસદ્ભાવયુત ઉત્પાદને પામે સદા. ૧૧૧.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આવે છે–સુવર્ણ નહિ, ત્યારે બાજુબંધ વગેરે પર્યાયો જેટલું ટકનારી, ક્રમે પ્રવર્તતી, બાજુબંધ વગેરે પર્યાયોની નિપજાવનારી તે તે વ્યતિરેકવ્યક્તિઓ વડે, સુવર્ણ જેટલું ટકનારી, યુગપદ્ પ્રવર્તતી, સુવર્ણની નિપજાવનારી અન્વયશક્તિઓને પામતા સુવર્ણને અસદ્ભાવયુક્ત જ ઉત્પાદ છે.

હવે, પર્યાયોની અભિધેયતા વખતે પણ, અસત્-ઉત્પાદમાં પર્યાયોની નિપજાવનારી તે તે વ્યતિરેકવ્યક્તિઓ યુગપદ્પ્રવૃત્તિ પામીને અન્વયશક્તિપણાને પામતી થકી પર્યાયોને દ્રવ્ય કરે છે (–પર્યાયોની વિવક્ષા વખતે પણ, વ્યતિરેકવ્યક્તિઓ અન્વયશક્તિરૂપ બનતી થકી પર્યાયોને દ્રવ્યરૂપ કરે છે); જેમ બાજુબંધ વગેરે પર્યાયોની નિપજાવનારી તે તે વ્યતિરેકવ્યક્તિઓ યુગપદ્પ્રવૃત્તિ પામીને અન્વયશક્તિપણાને પામતી થકી બાજુબંધ વગેરે પર્યાયોને સુવર્ણ કરે છે તેમ. દ્રવ્યની અભિધેયતા વખતે પણ, સત્-ઉત્પાદમાં દ્રવ્યની નિપજાવનારી અન્વયશક્તિઓ ક્રમપ્રવૃત્તિ પામીને તે તે વ્યતિરેકવ્યક્તિપણાને પામતી થકી દ્રવ્યને પર્યાયો (–પર્યાયોરૂપ) કરે છે, જેમ સુવર્ણની નિપજાવનારી અન્વયશક્તિઓ ક્રમપ્રવૃત્તિ પામીને તે તે વ્યતિરેકવ્યક્તિપણાને પામતી થકી સુવર્ણની બાજુબંધઆદિ પર્યાયમાત્ર (–પર્યાયમાત્રરૂપ) કરે છે તેમ.

માટે દ્રવ્યાર્થિક કથનથી સત્-ઉત્પાદ છે, પર્યાયાર્થિક કથનથી અસત્-ઉત્પાદ છે – તે વાત અનવદ્ય (નિર્દોષ, અબાધ્ય) છે.

આહા..હા...! આવી જાતનો ઉપદેશ ! શું આમાં કરવું શું ? કાંઈ કરવું નથી આવતું ? તે દ્રવ્યની તેની પર્યાય તેનાથી છે તે માનવું તે માન. કોઈ પણ ક્ષણે વિલક્ષણ દ્રવ્ય દેખીને, બીજાના દ્રવ્યને વિલક્ષણ દેખીને વિલક્ષણ પર્યાય તને દેખાતી હોય તો એ પરને લઈને નથી. આ લાકડું અમસ્તુ પડ્યું છે (પછી એની ઉપર વાંસલો પડ્યો અને કટકો થયો) તો એ સંયોગને લઈને ત્યાં પર્યાય થઈ છે એમ નથી. વાંસલો નહોતો ત્યાં સુધી લાકડાનો કટકો નહોતો (પણ વાંસલો પડ્યો અને કટકો થયો તો) લોકો સંયોગથી જોવે છે કે આને લઈને આ થયું. જ્ઞાની જોવે છે કે એની સત્તા છે તેનો ઉત્પાદપર્યાય આ પ્રમાણે (થવાનો) હતો તો તેનાથી થયું છે. આહા..હા...! ભાઈ ! આ તો સમજાય એવું છે. આહા..હા...!

શીશપેનને સારી છરી અડી, આમ છરી (અડી) તો એ સંયોગથી દેખનારા એમ દેખે છે કે, એનાથી થાય છે. એ સંયોગને દેખનારા મિથ્યાદૃષ્ટિ એનાથી દેખે છે અને સ્વભાવની સ્થિતિના દેખનારા તે ટાણે તે સત્તાનો ઉત્પાદ તે રીતે થવાનો છે (તે) તેના ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવથી થયું છે (એમ દેખે છે). એ છરીથી થયું નથી. આ..હા..હા...! આવું કોણ માને ?

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ભાવાર્થ :– જે પહેલાં હયાત હોય તેની જ ઉત્પત્તિને સત્-ઉત્પાદ કરે છે અને જે પહેલાં હયાત ન હોય તેની ઉત્પત્તિને અસત્-ઉત્પાદ કહે છે. જ્યારે પર્યાયોને ગૌણ કરીને દ્રવ્યનું મુખ્યપણે કથન કરવામાં આવે છે, ત્યારે તો જે હયાત હતું તે જ ઉત્પન્ન થાય છે (કારણ કે દ્રવ્ય તો ત્રણે કાળે હયાત છે); તેથી દ્રવ્યાર્થિક નયથી તો દ્રવ્યને સત્-ઉત્પાદ છે. અને જ્યારે દ્રવ્યને ગૌણ કરીને પર્યાયોનું મુખ્યપણે કથન કરવામાં આવે છે, ત્યારે જે હયાત નહોતું તે ઉત્પન્ન થાય છે (કારણ કે વર્તમાન પર્યાય ભૂતકાળે હયાત નહોતો), તેથી પર્યાયાર્થિક નયથી દ્રવ્યને અસત્-ઉત્પાદ છે.

અહીં એ લક્ષમાં રાખવું કે દ્રવ્ય અને પર્યાયો જુદી જુદી વસ્તુઓ નથી; તેથી પર્યાયોની વિવક્ષા વખતે પણ, અસત્-ઉત્પાદમાં, જે પર્યાયો છે તે દ્રવ્ય જ છે, અને દ્રવ્યની વિવક્ષા વખતે પણ, સત્-ઉત્પાદમાં, જે દ્રવ્ય છે તે પર્યાયો જ છે. ૧૧૧.

મુમુક્ષુ :– જેને સુખી થવું હોય ઈ માને.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– હા, જેને સત્ય જોઈતું હોય ઈ માને, બાપા ! આહા..હા...! દુનિયા દુનિયાને ઠેકાણે ગમે તે (રીતે) રહે. આહા..હા...! રોટલીના બે ટુકડા દાંતથી થાય છે એમ જોનારા સંયોગથી જોવે છે. શું કીધું ઈ ? રોટલીના બે ટુકડા દાંતથી થાય એ સંયોગથી જોવે છે. સંયોગ થયો માટે આ ટુકડા થયા એ એની વિલક્ષણતા સંયોગથી થઈ એમ અજ્ઞાની માને છે. ધર્મી એમ માને છે કે તે રોટલીના પરમાણુની સત્તા તે રીતે ત્યાં ટુકડા થવાનો પર્યાયનો ઉત્પાદકાળ છે તો ઉત્પાદ થયો છે. આહા..હા...! એકદમ વિલક્ષણતા દેખી માટે પરને લઈને થયું, પહેલું કેમ નહોતું ? આ દાંત અડ્યા ત્યારે કટકા થયા. ઈ સંયોગને દેખનારા એના સત્‌ની તે સમયની ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ સત્તા છે તેનાથી થયું એ જોતા નથી. આહા..હા...! આવું છે. ૧૧૧મી ને ?

ટીકા :– 'આ પ્રમાણે યથોદિત...' યથા-ઉદિત. **'સર્વ પ્રકારે અકલંક લક્ષણવાળું....'** આ..હા..હા...! (અકલંક એટલે) 'નિર્દોષ (આ દ્રવ્ય પૂર્વે કહેલા સર્વ પ્રકારે નિર્દોષ લક્ષણવાળું છે).' આહા..હા...! દ્રવ્યની સત્તા અને સત્તાના ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ એ નિર્દોષ લક્ષણ છે. શું કીધું સમજાણું ? દ્રવ્યનો સત્તાગુણ અને 'ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવયુક્તં સત્' અને 'સત્ દ્રવ્ય લક્ષણમ્' તે નિર્દોષ લક્ષણ છે. આ..હા..હા...! 'તત્ત્વાર્થસૂત્ર'નું (સૂત્ર) છે પણ પક્ષને આડે સૂઝ પડે નહિ, સૂઝ પડે નહિ. આહા..હા...!

'આ પ્રમાણે યથોદિત...' યથા-ઉદિત પ્રગટ છે. **'સર્વ પ્રકારે અકલંક લક્ષણવાળું,**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અનાદિનિધન આ દ્રવ્ય સત્-સ્વભાવમાં (અસ્તિત્વસ્વભાવમાં) ઉત્પાદ પામે છે.' આ..હા..હા...! કેટલી વાત કરી છે ! '**અનાદિનિધન આ દ્રવ્ય...**' એટલે કોઈ પણ દ્રવ્ય. '**સત્-સ્વભાવમાં (અસ્તિત્વસ્વભાવમાં)...**' પોતાના '**ઉત્પાદને પામે છે.**' આ..હા..હા...! ગુરુનો શિષ્ય નથી અને શિષ્યનો ગુરુ નથી, એમ કહે છે. ગુરુથી (જ્ઞાન) થાતું નથી. ગુરુનો સંયોગ દેખીને, વાણી સાંભળીને આ (જ્ઞાન) થયું (એમ) સંયોગને દેખનારા છે (એની) દૃષ્ટિ ખોટી છે.

મુમુક્ષુ :– ગુરુનો ઉપકાર ભૂલવાની વાત છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ઈ ઉપકારની વાત પછી. ઉપકારનો અર્થ પછી વિનય આદિ આવે, પણ પહેલો આ સિદ્ધાંત નક્કી થઈને (પછી આવે). અહીં તો એવી વાત છે, બાપુ ! આહા..હા...! (કોઈ એમ કહે કે) અમારો ઉપકાર તમે માનો, તમે આમ કરો ને તમે આમ કરો ને તમે આમ કરો... કોણ કરે ? બાપુ ! સાંભળને ભાઈ ! આહા..હા...! ઈ જ આ લખાય છે ને ? ચૌદ બ્રહ્માંડનું ચિત્ર આવે છે ને ? '**जीवानाम परस्पर उपग्रहः**' જીવને પરસ્પર ઉપગ્રહ છે. ગુરુ શિષ્યને ઉપગ્રહ કરે છે, શિષ્ય ગુરુની સેવા કરે છે (એમ) પરસ્પર ઉપગ્રહ છે. આહા..હા...! ભાઈ ! આવે છે કે નહિ આ ચોપાનિયા ? અત્યારે મોઢા આગળ નાખે છે. ચૌદ બ્રહ્માંડ ચીતરે અને હેઠે લખે. '**जीवानाम परस्पर उपग्रहः**' પરસ્પર ઉપકાર ! એવું મીઠુ લાગે માણસને ! ઓશિયાળા ભિખારીને ! ઓશિયાળા ભિખારીને લાગે કે, આ..હા...! પરસ્પર ઉપકાર ! એનો આપણને ઉપકાર ! આ..હા...! એને લઈને આપણામાં થયું, હોં !

પ્રશ્ન :– 'ઉમાસ્વામી'ની વાત જૂઠી કેમ હોય ?

સમાધાન :– એમ ક્યાં કીધું છે ? એ તો ઉપકારનો અર્થ 'છે' એટલું જણાવ્યું છે. 'પરમાર્થ વચનિકા'માં અર્થ કર્યો. ઉપકારનો અર્થ કાંઈ કરે છે એમ નહિ. એ વખતે આ છે એને અહીં ઉપકાર તરીકે કહ્યું. 'વચનિકા'માં એવો અર્થ કર્યો છે. આહા..હા...! અત્યારે જગતમાં જાણે કે.. આ..હા...! પરસ્પર એકબીજા જીવ ઉપકાર કરે ! 'માંહોમાંહે સંપ કરો, પરોપકાર કરો, બીજાને મદદ કરો' આહા..હા...! ભાઈ ! શું કર્યું ત્યારે આ દવા ને કારખાના ને...?

(અહીંયાં તો કહે છે કે) કોઈ પણ દ્રવ્ય સત્તાના ગુણ વિના હોય નહિ અને સત્તાનો ગુણ ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ થયા વિના રહે નહિ. ખલાસ થઈ ગયું ! આ..હા..હા...! કોઈ પણ દ્રવ્ય સત્તાગુણ વિના હોય નહિ અને સત્તાનો ગુણ ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ વિના હોય નહિ. સમજાણું કાંઈ ? જે વસ્તુ છે, વસ્તુ છે, અસ્તિ – 'છે', 'છે' એમ જે સત્તાનો ગુણ છે, અસ્તિત્વગુણ સત્તાનો ગુણ છે, કોઈ પણ ચીજ 'છે', 'છે' એ ગુણમાં એ અસ્તિત્વ નામનો – સત્તા નામનો ગુણ છે. ઈ સત્તાગુણ છે એ ગુણીનો ગુણ છે, એ દ્રવ્યનો ગુણ છે અને તે સત્તા ઉત્પાદ-

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

વ્યય-ધ્રુવપણે પરિણમે છે. સમયે સમયે નવી પર્યાય થાય, જૂની જાય અને ધ્રુવપણે રહે એ સત્તાના પરિણમનનું સ્વરૂપ છે. એ સત્તાના પરિણમનનું સ્વરૂપ એ દ્રવ્યનું પરિણમન છે. એના પરિણમનમાં બીજાથી કાંઈ થયું છે એ વાતમાં કાંઈ માલ નથી. આવી વાતું છે, બાપા ! આહા..હા...! એ અહીં કહે છે, જુઓ !

'**દ્રવ્યનો તે ઉત્પાદ, દ્રવ્યની અભિધેયતા વખતે...**' (અભિધેયતા એટલે) 'કહેવાયોગ્યપણું; વિવક્ષા; કથની' વખતે '**સદ્‌ભાવસંબદ્ધ જ છે...**' શું કહે છે ? વસ્તુ જે છે – આત્મા, પરમાણુ, માટી, જડ, ધૂડ એ દરેકમાં જ્યારે એની પર્યાય થાય છે ત્યારે સત્તાથી થઈ, એના દ્રવ્યથી થઈ એ સદ્‌ભાવસંબદ્ધથી કહ્યું '**અને પર્યાયની અભિધેયતા વખતે અસદ્‌ભાવસંબદ્ધ જ છે.**' (અર્થાત્) પહેલાં એ (પર્યાય) નહોતી અને (પછી) થઈ એ અસદ્‌ભાવસંબદ્ધ કીધો. પહેલાં હતી ને થઈ એ સદ્‌ભાવસંબદ્ધ છે. વસ્તુ જે છે – આત્મા, આ પરમાણુમાં સત્તા સંબદ્ધ છે એ સત્તાથી થઈ – સત્તાના સંબદ્ધથી થઈ એમ કીધું. છે તે થઈ અને પૂર્વે નહોતી અને થઈ એ અપેક્ષાએ અસદ્‌ભાવસંબદ્ધ છે. પૂર્વની (પર્યાય) સાથે સંબંધ નથી, નવી પર્યાય સ્વતંત્ર થાય છે. ઝીણી વાત છે બહુ, બાપુ ! આવ્યું ને ?

'**દ્રવ્યનો ઉત્પાદ, દ્રવ્યની અભિધેયતા વખતે...**' દ્રવ્યનો ઉત્પાદ જ્યારે દ્રવ્યની મુખ્યતાથી કહેવું હોય તો તે '**વખતે સદ્‌ભાવસંબદ્ધ છે...**' 'છે' તે પર્યાય થઈ છે, 'છે' તે થઈ છે, હતી તે આવી છે અને પર્યાયની અપેક્ષાએ જોઈએ તો એ પર્યાય નહોતી ને થઈ છે. આવી વાત છે, બાપુ ! ઝીણી વાતું બહુ, બાપુ !

મુમુક્ષુ :– આ અને આ બે (થયા).

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– હા, બન્ને છે. 'છે' એમાંથી આવી છે (એ) સદ્‌ભાવસંબદ્ધ છે અને પર્યાય નહોતી અને વર્તમાન થઈ એ અસદ્‌ભાવસંબદ્ધ છે. બન્ને અવિરોધ છે, બેમાં વિરોધ નથી.

વિશેષ કહેશે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૧૧
પ્રવચન નં. – ૧૨૧
તા. ૦૧-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર' ગાથા–૧૧૧. **ટીકા :– 'આ પ્રમાણે યથોદિત સર્વ પ્રકારે...'** જેમ કહેવામાં આવ્યું છે એમ સર્વ પ્રકારે **'અકલંક લક્ષણવાળું,...'** (અર્થાત્) જેનું લક્ષણ નિર્દોષ (છે). **'અનાદિનિધન આ દ્રવ્ય...'** દ્રવ્ય. છ જ્ઞેયનો અધિકાર છે ને ? જે જ્ઞેય છે (એ) વસ્તુ તો અનાદિઅનંત છે. **'આ દ્રવ્ય સત્-સ્વભાવમાં (અસ્તિત્વસ્વભાવમાં) ઉત્પાદ પામે છે.'** એ અસ્તિત્વસ્વભાવ છે એમાં ઉત્પાદ પામે છે. (એ) સત્ ઉત્પાદ છે. એમ કહીને (એમ કહેવું છે કે), બીજો સંયોગ આવ્યો માટે ત્યાં વિલક્ષણ રીતે, વિપરીત રીતે, બીજી રીતે ઉત્પાદ દેખાય છે એમ નથી. એ દ્રવ્યની અન્વય શક્તિઓમાંથી પર્યાય આવી છે. પરદ્રવ્યના સંબંધથી આવી નથી. આ (બધી વાત) તો વિચાર માગે છે, ભાઈ ! આ વિચારનો વિષય છે.

'આ દ્રવ્ય સત્-સ્વભાવમાં (અસ્તિત્વસ્વભાવમાં) ઉત્પાદ પામે છે.' અસ્તિત્વસ્વભાવમાં ઉત્પાદ પામે છે (એમ કહ્યું) ! સત્તા જે એનો સ્વભાવ છે એમાં ઉત્પાદ પામે છે. આહા..હા...! **'દ્રવ્યનો તે ઉત્પાદ, દ્રવ્યની અભિધેયતા વખતે...'** (અર્થાત્) દ્રવ્યના મુખ્ય કથન વખતે. અભિધેયતા(નો અર્થ મૂળ ગ્રંથમાં નીચે) છે ને ? 'કહેવાયોગ્યપણું; વિવક્ષા; કથની.' **'સદ્‌ભાવસંબદ્ધ જ છે...'** આત્મામાં કે પરમાણુમાં જે સમયે અન્વયશક્તિ જે છે, આત્માની જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ (આદિ) અન્વયશક્તિઓ, પરમાણુમાં રંગ, ગંધ, રસ (આદિ) અન્વયશક્તિ, એમાં જે (અન્વયશક્તિ) છે એમાંથી પર્યાય ઉત્પન્ન થાય છે.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

દ્રવ્ય(ની) દૃષ્ટિથી જોઈએ (તો) '**દ્રવ્ય જ કહેવામાં આવે છે...**' એમ કહ્યું ને ? ત્યારે '**પર્યાયો નહિ,...**' આ..હા...! '**ત્યારે ઉત્પત્તિવિનાશરહિત,...**' (એટલે કે) અંદર સત્‌ની અન્વય-શક્તિઓ, વસ્તુ છે તે સત્ છે (તેથી) એની અન્વયશક્તિઓ પણ સત્ છે. એ '**યુગપદ્ પ્રવર્તતી,...**' (એટલે) સાથે (પ્રવર્તતી), '**દ્રવ્યની નિપજાવનારી...**' આ ભાષા બધી એવી ! '**અન્વયશક્તિઓ વડે,...**' આત્મા વસ્તુ છે એમાં જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ એ અન્વય શક્તિઓ – ગુણ છે. કાયમ રહેનારી શક્તિઓ – ગુણ અન્વય છે. એ વડે '**ઉત્પત્તિવિનાશલક્ષણવાળી,...**' એ વડે (જે કહ્યું) ત્યાં એટલી વાત (પૂરી થઈ).

હવે (કહે છે કે), '**ઉત્પત્તિવિનાશલક્ષણવાળી,...**' પર્યાયો. '**ક્રમે પ્રવર્તતી,...**' પર્યાયો '**પર્યાયોની નિપજાવનારી...**' (એટલે) અવસ્થાની નિપજાવનારી. '**તે તે વ્યતિરેક...**' (એટલે) ભિન્ન ભિન્ન '**વ્યક્તિઓને પામતા દ્રવ્યને સદ્‌ભાવસંબદ્ધ જ ઉત્પાદ છે;...**' વસ્તુ છે એમાં અન્વયશક્તિઓ એટલે ગુણ છે એના સંબંધથી ત્યાં પર્યાય ઉત્પન્ન થાય છે. દ્રવ્યના લક્ષે (કહીએ તો) દ્રવ્યનો અન્વય છે એનાથી સત્ છે તે ઉત્પન્ન થાય છે, શક્તિઓ છે તે ઉત્પન્ન થાય છે. સમજાય છે આમાં ? વસ્તુ જે છે એમાં અન્વયશક્તિઓ – ગુણો અનાદિઅનંત છે. વસ્તુ જેમ અનાદિઅનંત છે એમ (શક્તિઓ અનાદિઅનંત છે). એ શક્તિઓને અવલંબીને જે પર્યાય – વ્યતિરેક થાય છે એ નવી થઈ છે એમ નહિ. એ 'છે' એમાંથી થઈ માટે તેને સત્ સંબંધ કહેવામાં આવે છે. વાણિયાને આવું વિચારવાનો વખત ક્યારે લેવો ?

'**પર્યાયોની નિપજાવનારી તે તે વ્યતિરેકવ્યક્તિઓને પામતા દ્રવ્યને...**' વસ્તુને '**સદ્‌ભાવસંબદ્ધ જ ઉત્પાદ છે;...**' (મૂળ પુસ્તકમાં સદ્‌ભાવસંબદ્ધનો અર્થ છે) 'હયાતી સાથે સંબંધવાળો–સંકળાયેલો. (દ્રવ્યની વિવક્ષા વખતે,...)' દ્રવ્યની મુખ્યતા(થી) જ્યારે કથન કરવામાં આવે ત્યારે '(અન્વયશક્તિઓને મુખ્ય અને વ્યતિરેકવ્યક્તિઓને ગૌણ...)' આત્મામાં અંદર અન્વયશક્તિઓ જે જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ ત્રિકાળ (છે) એની મુખ્યતા(થી) કથન થાય ત્યારે તેમાંથી પર્યાય થાય છે એ સત્ છે, તેમાંથી થાય છે માટે એને સત્ સંબંધથી પર્યાય ઉત્પન્ન થઈ એમ કહેવામાં આવે છે.

અન્વયશક્તિ છે એમાંથી જ (પર્યાય) આવે છે. આત્મામાં અનંત ગુણો છે એમાંથી જ આવે છે ઈ સદ્‌ભાવસંબદ્ધ કહેવામાં આવે છે. દ્રવ્યની મુખ્યતાથી (કહીએ તો એ પર્યાય) નવી ઉત્પન્ન થઈ એમ નહિ. આવું છે. ક્રિયાકાંડમાં (લોકો) બિચારા ચડી ગયા. તત્ત્વની વાત આખી પડી રહી.

અહીં ઈ કહેવા માગે છે કે, વસ્તુમાં પર્યાય જે ઉત્પન્ન થાય છે એ અન્વયશક્તિઓના સંબંધથી થાય છે માટે સત્ સંબંધથી સત્‌થી થઈ છે. 'છે' એમાંથી થઈ છે. સમજાણું કાંઈ ?

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

એકદમ નવી પર્યાય લાગે, વિલક્ષણ પર્યાય લાગે એને એમ લાગે કે, આ સંયોગ કંઈક આવ્યો માટે આવી વિલક્ષણ (પર્યાય) આવી, તો અહીં કહે છે કે, એ વાત તારી જૂઠી છે. એ અન્વયશક્તિના સંબંધથી આવેલી છે માટે સત્ સંબંધ કહેવામાં આવે છે. આ..હા...! આવું બધું શીખવું ! (એની કરતાં) પાધરી સામાયિક, પૌષધ, પ્રતિક્રમણ કરવા માંડે (એટલે) થઈ (ગયો ધર્મ) ! એકલા મીંડાં વળે. આહા..હા...! ધર્મની ખબર ન મળે એટલે લોકો બિચારા (બીજે રસ્તે ચડી ગયા). એક જણાનું તો એવું સાંભળ્યું, નામ નથી આપતા, (ઈ એમ કહેતા કે) આ શરીર છે ઈ મરી ગયા પછી સોંપવું. શું કહેવાય ઈ ? મેડિકલ કૉલેજ ! મરી ગયેલું સોંપવું કે જેથી એને ચીરવામાં કામ આવે. મરી ગયા પછી આંખ્યું કાઢીને આપે. આ શું પણ ? શરીર પર છે, આંખ્યું પર છે (તેને) હું દઉં છું એ વાત જ – માન્યતા જ મિથ્યાત્વ છે.

મુમુક્ષુ :– એમાંથી આંખો કાઢી આંધળા માણસમાં લગાવે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ચડાવે છે ને, ખબર છે ને ! ચડાવે છે અને દેખતા થાય છે. એ આંખ તો જડ હોય છે પણ પેલાની આંખમાં તેજ હોય ને, અંદર આત્મા જોડાય એટલે દેખાય. પણ આ તો (એમ કહે કે) શરીર મેડિકલ (કૉલેજમાં) સોંપી દેવું અને આંખ્યું પણ સોંપી દેવી. એમાંથી જાણે મોટો ધર્મ કર્યો (એમ માને) ! આ..હા..હા...! અરે..રે...! શું કરે છે જીવ ? ઈ શરીરને અને આત્માને – દ્રવ્યને સંબદ્ધ શું છે ? એ શરીર આત્માનું હતું ક્યાં તે આત્મા શરીરને આપે ? કે, હું મરી ગયા પછી આ શરીર મારું નહિ. (માટે શરીરને) મેડિકલમાં દઈને ચીરવું હોય તો ચીરવું, આમ કરવું ને તેમ કરવું. એ તો જડનું હતું આત્માનું કાંઈ હતું નહિ. ઈ આપ્યું – 'મેં આપ્યું' એ વાત જ જૂઠી છે.

મુમુક્ષુ :– શુભભાવ થાય.

સમાધાન :– ઈ શુભભાવ(માં) મિથ્યાત્વનું પાપ (છે). એમાં કાંઈ (નહિ). આહા..હા...!

અહીં તો એમ કહેવા માગે છે કે, તને બાહ્ય સંયોગોના સંબંધમાં એ વખતે આત્માની પર્યાય એકદમ વિલક્ષણ અને એકદમ નવી દેખાય, મતિજ્ઞાનમાંથી એકદમ કેવળ(જ્ઞાન) થાય ! આ..હા..હા...! અને મિથ્યાત્વનો નાશ થઈને એકદમ ક્ષાયિક સમકિત થાય, ભલે ક્ષયોપશમ થઈને ક્ષાયિક થાય, પણ આમ ક્ષાયિક (થાય એટલે) જાણે કે... આ..હા..હા...! એ ચીજ કોઈ પરના સંબંધને લઈને એમાં છે ? (તો કહે છે કે) ના. અંદર એની અન્વયશક્તિઓ – ગુણો છે એના સંબંધથી થયેલી, ઈ સત્‌થી થયેલી છે. આ..હા..હા...! ધર્મ માટે આવું સમજવું પડતું હશે ? ભાઈ ! સમજ્યા વિના ધર્મ નહિ થતો હોય ? આહા..હા...!

અહીં તો એમ કહે છે, પ્રભુ ! કે, આ પરમાણુ હો તો પરમાણુમાં પણ અન્વય વર્ણ,

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગંધ, રસ (આદિ) કાયમ રહેનારી શક્તિ છે. એમાંથી પર્યાય થાય છે તે સત્‌થી થઈ છે. કોઈ સંયોગ આવ્યો માટે એકદમ લીલી (પર્યાયની) પીળી (પર્યાય) થઈ, પીળીની કાળી થઈ એમ નથી. એ અવસ્થા અન્વયશક્તિના સંબંધે થયેલી છે. એ 'છે' તે થઈ છે. આ..હા...! સમજાણું કાંઈ ?

એમ તારા તત્ત્વની અંદર – ભગવાનઆત્મામાં જ્ઞાન, દર્શન, અનંત... અનંત... અનંત... અતીન્દ્રિય ગંભીર શક્તિઓનો ભંડાર પ્રભુ ! એના સંબંધમાંથી થયેલી પર્યાય એ 'છે' તે થઈ છે એમ કહેવામાં આવે છે. છે એમાં ? જુઓ ! એ '**સદ્‌ભાવસંબદ્ધ જ ઉત્પાદ છે;...**' સદ્‌ભાવસંબદ્ધ ઉત્પાદ છે. 'છે' ભાવ તે ઉત્પાદ છે. 'છે' એમાંથી થયો માટે સદ્‌ભાવ ઉત્પાદ છે. આહા..હા...! મૂળ તત્ત્વની ખબર ન મળે એટલે પર્યાયમાં એકદમ નવું લાગે (એટલે) જાણે કાંઈ સંયોગ આવ્યો માટે નવું થયું એ મોટી ભ્રમણા – મિથ્યાત્વ છે એમ કહે છે. પરની સાથે કાંઈ સંબદ્ધ છે જ નહિ. સત્ વસ્તુ છે, શક્તિઓ છે એના સંબંધમાંથી આવેલી વસ્તુ (–પર્યાય) છે. માટે સદ્‌ભાવસંબદ્ધ (છે). સત્ છે તે આવી છે, હતી તે થઈ છે. આહા..હા...! સમજાય છે આમાં ? આ તો હળવે હળવે કહેવાય (છે). વાણિયાને ધંધો (રહ્યો) અને આ (વાત) વિચાર માગે છે. આહા..હા...!

સત્‌ની પર્યાય સત્‌ના અન્વયથી થઈ એમ દ્રવ્યની મુખ્યતાથી કહેવાય અને એ પર્યાય નહોતી અને થઈ એથી અસત્ ઉત્પન્ન થઈ એમ પણ કહેવાય. આ..હા..હા...! એમાં 'છે' એમાંથી થઈ એથી 'છે' તે થઈ એમ અન્વયશક્તિના સંબંધને લઈને – ગુણને લઈને કહેવાય અને પહેલી નહોતી અને થઈ એ પર્યાયદૃષ્ટિથી જુઓ તો અસત્ થઈ – નહોતી અને થઈ છે. એને અન્વય સાથે સંબંધ ન રહ્યો. અહીં પર્યાયની સાથે જોઈએ તો પર્યાય નહોતી અને થઈ એ પર્યાયદૃષ્ટિથી અસત્ ઉત્પાદ કહેવામાં આવે છે. દ્રવ્યદૃષ્ટિથી અન્વયશક્તિના સંબંધમાંથી આવી છે માટે તે છતી આવી છે, 'છે' તે આવી છે, હતી તે આવી છે, હતી તે થઈ છે (એમ કહેવાય). આ..હા...! કહો, આમાં સમજાતું નથી ? આહા..હા...!

વસ્તુ તો વસ્તુ છે. હવે વસ્તુમાં દ્રવ્ય, ગુણ અને પર્યાય ત્રણ છે. પરની સાથે કાંઈ સંબંધ નહિ. આત્મા વસ્તુ છે, પરમાણુ એક કોર (રહ્યા) અત્યારે આપણે આત્માની સાથે (પ્રયોજન છે માટે આત્મામાં ઉતારીએ). આત્મા વસ્તુ છે તેમાં ત્રણ પ્રકાર (છે) – દ્રવ્ય, ગુણ અને પર્યાય. હવે એ દ્રવ્યની સાથે અન્વયશક્તિઓ – ગુણ જે રહ્યાં છે ઈ અન્વય છે (એટલે કે) સાથે રહેનારા (છે). છે... છે... છે... છે... છે... છે... હવે, એમાંથી થયેલી પર્યાય ઈ અન્વયમાંથી થયેલી પર્યાય તે છતીમાંથી પર્યાય થઈ એમ કહેવામાં આવે છે. હતી તે થઈ, છે તે થઈ (એમ કહેવામાં આવે છે).

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આ..હા...! આ 'પ્રવચનસાર' છે ! ઘણાં વખતે વંચાય છે. ચાર વર્ષ પહેલાં (વંચાયું હતું). આ..હા...! અહીં તો (કહે છે કે) પર્યાય ઉત્પન્ન થાય છે, પણ થાય છે એના બે પ્રકાર (છે). અંતરમાં, હોં ! એ અન્વય જે શક્તિઓ છે, વસ્તુ અન્વય છે અને એની શક્તિઓ અન્વય છે. અન્વય એટલે કાયમ રહેનારી છે... છે... છે... છે... છે... ઈ છે... છે... છે... એમાંથી થઈ એ દ્રવ્યદૃષ્ટિએ – દ્રવ્યની મુખ્યતાથી કહેવું હોય ત્યારે 'છે' એમાંથી – છતી હતી, હતી એમાંથી થઈ એમ કહેવામાં આવે. લ્યો, આ તો સમજાય છે કે નહિ ? પરને લઈને નહિ. પરનો સંયોગ એકદમ આવ્યો (માટે પર્યાય થઈ એમ નથી). દૃષ્ટાંત– જેમ આત્મામાં (પહેલે સમયે) મતિજ્ઞાન છે અને એકદમ બીજે સમયે કેવળજ્ઞાન થયું. હવે કેવળજ્ઞાન જે થયું એ અન્વયશક્તિના સંબંધે થયું એટલે છતું (હતું) તે થયું છે. અંદર અન્વયશક્તિના સંબંધે થયું માટે છતું (હતું) તે કેવળજ્ઞાન થયું છે. એ સદ્‌ભાવસંબદ્ધ (થયો), '**સદ્‌ભાવસંબદ્ધ જ ઉત્પાદ છે;...**' આ..હા..હા...!

'**સુવર્ણની જેમ. તે આ પ્રમાણે : જ્યારે સુવર્ણ જ કહેવામાં આવે છે–**' સોનું કહેવામાં આવે છે '**બાજુબંધ વગેરે પર્યાયો નહિ,...**' કુંડળ, કડાં આદિ પર્યાય નહિ. '**ત્યારે સુવર્ણ જેટલું ટકનારી,...**' સુવર્ણ જેટલું ટકનારી. '**યુગપદ્ પ્રવર્તતી,...**' અંદર અન્વય(ની વાત છે), હોં ! '**સુવર્ણની નિપજાવનારી અન્વયશક્તિઓ...**' એટલે ગુણ – સોનાના ગુણો – અન્વયશક્તિઓ. એ '**અન્વયશક્તિઓ વડે, બાજુબંધ વગેરે પર્યાયો જેટલું ટકનારી, ક્રમે પ્રવર્તતી, બાજુબંધ વગેરે પર્યાયોની નિપજાવનારી તે તે વ્યતિરેકવ્યક્તિઓને પામતા સુવર્ણને સદ્‌ભાવસંબદ્ધ જ ઉત્પાદ છે.**' એ સોનામાં હતી તે પર્યાય આવી. સોનામાં અન્વયશક્તિઓ હતી, કાયમ રહેનારી (શક્તિઓ) હતી એમાંથી બાજુબંધની પર્યાય આવી એમ દ્રવ્યદૃષ્ટિથી – દ્રવ્યને મુખ્ય કરીને કહેવામાં આવે છે. આ..હા..હા...! કહો, સમજાય છે કે નહિ ?

મુમુક્ષુ :– કોઈ હા પાડતું નથી.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– હા પાડે પણ (પછી) પૂછે તો ? (આ તો) સાદી ભાષાથી (કહેવાય) છે.

વસ્તુ છે, આત્મા વસ્તુ છે અને વસ્તુ છે તો વસ્તુમાં વસેલી જ્ઞાન, દર્શન આદિ શક્તિઓ – અન્વયશક્તિઓ છે. હવે એ અન્વયશક્તિમાંથી કેવળજ્ઞાન થયું. મતિ(જ્ઞાનમાંથી) એકદમ કેવળ(જ્ઞાન) થયું. તો કહે છે કે, કેવળજ્ઞાનની પર્યાય અન્વયશક્તિ જે સંબંધ છે તેના સંબંધે થઈ માટે 'છે' તે થઈ છે, એમાં હતી તે થઈ છે, હતી એમાંથી આવી છે, છતીમાંથી છતી થઈ છે. આહા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? સુવર્ણનો દાખલો કીધો ને ?

સુવર્ણમાં એની પીળાશ, ચીકાશ, વજન આદિ અન્વયશક્તિઓ પડી છે એમાંથી એ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

બાજુબંધ આદિ પર્યાય થઈ. બાજુબંધ એટલે આ કડાં, વીંટી. એ સુવર્ણમાં અન્વયશક્તિ છે એમાંથી એ પર્યાય થઈ છે, કોઈ (કારીગરે) ઘડી ને આ કરી એમ નહિ, એમ કહે છે. સમજાણું કાંઈ ? અહીં તો હજી દ્રવ્યની મુખ્યતાથી કથન છે. પર્યાયની મુખ્યતાથી (વાત) આવશે ત્યારે એમ આવશે (કે) એ પર્યાય પણ દ્રવ્યની જ છે, દ્રવ્ય જ છે. દ્રવ્યપર્યાય જેમ છે, પર્યાય છે તે જેમ દ્રવ્ય છે, અન્વયશક્તિથી પ્રાપ્ત થઈ માટે પર્યાય દ્રવ્ય છે તેમ પર્યાય પણ દ્રવ્ય છે. જેમ દ્રવ્ય છે તે પર્યાય છે તેમ પર્યાય છે તે દ્રવ્ય છે. આ..હા..હા...! વીતરાગમાર્ગ બહુ ઝીણો, બાપુ ! તત્ત્વજ્ઞાનની દૃષ્ટિ વિના તત્ત્વનો વાસ્તવિક ભાવ અંદર શું છે એનું જ્ઞાન થયા વિના ક્યાં એને અટકે છે અને ક્યાં છૂટે છે એની એને ખબર નથી. આહા..હા...!

અહીં કહે છે કે, આત્મામાં જે સદ્ભાવસંબદ્ધ અન્વયશક્તિ વડે... આહા..હા...! છે ? સુવર્ણની અંદર જે અન્વયશક્તિ પીળાશ, ચીકાશ આદિ (છે) એનાથી બાજુબંધ એટલે કડાં વગેરે પર્યાયો જેટલું ટકનારી, પર્યાય જેટલું (ટકનારી), '**ક્રમે પ્રવર્તતી, બાજુબંધ વગેરે પર્યાયોની નિપજાવનારી તે તે વ્યતિરેકવ્યક્તિઓને...**' તે તે જુદી જુદી પર્યાયોને '**પામતા સુવર્ણને સદ્ભાવસંબદ્ધ જ ઉત્પાદ છે.**' છે એવું ઉત્પન્ન થયું છે, એવો એવો સંબંધ છે. કહો, સમજાણું કે નહિ આમાં ?

મુમુક્ષુ :– પ્રાપ્તની પ્રાપ્તિ છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– છે એમાંથી આવે છે, બસ ! 'છે' (એટલું) અત્યારે (સિદ્ધ કરવું છે) પછી બીજું કહેશે. એ દ્રવ્યનું સ્વરૂપ જ ઈ છે (એમ) કહે છે. દ્રવ્યની અન્વયશક્તિના સંબંધમાંથી આવી છે માટે એ પર્યાય પોતે દ્રવ્ય જ છે. એને તું બીજી ચીજ (છે એમ) કહી દે કે, આ એકદમ નવી પર્યાય આવી માટે કોઈ બીજાને લઈને (થઈ) અને બીજી ચીજ છે, બીજું દ્રવ્ય છે એમ નહિ. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– બીજાને લઈને નહિ એમ આપે જે કહ્યું એ બરાબર છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ઈ માટે તો અહીંયાં કહેવું છે કે, સોનામાં અન્વયશક્તિઓ પીળાશ, ચીકાશ, વજન જે છે તેમાંથી કડાંની, કુંડળની પર્યાય થઈ તે કડાંની, કુંડળની પર્યાય હથોડાથી, એરણથી અને સોનીથી નહિ. ઈ એમ નથી કીધું. અહીં તો આનાથી આમ થઈ એ અસ્તિ સિદ્ધ કરવી છે. આહા..હા...! વાણિયાને વખત મળે નહિ અને વખત મળે તો (સ્વાધ્યાય કરે નહિ). પુસ્તકો આપે છે તો પુસ્તકો વાંચતા નથી, માળા ! કે, આ શું કહે છે ઈ વાંચ તો ખરો ! ઈ વાંચે તોપણ કલાક-અડધો કલાક વાંચે (પછી મૂકી દે). અહીં એક બાઈ આવે છે, એક પુસ્તક પડ્યું હોય ઈ લઈ બે લીટી, એક ફકરો વાંચી લે ! અરે... બાપુ ! માર્ગ બહુ જુદા, ભાઈ !

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અહીંયાં તો દ્રવ્યની પર્યાયના બે પ્રકાર પાડવા છે. એક તો સત્ સંબંધે પ્રગટી છે માટે સત્ હતી તે થઈ એ એક વાત કરી. **'અને જ્યારે પર્યાયો જ કહેવામાં આવે...'** હવે બીજો બોલ કહ્યો. પહેલાંમાં શું હતું ? **'જ્યારે દ્રવ્ય જ કહેવામાં આવે...'** એમ હતું. પેરેગ્રાફનો પહેલો શબ્દ – બીજા પેરેગ્રાફનો પહેલો શબ્દ. **'જ્યારે દ્રવ્ય જ કહેવામાં આવે છે–પર્યાયો નહિ,...'** અહીં **'જ્યારે પર્યાયો જ કહેવામાં આવે છે–દ્રવ્ય નહિ,...'** (એમ કહ્યું). આ..હા...! આહા..હા...!

'ત્યારે ઉત્પત્તિવિનાશ જેમનું લક્ષણ છે...' (એટલે કે) પર્યાયનું. **'એવી, ક્રમે પ્રવર્તતી...'** (એટલે) ક્રમે ક્રમે પ્રવર્તતી. આ **'ક્રમે પ્રવર્તતી'** (કહ્યું એમાં) ક્રમબદ્ધ આવ્યું કે નહિ ? આહા..હા...! અરે... ભાઈ ! આવો વખત ક્યારે મળે ? માણસ (થયો ત્યારે) નીકળવાનો વખત આવે એ વખતે બફમ્માં ને બફમમાં કાઢી નાખે. અરે..રે...! પાછો એ મિથ્યાત્વના જોરે નિગોદમાં જાય. આ..હા..હા...!

'કુંદકુંદાચાર્ય' તો એમ કહે કે, એક વસ્ત્રનો ટુકડો રાખીને મુનિપણું માનશે અને મનાવશે... આહા..હા...! પ્રભુ ! એણે નવે તત્ત્વનો વિરોધ કર્યો (માટે) એ નિગોદમાં જાશે. અર..ર..ર...! ઈ શું કહેવાય ? 'કાકડીના ચોરને ફાંસીની સજા'. એમ હશે ? ના... ના, ભાઈ ! એણે તત્ત્વનો પૂરો વિરોધ... પૂરો વિરોધ કર્યો છે. તત્ત્વનો પૂરો વિરોધ કર્યો છે. આહા..હા...! એક પણ વસ્ત્રનો ટુકડો રાખીને (પોતાને) મુનિ માને, મનાવે, માનતાને રૂડું જાણે (એ) નિગોદમાં જાશે, બાપા ! આહા..હા...! કેમકે એ ટુકડો રાખ્યો માટે રાગ છે અને તીવ્ર રાગ છે ત્યાં મુનિપણું હોય નહિ. વસ્ત્ર રાખવાનો ભાવ છે ત્યાં તીવ્ર રાગ છે, ત્યાં મુનિપણું હોય નહિ. ત્યાં મુનિપણું નથી અને મુનિપણું મનાવે છે ! આહા..હા...! સાધુને કુસાધુ માને, કુસાધુને સાધુ માને... પચીસ મિથ્યાત્વ નથી આવતા ? આહા..હા...! વિચાર ક્યાં છે ? પોતાના સંપ્રદાયમાં માનેલાને સાધુ (માને), થઈ રહ્યું ! જય નારાયણ ! આહા..હા...!

(અહીંયાં કહે છે કે) **'જ્યારે પર્યાયો જ કહેવામાં આવે છે – દ્રવ્ય નહિ, ત્યારે ઉત્પત્તિવિનાશ જેમનું લક્ષણ છે...'** (એટલે કે) પર્યાયો. **'ક્રમે પ્રવર્તતી...'** ક્રમે પ્રવર્તનારી પર્યાયો. (તે) **'પર્યાયોની નિપજાવનારી તે તે વ્યતિરેકવ્યક્તિઓ...'** પર્યાયની નિપજાવનારી તે જુદી જુદી વ્યક્તિઓ વડે. વ્યક્તિ એટલે પ્રગટતાઓ વડે. **'ઉત્પત્તિવિનાશરહિત,...'** (એટલે) અન્વય. **'યુગપદ્ પ્રવર્તતી, દ્રવ્યની નિપજાવનારી અન્વયશક્તિઓને પામતા દ્રવ્યને અસદ્ભાવસંબદ્ધ...'** છે. અન્વયશક્તિવાળું જે દ્રવ્ય છે અને પર્યાયની દૃષ્ટિએ જોતાં એ પર્યાયને (અસદ્ભાવસંબદ્ધ છે). નહોતી અને થઈ છે. અન્વયશક્તિ સાથેના સંબંધ વિના નહોતી અને થઈ છે. આહા..હા...! સમજાય છે ? **'(દ્રવ્યની) નિપજાવનારી અન્વયશક્તિઓને પામતા દ્રવ્યને અસદ્ભાવસંબદ્ધ...'** (છે).

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

(અસદ્‌ભાવસંબદ્ધનો અર્થ મૂળ પુસ્તકમાં નીચે છે). અસદ્‌ભાવસંબદ્ધ = 'અહયાતી સાથે સંબંધવાળો–સંકળાયેલો. (પર્યાયોની વિવક્ષા વખતે, વ્યતિરેકવ્યક્તિઓને મુખ્ય અને અન્વયશક્તિઓને ગૌણ કરાતી હોવાથી,...)' અંદર કાયમ રહેનારા ગુણો – અન્વયશક્તિ ગૌણ (કરીને) અને ભિન્ન ભિન્ન થતી પર્યાયો તે મુખ્ય (છે) એમ ગણતા તેને અસદ્‌ભાવસંબદ્ધ જ ઉત્પાદ છે. (અર્થાત્) એ નહોતું અને ઉત્પન્ન થયું. પર્યાયદૃષ્ટિથી પર્યાય નહોતી અને ઉત્પન્ન થઈ. છતાં તે પર્યાય દ્રવ્ય છે, એના દ્રવ્યથી જુદી છે એમ નહિ. આ..હા..હા...! ભિન્ન ભિન્ન પર્યાય થઈ છતાં તે પર્યાય તે દ્રવ્યની છે અને દ્રવ્ય છે. આહા..હા...! એ પર્યાય ભિન્ન ભિન્ન થઈ માટે બીજું દ્રવ્ય છે અને બીજા દ્રવ્યને કારણે ભિન્ન ભિન્ન થઈ છે, (એમ નથી). સમજાણું કાંઈ ?

પહેલાં તો (સદ્‌ભાવસંબદ્ધ) કીધો (અર્થાત્) 'છે' એમાંથી થઈ અને આ નથી (અને) થઈ માટે કો'કના સંબદ્ધે થઈ એમ નથી. એ તો પર્યાયની દૃષ્ટિએ જોતાં, જ્યારે એનું મુખ્યપણું જોઈએ ત્યારે અન્વયમાં જે હતું એમાંથી આવ્યું એ વાતે ન જોતાં, એ નહોતી અને થઈ એમ જોવામાં આવે છે એને અસદ્‌ભાવસંબદ્ધ કહેવામાં આવે છે. ઝીણી વાતું છે.

તત્ત્વનું જે સ્વરૂપ છે એથી ઓછું, અધિક અને વિપરીત (માનીને વિપરીત) માન્યતા કરે તો એ તત્ત્વ મિથ્યાત્વ પામે છે. સત્યને અસત્ય સ્થાપે છે એથી મિથ્યાત્વના ફળમાં અસત્યના ચોરાશીના અવતાર છે. આહા..હા...! અને સત્યના ફળમાં કેવળજ્ઞાન અને મોક્ષ છે. આહા..હા...! એટલે કે જે અંદર શક્તિઓ હતી એના સંબંધે પર્યાય થઈ માટે સદ્‌ભાવસંબદ્ધ (છે). 'છે' તે થઈ. એ પણ સત્. અને નહોતી અને થઈ, નહોતી અને એકદમ થઈ માટે કોઈ પરદ્રવ્યથી થઈ એમ નથી. એની પર્યાયને સંબંધે – અન્વયના સંબંધમાં રહીને અનેરી પર્યાય થઈ છે. આ..હા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? એ નવી (પર્યાય) થઈ એને અન્વયનો સંબંધ છૂટી ગયો છે એમ નથી. ફક્ત નહોતી અને થઈ એ અપેક્ષાએ પર્યાયને અસત્‌સંબંધ કહેવામાં આવે છે. આ..હા..હા...! છે ?

'**સુવર્ણની જેમ જ. તે આ પ્રમાણે : જ્યારે બાજુબંધ વગેરે પર્યાયો...**' કડાં, કુંડળ વગેરે (પર્યાયો) '**કહેવામાં આવે છે–સુવર્ણ નહિ,...**' પર્યાયને કહેવામાં આવે છે, સોનું નહિ. '**ત્યારે બાજુબંધ વગેરે પર્યાયો જેટલું...**' એ કુંડળ, કડાં જેટલો કાળ રહે તેટલું. '**ટકનારી,...**' તેટલું ટકનારી. '**ક્રમે પ્રવર્તતી,...**' એક પછી એક થતી. કુંડળ, કડાં આદિ એક પછી એક ક્રમે થતી. '**બાજુબંધ વગેરે પર્યાયોની નિપજાવનારી તે તે વ્યતિરેકવ્યક્તિઓ...**' ભિન્ન ભિન્ન પ્રગટતાઓ. '**સુવર્ણ જેટલું ટકનારી,...**' આ..હા..હા...! '**યુગપદ્ પ્રવર્તતી, સુવર્ણની નિપજાવનારી અન્વયશક્તિઓને પામતા સુવર્ણને અસદ્‌ભાવયુક્ત જ ઉત્પાદ છે.**' આ..હા..હા...! એ અસદ્‌ભાવ ઉત્પાદ (છે) પણ અન્વયશક્તિની સાથે સંબંધ તો છે, અધ્ધરથી નથી. સમજાણું કાંઈ ? પણ પર્યાયદૃષ્ટિ(ની)

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

મુખ્યતાથી જોતાં નહોતી અને થઈ એમ કહેવામાં આવે છે. આ..હા...! પણ એ થઈ છે એ અન્વય (સાથે) સંબંધમાં તો છે. ઈ પર્યાય દ્રવ્યની જ છે, દ્રવ્યના સંબંધે થઈ છે. એ પર્યાય દ્રવ્યની જ છે અને દ્રવ્ય પર્યાય છે, એ દ્રવ્ય છે એ પોતે જ પર્યાય છે. આહા..હા...! આવી વાતું છે ! આ તો ૧૧૧ ગાથા છે.

'અસદ્‌ભાવયુક્ત જ ઉત્પાદ છે.' જોયું ? 'જ' તો ત્યાં પણ છે. એ નહોતી અને થઈ એ પણ બરાબર છે અને હતી અને થઈ (એમ જે કહ્યું) એ પણ બરાબર છે. આહા..હા...! અંદર શક્તિઓ હતી તે પરિણમી છે અને પહેલી નહોતી અને (પછી) પરિણમી છે માટે અસત્‌ઉત્પન્ન કહેવામાં આવે છે. છતાં એ પર્યાયને અન્વય સાથે સંબંધ તો છે, સંબંધ છૂટીને અધ્ધરથી થઈ છે એમ નહિ. આહા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? સમજાય એટલું સમજવું, બાપુ ! આ તો વીતરાગનો માર્ગ મહા ગંભીર છે !! ત્રણલોકના નાથ...! આહા..હા...!

એક દ્રવ્યમાં અનંતી શક્તિઓ છે, બાપુ ! એક પરમાણુ દ્રવ્ય ભલે અંગુલના અસંખ્યમા ભાગમાં રહ્યો પણ એની શક્તિઓ અનંત... અનંત... અનંત... અનંત... (છે) એ શું છે ? અને એ શક્તિઓમાંથી પર્યાય (થઈ તે) પણ તેની શક્તિના સંબંધથી થઈ એ અપેક્ષાએ એને સદ્‌ભાવસંબદ્ધ છે અને એને પર્યાયની મુખ્યતાથી જ્યારે કહેવું હોય ત્યારે (એમ કહે કે) પહેલી નહોતી અને થઈ એમ કહેવામાં આવે છે. છતાં એ નહોતી અને થઈ એ પણ અન્વયના સંબંધમાં તો છે જ. પણ મુખ્યપણે નહોતી અને થઈ એમ કહેવામાં આવે છે. આ..હા...!

આવું (સમજવાનું) ધર્મ કરવામાં શું કામ હશે ? (તો) કહે છે કે, ધર્મની પર્યાય જે છે... ધર્મની પર્યાય જે છે ઈ શું છે ? એ ક્યાંથી આવી ? કોઈ દયા, દાનની રાગની ક્રિયા કરી એમાંથી આવી ? એમાં હતી ? દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ આદિના પરિણામ કર્યાં એમાંથી પર્યાય આવી ? એમાં પર્યાય છે ? અન્વયમાં છે, ગુણોમાં શક્તિરૂપ છે માટે આવે છે. આહા..હા...! અને નહોતી અને આવી (એમ કહો) તોપણ અન્વયનો સંબંધ તો અંદર ગૌણપણે છે જ. ગૌણપણે ! અને એ નહોતી અને થઈ એ અપેક્ષાએ અસત્‌પર્યાય (કહેવાય). પણ નહોતી અને થઈ માટે કોઈ સંયોગો એવા આવ્યા માટે નહોતી અને એકદમ થઈ એમ નથી. આહા..હા...! સત્‌નો સંબંધ અને સત્‌નો અસંબંધ એમાંને એમાં સમાઈ જાય છે. સમજાણું કાંઈ ?

'જેમ બાજુબંધ વગેરે પર્યાયોની નિપજાવનારી તે તે વ્યતિરેકવ્યક્તિઓ યુગપદ્‌પ્રવૃત્તિ પામીને અન્વયશક્તિપણાને પામતી થકી બાજુબંધ વગેરે પર્યાયોને સુવર્ણ કરે છે...' આ..હા..હા...! **'તેમ દ્રવ્યની અભિધેયતા વખતે પણ, સત્‌-ઉત્પાદમાં દ્રવ્યની નિપજાવનારી અન્વયશક્તિઓ...'** અન્વયશક્તિઓ (એટલે) ગુણો **'ક્રમપ્રવૃત્તિ પામીને તે તે વ્યતિરેકવ્યક્તિપણાને પામતી થકી દ્રવ્યને**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પર્યાયો (–પર્યાયોરૂપ) કરે છે,...' દ્રવ્યને પર્યાયો કરે છે. આ..હા..હા...! થોડું વાંચવું જોઈએ, વિચારવું જોઈએ, એમને એમ અધ્ધરથી ચાલે એમ નહિ ચાલે. આ..હા...! એમને એમ અનાદિ અજ્ઞાન તો ચાલ્યું છે. આહા..હા...! તત્ત્વની જે સ્થિતિ છે એમાંથી કંઈ પણ ઓછું, અધિક, વિપરીત પરના સંબંધે થાય, એમ જો કંઈ (માન્યતા) થઈ જાય તો એ વિપરીત દૃષ્ટિ છે. આહા..હા...!

(પહેલાં પર્યાય) નહોતી અને થઈ માટે પરના સંબંધે થઈ (એમ નથી). આહા..હા...! એકદમ કેવળ(જ્ઞાન) થાય, એકદમ ક્ષાયિક સમકિત થાય, એકદમ મતિ-શ્રુતજ્ઞાન(માં) ઝળહળ જ્યોતિ ચૈતન્ય પ્રભુ પ્રગટે, એ સંબંધ પહેલાં નહોતો અને થયો એ તો પર્યાયની મુખ્યતાથી કહેવામાં આવે છે. બાકી એની પર્યાયને અન્વયની સાથે ગૌણપણે સંબંધ તો છે. આહા..હા...! અને જ્યારે અન્વયના મુખ્ય સંબંધથી – સત્‌સંબંધથી પર્યાય થઈ એમ કહીએ તો એ અન્વય છે એમાંથી જ આવી છે. એમ એને સત્‌સંબંધ પર્યાય કહેવામાં આવે છે. આવી વાતું ! એના ચોપડામાં આવે નહિ, અપાસરે જાય તો સાંભળવામાં આવે નહિ, દેરાસર જાય તો સાંભળવામાં આવે નહિ. આવી વાતું છે, બાપુ ! ઝીણી બહુ, ભાઈ ! શું થાય ?

આહા..હા...! 'દીપચંદજી' કહી ગયા છે, (એમણે) 'અધ્યાત્મ પંચસંગ્રહ' શાસ્ત્ર બનાવ્યું છે એમાં કહી ગયા છે કે, હું જોઉં છું તો આગમ પ્રમાણે કોઈની શ્રદ્ધા દેખાતી નથી. કારણ કે એને આગમ શું કહે છે એની ખબરું નથી, મોઢે કહીએ તો સાંભળતા નથી. તમારું એકાંત છે... એકાંત છે... એકાંત છે... એમ કહીને ઉડાડી દે. 'આ લખી જાઉં છું' એમ લખ્યું છે. 'અધ્યાત્મ પંચસંગ્રહ' છે (એમાં) લખ્યું છે (કે), 'લખી જાઉં છું' બાપુ ! મારગડા કોઈ જુદા છે. આ..હા..હા...!

સમ્યગ્દર્શનની પર્યાય (જે થાય છે) એ અંદર અન્વય જે દર્શન – શ્રદ્ધાગુણ છે એના સંબંધથી છે એમાંથી આવી છે. દ્રવ્યદૃષ્ટિને મુખ્ય કરતાં એમ કહેવાય. પર્યાયને મુખ્ય કરીને (કહે ત્યારે પણ) અન્વય – ગુણ તો રાખવા જ છે. (અન્વયનો) અભાવ છે એમ બિલકુલ નહિ. પર્યાયની (મુખ્યતાથી કહીએ ત્યારે એમ કહેવાય કે) મિથ્યાત્વ ગયું અને સમકિત થયું એ અસત્ પર્યાય થઈ, નહોતી અને થઈ એમ કહેવામાં આવે છે. આહા..હા...! અને એમ પણ કહેવામાં આવે છે કે, મિથ્યાત્વ છે તે ઉપાદાન છે અને સમકિત છે તે ઉપાદેય છે. એટલે કે મિથ્યાત્વ છે તેનો ક્ષય થાય છે ત્યારે સમકિતની પર્યાયની ઉત્પત્તિ થાય છે એમ એનો અર્થ છે. આહા..હા...! આકરી વાતું બહુ, બાપુ ! લોકોને કંઈ કાને પડી નથી, એમને એમ આંધળે આંધળા (થઈને) જગત ચાલ્યું જાય છે.

અંદર આત્મા તત્ત્વ જે છે (એ) અનંત... અનંત... ગુણનો ગંભીર સાગર (છે). એની

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પર્યાય – અવસ્થા જે થાય એ અવસ્થા છતી થાય છે, 'છે' તે થાય છે, છતી થાય છે. આહા..હા...! એ દ્રવ્યની મુખ્યતાથી કહીએ ત્યારે એમ (કહેવાય). પર્યાયની મુખ્યતાથી (એમ કહેવાય કે) અછતી (પર્યાય) થાય છે, નહોતી અને થઈ. છતાં એને ગૌણપણે અન્વયનો સંબંધ તો છે. અધ્ધરથી આમને આમ થઈ છે (એમ નથી). સમજાણું કાંઈ ? આવી વાતું છે. છે ને ત્યાં ?

'**દ્રવ્યને પર્યાયો (–પર્યાયોરૂપ) કરે છે, જેમ સુવર્ણની નિપજાવનારી અન્વયશક્તિઓ ક્રમપ્રવૃત્તિ પામીને...**' અન્વયશક્તિઓ ક્રમપ્રવૃત્તિ પામીને '**તે તે વ્યતિરેકવ્યક્તિપણાને પામતી થકી સુવર્ણને બાજુબંધ આદિ પર્યાયમાત્ર (–પર્યાયમાત્રરૂપ) કરે છે તેમ.**' આહા..હા...! પર્યાયને સુવર્ણ કરે છે અને સુવર્ણને પર્યાય કરે છે. આહા..હા...! એ સુવર્ણની પર્યાય જે છે તેથી સુવર્ણની સિદ્ધિ થાય છે અને સુવર્ણની સિદ્ધિ છે તેનાથી પર્યાયની સિદ્ધિ થાય છે. પરદ્રવ્ય છે માટે પર્યાયની સિદ્ધિ થાય છે અને એકદમ નવી પર્યાયની સિદ્ધિ થાય છે માટે કોઈ પરદ્રવ્યનો સંબંધ છે એમ સિદ્ધ થાય છે એમ નથી. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– ભગવાનના સમવસરણમાં આવતા જ આનંદ શરૂ થઈ જાય.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– મિથ્યાદૃષ્ટિ (પણ) પડ્યા છે. અનંત વાર સમવસરણમાં ગયો છે, અનંતવાર સાંભળ્યું પણ અંદર દ્રવ્યમાં છતી પર્યાય પડી છે એ શક્તિ અને શક્તિવાન ઉપર દૃષ્ટિ ન ગઈ. શક્તિવાન – શક્તિવાળો અને શક્તિ, અનંત... અનંત... ગુણનો ગંભીર સાગર પ્રભુ ! (છે) એ ઉપર દૃષ્ટિ ન ગઈ. ભગવાનના સમવસરણ(માં) અનંતવાર (વાણી સાંભળી), ભગવાનની આરતી અનંત વાર ઉતારી,... આહા..હા...! મણિરત્નના દીવા, હીરાના થાળ, કલ્પવૃક્ષના ફૂલે ભગવાનની આરતી ઉતારી એનું શું ? એ તો રાગ – શુભ રાગ છે. આ..હા...! એ કંઈ ધર્મ નથી. આ..હા..હા...! અહીં તો કહે છે કે, ભલે રાગની પર્યાયની ઉત્પત્તિ થઈ તોપણ અંદર શક્તિની યોગ્યતા હતી (તેથી થઈ છે). યોગ્યતા વિના થતી નથી, પરને લઈને થઈ નથી એમ સિદ્ધ કરવું છે. આહા..હા...! ઓ..હો...!

'**માટે દ્રવ્યાર્થિક કથનથી સત્-ઉત્પાદ છે,...**' શું કીધું ? કેટલાયે બિચારાએ દ્રવ્યાર્થિક શું ઈ સાંભળ્યું ન હોય. વાણિયામાં જન્મ થયા (પણ) દ્રવ્યાર્થિક એટલે શું (એ સાંભળ્યું ન હોય). દ્રવ્યાર્થિક એટલે જે વસ્તુ છે – દ્રવ્ય છે એના દ્રવ્યના પ્રયોજનવાળી જે દૃષ્ટિ છે તે દ્રવ્યાર્થિક દૃષ્ટિ કહેવાય છે. આહા..હા...! આંધળે આંધળું ચાલ્યું, આંધળો દેખનાર અને આંધળો ચાલનાર. (એક ભક્તિમાં) આવે છે 'અંધો અંધ પલાય'. આંધળો દેખનાર, આંધળો ચાલનાર. કોઈ વિચાર પણ કરતું નથી કે, આ શું પણ ? સમ્યગ્દર્શન શું છે ? અને ધર્મની શરૂઆત થાય ત્યારે શું થાય ? અને કેમ થાય ? આ..હા...! તેની શરૂઆત તેના દ્રવ્યમાં છતી શક્તિ પડી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

છે એથી તેને દ્રવ્યની દૃષ્ટિ થતાં સમકિત થાય છે. સમજાણું કાંઈ ? આહા..હા...!

દ્રવ્યમાં શ્રદ્ધા નામની અન્વયશક્તિ તો અનાદિઅનંત પડી છે અને એ શક્તિનો ધરનાર ભગવાન એ પણ અન્વયસ્વરૂપ સદાય છે... આ..હા..હા...! પણ એના ઉપર દૃષ્ટિ દીધી નહિ. જેમાંથી પર્યાય આવે છે, થાય છે તેના પર દૃષ્ટિ આપી નહિ. આમને આમ ભગવાનના સમવસરણમાં સાંભળીને થાશે (એમ માનીને કાળ કાઢ્યો). અને નવી પર્યાય થઈ એને તો મુખ્યપણે પર્યાય નહોતી અને થઈ એમ કહ્યું. ગૌણપણે તો એને પણ અન્વયનો સંબંધ છે. સમજાય છે કાંઈ ? આ..હા..હા...! શું શૈલી ! ગજબ શૈલી છે !!

તને જો ધર્મની પર્યાય પ્રગટ થવાની હોય તો એ ક્યાંથી પ્રગટ થવાની ? અધ્ધરથી થશે ? અધ્ધરથી થશે ? આકાશના ફૂલ નથી તો ફૂલ થઈ જશે ? ઈ 'છે' અંદર, બાપા ! આ..હા..હા...! અન્વય જેમ કાયમ રહેનારું દ્રવ્ય છે તેમ અન્વય કાયમ રહેનારી શક્તિઓ – ગુણ છે. આહા..હા...! 'છે' એની પ્રતીતિ કરતાં પર્યાય થાશે. આખું દ્રવ્ય 'છે' એની પ્રતીતિ તેનું જ્ઞાન કરતાં તે પર્યાય નિર્મળ થાશે. આહા..હા...! અને તેને પર્યાયથી જોકે, (એ પર્યાય) નહોતી અને (પછી) થઈ તોપણ તે અન્વય ત્રિકાળ છે તેનો ગૌણપણે તો સંબંધ છે જ. એનાથી સમકિતદર્શન થાય છે. આહા..હા...! ભાઈ ! આમાં ક્યાં કોઈ દી' લોઢાના વેપારમાં આવું સાંભળ્યું છે કોઈએ ? આ..હા...!

(અહીંયાં કહે છે કે), '**દ્રવ્યાર્થિક કથનથી સત્-ઉત્પાદ છે,...**' એટલે કે 'છે' એમાંથી આવે છે. પર્યાયાર્થિકદૃષ્ટિથી... જુઓ ! છે ? '**(પર્યાયાર્થિક કથનથી) અસત્-ઉત્પાદ છે–તે વાત અનવદ્ય (નિર્દોષ, અબાધ્ય) છે.**' એ બન્ને રીતે નિર્દોષ અને અબાધ્ય છે. આહા..હા...! છે ? હવે એમાં પંડિતજીએ સાદી ભાષા(માં ભાવાર્થ લખીને) સહેલું કરી નાખ્યું.

ભાવાર્થ :– 'જે પહેલાં હયાત હોય તેની જ ઉત્પત્તિને સત્-ઉત્પાદ કહે છે...' આ સાદી ભાષા કરી નાખી. '**જે પહેલાં હયાત...**' (એટલે) છતી ચીજ હોય '**તેની જ ઉત્પત્તિને સત્-ઉત્પાદ કહે છે અને જે પહેલાં હયાત ન હોય તેની ઉત્પત્તિને અસત્-ઉત્પાદ કહે છે. જ્યારે પર્યાયોને ગૌણ કરીને...**' '**ગૌણ કરીને**' (કહ્યું છે), હોં ! '**દ્રવ્યનું મુખ્યપણે કથન કરવામાં આવે છે, ત્યારે તો જે હયાત હતું તે જ ઉત્પન્ન થાય...**' હયાત હતું તે ઉત્પન્ન થાય. '**(કારણ કે દ્રવ્ય તો ત્રણે કાળે હયાત છે); તેથી દ્રવ્યાર્થિક નયથી...**' દ્રવ્ય એટલે વસ્તુના પ્રયોજનની દૃષ્ટિથી કહીએ તો '**દ્રવ્યને સત્-ઉત્પાદ છે.**' દ્રવ્યને સત્-ઉત્પાદ છે (એટલે) દ્રવ્ય છે તે ઉત્પન્ન થાય છે. આ..હા..હા...! એ દ્રવ્યમાં છે તે પર્યાયમાં આવે છે. ભાષા તો સમજાય એવી છે પણ હવે કોઈ દી' સાંભળ્યું ન હોય (એટલે નવું લાગે). 'ણમો અરિહંતાણં, ણમો સિદ્ધાણં, ણમો આયરિયાણં...' 'ઇચ્છામિ પડિકમ્મા, ઇરીયા વિહીયા... તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડમ્...' (કરી લીધું

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

એટલે) જાઓ ! થઈ ગઈ સામાયિક ! આહા..હા...! પ્રભુ ! વીતરાગનો માર્ગ (બહુ ગંભીર છે) !

પ્રભુ ! તું મોટો પ્રભુ છો ! આ..હા..હા...! તારી મોટપનો પાર નથી, નાથ ! તારામાં એટલા ગુણો... એટલા ગુણો... એટલા ગુણો... ભર્યા છે કે એનો જો સંબંધ કર તો પર્યાય અંદરમાંથી ઉત્પન્ન થયા વિના રહે નહિ. એને મુખ્યપણે સત્-ઉત્પાદ કહે છે. આ..હા..હા...! અને ગૌણપણે જ્યારે પર્યાયની મુખ્યતાથી કહીએ કે (પર્યાય) નહોતી અને થઈ, ત્યારે પણ એ પર્યાયને ગૌણપણે સંબંધ તો અન્વય સાથે છે. સમજાય છે કાંઈ ? આહા..હા...! આવો કલાક જાય એમાં ઘરે કોઈ પૂછે કે, તમે શું સાંભળ્યું ? આહા..હા...!

'પ્રવચનસાર' આ..હા...! ભગવાનની દિવ્યધ્વનિનો પોકાર છે ! ત્રણલોકના નાથની દિવ્યધ્વનિ ! અવાજ ! 'ૐકાર ધ્વનિ સુની અર્થ ગણધર વિચારે' ભગવાનનો ૐકાર નીકળે, એમને આવી વાણી ન હોય. કારણ કે અભેદ દૃષ્ટિ થઈ ગઈ, પૂર્ણ કેવળજ્ઞાન (થઈ ગયું), એને અભેદ – નિરક્ષરી વાણી હોય છે. 'ૐકાર ધ્વનિ સુની અર્થ ગણધર વિચારે, રચી આગમ ઉપદેશે...' એ વાણીમાંથી આગમ રચે અને ઉપદેશે. 'ભવ્ય જીવ સંશય નિવારે' જે પાત્રજીવ હોય તે સંશયને નિવારે. આહા..હા...! 'બનારસીદાસ'નું વચન છે. 'બનારસીદાસ' ! 'બનારસીવિલાસ'માં છે ને ? આ..હા...!

(અહીંયાં કહે છે કે), **'જે હયાત હતું તે જ ઉત્પન્ન થાય છે (કારણ કે દ્રવ્ય તો ત્રણે કાળે હયાત છે); તેથી દ્રવ્યાર્થિક નયથી તો દ્રવ્યને સત્-ઉત્પાદ છે. અને જ્યારે દ્રવ્યને ગૌણ કરીને પર્યાયોનું મુખ્યપણે કથન કરવામાં આવે છે, ત્યારે જે હયાત નહોતું તે ઉત્પન્ન થાય છે...'** આ..હા...! (એટલે કે) પર્યાય. હયાત નહોતું તે ઉત્પન્ન થાય છે, ઈ પર્યાય પહેલાં નહોતી. અન્વયપણે ગુણ છે. '**(કારણ કે વર્તમાન પર્યાય ભૂતકાળે હયાત નહોતો),...**' વર્તમાન પર્યાય ગયા કાળમાં – પહેલાં સમયે નહોતી. '**તેથી પર્યાયાર્થિક નયથી દ્રવ્યને અસત્-ઉત્પાદ...**' કહેવામાં આવે છે.

'અહીં એ લક્ષમાં રાખવું કે દ્રવ્ય અને પર્યાયો જુદી જુદી વસ્તુઓ નથી;...' (અહીંયાં) આ શૈલી છે. દ્રવ્ય અને પર્યાય જુદી જુદી ચીજ નથી. જેમ પરમાણુ અને બીજા છ દ્રવ્યો આત્માથી જુદા છે એમ દ્રવ્ય અને પર્યાય જુદા નથી. આ..હા..હા...! '**તેથી પર્યાયોની વિવક્ષા વખતે પણ,...**' ભલે પર્યાયનું કથન કરવામાં આવે તોપણ '**અસત્-ઉત્પાદમાં, જે પર્યાયો છે તે દ્રવ્ય જ છે,...**' જે પર્યાય પોતે છે એ દ્રવ્ય જ છે. આ..હા..હા..હા...! દ્રવ્યના ઘેરાવામાં ઉત્પન્ન થયેલી છે, પરના ઘેરાવાથી ઉત્પન્ન થઈ નથી. આ..હા..હા...!

અરે...! ત્રણલોકનો નાથ દિવ્યધ્વનિ કરતો હશે અને ગણધરો અને સિંહ ને વાઘ સાંભળે !

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સિંહ ને વાઘ ને નાગ (સાંભળે) ! કાળા નાગ આમ જંગલમાંથી ચાલ્યા આવે. મિંદડીની જેમ આ..મ બેસે ! એ બાપુ વાણી કેવી હોય ! ભાઈ ! આ..હા..હા...! એ વીતરાગની વાણી, એના રચેલાં શાસ્ત્રો, એના ભાવ કેટલા ગંભીર હોય ! ભાઈ ! એની ઊંડી ગંભીરતા હોય છે !! એને ઊંડું લાગે માટે આવું શું છે એમ એનો કંટાળો ન આવવો જોઈએ. ગંભીરતા લાગે, એકદમ ન પકડાય તેથી એમાં કંટાળો ન આવવો જોઈએ. આ..હા..હા...!

'તેથી પર્યાયોની વિવક્ષા વખતે પણ, અસત્-ઉત્પાદમાં, જે પર્યાયો છે તે દ્રવ્ય જ છે,...' જે પર્યાયો છે તે દ્રવ્ય જ છે. આ..હા..હા...! બીજું દ્રવ્ય નથી એમ કહેવું છે. એ પર્યાયો છે તે દ્રવ્ય જ છે. પર્યાય બદલીને બીજી (પર્યાય) થઈ માટે બીજું દ્રવ્ય છે એમ નથી. **'અને દ્રવ્યની વિવક્ષા વખતે પણ, સત્-ઉત્પાદમાં, જે દ્રવ્ય છે તે પર્યાયો જ છે.'** જે દ્રવ્ય છે તે પર્યાયો જ છે. જે પર્યાયો છે તે દ્રવ્ય છે અને જે દ્રવ્ય છે તે પર્યાયો જ છે. આહા..હા...! અસત્-ઉત્પાદમાં પણ અન્વયને ગૌણ રાખીને પર્યાયની મુખ્યતાથી કથન કર્યું અને સત્-ઉત્પાદમાં અન્વયને મુખ્ય કરીને સત્ ઉત્પન્ન થયું એમ કહેવામાં આવ્યું છે પણ અસત્ ઉત્પન્ન થયું (એમ કહ્યું) એટલે બિલકુલ અન્વયનો સંબંધ જ નહોતો એમ નહિ. પર્યાય પોતે દ્રવ્ય છે... આ..હા..હા...! અને દ્રવ્ય પોતે પર્યાય છે.

વિશેષ કહેશે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथ सदुत्पादमनन्यत्वेन निश्चिनोति -

जीवो भवं भविस्सदि णरोऽमरो वा परो भवीय पुणो।
किं दव्वत्तं पजहदि ण जहं अण्णो कहं होदि।।११२।।
जीवो भवन् भविष्यति नरोऽमरोवा परो भूत्वा पुनः।
किं द्रव्यत्वं प्रजहाति न जहदन्यः कथं भवति।।११२।।

द्रव्यं हि तावद्द्रव्यत्वभूतामन्वयशक्तिं नित्यमप्यपरित्यजद्भवति सदेव। यस्तु द्रव्यस्य पर्यायभूताया व्यतिरेकव्यक्तेः प्रादुर्भावः तस्मिन्नपि द्रव्यत्वभूताया अन्वयशक्तेरप्रच्यवनात्

अथ पूर्वोक्तमेव सदुत्पादं द्रव्यादभिन्नत्वेन विवृणोति-**जीवो** जीवः कर्ता **भवं** भवन् परिणमन् सन् **भविस्सदि** भविष्यति तावत्। किं किं भविष्यति। निर्विकारशुद्धोपयोगविलक्षणाभ्यां शुभाशुभोपयोगाभ्यां परिणम्य **णरोऽमरो वा परो** नरो देवः परस्तिर्यङ्नारकरूपो वा निर्विकारशुद्धोपयोगेन

હવે (સર્વ પર્યાયોમાં દ્રવ્ય અનન્ય છે અર્થાત્ તેનું તે જ છે માટે સત્-ઉત્પાદ છે–એમ) સત્-ઉત્પાદને અનન્યપણા વડે નક્કી કરે છે :–

જીવ પરિણમે તેથી નરાદિક એ થશે; પણ તે-રૂપે
શું છોડતો દ્રવ્યત્વને ? નહિ છોડતો ક્યમ અન્ય એ ? ૧૧૨.

અન્વયાર્થ :– **[जीवः]** જીવ **[भवन्]** પરિણમતો હોવાથી **[नरः]** મનુષ્ય, **[अमरः]** દેવ **[वा]** અથવા **[परः]** બીજું કાંઈ (–તિર્યંચ, નારક કે સિદ્ધ) **[भविष्यति]** થશે. **[पुनः]** પરંતુ **[भूत्वा]** મનુષ્યદેવાદિક થઈને **[किं]** શું તે **[द्रव्यत्वं प्रजहाति]** દ્રવ્યપણાને છોડે છે ? **[न जहत्]** નહિ છોડતો થકો તે **[अन्यः कथं भवति]** અન્ય કેમ હોય ? (અર્થાત્ તે અન્ય નથી, તેનો તે જ છે).

ટીકા :– પ્રથમ તો દ્રવ્ય દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિને સદાય નહિ છોડતું થકું સત્ જ (હયાત જ) છે. અને દ્રવ્યને જે પર્યાયભૂત વ્યતિરેકવ્યક્તિનો ઉત્પાદ થાય છે તેમાં પણ દ્રવ્યત્વભૂત

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

द्रव्यमनन्यदेव। ततोऽनन्यत्वेन निश्चीयते द्रव्यस्य सदुत्पादः। तथा हि - जीवो द्रव्यं भवन्नारकतिर्यग्मनुष्यदेवसिद्धत्वानामन्यतमेन पर्यायेण द्रव्यस्य पर्यायदुर्ललितवृत्तित्वादवश्यमेव भविष्यति। स हि भूत्वा च तेन किं द्रव्यत्वभूतामन्वयशक्तिमुज्झति, नोज्झति। यदि नोज्झति कथमन्यो नाम स्यात्, येन प्रकटितित्रकोटिसत्ताकः स एव न स्यात्।।११२।।

सिद्धो वा भविष्यति। **भवीण पुणो** एवं पूर्वोक्तप्रकारेण पुनर्भूत्वापि। अथवा द्वितीयव्याख्यान्। भवन् वर्तमानकालापेक्षया, भविष्यति भाविकालापेक्षया, भूत्वा भूतकालापेक्षया चेति कालत्रये चैवं भूत्वापि **किं दव्वत्तं पजहदि** किं द्रव्यत्वं परित्यजति। **ण चयदि** द्रव्यार्थिकनयेन द्रव्यत्वं न त्यजति, द्रव्याद्भिन्नो न भवति। **अण्णो कहं हवदि** अन्यो भिन्नः कथं भवति। किंतु द्रव्यान्वयशक्तिरूपेण सद्भावनिबद्धोत्पादः स एवेति द्रव्यादभिन्न इति भावार्थः।।११२।।

અન્વયશક્તિનું અચ્યુતપણું હોવાથી દ્રવ્ય અનન્ય જ છે (અર્થાત્ તે ઉત્પાદમાં પણ અન્વયશક્તિ તો અપતિત–અવિનષ્ટ–નિશ્ચળ હોવાથી દ્રવ્ય તેનું તે જ છે, અન્ય નથી). માટે અનન્યપણા વડે દ્રવ્યનો સત્-ઉત્પાદ નક્કી થાય છે (અર્થાત્ ઉપર કહ્યું તેમ દ્રવ્યનું દ્રવ્ય-અપેક્ષાએ અનન્યપણું હોવાથી, તેને સત્-ઉત્પાદ છે–એમ અનન્યપણા દ્વારા સિદ્ધ થાય છે).

આ વાતને (ઉદાહરણથી) સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે :

જીવ દ્રવ્ય હોવાથી અને દ્રવ્ય પર્યાયોમાં વર્તતું હોવાથી જીવ નારકત્વ, તિર્યંચત્વ, મનુષ્યત્વ, દેવત્વ અને સિદ્ધત્વમાંના કોઈ એક પર્યાયે અવશ્યમેવ થશે–પરિણમશે. પરંતુ તે જીવ તે પર્યાયરૂપે થઈને શું દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિને છોડે છે ? નથી છોડતો. જો નથી છોડતો તો તે અન્ય કઈ રીતે હોય કે જેથી ત્રિકોટિ સત્તા (–ત્રણ પ્રકારની સત્તા, ત્રિકાળિક હયાતી) જેને પ્રગટ છે એવો તે (જીવ), તે જ ન હોય ? (અર્થાત્ ત્રણે કાળે હયાત એવો જીવ અન્ય નથી, તેનો તે જ છે).

ભાવાર્થ :– જીવ મનુષ્ય-દેવાદિક પર્યાયે પરિણમતાં છતાં અન્ય થઈ જતો નથી, અનન્ય રહે છે, તેનો તે જ રહે છે; કારણ કે 'તે જ આ દેવનો જીવ છે, જે પૂર્વ ભવે, મનુષ્ય હતો અને અમુક ભવે તિર્યંચ હતો' એમ જ્ઞાન થઈ શકે છે. આ રીતે, જીવની માફક, દરેક દ્રવ્ય પોતાના સર્વ પર્યાયોમાં તેનું તે જ રહે છે, અન્ય થઈ જતું નથી–અનન્ય રહે છે. આમ દ્રવ્યનું અનન્યપણું હોવાથી દ્રવ્યનો સત્-ઉત્પાદ નક્કી થાય છે. ૧૧૨.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૧૨
પ્રવચન નં. – ૧૨૨
તા. ૦૨-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર' ગાથા–૧૧૨. ૧૧૧ થઈ ગઈ છે. '(**હવે સર્વ પર્યાયોમાં દ્રવ્ય અનન્ય છે...**)' ગમે તે પર્યાય હોય નારકી (હોય), દેવ (હોય તેમાં) દ્રવ્ય તો અનન્ય છે (અર્થાત્) દ્રવ્ય તો તેનું તે જ છે. આહા..હા...! દ્રવ્ય તો તેનું તે છે પણ જ્ઞાનગુણ પણ તેનો તે છે. આહા..હા...! એમ આનંદગુણ, શ્રદ્ધાગુણ અનન્ય છે, ત્યાં સદાય છે. ગમે તે પર્યાયમાં હો પણ વસ્તુ છે એ પોતે અનંત ગુણથી અનન્યમયી ત્રિકાળ (છે). (ટીકામાં) 'ત્રિકોટિ' કહેશે. (એટલે કે) ત્રિકાળ છે. આ..હા...! '(**અર્થાત્ તેનું તે જ છે...**)' જે દ્રવ્ય છે તે ભલે મનુષ્યપણે પર્યાયપણે થયું, દેવપણે થયું અરે...! મતિજ્ઞાનની પર્યાયપણે થયું પણ દ્રવ્ય તો તે વસ્તુ છે ઈ છે. એમાં ક્યાંય ઓછું-અધિકપણું થયું નથી. આખી વસ્તુ એવી છે, જેને કારણપરમાત્મા કહો, કારણજીવ કહો, સહજ સ્પષ્ટ, ત્રિકાળી સ્પષ્ટ જ્ઞાન (કહો), શું કીધું જ્ઞાનમાં ? જ્ઞાનમાં કીધું ને ? સ્વરૂપપ્રત્યક્ષ ! આહા..હા...! સ્વરૂપપ્રત્યક્ષ જ્ઞાન ત્રિકાળ છે. ગમે તે પર્યાયમાં હો... આ..હા..હા...! પણ વસ્તુ તો વસ્તુમાં છે. દૃષ્ટિ તો ત્યાં રાખવા જેવી છે એમ કહે છે. આહા..હા...! એને સ્વરૂપપ્રત્યક્ષ કીધું, સ્વરૂપદૃષ્ટિ કીધી. સ્વરૂપદૃષ્ટિ ત્રિકાળ છે. આહા..હા...!

જેમ દ્રવ્ય તેનું તે છે તેમ તેની દૃષ્ટિ પણ તેની તે (છે). ત્રિકાળી શ્રદ્ધા, હોં ! (શ્રદ્ધા પણ) તેની તે જ છે. ગમે તે અવસ્થા (હો), મિથ્યાત્વ અવસ્થામાં હો (તોપણ શ્રદ્ધા તેની તે છે). આહા..હા...! પણ એ શ્રદ્ધા, જ્ઞાન, આનંદ (આદિ) અન્વયશક્તિ સહિત લેવું છે ને ?

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

જુઓ ! છે ? '(**તેને સત્-ઉત્પાદ છે–એમ) સત્-ઉત્પાદને અનન્યપણા વડે નક્કી કરે છે :**' સત્-ઉત્પાદ (છે) તે અનન્ય છે. ભલે પર્યાય થાય પણ વસ્તુ તો અનન્ય – છે ઈ છે. વસ્તુ અનેરી થઈ નથી, પર્યાય અનેરી થાય છે. એ ૧૧૨ (ગાથા).

जीवो भवं भविस्सदि णरोऽमरो वा परो भवीय पुणो।
किं दव्वत्तं पजहदि ण जहं अण्णो कहं होदि।।११२।।

નીચે હરિગીત.

જીવ પરિણમે તેથી નરાદિક એ થશે; પણ તે-રૂપે
શું છોડતો દ્રવ્યત્વને ? નહિ છોડતો ક્યમ અન્ય એ ? ૧૧૨.

આ..હા..હા...! **ટીકા :– 'પ્રથમ તો દ્રવ્ય...'** વસ્તુ '**દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિ...**' દેખો આવ્યું ! આહા..હા...! દ્રવ્ય – વસ્તુ જે છે એનું દ્રવ્યપણું, ભાવ જે છે તેનું ભાવપણું એવી '**અન્વયશક્તિને સદાય નહિ છોડતું થકું...**' આહા..હા...! પ્રથમ તો એ કહેવું છે, કહે છે... આહા..હા...! કે, '**દ્રવ્ય દ્રવ્યત્વભૂત...**' આ..હા..હા...! વસ્તુ (છે) તેનો ભાવ – તેનું ભાવપણું. આ..હા..હા...! પેલી વાત થઈ છે હમણાં, તે દી' વાત થઈ હતી. ભાવ અને ભાવવાન વસ્તુ એક જ છે. નામ ભલે બે (કહ્યાં) વસ્તુસ્વરૂપ આ છે. એમ દ્રવ્યત્વ.

'**દ્રવ્ય દ્રવ્યત્વભૂત...**' વસ્તુ – દ્રવ્ય છે ઈ દ્રવ્યત્વભૂત એટલે એનું ભાવપણું – અન્વયશક્તિઓ. જેમ કાયમ રહેનાર દ્રવ્ય અન્વય છે... આ..હા..હા...! એમ એની '**અન્વયશક્તિને સદાય નહિ છોડતું...**' આ..હા...! દ્રવ્ય જે છે એ દ્રવ્ય પોતે તો દ્રવ્યને નહિ છોડતું, પણ દ્રવ્ય છે તેની દ્રવ્યત્વ(ભૂત) અન્વયશક્તિઓ, ભાવવાન – ભાવનું ભાવવાનપણું તે કદી નહિ છોડતું. આ..હા..હા...! આ રીતે છે. એક લીટીમાં કેટલું ભર્યું છે ! બીજા સાથે તારે શું સંબંધ છે ? એમ કહેવું છે. ભલે તે દ્રવ્ય, દ્રવ્યત્વ(ભૂત એવી) અન્વયશક્તિઓને નહિ છોડતું ગમે તે પર્યાયમાં હો... આહા..હા...! તેને પરને અને એને કાંઈ સંબંધ નથી. ત્રિકાળી દ્રવ્યનું દ્રવ્યત્વપણું એટલે એની અન્વયશક્તિઓ તો કાયમ એકરૂપ ત્રિકાળ છે પણ તેની થતી પર્યાયો અન્વયશક્તિને છોડીને નથી થતી, દ્રવ્યને છોડીને પર્યાય થતી નથી. પર્યાયમાં તો તેનો તે અન્વય દ્રવ્ય અને તેનો તેવો ગુણ (છે). એવોને એવો ગુણ અને એવુંને એવું દ્રવ્ય રહે છે. આ..હા..હા...! સમજાય

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

છે આમાં ?

સત્ પ્રભુ ! સત્-ઉત્પાદ સિદ્ધ કરે છે. સત્ વસ્તુ છે એનું જે દ્રવ્યપણું (છે) – દ્રવ્યનું દ્રવ્યપણું... આ..હા..હા..હા...! અન્વયશક્તિ ! વસ્તુને તો અન્વય કીધી... આહા..હા...! પણ એની શક્તિઓ – સત્ત્વ જે છે, સત્નું સત્ત્વપણું – દ્રવ્યનું દ્રવ્યપણું – ભાવનું ભાવવાનપણું એવી અન્વયશક્તિને સદાય નહિ છોડતું (એમ કહે છે). આ..હા..હા...! ગમે તે પર્યાયમાં હો પણ દ્રવ્ય પોતાની દ્રવ્યત્વ(ભૂત) એવી જે અન્વયશક્તિઓ – ત્રિકાળ એકરૂપ ગુણ છે એને એ કોઈ દી' છોડતું નથી. આહા..હા...! એવી દૃષ્ટિ કરાવવા આ વાત કરે છે. આ..હા..હા...! દ્રવ્ય તો લીધું પણ દ્રવ્યનું દ્રવ્યત્વ (જે કીધું એ) દ્રવ્યત્વ એટલે અન્વયશક્તિઓ. આહા..હા...! '**દ્રવ્યત્વભૂત**' લીધું છે ને ? ભાઈ ! દ્રવ્યત્વભૂત ! ઝીણી વાત છે, પ્રભુ ! આહા..હા...!

દ્રવ્ય જે વસ્તુ છે એ સત્ છે અને સત્નું જે સત્પણું – દ્રવ્યત્વપણું અન્વયશક્તિપણું એ દ્રવ્ય પોતે સદાય અન્વયશક્તિને નહિ છોડતું. આ..હા..હા...! જ્યારે જુઓ ત્યારે એ પૂર્ણ ભંડાર ભર્યો છે એમ કહે છે. એ દ્રવ્ય છે એ દ્રવ્યત્વપણું એટલે અન્વયશક્તિપણું એટલે ભાવનું ભાવપણું, દ્રવ્ય જ્યારે ભાવ કહીએ તો એનું સત્ત્વપણું ભાવવાન – ભાવપણાને કદી છોડતું નથી. આહા..હા...! ઝીણી વાત છે, ભાઈ ! મુદ્દાની રકમની વાત છે. આહા..હા...! પરને અને એને કાંઈ સંબંધ નથી એમ કહે છે. પરમાણુ હો કે ગમે તે (હો) અહીં તો આત્માની સાથે સંબંધ (છે). આહા..હા...! અહીં તો આત્માની વાત કહેવી છે ને ? નરપણે, મનુષ્યપણે (આત્મા થાય છે). અહીંયાં પેલા પરમાણુની વાત નથી કરવી. આહા..હા...!

'**પ્રથમ તો...**' (સંસ્કૃત ટીકામાં) '**तावद्**' શબ્દ છે. '**द्रव्यं हि तावद्**' સંસ્કૃત (છે). મૂળ વાત એ છે કે, એમ. '**तावद्**' એટલે મૂળ વાત એમ છે કે. '**तावद्**' પહેલી લીટી(માં) સંસ્કૃત શબ્દ છે. આહા..હા...! પ્રભુ ! તું કોણ છો ? (તો) કહે છે કે, અન્વયશક્તિઓ દ્રવ્યત્વપણું નહિ છોડતો એવો તું છો. આ..હા..હા...! પર્યાયપણે ભલે નરકપર્યાય, નરપર્યાય – મનુષ્યપર્યાય, દેવપર્યાય (હોય) પણ મારી ચીજ જે છે અને ચીજનું ચીજપણું જે છે (એને નહિ છોડતો એવો હું છું). આહા..હા...! એની અન્વયશક્તિ લીધી છે ને ? (તો) અન્વયશક્તિ કહો કે અન્વયસામર્થ્ય (કહો), એ સ્વભાવનું સામર્થ્ય (કહો). આ..હા..હા...!

આ અધિકાર 'જ્ઞેય અધિકાર' છે. આત્મ-જ્ઞેય ! 'જ્ઞેય અધિકાર'માં અહીં આત્માને દૃષ્ટાંત તરીકે લીધો છે. નહિતર બધા જ્ઞેયો એવા જ છે. એ જ્ઞેય (જે) દરેક દ્રવ્ય છે તેનું દ્રવ્યત્વ અન્વયશક્તિઓને તે દ્રવ્ય છોડતું નથી. તે ભલે ગમે તે પર્યાયપણે થાઓ. આહા..હા...! અહીંયાં તો આત્માનો દૃષ્ટાંત લીધો છે. પ્રભુ ! તું પર્યાયમાં ગમે તે સ્થિતિમાં હો પણ તે દ્રવ્ય છે તે દ્રવ્યત્વને – અન્વયશક્તિને (છોડતું નથી). આ..હા..હા...! એ ભાવવાન છે તે ભાવને કદી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

છોડતું નથી. આ..હા..હા...! છે ? એક લીટી છે. આહા..હા...!

મૂળ – '**तावद्**' નામ મૂળ વાત એમ છે કે, એમ. '**तावद्**' નામ પ્રથમ એટલે મુખ્ય વાત છે (એ) આ છે. આહા..હા...! બે ભાષા લીધી છે ને ? '**દ્રવ્ય દ્રવ્યત્વભૂત...**' આહા..હા...! ભાવવાન એના ભાવને કદી છોડતું નથી. આ..હા..હા...! દ્રવ્ય દ્રવ્યત્વ એવો ભાવ એવી અન્વયશક્તિઓ – ગુણ... આહા..હા...! જેટલી અનંતી શક્તિઓ છે તે ભાવને ભાવવાન કોઈ દી' છોડતું નથી. આહા..હા...! પહેલી લીટી(માં આટલું ભર્યું છે) ! આને (–'પરમાગમમંદિર'ને) ચાર મહિના થયા, પાંચ વર્ષ અને ચાર મહિનાનો આજે દિવસ છે ને ? ફાગણ સુદ ૧૩. ચૈત્ર, વૈશાખ, જેઠ અને અષાઢ. પાંચ વર્ષ અને ચાર મહિના થયા. 'પરમાગમ (મંદિર) !' આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– આપે ખજાનો ખોલ્યો !

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– કહે છે કે, તું દ્રવ્ય છો કે નહિ ? તો એનું દ્રવ્યપણું છે કે નહિ ? દ્રવ્યપણું એટલે કે અન્વયશક્તિઓ છે કે નહિ ? અન્વય એટલે કે કાયમ રહેનારું સામર્થ્યવાળું તત્ત્વ છે કે નહિ ? આ..હા..હા..હા...! કાયમ સામર્થ્યને – સત્ત્વને (ધરી) રહેનારું સત્. સત્ કહો કે દ્રવ્ય કહો. સત્ત્વ – અન્વયશક્તિઓ ! તેને – સત્ત્વને તે સત્ કદી છોડે છે ? આ..હા..હા...! ગમે તે નિગોદની પર્યાયમાં હો, મનુષ્યની પર્યાયમાં હો, આહા..હા...! પ્રભુ ! તું દ્રવ્ય છો ને ! અને તારું દ્રવ્યત્વપણું જે અન્વયશક્તિઓ – ગુણો છે – ભાવ (છે) એ ભાવવાનને (છોડતા નથી). પર્યાયમાં અક્ષરના અનંતમા ભાગમાં નિગોદપર્યાય હીણી થઈ ગઈ પણ એણે – દ્રવ્યે દ્રવ્યત્વ – અન્વયશક્તિઓને છોડી નથી. આ..હા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? ભાષા તો સાદી છે પણ હવે ભાવ તો (જે છે તે છે). આહા..હા...!

'**સદાય નહિ છોડતું થકું...**' આહા..હા...! સત્ હયાત જ છે. એ તો કાયમ હયાત જ છે. ગમે તે પર્યાયમાં હો પણ એ કાયમ હયાત જ છે. આહા..હા...! સંયોગને લઈને તો (હયાત) નહિ પણ એક સમયની પર્યાય થાય એને લઈને (નહિ) ઈ તો સત્ જ (છે) – કાયમ હયાતીવાળું તત્ત્વ છે. આ..હા..હા...! આ 'જ્ઞેય અધિકાર' ! આત્મ-જ્ઞેય ! આ..હા...! જ્ઞેયનું જ્ઞેયપણું જ્ઞેયે કદી છોડ્યું નથી. આહા..હા...! આવો ભગવાનઆત્મા ! એણે ભગવાનપણું કદી છોડ્યું નથી. આહા..હા...!

'નિયમસાર'માં તો ઈ આવે છે ને ? કારણજ્ઞાન ! કારણદ્રવ્ય (કહ્યું એ) તો ઠીક. કારણપરમાત્મા એ તો દ્રવ્ય (કહ્યું) (ઈ તો) ઠીક, પણ (આ તો) કારણજ્ઞાન (કહ્યું). ત્રિકાળી કારણ અન્વયજ્ઞાન જે છે (તે કારણજ્ઞાન). જ્ઞાની એવો આત્મા એનું જ્ઞાન – કાયમી જ્ઞાન, કારણ દ્રવ્ય – કારણજ્ઞાન. કેવળજ્ઞાન (છે) એ કાર્યજ્ઞાન છે.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આહા..હા...! ભગવાનઆત્મા ! એની અન્વયશક્તિઓ – દ્રવ્યત્વપણું તેને સદાય ન છોડતું. આહા..હા...! એકધારાએ સદાય ચાલે છે, કહે છે. આહા..હા...! '**અને દ્રવ્યને જે પર્યાયભૂત વ્યતિરેકવ્યક્તિનો ઉત્પાદ થાય છે...**' હવે કહે છે એ દ્રવ્ય જે છે એને જે પર્યાયભૂત વ્યતિરેક ભિન્ન ભિન્ન પ્રગટતા – ઉત્પાદ – વ્યક્તિઓ થાય છે. અન્વયની સામે વ્યતિરેક લીધી. સમજાણું ? પહેલાં દ્રવ્યની સામે દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિ લીધી અને (અહીંયાં) દ્રવ્યને પર્યાયભૂત વ્યતિરેકવ્યક્તિ લીધી. આહા..હા...!

'**દ્રવ્યને...**' (એટલે) જે અન્વયશક્તિને સદાય નહિ છોડતું એને. '**પર્યાયભૂત વ્યતિરેકવ્યક્તિનો ઉત્પાદ થાય છે...**' પર્યાયભૂત વ્યતિરેક નામ ભિન્ન ભિન્ન (અને) અન્વય એકરૂપ ત્રિકાળ (રહે છે). ભિન્ન ભિન્ન પ્રગટતા ઉત્પન્ન થાય છે '**તેમાં પણ દ્રવ્યત્વભૂત...**' આ..હા..હા...! '**અન્વયશક્તિનું અચ્યુતપણું હોવાથી...**' દ્રવ્યને પર્યાયભૂત વ્યતિરેક (એટલે) ભિન્ન ભિન્ન પ્રગટતા – ઉત્પાદ થાય છે '**તેમાં પણ દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિનું...**' દ્રવ્યને... એમ છે ને ? '**અને દ્રવ્યને જે પર્યાયભૂત વ્યતિરેકવ્યક્તિનો ઉત્પાદ થાય છે તેમાં પણ દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિનું અચ્યુતપણું હોવાથી દ્રવ્ય અનન્ય જ છે...**' આ..હા..હા...! આ સિદ્ધાંત કહેવાય ! આ..હા..હા...! આ ભગવાનની વાર્તા છે !!

ભગવત્સ્વરૂપ ! અન્વયશક્તિઓ ભગવત્સ્વરૂપ છે. આહા..હા...! '**પર્યાયભૂત વ્યતિરેકવ્યક્તિનો ઉત્પાદ થાય છે તેમાં પણ...**' તેમાં પણ '**દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિનું અચ્યુતપણું હોવાથી...**' દ્રવ્યની દ્રવ્યત્વભૂત એવી અન્વયશક્તિ – અન્વયસામર્થ્ય – એકરૂપ રહેવાવાળું સામર્થ્ય (છે તેનું) અચ્યુતપણું (છે). એમાં જરી પણ ચ્યુત થઈ નથી. આહા..હા...! ચાહે તો લસણ, ડુંગળી(ની) નિગોદની પર્યાય હો, એક પર્યાય (ભલે) અક્ષરના અનંતમાં ભાગે હો, તે પર્યાય ભલે હો, છતાં તે દ્રવ્યે દ્રવ્યત્વને – અન્વયશક્તિઓને છોડ્યું નથી. આ..હા..હા...! આ (ફક્ત) વાત નથી, બાપા ! આ..હા..હા...! સત્‌ને પ્રસિદ્ધ કરવાની એ ટીકા... આ ટીકા કહેવાય ! આહા..હા...! 'અમૃતચંદ્રાચાર્ય' !

પ્રભુ ! તું દ્રવ્ય છો ને ! અને દ્રવ્યમાં દ્રવ્યત્વપણું – અન્વયશક્તિઓ છે ને ! એ અન્વયશક્તિવાળું દ્રવ્ય વ્યતિરેક – ભિન્ન ભિન્ન પર્યાયને પ્રાપ્ત થતું (હોવા) છતાં એ અન્વય દ્રવ્યનું દ્રવ્યપણું – અન્વયપણું કદી છૂટતું નથી. આ..હા..હા...! એમાં કદી ઘાલમેલ કાંઈ થતી નથી. અંગુલના અક્ષરના અનંતમા ભાગમાં નિગોદની પર્યાય થઈ છતાં દ્રવ્યનું દ્રવ્યત્વ અન્વયપણામાં કાંઈ ખામી થઈ નથી. આ..હા..હા..હા...! અને કેવળજ્ઞાનની પર્યાય થઈ તોપણ દ્રવ્યની દ્રવ્યત્વ અન્વયશક્તિમાં કાંઈ પણ ઘટાડો થયો નથી તેમ વધારો થયો નથી. આહા..હા...! સમજાય છે કાંઈ ?

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

'અનંતકાળથી આથડ્યો વિના ભાન ભગવાન' આ..હા..હા...! (ફાગણ સુદ) તેરસની આજે તીથિ છે. 'પરમાગમ(મંદિર)'ની માસિક તીથિ છે. આજે અહીં ભક્તિ થાશે, હોં ! તેરસ છે ને ? તેરમું ગુણસ્થાન કેવળ(જ્ઞાન) પામે તોપણ દ્રવ્યનું દ્રવ્યત્વ – અન્વયશક્તિ તો એવીને એવી છે. આ..હા..હા...! અને અક્ષરના અનંતમા ભાગમાં નિગોદની પર્યાય થાય તો દ્રવ્યનું દ્રવ્યત્વ – અન્વયશક્તિપણું તો સદાય એટલું અને એવડું છે. **'સદાય નહિ છોડતું થકું...'** આ..હા..હા...! અરે...! વધારે ટીકા – શબ્દોની શું જરૂર (છે) ? આહા..હા...! 'થોડું લખ્યું ઘણું કરીને જાણજો' એવી વાત છે આ તો ! આ..હા...! થોડું કહ્યું કે, દ્રવ્યનું દ્રવ્યત્વપણું – અન્વયશક્તિઓ કોઈ દી' ત્રિકાળ ક્યાંય છોડતું નથી. આ..હા..હા...! પર્યાયમાં ગમે તે હીનાધિક દશા થાઓ છતાં દ્રવ્યનું દ્રવ્યત્વ – અન્વયશક્તિપણું એણે સદાય છોડ્યું નથી. એમાં કદી ઘટાડો-વધારો થયો નથી. આવો ઉપદેશ લોકોને આકરો લાગે ! પછી (એમ કહે કે) નિશ્ચય છે, નિશ્ચય છે... બાપા ! સત્ય આ છે. નિશ્ચય કરીને એકાંત કરી નાખ (એમ નહિ ચાલે). પર્યાય હો, ઈ તો કહે છે. પણ પર્યાય હોવા છતાં દ્રવ્યની પૂર્ણતા, દ્રવ્યની દ્રવ્યત્વતાની પૂર્ણતાની બધી અન્વયશક્તિઓ એવીને એવી છે. જ્ઞાન એવુંને એવું, દર્શન એવુંને એવું, આનંદ એવોને એવો, શ્રદ્ધા એવીને એવી (છે). શ્રદ્ધા એટલે પર્યાય નહિ, શક્તિ. આહા..હા...! સત્તા એવીને એવી, વસ્તુત્વ એવીને એવી, પ્રમેયત્વ એવુંને એવું, જીવતરશક્તિ એવીને એવી. શક્તિઓનું શક્તિપણું એવુંને એવું છે. આહા..હા...!

'તેમાં પણ દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિનું અચ્યુતપણું હોવાથી...' આ..હા..હા...! પહેલાંમાં એમ કહ્યું હતું કે **'અન્વયશક્તિને સદાય નહિ છોડતું થકું...'** દ્રવ્ય, હોં ! એમ અહીં (કહે છે કે) **'દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિનું અચ્યુતપણું હોવાથી દ્રવ્ય અનન્ય જ છે...'** દ્રવ્ય તો અનન્ય – એનું એ જ છે. આ..હા..હા..હા...! ક્યાં તિર્યંચની નિગોદની પર્યાય અને ક્યાં સર્વાર્થસિદ્ધના દેવની પર્યાય ! ત્રણ જ્ઞાન ક્ષાયિકસમકિત સહિત. આહા..હા...! છતાં દ્રવ્યનું દ્રવ્યત્વ તો એવુંને એવું (છે), અન્વયશક્તિ એવીને એવી છે. આ..હા...! એ મહાસત્તાને પકડવાની છે. આહા..હા...! એવી મહાસત્તા પ્રભુ છે. અન્વયશક્તિનું ભરેલું તત્ત્વ એટલે ભાવથી ભરેલો ભગવાન (છે), એમ. આહા..હા...!

'(અર્થાત્ તે ઉત્પાદમાં પણ...)' (અર્થાત્) પર્યાયમાં નવી નવી વ્યતિરેક(વ્યક્તિઓ) – ઉત્પાદમાં પણ. આહા..હા...! ક્યાં એક ચક્રવર્તી રાજા હોય અને એ મરીને નરકમાં જાય કે મોટો રાજા હોય પણ મરીને નિગોદમાં જાય ! આહા..હા...! અહીં જુઓ તો કેટલો ઉઘાડ દેખાતો હોય ! અને મરીને નિગોદમાં જાય છતાં પણ કહે છે કે, એ તો પર્યાયમાં ફેર છે, વસ્તુ તો છે ઈ છે. આહા..હા...! '(**તે ઉત્પાદમાં પણ અન્વયશક્તિ તો અપતિત–અવિનષ્ટ–**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

નિશ્ચળ હોવાથી દ્રવ્ય તેનું તે જ છે,...)' વસ્તુ તો તેની તે જ છે. આ..હા..હા...! સમજાય છે આમાં ? '**(અન્ય નથી). માટે અનન્યપણા વડે દ્રવ્યનો સત્-ઉત્પાદ નક્કી થાય છે...**' આ..હા...! માટે અન્વયપણા વડે દ્રવ્યનો (સત્-ઉત્પાદ નક્કી થાય છે). સત્ છે એમાંથી થઈ એમ ઉત્પાદ નક્કી થાય છે એમ કહે (છે). આહા..હા...! 'છે' એમાંથી આવ્યું છે, ઈ પણ છે, કહે છે. આહા..હા...! એ પર્યાય જે થઈ છે એ સત્માંથી થઈ છે, 'છે' એમાંથી થઈ છે. આહા..હા...! સત્-ઉત્પાદ કહેવો છે ને ? 'છે' એમાંથી થઈ છે (તેથી) સત્-ઉત્પાદ છે. આહા..હા...! '**(દ્રવ્યનું દ્રવ્ય-અપેક્ષાએ અનન્યપણું હોવાથી, તેને સત્-ઉત્પાદ છે–એમ અનન્યપણા દ્વારા સિદ્ધ થાય છે).**' આહા..હા...!

'**આ વાતને (ઉદાહરણથી) સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે : જીવ દ્રવ્ય હોવાથી અને દ્રવ્ય પર્યાયોમાં વર્તતું હોવાથી...**' વળી શું કીધું આ ? દ્રવ્ય અન્વયશક્તિઓને છોડતું નથી એ રાખ્યું. પણ એ દ્રવ્ય પર્યાયોમાં વર્તતું હોવાથી (એમ કહ્યું). આ..હા..હા...! જે ભગવાનઆત્મા દ્રવ્ય છે એમાં અનંતી દ્રવ્યત્વની અન્વયશક્તિઓ જે છે એવું જે દ્રવ્ય (છે)... આહા..હા...! એ પર્યાયોમાં વર્તતું હોવાથી (એમ કહ્યું). એક બાજુ કહેવું કે પર્યાય ષટ્ગુણ – ષટ્કારકથી સ્વતંત્ર પરિણમે છે, જેને દ્રવ્યની પણ અપેક્ષા નથી. આહા..હા...! પર્યાય જે છે એ સત્ છે. 'ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રૌવ્યયુક્તં સત્' છે. વ્યય પણ સત્ છે, ઉત્પાદ પણ સત્ છે, ધ્રુવ પણ સત્ છે, એ તો છે. આ..હા..હા...! તેથી એ ઉત્પાદને '**દ્રવ્ય પર્યાયોમાં વર્તતું હોવાથી...**' દ્રવ્ય તો ત્રિકાળપણે અન્વયશક્તિઓમાં વર્તે છે. હવે એ દ્રવ્ય પર્યાયોમાં વર્તતું થકું (એમ કહે છે). આહા..હા...!

'**જીવ દ્રવ્ય હોવાથી...**' એમ અહીં તો જીવ ઉપર ઉતારવું છે ને ? (એટલે એમ કહ્યું કે) જીવ પણ દ્રવ્ય હોવાથી '**અને દ્રવ્ય પર્યાયોમાં વર્તતું હોવાથી...**' દ્રવ્ય પર્યાયોમાં વર્તતું હોવાથી, લ્યો ! એક બાજુ એમ કહેવું કે, પર્યાય ષટ્ગુણહાનિવૃદ્ધિ, ષટ્કારકથી પરિણમી રહી છે. આ..હા...! એક કોર એમ કહેવું જીવદ્રવ્ય મોક્ષ અને મોક્ષની પર્યાયને કરતું નથી. 'સર્વવિશુદ્ધજ્ઞાન અધિકાર' ! મોક્ષ અને મોક્ષની પર્યાયને દ્રવ્ય કરતું નથી. અહીં કહે છે કે, દ્રવ્ય પર્યાયમાં વર્તતું થકું ! ભેદ ભેગો સમજાવવો છે ને ? આહા..હા...!

'**જીવ દ્રવ્ય હોવાથી...**' એમ. જીવ દ્રવ્ય હોવાથી ! આ..હા...! પેલો સિદ્ધાંત કીધો, હવે (જીવદ્રવ્યમાં) ઉતારે છે. '**જીવ દ્રવ્ય હોવાથી અને દ્રવ્ય પર્યાયોમાં વર્તતું હોવાથી...**' આહા..હા...! '**જીવ નારકત્વ,...**' જીવ નારકીપણું. તિર્યંચપણું, મનુષ્યપણું, દેવપણું અને સિદ્ધ. પાંચે પર્યાય, હોં ! ચાર ગતિની ચાર જ (પર્યાય) એમ નહિ. આ..હા...! '**સિદ્ધત્વમાંના કોઈ એક પર્યાયે અવશ્યમેવ થશે...**' એ પાંચમાંથી કોઈ એક પર્યાયે જરૂર થશે. આ..હા...! ચાર ગતિ અને સિદ્ધપર્યાય, પર્યાય છે ને ? એ જીવ પર્યાયમાં વર્તતું થકું, આ..હા..હા...! '**પરંતુ તે જીવ તે**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પર્યાયરૂપે થઈને શું દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિને છોડે છે ?' આહા..હા...! એ સિદ્ધની પર્યાય થઈ... આહા..હા...! છતાં એ જીવદ્રવ્ય પર્યાયરૂપે થઈને શું દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિને છોડે છે ? ભલે સિદ્ધપર્યાય થઈ છતાં દ્રવ્ય પોતાની દ્રવ્યત્વ(ભૂત) અન્વયશક્તિને છોડે છે ? આ..હા..હા...! આવી દ્રવ્યાનુયોગની વાત છે.

નારકીપણે (થયો એ) તો ઠીક. ચાર ગતિની પર્યાયપણે જીવ વર્તતો થકો, જીવદ્રવ્ય વર્તતું થકું પોતાના અન્વય ત્રિકાળી ગુણોને છોડતું નથી. એમ સિદ્ધત્વની પર્યાયે વર્તતું થકું જીવદ્રવ્ય પોતાની દ્રવ્યત્વ(ભૂત) અન્વયશક્તિઓને છોડતું નથી. આહા..હા...! અંદર એમ છે ને ? જુવાનિયાઓને તો આ બધું નવું લાગે. જુવાન કોણ છે આમાં ? બાપા ! એ તો બધી જડની અવસ્થા છે. ભગવાન તો અંદર... આ કહે છે ને ? પર્યાયમાં પરિણમ્યો તોપણ વસ્તુ તો એવીને એવી એમને એમ રહી છે. આ..હા...! એ વસ્તુ પર્યાયમાં પ્રવર્તે છે એમ વ્યવહારે કહેવું છે. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– સવારે આપ ના પાડતા હતા.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– વ્યવહારે પર્યાયમાં (પ્રવર્તે છે એમ કહેવાય). દ્રવ્યનું પર્યાયમાં પ્રવર્તવું (છે એમ કહીને) પરિણમન એનું છે એમ બતાવવું છે ને ? દ્રવ્યત્વથી બતાવવું છે ને ? દ્રવ્યત્વગુણ છે ને ? દ્રવ્યત્વગુણ છે ને ? દ્રવ્યત્વગુણનો અર્થ દ્રવે છે. ત્યારે સિદ્ધ થાય છે ને ? આહા..હા...! તેથી (અહીંયાં) દ્રવ્યત્વ લીધું છે ને ? '**દ્રવ્યત્વભૂત**' ! આ..હા..હા...! એનું જે 'પણું' છે એ 'પણું' પાછું પર્યાયમાં જ્યારે પરિણમે છે છતાં તે અન્વયશક્તિને છોડતું નથી. આહા..હા...! અરે...! આવો વિચાર કરવા ક્યારે મળે ? સાંભળવા ક્યારે મળે ? નિર્ણય ક્યારે કરે ? કરવાનું તો આ છે. આહા..હા...!

(એક મુમુક્ષુભાઈના) સમાચાર આવ્યા હતા (કે), રાતે દસ વાગ્યા સુધી તો વાતું કરતા હતા. સવારે ઊઠ્યા ને હાર્ટ ફેઈલ થઈ ગયું ! સવારમાં ! ૬૩ વર્ષની ઉંમર. દસ વાગ્યા સુધી મિત્રો સાથે વાતચીત કરી, સાડા અગિયારે સૂઈ ગયા. સવારે ઊઠ્યા, ઊઠ્યા ને એકદમ હાર્ટ ફેઈલ ! બંધ થઈ ગયું, ઊઠ્યા ને (હૃદય) બંધ થઈ ગયું ! આ..હા..હા...! જડની અવસ્થા જે સમયે (થવાની હોય તેને) કોણ રોકે ? અને કોણ કરે ? આહા..હા...! એ પર્યાયનો કર્તા દ્રવ્ય છે, હોં ! એમ સિદ્ધ કરવું છે. 'કળશટીકા'માં આવે છે ને ? પર્યાયનો કર્તા દ્રવ્ય છે. કરણ પણ દ્રવ્ય છે, કર્તા પણ દ્રવ્ય છે. આ..હા..હા...! (જે) અપેક્ષાથી જે વાત (હોય તે સમજવી જોઈએ). આ..હા...! એની પર્યાય (થવી એનો) પોતાનો સ્વભાવ છે અને અહીં એ સિદ્ધ કરીને પરદ્રવ્યોને લઈને એમાં કાંઈ થાતું નથી. એમ સિદ્ધ કરવું છે.

એ પોતે દ્રવ્ય આટલી દ્રવ્યત્વની શક્તિઓથી ભરેલો છતાં એ દ્રવ્ય પર્યાયમાં વર્તતું

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

(થકું), એને બીજું દ્રવ્ય કાંઈ પણ કરી શકતું નથી. કર્મ, શરીર, વાણી, મન, દેશ, કુટુંબ (આદિ) કોઈ ચીજ એને (કાંઈ કરી શકતું નથી). ઈ દ્રવ્ય પોતે પર્યાયમાં વર્તે છે (ત્યાં) બીજું દ્રવ્ય એને (પર્યાયમાં) વર્તાવે છે (એમ છે નહિ). આહા..હા...! આવો વખત ક્યાં મળે ? સાંભળવું પણ કઠણ પડે. આ તો (કહે) દયા પાળો, વ્રત કરો, ભક્તિ કરો, તપ કરો... લ્યો ! આહા..હા...! એક વ્યાખ્યાને પૂરું છે ! આ..હા..હા...!

(અહીંયાં કહે છે કે), '**કોઈ એક પર્યાયે અવશ્યમેવ થશે...**' જોયું ? દ્રવ્ય દ્રવ્યત્વ(ભૂત) અન્વયશક્તિઓને નહિ છોડતું છતાં તે દ્રવ્ય પર્યાયમાં વર્તે છે તેથી કોઈ પણ પર્યાયમાં અવશ્ય પરિણમશે, કોઈ પણ પર્યાયે જરૂર થશે. આ..હા..હા..હા...! એમ કરીને (એમ કહેવું છે કે), એ પર્યાયને એનો કાળ એનાથી છે. એ પર્યાય કોઈ ફલાણું દ્રવ્ય એકદમ અકસ્માત્ આવ્યું અને આમ થઈ ગયું, એકદમ પરદ્રવ્યમાં ફેરફાર થઈ ગયો, પરદ્રવ્યનો સંયોગ એકદમ આકરો આવ્યો એ વાતમાં કાંઈ માલ નથી. એ દ્રવ્ય પોતે જ તે કાળે પર્યાયમાં વર્તે છે તેથી પર્યાય થઈ છે. આ..હા..હા..હા...! કર્મને લઈને નહિ, સંયોગને લઈને નહિ, અકસ્માત્ કાંઈ નહિ. આહા..હા...! અકસ્માત્ નહિ, તે દ્રવ્ય પોતે જ તે સમયે તે પ્રમાણે વર્તે છે. આ..હા..હા...! સમજાણું ?

'**પરંતુ તે જીવ તે પર્યાયરૂપે થઈને શું દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિને છોડે છે ?**' એમ કીધું. ભલે નરકની પર્યાય થઈ કે સિદ્ધની પર્યાય થાય, તે જીવ તે પર્યાયરૂપ થઈને, પર્યાયરૂપે (દ્રવ્ય) થયું છતાં શું (તે) દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિને છોડે છે ? આહા..હા...! આ..હા..હા...! તેના ભાવનો ભાવવાન, એ પર્યાય ભલે થઈ પણ એથી પૂર્ણ ભાવવાનપણું છે ઈ કોઈ દી' એણે છોડ્યું છે ? આ..હા..હા...! વસ્તુ છે ને ! તત્ત્વ છે ને તત્ત્વ ! અસ્તિ છે ને ! સત્ છે ને ! સત્‌ને સત્‌પણું છે ને ! સત્‌પણું રાખીને પર્યાયમાં પ્રવર્તે છે ને ? કે સત્‌પણું છોડીને પર્યાયમાં પ્રવર્તે છે ? આ..હા..હા...! શું શૈલી ! આચાર્યની ટીકા !

'**પરંતુ તે જીવ તે પર્યાયરૂપે થઈને...**' પર્યાયરૂપ ભલે થયો (છતાં) '**શું દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિને છોડે છે ?**' સિદ્ધપર્યાય થઈ એથી શું ગુણની અન્વયશક્તિ, દ્રવ્યની દ્રવ્યત્વ (શક્તિ) જે છે એ છોડે છે ? આહા..હા...! નરકમાં જઈને સાતમી નરકે ઊપજ્યો... આહા..હા...! પણ તે પર્યાયમાં વર્તતું દ્રવ્ય એ દ્રવ્યનું દ્રવ્યપણું જે અન્વયશક્તિઓ (છે એ) ત્યાં છોડે છે ? આ..હા..હા...! આ ટીકા કહેવાય ! જોઈ ? આ સિદ્ધાંત ! થોડામાં ઘણું ભર્યું હોય ! આહા..હા...! 'અમૃતચંદ્રાચાર્ય' ! દિગંબર સંત ! ચાલતા સિદ્ધ !! આ..હા..હા...! એની આ ટીકા છે.

મુમુક્ષુ :– અભવી તો અનાદિથી મિથ્યાત્વરૂપે જ પરિણમે છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ભલે પરિણમ્યો પણ દ્રવ્યનું દ્રવ્યત્વપણું છૂટ્યું છે ? ભલે મિથ્યાત્વપણે

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પરિણમ્યો પણ દ્રવ્યનું દ્રવ્યત્વ – અન્વયશક્તિપણું જે ગુણો છે તેમાંથી કાંઈ ઓછપ થઈ છે ? છૂટ્યું છે ? આ..હા..હા...!

મુમુક્ષુ :– અનંતકાળથી એવોને એવો જ છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– એવોને એવો છે અને એવોને એવો રહેશે. સિદ્ધ થશે તોપણ એવોને એવો છે. આ..હા...! અને તે પણ પર્યાયમાં દ્રવ્ય વર્તતું એવી ભાષા લીધી છે છતાં દ્રવ્ય એવું ને એવું છે ! (અહીં તો) એની પર્યાય સિદ્ધ કરવી છે ને ? પરને લઈને કાંઈ થયું નથી એમ (બતાવવું છે). આ..હા..હા...! અંદર કેટલી સાદી વસ્તુ છે ! સાદી વસ્તુ છે ! આહા..હા...!

આવું દ્રવ્ય – દ્રવ્યત્વ(ભૂત) અન્વયશક્તિઓવાળું દ્રવ્ય પર્યાયોમાં વર્તતું છતાં... આહા..હા...! ભલે સાતમી નરકની પર્યાયમાં વર્તતું કે નિગોદની પર્યાયે વર્તતું કે સિદ્ધની પર્યાયે વર્તતું... આ..હા..હા...! સર્વાર્થસિદ્ધિના દેવો ત્રણ જ્ઞાનના ધણી, એકાવતારી (છે) એ પર્યાયપણે પ્રવર્તતું... આ..હા..હા...! શું દ્રવ્યનું દ્રવ્યત્વપણું છૂટ્યું છે ? છે ? '**તે પર્યાયરૂપે થઈને...**' પર્યાયરૂપે થઈને ! '**શું દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિને છોડે છે ?**' આહા..હા...! '**નથી છોડતો.**'

ભગવાનઆત્મા ! પર્યાયના અંશની ગમે તે પર્યાયમાં હો પણ ભગવાન પોતે અન્વયશક્તિઓને કોઈ દી' છોડી નથી. જ્ઞાનની પૂર્ણતા, દર્શનની પૂર્ણતા, આનંદની પૂર્ણતા, સ્વચ્છતાની પૂર્ણતા, પ્રભુતાની પૂર્ણતા... આ..હા..હા...! એ પર્યાયમાં વર્તતું છતાં આ પ્રભુતાને છોડી નથી. આહા..હા...! કહો, ભાઈ ! આવું સાંભળ્યું છે કોઈ દી' ? તારી નજરને આળસે (જોવાનું) રહી ગયું છે, કહે છે. વસ્તુ તો એવીને એવી રહી છે. પર્યાયમાં વર્તે છે છતાં વસ્તુ તો એવીને એવી રહી છે. આ..હા..હા...! સિદ્ધપણે પરિણમે તોપણ વસ્તુ એવીને એવી રહી છે તો બીજાની વાત ક્યાં કરવી ?

અનંત... અનંત... પર્યાય, જ્યાં અનંતી... અનંતી... પર્યાયોની વ્યક્તતા અનંતી પૂર્ણ થઈ ગઈ. અનંત શક્તિઓ છે, અનંત સામર્થ્યવાળો દ્રવ્યત્વભાવ એમાંથી પૂર્ણ અનંત કેવળજ્ઞાન, (કેવળ)દર્શન પૂર્ણ શક્તિ (પ્રગટ) થઈ છતાં એ વસ્તુએ અન્વયપણું છોડ્યું છે ? આ..હા..હા..હા...! એ વસ્તુ છે તે એકરૂપે જ છે. દ્રવ્ય અને દ્રવ્ય-ગુણ (એકરૂપે જ છે). દ્રવ્ય અને દ્રવ્ય-ગુણ – દ્રવ્યત્વ – અન્વયશક્તિ કહો. આહા..હા...! શું કથનપદ્ધતિ ! આ..હા..હા...! એક ગાથાએ ન્યાલ કરી નાખે એવું છે !! આહા..હા...! તકરાર, વાદવિવાદે આ પાર ન પડે.

આ તો વસ્તુની સ્થિતિની મર્યાદા ! ભગવાન તો એ વર્ણવે છે ! આહા..હા...! ગમે તે પર્યાયે પરિણમ. કેવળજ્ઞાનપણે પરિણમ એમ કીધું તોપણ શું ? એવું કેવળજ્ઞાન કે એક સમયમાં કેવળીઓ, અનંતા કેવળીઓને જાણે ! છતાં ત્યાં અન્વયશક્તિને કંઈ ઘસારો થયો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

છે ? આહા..હા...! જ્ઞાનશક્તિ, દર્શનશક્તિ, આનંદશક્તિ, બધી પૂર્ણ કારણશક્તિઓ (છે), કારણદ્રવ્ય છે એમાં કારણશક્તિઓ પૂર્ણ (છે) એમાં ક્યાંય ઓછપ થઈ છે ? આ..હા..હા...! એ દૃષ્ટિમાં લેવું આકરી વાત છે, બાપુ ! આહા..હા...! આવી વાત છે. બહારની ક્રિયાકાંડ ને આ ને આ ને આ... એ વખતે પણ કહે છે કે, ક્રિયાકાંડની તારી રાગની પર્યાયે પ્રવર્તતું (હોવા) છતાં દ્રવ્ય અને ગુણ તો એવા ને એવા રહ્યાં છે. આહા..હા...!

ગૃહીત મિથ્યાત્વપણે પરિણમ્યો, અગૃહીત તો અનાદિથી છે... આહા..હા...! અને તે દ્રવ્ય તે પર્યાયમાં પ્રવર્ત્યું છે... આ..હા..હા...! તે પર્યાયમાં પ્રવર્ત્યું છે છતાં પણ તે દ્રવ્ય અને ગુણ તો તેવાને (તેવા), તેવડા છે. આહા..હા...! એની મોટપને ક્યાંય આંચ નથી ! પ્રગટ દશા થાય તોપણ એને આંચ (આવે છે) – ઘટી જાય છે એમ નથી.

મહાપ્રભુ કેવળ(જ્ઞાન) થયું, અનંત... અનંત... કેવળ(જ્ઞાન), અનંત દર્શન, અનંત આનંદ, અનંત સુખ, અનંત વીર્ય (પ્રગટ્યું)... આ..હા...! જેટલા ગુણો છે તેટલી પર્યાયો – વ્યક્ત પર્યાયો પૂર્ણ પ્રગટી... આહા..હા...! છતાં અહીં જે પૂર્ણ દ્રવ્યત્વગુણ છે, જીવદ્રવ્યનું દ્રવ્યત્વ – અન્વયશક્તિઓ સદાય એવી ને એવી છે. આ..હા..હા...! આ વાત બેસાડવી કાંઈ ઓછી વાત છે ? આહા..હા...!

‘**જો નથી છોડતો તો તે અન્ય કઈ રીતે હોય...?**’ આહા..હા...! એ પ્રભુ છોડતો નથી. પોતાના અનંત ગુણો જે ધ્રુવ છે, દ્રવ્યત્વ(ભૂત) અન્વય(શક્તિઓ) છે... આહા..હા...! દ્રવ્યત્વ (કીધું) તો પેલું દ્રવ્યત્વ જે પર્યાય દ્રવે છે એ અહીં નથી લેવું, હોં ! ભાઈ ! દ્રવ્ય-ગુણમાં દ્રવે... દ્રવે... એ ‘પંચાસ્તિકાય’માં આવે છે ને ? નવમી ગાથા ! દ્રવે છે, વિભાવપણે પરિણમે છે. અહીંયાં દ્રવ્યત્વ એટલે એનું ભાવપણું લેવું છે. પર્યાય દ્રવે છે એમ અત્યારે નથી લેવું. સમજાણું કાંઈ ? આહા..હા...! અહીં તો દ્રવ્યનું દ્રવ્યપણું કાયમી જે છે – અન્વયશક્તિઓ (જે છે) શું એને કંઈ ઘસારો લાગ્યો છે ? સિદ્ધ થયો ત્યાં અંદર કાંઈક હીણું થઈ ગયું છે ? જ્ઞાન પ્રગટ્યું એટલે કાંઈ ઓછું થયું છે ? ગુણમાં – પૂર્ણતામાં કાંઈક, કાંઈક ઓછપ આવી છે ? આ તે શું વાત છે !! આહા..હા...! આ તો ભાઈ મધ્યસ્થની વાત છે. આગ્રહ છોડીને, પોતે માન્યું હોય એ પ્રમાણે કાંઈ થાય એમ ન હોય. વસ્તુ જેમ છે તેમ રહેશે. માન્યતા કલ્પિત હોય એ પ્રમાણે આમાંથી નીકળે એમ નથી. આહા..હા...!

‘**તો તે અન્ય કઈ રીતે હોય કે જેથી ત્રિકોટિ સત્તા...**’ જોયું ? ત્રિકોટિ સત્તા એટલે ‘**(–ત્રણ પ્રકારની સત્તા, ત્રિકાળિક હયાતી)...**’ ત્રિકોટિ સત્તા ! આ..હા..હા...! ત્રિકાળ હયાતી ! દ્રવ્ય અને અન્વયશક્તિઓની ત્રિકાળ હયાતી ! આ..હા..હા...! દ્રવ્યની દ્રવ્યત્વ – અન્વયશક્તિઓની ત્રિકાળ હયાતી ! એકરૂપ ત્રિકાળની હયાતી ! આ..હા..હા...! ત્રિકોટી સત્તા ! જોયું ? ત્રણ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પ્રકારની સત્તા – ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન એમ. '**(–ત્રણ પ્રકારની સત્તા, ત્રિકાળિક હયાતી) જેને પ્રગટ છે...**' જેને પ્રગટ છે '**એવો તે (જીવ), તે જ ન હોય ?**' તે જ ન હોય ? ગમે તે પર્યાય હોય પણ વસ્તુ તો તે જ ન હોય ? એટલે વસ્તુ તે જ છે. આ..હા..હા...!

મોટા કસાઈખાના માંડે, લાખો ગાયું અને ભેંસું કાપે એવા ભાવ ! આ..હા..હા...! એ પર્યાયમાં વર્તતું દ્રવ્ય, શું (એ) દ્રવ્યે દ્રવ્યત્વપણું છોડ્યું છે ? (એમ) કહે છે. આ..હા..હા...! (કોઈ) 'નથી' એમ કહે, (ત્યાં) આત્મા છે નહિ એમ કહે. (પણ) એવી પર્યાયે પરિણમ્યું છે. આ..હા..હા...! છતાં એના દ્રવ્યત્વપણામાં કાંઈ ખામી છે ? ઈ ભલે ના પાડે. આ..હા..હા...! ત્રિકોટિ સત્તા ! ત્રિકોટિ સત્તા (એટલે) ત્રણ પ્રકારની સત્તા – ભૂત, વર્તમાન અને ભવિષ્ય. ત્રણે કાળે એકરૂપ સત્તા છે, આ..હા..હા...! ત્યાં જોવાનું છે. પર્યાય ગમે તે પ્રકારની હોય ત્યાં એણે જોવાનું નથી. આ..હા..હા...! દ્રવ્ય અને દ્રવ્યત્વની અન્વયશક્તિઓ (છે) તે જોવાની છે. આહા..હા...! અને તે જોવાથી જ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન અને મોક્ષ – કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે. આહા..હા...! કેમકે સત્‌માંથી સત્ આવે છે એમ કહેવું છે. આ..હા...! સત્‌માંથી સત્ આવ્યું છતાં, પ્રવર્ત્યું છતાં ત્યાં સત્‌માં જરીયે ખામી થઈ છે (એમ નથી). આહા..હા...!

ક્ષાયિકસમકિત થયું, કેવળજ્ઞાન થયું... આ..હા...! અને ગૃહીત મિથ્યાત્વ થયું, નાસ્તિક થયો (ત્યારે એમ માન્યું કે) આત્મા નથી – હું નથી, એવું પર્યાયમાં પ્રવર્તવા છતાં દ્રવ્યે શું દ્રવ્યત્વપણું અન્વયશક્તિ છોડી છે ? આ..હા..હા...! ભાષા તો સાદી (છે) પણ ભાવ જરી આકરા છે.

(ત્રિકોટિ સત્તા) '**જેને પ્રગટ છે એવો તે (જીવ), તે જ ન હોય ? (અર્થાત્ ત્રણે કાળે હયાત એવો જીવ અન્ય નથી,...)**' અનેરો નથી. એમ. '**(તેનો તે જ છે).**' તેનો તે જ છે. આહા..હા...! શું વસ્તુની સ્થિતિ ! 'સમયસાર'માં પણ છે અને આ 'પ્રવચનસાર' ! અરે...! 'નિયમસાર' (હોય તોપણ એ જ વસ્તુસ્થિતિ છે) ! આહા..હા...! સ્વરૂપપ્રત્યક્ષ એ ત્રિકાળ છે. આહા..હા...! સ્વરૂપદૃષ્ટિ ત્રિકાળ ધ્રુવ છે. અરે...! ઉપયોગમાં તો એમ લીધું છે ને, ભાઈ ! કે જ્ઞાન અને દર્શન છે એને પોતે ત્રિકાળને પોતે જાણે છે, એ ગુણ જાણે છે. ગુણ આવું પૂર્ણ સ્વરૂપ છે એને જાણે છે એવું એનું સામર્થ્ય છે. પર્યાયની વાત નહિ. આ..હા..હા...! ઉપયોગમાં (એ વાત આવે) છે, પહેલાં શરૂઆતમાં (આવે) છે. એ વસ્તુ પોતે જે છે એમાં જે જ્ઞાન ને દર્શનનો ગુણ (છે) એવા જે અનંતા ગુણો અનંત અન્વયરૂપે છે તેને તે જ્ઞાન અને દર્શન જાણે અને દેખે છે. એવી તાકાતવાળું છે ! પર્યાય નહિ. અન્વયશક્તિનું સ્વરૂપ એવડું છે ! આહા..હા...! આમાં તો ધીરજ જોઈએ, બાપુ ! ત્યારે તો માંડ (પકડાય એવું છે). પૂર્વના બધા આગ્રહ કર્યા હોય (તેની ઉપર) મીંડાં મૂકે ત્યારે આ બેસે એવું છે. આહા..હા...! આવી વસ્તુની સ્થિતિ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

જ છે.

પરમાત્મા ત્રિલોકનાથે કહ્યું તે સંતો કહે છે. આહા..હા...! 'જિનેશ્વર એમ કહે છે' સંતો એમ બોલે ને ? 'જિનેશ્વર એમ કહે છે.' બાકી તમે કહો છો પ્રભુ ! એ ક્યાં ખોટું (છે) ? (પણ) આશરો આપે છે પ્રભુનો ! ત્રિલોકનાથ સર્વજ્ઞદેવ પરમેશ્વર એમ કહે છે. આહા..હા...! ગમે તે પર્યાયમાં દ્રવ્ય પ્રવર્તે છતાં દ્રવ્યમાં દ્રવ્યપણું ઓછું થયું છે ? આ..હા..હા...! ત્રણે કાળે તે એકની એક ચીજ એ રીતે રહી છે. આ..હા..હા...! એવી અંતર દૃષ્ટિ થવી, ગમે તે પર્યાયમાં હો પણ આ દૃષ્ટિ થવી,... આહા..હા...! એટલે છે એની દૃષ્ટિ થવી. એવડો ઈ છે. છે તેને તેવડો માનવો એ કંઈ સાધારણ વાત નથી. આ..હા...! મહા પુરુષાર્થ છે. આ..હા..હા...! ઈ (અહીંયાં કહે છે) '**(ત્રણે કાળે હયાત એવો જીવ અન્ય નથી, તેનો તે જ છે).**'

ભાવાર્થ કહેવાશે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૧૨, ૧૧૩
પ્રવચન નં. – ૧૨૩
તા. ૦૩-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર' ગાથા–૧૧૨નો ભાવાર્થ. ટીકા આવી ગઈ. શું કહે છે ? '**જીવ મનુષ્ય-દેવાદિક પર્યાયે પરિણમતાં છતાં અન્ય થઈ જતો નથી,...**' ભગવાનઆત્મા ! દ્રવ્યસ્વરૂપ જે ત્રિકાળ છે એ મનુષ્યની પર્યાય પામે કે દેવની પામે કે સિદ્ધની પામે પણ ઈ વસ્તુ કંઈ અન્ય થઈ જતી નથી. ભિન્ન ભિન્ન પર્યાયપણે પરિણમે (તોપણ) વસ્તુ તો એની એ, એવડીને એવડી, એની એ વસ્તુ છે. આહા..હા...!

'**જીવ મનુષ્ય-દેવાદિક...**' દેવાદિમાં તિર્યંચ, નારકી, સિદ્ધ (એમ) પાંચ લેવા. એના '**પર્યાયે પરિણમતાં છતાં...**' અવસ્થામાં અવસ્થારૂપે થવા છતાં '**અન્ય થઈ જતો નથી,...**' અનેરી ચીજ થઈ જતી નથી. આહા..હા...! જીવદ્રવ્ય તો જીવદ્રવ્યરૂપે જ ત્રિકાળ છે. આહા..હા...! ભગવત્‌સ્વરૂપ ! અહીંયાં તો પર્યાયરૂપે પરિણમે છે એમ કહ્યું અને 'નિયમસાર'માં તો એમ કહ્યું કે, જે મોક્ષ અને સંવર, નિર્જરાની પર્યાય છે એ પરદ્રવ્ય છે. કેમકે ત્રિકાળ જે સ્વદ્રવ્ય છે, સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ, એકરૂપ સ્વભાવ, જ્ઞાયક પરમપારિણામિક સ્વભાવ (છે) એ સ્વદ્રવ્ય છે અને મોક્ષની પર્યાય, સંવર, નિર્જરાની પર્યાય (થાય તો) અહીં કહે છે કે, એ પણે જીવ પ્રવર્તે છે. પર્યાય એની છે. પર્યાય કંઈ કર્મની કર્મથી થઈ છે કે સંયોગી ચીજથી થઈ છે, સિદ્ધની, સ્વર્ગની કે નરકની (પર્યાય) સંયોગી ચીજથી થઈ છે એમ નથી. છતાં તે અનેરી અનેરી પર્યાયે સ્વયંસિદ્ધ પોતે પરિણમે છતાં વસ્તુ અન્ય અન્ય થઈ જતી નથી. આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

બહારની તો વાત જ શી કરવી, આ શરીર ને વાણી ને મન ને આ બધાં જડ જુદી જુદી અવસ્થાએ થાય એ તો જડ – પર (છે) પણ આત્મા પોતે જે પાંચ પર્યાયપણે થાય (એટલે કે) નારકીપણે, મનુષ્યપણે, તિર્યંચપણે, દેવપણે અને સિદ્ધપણે... આ..હા..હા...! એ પાંચ પર્યાયપણે પરિણમતા છતાં અન્ય થઈ જતો નથી. દ્રવ્ય બીજું થઈ જાય છે એમ નથી. આહા..હા...!

ત્યાં (–'નિયમસાર'માં) ૩૮મી ગાથામાં તો એમ કહ્યું કે, '**जीवादिबहित्तच्चं**' પરદ્રવ્ય છે. એ તો ટીકાકારે કહ્યું. પણ ટીકાકારે નાખ્યું ક્યાંથી ? ૫૦મી ગાથામાં નાખ્યું છે ને ? 'કુંદકુંદાચાર્યે' પોતે નાખ્યું છે. ભગવાનઆત્મા ! નિત્યાનંદ ધ્રુવ ! એની અપેક્ષાએ જેટલી પર્યાયો થાય એ બધી પરદ્રવ્ય, પરભાવ, હેય છે. એ પરદ્રવ્ય ભગવાન 'કુંદકુંદાચાર્યે' પોતે કહ્યું તો એને લઈને '**जीवादिबहित्तच्चं**' પરદ્રવ્ય છે એમ કીધું. નહિતર ટીકાકાર પરદ્રવ્ય કહે, પણ આચાર્ય પોતે કહી ગયા છે, ૫૦મી (ગાથામાં) કહેવાના છે. આ તો ૩૮મી (ગાથામાં આવ્યું). આહા..હા...!

સ્વદ્રવ્ય ભગવાન તો ધ્રુવ ટંકોત્કીર્ણ વજ્રનું બિંબ જેમ એકરૂપ હોય, જેમાં પર્યાયનો પ્રવેશ નથી, છતાં પર્યાય છે. આ..હા..હા...! વસ્તુ ભગવાનઆત્મા ! દૃષ્ટિના વિષય માટે જે દ્રવ્ય છે એ તો પર્યાયપણે પરિણમે ઈ પણ એનું લક્ષ ત્યાં નથી. આહા..હા...! સંવર, નિર્જરાપણે પરિણમે એનું તો લક્ષ (નથી). સમકિતી, જ્ઞાનીને તેનું લક્ષ નથી. જ્ઞાન છે, જ્ઞાન બરાબર કરે, જ્ઞાન તો છ દ્રવ્યનું પણ કરે. આહા..હા...! પણ (જ્ઞાન) કરવા છતાં એક સ્વદ્રવ્ય ચૈતન્ય ધ્રુવ જે (છે) એ કોઈ અનેરી પર્યાય તો નથી માટે એકરૂપ છે એવી દૃષ્ટિ ધર્મીની કદી ખસતી નથી. આહા..હા...! અને એ દૃષ્ટિ ખસે તો એ પર્યાયબુદ્ધિ – મિથ્યાબુદ્ધિ થઈ જાય છે. આ..હા..હા...!

(અહીંયાં) એ કીધું '**અનન્ય રહે છે,...**' અનેરી અનેરી પર્યાયપણે થવા છતાં... અરે...! નિગોદની, એકેન્દ્રિયની (પર્યાયપણે થવા છતાં), એ તો તિર્યંચમાં આવી ગયું ને ? તિર્યંચમાં એ આવી ગયું. નિગોદની – લસણ અને ડુંગળીની એક કટકીમાં અનંતા જીવ. એક જીવ(નો) અક્ષરના અનંતમા ભાગે વિકાસ હોવા છતાં જીવદ્રવ્ય અનેરું થતું નથી. આહા..હા...! પર્યાયમાં પરિણમ્યું છે એમ કહેવાય. ઈ અહીં કીધું ને ? પર્યાયમાં વર્તે છે. આગળ ૧૧૩ (ગાથામાં) તો કહેશે કે, ઈ પર્યાયનું કરણ – સાધન અને કર્તા તો દ્રવ્ય છે. એમ કહેશે. સમજાણું ? આ..હા...! પાછળ છેલ્લે છે, છેલ્લી લીટી. આહા..હા...!

એક બાજુ એમ કહે કે, પર્યાયનું ષટ્કારક પરિણમન દ્રવ્ય અને ગુણની અપેક્ષા વિના સ્વતંત્ર છે. એક બાજુ એમ કહે કે, દ્રવ્ય પોતે તે પર્યાયમાં પરિણમે છે. પરિણમે છતાં દ્રવ્ય અન્ય થતું નથી. આ..હા...! પર્યાયને પરદ્રવ્ય કહીને, પરદ્રવ્યરૂપે પરિણમે છે છતાં ઈ દ્રવ્ય

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

જે સત્ છે એ અનેરાપણે – અન્યપણે થતું નથી. આહા..હા...! એની પોતાની જે પાંચ પર્યાય છે એ પણે થવા છતાં દ્રવ્ય અન્ય થતું નથી તો બીજા પદાર્થના સંયોગની તો વાત શી કરવી ? કે, આ સંયોગને લઈને આમ થયું, સંયોગને લઈને આમ થયું, કર્મનો આકરો ઉદય આવ્યો માટે આમ થયું. આહા..હા...! દુશ્મન એવો પ્રતિકૂળ આવ્યો કે ખરેખર સુતા હતા એમાં આવીને માર્યો.

આજે (એક) ભાઈનું એવું સાંભળ્યું (એ) ક્યારે મરી ગયા ખબર નથી. રાત્રે અકસ્માત્ થઈ ગયો. દૂધવાળી આવી ત્યારે (એને એમ થયું કે) આમનું માથું આમ કેમ થઈ ગયું ? ત્યાં જોવે છે તો ખલાસ ! કાંઈ ન મળે. ક્યારે દેહ છૂટચો (ખબર નહિ). આ..હા..હા...! જે સમયે દેહ છૂટવાનો તે સમયે છૂટશે. આહા..હા...! ઈ પહેલાં ખબર દઈને છૂટશે કે, ભાઈ ! જુઓ ! હવે હું આ સમયે છૂટવાનો છું ? આ..હા...!

અહીં તો કહે છે કે, જે દ્રવ્ય એ પર્યાયપણે પરિણમ્યું છે, પરિણમ્યું છે એમાં દ્રવ્ય વર્તે છે છતાં દ્રવ્ય તો દ્રવ્યપણે રહ્યું, ઈ દ્રવ્ય અનેરું થતું નથી. ક્યાં નિગોદની પર્યાય અને ક્યાં સિદ્ધની પર્યાય ! આમ હોવા છતાં દ્રવ્ય તો તેનું તે, એનું એ રહ્યું છે. આહા..હા...! તિર્યંચની પર્યાય એટલે નિગોદની (પર્યાય) અને સિદ્ધની પર્યાય – કેવળજ્ઞાનની ! આ..હા..હા...! એ '**જીવ મનુષ્ય-દેવાદિક...**' એટલે પાંચ '**પર્યાયે પરિણમતાં છતાં અન્ય થઈ જતો નથી,...**' (એટલે) જીવ દ્રવ્ય '**અનન્ય રહે છે,...**' તેવોને તેવો રહે છે. આ..હા..હા...! '**તેનો તે જ રહે છે;...**' અનન્ય રહે છે અને તેનો તે જ રહે છે. આ..હા...!

(આ) 'જ્ઞેય અધિકાર' ! જ્ઞેયની મર્યાદા સ્વતંત્ર છે. ગમે તે પર્યાયે પરિણમે છતાં દ્રવ્ય તો દ્રવ્યરૂપે જ રહે છે. દ્રવ્ય અનેરું થતું નથી તેમ બીજું થતું નથી તેમ બીજી રીતે થતું નથી, તેનું તે જ રહે છે. આહા..હા...! '**કારણ કે 'તે જ આ દેવનો જીવ છે, જે પૂર્વ ભવે મનુષ્ય હતો**' આહા..હા...! આચાર્યોની સ્થિતિ તો પંચમઆરામાં આચાર્યદેવ દેહ છૂટીને દેવમાં જવાના, તો એ દેવપર્યાય જે થઈ એ પૂર્વ ભવે મનુષ્ય હતા. એ જીવ જ પૂર્વ ભવે મનુષ્ય હતો. '**અને અમુક ભવે તિર્યંચ હતો' એમ જ્ઞાન થઈ શકે છે.**' આહા..હા...!

'**આ રીતે, જીવની માફક,...**' એ તો જીવનો દૃષ્ટાંત દીધો. '**દરેક દ્રવ્ય પોતાના સર્વ પર્યાયોમાં તેનું તે જ રહે છે,...**' પરમાણુ આદિ દરેક દ્રવ્ય પોતાના સર્વ પર્યાય – અવસ્થામાં, ગમે તેટલી પર્યાયની અવસ્થા હો પણ દ્રવ્ય તો તેનું તે જ રહે છે. આહા..હા...! પરમાણુ વીંછીના ડંખપણે પરિણમે... આહા..હા...! અને એકવાર મેસુબની પર્યાયપણે પરિણમે... આહા..હા...! પણ પરમાણુ તો તેનો તે, તેવડો જ ત્યારે (પણ) છે. આ..હા...! એક વાર એ પરમાણુ સર્પની દાઢમાં ઝેરપણે પરિણમેલો હોય છે. આહા..હા...! છતાં પરમાણુ તો તેનો તે, તે રીતે જ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

રહ્યો છે અને એ પરમાણુ સાકરની પર્યાયપણે પરિણમે... આહા..હા...! તો દ્રવ્ય છે એ તો તેનું તે, તેનું તે, તેવું ને તેવું જ રહ્યું છે. દ્રવ્યમાં કાંઈ ઓછું-વત્તું (કે) ઘાલમેલ થઈ નથી. આહા..હા...! આવી અંદર પ્રતીતિ (થવી), પર્યાયપણે દ્રવ્ય વર્તે છતાં દ્રવ્ય દ્રવ્યમાં છે... આહા..હા...! એવી દૃષ્ટિનું પરિણમન થવું એ એનું તાત્પર્ય છે. આનું તાત્પર્ય શું ? આ કીધું (કે) આ આમ છે... આમ છે... એનું તાત્પર્ય આ છે. આ..હા...! ગમે તે મનુષ્યની પર્યાયપણે તું હો પ્રભુ ! તું આત્મા તો તેવો ને તેવો રહ્યો છે. ગરીબને ઘરે માગી ખાય ત્યારે માંડ રોટલા મળે અને લૂલો હોય, પાંગળો હોય, આંધળો હોય... આહા..હા...! એ શરીરની અવસ્થા (છે) અને અંદરમાં એ જાતની યોગ્યતા (છે) છતાં દ્રવ્ય તો તેવું ને તેવું છે. આહા..હા...!

(પરમાણુની) ગમે તે અવસ્થા (હો). આ પરમાણુ એક વાર વીંછીના ડંખપણે પરિણમેલા હતા. આ પરમાણુ સર્પની દાઢમાં ઝેરપણે થયેલા હતા, અત્યારે આ પર્યાયપણે છે. છતાં વસ્તુ છે ઈ છે, ઈની ઈ છે. આ..હા..હા...! કેટલો ફેર ! પર્યાયનો કેટલો ફેર ! એ તો પર્યાયનો ફેર (છે), વસ્તુમાં કાંઈ ફેર નથી. આ..હા..હા...! આવું સ્વરૂપ છે. આ 'જ્ઞેય અધિકાર' છે. જ્ઞેય છે એ દ્રવ્ય તરીકે તો ત્રણે કાળ, ત્રણલોકમાં એવું ને એવું સદાય (રહે છે). આહા..હા...! ગમે તે સ્થિતિ – પર્યાયમાં (એવું ને એવું રહે છે).

ભંગીની અવસ્થા થાય, પાયખાને વિષ્ટાઓ લે, એવી પર્યાય થાય, પર્યાય. ઈ ક્રિયા તો જડની છે. આ..હા..હા...! એ પર્યાય હોવા છતાં વસ્તુ તો જેવી છે એવી જ રહી છે. આ..હા...! અને એક તીર્થંકરનો જીવ ત્રણ જ્ઞાન અને ક્ષાયિક સમકિતની પર્યાય વખતે... આ..હા..હા...! માતાના ઉદરમાં આવે છે, સવા નવ મહિના રહે છે, એવી પર્યાય ભલે હોય, કહે છે છતાં અંદર ભગવાનઆત્મા દ્રવ્ય તો તેવું ને તેવું તેમાં છે. આહા..હા...! વિસ્મય આશ્ચર્યતાની વાત છે ! સર્વજ્ઞ સિવાય આવું કોઈએ જોયું નથી, જાણ્યું નથી. કલ્પનાની વાતું કરે એ કંઈ વસ્તુની સ્થિતિ નથી. આ..હા..હા...!

'આ રીતે, જીવની માફક, દરેક દ્રવ્ય પોતાના સર્વ પર્યાયોમાં તેનું તે જ રહે છે, અન્ય થઈ જતું નથી – અનન્ય રહે છે.' અનન્ય રહે છે (એટલે) તેનું તે, અનેરું નહિ એમ. **'આમ દ્રવ્યનું અનન્યપણું હોવાથી દ્રવ્યનો સત્-ઉત્પાદ નક્કી થાય છે.'** આહા..હા...! ભગવાનઆત્માનું તેનું તે રહેવાનું હોવાથી તે દ્રવ્યનો સત્-ઉત્પાદ – છે એમાંથી થાય છે. આહા..હા...! ઈ સત્-ઉત્પાદ (છે). પર્યાય અંદર શક્તિરૂપે – સત્પણે હતી તે આવી છે, એ સત્-ઉત્પાદ છે. એને બહારના કોઈ સંયોગોને કારણે સત્-ઉત્પાદ થયો છે એમ નથી. આહા..હા...! (હવે) ૧૧૩ (ગાથા).

'હવે અસત્-ઉત્પાદને અન્યપણા વડે (અન્યપણા દ્વારા) નક્કી કરે છે :–' અસત્-ઉત્પાદ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

થાય છે એ પણ અનેરી... અનેરી... અનેરી અવસ્થા – પર્યાયે છે. પેલા સત્‌પણામાં (–સત્-ઉત્પાદમાં) તો જેવું છે તેવું છે, એમાંથી પર્યાય આવી અને આ તો હવે અસત્-ઉત્પાદ (નક્કી કરે છે). પર્યાયમાં (પહેલાં) પર્યાય નહોતી એવી પર્યાય થઈ એ અસત્-ઉત્પાદ (કહેવાય). '**અસત્-ઉત્પાદને અન્યપણા વડે...**' (અર્થાત્) અનેરાપણા (વડે). એ વખતે જીવ, જીવદ્રવ્ય તરીકે એનો એ રહ્યો પણ પર્યાય તરીકે બીજો થઈ ગયો. આ..હા..હા...! ક્યાં એક સર્વાર્થસિદ્ધિના દેવનો જીવ અને ક્યાં એક સાતમી નરકના જીવનો પર્યાય ! આહા..હા...! ઈ એને વિશ્વાસ બેસવો (જોઈએ કે) તત્ત્વ આવું છે. પરના સંયોગ વિના આવી એકદમ સિદ્ધની પર્યાય થાય, દેવની થાય, નિગોદની થાય ! આ..હા..હા...! એમાં કોઈ સંયોગોને કારણે એમાં કાંઈ (થાય) છે એમ નથી. તે તે સમયમાં તે ઉત્પાદ 'છે' એમાંથી થાય એ અપેક્ષાએ સત્-ઉત્પાદ છે, હવે નહોતી અને થઈ એ અપેક્ષાએ – પર્યાયની અપેક્ષાએ અસત્-ઉત્પાદ છે. આમાં એ કહે છે. '**અસત્-ઉત્પાદને અન્યપણા વડે...**' જુદા જુદાપણા વડે '**(અન્યપણા દ્વારા) નક્કી કરે છે :–**'

मणुवो ण होदि देवो देवो वा माणुसो व सिद्धो वा।
एवं अहोज्जमाणो अणण्णभावं कधं लहदि।।११३।।

તેનો તે કેમ હોય ? (એમ) કહે છે.

માનવ નથી સુર, સુર પણ નહિ મનુજ કે નહિ સિદ્ધ છે;
એ રીત નહિ હોતો થકો ક્યમ તે અનન્યપણું ધરે ? ૧૧૩.

એનો એ પર્યાયે કેમ રહે ? એમ કહે છે. પર્યાય તો જુદી (જુદી થાય છે). આહા..હા...! એક વાર સ્ત્રીનું શરીર પામે, ભંગડીનું શરીર પામે, વિષ્ટા (ભેગી કરે) પણ એની પર્યાય તો જે છે તે છે. અનેરી પર્યાય થઈ છે, વસ્તુ અનેરી થઈ નથી. આહા..હા...! આ જ્ઞેયનો વિષય છે. જ્ઞેયના સ્વરૂપની મર્યાદા આ છે. આ..હા...! આમ કેમ ? એવો જેમાં અવકાશ નથી. આહા..હા...! એની ટીકા. ૧૧૩ (ગાથાની) ટીકા.

'**પર્યાયો...**' બહુવચન છે. બધી પર્યાય (લેવી). '**પર્યાયો પર્યાયભૂત...**' અવસ્થાસ્વરૂપ. '**સ્વવ્યતિરેકવ્યક્તિના કાળે જ...**' આ..હા..હા...! સ્વ-વ્યતિરેક-વ્યક્તિ – પહેલાંથી ભિન્ન

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथासदुत्पादमन्यत्वेन निश्चिनोति -

मणुवो ण होदि देवो देवो वा माणुसो व सिद्धो वा।
एवं अहोज्जमाणो अणण्णभावं कधं लहदि।।११३।।
मनुजो न भवति देवो देवो वा मानुषो वा सिद्धो वा।
एवमभवन्ननन्यभावं कथं लभते।।११३।।

पर्याया हि पर्यायभूताया आत्मव्यतिरेकव्यक्तेः काल एव सत्त्वात्ततोऽन्यकालेषु भवन्त्यसन्त एव। यश्च पर्यायाणां द्रव्यत्वभूतयान्वयशक्त्यानुस्यूतः क्रमानुपाती स्वकाले

अथ द्रव्यस्यासदुत्पादं पूर्वपर्यायादन्यत्वेन निश्चिनोति - **मणुवो ण हवदि देवो** आकुलत्वोत्पादकमनुजदेवादिविभावपर्यायविलक्षणमनाकुलत्वरूपस्वभावपरिणतिलक्षणं परमात्मद्रव्यं

હવે અસત્-ઉત્પાદને અનન્યપણા વડે (અનન્યપણા દ્વારા) નક્કી કરે છે :–

માનવ નથી સુર, સુર પણ નહિ મનુજ કે નહિ સિદ્ધ છે;
એ રીત નહિ હોતો થકો ક્યમ તે અનન્યપણું ધરે ? ૧૧૩.

વ્યતિરેકવ્યક્તિના કાળે જ '**સત્ (–હયાત) હોવાને લીધે...**' આહા..હા...! જુઓ ! આ ક્રમબદ્ધ ! આ તો અધ્યાત્મ ગ્રંથ છે. આ કાંઈ વાર્તાનો ગ્રંથ નથી. આ..હા...! આ તો સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર ત્રિલોકનાથ જેણે એક સમયમાં ત્રણકાળ ત્રણલોક જાણે એવી પર્યાય પ્રગટ કરી ! આ..હા...! તોપણ કહે છે કે, ઈ પર્યાય અનેરી અનેરી છે. એ પર્યાય અનેરી છે. પહેલાં નહોતી અને થઈ છે એ અપેક્ષાએ પર્યાયને અસત્-ઉત્પાદ કહેવાય. સિદ્ધની પર્યાયને અસત્-ઉત્પાદ કહેવાય. આ..હા...!

એક (વાત) આવે છે ને ? અભૂતપૂર્વ ! ઈ બીજી અપેક્ષાએ છે. સિદ્ધપર્યાય અભૂત – પૂર્વે નહોતી અને થઈ છે. આવે છે ? 'પંચાસ્તિકાય' ! અભૂતપૂર્વ ! આહા..હા...! અનંતકાળમાં

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

प्रादुर्भावः तस्मिन्पर्यायभूताया आत्मव्यतिरेकव्यक्तेः पूर्वमसत्त्वात्पर्याया अन्य एव। ततः पर्यायाणामन्यत्वेन निश्चीयते पर्यायस्वरूपकर्तृकरणाधिकरणभूतत्वेन पर्यायेभ्योऽपृथग्भूतस्य द्रव्यस्यासदुत्पादः। तथा हि - न हि मनुजस्त्रिदशो वा सिद्धो वा स्यात्, न हि त्रिदशो मनुजो वा सिद्धो वा स्यात्। एवमसन् कथमनन्यो नाम स्यात्, येनान्य एव न स्यात्; येन च निष्पद्यमानमनुजादिपर्यायं जायमानवलयादिविकारं काञ्चनमिव जीवद्रव्यमपि प्रति-पदमन्यन्न स्यात्।।११३।।

यद्यपि निश्चयेन मनुष्यपर्याये देवपर्याये च समानं तथापि मनुजो देवो न भवति। कस्मात्। देवपर्यायकाले मनुष्यपर्यायस्यानुपलम्भात्। **देवो वा माणुसो व सिद्धो वा** देवो वा मनुष्यो न भवति स्वात्मोपलब्धिरूपसिद्धपर्यायो वा न भवति। कस्मात्। पर्यायाणां परस्परं भिन्नकालत्वात्, सुवर्णद्रव्ये कुण्डलादिपर्यायाणामिव। **एवं अहोज्जमाणो** एवमभवन्सन् **अणण्णभावं कधं लहदि** अनन्यभावमेकत्वं कथं लभते, न कथमपि। तत एतावदायाति असद्भावनिबद्धोत्पादः पूर्वपर्यायाद्भिन्नो भवतीति।।११३।।

અન્વયાર્થ :– **[मनुजः]** મનુષ્ય તે **[देवः न भवति]** દેવ નથી, **[वा]** અથવા **[देवः]** દેવ તે **[मानुषः वा सिद्धः वा]** મનુષ્ય કે સિદ્ધ નથી; **[एवम् अभवन्]** એમ નહિ હોતો થકો **[अनन्यभावं कथं लभते]** અનન્ય કેમ હોય ?

કોઈ દી' સિદ્ધદશા – અનંત જ્ઞાન, આનંદ અનંત... અનંત... શક્તિનું પૂર્ણ વ્યક્તપણું થયું નહોતું એ થાય છે એ પર્યાયપણે અનેરું થયું છે. દ્રવ્ય તરીકે ભલે એનું એ છે પણ પર્યાય તરીકે દ્રવ્ય અનેરું થયું છે. આહા..હા...! એનો – પર્યાયનો લિબાસ એ આવ્યો છે. આ..હા..હા...! અહીં તો ભાઈ ! દીર્ઘદૃષ્ટિની વાત છે. લાંબી દૃષ્ટિ કરે (તો સમજાય એવું છે).

વર્તમાન પર્યાયમાં કહે છે કે, '**પર્યાયો પર્યાયભૂત...**' પર્યાયભૂત (એટલે) પર્યાય છે. '**સ્વવ્યતિરેકવ્યક્તિ...**' એટલે ભિન્ન ભિન્ન. આત્મા દ્રવ્ય જે છે એની દ્રવ્યત્વની અન્વયશક્તિઓ તો ત્રિકાળ છે. એ વ્યતિરેક નથી – ભિન્ન ભિન્ન નથી. આત્મા અને પરમાણુઓ એનું દ્રવ્ય જે છે, એનું દ્રવ્યત્વપણું એટલે અન્વયશક્તિપણું – ગુણશક્તિપણું તો ત્રિકાળ છે. એમાં

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ટીકા :– પર્યાયો પર્યાયભૂત સ્વવ્યતિરેકવ્યક્તિના કાળે જ સત્ (–હયાત) હોવાને લીધે તેનાથી અન્ય કાળોમાં અસત્ જ (–અહયાત જ) છે. અને પર્યાયોનો દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિ સાથે ગૂંથાયેલો (–એકરૂપપણે જોડાયેલો) જે ક્રમાનુપાતી (ક્રમાનુસાર) સ્વકાળે ઉત્પાદ થાય છે તેમાં પર્યાયભૂત સ્વવ્યતિરેકવ્યક્તિનું પૂર્વે અસત્પણું હોવાથી, પર્યાયો અન્ય જ છે. માટે પર્યાયોના અન્યપણા વડે દ્રવ્યનો–કે જે પર્યાયોના સ્વરૂપનું કર્તા, કરણ અને અધિકરણ હોવાને લીધે પર્યાયોથી અપૃથક્ છે તેનો–અસત્-ઉત્પાદ નક્કી થાય છે.

આ વાતને (ઉદાહરણ વડે) સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે :

મનુષ્ય તે દેવ કે સિદ્ધ નથી, દેવ તે મનુષ્ય કે સિદ્ધ નથી; એ રીતે નહિ હોતો થકો અનન્ય (–તેનો તે જ) કેમ હોય, કે જેથી અન્ય જ ન હોય અને જેથી મનુષ્યાદિ પર્યાયો જેને નીપજે છે એવું જીવદ્રવ્ય પણ–વલયાદિ વિકારો (કંકણ વગેરે પર્યાયો) જેને ઊપજે છે એવા સુવર્ણની જેમ–પદે પદે (પગલે પગલે, પર્યાયે પર્યાયે) અન્ય ન હોય ? [જેમ કંકણ, કુંડળ વગેરે પર્યાયો અન્ય છે (–ભિન્ન ભિન્ન છે, તેના તે જ નથી) તેથી તે પર્યાયો કરનારું સુવર્ણ પણ અન્ય છે, તેમ મનુષ્ય, દેવ વગેરે પર્યાયો અન્ય છે તેથી તે પર્યાયો કરનારું જીવદ્રવ્ય પણ પર્યાય-અપેક્ષાએ અન્ય છે].

અનેરાપણું નથી. આહા..હા...! આ તો '**પર્યાયોમાં પર્યાયભૂત સ્વવ્યતિરેકવ્યક્તિ...**' સ્વ-ભિન્ન-પ્રગટતા, વ્યક્તિ નામ પ્રગટતાને કાળે જ સત્ છે. તે કાળે જ તે પર્યાય સત્ છે. પહેલાં નહોતી (અને) થઈ માટે અસત્-ઉત્પાદ તે કાળે થયેલો છે. આ..હા..હા...!

અહીં એક સમયે ચક્રવર્તી હોય, બીજે સમયે સાતમી નરકનો નારકી ! આ..હા..હા...! રતનને ઢોલિયે સુતો હોય, દેવ ખમા-ખમા કરતા હોય, છન્નુ હજાર રાણીઓ, એક રાણીની હજાર દેવ સેવા (કરે), એ આમ પડ્યો હોય (અને) દેખે. બહારની દશાની વાત નથી, આ તો અંતરની (વાત છે). આ..હા...! એ બીજે સમયે સાતમી નરકનો નારકી ! આ..હા...! અનેરી અનેરી પર્યાયપણે (થાય છે તો) કહે છે કે, આટલો બધો ફેર પડે છે તેથી કોઈ સંયોગને કારણે (ફેર પડે) છે એમ નથી. ઈ હમણાં કહેશે. સમજાણું કાંઈ ? આ..હા...!

તે '**કાળે જ સત્ (–હયાત) હોવાને લીધે તેનાથી અન્ય કાળોમાં અસત્ જ (–અહયાત જ) છે.**' જે સમયે જે પર્યાય છે તે કાળે જ (તે) સત્ છે, બીજા કાળે તે અસત્ છે. આ..હા...! પર્યાયની અપેક્ષાએ (અસત્ છે), દ્રવ્યની અપેક્ષાએ સત્-ઉત્પાદ કહ્યો હતો (અર્થાત્) 'છે' તે ઊપજે છે. અહીં તો નથી તે ઊપજે છે. પર્યાય નહોતી અને ઊપજે છે. આ..હા..હા...! આ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ભાવાર્થ :– જીવ અનાદિ-અનંત હોવા છતાં, મનુષ્યપર્યાયકાળે દેવપર્યાયની કે સ્વાત્મોપલબ્ધિરૂપ સિદ્ધપર્યાયની અપ્રાપ્તિ છે અર્થાત્ મનુષ્ય તે દેવ કે સિદ્ધ નથી માટે તે પર્યાયો અન્ય-અન્ય છે. આ રીતે પર્યાયો અન્ય હોવાથી, તે પર્યાયોનો કરનાર, સાધન અને આધાર એવો જીવ પણ પર્યાય-અપેક્ષાએ અન્યપણાને પામે છે. આ રીતે, જીવની માફક, દરેક દ્રવ્યને પર્યાય-અપેક્ષાએ અન્યપણું છે. આમ દ્રવ્યને અન્યપણું હોવાથી દ્રવ્યને અસત્-ઉત્પાદ છે એમ નિશ્ચિત થાય છે. ૧૧૩.

વીતરાગનો અનેકાન્ત માર્ગ ! એ વસ્તુની સ્થિતિ એવી છે.

કેટલાક લોકો એમ કહે છે કે, 'બધા માર્ગો ભેગા કરીને ભગવાને આવું અનેકાન્તપણું પ્રરૂપ્યું !' અત્યારે પંડિતો એમ કહે છે (કે), 'વેદાંત એકાંત નિશ્ચયવાદ, બૌદ્ધ પર્યાયનો એકાંતવાદ (એમ) બધાનો ભેગો કરીને અનેકાન્ત કર્યું.' એમને તો કેવળજ્ઞાન થયું ત્યારે જે પ્રમાણે વસ્તુ છે એ પ્રમાણે જણાણી, જણાણી એવી વસ્તુ વાણી દ્વારા આવી છે, એમાંથી આગમ રચાણાં. આહા..હા...! આગમને સાંભળીને ભવ્યજીવો... આ..હા..હા...! સંશય નિવારે.

પર્યાયો અન્ય કાળોમાં અહયાત છે. છે ? '**અને પર્યાયોનો દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિ સાથે ગૂંથાયેલો (–એકરૂપપણે જોડાયેલો) જે ક્રમાનુપાતી...**' આ..હા..હા...! પર્યાય જે થાય એમાં દ્રવ્યનું દ્રવ્યત્વભૂત – દ્રવ્યનું દ્રવ્યપણું, જે ૧૧૨ (ગાથામાં) કહ્યું હતું તે, દ્રવ્યનું દ્રવ્યત્વભૂત – સત્નું સત્પણું, ભાવનું ભાવવાનપણું. આ..હા..હા...! તે '**દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિ સાથે ગૂંથાયેલો (–એકરૂપપણે જોડાયેલો) જે ક્રમાનુપાતી...**' એ અન્વયની સાથે પર્યાય જોડાણી છે. તદ્દન અધ્ધરથી આમ થઈ છે એમ નથી. આહા..હા...! પહેલી નહોતી અને થઈ માટે અન્વય સાથે કાંઈ સંબંધ જ નથી એમ નહિ. આહા..હા...! અન્વય એટલે ગુણો. ભાષા બધી જુદી જાત(ની) છે. આ..હા...!

પર્યાયપણે અસત્ (હોવા) છતાં તે વ્યતિરેકો–પર્યાય... આહા..હા...! અન્વયશક્તિ સાથે એકરૂપપણે જોડાયેલો '**જે ક્રમાનુપાતી (ક્રમાનુસાર) સ્વકાળે ઉત્પાદ થાય છે...**' આહા..હા...! તે જ કાળે તે પર્યાય – સ્વકાળે ઉત્પન્ન થાય છે. આહા..હા...! હવે આમાં ક્યાં આડુંઅવળું (થાય તેમ છે) ? બીજાને લઈને તો આડુંઅવળું નહિ પણ પોતાને લઈને પણ આડુંઅવળું નથી. શું કીધું સમજાણું ? સંયોગો એકદમ ફર્યા માટે પર્યાય ફરી એ તો વાત છે જ નહિ પણ એમાં એની (પોતાની) પર્યાય પણ ફરતી નથી. સ્વકાળે ઉત્પન્ન, જે અન્વયશક્તિઓ – ગુણ છે તેના સંબંધમાં રહી પર્યાય ઉત્પન્ન થાય છે. નહોતી અને થઈ પણ અન્વયની શક્તિ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સાથે સંબંધ છે. આહા..હા...! અન્વયશક્તિ સાથે સંબંધ તૂટીને, નહોતી થઈ માટે તૂટીને થઈ છે (એમ નથી). આહા..હા...! ગજબ વાત છે ! શું કીધું ?

આ..હા..હા...! '**પર્યાયોનો દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિ સાથે...**' આ..હા..હા...! શું ટીકા !! આ ટીકા ! આ સિદ્ધાંત કહેવાય ! જેના શબ્દોમાં ગંભીરતાનો પાર (ન મળે) ! થોડામાં ઘણું કરીને સમાડી દીધું છે. આહા..હા...! દિગંબર સંતોએ ભરતક્ષેત્રમાં કેવળજ્ઞાનના બીજડાં રોપ્યાં છે ! આહા..હા...! આ..હા...! '**અન્વયશક્તિ સાથે ગૂંથાયેલો (–એકરૂપપણે જોડાયેલો) જે ક્રમાનુપાતી...**' (અર્થાત્) ક્રમે થતો. જે પર્યાય થવાની તે જ થાય તે ક્રમાનુપાતી (કહેવાય). આહા..હા...! '(આ) સાધારણ અધિકાર છે, આ 'પ્રવચનસાર' અને 'જ્ઞેય અધિકાર' એમ સાધારણ કરી નાખે... બાપુ ! એમ નથી, ભાઈ ! આ તો વીતરાગની વાણી છે. આ..હા...! પરમાગમ (છે). દિવ્યધ્વનિમાં આવેલો સાર છે. આ..હા..હા...!

કહે છે કે, ભલે એકદમ પર્યાયનો પલટો ખાય, એકદમ સિદ્ધની પર્યાય પલટે છતાં એની અન્વયશક્તિનો સંબંધ રાખીને થઈ છે. આ..હા..હા..હા...! સત્-ઉત્પાદમાં તો હોય જ. એ તો છે ઈ થઈ. એમ. પણ અસત્-ઉત્પાદમાં પણ નહોતી અને થઈ માટે અસત્. છતાં એ ક્રમાનુપાતી પર્યાયને અન્વયશક્તિઓ – ગુણો છે, દ્રવ્યનું દ્રવ્યપણું જે છે, દ્રવ્યનું દ્રવ્યત્વપણું – અન્વયશક્તિપણું જે છે એનો સંબંધ રાખીને ક્રમાનુપાતી પર્યાય થાય છે. આહા..હા...! હવે આવું બધું ક્યારે યાદ રહે ? આહા..હા...!

આમ અકસ્માત્ ચાલ્યા જાય છે, જુઓને ! (આ ભાઈની) ખબર ન પડી, કહે છે. આજે એવું સાંભળ્યું. સવારે દૂધવાળી આવી ત્યારે ખબર પડી. દૂધવાળી કહે, આ (ભાઈનું) માથું આમ કેમ છે ? આ..મ થઈ ગયેલું. આમ જોવે ત્યાં કાંઈ ન મળે ! રાતે ક્યારે દેહ છૂટ્યો ? એકલા...! આ..હા..હા...! એ જ સમય તે પરિણામ છૂટવાનો કાળ (છે) છતાં તે પરિણામ અન્વયશક્તિઓની સાથે ગૂંથાયેલા છે. આ..હા..હા...! અધ્ધરથી થઈ છે (એમ નથી). ઈ તો પર્યાય નહોતી અને થઈ છે, ઈ તો પૂર્વે નહોતી અને થઈ છે માટે અસત્ કીધી. પણ એ પર્યાય થઈ છે એ અન્વયશક્તિનો સંબંધ રાખીને થયેલી છે, એની સાથે ગૂંથાયેલી છે. આ..હા..હા...! આવું કથન ક્યાં છે ? આ..હા..હા...! દિગંબર સંતો...!

પહેલાં એક ફેરી ઈ છાપામાં આવ્યું હતું, ભાઈ ! છાપામાં આવ્યું હતું, નહિ ? કે, સૌરાષ્ટ્રમાં 'કાનજીસ્વામી'એ દિગંબર સંપ્રદાયનો બહુ પ્રચાર કર્યો છે એમ છાપામાં આવ્યું હતું. છાપું છે, આમાં છે. 'શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર' પણ 'સમયસાર', 'પ્રવચનસાર'નો અભ્યાસ કરતા અને એમને કો'કે પૂછ્યું કે, 'આ સ્થિતિ ક્યારે થશે ?' (તો કહ્યું કે), 'પચાસ વર્ષ પછી આનો પ્રચાર વધારે થશે.' આમાં છે. (ઘણાં) દી'નું પડ્યું છે, આ તો આજે વાંચ્યું. 'સૌરાષ્ટ્રમાં

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

દિગંબર જૈન સંપ્રદાય – આજથી ચાલીસ વર્ષ ઉપર સૌરાષ્ટ્રમાં મૂળ વતની તરીકે એક પણ ઘર દિગંબર જૈન તરીકે નહોતું. એ સંપ્રદાયની મહાનતાઓની કોઈને જરા પણ ખબર નહોતી. પચાસ વર્ષ ઉપર નિર્વાણપદને પામેલા 'શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી' એકલા દિગંબર સંપ્રદાયના સિદ્ધાંતો કેવળ પોતાના અથાગ બુદ્ધિબળ વડે સમજ્યા હતા. એમણે દેશ-કાળ જોઈને દિગંબર જૈનધર્મના પવિત્ર સિદ્ધાંતોનું સૌરાષ્ટ્ર કે ગુજરાતમાં કોઈને ખાસ શિક્ષણ આપ્યું નહોતું. એમનો શિષ્યવર્ગ એટલું જાણતો હતો કે, શ્રીમદ્ કૃપાળુદેવ હમણાં દિગંબર જૈન સંપ્રદાયના 'સમયસાર', 'પ્રવચનસાર', 'ભગવતી આરાધના' વગેરે મહાઆગમ ગ્રંથોનું અવલોકન કરે છે. ૧૯૫૭ની સાલમાં 'રાજકોટ' મધ્યે 'શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી'નું અવસાન થયું. એની અગાઉ કોઈ કોઈ જિજ્ઞાસુએ પૂછેલું કે, આપનું આ પવિત્ર જ્ઞાન ખરેખરું ક્યારે પ્રસાર પામશે ? ત્યારે એક જ ઉત્તર આપતા હતા કે, અમારા નિર્વાણ પછી પચાસ વર્ષે આ પવિત્ર જ્ઞાનનો પ્રચારક નીકળશે.' છાપામાં છે. એ તો એ લોકો કહે છે. એ તો એ લોકોને ખબર હતી તે દી' અહીં પાંચ હજાર રૂપિયા આપીને ફોટો મુકાવ્યો છે ને ? આ ફોટો મૂક્યો છે ને ? એના તરફથી માણસ આવ્યો હતો. પાંચ હજાર રૂપિયા દઈને માણસને મોકલ્યો હતો કે, 'શ્રીમદ્'નો ફોટો આપો. આમાં ઘણું લખ્યું છે, હોં ! '...અને પ્રસાર કરશે. હમણાં તો એ જ્ઞાનનો પ્રચાર 'સોનગઢ'ના સંત પૂજ્ય 'કાનજીસ્વામી' સૌરાષ્ટ્રમાં કરે છે. સૌરાષ્ટ્રમાં ચારે બાજુ ગામેગામ દિગંબર જૈન સંપ્રદાયના મંદિરો તૈયાર થઈ રહ્યા છે, પ્રતિષ્ઠાઓ અને અંજનશલાકાઓ ધામધૂમપૂર્વક થાય છે. ભાગ્યશાળીઓ હજારો ગામે ધનનો સદ્ઉપયોગ કરે છે. આ રીતે પૂજ્ય 'કાનજીસ્વામી'ના અથાગ પ્રયત્ન વડે સૌરાષ્ટ્રભરમાં દિગંબર જૈન સંપ્રદાયની જ્યોત ઝળહળી રહી છે.' એમ કરીને ઘણું લખ્યું છે. તે દી' ઘણાં વખત (પહેલાંની) વાત છે. છાપું છે, આમાં પડ્યું છે.

આ વસ્તુ ઝીણી બહુ, બાપુ ! એમને એમ એકદમ અભ્યાસ કરે તોપણ એની રીત જે છે, એની પદ્ધતિની જે રીત છે તે પકડવી કઠણ ! આહા..હા...! જુઓને ! કેવું કહે છે ! **'પર્યાયો પર્યાયભૂત સ્વવ્યતિરેકવ્યક્તિના કાળે જ...'** (એટલે કે) એને કાળે જ **'સત્ (–હયાત) હોવાને લીધે તેનાથી અન્ય કાળોમાં અસત્...'** હોવાને લીધે **'અસત્ જ (–અહયાત જ) છે. અને પર્યાયોનો દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિ સાથે ગૂંથાયેલો (–એકરૂપપણે જોડાયેલો) જે ક્રમાનુપાતી...'** (અર્થાત્) ક્રમે થતો **'સ્વકાળે ઉત્પાદ થાય છે...'** આ..હા..હા...! કેટલું મૂક્યું છે !! અસત્-ઉત્પાદ છે છતાં તદ્દન આકાશના ફૂલની જેમ (છે એમ નથી). એ અન્વયની સાથે જોડાણથી ઉત્પન્ન થાય છે અને તે પર્યાય સ્વકાળે ઉત્પન્ન થાય છે. આહા..હા...! આમાં વાદવિવાદ કરીને (એમ કહે છે કે), એકાંત છે, 'સોનગઢ'નું એકાંત છે. બાપુ ! કહો, બાપુ ! તું પ્રભુ છો, તમે

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પ્રભુ છો, બાપુ ! આહા..હા...! ભગવાન ! આહા..હા...! બાપુ ! આ તો ભગવાન થવાની કળા છે ! અને ભગવાનસ્વરૂપ છે, છે તે થાય છે. આહા..હા...! અસત્-પર્યાયની ઉત્પત્તિ કીધી તોપણ અન્વય સાથે ગૂંથાયેલી કીધી. આહા..હા...! ૧૧૨ (ગાથામાં) તો સત્-ઉત્પાદ કીધો, અહીં અસત્-ઉત્પાદ કીધો (કેમકે) પર્યાયની અપેક્ષાએ (તે પર્યાય) નથી અને થઈ. નથી અને ઉત્પન્ન થઈ છતાં (તેને) અન્વય સાથે સંબંધ છે – જોડાયેલી છે. આ..હા..હા..હા...! ભાઈ ! આવી વાત ક્યાં છે ? બાપા ! આ તો ભાગ્યશાળીને કાને પડે એવી વાતો છે ! આહા..હા...!

આ તો ગરીબ ઘરે આવી ગયા, ગરીબ ગામ ને ભરતક્ષેત્ર ગરીબ, (પણ) વાત રહી ગઈ ભગવાનની ! આ..હા..હા...! શું શૈલી ! સત્-ઉત્પાદ (કહ્યો એ તો) ઠીક. એ તો અન્વયશક્તિ – દ્રવ્યત્વ, દ્રવ્ય જે વસ્તુ છે – સત્ – ભાવનું ભાવપણું – સત્ત્વપણું (છે) એમાંથી થાય છે માટે તે સત્-ઉત્પાદ છે. છે તે થાય છે. એમાં અંદર એ જાતની યોગ્યતા પડી છે. ભગવાને તો જોઈ છે ને કે આ પર્યાય અહીં થાશે. આહા..હા...! ભગવાને તો જોયું છે કે, અન્વયશક્તિમાંથી આમાં આ પર્યાય છે એ આવશે.

અહીં હવે અસત્-ઉત્પાદમાં પણ... ભગવાનની વાત ઝીણી બહુ, પ્રભુ ! આહા..હા...! એ પર્યાય નહોતી અને થઈ તોપણ દ્રવ્ય જે વસ્તુ છે એનું દ્રવ્યત્વપણું એટલે ગુણપણું – ભાવપણું છે એની સાથે (ગૂંથાયેલી છે), નથી અને ઉત્પન્ન થયેલી (છે) પણ ગૂંથાયેલી છે. ભાઈ ! આહા..હા...! જુઓ ! આ 'પ્રવચનસાર' ! આ..હા...! ગજબ વાત છે ! એની રીત અને પદ્ધતિ અલૌકિક છે ! આહા..હા...! આમાં દુનિયાના વિસ્મયો અને અચિંત્યતા ક્યાં રહી ? આ..હા..હા...! એના દ્રવ્ય અને પર્યાય (આ) બેની સમજણની અંદરમાં વિસ્મયતા લાગે ! આ..હા...! એમાં બીજી ચીજો(ની) ગમે તેટલી અનુકૂળતા (હો), કરોડો અને અબજો રૂપિયાની (અનુકૂળતા) હો, એમાં અચિંત્યતા શું ? આહા..હા...!

અહીં તો કહે છે, પ્રભુ ! તારામાં અન્વયશક્તિઓ, દ્રવ્ય અને દ્રવ્યત્વપણું રહ્યું છે. દ્રવ્ય – તું જે દ્રવ્ય – વસ્તુ છો, ભગવાન કહે છે કે, પ્રભુ ! તું વસ્તુ છો એમાં વસ્તુપણું રહ્યું છે ઈ દ્રવ્યત્વ કહેવાય, એ અન્વયશક્તિ કહેવાય. આ..હા..હા...! એ (પર્યાય) નથી અને ઉત્પન્ન થઈ છતાં (એને) અન્વયશક્તિ સાથે સંબંધ છે. આહા..હા...! નહોતી અને થઈ માટે અધ્ધરથી પાધરી થઈ ગઈ છે (એમ નથી). આ..હા..હા..હા...! આવી વાતું છે. આ બેનું-દીકરીયુંને અભ્યાસ હોય એને (તો) ઠીક, બાકી અજાણ્યા સાધારણ તો રોટલા રળે, રાંધે અને ખાય. એમાં આ વાતું શું કહે છે ? આ..હા..હા...! (એ) બેસવું કઠણ પડે. આહા..હા...!

એને પાછી '**પર્યાયભૂત**' કીધી ! (એટલે) એ 'છે'. એવો '**(–એકરૂપપણે જોડાયેલો) જે ક્રમાનુપાતી (ક્રમાનુસાર)...**' જોયું ? એ પણ તે અન્વય સાથે જોડાયેલો (છે) પણ ક્રમ અનુસાર

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પર્યાય છે. ક્રમ અનુસાર છે – જે સમયે ક્રમે જે થવાની તે ક્રમ અનુસાર છે. આ..હા..હા...! ક્રમબદ્ધ ! (લોકો એમ) કહે કે, ક્રમબદ્ધને તમે માનો તો પુરુષાર્થ ઊડી જાય છે. અરે... પ્રભુ ! સાંભળ તો ખરો ! આ ક્રમાનુપાતીનો નિર્ણય કરે છે ત્યારે તેને સ્વદ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ જાય છે. આ..હા..હા...! કારણ કે નહોતી અને ઈ પર્યાય થઈ એ પર્યાય અન્વય સાથે ગૂંથાયેલી છે, (એને) અન્વય સાથે સંબંધ છે. એ અન્વય – ગુણ છે તે અન્વયી દ્રવ્ય (છે) તેનું અન્વયપણું છે, એ દ્રવ્યનું દ્રવ્યપણું છે. એટલે દ્રવ્યપણામાંથી ગૂંથાયેલી પર્યાય નહોતી અને થઈ એમ જ્યાં નિર્ણય કરવા જાય છે ત્યાં દ્રવ્યનો નિર્ણય થાય છે. આ..હા..હા...! એનું તાત્પર્ય શું છે ? આ..હા..હા..હા...! (તેનું તાત્પર્ય આ છે).

ભાઈ ! પર્યાય ભલે અસત્ ઉત્પન્ન થાય, નહોતી અને થઈ, પણ નહોતી અને થઈ એનો એવો અર્થ નથી કે, એની જે અન્વયશક્તિઓ – ગુણો છે એની સાથે કાંઈ સંબંધ વિનાની થઈ એમ નથી. આ..હા..હા..હા...! શું દ્રવ્ય, ગુણ અને પર્યાયને સિદ્ધ કરે છે ! આ દ્રવ્ય ! લ્યો, એક માણસ પૂછતો હતો કે, દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય જાણવા એમાં શું ? અરે...! ભવવાન ! એમાં સર્વસ્વ છે. દ્રવ્યમાં સર્વસ્વ છે, એના ગુણોમાં સર્વસ્વ છે અને તે કાળે તે ક્રમાનુપાતી – ક્રમ અનુસારે સ્વકાળે તે જ (પર્યાય) થાય. આ..હા..હા..હા...!

મુમુક્ષુ :– એમાં તો અનંતો પુરુષાર્થ સમાયેલો છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– હા, અનંત પુરુષાર્થ છે.

ભાઈ ! આવો નિર્ણય જેને કરવો છે... આ કહેલાનું તાત્પર્ય શું છે ? આ કહ્યું એટલે આમ થાય છે ને આમ થાય છે, એમ છે ? એનું તાત્પર્ય ઈ છે કે, એ નહોતી અને થઈ તોપણ ગુણ સાથે સંબંધ છે અને એ ગુણ છે એ ગુણીના છે એના ઉપર દૃષ્ટિ જતાં તને સત્‌ની ખબર પડશે – શ્રદ્ધા (થશે કે) આવો સત્ પરમાત્મા સત્ છે ! આ..હા..હા...! આવો સત્ ભગવાન અંદર છે એ તને પ્રતીતમાં આવશે, તને વેદનમાં આનંદ આવશે અને તને ખબર પડશે કે, આ આખી ચીજ આનંદમય છે. જેના નમૂનાથી... આ..હા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? આહા..હા...! આ સાદી ગાથા લાગે. સાદીમાં કેટલું ભર્યું છે ! આ..હા..હા...! તમારે ત્યાં પાંચ-પચાસ હજાર મહિના-મહિનાના ને દિવસના પેદા થાય (એનો) ગણતરો ક્યાં હતો ? ધૂડમાં ! મહિને બે લાખ પેદા કરે છે, મહિને દસ લાખ પેદા કરે છે... આહા..હા...! અને દુકાને બેસે ત્યાં આમ... બસ ! વીસ-પચીસ નોકરો (હોય). એમાં એ કોઈ નવીન ચીજ નથી, બાપુ ! આહા..હા...! અને એ કોઈ વિસ્મયકારી નથી. આ..હા..હા...!

પ્રભુ ! તારામાં દ્રવ્ય અને દ્રવ્યત્વપણું અને તેની ક્રમાનુસારી સ્વકાળે પર્યાય થાય એવું તારું સ્વરૂપ – સ્વભાવ છે. આહા..હા...! કહો, સમજાણું આમાં ? આ..હા..હા...! આ તો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

માર્ગ, બાપા ! ત્રણલોકના નાથ તીર્થંકરદેવ...! આ..હા..હા...! (એમની) વાણીમાં આવ્યું ! આ..હા..હા...! અલૌકિક વાતું છે !

મુમુક્ષુ :– દ્રવ્યમાં હતી તે આવી એવી વાત દ્રવ્યદૃષ્ટિવાળો જ કહી શકે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ઈ તો દ્રવ્યદૃષ્ટિ છે પણ નહોતી અને આવી (એને પણ) અન્વય સાથે સંબંધ છે. ભાઈ ! અધ્ધરથી આમ અધ્ધર થઈ છે ? એટલું સાથે રાખ્યું. આહા..હા...!

સત્ છે તે ઉત્પન્ન થાય છે એ તો દ્રવ્યનું દ્રવ્યત્વપણું – અનંત અન્વયશક્તિઓ એના સંબંધમાં હતી, 'છે', છે તે આવી. પણ અહીં પર્યાય તરીકે જુઓ તો નહોતી અને આવી તોપણ એને અન્વય સાથે સંબંધ છે.

'**ક્રમાનુપાતી (ક્રમાનુસાર) સ્વકાળે...**' ઉત્પન્ન થાય છે. આટલો તો શબ્દ છે. ભલે એ અન્વયશક્તિની સાથે સંબંધ (કહ્યો) પણ એ પર્યાય સ્વકાળે જ ઉત્પન્ન થાય છે. આહા..હા...! જેમ અન્વયશક્તિઓ અને દ્રવ્ય એકરૂપ સ્વકાળે છે, ત્રિકાળ એકરૂપ છે એમ આનો એક સમયનો કાળ (છે) એનો તે જ કાળ છે. આ..હા..હા...! સ્વકાળે જ તે પર્યાય ઉત્પન્ન થાય છે. કેટલી ભાષા વાપરી છે ! છે ? '**ક્રમાનુપાતી (ક્રમાનુસાર) સ્વકાળે ઉત્પાદ થાય છે તેમાં પર્યાયભૂત સ્વવ્યતિરેકવ્યક્તિનું પૂર્વે અસત્પણું હોવાથી,...**' તે પર્યાયભૂત નવી થઈ પણ પૂર્વે નહોતી એથી એને અસત્પણું હોવાથી '**પર્યાયો અન્ય જ છે.**' એ અપેક્ષાએ પર્યાય અન્ય છે. આહા..હા...! પર્યાય અન્ય હોવા છતાં નહોતી થઈ માટે અન્ય છે, છતાં અન્વય સાથે સંબંધ વિનાની છે એમ નહિ. આ..હા..હા..હા...! આવી વાતું ! પેલા કહે, દયા પાળો, છ કાયની દયા પાળો ને આ કરો, વ્રત કરો, અપવાસ કરો... ધૂડમાં... એ તો અજ્ઞાન છે. આ..હા...!

અહીં કહે છે, એ વ્યતિરેકનું '**પૂર્વે અસત્પણું હોવાથી, પર્યાયો અન્ય જ છે. માટે પર્યાયોના અન્યપણા વડે દ્રવ્યનો–કે જે પર્યાયોના સ્વરૂપનું કર્તા,...**' દેખો ! શું આવ્યું ? '**માટે પર્યાયોના અન્યપણા વડે દ્રવ્યનો–કે જે પર્યાયોના સ્વરૂપનું કર્તા,...**' છે. એ પર્યાયનો સ્વદ્રવ્ય કર્તા છે, પરદ્રવ્ય નહિ. કર્મની પ્રકૃતિનો તીવ્ર ઉદય આવ્યો માટે અહીં વિકાર થયો ને... આહા..હા...! એ કર્મ ખસી ગયું માટે સમકિત થયું એમ નહિ. આહા..હા...! એ સમકિતની પર્યાયને કાળે પહેલી નહોતી અને થઈ, અરે...! પહેલાં સિદ્ધપણું નહોતું અને થયું... આ..હા..હા...! ભૂતકાળમાં અનંતકાળમાં એક સમય નહોતું એ સિદ્ધપણું થયું એ અભૂતપૂર્વ થયું છતાં અન્વયશક્તિનો સંબંધ રાખીને થયું છે અને તે ક્રમાનુસારી – તે કાળે તે સિદ્ધની પર્યાય થઈ તે થાય છે. આહા..હા...! તે પર્યાયને તેના દ્રવ્યત્વ – અન્વયશક્તિઓ સાથે સંબંધ છે અને અન્વયશક્તિઓ છે તે દ્રવ્યની છે. આહા..હા...! ત્રણે ભેગું થયું. આહા..હા...!

ભલે નરકની પર્યાય થાય પણ કહે છે કે, પર્યાય છે તો એનામાં એની છે ને ? એમાં

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

દ્રવ્ય વર્તે છે ને ? દ્રવ્ય વર્તે છે તો દ્રવ્યની અન્વયશક્તિ સાથે ગૂંથાયેલી છે ને ? કંઈ અધ્ધરથી થઈ નથી. આહા..હા...! એ તો પહેલી નહોતી (અને) થઈ, પણ જે સ્વકાળે થઈ છે... આ..હા..હા...! એ અન્વયના ગુણ સાથે સંબંધ રાખીને થઈ છે. આ..હા..હા...! ગજબ વાત છે ને ! આવું સાંભળવા મળવું મુશ્કેલ પડે. આ..હા..હા...! (આજે) રવિવાર છે ને વાત આવી ગઈ. આ..હા...! ભાગ્યશાળીને કાને પડે એવું છે. આહા..હા...!

એક તો ઉત્પન્ન થઈ, નહોતી અને થઈ કહેવું અને વળી અન્વય સાથે સંબંધ કહેવો,... આ..હા...! અને તેથી અન્ય છે એમ કહેવું ! એમ કીધું ને ? '**પર્યાયો અન્ય જ છે.**' અન્ય 'જ' છે, એમ કીધું. છે ? '**માટે પર્યાયોના અન્યપણા વડે દ્રવ્યનો–કે જે પર્યાયોના સ્વરૂપનું કર્તા,...**' એ દ્રવ્ય છે એ પર્યાયના સ્વરૂપનો કર્તા (છે), આહા..હા...! એ દ્રવ્ય છે એ પર્યાયના સ્વરૂપનું '**કરણ...**' (એટલે) સાધન એ. એ પર્યાયનું સાધન દ્રવ્ય. આ..હા..હા..હા...! કર્મ આકરા આવ્યા, કર્મ ઘટ્યા માટે આમ થયું (એ કાંઈ નથી). '**પર્યાયોના સ્વરૂપનું કર્તા,...**' આ..હા...! એ અસત્ ઉત્પાદ છે એ (અન્યપણા વડે) '**દ્રવ્યનો–કે જે પર્યાયોના સ્વરૂપનું કર્તા, કરણ...**' સાધન '**અને અધિકરણ હોવાને લીધે...**' દ્રવ્ય એનું સાધન અને આધાર–અધિકરણ. આહા..હા...! અનેરાપણે થઈ, સ્વકાળે થઈ, પહેલી નહોતી અને થઈ, અંદર શક્તિનો સંબંધ રાખીને થઈ (આ બધું કહ્યા) પછી દ્રવ્ય લીધું. આ..હા...! પહેલાં પર્યાયને અન્વયશક્તિ સાથે રાખીને કહ્યું અને હવે દ્રવ્ય લીધું. આ..હા..હા...!

દ્રવ્ય જે છે તે તેની પર્યાયની કર્તા, તે સ્વકાળે પર્યાય થાય તેનું સાધન, સ્વકાળે પર્યાય થાય તેનો આધાર હોવાને લીધે '**પર્યાયોથી અપૃથક્ છે...**' (અર્થાત્) પર્યાયોથી જુદું નથી. (આમ) '**તેનો–અસત્-ઉત્પાદ નક્કી થાય છે.**' આ..હા...! દ્રવ્ય પર્યાયથી જુદું નથી (એમ કહે છે). અપૃથક્ છે – પર્યાયો દ્રવ્યથી અપૃથક્ છે. આ..હા..હા...! '**તેનો–અસત્-ઉત્પાદ નક્કી થાય છે.**'

વિશેષ વાત કહેશે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૧૩
પ્રવચન નં. – ૧૨૪
તા. ૦૪-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર' ૧૧૩ ગાથા. ઉદાહરણ છે ને ? એના ઉપર આવી ગયું ને ? ઉપરની બે લીટી. '**દ્રવ્યનો–કે જે પર્યાયોના સ્વરૂપનું કર્તા,...**' આ મહા સિદ્ધાંત છે ! દ્રવ્ય જે છે આત્મા કે પરમાણુ એની જે સમયે જે અવસ્થા થાય તે (તે) કાળે થાય. '**ક્રમાનુપાતી**' એમ લખ્યું ને ? '**ક્રમાનુપાતી (ક્રમાનુસાર)**' અને તે તે પર્યાયનો કર્તા તે દ્રવ્ય છે. આહા..હા...! જ્ઞાનમાં હીણી દશા થાય એનો કર્તા આત્મા છે. જ્ઞાનાવરણીયનો ઉદય એનો કર્તા નથી એમ કહે છે. એમ આત્મામાં આયુષ્યગતિને લઈને, આયુષ્યકર્મને લઈને દેવમાં રહે છે એમ નથી. એની પોતાની પર્યાયને કારણે ત્યાં પર્યાયમાં (રહ્યો છે). એ પર્યાયનો કર્તા આયુષ્ય(કર્મ) નથી. જેટલો કાળ દેવમાં રહેવું (થાય છે) તે કાળની પર્યાયનો કર્તા આયુષ્ય નથી. તે શરીરમાં રહેવાનો જેટલો કાળ છે તેટલો તે જ સમયનો કર્તા તે દ્રવ્ય છે. આહા..હા...! તે દ્રવ્ય તેનો કર્તા, દ્રવ્ય તેનું કરણ નામ સાધન અને દ્રવ્ય તેનો તે પર્યાયનો આધાર. આ..હા..હા...!

આ દરેક દ્રવ્યની વાત છે. આ મનુષ્યપણે સમજાવી છે. એ દરેક દ્રવ્યોના પર્યાયોનો સ્વરૂપનો કર્તા (તે દ્રવ્ય છે). આહા..હા...! કેટલી વાત સમાવી દીધી છે ! પેલા (અજ્ઞાની) કહે, અંતરાયકર્મને લઈને આત્મામાં દીક્ષા લેવાનો ભાવ ન થાય. એવું 'મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક'માં આવે છે. 'મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક'માં ! આ..હા...!

અહીં કહે છે કે, જે પર્યાય થાય છે તે દ્રવ્યમાં તે વસ્તુના ક્રમ અનુસાર – ક્રમાનુપાતી –

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

તે ક્રમે આવવાની છે તે આવે છે, તેથી તે દ્રવ્યને અસત્-ઉત્પાદ કહેવામાં આવે છે. દ્રવ્યનો અસત્-ઉત્પાદ ! પર્યાય પહેલાં નહોતી અને થઈ એ અપેક્ષાએ દ્રવ્યને અસત્-ઉત્પાદ કહેવામાં આવે છે. છતાં તે તે પર્યાય તે તે દ્રવ્યની જે અનંત અન્વયશક્તિ છે, અનંત અન્વયશક્તિઓ છે, દ્રવ્ય એક છે પણ એની શક્તિઓ એટલે ગુણો અનંત છે, એ અનંતની સાથે અનંતી પર્યાયો ગૂંથાયેલી છે.

પ્રશ્ન :– પ્રગટ નથી તે ગૂંથાય કેવી રીતે ?

સમાધાન :– એ ગૂંથાયેલી છે એમાંથી પ્રગટ થાય છે. એને અન્વયશક્તિનો સંબંધ છે. એ તો પહેલાં પર્યાય નહોતી (અને થઈ) તેથી તેને અસત્-ઉત્પાદ (કહ્યો) અથવા દ્રવ્યમાં તે અસત્-ઉત્પાદ થઈ એમ કીધું. દ્રવ્યમાં એ અસત્-ઉત્પાદ થઈ એમ કીધું છતાં એની અન્વયશક્તિઓ – જે ગુણો છે (તેની સાથે તે સંબંધ રાખે છે).

રાતે વાત થઈ હતી ને ? ભાઈ ! 'अन्वयो गुणाः' પણ આવે છે. અન્વય દ્રવ્ય 'अन्वयो गुणाः' બીજે (ઠેકાણે) આવે છે. દ્રવ્ય (છે) તે વિશેષ્ય છે અને ગુણો (છે) તે તેના વિશેષણ છે એમ આવ્યું હતું અથવા દ્રવ્ય તે વસ્તુ છે (અને) તેની શક્તિઓ અન્વયો છે. અન્વયની અનંતી અન્વયો શક્તિઓ છે. આ..હા..હા...! આવી વાત ! એ શક્તિઓની સાથે તે તે સમયે જે પર્યાય થવાની તે શક્તિ સાથે સંબંધ રાખે છે, શક્તિ સાથે ગૂંથાયેલી છે. આ..હા..હા...!

કોઈ તત્ત્વની પર્યાય (બીજા તત્ત્વને લઈને થાય છે એમ નથી). આયુષ્યને લઈને અહીંયાં શરીરમાં આત્મા રહ્યો... આ..હા..હા...! કે શાતાના ઉદયને લઈને નીરોગતા થઈ એમ નથી. એમ કહે છે. આહા..હા...! ગજબ વાત છે ! દરેક દ્રવ્યની પર્યાય... દ્રવ્ય એટલે વસ્તુ, આત્મા, આ પરમાણુઓ, આ (શરીર) તો અનંત પરમાણુનો પિંડ છે, તેનો એક એક પરમાણુ (છે) એ દ્રવ્ય છે અને એમાં વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ (આદિ) અનંત અન્વયશક્તિઓ છે. તેની સમયે સમયે ક્રમાનુપાતી – ક્રમે જે પર્યાય થવાની તે તેના દ્રવ્યને લઈને થાય છે. આહા..હા...! પર્યાય પરને લઈને તો બિલકુલ નહિ. હો, નિમિત્ત, પણ નિમિત્તને લઈને અંદર કંઈ થાય (એમ નથી). આહા..હા...! આવી વાત !

આ આંગળી ચાલે છે, જુઓ ! આ આંગળી ! એ પરમાણુઓ છે એમાં અનંત અન્વયશક્તિ – ગુણો છે એને અનુસંધીને – ગૂંથાયેલી તે કાળે, તે ક્રમે, તે કાળે, ક્રમાનુસાર જે પર્યાય આવવાની, થવાની તે થાય છે. તેથી તે પર્યાયને અસત્-ઉત્પાદ (કહે છે), દ્રવ્યને પણ અસત્-ઉત્પાદ કહીએ. પર્યાયને અસત્-ઉત્પાદ તો ખરો પણ દ્રવ્યને અસત્-ઉત્પાદ કહીએ. આહા..હા...! છે ? જુઓ ! **'દ્રવ્યનો–કે જે પર્યાયોના સ્વરૂપનું કર્તા,...'** આહા..હા...! સ્વરૂપનું **'કરણ અને...'** સ્વરૂપનું **'અધિકરણ હોવાને લીધે પર્યાયોથી અપૃથક્ છે...'** દ્રવ્ય પર્યાયથી જુદું

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

નથી. તેથી તે દ્રવ્યનો **'અસત્-ઉત્પાદ નક્કી થાય છે.'** આ..હા...! આ બે લીટીમાં કેટલું ભર્યું છે !

અહીં તો (અજ્ઞાની એમ) કહે કે, હું પરની દયા પાળી દઉં, પરની હિંસા કરી દઉં, પૈસા રળી દઉં, દુકાને બેસીને કમાઈ દઉં, દુકાનની વ્યવસ્થા (કરી દઉં), લોઢાની વ્યવસ્થા સરખી કરી દઉં. આહા..હા...! દુકાનમાં દાણાનો ધંધો છે (તો) ઘઉં, બાજરા આદિની ગુણનો એક એક દાણો અનંત પરમાણુનો પિંડ છે અને એ પરમાણુ તે સમયે અન્વયશક્તિઓ ધારણ કરીને તે પર્યાય તે કાળે ત્યાં થવાની, અહીંયાં રહેવાની હોય (કે) આમ જવાની હોય તે કાળે તે પર્યાય તેનાથી થાય. પેલો બીજો કહે કે મેં આને દાણા આપ્યા અને મેં આને તોળીને આપ્યા એ બધી જૂઠી વાત છે. આ..હા..હા...!

મુમુક્ષુ :– વ્યવહારે છે એમ તો આપ કહો છો.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– વ્યવહારે તો કથનમાત્ર બોલવામાં (આવે છે). મારો દીકરો ! દીકરા કેવા ? કોના દીકરા ? આહા..હા...! આ મારો દીકરો હોશિયાર થયો છે. પણ અહીં કહે છે, દીકરો કોનો ? એ દીકરો તો આત્મા છે અને આત્માની પર્યાય તો એનાથી થાય છે. એ પર્યાય તારાથી થઈ છે અને તેં દીકરાને ઉત્પન્ન કર્યો છે (એ) વાત ત્રણકાળ ત્રણલોકમાં સાચી નથી. આહા..હા...! આકરું, ભારે, ભાઈ !

પૈસાવાળા તો આમ જાણે... કરોડો પૈસા, અબજો પૈસા (હોય તો એમ કહે કે) અમે આમ કરી દઈએ, અમે આમ કરી દઈએ. બે-બે, પાંચ લાખ આપીને વેપાર-ધંધે ચડાવી દઈએ. એમાંથી આપણને નફો પણ મળે, મહિને ટકા-દોઢ ટકાનું વ્યાજ આપે, બાર મહિનાની પેદાશમાં આઠ આના અમારા અને આઠ આના એના. મહિને મહિને ચોપડા તપાસવા જાય કે, ક્યાંક ખાય ન જાય. હાય... હાય...! આ બધું બફમ હશે ? આહા..હા...! આવી વાત છે. અરે...! દુનિયાએ એ તત્ત્વ (સાંભળ્યું નથી). વીતરાગ સર્વજ્ઞદેવ ત્રિલોકનાથ પરમાત્મા ! એણે જે વસ્તુનું સ્વરૂપ કહ્યું એ રીતે જગતને સાંભળવા મળે નહિ તો બિચારા કરે શું ? આહા..હા...! એમાં જુવાની અવસ્થા ! ૨૦-૨૫-૩૦-૪૦ વર્ષની ઉંમર હોય, એમાં બે-પાંચ લાખની પેદાશ હોય અને દુનિયા વખાણે કે, અમારે કર્મી છોકરો જાગ્યો ! કર્મી જાગ્યો ને ? એમ કીધું ને ? ધર્મી જાગ્યો એમ કહે છે ? આહા..હા...! પાપી જાગ્યો ! આહા..હા...!

અહીં તો કહે છે કે, એક પૈસો છે એ એના અનંત પરમાણુનો પિંડ છે અને એક એક પરમાણુમાં અનંત અન્વયો – ગુણ છે અને તે ગુણની જે સમયે જે પર્યાય થવાની તે જ પર્યાય ક્રમમાં આવે ઈ થાય. છતાં તે પર્યાય પહેલી નહોતી માટે અસત્-ઉત્પાદ કહી એ દ્રવ્ય પણ અસત્-ઉત્પાદે આવ્યું છે એમ કહે છે. આ..હા..હા...! હવે આને (–અજ્ઞાનીને)

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અભિમાનના પાર ન મળે. આનું આ કરી દઉં ને આનું આ કરી દઉં ને આનું આ કરી દઉં... દેરાસર કરી દઉં, લ્યોને ! મંદિર બનાવી દઉં.

આ..હા...! પ્રભુ છે એ તો જાણનાર-દેખનાર છે ને ! જાણનાર-દેખનારનો પિંડ પ્રભુ છે ને ! આહા..હા...! એ જાણનાર-દેખનારને તું દ્રવ્યદૃષ્ટિથી જો ! પર્યાયદૃષ્ટિ હમણાં કહેશે, બન્ને બતાવશે પણ દ્રવ્યદૃષ્ટિ – વસ્તુથી તું જો તો તને જન્મ-મરણના અંત આવશે. ભવની પર્યાયનો ત્યાં અંત આવે તે એની સ્થિતિ છે. આ..હા..હા...!

ભગવાનઆત્મા ! સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ ! સર્વજ્ઞ જિનેશ્વરદેવે સત્ – શાશ્વત આનંદ અને જ્ઞાનનો સાગર (જોયો છે) ! અથવા એમાં સુખના સાગરનું જળ ભર્યું છે. સુખના સાગરનું જળ છે. આ (બહારના) સાગરમાં બીજું જળ છે. આ..હા..હા...! આ (શરીર) તો જડ માટી – ધૂડ છે, જગતની ધૂડ છે. અંદર ભગવાનઆત્મા સુખના સાગરનું જળ છે. આ..હા..હા...! આ સાગરમાં જેમ પાણી છે એમ આમાં આનંદનું જળ છે ! આ..હા..હા..હા...! એ સુખનો સાગર છે, પ્રભુ ! એની એક સમયની પર્યાય થાય તેનો પણ સ્વતંત્ર કર્તા એ દ્રવ્ય છે. અત્યારે તો એ સિદ્ધ કરવું (છે ને) ? દીકરા, દીકરી, બાયડી, છોકરા તો ક્યાંય રહી ગયા, બાપા ! આ..હા..હા...!

આ શરીરનો એક એક રજકણ દ્રવ્ય છે અને દ્રવ્યને અનંત ગુણો – અન્વયો છે. 'अन्वयो गुणाः' ભાઈ ! ક્યાંક એમ પણ શબ્દ છે. 'तत्त्वार्थराजवार्तिक'માં કે (બીજે ક્યાંક છે). 'अन्वयो गुणाः' આ તો અન્વય શક્તિ લીધી છે. શક્તિ કહો કે ગુણ કહો એ તો એક જ છે. છે ને ? ક્યાં (છે) ? 'જયસેનાચાર્યદેવ'(ની ટીકામાં). ૧૬૬ પાનું ? (૯૩ ગાથાની મૂળ સંસ્કૃત ટીકામાં નીચેથી પાંચમી લીટી). 'अन्वयिनो गुणा' બસ ! ઈ. અંદર સંસ્કૃતમાં છે. જોયું ? 'अन्वयिनो गुणा अथवा सहभुवो गुणा' સંસ્કૃતમાં છે, ભાઈ ! વ્યતિરેક એટલે પર્યાય એ (વાત) તો ઘણી વાર આવી ગઈ. આહા..હા...! છે ? સંસ્કૃતમાં છે, ૧૬૬ પાને. સંસ્કૃતમાં નીચેની છઠ્ઠી લીટી. '**दव्वाणि गुणप्पगाणि भणिदाणि** द्रव्याणि गुणात्मकानि भणितानि। अन्वयिनो गुणा अथवा सहभुवो गुणा इति गुणलक्षणम्। यथा अनन्तज्ञानसुखादिविशेषगुणेभ्यस्तथैवागुरुलघुकादि-सामान्यगुणेभ्यश्चाभिन्नत्वाद्गुणात्मकं भवति सिद्धजीवद्रव्यं,...' આ..હા..હા...!

અહીં કહે છે, પ્રભુ ! જેવા સિદ્ધના ગુણ છે, ભલે એને પર્યાય પ્રગટ છે, એવા જ ગુણો તારામાં ભરેલાં છે, પ્રભુ ! એવો જે મહાસાગર ! સુખનો મહાસાગર ! શાંતિનો મહા દરિયો ! જ્ઞાનનો મહા પ્રવાહ ! જ્ઞાનનો પ્રવાહ !! આ..હા..હા...! જ્ઞાન... જ્ઞાન... સમજણ... જ્ઞાન... જ્ઞાન... જ્ઞાન... જ્ઞાન... જ્ઞાન... એવો જે દ્રવ્યસ્વભાવ તેના ગુણો. અન્વય એટલે કાયમ રહેનારા – અન્વયની સાથે રહેનારા અન્વયો. આ..હા..હા...! પેલું વિશેષણ (આવ્યું) હતું ને ?

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

વિશેષણ પણ કહ્યું હતું અને અન્વયશક્તિ કીધી. અન્વયશક્તિ કહો કે અન્વયગુણ કહો. શક્તિનો અર્થ એ કર્યો પછી અહીં 'अन्वयिनो गुणा' લીધું. આહા..હા...! આ તો મૂળ તત્ત્વની વાતું છે, બાપુ ! અત્યારે તો મોટા ગોટા ચાલે છે. આહા..હા...!

એક બોલવાની પર્યાયની ભાષા (થાય તો) કહે છે કે, એ પરમાણુમાં તે સમયમાં અન્વયો – અનંત ગુણ પડ્યા છે. એને ભાષાપર્યાય ક્રમે થવાની છે. ક્રમાનુસાર તે કાળે એ ભાષાની પર્યાય થાય છે. તે ભાષાની પર્યાયનો કર્તા તે પરમાણુ છે. આત્મા નહિ, જીભ નહિ, હોઠ નહિ. આ..હા..હા...! આવી વાત છે.

આટલામાં બહુ ભર્યું છે. '**પર્યાયોના અન્યપણા વડે દ્રવ્યનો...**' છે ? '**પર્યાયોના અન્યપણા વડે દ્રવ્યનો... અસત્-ઉત્પાદ નક્કી થાય છે.**' ભાઈ ! તું કોણ છો ? ભગવાન છો ! અને ભગવાનમાં અનંતા... અનંતા... ગુણો ભગવત્સ્વરૂપે પડ્યા છે. એની જો વર્તમાનમાં દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ હોય તો તો તે પર્યાય ક્રમાનુપાતી – સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન અને ચારિત્રની પર્યાય આવે. જો દૃષ્ટિ દ્રવ્ય ઉપર ન હોય તો રાગ અને પર ઉપર, સંયોગ ઉપર હોય તો વિકારી પર્યાય (ક્રમમાં આવે). 'વિકાર મારો છે' (એવું જે) મિથ્યાત્વ એ પર્યાય ઉત્પન્ન થાય અને એ પર્યાયોનો અસત્-ઉત્પાદ – પહેલાં નહોતો અને થયો છતાં એ દ્રવ્ય પોતે અસત્-ઉત્પાદપણે ઊપજ્યું એમ પણ કહેવાય. આ..હા..હા...! કેમકે એ દ્રવ્ય પોતે પર્યાયનો કર્તા, કરણ અને આધાર (છે) માટે. આ..હા...! કેટલું સમાડ્યું છે ! આવું સાંભળવા મળે નહિ, બિચારા આમ ચોરાશીના અવતાર(માં) રખડ્યા રખડ (કરે). આહા..હા...!

જુઓને ! (એક મુમુક્ષુ) ૪૯ દી'થી (અસાધ્ય) છે. પંદર દી' હજી રહેવું પડશે. આહા..હા...! ભાન ન મળે. એ પણ એક પર્યાયનો તે દ્રવ્યના અન્વયગુણની સાથે સંબંધવાળો પર્યાય તે કાળનો તે ક્રમાનુપાતી – ક્રમે થનારો તે પર્યાય થાય છે. આ..હા..હા...! એ દાક્તરોથી મટે ને ફલાણાંથી મટે એ બધી વાત જૂઠી છે. તે દ્રવ્યની તે સમયની જે ક્રમમાં આવેલી પર્યાય (છે) એ અન્વયની સાથે સંબંધ રાખીને (આવી છે), સંબંધ તોડીને નહિ. આહા..હા...! એ પર્યાય થાય છે તેનો કર્તા તે દ્રવ્ય, તે કરણ એટલે દ્રવ્ય (પોતે) સાધન અને એ દ્રવ્ય – વસ્તુ તે તેનો આધાર. એ પર્યાયનો આધાર દ્રવ્ય (છે). આહા..હા...!

આ પુસ્તકનો આધાર હેઠે આ (ઠવણી છે એ) નહિ, એમ કહે છે. શિખર ઉપર સોનાનાં (કળશ) ચડાવે છે ઈ કહે છે કે, ઈ નીચલા (શિખરને) આધારે રહ્યું છે (એમ) નહિ. આ..હા...! એ પરમાણુમાં તે સમયની પર્યાય થઈ તે પર્યાયનો કર્તા અને આધાર તે પરમાણુ છે. આહા..હા...! અને શીખરે માથે સોનાનું ચડાવ્યું ને ફલાણું આમ કર્યું ને ફલાણું આમ કર્યું... અભિમાનના પાર ન મળે. આહા..હા...! એ અભિમાનમાં ગોથા ખાય ને મરીને જાય ચાર ગતિમાં.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આહા..હા...! કેટલું સમાડ્યું છે, જુઓને !

આ તો વિશેષનું આવ્યું કે, '**પર્યાયોના અન્યપણા વડે...**' (પહેલાં પેરેગ્રાફની છેલ્લેથી) બીજી લીટી છે ને ? '**દ્રવ્યનો... પર્યાયોના અન્યપણા વડે દ્રવ્યનો–અસત્-ઉત્પાદ નક્કી થાય છે.**' કે જે પર્યાયોના સ્વરૂપનો કર્તા છે, કરણ છે અને અધિકરણ હોવાને લીધે પર્યાયોથી જુદું નથી, એ દ્રવ્ય પર્યાયથી જુદું નથી. તેથી '**તેનો–અસત્-ઉત્પાદ નક્કી થાય છે.**' આ..હા..હા...! આટલામાં કેટલું ભર્યું છે ! આ કાલે આવી ગયું છે. પણ આ તો (ફરીથી લીધું).

દ્રવ્ય પોતે અસત્ ઉત્પાદપણે ઉત્પન્ન થાય છે એમ કહે છે અને છતાં તે પર્યાય એકદમ બીજી જાતની થાય, સંયોગો આવીને બીજી જાતની થાય એટલે તને એમ લાગે કે, આને લઈને થઈ. (તો અહીં કહે છે કે) ના, એના ક્રમાનુપાતે અન્વયની સાથે સંબંધ રાખતી ક્રમે આવવાની પર્યાય (હતી) તે આવી અને તે પણ દ્રવ્ય અસત્-ઉત્પાદપણે પર્યાયમાં ઊપજે છે. આહા..હા...! આ..હા..હા...!

ત્રણલોકનો નાથ સત્સ્વરૂપ ધ્રુવ જે પલટતો નથી, બદલતો નથી એ પણ અહીં કહે છે કે, એ પર્યાયપણે – અસત્પણે તે ઊપજે છે. વ્યવહાર છે ને ! આ..હા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? છે કે નહિ એમાં ? આહા..હા...! ગર્વ ગળી નાખે એવું છે. ગર્વ ગળતાં ભગવાન નજરે પડે એવું છે. આહા..હા...! આવો જે ગર્વ ગળે એની પર્યાયમાં નજર ન રહેતાં (દ્રવ્ય ઉપર નજર જાય છે) કેમકે એ પર્યાયનો કર્તા તો દ્રવ્ય છે. આ..હા...! એનો આધાર એ દ્રવ્ય છે, સાધન એ દ્રવ્ય છે. આહા..હા...! આ બહારના સાધનો મેળવીને નિમિત્ત ઉત્પન્ન કરે... આ..હા...! અનુકૂળ સાધન માટે નિમિત્ત મેળવ્યા (એમ માનતો હોય તો)... આહા..હા...! કહે છે, એ બધી વાત જૂઠી છે. આહા..હા...! વસ્તુ એવી છે, બાપુ !

વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર જિનેશ્વરદેવ ! એના જ્ઞાનમાં આવ્યું એ વાત કથનમાં આવી, એ કથનમાં આવ્યું એ આ રચનામાં આવ્યું. આ..હા..હા...! પ્રભુ ! તું કોઈ એક પરમાણુને પણ હલાવી શકે નહિ. હાથને હલાવી શકે નહિ, જીભને હલાવી શકે નહિ, આત્મા આંખને આમ કરી શકે નહિ. કેમ બેસે ? આહા..હા...! પેલા ડૉક્ટર કહે, 'ઊંડો શ્વાસ લ્યો !' બાપુ ! એ ઊંડા શ્વાસની પર્યાય એ પરમાણુની તે કાળે તે રીતે આવવાની હતી તે રીતે થઈ. આત્મા અંદર પ્રેરણા કરે માટે ઊંડો શ્વાસ થાય એમ નથી. આહા..હા...! એક ગાથાએ તો ગજબ કામ છે ! આ..હા..હા...!

મારું મકાન ને મારા પૈસા, મારા દીકરા ને મારી દીકરિયું, મારા જમાઈ, સારો જમાઈ મળ્યો હોય તો આમ (કહે) 'આ અમારો જમાઈ છે.' કોના ઘરનો જમાઈ આવ્યો ? પ્રભુ ! તારી પર્યાયમાં પણ પહેલી પર્યાય નહોતી માટે તું અસત્પણે ઉત્પન્ન થા, એમાં બીજાને તું

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

એમ માન કે, આ મારા આ. આ તો પાગલ છે. આહા..હા...! હિન્દીવાળાને જરીક ન સમજાય, ગુજરાતી ભાષા છે ને ? હિન્દી ભાઈ આવ્યા છે ને ! આ..હા...!

'**પર્યાયો અન્ય જ છે. માટે પર્યાયોના અન્યપણા વડે...**' આ..હા..હા...! '**દ્રવ્યનો–કે જે પર્યાયોના સ્વરૂપનું કર્તા, કરણ અને અધિકરણ હોવાને લીધે પર્યાયોથી...**' પર્યાયોના અન્યપણા વડે દ્રવ્યનો '**પર્યાયોથી અપૃથક્ છે તેનો–અસત્-ઉત્પાદ નક્કી થાય છે.**' આ..હા..હા...! હવે '**આ વાતને (ઉદાહરણ વડે) સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે :**' સોનાનો દાખલો દઈને (સ્પષ્ટ કરશે).

'**મનુષ્ય તે દેવ કે સિદ્ધ નથી,...**' મનુષ્ય જે છે, મનુષ્ય (એટલે) આ શરીર નહિ, હોં ! આ તો માટી છે. અંદર મનુષ્યની ગતિ જે છે ને ? એમાં રહેવાની ગતિની યોગ્યતા. એ મનુષ્યની ગતિ છે તે સિદ્ધ નથી કે દેવ નથી. મનુષ્યની જે પર્યાય છે તે દેવની પર્યાય નથી, તે સિદ્ધની પર્યાય નથી. આ..હા..હા...! આચાર્યે બે વાત લીધી. '**મનુષ્ય તે દેવ કે સિદ્ધ નથી,...**' એમાં અંદર તિર્યંચને લઈ લેવા.

'**દેવ તે મનુષ્ય કે સિદ્ધ નથી;...**' અને સ્વર્ગમાં દેવ થાય... આહા..હા...! આચાર્ય છે એ મનુષ્યથી દેવ થવાના છે અને દેવ પછી સિદ્ધ થવાના છે. આ..હા..હા...! પછી મનુષ્ય થઈને સિદ્ધ થવાના છે. આ..હા..હા...! (આ તો) દિગંબર સંતોની વાત છે, બાપા ! એ '**મનુષ્ય તે દેવ કે સિદ્ધ નથી,...**' આ..હા..હા...! અંદર મનુષ્યપણાની જે ગતિ છે તે દેવપણું નથી, તે સિદ્ધપણું નથી અને '**દેવ તે મનુષ્ય કે સિદ્ધ નથી;...**' આહા..હા...! મુનિરાજ તો દેવમાં જવાના, દેવની પર્યાય થવાની. એની પર્યાય પંચમકાળમાં બીજી છે નહિ. આ..હા..હા...! પણ એ દેવ છે તે મનુષ્ય કે સિદ્ધ નથી. આ..હા..હા...!

'**એ રીતે નહિ હોતો...**' '**એ રીતે નહિ હોતો થકો...**' જીવ '**અનન્ય...**' કેમ હોય ? **(–તેનો તે જ) કેમ હોય,...**' જોયું ? આહા..હા...! એ જીવ જે છે એ મનુષ્ય છે તે દેવ અને સિદ્ધ નથી અને દેવ ને સિદ્ધ છે તે મનુષ્ય નથી તો પછી તે તેનો તે કેમ હોય ? આહા..હા...! તેનો તે જ કેમ હોય ? આ..હા...! પર્યાયમાં અનેરો થાય છે ને ? આહા..હા...! દુનિયા તો આ શરીરને જ આત્મા દેખે છે. આ તો માટી જડ પુદ્ગલની અવસ્થા (છે). એના અનંતા પરમાણુ છે, એક એક પરમાણુના અનંતા ગુણ અન્વય છે અને તે તે પરમાણુમાં ક્રમાનુપાતી – તે ક્રમે આવવાની પર્યાય તે આવે છે. તે પર્યાયનો કર્તા, કરણ અને અધિકરણ તે પરમાણુ છે. આ..હા..હા...! આવું જગતને બેસવું (કઠણ પડે). જગતના અભિમાન આડે નવરાશ ક્યાં છે ? આ કર્યું ને આ કર્યું ને આ કર્યું ને આ કર્યું...

'**(–તેનો તે જ) કેમ હોય, કે જેથી અન્ય જ ન હોય...**' અનેરો છે એમ કહે છે. એનો એ નથી પણ પર્યાયથી અનેરો છે. આહા..હા...! છે ? '**અને જેથી મનુષ્યાદિ પર્યાયો જેને નીપજે**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

છે એવું જીવદ્રવ્ય પણ...' આહા..હા...! '**જીવદ્રવ્ય પણ... (પર્યાયો કરનારું સુવર્ણ પણ અન્ય છે, તેમ મનુષ્ય, દેવ વગેરે પર્યાયો અન્ય છે તેથી તે પર્યાયો કરનારું જીવદ્રવ્ય પણ પર્યાય-અપેક્ષાએ અન્ય છે).**' એ સિદ્ધ કરવું છે. આ..હા..હા...! આવો ઉપદેશ હવે ! નવરા ક્યાં (છે) ? એક તો ધંધા આડે નવરા ન મળે. પાપ ! આખો દી' ધંધો ! બાયડી, છોકરા... આ..હા...! ધૂળધાણી ! કાંઈ એની સાથે સંબંધ ન મળે, ઊગમણે-આથમણે ક્યાંય ન મળે. એક આવ્યો હોય બાવળમાંથી, એક આવ્યો હોય લીમડામાંથી.

એક ફેરી એ પ્રશ્ન થયેલો. (સંવત) ૧૯૮૬નું 'અમરેલી' ચોમાસુ હતું ને ? પૂરું થયું (પછી) 'ચીતળ' ગયા, 'ચીતળ' ! (એક જણનું) સગપણ ત્યાં કર્યું હતું. મને (કોઈકે) પૂછ્યું કે, 'આ શું ? છોડી ક્યાંની ? આ છોકરો ક્યાંનો ? આ બધો મેળ શું થાય છે ?' (સંવત) ૧૯૮૭ની વાત છે, કારતક વદ ૧. પૂનમે પૂરું થાય ને ? (એટલે) 'અમરેલી'થી સીધા 'ચીતળ' આવેલા. ચાર-પાંચ ગાઉ (થાય). મેં કીધું, 'ભાઈ ! એ બાઈ ક્યાંક બાવળમાંથી આવી હોય અને આ છોકરો લીમડામાંથી આવ્યો હોય, અહીં ભેગા થાય.' આ..હા...! આમાં ભેગા કોને કહેવા ? આ..હા...! કોને ભેગા કહેવા ? કહે છે ને ? કર્મ અનુસાર ભેગા થયા છે. આહા..હા...!

દરેક દ્રવ્ય તે તે સમયની ક્રમાનુપાતી પર્યાયપણે તે દ્રવ્ય ઊપજે છે. આ..હા..હા...! તેથી પર્યાયની અપેક્ષાએ દ્રવ્યનો પણ અસત્-ઉત્પાદ કહેવામાં આવે છે. આ..હા..હા...! એ કહે છે. '**જેથી મનુષ્યાદિ પર્યાયો જેને નીપજે છે એવું જીવદ્રવ્ય...**' જોયું ? '**જીવદ્રવ્ય પણ...**' હવે દૃષ્ટાંત આપે છે. '**વલયાદિ વિકારો (કંકણ વગેરે પર્યાયો) જેને ઊપજે છે...**' (એટલે) સુવર્ણને. સોનામાં કડું આદિ થાય ને ? '**એવા સુવર્ણની જેમ...**' વલયાદિ વિકારો એટલે પર્યાયો. સોનામાંથી આ થાય ને ? કુંડળ, કડાં, વીટી, થાળી થાય. સોનાની થાળી, સોનાના વાટકા, સોનાના કળશા થાય છે ને ? સોનાના પ્યાલા હોય છે ને ? છે ને, અહીં અમારે આહાર વખતે આવે છે. અમુકનો એના ઘરે આહાર હોય (ત્યારે) સોનાનો પ્યાલો (લાવે), સોનાની ઓલી લાવે, શું કહેવાય ઈ ? ચમચી, ચમચી સોનાની ! આહા..હા...! એ કહે છે કે, ઈ જે સોનાનો વલયાકાર કે (બીજો) આકાર થયો (એવા સુવર્ણની જેમ). આહા..હા...!

'**જીવદ્રવ્ય પણ–વલયાદિ વિકારો (કંકણ વગેરે પર્યાયો) જેને ઊપજે છે...**' '**જેને ઊપજે છે એવા સુવર્ણની જેમ...**' જીવદ્રવ્ય પણ કંકણ વગેરે પર્યાયો જેને ઊપજે છે એવા સુવર્ણની જેમ '**પદે પદે (પગલે પગલે, પર્યાયે પર્યાયે) અન્ય ન હોય ?**' આ..હા...! એ જીવ પણ કેમ અન્ય ન હોય ? એમ કહે છે. જેમ સોનું પણ ભિન્ન ભિન્ન પર્યાયપણે ઊપજે છે અને અન્ય અન્ય છે તો જીવ પણ ભિન્ન ભિન્ન પર્યાયે ઊપજે છે તો ભિન્ન ભિન્નપણે કેમ ન હોય ? આ..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અહીં તો પરની સાથે કાંઈ સંબંધ નથી એ સિદ્ધ કરીને (એમ કહે છે કે) આહા..હા...! એકદમ ભિન્નપણાની પર્યાય દેખાય, મનુષ્યદેહ છૂટીને દેવમાં (જાય) તો એને (એમ) થઈ જાય કે, આ..હા..હા...! દેવનું આયુષ્ય આવ્યું માટે થયું. (અહીં) કહે છે, એ વાત ખોટી. સમજાય છે ? ઘણા સંસ્કારવાળા જીવો તો દેવમાં જવાના. આવી સ્થિતિ સાંભળે, દરરોજ સાંભળે એના પુણ્ય બંધાય એ મરીને સ્વર્ગમાં જવાના. આહા..હા...! એકદમ મનુષ્યદેહ છૂટીને સ્વર્ગ(માં જાય) તો એમ થઈ જાય કે, આ તે શું નવું ઊપજ્યું ? (તો કહે છે) ના, અનેરી પર્યાય થઈ પણ એ અનેરી પર્યાય પહેલી નહોતી માટે અનેરી – અન્ય કીધી પણ અન્ય અન્ય છે માટે દ્રવ્ય એમને એમ રહ્યું છે એમ નહિ દ્રવ્ય પણ એ-પણે ઊપજ્યું છે. આ..હા...! છે ને ?

'જીવદ્રવ્ય પણ–વલયાદિ વિકારો (કંકણ વગેરે પર્યાયો) જેને ઊપજે છે એવા સુવર્ણની જેમ–પદે પદે (પગલે પગલે, પર્યાયે પર્યાયે) અન્ય ન હોય ?' કેમ અન્ય ન હોય ? અનેરું (કેમ) ન હોય ? સોનું જેમ કંકણ, કુંડળ (વગેરે) અનેરા પર્યાયપણે થાય છે એમ જીવદ્રવ્ય (પણ) અનેરી પર્યાય થાય (એ) અનેરી પર્યાયપણે કેમ ન હોય ? આ..હા..હા...! પરની સાથે કાંઈ લેવા-દેવા ન મળે. કર્મને લઈને ને ફલાણાંને લઈને ને ઢીકણાંને લઈને (કાંઈ ન થાય). આહા..હા...! આવી વાત છે. આહા..હા...!

દ્રવ્ય પર્યાય અપેક્ષાએ અનેરું કેમ ન હોય ? એમ કહે છે, ભાઈ ! આ..હા..હા...! દ્રવ્ય તો દ્રવ્ય છે પણ પર્યાય ભિન્ન ભિન્ન થઈ તે કાળે તે ક્રમાનુપાતી થવાની (થઈ), ક્રમે આવવાની હતી (તે) થઈ, આવવાની હતી અને થઈ. તે વખતે દ્રવ્ય અન્ય કેમ નથી ? દ્રવ્ય અન્યરૂપે કેમ નથી થયું ? (એમ) કહે છે. આહા..હા...! પહેલી પર્યાયપણે હતું અને આ બીજી (પર્યાયપણે થયું) તો અન્યરૂપે કેમ થયું નથી ? આ..હા..હા...! આવી વાત તો સાંભળવા મળવી મુશ્કેલ પડે.

લ્યો, આ હાથ પણ હલાવી શકે નહિ, બોલી શકે નહિ, સાધુને આહાર દઈ શકે નહિ, ભગવાનની સ્તુતિ કરી શકે નહિ... આહા..હા...! ભગવાનની ચોખા વડે પૂજા (કરે) એ આત્મા કરી શકે નહિ એમ કહે છે. એ વખતે જીવદ્રવ્યનો પર્યાય અનેરો – પહેલો નહોતો અને અનેરો થયો એથી તને એમ લાગે કે, આ પર્યાયને લઈને આ બધું સ્વાહા ને આ ક્રિયા થાય છે એમ નથી. આહા..હા...! ભાઈ ! આવું તો આખી જિંદગી(માં) કોઈ દી' સાંભળ્યું નથી.

(આ ભાઈ) નાની ઉંમરમાં બિચારા ચાલ્યા ગયા. આહા..હા...! અરે..રે...! જે કમાણી કરવી જોઈએ એ કમાણી કરી નહિ. આહા..હા...! દસ હજારનો પગાર ને પંદર હજારનો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પગાર ને વીસ હજારનો પગાર... બાપુ ! એમાં શું ? એમાં ક્યાં તું આવ્યો ? એ ક્યાં તારાથી થયું ? તારાથી થયું (એ કે) જે પર્યાય પહેલી નહોતી એમાં પર્યાય થઈ ત્યારે દ્રવ્ય અનેરું કેમ ન થયું ? કહે છે. પરને લઈને થયું નથી એમ કહે છે. આહા..હા...! એ પર્યાયને લઈને દ્રવ્ય અનેરું કેમ ન થયું ? આ..હા..હા...! (કેમ) **'અન્ય ન હોય ?'**

'**[જેમ કંકણ, કુંડળ વગેરે પર્યાયો અન્ય છે (-ભિન્ન ભિન્ન છે, તેના તે જ નથી) તેથી તે પર્યાયો કરનારું સુવર્ણ પણ અન્ય છે,....]**' છે ? તેથી તે પર્યાય (એટલે) કઈ પર્યાય ? કંકણ, કુંડળ આદિ. એનું સુવર્ણ પણ અન્ય છે. એનું કરનારું – પર્યાયનું કરનારું સુવર્ણ પણ પર્યાયની અપેક્ષાએ અન્ય છે. આહા..હા...! '**[તેમ મનુષ્ય, દેવ વગેરે પર્યાયો અન્ય છે તેથી તે પર્યાયો કરનારું જીવદ્રવ્ય પણ પર્યાય-અપેક્ષાએ અન્ય છે].**' આ..હા..હા...! કેટલું સ્પષ્ટ કર્યું છે ! હજી તો અહીં બહારના અભિમાન મૂકવા નથી. અમે આમ કર્યું ને અમે આનું આમ કર્યું ને અમે આ કર્યું... આહા..હા...! કો'કને છેતરવા હોય તો છેતરવા ને આમ છેતરવા ને આમ છેતરવા... અરે..રે...! છેતરાઈ જાય છે તું, તને તારી ખબર નથી. આહા..હા...! એ પર્યાયની ઉત્પત્તિનું કારણ તો તારું દ્રવ્ય છે. આહા..હા...! બીજાના પૈસા ગયા, ન ગયા એ તો એને કારણે એની પર્યાય (થઈ). પૈસાની પર્યાય પૈસાથી થઈ. એની પર્યાયમાં ખેદ થયો કે રાગ થયો એ એને કારણે થયો છે. એ કંઈ પૈસાને કારણે (નથી થયો). આ..હા..હા..હા...! આવી વાતું ! આ..હા...!

ત્રણલોકનો નાથ આમ જાણે સામે ઊભો રહ્યો હોય અને સત્‌ની વાતું કરતું હોય !! આ..હા..હા...! ફાટ... ફાટ... પ્યાલા...! આ..હા..હા...! પરદ્રવ્યથી ફાટ પ્યાલા – ભિન્ન છે, કોઈ સમયે પણ પરદ્રવ્યની પર્યાયપણે તું નહિ અને તારી પર્યાયપણે તે નહિ અને તારી પર્યાય તેનાથી નહિ. આ..હા..હા...! અહીં તો કહે છે કે, તારી પર્યાય વિભિન્ન – એકદમ ભિન્ન ભિન્ન વિલક્ષણ ભાસે તોપણ એ ક્રમાનુપાતી છે અને તે એના ગુણની સાથે સંબંધ રાખીને (થઈ) છે અને તેથી તે દ્રવ્ય તે-પણે ઊપજ્યું છે. તેથી અમે દ્રવ્યને પણ અન્ય કહીએ છીએ. આ..હા..હા...! કહો, આવું છે. આમાં ઝાઝા માણસ સાંભળનાર (ન મળે). શું કહે છે (એમ થાય). બહુ થોડા હોય, થોડા જ હોય.

આહા..હા...! આવું પરમ સત્ય ! આ..હા..હા...! ત્રણલોકનો નાથ જિનેન્દ્રદેવ પરમેશ્વર ઇન્દ્રોની વચ્ચે કહેતા હતા એ આ વાત છે !! અને હજી પરમાત્મા કહી રહ્યા છે. 'સીમંધર ભગવાન' તો સાક્ષાત્ અરિહંતપદે છે ને ! 'મહાવીર પરમાત્મા' આદિ સિદ્ધપદ થઈ ગયા. આહા..હા...! પણ તે પણ કહે છે કે, સિદ્ધપદપર્યાય (થવા) ટાણે (–સમયે) એ અનેરી પર્યાય થઈ છે, ત્યાં જીવ પણ અનેરાપણે થયો છે. દેવપણે હતો અથવા મુનિપણે હતો તે પર્યાયપણે

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હતો તે વખતે તે પર્યાયપણે ઉત્પન્ન હતો અને સિદ્ધપર્યાય થઈ તે મુનિપણાની પર્યાયને લઈને થઈ એમ પણ નહિ. આ..હા..હા...! એ સિદ્ધની પર્યાય તે સમયે ક્રમાનુપાતી થઈ તેનો કર્તા, કરણ – સાધન અને આધાર એ આત્મા છે. આ..હા..હા...! મોક્ષની પર્યાયનો કર્તા મોક્ષનો માર્ગ પણ નહિ. આ..હા..હા...! આહા..હા...! કેમકે માર્ગની પર્યાય કાળે તે દ્રવ્ય તેપણે ઊપજેલું અને જ્યાં સિદ્ધપદ થયું તે કાળે તે પર્યાયપણે તે દ્રવ્ય ઊપજ્યું. તેથી અન્ય અન્ય દ્રવ્ય થયું એમ પર્યાય અપેક્ષાએ કેમ ન કહેવાય ? આહા..હા...! આ તો બધું યાદ રહેવું મુશ્કેલ. આવી વાતું ! અરે...! ભાગ્યશાળી લોકો છે, બાપા ! આ..હા...! આવી વીતરાગની વાતું ! ઘરની વાત સાક્ષાત્ ભગવાન બિરાજતા હોય એમ કહે છે ! આ..હા..હા...! લ્યો ! આ ૧૧૩મી ગાથા ! '(**તે પર્યાયો કરનારું જીવદ્રવ્ય પણ પર્યાય-અપેક્ષાએ અન્ય છે**).'

ભાવાર્થ :– 'જીવ અનાદિ-અનંત હોવા છતાં, મનુષ્યપર્યાયકાળે દેવપર્યાયની કે સ્વાત્મોપલબ્ધિરૂપ સિદ્ધપર્યાયની અપ્રાપ્તિ છે...' આ..હા..હા...! ભગવાન અનાદિ-અનંત હોવા છતાં... ભગવાન એટલે આત્મા. આહા..હા...! '**મનુષ્યપર્યાયકાળે દેવપર્યાયની...**' આ..હા..હા...! પોતે આચાર્ય છે ને ! સંત છે ને ! મુનિ ! કહે છે કે, મનુષ્યની પર્યાયકાળે... આ..હા..હા...! '**દેવપર્યાયની કે સ્વાત્મોપલબ્ધિરૂપ સિદ્ધપર્યાયની અપ્રાપ્તિ છે...**' આ..હા..હા...! પાધરું નાખ્યું છે ઈ ! દેવમાંથી મનુષ્ય થઈને મોક્ષ – સિદ્ધ થવાના ! આ..હા..હા...! અરે..રે...! આને એકાંત કહે ! લોકો એમ કહે કે, બસ ! પરથી કાંઈ ન થાય ? અને આડીઅવળી પર્યાય ન થાય ? પરથી કાંઈ ન થાય અને આડીઅવળી કાંઈ ન થાય, લે, શું કહે છે ? ક્રમાનુપાતી – તેના ક્રમે આવવાને યોગ્ય તે પર્યાય અન્વયનો સંબંધ રાખીને (થાય છે). સંબંધ તોડીને નહિ. આ..હા...! અન્વયનો સંબંધ રાખ્યો તો અન્વય તો ગુણ છે, તો એની સાથે દ્રવ્યનો પણ સંબંધ થયો. તેથી અહીં કહ્યું કે, દ્રવ્ય અન્યપણે ઊપજ્યું છે. આહા..હા...! આવી વાતું છે.

(આજે) ભક્તિ અહીં થાશે, હોં ! કાલે તો શરીરનું કારણ હતું એટલે જાવું પડ્યું. આજે પૂનમ છે. ચોમાસાનો દિવસ છે. કાલે તો ભગવાનની દિવ્યધ્વનિનો દિવસ છે. કાલે ભગવાનની દિવ્યધ્વનિનો દિવસ છે. ગણધરની ઉત્પત્તિનો, ભગવાનની દિવ્યધ્વનિનો, ચાર જ્ઞાન થવાનો, બાર અંગની રચનાનો... આ..હા..હા...! કાલે દિવસ છે. ભૂતકાળની અપેક્ષાએ (એમ કહેવાય). કાલ ક્યાંથી આવ્યું ? આ..હા...! નૈગમ એટલે સંકલ્પ-વિકલ્પ. તેથી એને એમ કહેવાય. આહા..હા...!

'**અર્થાત્ મનુષ્ય તે દેવ કે સિદ્ધ નથી માટે તે પર્યાયો અન્ય અન્ય છે. આ રીતે પર્યાયો અન્ય હોવાથી, તે પર્યાયોનો કરનાર,...**' આ..હા..હા...! એક બાજુ એમ કહે કે, પર્યાયનો કરનાર દ્રવ્ય-ગુણ નહિ, પર્યાયનો કરનાર પર્યાય. પર્યાય કર્તા, પર્યાય કર્મ, પર્યાય કરણ, પર્યાય સંપ્રદાન,

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પર્યાય અપાદાન, પર્યાય આધાર. આ..હા...! અહીં તો બીજી વાત સિદ્ધ કરવી છે ને ! આહા..હા...! સ્યાદ્‌વાદ અનેકાન્તમાર્ગ આ રીતે છે. આ ફૂદડીવાદ નથી. આહા..હા...!

'માટે તે પર્યાયો અન્ય-અન્ય છે. આ રીતે પર્યાયો અન્ય હોવાથી, તે પર્યાયોનો કરનાર,...' આહા..હા...! સિદ્ધની પર્યાયનો કરનાર... આ..હા..હા...! મોક્ષની પર્યાયથી મોક્ષની પર્યાય થઈ એમ પણ નહિ, એમ કહે છે. આહા..હા...! એક કોર મોક્ષમાર્ગ છે એનાથી મોક્ષ થાય એમ કહેવું, અહીં કહે છે કે, સિદ્ધની પર્યાયનો કરનાર સીધું દ્રવ્ય – આત્મા છે. આહા..હા...!

પ્રશ્ન :– બે વાતમાં કઈ વાત સાચી ?

સમાધાન :– બન્ને અપેક્ષાએ સાચી.

કપાટ ફાડી નાખ્યા છે અંદરથી ! આ..હા..હા...! પરની સાથે કાંઈ સંબંધ નહિ અને પૂર્વે પર્યાય નહોતી માટે થઈ માટે કાંઈક... કાંઈક... કાંઈક... પરનું વિલક્ષણ છે (એમ નથી). એનો સંબંધ બિલકુલ નહિ અને તે પર્યાય દ્રવ્યને અડતી નથી છતાં કહે છે કે, પર્યાયનો કર્તા દ્રવ્ય છે ! આ..હા..હા...!

'પર્યાયોનો કરનાર, સાધન અને આધાર એવો જીવ પણ પર્યાય-અપેક્ષાએ અન્યપણાને પામે છે.' પર્યાય-અપેક્ષાએ અન્યપણાને પામે છે. આ..હા..હા...! શું વીતરાગની શૈલી ! **'આ રીતે, જીવની માફક, દરેક દ્રવ્યને...'** દરેક દ્રવ્યને – પરમાણુ, ધર્માસ્તિ, આકાશ. આ..હા...! દાળ-ભાત, રોટલા, શાક... (એમ) દરેકના. આહા..હા...! એ શાકની કાચાની પાકી પર્યાય જે થાય છે એ પાકી પર્યાયનો (થવાનો) ક્રમાનુપાતી કાળ છે એ થયો છે. એ પાકી પર્યાયનો કર્તા એ પરમાણુ છે, બાઈ નહિ, તાવડી નહિ, અગ્નિ નહિ. આ..હા...! અહીં તો અભિમાનનો પાર નહિ કે મારો તો કેવો હળવો હાથ છે ! કેવા પુડલા થાય છે ! કેટલા... શું કહેવાય ? વડી થાય છે ને પાપડ થાય છે ને ઢીકણું થાય છે... મરી ગયા છે. પરનો કર્તા કરી કરીને આત્માને મારી નાખ્યો. આહા..હા...!

ભગવાન તો જીવતી જ્યોત ! જીવતી ચૈતન્યજ્યોત બિરાજે છે ! કહે છે કે, તે તે કાળે તે પર્યાયપણે ઊપજે છે માટે તે દ્રવ્યને અન્ય પણ કહેવામાં આવે છે. આ..હા...! પણ અનેરો કોઈ બીજો છે એમ નહિ. એ પર્યાય કરવામાં કોઈ વિલક્ષણ પર્યાય આવી માટે કોઈ બીજું દ્રવ્ય છે એનું કંઈ નિમિત્તપણું છે... નિમિત્તપણું હો. પણ એથી કંઈ એનો કર્તા છે કે સાધન છે, આધાર છે, અપાદાન છે એ (વાત) નથી. આહા..હા...! **'પર્યાય અપેક્ષાએ અન્યપણું છે.'** છે ને ? **'દરેક દ્રવ્યને પર્યાય-અપેક્ષાએ અન્યપણું છે. આમ દ્રવ્યને અન્યપણું હોવાથી દ્રવ્યને અસત્-ઉત્પાદ છે...'** દ્રવ્યને અસત્-ઉત્પાદ છે **'એમ નિશ્ચિત થાય છે.'** દ્રવ્યને, હોં ! પર્યાય તો અસત્ છે જ પણ એ પર્યાય દ્રવ્યની છે ને તેથી એ દ્રવ્યને અસત્-ઉત્પાદ કહેવામાં આવે

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

છે. આહા..હા...! આવું ઝીણું છે. એ ૧૧૩ (ગાથા પૂરી) થઈ.

'**હવે એક દ્રવ્યને અન્યત્વ અને અનન્યત્વ હોવામાં જે વિરોધ તેને દૂર કરે છે...**' શું કહે છે ? એક એક દ્રવ્યમાં અનેરા અનેરાપણું, વળી અનન્યપણું ? '**એક દ્રવ્યને અન્યત્વ...**' (એટલે) અનેરા અનેરાપણું '**અને અનન્યત્વ...**' (એટલે) અનેરાપણું નહિ. એવો '**જે વિરોધ તેને દૂર કરે છે (અર્થાત્ તેમાં વિરોધ નથી આવતો એમ...)**' અંદર દૃષ્ટિ દઈને વાત કરશે.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथैकद्रव्यस्यान्यत्वानन्यत्वविप्रतिषेधमुद्धुनोति -

दव्वट्ठिएण सव्वं दव्वं तं पज्जयट्ठिएण पुणो।
हवदि य अण्णमणण्णं तक्काले तम्मयत्तादो।।११४।।
द्रव्यार्थिकेन सर्वं द्रव्यं तत्पर्यायार्थिकेन पुनः।
भवति चान्यदनन्यत्तत्काले तन्मयत्वात्।।११४।।

सर्वस्य हि वस्तुनः सामान्यविशेषात्मकत्वात्तत्स्वरूपमुत्पश्यतां यथाक्रमं सामान्यविशेषौ परिच्छिन्दती द्वे किल चक्षुषी, द्रव्यार्थिकं पर्यायार्थिकं चेति। तत्र पर्यायार्थिकमेकान्तनिमीलितं विधाय केवलोन्मीलितेन द्रव्यार्थिकेन यदावलोक्यते तदा नारकतिर्यङ्मनुष्यदेवसिद्धत्वपर्यायात्मकेषु विशेषेषु व्यवस्थितं जीवसामान्यमेकमवलोकयतामानवलोकितविशेषाणां तत्सर्वं जीवद्रव्यमिति

अथैकद्रव्यस्य पर्यायैस्सहानन्यत्वाभिधानमेकत्वमन्यत्वाभिधानमनेकत्वं च नयविभागेन दर्शयति, अथवा पूर्वोक्तसद्भावनिबद्धासद्भावनिबद्धमुत्पादद्वयं प्रकारान्तरेण समर्थयति - **हवदि** भवति। किं कर्तृ। **सव्वं दव्वं** सर्वं विवक्षिताविवक्षितजीवद्रव्यम्। किंविशिष्टं भवति। **अणण्णं** अनन्यमभिन्नमेकं तन्मयमिति। केन सह। तेन नारकतिर्यङ्मनुष्यदेवरूपविभावपर्यायसमूहेन केवलज्ञानाद्यनन्तचतुष्टय-शक्तिरूपसिद्धपर्यायेण च। केन कृत्वा। **दव्वट्ठिएण** शुद्धान्वयद्रव्यार्थिकनयेन।

હવે એક દ્રવ્યને અન્યત્વ અને અનન્યત્વ હોવામાં જે વિરોધ તેને દૂર કરે છે (અર્થાત્ તેમાં વિરોધ નથી આવતો એમ દર્શાવે છે) :–

દ્રવ્યાર્થિકે બધું દ્રવ્ય છે; ને તે જ પર્યાયાર્થિકે
છે અન્ય, જેથી તે સમય તદ્‌રૂપ હોઈ અનન્ય છે. ૧૧૪.

અન્વયાર્થ :– **[द्रव्यार्थिकेन]** દ્રવ્યાર્થિક (નય) વડે **[सर्वं]** સઘળું **[द्रव्यं]** દ્રવ્ય છે; **[पुनः च]** અને વળી **[पर्यायार्थिकेन]** પર્યાયાર્થિક (નય) વડે **[तत्]** તે (દ્રવ્ય) **[अन्यत्]** અન્ય-અન્ય

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

प्रतिभाति। यदा तु द्रव्यार्थिकमेकान्तनिमीलितं विधाय केवलोन्मीलितेन पर्यायार्थिकेनावलोक्यते तदा जीवद्रव्ये व्यवस्थितान्नारकतिर्यङ्मनुष्यदेवसिद्धत्वपर्यायात्मकान् विशेषाननेकानवलोकयतामनवलोकितसामान्यानामन्यदन्यत्प्रतिभाति, द्रव्यस्य तत्तद्विशेषकाले तत्तद्विशेषेभ्यस्तन्मयत्वेनानन्यत्वात्, गणतृणपर्णदारुमयहव्यवाहवत्। यदा तु ते उभे अपि द्रव्यार्थिकपर्यायार्थिके तुल्यकालोन्मीलिते विधाय तत इतश्चावकाक्यते तदा नारकतिर्यङ्मनुष्यदेवसिद्धत्वपर्यायेषु व्यवस्थितं जीवसामान्यं जीवसामान्ये च व्यवस्थिता नारकतिर्यङ्मनुष्यदेवसिद्धत्वपर्यायात्मका विशेषाश्च तुल्यकालमेवावलोक्यन्ते। तत्रैकचक्षुरवलोकनमेकदेशावलोकनं, द्विचक्षुरवलोकनं सर्वावलोकनम्। ततः सर्वावलोकने द्रव्यस्यान्यत्वानन्यत्वं च न विप्रतिषिध्यते। ।।११४।।

कस्मात्। कुण्डलादिपर्यायेषु सुवर्णस्येव भेदाभावात्। **तं पज्जयट्ठिएण पुणो** तद्द्रव्यं पर्यायार्थिकनयेन पुनः **अण्णं** अन्यद्भिन्नमनेकं पर्यायैः सह पृथग्भवति। कस्मादिति चेत्। **तक्काले तम्मयत्तादो** तृणाग्निकाष्ठाग्निपत्रग्निवत् स्वकीयपर्यायैः सह तत्काले तन्मयत्वादिति। एतावता किमुक्तं भवति। द्रव्यार्थिकनयेन यदा वस्तुपरीक्षा क्रियते तदा पर्यायसन्तानरूपेण सर्वं पर्यायकदम्बकं द्रव्यमेव प्रतिभाति। यदा तु पर्यायनयविवक्षा क्रियते तदा द्रव्यमपि पर्यायरूपेण भिन्नं भिन्नं प्रतिभाति। यदा च परस्परसापेक्षनयद्वयेन युगपत्समीक्ष्यते, तदैकत्वमनेकत्वं च युगपत्प्रतिभातीति। यथेदं जीवद्रव्ये व्याख्यानं कृतं तथा सर्वद्रव्येषु यथासंभवं ज्ञातव्यमित्यर्थः। ।।११४।।

છે, **[तत्काले तन्मयत्वात्]** કારણ કે તે કાળે તન્મય હોવાને લીધે **[अनन्यत्]** (દ્રવ્ય પર્યાયોથી) અનન્ય છે.

ટીકા :– ખરેખર સર્વ વસ્તુ સામાન્ય-વિશેષાત્મક હોવાથી વસ્તુનું સ્વરૂપ જોનારાઓને અનુક્રમે (૧) સામાન્ય અને (૨) વિશેષને જાણનારાં બે ચક્ષુઓ છે–(૧) દ્રવ્યાર્થિક અને (૨) પર્યાયાર્થિક.

તેમાં પર્યાયાર્થિક ચક્ષુને સર્વથા બંધ કરીને એકલા ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ વડે જ્યારે અવલોકવામાં આવે છે, ત્યારે નારકપણું, તિર્યંચપણું, મનુષ્યપણું, દેવપણું અને સિદ્ધપણું–એ પર્યાયોસ્વરૂપ વિશેષોમાં રહેલા એક જીવસામાન્યને અવલોકનારા અને વિશેષોને નહિ અવલોકનારા એ જીવોને ‘તે બધુંય જીવદ્રવ્ય છે’ એમ ભાસે છે. અને જ્યારે દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુને

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સર્વથા બંધ કરીને એકલા ઉઘાડેલા પર્યાયાર્થિક ચક્ષુ વડે અવલોકવામાં આવે એ પર્યાયોસ્વરૂપ અનેક વિશેષોને અવલોકનારા અને સામાન્યને નહિ અવલોકનારા એવા એ જીવોને (તે જીવદ્રવ્ય) અન્ય-અન્ય ભાસે છે, કારણ કે દ્રવ્ય તે તે વિશેષોના કાળે તન્મય હોવાને લીધે તે તે વિશેષોથી અનન્ય છે – છાણાં, તૃણ, પર્ણ અને કાષ્ઠમય અગ્નિની માફક (અર્થાત્ જેમ તૃણ, કાષ્ઠ વગેરેનો અગ્નિ તે તે કાળે તૃણમય, કાષ્ઠમય વગેરે હોવાને લીધે તૃણ, કાષ્ઠ વગેરેથી અનન્ય છે, તેમ દ્રવ્ય તે તે પર્યાયોરૂપ વિશેષોના સમયે તે-મય હોવાને લીધે તેમનાથી અનન્ય છે – જુદું નથી). અને જ્યારે તે બન્ને ચક્ષુઓ–દ્રવ્યાર્થિક અને પર્યાયાર્થિક–તુલ્યકાળે (એકીસાથે) ખુલ્લાં કરીને તે દ્વારા અને આ દ્વારા (–દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ દ્વારા તેમ જ પર્યાયાર્થિક ચક્ષુ દ્વારા) અવલોકવામાં આવે છે, ત્યારે નારકત્વ-તિર્યંચત્વ-મનુષ્યત્વ-દેવત્વ-સિદ્ધત્વપર્યાયોમાં રહેલો જીવસામાન્ય અને જીવસામાન્યમાં રહેલા નારકત્વ-તિર્યંચત્વ-મનુષ્યત્વ-દેવત્વ-સિદ્ધત્વપર્યાયોરૂપ વિશેષો તુલ્યકાળે જ દેખાય છે.

ત્યાં, એક ચક્ષુ વડે અવલોકન તે એકદેશ અવલોકન છે અને બે ચક્ષુઓ વડે અવલોકન તે સર્વ અવલોકન (–સંપૂર્ણ અવલોકન) છે. માટે સર્વ અવલોકનમાં દ્રવ્યનાં અન્યત્વ અને અનન્યત્વ વિરોધ પામતાં નથી.

ભાવાર્થ :– દરેક દ્રવ્ય સામાન્ય-વિશેષાત્મક છે. તેથી દરેક દ્રવ્ય તેનું તે જ પણ રહે છે અને બદલાય પણ છે. દ્રવ્યનું સ્વરૂપ જ આવું ઉભયાત્મક હોવાથી દ્રવ્યના અનન્યપણામાં અને અન્યપણામાં વિરોધ નથી. જેમકે, મરીચિ અને શ્રી મહાવીરસ્વામીનું જીવસામાન્યની અપેક્ષાએ અનન્યપણું અને જીવના વિશેષોની અપેક્ષાએ અન્યપણું હોવામાં કોઈ પ્રકારનો વિરોધ નથી.

દ્રવ્યાર્થિકનયરૂપી એક ચક્ષુથી જોતાં દ્રવ્યસામાન્ય જ જણાય છે તેથી દ્રવ્ય અનન્ય અર્થાત્ તેનું તે જ ભાસે છે અને પર્યાયાર્થિકનયરૂપી બીજા એક ચક્ષુથી જોતાં દ્રવ્યના પર્યાયોરૂપી વિશેષો જણાય છે તેથી દ્રવ્ય અન્ય-અન્ય ભાસે છે. બન્ને નયોરૂપી બન્ને ચક્ષુઓથી જોતાં દ્રવ્યસામાન્ય તથા દ્રવ્યના વિશેષો બન્ને જણાય છે તેથી દ્રવ્ય અનન્ય તેમ જ અન્ય-અન્ય બન્ને ભાસે છે. ૧૧૪.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૧૪
પ્રવચન નં. – ૧૨૫
તા. ૦૫-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર' ગાથા–૧૧૪. **'હવે એક દ્રવ્યને અન્યત્વ અને અનન્યત્વ હોવામાં જે વિરોધ તેને દૂર કરે છે (અર્થાત્ તેમાં વિરોધ નથી આવતો...)'** એટલે શું ? કે, સામાન્યપણે દ્રવ્ય તેનું તે જ છે અને વિશેષપણે દ્રવ્ય ભિન્ન ભિન્ન અન્ય અન્યપણે છે છતાં તે અનન્ય છે, સામાન્યથી કંઈ જુદું નથી. અન્ય અન્ય અવસ્થા હોવા છતાં અનન્ય છે. આવી વાત !

દરેક દ્રવ્ય... દાખલો જીવનો આપશે પણ દરેક દ્રવ્ય સામાન્ય છે એ તો તેનું તે જ છે. વિશેષ છે (એ) અન્ય અન્ય છે. છતાં તે વિશેષ પર્યાય તે સ્વકાળે અન્ય અન્ય હોવા છતાં દ્રવ્યથી અનન્યમય છે, દ્રવ્યથી જુદી નથી. આહા..હા...! આ તો દરેક દ્રવ્યનું સ્વરૂપ (આવું છે). આત્માને પરદ્રવ્યની સાથે કાંઈ સંબંધ નથી. આહા..હા...! કર્મની સાથે, શરીરની સાથે, દેશની સાથે, કુટુંબ સાથે, આબરૂ સાથે, પૈસા સાથે, પગાર સાથે કાંઈ સંબંધ નથી.

દરેક દ્રવ્ય પોતાનું સ્વરૂપ કાયમ રહીને (–રાખીને) અનેરી અનેરી, અન્ય અન્ય અવસ્થા(પણે) થાય એ અપેક્ષાએ અન્ય પણ કહેવાય અને એનીને એની છે માટે અનન્ય છે, એની છે. એ દ્રવ્ય પોતે જ પર્યાયપણે આવ્યું છે (એમ પણ કહેવાય). આ..હા..હા...! આવી વાત ! આવી વહેંચણી ! આખી દુનિયાની વહેંચણી કરી નાખી. ગાથા.

दव्वट्ठिएण सव्वं दव्वं तं पज्जयट्ठिएण पुणो।
हवदि य अण्णमणण्णं तक्काले तम्मयत्तादो।।११४।।

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

દ્રવ્યાર્થિકે બધું દ્રવ્ય છે; ને તે જ પર્યાયાર્થિકે
છે અન્ય, જેથી તે સમય તદ્દરૂપ હોઈ અનન્ય છે. ૧૧૪.

બધા દ્રવ્યની વાત છે, દાખલો જીવનો આપશે. આહા..હા...! તત્ત્વજ્ઞાન એટલું સૂક્ષ્મ છે કે, પર્યાયમાં જીવને નારકી આદિ અનેક(પણું) હોવા છતાં તે અન્ય અન્ય હોવા છતાં અનન્ય છે. આત્માની સાથે એ પર્યાયનું તન્મયપણું છે. આહા..હા...! ચાહે તો હિંસાના પરિણામ હો, દયાના હો, પૂજાના, ભક્તિના પરિણામ (હો), રૌદ્રધ્યાનના પરિણામ હો... એ પરિણામ દ્રવ્યના પર્યાયમાં છે અને અનેરી અનેરી અવસ્થા હોવાથી અન્ય પણ કહેવાય છે અને આત્મા તેમાં વર્તે છે માટે અનન્ય પણ કહેવાય છે. આહા..હા...! પરની સાથે કાંઈ સંબંધ નહિ. પર અન્ય છે ઈ જુદી ચીજ અને દ્રવ્યની પર્યાય અન્ય અન્ય થાય છે એ જુદી ચીજ. આહા..હા...! દરેક દ્રવ્યની પર્યાય અન્ય અન્ય થાય છે છતાં તે (પર્યાય તે દ્રવ્ય સાથે) અનન્ય છે. અન્ય છે તે અનન્ય છે. બીજા પદાર્થો અન્ય છે તે (પોતાના દ્રવ્ય સાથે) અનન્ય નથી, એ તદ્દન ભિન્ન છે. આહા..હા...! સમજાય છે ?

ટીકા :– '**ખરેખર સર્વ વસ્તુ...**' જોયું ? 'દ્રવ્ય' શબ્દ ન આપતા 'વસ્તુ' કીધી. '**सर्वस्य हि वस्तुनः**' કેમકે એમાં વસેલી અનંત શક્તિઓ છે. દરેક દ્રવ્ય – પરમાણુ કહો કે આકાશ કહો કે જીવ હો (એને) વસ્તુ કેમ કીધી ? કે, એમાં અનંત અન્વયી ગુણો વસેલા (છે). અનંત... અનંત... અત્યંત અનંત ! આ..હા..હા...! ચાહે તો આત્મા હો, ચાહે તો આકાશ હો કે ચાહે તો પરમાણુ હો પણ અનંત... અનંત... અત્યંત અનંત ગુણોથી ભરેલો (પદાર્થ) છે માટે તેને વસ્તુ કીધી. વસ્તુમાં વસેલી શક્તિઓ છે એ પોતાની છે. એ વસ્તુ બીજાની શક્તિમાં વસે અને બીજાની શક્તિ અહીં આવે એમ નથી. આહા..હા...! નજીકમાં નજીકનું શરીર, નજીકમાં નજીકનો દીકરો કે સ્ત્રી કે કુટુંબ (હોય) છતાં એ ચીજ તદ્દન જુદી (છે). એનું – દ્રવ્યનું વિશેષપણું અન્ય અન્ય હોવા છતાં તે પર્યાય દ્રવ્યથી અનન્ય છે, જુદી ચીજ નથી. જેમ જુદું દ્રવ્ય તદ્દન અન્ય છે એમ આ પર્યાય અનેરી અનેરી થાય માટે અન્ય જ છે એમ નહિ. પહેલી નહોતી અને થઈ એ અપેક્ષાએ અન્ય પણ કહેવાય છે અને દ્રવ્ય એમાં વર્તે છે માટે અનન્ય પણ છે. આવું છે. ઝીણું છે, ભાઈ !

'**ખરેખર સર્વ વસ્તુ...**'માં એક વસ્તુ ન કીધી. સર્વ એટલે અનંત. અનંત વસ્તુ '**સામાન્ય-વિશેષાત્મક હોવાથી...**' દરેક અનંત વસ્તુ પોતે પોતાથી સામાન્ય-વિશેષ (છે). સામાન્ય એટલે દ્રવ્ય તરીકે સામાન્ય અને પર્યાય તરીકે વિશેષ. એ દરેક દ્રવ્યનું સ્વતઃ સામાન્ય-વિશેષ સ્વરૂપ છે. આહા..હા...! જેમ સામાન્યપણું એકરૂપ સમૂહ છે, એમ વિશેષપણું પરના સંયોગે થાય

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

છે કે પરથી થાય છે એમ નથી. દરેક દ્રવ્યની એ વિશેષ અવસ્થા તે તે સમયે, પહેલાં નહોતી અને થઈ માટે તે અનેરા દ્રવ્યના સંબંધે થઈ એમ નથી. આ..હા...! આમ અન્ય અને એકદમ અકસ્માત્ બીજી પર્યાય લાગે છતાં તે પર્યાય પહેલી નહોતી ઈ અપેક્ષાએ વિશેષપણે જોઈએ તો તે અન્ય છે પણ તે જ વિશેષપણું, સામાન્ય ત્યાં વર્તે છે માટે સામાન્યથી અનન્ય છે. સામાન્યથી જુદી ચીજ નથી. આહા..હા...!

જેમ બધી ચીજો તદ્દન જુદી છે... આહા..હા...! એક આત્માને અને બીજા આત્માને કાંઈ સંબંધ નથી. સામાન્યપણે બન્ને એક અને વિશેષપણે જુદા એમ પણ પરની સાથે નથી. આહા..હા...! અથવા સામાન્યપણે જુદા અને વિશેષપણે એક એમ પણ નથી. શું કીધું ઈ ? અનંત જે આત્માઓ અને અનંત પરમાણુઓ છે એ સામાન્યપણે જુદા અને વિશેષપણે એક (છે) એમ પણ નથી તેમ સામાન્યપણે જુદા છે માટે પર્યાયથી પણ જુદા – પર નથી, એમ નહિ. જુદું પોતે છે પણ અનન્ય જ છે. પોતાના દ્રવ્યથી તે તે પર્યાયનો કાળ – સ્વકાળ ક્રમાનુપાતી (છે એમ) કાલે આવી ગયું છે. તે સમયે તે પર્યાય ક્રમે સ્વકાળે ક્રમાનુસાર આવવાની આવી તેથી એને પહેલી પર્યાયની અપેક્ષાએ અન્ય કહીએ પણ વસ્તુની અપેક્ષાએ અનન્ય છે. આ..હા..હા...! એ પર્યાય કોઈ બીજાથી થઈ છે (એમ નથી). આ..હા...! આ વાત બેસવી (કઠણ). ભાષા ભલે સહેલી છે પણ એનો ભાવ કઠણ છે.

'કળશટીકા'માં કહ્યું છે, 'કળશટીકા'માં ! (કે), ભાઈ ! કઠણ છે, ખરેખર કઠણ તો છે પણ સ્વરૂપનું વેદન કરતાં વેદન પરથી જુદું જણાય છે. કઠણ તો છે પણ ભગવાનઆત્મા સામાન્યપણે જે દ્રવ્ય છે તેને જોતાં જોનારી પર્યાય ભલે એની (છે) પણ એ જોવે છે સામાન્યને અને તે પર્યાય એમ માને છે કે, હું તો અખંડ એકસ્વરૂપે બિરાજમાન છું ! પર્યાય એમ જાણે છે. આહા..હા...! કેમકે પર્યાયનો વિષય ઈ છે, પર્યાયનો વિષય એકલો પર્યાય ન રહેતાં પર્યાયનો વિષય ત્રિકાળી દ્રવ્ય છે. આહા..હા...! એ ત્રિકાળી દ્રવ્ય જે વસ્તુ મહાપ્રભુ છે (એ પર્યાયનો વિષય થાય છે).

(અહીંયાં ચાલતા વિષયમાં) દૃષ્ટાંત જીવનો આપશે, વાત સર્વ દ્રવ્યની કહેવી છે પણ દૃષ્ટાંત જીવનો આપશે. લોકોને ખ્યાલમાં આવી શકે માટે. '**ખરેખર સર્વ વસ્તુ સામાન્ય-વિશેષાત્મક હોવાથી...**' એનો અર્થ કે, કોઈ ચીજ કોઈથી બનેલી છે, કોઈ ઈશ્વર કર્તા છે કે એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યની પર્યાય કરી શકે છે એવું કાંઈ નથી. આ..હા..હા...! સર્વ દ્રવ્યો એટલે વસ્તુ '**સામાન્ય-વિશેષાત્મક હોવાથી...**' કાયમ રહેવાની અપેક્ષાએ સામાન્ય અને પલટવાની અપેક્ષાએ વિશેષ. નહિ પલટવાની અપેક્ષાએ સામાન્ય. આહા..હા...! દરેક વસ્તુ નહિ પલટવાની અપેક્ષાએ સામાન્ય (છે), પલટવાની અપેક્ષાએ વિશેષ (છે) પણ બે થઈને એનું સ્વરૂપ બે છે એમાં

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

(સમાપ્ત થઈ જાય) છે. પરને અને એને કાંઈ સંબંધ નથી. આહા..હા...! વ્હાલા દીકરા હોય, વ્હાલી સ્ત્રી હોય એની સાથે કાંઈ સંબંધ નહિ ? આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– આત્માને દીકરો કેવો ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– પણ (કમાઉ) છોકરો હોય, લ્યો ! સાત-આઠ હજારનો પગાર (લાવે). અરે...! કોના દીકરા ? બાપા ! કોનો બાપ ? કોનો દીકરો ? આહા..હા...! એનું વિશેષ પણ એક સમય ટકે... આ..હા..હા...! તે તે દ્રવ્યનું વિશેષ પણ એક સમય ટકે તો બીજી ચીજ એની છે એ ક્યાં (આવ્યું) ? પ્રભુ ! આ..હા..હા..હા...! સમજાય છે કાંઈ ?

દરેક વસ્તુ કાયમ રહેવાની અપેક્ષાએ તો ભલે ધ્રુવ છે પણ ક્ષણિક અવસ્થાની (અપેક્ષાએ) તે એક સમય જ હોય છે. છતાં વિશેષ ક્ષણિક છે, એક જ સમય છે, એની છે છતાં એક સમય છે અને તેને પૂર્વની પર્યાયની અપેક્ષાએ અન્ય પણ કહીએ અને આત્માની અપેક્ષાએ અંદર વર્તે (છે) માટે અનન્ય પણ કહીએ. પરને અને આત્માને કે એક પરમાણુને કે બીજા પરમાણુને... આ..હા..હા...! કાંઈ સંબંધ નથી. આ વાત બેસવી (કઠણ પડે). આ..હા...! લોકોને વિચાર (કરવાનો) વખત ક્યાં (છે) ? ક્યાં (વિચાર) કરે છે ? દુનિયાની ઝંઝાળમાં... આ..હા..હા...! વખત ગાળી જિંદગી ચાલી જાય છે પછી ઘણાંના અવતાર પશુ થવાના, તિર્યંચમાં જવાના. આ..હા...! કારણ કે ધર્મ નથી તેમ આ શું વસ્તુ છે ? તેને સમજવાનો વિકલ્પ પણ વિશેષ નથી કે દિવસમાં બે-બે, ચાર-ચાર કલાક શું ચીજ છે આ ? (તેને ગ્રહણ કરવાનો પ્રયત્ન કરે) તો તો પુણ્ય પણ બાંધે. આહા..હા...!

અહીં કહે છે એ '**વસ્તુનું સ્વરૂપ જોનારાઓને અનુક્રમે (૧) સામાન્ય અને (૨) વિશેષને જાણનારાં બે ચક્ષુઓ છે...**' એવી રીતે લીધું. અનુક્રમે સામાન્ય અને વિશેષને જોવામાં દ્રવ્યાર્થિક અને પર્યાયાર્થિક (બે ચક્ષુઓ છે). એકસાથે જોવાનું પણ લેશે. પાઠ તો આટલો લીધો છે પણ એકસાથે જોવામાં પણ લેશે.

'**તેમાં, પર્યાયાર્થિક ચક્ષુને સર્વથા બંધ કરીને...**' આ..હા...! ત્યાંથી ઉપાડ્યું, લ્યો ! દ્રવ્યાર્થિકને બંધ કરીને (એમ) ત્યાંથી ઉપાડ્યું નહિ. દરેક દ્રવ્યને જોવા માટે પર્યાયાર્થિક આંખ્યુને સર્વથા બંધ કરીને. પર્યાય છે ખરી, છે પણ તેને જોવા તરફની આંખ્યુને – દૃષ્ટિને બંધ કરી. આ..હા..હા...! ગજબ વાત છે ! પહેલાં તો કીધું કે, સામાન્ય-વિશેષ વસ્તુ છે પણ વિશેષને જોવાની આંખ્યુંને બંધ કરી. આ..હા..હા...! છે ? તે પણ પાછી કથંચિત્ બંધ કરીને એમ નહિ ! '**પર્યાયાર્થિક ચક્ષુને સર્વથા બંધ કરીને...**' (એમ કહ્યું છે). જાણવું છે ને ? (એટલે એમ કહ્યું). આ..હા..હા...!

'**એકલા ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ વડે...**' (અર્થાત્) એકલી ઉઘાડેલી જ્ઞાનની પર્યાય.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આહા..હા...! દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ વડે (એટલે) દ્રવ્ય જેનું પ્રયોજન છે. અર્થ એટલે દ્રવ્ય-અર્થ – દ્રવ્ય જેનું પ્રયોજન છે એ નયથી જોતાં. વિશેષનયની આંખ્યું બંધ કરી દઈને. આ..હા..હા...! '**એકલા ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક...**' ભાષા જોઈ !? પેલી (–અવસ્થાને જોવાની આંખ્યું) તો બંધ કરી દીધી. અવસ્થાને જોવાની આંખ્યું બંધ કરી દે... આ..હા..હા...! તો તને સામાન્ય અવસ્થામાં જણાશે. અવસ્થાને જોવાની આંખ્યું બંધ કરી દઈને સામાન્યને જોવું તે જોનાર તો પાછી પર્યાય વિશેષ (છે) પણ પર્યાયનો જોવાનો વિષય વિશેષ નહિ, સામાન્ય રહેશે. વિશેષની જોવાની પર્યાય – આંખ્યું સર્વથા બંધ કરી દે. બીજાને જોવાનું બંધ કરી દે એ વાત તો એકકોર (રહી). આ..હા..હા...!

તારા સિવાય બીજા પદાર્થો – ચાહે તો ભગવાન ત્રણલોકનો નાથ ! એને જોવાની દૃષ્ટિ એ કોઈ પર્યાયદૃષ્ટિ કે દ્રવ્યાર્થિક દૃષ્ટિ નથી. આહા..હા...! ફક્ત તારામાં બે પ્રકાર છે – સામાન્યપણું (એટલે) કાયમ રહેવાપણું અને બદલવાપણું (એટલે) વિશેષપણું. એ બદલવાપણાની આંખ્યુંને બંધ કરી દઈ. પરને જોવાની આંખ્યું બંધ કરી દઈ, ઈ તો નહિ. આ..હા..હા...! ગજબ વાત છે ! પરને જોવાનું તો બંધ જ કરી દે. આ..હા..હા..હા...! થોડે શબ્દે ઘણું (ભર્યું) છે, હોં પ્રભુ ! આ..હા..હા...! બહુ વાતું (ભરી છે) ! આ..હા..હા...!

'**પર્યાયાર્થિક ચક્ષુને સર્વથા બંધ કરીને...**' એમ ન કહ્યું કે, પરદ્રવ્યને જોવાનું બંધ કરી દઈ. આહા..હા...! પ્રભુ ! તારામાં જ્યાં સામાન્ય અને વિશેષ – બે (પડખાં) છે એ બે છે એમાં પણ વિશેષને જોવાની આંખ્યું 'સર્વથા' બંધ કરી દઈને. કથંચિત્ ઉઘાડીને અને (કથંચિત્) બંધ કરીને (એમ નથી કહ્યું) અથવા ગૌણ કરીને, એ પણ અહીં તો નથી (કહ્યું). આ..હા..હા...!

મુમુક્ષુ :– આપ તો હમણાં જ સમ્યગ્દર્શન થવાની વાત કરી રહ્યા છો.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– આ..હા..હા...! વસ્તુ (એવી છે). ત્રણલોકના નાથની દિવ્યધ્વનિ છે. આ..હા...! જગતના ભાગ્ય છે (કે) વાણી રહી ગઈ છે. 'કુંદકુંદાચાર્ય' તો નિમિત્ત (છે). આહા..હા...! એને સાંભળવાનો અને વિચારવાનો અવસર લેવો નહિ. પ્રભુ ! તારે ક્યાં જાવું છે ? ક્યાં રહેવું છે ?

અહીં તો પર્યાયની આંખ્યું પણ સર્વથા બંધ કરી દઈને (એમ કહે છે) ! આ..હા..હા..હા...! બાયડી, છોકરા જોવાનું બંધ કરી દઈ એ વાત તો (કરી પણ નથી). એ તો તારામાં નથી એની (તો) અમે વાત જ નથી કરતા. સમજાણું કાંઈ ?

'**પર્યાયાર્થિક ચક્ષુને સર્વથા બંધ કરીને એકલા ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ વડે...**' ઊઘડેલું પણ, હોં ! એ જ્ઞાન પાછું (ઊઘડેલું છે). એને જોનારી છે તો પર્યાય. પણ એ ઊઘડેલું જ્ઞાન. પર્યાયને જોવાનું બંધ કરી દીધું એટલે સ્વને જોવાનું જ્ઞાન ઊઘડ્યું. આહા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? આ..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

શું ટીકા ! આવી વાત ક્યાં છે ? ભરતક્ષેત્રમાં... આહા..હા...! દિગંબર સંતોએ તો અમૃતના સાગર રેલ્યા છે ! થોડા શબ્દોમાં ઘણું (ભર્યું) છે ! શું કહીએ એની ગંભીરતા !! આહા..હા...!

એમ એ કહે છે, પહેલી વાત કીધી (કે), સર્વ વસ્તુઓ સામાન્ય-વિશેષાત્મક છે. હવે તારી વસ્તુને તને જોવી હોય તો... આ..હા..હા...! '**ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ વડે જ્યારે અલોકવામાં આવે...**' જુઓ ! એમાં પરની વાત નથી લીધી કે, પર્યાયનયને બંધ કરીને પરને જોવું. આહા..હા...! પર્યાયાર્થિકનયને બંધ કરી દઈને... ઓ..હો..હો..હો...! અમૃત રેડ્યાં છે પ્રભુએ ! અરે...! જગતને (ક્યાં સમજવાની નવરાશ છે) ?

કહે છે કે, તારામાં બે પ્રકાર – સામાન્ય અને વિશેષ. એમાં જીવમાં ઉતારે છે, હોં ! સામાન્ય વાત તો કરે છે, સામાન્ય-વિશેષ બધાની (વાત કરે છે) પણ ઉતારે છે જીવમાં. જીવમાં ઉતારીને કહેશે કે, પછી સર્વ દ્રવ્યોમાં (આ પ્રમાણે) સમજી લેવું. એમ. આહા..હા...! 'જયસેનાચાર્યદેવ'ની ટીકામાં છે. આમાં ચોખ્ખું નથી. 'જયસેનાચાર્યદેવ'ની ટીકા છે ને ? એમાં છે, જુઓ ! 'सर्वद्रव्येषु यथासंभवं ज्ञातव्यमित्यर्थः' છેલ્લો શબ્દ છે. 'જયસેનાચાર્યદેવ'ની ટીકા. આ તો ધીરાના કામ છે, ભાઈ ! પેલામાં આવે છે ને ? ભાઈ ! 'નિભ્રત' ! 'નિભ્રત પુરુષો વડે' ! આહા..હા...! ચિંતા વિનાના પુરુષો વડે. આહા..હા...! નિભ્રત પુરુષો વડે કરીને આ વસ્તુ વિચારાય છે. આહા..હા...!

'**એકલા ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક...**' પર્યાય ચક્ષુને સર્વથા બંધ કરીને એક તો જોર આપ્યું. તેથી એકલા ઊઘડેલા દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ વડે. આહા..હા...! દ્રવ્યને જોઈ શકે તે રીતે જ્ઞાનનો (પર્યાય) પ્રગટ કરીને. આહા..હા...! પર્યાયને જોવાનું નહિ, પણ દ્રવ્યને જોવાની પર્યાયનો ઉઘાડ પ્રગટ કરીને. આહા..હા...! '**એકલા ઉઘાડેલા...**' પાછું '**ઉઘાડેલા**' કીધું છે, હોં ! (એટલે) પ્રગટ કરીને. આહા..હા...! વસ્તુ છે વસ્તુ, એને કહે છે કે, પર્યાયને જોવાની આંખ્યું બંધ કરી અને દ્રવ્યાર્થિકને (જોવાના) '**ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ વડે...**' એ નયનું જ્ઞાન ઊઘડેલું છે. દ્રવ્યાર્થિકને જે નય જોવે છે તે જ્ઞાન ઊઘડેલું છે. પર્યાયને (જોવાનું) જ્યારે બંધ કરી દીધું છે ત્યારે એને સ્વને જોવાનું જ્ઞાન ઊઘડ્યું છે. આ..હા..હા..હા...!

'**જ્યારે અવલોકવામાં આવે છે,...**' '**એકલા ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ વડે જ્યારે અવલોકવામાં આવે છે, ત્યારે નારકપણું, તિર્યંચપણું,...**' જુઓ ! ઉતાર્યું જીવમાં ! '**મનુષ્યપણું, દેવપણું અને સિદ્ધપણું...**' સિદ્ધ પણ પર્યાય છે ને ? આહા..હા...! '**એ પર્યાયોસ્વરૂપ વિશેષોમાં રહેલા...**' '**એ પર્યાયોસ્વરૂપ વિશેષોમાં રહેલા એક જીવસામાન્યને અવલોકનારા...**' આ..હા..હા...! પાછી અવલોકનારી પર્યાય અવલોકનારી (પર્યાય) છે. પર્યાયને જોવાની બંધ કરી દઈને, દ્રવ્યને જોવાની ઉઘાડેલી જ્ઞાનની પર્યાયથી (અવલોકતાં). આ..હા..હા...! શું ભર્યું છે !! હવે આમને આમ વાંચી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

જાય (પછી કહે) 'પ્રવચનસાર' વાંચી ગયા. એક જણ કહે, મહારાજ બહુ વખાણ કરે છે ને (તો) 'સમયસાર' પંદર દી'માં વાંચી ગયો છું. બાપા ! પંદર દિવસ(માં) ભાઈ ! એ ગહન વાતનો પાર આવે એવું નથી, પ્રભુ ! આહા..હા...! ગહન વાત છે. આ 'પ્રવચનસાર' ચાલે છે. પ્રવચન – દિવ્યધ્વનિ ચાલે છે. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– આજે દિવ્યધ્વનિનો દિવસ છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– હા, દિવ્યધ્વનિનો દિવસ છે, વાત સાચી. 'શ્રીમદ્' તરફથી 'દિવ્યધ્વનિ'નું પત્ર કાઢ્યું છે, ભાઈ ! ગોટા બધા ગોટા ! શ્વેતાંબરના નાખ્યા, શ્વેતાંબરના સાધુએ આમ કર્યું અને ઢીકણાએ આમ કર્યું. (એમાં) લખાણ છે. 'શ્રીમદ્' છ પદ કહ્યાં એમાં સમ્યગ્દર્શનની વ્યાખ્યા કરી છે. છ પદને જોવું. અહીં તો કહે છે કે, છ પદના ભેદ છે... આહા..હા...! એ આંખ્યુંને બંધ કરી દઈને... આહા..હા...! બેનું-દીકરિયુંને ઝીણું પડે (તો) ધ્યાન રાખીને સાંભળવું. બાપુ ! આ તો અમૃતના ઘર છે ! બાપુ ! માંડ માંડ આવ્યું છે. આહા..હા...! બેન, દીકરી, માતાઓને થોડું ઝીણું પડે. ધીરેથી સાંભળવું, વિચાર કરવો, ભાઈ ! આ..હા...! અરે...! આવા સમય ક્યારે આવે ? ભાઈ !

શું ભાવ ભર્યા છે !! જોયું ? કહે છે કે, વસ્તુ સામાન્ય-વિશેષ છે. એને વિશેષ(ને) જોવાની આંખ્યું સર્વથા બંધ કરી દઈ અને દ્રવ્યાર્થિક ઊઘડેલું જ્ઞાન – દ્રવ્યને જોનારું ઊઘડેલું જ્ઞાન. પાછું એ છે તો પર્યાય, આહા..હા...! પણ પર્યાય પર્યાયને ન જોતાં, પર્યાય દ્રવ્યને જોતાં એમ કહેવું છે. આ..હા..હા..હા...! ગજબ વાત છે, ભાઈ ! આ..હા..હા...! સમજાય છે ? ભાઈ !

વસ્તુ છે ભગવાનઆત્મા ! એમાં સામાન્ય અને વિશેષ બે પડખાં (છે) ખરાં. છતાં વિશેષ પડખાંની જોવાની આંખ્યું તો સર્વથા બંધ કરી દે ! પરને જોવાની વાતું તો નહિ પણ તારી પર્યાયને સર્વથા જોવાની બંધ કરી દે. આ..હા..હા...! અને **'એકલા ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક...'** એકલા દ્રવ્યને જોવાનું જે ઊઘડેલું જ્ઞાન છે. આ..હા..હા...! ગજબ ભર્યું છે ને ! સામે પુસ્તક છે ને ? આહા..હા...! એકલા (કહ્યું કેમકે) પેલા (પર્યાયાર્થિક ચક્ષુને) બંધ કરી દીધું ને ? એકલું (કીધું) પાછું આ ઊઘડેલું દ્રવ્યાર્થિક (છે). એમને એમ દ્રવ્યાર્થિક નહિ. દ્રવ્યનું જેને પ્રયોજન છે એવું જ્ઞાન ઊઘડ્યું છે. આ..હા..હા...! આવી વાતું છે. આહા..હા...! સંતોએ તો અમૃત રેડ્યાં છે !! શબ્દે-શબ્દમાં કેટલી ગંભીરતા અને કેટલી ઊંડપ છે ! આ..હા..હા...! સત્યને સમજવા માટે ભલે થોડો વખત લાગે પણ થોડું (પણ) સત્ય બરાબર સમજવું જોઈએ. આ..હા..હા...!

ભગવાનઆત્મા ! સામાન્ય અને વિશેષ હોવા છતાં; સામાન્ય નામ ત્રિકાળી ધ્રુવ રહેવું

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અને વિશેષ નામ પર્યાય બદલતી રહેતાં છતાં, બદલતી પર્યાયને જોવાની આંખ્યું બંધ કરી દઈને... આહા..હા...! બીજાને જોવાનું, ભગવાનને જોવાનું બંધ કરી દઈને. આ..હા..હા...! પણ તારી પર્યાય છે તેને જોવાની આંખ્યું બંધ કરી દઈને. આહા..હા...! પ્રભુ ! તારી વાત તો જો ! આચાર્યો સંત કહી શક્યા નથી (એટલી) ગંભીર વાત ! (બધું) છોડીને (જંગલમાં) બેઠા છે. આ..હા..હા...!

પર્યાયને (જોવાનું) સર્વથા બંધ કરી દઈને પ્રભુ ! શું કહેવું છે તારે ? આ..હા..હા...! આત્માને જોવા માટે એની પર્યાયને જોવાની આંખ્યું સર્વથા બંધ કરી દઈ અને જ્યારે હવે દ્રવ્યાર્થિકને જોવું છે ને ? (તો ઈ જોવાનું) તો પર્યાયમાં આવે કે નહિ ? એથી કહે છે કે, **'એકલા ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ વડે,...'** આ..હા..હા...! વાહ ! પ્રભુ ! કહે છે, અંદરનો જ્ઞાનનો પર્યાય એકલો દ્રવ્યને જાણે તે ઊઘડ્યો છે. આહા..હા...! પર્યાયાર્થિકને જોવે તે સર્વથા બંધ થઈ ગયું છે. આ..હા..હા...! આવી વાતો સાંભળવા મળે નહિ અને માણસ પછી (એમ કહે) 'એકાંત છે... ત્યાં એકાંત છે...!' બાપુ ! એકાંત છે, સાંભળ, ભાઈ ! આહા..હા...! બાપુ ! તારા ઘરની વાતું છે, ભાઈ !

ઓ..હો..હો...! સંત કહે છે કે, તારી પર્યાયને જોવાનું તું સર્વથા બંધ કરી દે. આ..હા..હા...! અને દ્રવ્યને જોવાનું જે ઊઘડેલું જ્ઞાન... આહા..હા...! સમજાય છે કાંઈ ? આ..હા..હા...! **'એકલા ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ વડે જ્યારે અવલોકવામાં આવે છે...'** અવલોકવામાં આવે છે ઈ તો પર્યાય થઈ ને ? પર્યાયથી દ્રવ્યને જોવામાં આવે છે ને ? આહા..હા...! પર્યાયને પર્યાય તરીકે જોવાનું બંધ કરી દે અને દ્રવ્યને જોવાની ઊઘડેલી પર્યાય વડે અવલોકન કર. આ..હા..હા...! આવી વાતું છે. આહા..હા...!

(દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ વડે) **'જ્યારે અવલોકવામાં આવે છે, ત્યારે નારકપણું,...'** હવે જીવ ઉપર લીધું. કહેવું છે તો સર્વ દ્રવ્યનું પણ એને એકદમ સમજાય એટલે જીવને આ સમજાય તો પરને બરાબર સમજે. સ્વને બરાબર જાણે તો પરને જાણે. પણ આને જ ન જાણે તો પરને જાણવું ક્યાંથી આવે ? સ્વ-પરપ્રકાશક એનો સ્વભાવ છે પણ સ્વને જાણ્યા વિના પરનો પ્રકાશક જાણવાનો સ્વભાવ હોવા છતાં સ્વને જાણ્યા વિના એમાં પરનું જાણવું આવી શકે નહિ. આહા..હા...! સમજાણું કાંઈ ?

'નારકપણું, તિર્યંચપણું, મનુષ્યપણું, દેવપણું અને સિદ્ધપણું...' સિદ્ધ પણ પર્યાય છે. આહા..હા...! સિદ્ધની પર્યાયને જોવાની દૃષ્ટિને બંધ કરી દઈને. આ..હા...! ગજબ વાત ! પ્રભુ ! તારે શું કહેવું છે ? સિદ્ધની પર્યાયને, પર્યાયનયને – પર્યાયને જોવાની આંખ્યુંને સર્વથા બંધ કરી દઈને. ભાઈ ! આ તમારા કાયદા-ફાયદામાં ક્યાંય નહિ આવ્યું હોય. આહા..હા...! આવ્યા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

બરાબર ઠીક, ભાગ્યશાળી ! ટાણે આ વાત આવી. આહા..હા...! જેવું ઊંડું ભાસે છે, ભાષા એટલી બધી આવે નહિ. આહા..હા...!

આહા..હા...! સંતો કહે છે કે, તારી પર્યાયને જોવાની આંખ્યું બંધ કરી દે ! અરે...! પ્રભુ ! શું કહેવું છે તારે ? આહા..હા...! બીજાને જોવું, પરમાત્મા, પંચ પરમેષ્ઠી (જોવા) ઈ તો વાત જ ક્યાંય બીજે રહી ગઈ. આહા..હા...! પણ તારી પર્યાય જોવાની આંખ્યુંને સર્વથા બંધ કરી દઈ અને પર્યાયમાં દ્રવ્યને જોવાનું થાય તે જ્ઞાન ઉઘાડી... આહા..હા...! ત્યાં (જ્ઞાન) ઊઘડે છે એમ કહે છે. આમ પર્યાયાર્થિકનયને બંધ કર્યું એટલે સ્વને જોવાનું જ્ઞાન અંદર ઊઘડે. આ..હા...! (જોનારી) એ છે તો પર્યાય, પણ પર્યાયનો વિષય અહીં પર્યાય નથી. આહા..હા...!

'**એ પર્યાયોસ્વરૂપ...**' આહા..હા...! એ પાંચ પર્યાયો કીધી ને ? ચાર ગતિની અને એક સિદ્ધની. આહા..હા...! એ સિદ્ધને જોવાની પર્યાયની આંખ્યુંને પણ બંધ કરી દઈને. અરે..રે..રે...! આહા..હા...! પોતાને તો સિદ્ધપર્યાય નથી પણ શ્રદ્ધામાં એને છે કે મારે સિદ્ધપર્યાય થવાની છે. છતાં એ સિદ્ધપર્યાયને જોવાની આંખ્યું બંધ કરી દે અને બીજા જે સિદ્ધ છે, અનંતા સિદ્ધો ! 'वंदित्तु सव्वसिद्धे' લ્યો ! ત્યાં (એ) લીધું ! ભાઈ ! 'સમયસાર'માં ! જ્ઞાનમાં (સિદ્ધોને) સ્થાપીને એમ કહ્યું ને ત્યાં ? અહીં તો કહે છે કે, તારી પર્યાયમાં સિદ્ધને જોવાનું બંધ કરી દે ! આ..હા..હા...! ભાઈ ! આ તો 'પ્રવચનસાર' છે. ભાઈ ! આ તો સંતોનાં કાળજાં – હૃદય છે ! આ..હા..હા...! અરે...! એવી વાત સાંભળવા ક્યાં મળે ? ભાઈ ! આહા..હા...!

કહે છે કે, ઊઘડેલા દ્રવ્યાર્થિકનય વડે... આ..હા..હા...! જ્યારે આ (પર્યાયને જોવાનું) બંધ કર્યું એટલે એને સ્વને જોવાનું જ્ઞાન ઊઘડ્યું. સમજાય છે કાંઈ ? (દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ વડે) જ્યારે અવલોકવામાં આવે છે ત્યારે સિદ્ધપદ (આદિ) '**પર્યાયોસ્વરૂપ વિશેષોમાં રહેલા એક જીવસામાન્યને અવલોકનારા...**' આ..હા..હા...! જોયું ? પર્યાય તરફની આંખ્યું બંધ કરી દઈ (એમ કહી) પછી તો દ્રવ્યને (જોવાનું) બંધ કરી દે અને પર્યાય જાણે એમ પણ કહેશે. જાણવાની અપેક્ષાએ (એમ પણ કહેશે). પણ આ મૂળ પહેલું અહીંથી લીધું. દ્રવ્યને જોવાનું – અહીંથી લીધું. આહા..હા...!

ભગવાન ! આ તો ભગવાનના ઘરની વાતું છે ! બાપુ ! પામર પ્રાણી શું કહે એને ? આહા..હા...! એવી ચીજ છે ! લ્યો ! એમ અભિમાન કરી નાખે કે, આ મને આવડે છે, (અમે) આ વાંચ્યું છે, બાપુ ! આહા..હા...! (એ બધા) ગર્વ ઊતરી જાય એવું છે. ભાઈ ! તારી પર્યાયને જોવાનું પણ બંધ કરી દે. આહા..હા...! અને જોવાનું રહેશે તો ખરું, એ (પર્યાયને જોવાનું) બંધ કર્યું એટલે દ્રવ્યને જોવાનું ઊઘડેલું જ્ઞાન... આહા..હા...! એ વડે કરીને અવલોકવામાં

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આવતા '**પર્યાયોસ્વરૂપ વિશેષોમાં રહેલા...**' એ પાંચે પર્યાયમાં – વિશેષમાં રહેલા '**એક જીવસામાન્યને અવલોકનારા...**' ભાષા શું છે ? '**એ પર્યાયોસ્વરૂપ વિશેષોમાં રહેલા...**' આહા..હા...! બીજી ચીજ તો કંઈ પર્યાયમાં રહેલી છે જ નહિ. આહા..હા...! દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર અને સિદ્ધને પણ કાઢી નાખ્યા ! આહા..હા...! ફક્ત પર્યાયો – જે સિદ્ધની પર્યાય છે એવા વિશેષોમાં રહેલા, એ વિશેષમાં રહેલા '**એક જીવસામાન્યને અવલોકનારા...**' (અર્થાત્) એક જીવને સામાન્ય એકરૂપે ધ્રુવને જાણનારા. (એ) પર્યાય તો થઈ. આ..હા..હા...! કહો, આવું કોઈ દી' સાંભળ્યું હતું ? સ્થાનકવાસીમાં ક્યાંય નહોતું ? ભગવાન ત્રિલોકના નાથની આ વાણી છે ! આ..હા..હા...! આત્માને સ્પર્શી નાખે એવી વાત છે !! રહે નહિ, ભાઈ ! હવે જુદો ન રહી શકે. આહા..હા...! આવી રીતે જેણે જોયો કે જેને સિદ્ધની પર્યાયમાં પણ દૃષ્ટિ નથી પણ એ પર્યાયમાં રહેલો જે આત્મા (છે તેને અવલોકે છે). આહા..હા...! છે ? સિદ્ધની '**પર્યાયોસ્વરૂપ વિશેષોમાં રહેલા એક જીવસામાન્યને...**' '**એક જીવસામાન્યને**' ! પેલી પાંચ પર્યાયો હતી. આહા..હા...! એ પાંચે પર્યાયમાં રહેલો પાછો. આહા..હા...! આ..હા..હા...! શું શૈલી ! અને શું ટીકા ! ગજબ છે !!

'**એક જીવસામાન્યને અવલોકનારા અને વિશેષોને નહિ અવલોકનારા...**' આ..હા..હા...! શું કીધું ? '**એક જીવસામાન્યને...**' આ સામાન્ય શું હશે ? કાયમ રહેનારી એકરૂપ, બદલ્યા વિનાની રહેનારી એક ચીજ. અસ્તિ તરીકે બદલ્યા વિનાનું કાયમ રહેનારું (તત્ત્વ) તે સામાન્ય. આહા..હા...! આ તો વાણિયાના વેપારના ધંધામાં ક્યાંય આવ્યું ન હોય. ભાઈ !

મુમુક્ષુ :– પેલો વિષય જુદો અને આ વિષય જુદો.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– અહીં તો એ વિષયને જોવાનું પણ બંધ. પાવડર (છે) એ પરમાણુની એક પર્યાય છે. એને જોવાનું નહિ.

અહીં (તો) સિદ્ધની પર્યાયને જોવાની ના પાડે છે. આ..હા..હા...! હા, એમાં રહેલા... છે ને ? '**એક જીવસામાન્યને અવલોકનારા...**' આ..હા..હા...! '**અને વિશેષોને નહિ અવલોકનારા...**' આ..હા..હા...! '**એ જીવોને 'તે બધુંય જીવદ્રવ્ય છે' એમ ભાસે છે.**' છે ? આહા..હા...! પોતાની પર્યાયને, સિદ્ધ આદિ પર્યાયને પણ જોવાની આંખ્યું બંધ કરી દઈ. આહા..હા...! આ (જડ) આંખ્યું આમ બંધ કરી દઈ એ નહિ, હોં ! જે પર્યાય જોવામાં આવે તે પર્યાયને (જોવાનું) બંધ કરી દઈને અને ઊઘડેલા – દ્રવ્યાર્થિકનયના ઊઘડેલા ચક્ષુ વડે (જોતા). આહા..હા...! પર્યાયમાં રહેલા.. આહા..હા...! (એક જીવસામાન્યને અવલોકનારા એ જીવોને) '**તે બધુંય જીવદ્રવ્ય છે' એમ ભાસે છે.**' આહા..હા...! તે પર્યાય ઉપરની નજરું બંધ કરી દઈ અને દ્રવ્યને જાણનારી ઊઘડેલી પર્યાય દ્વારા દ્રવ્યને જોતા 'એ બધું જીવદ્રવ્ય છે' બસ ! વસ્તુ એ છે (એમ ભાસે છે). આહા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? '**તે બધુંય જીવદ્રવ્ય છે**' એમાં પર્યાયના ભેદ નહિ. પર્યાયમાં

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

રહેલો કીધો. એમ કીધું ને ? '**પર્યાયોસ્વરૂપ વિશેષોમાં રહેલા એક જીવસામાન્યને અવલોકનારા અને વિશેષોને નહિ અવલોકનારા એ જીવોને 'તે બધુંય જીવદ્રવ્ય છે' એમ ભાસે છે.**' આ..હા..હા...!

ભગવાનઆત્મા ! દ્રવ્યસામાન્ય જે અનંત... અનંત... અનંત... અચિંત્ય અનંત શક્તિઓનો એકરૂપ સાગર, પ્રભુ ! (તેને) દ્રવ્યાર્થિકનયના ઊઘડેલા જ્ઞાનથી જોતા તે બધુંય જીવ જ છે. આ..હા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? આમ ગાથાઓ સાધારણ લાગે. (કોઈક એમ કહે કે) 'પ્રવચનસાર' આમ (છે) ને એના કરતા 'સમયસાર' આમ છે. બાપુ ! બધુંય છે ઈ છે. 'સમયસાર', 'પ્રવચનસાર', 'નિયમસાર' એની શું વાતું કરવી !! ભરતક્ષેત્રમાં ક્યાંય એવી વાત છે નહિ. આહા..હા...! અને આ રીતે અંદર (પરિણમન) કરે એટલે પ્રાપ્ત થયા વિના રહે જ નહિ એમ કહે છે. એમ કીધું ને ? '**તે બધુંય જીવદ્રવ્ય છે' એમ ભાસે છે.**' કીધું ને ? શું કીધું ? '**ભાસે છે**' એમ કીધું. જણાય છે, એમ કીધું. આહા..હા...! ધન્ય કાળ ! ધન્ય સમય, બાપા !

પર્યાયને જોનારી દૃષ્ટિને સર્વથા બંધ કરી દઈ અને દ્રવ્યને જોનારા ઊઘડેલા દ્રવ્યાર્થિકનયના જ્ઞાન વડે, એ પાંચેય પર્યાયોમાં રહેલો... પાંચેય પર્યાયમાં રહેલો (કીધું) ! પરમાં તો રહ્યો છે જ નહિ. પરની પર્યાયમાં તો રહ્યો છે જ નહિ, વ્યવહારે (પણ) રહ્યો નથી. આ..હા..હા..હા...! આ તો પોતાની પાંચ પર્યાયમાં રહેલો (એમ કીધું). આ..હા..હા...! એવા જીવને અવલોકનારા (અને) વિશેષોને નહિ જોનારા (જીવને) '**તે બધુંય જીવદ્રવ્ય છે' એમ ભાસે છે.**' આહા..હા...! આ રીતે જો જોવે તો જીવદ્રવ્ય ભાસે છે (એમ) કહે છે. આ..હા..હા..હા...! પ્રભુ ! આ પાંચમો આરો છે, આવો હલકો આરો છે. એમાં આરા-ફારા ક્યાંય લાગુ પડતા નથી, પ્રભુ ! આહા..હા...! જેને પર્યાયનય પણ લાગુ પડતી નથી ! આ..હા..હા...! જાણવા માટે પર્યાયનયથી જોવાની વાત કરશે. પણ ઈ પછી કરશે. પહેલી આ કરીને (પછી એ વાત કરશે). બે નયમાં પહેલી આ નય લીધી છે. આ..હા..હા...!

મુમુક્ષુ :– તો જ પર્યાયનું જ્ઞાન સાચું થાય.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ત્યારે જ્ઞાન સાચું, ઈ વાત નહિ. જ્ઞાન એને જોવે છે (એમ કહેવું છે). એ જ જ્ઞાન સાચું છે. પણ છતાં સાચું જ્ઞાન જોવે છે (એમ કે) 'આ બધું જીવદ્રવ્ય છે, પાંચે પર્યાયમાં રહેલું આ... આ તત્ત્વ છે.' સારી વાત છે. 'પ્રવચનસાર' હમણાં વંચાણું નહોતું.

અહીં વધારે વજન અહીં છે. એ તો પર્યાય ભાસે છે એમ પણ કહેશે. પર્યાયનયથી ભાસે છે (એવું) જ્ઞાન કરવા (કહેશે). અહીં તો પહેલાં અહીંથી ઉપાડ્યું. આહા..હા...! પ્રભુ ! તારી પાંચ પર્યાયમાં રહેલો તું તે પર્યાયને જોવાની આંખ્યું બંધ કરી દે ! સિદ્ધની પર્યાયને જોવાની આંખ્યું બંધ કરી દે. આ..હા..હા...! અને એ વસ્તુ જે છે એના ઊઘડેલા જ્ઞાન વડે

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અવલોકન કર ત્યારે તને ભાસશે કે 'આ બધું જીવ છે'.

આખો પરમાત્મા ! આ..હા..હા...! અનંત... અનંત.. અચિંત્ય શક્તિનું એકરૂપ ! એકરૂપ, બે રૂપ પણ નહિ. આહા..હા...! આ..હા..હા...! ગુણભેદ પણ નહિ એમ કહ્યું ને ? આહા..હા...! શું ટીકા ! 'અમૃતચંદ્રાચાર્ય' ! જીવો જરી શાંતિથી વિચારતા નથી, વાંચતા નથી અને એકદમ કહી નાખે 'એનો એકાંત છે, એકાંત છે, એકાંત છે.' ભાઈ ! બાપા ! (એના) પરિણામ આવશે. ભાઈ ! પરિણામ તો સત્ય હશે તે આવશે, અસત્યના અસત્ય પરિણામ આવશે, બાપુ ! આ...હા...!

એ એક વાત પહેલી લીધી. હવે, પર્યાય જોવાની વાત લે છે. **'અને જ્યારે દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુને સર્વથા બંધ કરીને...**' જોયું ? જ્ઞાન કરાવવું છે ને ? પર્યાય એની છે, એનામાં છે, એમાં એ રહેલો છે માટે પર્યાયનું જ્ઞાન કરાવવાનું છે. આહા..હા...! પરનું જ્ઞાન કરાવવાની અહીં વાત નથી. આહા..હા...! **'જ્યારે દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુને સર્વથા બંધ કરી દઈને એકલા ઉઘાડેલા પર્યાયાર્થિક ચક્ષુ વડે...**' જોયું ? ઊઘડેલો તો છે જાણવાનો પર્યાય. પર્યાયને જોનારું જ્ઞાન છે ને ? જેમ દ્રવ્યને જોનારું જ્ઞાન છે એમ પર્યાયને જોનારું જ્ઞાન છે ને ? આ..હા...! **'ઉઘાડેલા પર્યાયાર્થિક ચક્ષુ વડે અવલોકવામાં આવે છે, ત્યારે જીવદ્રવ્યમાં રહેલા...**' જીવદ્રવ્યમાં રહેલા **'નારકપણું, તિર્યંચપણું, મનુષ્યપણું, દેવપણું અને સિદ્ધપણું – એ પર્યાયોસ્વરૂપ અનેક વિશેષોને અવલોકનારા...**' જીવદ્રવ્યમાં રહેલા – આ પાંચેય પર્યાય પાછી જીવદ્રવ્યમાં (રહેલી છે). આ..હા...! (એ) કાંઈ પરમાં નથી. આહા..હા...! આવો ઉપદેશ એટલે અજાણ્યા માણસને, ક્રિયાકાંડીવાળાને એવું લાગે કે, આ શું માંડી છે ? બાપા ! પ્રભુ ! તારા ઘરની વાત માંડી છે, ભાઈ ! આહા...હા...! તારું ઘર એવડું મોટું છે તેં સાંભળ્યું નથી, પ્રભુ ! આ..હા..હા...!

પર્યાયથી વિશેષ વાત આવશે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૧૪
પ્રવચન નં. – ૧૨૬
તા. ૦૬-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર' ૧૧૪ ગાથા. **'ખરેખર સર્વ વસ્તુ...'** (સર્વ વસ્તુ કહ્યું પણ) દાખલો આત્માનો આપશે પણ સર્વ સામાન્ય વસ્તુ માટે કથન છે. **'સર્વ વસ્તુ સામાન્ય-વિશેષાત્મક હોવાથી વસ્તુનું સ્વરૂપ જોનારાઓને અનુક્રમે (૧) સામાન્ય અને (૨) વિશેષને જાણનારાં બે ચક્ષુઓ છે...'** એમાં શું કહ્યું ? કે, જોનાર જે આત્મા છે એ સામાન્ય-વિશેષ (જોવે છે), પરને નહિ. પોતાની વિશેષ પર્યાયમાં પર જણાય છે ઈ પોતાની પર્યાય છે, પર્યાય જણાય છે. એટલે (એમ કહ્યું કે) સામાન્ય-વિશેષને જોનારા. પરને જોનારા, ઈ વાત નહિ. સમજાણું કાંઈ ?

સર્વ વસ્તુ સામાન્ય-વિશેષસ્વરૂપ હોવાથી, વિશેષસ્વરૂપ હોવાથી વસ્તુનું સ્વરૂપ જોનાર અનુક્રમે પહેલું સામાન્ય જાણે છે પછી વિશેષ જાણે છે. કારણ કે સામાન્યનું જ્ઞાન યથાર્થ થાય તેને વિશેષનું જ્ઞાન યથાર્થ થાય. અને વિશેષ જાણવામાં પર જાણે એ વાત અહીં લીધી નથી. કેમકે આત્મા જે પરને જાણે છે ઈ તો પોતાની પર્યાયમાં પર્યાયને જાણે છે. આહા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? એ કાલે નહોતું આવ્યું. આ લોકો આવ્યા છે તો નવું તો કાંઈક આવે. આહા..હા...!

વસ્તુને સામાન્ય-વિશેષ જોનારા એમ કહ્યું. વસ્તુને સામાન્ય-વિશેષ અને પર જોનારા એમ નથી કહ્યું. પોતે પોતાને પર્યાયમાં જણાય છે, પર્યાય જણાય છે. આ વસ્તુ જણાય છે એમ કહેવું એ તો અસદ્‌ભુત વ્યવહાર છે. આ..હા..હા...! સામાન્ય જે ત્રિકાળ આત્મા છે એનું જે વિશેષ છે એ વિશેષમાં વિશેષને જાણવું છે. અહીં તો વિશેષ દ્વારા પહેલાં સામાન્ય

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

જાણશે ત્યાં વસ્તુ લઈને પછી વિશેષને જાણશે એમ કહેશે. કેમકે સામાન્યને જાણતા જે જ્ઞાન થાય તે વાસ્તવિક પોતાની વિશેષ પર્યાય છે તેને વાસ્તવિક રીતે તે જ જાણી શકે. આહા..હા...!

'**(૧) સામાન્ય અને (૨) વિશેષને જાણનારાં બે ચક્ષુઓ...**' ત્રણ ચક્ષુઓ નથી કીધી. પોતાનું સામાન્ય સ્વરૂપ અને પોતાનું વિશેષ સ્વરૂપ, બસ ! એ વિશેષમાં બીજા જણાઈ જાય એ વિશેષ તો પોતાની પર્યાય છે. આહા..હા...! આ કાલે નહોતું આવ્યું. આ લોકો આવ્યા છે એટલે આજે ફરીને લીધું. આહા..હા...! અને '**અનુક્રમે**' એમ શબ્દ છે. પહેલું સામાન્ય જોવે છે પછી વિશેષ (જોવે છે) એમ આવશે. સમજાય છે કાંઈ ?

'**તેમાં,...**' હવે 'તેમાં' (એટલે) સામાન્ય અને વિશેષ જોનારાઓ (છે) તેમાં. '**પર્યાયાર્થિક ચક્ષુને સર્વથા બંધ કરીને...**' પોતાની પર્યાયમાં જે જણાય છે એ પર્યાય જણાય છે. એટલે પરને જાણવાનો ચક્ષુ બંધ કરીને એમ ન કહ્યું. પોતાની જે પર્યાય છે તેમાં બધું જણાય છે તે પર્યાય જાણે છે. એ પર્યાય છે એ પર્યાયદૃષ્ટિના ચક્ષુ બંધ કરી દઈને. આ..હા...! આ તે કાંઈ વાત છે ! આંખ્યું બંધ કરી દઈને અને પર વસ્તુનું જાણવું બંધ કરી દઈને એમ નથી કહ્યું. સમજાય છે કાંઈ ? આહા..હા...! ગંભીર વસ્તુ છે, ભગવાન ! કોઈ પણ એક એક ગાથા (લ્યો), 'પ્રવચનસાર', 'સમયસાર', 'નિયમસાર'... 'નિયમસાર'ની તો વાત (શું કરવી) ! પોતે પોતા માટે બનાવ્યું !! આ..હા..હા...! એ તો પોતાને માટે બનાવ્યું ! આ..હા..હા...! આ તો ઉપદેશના વાક્ય (છે).

એનો દીકરો મરી ગયો. જુવાન ! બે વર્ષનું પરણેતર ! બાઈ જુવાન ! અહીં સાંભળી ગયા, અહીં ચાર દી' સાંભળી ગયા. સાંભળીને 'પાલીતાણા' ગયા ત્યાં એકદમ રોગ થઈ ગયો. જુવાન ! ૨૩ વર્ષની ઉંમર ! એના બૈરાં ગુજરી ગયેલા પણ આંખમાંથી આંસુ નહિ, શોક કરાવવા આવે એને સમજાવે, 'ભાઈ ! એ તો મહેમાન હતો તે મહેમાન કેટલો કાળ રહે ?' આ..હા...! બાપુ ! જગતની ચીજો એવી છે.

અહીં તો કહે છે કે, પરને જાણતો નથી. આ..હા..હા...! કેવળી લોકાલોકને જાણે (એમ) કહેવું એ પણ અસદ્ભુત વ્યવહાર છે. આ..હા..હા..હા...! પર સાથે સંબંધ શું છે ? પર અને સ્વની વચ્ચે અત્યંતઅભાવનો મોટો કિલ્લો પડ્યો છે. સ્વદ્રવ્ય અને પરદ્રવ્યની પર્યાય વચ્ચે; દ્રવ્ય-ગુણ તો ધ્રુવ સામાન્ય છે... આ..હા..હા...! પર્યાય વચ્ચે અત્યંત (અભાવનો) કિલ્લો પડ્યો છે. સવારે કહ્યું હતું ને ? અભયનું ! ભગવાનઆત્મા અભય છે. દુર્ઘટ કિલ્લો છે. એવો એ કિલ્લો છે કે જેમાં પર્યાયનો પ્રવેશ નથી ! આ..હા..હા...!

અહીંયાં તો એક સમયની જે પર્યાય છે એમાં પરનો પ્રવેશ નથી અને પરને અને પરની પર્યાય અને સ્વની પર્યાય વચ્ચે અત્યંત અભાવરૂપી કિલ્લો પડ્યો છે. આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

છતાં અહીં શબ્દ એવો લીધો છે કે, ભગવાનઆત્મા વિશેષને જાણે છે. સામાન્યને જાણે છે એ પહેલું કહી પછી વિશેષને જાણે છે (એમ કહે છે). પરને જાણે છે એમ ન લીધું. ભાઈ ! આ..હા..હા...! હવે, આંખ્યું બંધ કરીને અને પરનું જોવાનું બંધ કરીને એમ ન લીધું.

'**પર્યાયાર્થિક ચક્ષુને સર્વથા...**' કથંચિત્ એમ પણ નહિ. આહા..હા...! પર્યાયમાં જે વિશેષતા છે એને જે પોતે જાણે છે પણ તે પર્યાયચક્ષુને સર્વથા બંધ કરી દઈને. અરે..રે..રે...! આ..હા..હા...! આંખ્યું બંધ કરી દઈને અને પરનું જોવાનું બંધ કરી દઈને એમ નથી કહ્યું. આહા..હા...! ભાઈ ! આ તો વીતરાગની દિવ્યધ્વનિ છે ! આ..હા..હા...! '**પર્યાયાર્થિક ચક્ષુને સર્વથા બંધ કરીને...**' (એટલે) પર્યાયનું લક્ષ જ છોડી દઈને. આ..હા..હા...! પોતાની પર્યાય, હોં ! '**એકલા ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ વડે...**' ઈ શું કીધું ? કે, પર્યાયને (જોવાની) બંધ કરી પણ હવે કોઈ જોનારી પર્યાય રહી છે કે નહિ ? દ્રવ્યને જોનારી પર્યાય રહી છે કે નહિ ? '**ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ વડે...**' '**એકલા ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ વડે...**' આ..હા..હા...! ગજબ કામ કર્યું છે ને ! આ ટીકા !

પર્યાયાર્થિક (ચક્ષુ વડે) પરને (જોવાનું બંધ કરી દઈને એમ) નહિ પણ પોતાની પર્યાયને જોવાનું સર્વથા બંધ કરી દઈ એકલા ઊઘડેલા દ્રવ્યાર્થિક (ચક્ષુ વડે). દ્રવ્યાર્થિકનય છે ઈ જ્ઞાન છે, એ ઊઘડેલું જ્ઞાન છે (એ) છે તો પર્યાય પણ જોનારી પર્યાય જોનારને ન જોતાં (અર્થાત્) પર્યાયને ન જોતાં ઊઘડેલું જ્ઞાન (દ્રવ્યને જોવે છે). પર્યાય (જોવાની) બંધ કરી છે છતાં પણ ઊઘડેલું જ્ઞાન છે ત્યારે તે જ્ઞાન દ્રવ્યને જાણે છે. આ..હા..હા...! આ તો ત્રણલોકના નાથની વાતું છે, બાપા ! આ કાંઈ આલીદુઆલીની વાત નથી. આહા..હા...!

કહે છે કે, વસ્તુ સામાન્ય-વિશેષ તું પોતે છો. એમાં વિશેષમાં પરને જાણવું એ કંઈ આવ્યું નહિ. એ તો ત્યાં તારી પર્યાય જ જણાય છે. હવે એ પર્યાય જણાય છે તેની આંખ્યું બંધ કરી દઈને. પર્યાયને જોવાના ચક્ષુ સર્વથા બંધ કરી દઈને. પણ હવે બંધ કરી દઈને થયું પણ ત્યારે કોઈ દ્રવ્યને જોનારી જ્ઞાનચક્ષુ કંઈ રહી કે નહિ ? આ..હા..હા...! '**એકલા ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ...**' ભાષા જુઓ ! આ..હા..હા..હા...! એકલી ઊઘડેલી દ્રવ્યાર્થિક નય. અજબ વાતું છે, બાપા ! આ તો વીતરાગ ત્રિલોકનાથ સર્વજ્ઞની વાણી છે !! આ..હા..હા...!

પર્યાયાર્થિક (ચક્ષુને) બંધ કરી ને ? ત્યારે 'એકલા' કીધું ને ? પણ '**એકલા ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ...**' દ્રવ્યાર્થિક નય છે. નય છે ને ? એટલે દ્રવ્યને જોનારી ઊઘાડી દશા ઊઘડેલી છે. પર્યાય જોવાનું જ્યાં બંધ કર્યું... આ..હા..હા...! ત્યાં દ્રવ્યને જોનારી પર્યાય વિકાસ થઈ છે. આ..હા..હા...! આ કાલે લેવાણું હતું, હોં ! આ તમે આવ્યા તો ફરીને લીધું.

મુમુક્ષુ :– અમને પણ લાભ મળ્યો ને !

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– આ તો જ્યારે જ્યારે (કહીએ) ત્યારે વાત જ કોઈ જુદી છે !! આ..હા..હા...! અલૌકિક વાણીમાં ગંભીરતાનો પાર નથી, પ્રભુ ! આ..હા..હા...!

કહે છે કે, પરને જાણવાની વાત તો મૂકી દીધી. પરને જાણવાનું બંધ કરી દે, એમ ન કહ્યું. કારણ કે એ પરને જાણતો નથી. આ..હા..હા...! 'ઊર્ધ્વતા' શબ્દ આવે છે ને ? 'સમતા, રમતા, ઊર્ધ્વતા...' આહા..હા...! 'જ્ઞાયકતા, સુખભાસ.' 'સમયસાર નાટક'નો શબ્દ છે. ઊર્ધ્વતા – મુખ્યતા પોતે પર્યાયમાં છે ત્યારે જણાય છે. એટલે પર્યાય જ જણાય છે. નારકી, તિર્યંચ, મનુષ્ય, દેવ અને સિદ્ધ – પાંચ પર્યાય, એની પોતાની પાંચ (પર્યાય), હોં ! એ સિદ્ધપર્યાયને જોનારી પર્યાયચક્ષુને પણ બંધ કરી દે. આ..હા..હા...! એથી તને અંદર દ્રવ્યને જોનારી ચક્ષુનો ઉઘાડ થાશે. આ..હા..હા...! ગજબ વાત છે ! સમજાય છે કાંઈ ? અરે..રે...! પ્રભુના વિરહ પડ્યા, વાણી રહી ગઈ. આ..હા..હા...!

પોતાની પર્યાયને – પાંચ પર્યાયોને જે દેખે છે, સિદ્ધની પર્યાયને પણ જે દેખે છે તે ચક્ષુને સર્વથા બંધ કરી દે. આ..હા..હા...! પહેલી (પરને જોવાની) પર્યાયને બંધ કરી દે (કે) દ્રવ્યને (જોવાનું) બંધ કરી દે અને પર્યાયને જો એમ ન લીધું. અહીંથી (લીધું). કેમકે સામાન્યને જોવાથી જે જ્ઞાન થાય તે જ્ઞાન વિશેષને બરાબર જાણી શકશે. પોતાની વિશેષને. આહા..હા...! સમજાય છે કાંઈ ? સમજાય એટલું સમજવું, ભાઈ ! પ્રભુનો પાર ન મળે ! એની ગંભીરતાનો પાર ન મળે ! આ..હા..હા...!

'એકલા ઉઘાડેલા...' પેલાં (પર્યાયચક્ષુ) બંધ છે ત્યારે આ એકલું ઊઘડેલું છે. આહા..હા...! આ..હા..હા...! કાલે આ કહેવાઈ ગયું છે.

મુમુક્ષુ :– આજે જમાવટ થાય છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– આ વસ્તુ છે, બાપા ! આ તો ફરીને લીધું, કીધું બે જણા નવા આવ્યા છે. આ તો ભગવાનની વાણી છે, ગમે ત્યારે ફરીને લ્યો ઈ કંઈ ફરીને છે જ નહિ. એનો તો પાર જ નથી.

પર્યાયાર્થિક ચક્ષુને સર્વથા બંધ કરી દઈને (એમ કહ્યું તો) હવે જ્યારે સર્વથા બંધ કરી દીધી (તો) એ તો પર્યાયને જોવાની પર્યાયદૃષ્ટિને સર્વથા બંધ કરી પણ દ્રવ્યને જોનારું જ્ઞાન તો ઊઘડેલું છે. આ..હા..હા..હા...! એક લીટી ! આ..હા..હા...!

જો તો ખરો પ્રભુ ! તું કોણ છો ? આ..હા..હા...! સામાન્ય-વિશેષમાં પણ વિશેષની આંખ્યું સર્વથા બંધ કરી દીધી. એટલે કે વિશેષને જોનારી આંખને સર્વથા બંધ કરી પણ વિશેષમાં સ્વને જોનાર ઉઘાડ તો રહી ગયો. આ..હા..હા...! સમજાય છે કાંઈ ? (વિશેષને જોવાની આંખ) એકલી બંધ થઈ પણ એકલો ઉઘાડનો ભાવ – વસ્તુ છે તેને જોવાના ઉઘાડનો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ભાવ રહી ગયો, થઈ ગયો. આહા..હા...! પર્યાયને જોવાનું જ્યાં બંધ કર્યું... આ..હા..હા..હા...! ત્યાં દ્રવ્યને જોવાનું ઊઘડી ગયું. આ..હા..હા...! જાણનારો છે ઈ જાણનાર પર્યાયમાંથી અંધારું થઈ જાય એવું તો કોઈ દી' છે નહિ. આહા..હા...! આ..હા..હા...!

કહે છે, ભલે તેં પર્યાયને (જોવાની) સર્વથા બંધ કરી, (તેં) તારી પર્યાયને જોવાની સર્વથા બંધ કરી. પરની વાત અહીં છે નહિ. આ..હા...! પરની સિદ્ધપર્યાયને જોવાની વાત પણ નથી. અહીં પર્યાયમાં (વાત) લેશે એટલે પોતાની પાંચ પર્યાય લેશે. નારકી, મનુષ્ય, તિર્યંચ, દેવ અને સિદ્ધપર્યાય. પોતાની, પરની નહિ. પણ એ પોતાની પાંચ પ્રકારની પર્યાયમાં વર્તતો જીવ (છે) તેને જોવાનું બંધ કરી દે. આ..હા..હા...! ભગવાન ! વાત ઝીણી છે. આ..હા..હા...!

'એકલા ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ વડે...' જુઓ ! દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ છે. છે તો એ (પણ) પર્યાય. સમજાય છે કાંઈ ? આહા..હા...! હવે (કોઈક) કહે કે, અમે 'પ્રવચનસાર' વાંચી ગયા. પેલો એક જણ કહે, 'મહારાજ કહે છે 'સમયસાર' બહુ ઝીણું છે, (હું) પંદર દી'માં વાંચી ગયો.' બાપુ ! એ એક શબ્દ અને એક કડીનો પાર ન મળે, ભાઈ ! એ પરમાત્માની આ વાણી છે ! આ દિગંબર સંતોની વાણી છે ! કેવળીના કેડાયતોની આ વાણી છે !! આ.હા..હા...!

'એકલા ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ વડે જ્યારે અવલોકવામાં આવે છે,...' આહા..હા...! પર્યાયને જોવાનું સર્વથા બંધ કરી અને દ્રવ્યને જોનારી પર્યાય દ્વારા જ્યારે દ્રવ્યને અવલોકવામાં આવે છે. સમજાય છે કાંઈ ? આમાં કોઈ (એમ કહે કે) અમે જાણી શકીએ છીએ. (તો કહે છે કે) બાપા ! પાર ન મળે. આહા..હા...! પ્રભુની વાણીના (પાર ન મળે). સંતો દિગંબર મુનિઓ એટલે કે કેવળીના કેડાયતો ! આ..હા...! જેને કેવળજ્ઞાન અલ્પકાળમાં છે પણ કહે છે કે એ પર્યાયને જોવાનું અમારે નથી. આ..હા..હા...! અમારે તો દ્રવ્યને પહેલું જોવાનું છે અને તે પર્યાયને જોવાની બંધ કરી તેથી કાંઈ જોવાની પર્યાય રહી જ નહિ (એમ નથી). પર્યાયને જોવાની બંધ કરી એટલે દ્રવ્યને જોવાનું ઉઘડેલું જ્ઞાન પ્રગટ થયું. આ..હા..હા...! આ..હા..હા..હા...! ભાઈ ! આવી વાત આવી છે આ ! આ..હા..હા...!

'એકલા ઉઘાડેલા...' બે થયા ને ? પેલી (પર્યાયની આંખને) બંધ કરી અને આને (ઉઘાડી). આહા..હા...! **'એકલા ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક...'** 'ઉઘાડેલા' (એટલે) પોતાના પુરુષાર્થથી ઉઘાડેલા એમ. આહા..હા...! પર્યાયને જોવાનું જ્યાં બંધ કર્યું... આહા..હા...! ત્યાં દ્રવ્ય(ને) જોવાની પર્યાય ઊઘડી ગઈ. આ..હા..હા...! ભાઈ ! આવી વ્યાખ્યા છે, આવી વસ્તુ છે ! આ..હા..હા...! 'સમયસાર', 'પ્રવચનસાર', 'નિયમસાર', 'અષ્ટપાહુડ', 'પંચાસ્તિકાય' અલૌકિક વાતું છે ! આ..હા..હા...! એ કંઈ ભણ્યે મળે એવું નથી. આ..હા..હા...! ભણ્યેથી તો કહે છે કે, એ તો પર્યાયને જાણવાની દશા થઈ. આહા..હા...! એને તો બંધ કરી દે, પ્રભુ ! જ્યારે એકને બંધ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કરી ત્યાં એક ઊઘડી. આ..હા..હા...!

કહેવાનો આશય એવો છે કે, પર્યાયદૃષ્ટિ જ્યાં બંધ કરી... આ..હા..હા...! ત્યાં દ્રવ્યદૃષ્ટિ – દ્રવ્યને જોનારું ઊઘડેલું દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ, ઊઘડેલી દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ (પ્રગટ થઈ). આ..હા..હા...! એ (ચક્ષુ) વડે '**અવલોકવામાં આવે છે, ત્યારે નારકપણું, તિર્યંચપણું, મનુષ્યપણું, દેવપણું અને સિદ્ધપણું–એ પર્યાયોસ્વરૂપ...**' હવે વિશેષ કહે છે. '**વિશેષોમાં રહેલા...**' એ વિશેષરહિત છે એમ નહિ, વિશેષમાં રહેલું સામાન્ય છે. આ..હા..હા...! ભલે (વિશેષને) જોવાની બંધ કરી દીધી. આ..હા..હા...! '**પર્યાયોસ્વરૂપ વિશેષોમાં રહેલા...**' '**પર્યાયોસ્વરૂપ વિશેષોમાં રહેલા...**' આ..હા..હા..હા...! પરના જાણવામાં રહેલા એમ નહિ ફકત પોતાની જે આ પાંચ પ્રકારની પર્યાય છે – ચાર ગતિ અને સિદ્ધ (એમ) પાંચ પર્યાય વિશેષ છે એમાં રહેલું જે સામાન્ય. આ..હા..હા...! એની સંધિ તો કરી.

'**પર્યાયોસ્વરૂપ વિશેષોમાં રહેલા...**' આ..હા..હા...! '**એક જીવસામાન્યને...**' '**એક જીવસામાન્યને...**' ! કહેવું છે તો સર્વ દ્રવ્ય(ના) સામાન્ય-વિશેષને, પણ લોકોને જીવનો દૃષ્ટાંત દઈને બીજી વાત ઠીક પડે એ માટે (જીવનો) દૃષ્ટાંત આપ્યો છે. સમજાણું ? બાકી તો બધા દ્રવ્યને જોનાર તો તું છો ને ! એટલે વિશેષમાં તો આવી ગયો તું ! સમજાણું કાંઈ ? એ વિશેષોમાં રહેલું જે સામાન્ય. જે પર્યાયદૃષ્ટિની જોવાની આંખ્યું બંધ કરી છે છતાં તે પર્યાયમાં રહેલો જીવ !! આ..હા...! સમજાણું કાંઈ ? આ..હા..હા...! '**પર્યાયોસ્વરૂપ વિશેષોમાં રહેલા એક જીવસામાન્યને અવલોકનારા...**' '**એક જીવસામાન્યને અવલોકનારા**' (કહ્યું તો) અવલોકનારી છે તો પર્યાય... આ..હા..હા...! પણ અવલોકવું છે દ્રવ્યને. આ..હા..હા...!

('સમયસાર'માં) ૩૨૦ ગાથામાં છેલ્લે કહ્યું છે ને ? 'જયસેનાચાર્ય' ! પ્રભુ સકળ નિરાવરણ અખંડ એક પ્રત્યક્ષપ્રતિભાસમય અવિનશ્વર શુદ્ધ પારિણામિક પરમભાવલક્ષણ નિજ પરમતત્ત્વ દ્રવ્ય તે હું છું. પર્યાય એમ કહે છે. 'દ્રવ્ય હું છું' એવું દ્રવ્યને તો કાંઈ છે નહિ. જાણવું કે (એવું બીજું) કાર્ય નથી. આહા..હા...! પર્યાય એમ કહે છે કે, 'હું તો આ છું.' નિજ પરમાત્મદ્રવ્ય તે હું છું. ભલે વિશેષોમાં રહેલો હું પણ છું આ ! કીધું ને ? '**એક જીવસામાન્ય**' શબ્દ લીધો ને ? ભલે વિશેષોમાં રહેલું કહ્યું પણ એક જીવસામાન્યને. ઈ તો ત્યાં કીધું ઈ અહીં છે. આહા..હા...! જોનારી પર્યાયે એક સામાન્યને જોયું. ઊઘડેલી જ્ઞાનની પર્યાયે (એક સામાન્યને જોયું). બંધ થઈ ગયેલી પર્યાય (ઈ) પર્યાયનય અને તે બંધ થઈ એટલે ઊઘડેલી જ્ઞાનની દ્રવ્યાર્થિક પર્યાયે સામાન્યને જોતાં. આહા..હા...! બે-ત્રણ લીટીમાં કેટલું નાખ્યું છે !! આ..હા..હા...! અપાર વાત છે, બાપુ ! આ કોઈ સાધારણ વાત છે નહિ. આ..હા...! આ તો દિગંબર સંતોની વાણી છે, (એવી વાણી) ક્યાંય છે નહિ, ક્યાંય છે નહિ. આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

એમાં રહેલું તત્ત્વ, તે તત્ત્વને જાણનારું (જ્ઞાન) ઊઘડ્યું, કહે છે. આ..હા..હા...! જે પર્યાય ઉપર દૃષ્ટિ હતી ત્યારે દ્રવ્યને જાણનારું જ્ઞાન અસ્ત થઈ ગયું. આહા..હા...! પણ પર્યાયને જોવાનું જ્યાં સર્વથા બંધ કર્યું... આહા..હા...! એટલે સ્વને અવલોકવાનું જ્ઞાન ઊઘડ્યું. તે વિશેષોમાં રહેલો જે જીવસામાન્ય... આહા..હા...! છે ? '**વિશેષોમાં રહેલા એક જીવસામાન્યને...**' આહા..હા...! '**અવલોકનારા અને વિશેષોને નહિ અવલોકનારા...**' આહા..હા...! છે ને ? સામું પુસ્તક છે કે નહિ ? આહા..હા...!

આ કાંઈ કથા નથી, પ્રભુ ! આ તો ભાગવત્ કથા છે ! આ..હા..હા...! કેના ગર્વ કરવા ? કોના જાણવાના અભિમાન કરવા ? ભાઈ ! આ..હા...! પરમાત્માની એક એક ગાથા(માં) બધું રહસ્ય ભર્યું છે, પ્રભુ ! આહા..હા...! એ સંતો જ્યારે એની વ્યાખ્યા કરતા હશે (ત્યારે) એની વ્યાખ્યાનો પાર ન મળે !! અને ભગવાનની વાણીમાં આવ્યું હશે એટલું તો ઝિલાણું નહિ. આહા..હા...! ભગવાને જોયું એમાં અનંતમે ભાગે કહેવાણું. કાલે દિવ્યધ્વનિનો દિવસ ગયો. કાલે આ શરૂ થયું છે. દિવ્યધ્વનિ છે આ !! આ..હા..હા...! એ દિવ્યધ્વનિમાં આવેલું (તેને) 'ૐકાર ધ્વનિ સુની અર્થ ગણધર વિચારે, રચી આગમ ઉપદેશ ભવિક જીવ સંશય નિવારે' આ..હા..હા...!

અહીં કહે છે કે, આગમમાં આ વાત આવી અને એ વાત જેણે અંદર જાણી... આ..હા..હા...! એનો સંશય રહેતો નથી. દ્રવ્યને (જોનારું) ઊઘડેલું જ્ઞાન, જ્યાં વિશેષોમાં રહેનાર જીવને જોયો, સામાન્યને જોયો ત્યાં સંશય રહેતો નથી, મિથ્યાત્વનો કોઈ અંશ રહેતો નથી. આહા..હા...! '**અને વિશેષોને નહિ અવલોકનારા એ જીવોને...**' બધા જીવો લીધા છે ને ? એક જ જીવ લીધો નથી. આ પર્યાયચક્ષુ બંધ કરી અને ઊઘડેલા જ્ઞાનથી જીવને જોવે છે એવા બધા જીવો. આ..હા..હા...! અરે..રે...! પાંચમા આરાના પ્રાણીને પણ આમ છે એમ કહે છે. પંચમ આરાના સંત શ્રોતાને એમ કહે છે, પંચમ આરાના શ્રોતાને ! આ..હા..હા...! તારાથી ન થાય એમ અહીંયાં કહેતા નથી. આ..હા..હા...! મને ન સમજાય એ વાત મૂકી દે. પર્યાય છે તેને પણ જોવું જ્યાં બંધ કરવું છે એમાં નહિ જાણી શકું એ પ્રશ્ન જ ક્યાં છે ? આહા..હા...!

એવા '**વિશેષોને નહિ અવલોકનારા એ જીવોને...**' 'જીવને' નથી લીધું, 'એ જીવોને' (એમ બહુવચન લીધું છે). આ..હા..હા...! પંચમ આરાના સંત સામા શ્રોતાને – આ જીવોને... આહા..હા...! પર્યાયચક્ષુ બંધ કરીને ઊઘડેલા જ્ઞાનથી જોનાર એવા પંચમ આરાના જીવોને. આ ચોથા આરાની વાત છે ? આ..હા..હા...! પેલું પડશે એ માટે લોકો ગભરાણા છે. આ પડશે ત્યાં ઊભો થઈ જઈશ, અંદર જો તો ખરો !! ઊઘડેલો જ્ઞાનપર્યાય (પર્યાયને જોવાનું) બંધ કરીને જ્યાં અંદર પડ્યું... ત્યાં તને ભગવાન ભળાશે !! આ..હા..હા...! ભગવાનનો તને

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ભેટો થશે. એ ભગવાન છાનો નહિ રહે. આ..હા..હા...! પર્યાયચક્ષુ બંધ કરી ઊઘડેલા ચક્ષુમાં હવે ઈ ભગવાન છાનો નહિ રહે. આ..હા..હા...! ગજબ વાત છે ! ચાર લીટી ! આ..હા..હા...!

એવા જીવોને, અવલોકનારા 'જીવને' નથી લીધું. આ..હા..હા...! પંચમ આરાના પ્રાણીને કહે છે, પ્રભુ ! તું તો આવો છો ને ! આ..હા..હા...! અને પર્યાયચક્ષુ બંધ કરીને જો તો ઘણા જીવોને... આ..હા..હા...! '**તે બધુંય જીવદ્રવ્ય છે**' (એમ ભાસે છે). પર્યાયનું લક્ષ છૂટી ગયું છે. આખું આ જીવદ્રવ્ય છે. આ..હા..હા...! દ્રવ્યાર્થિકનયના ઊઘડેલા જ્ઞાનથી વિશેષમાં રહેનારા સામાન્યને અવલોકન કરનારને... આ..હા..હા...! '**તે બધુંય જીવદ્રવ્ય છે**' **એમ ભાસે છે.**' છે ? 'આ જીવદ્રવ્ય છે' એમ ભાસે છે. આ..હા..હા...! કાલે થોડુંઘણું આવ્યું હતું, હોં ! આ તો તમે આવ્યા એટલે જરી ફરીને લીધું અને આ તો પાર ન મળે, બાપા ! ગમે એટલી વાર (લ્યો ને !). આ..હા..હા...! એના ભાવની ગંભીરતા ! એના ભાવની અપરિમિતતા !

મુમુક્ષુ :– પરમ પરમેશ્વર ભાસે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ઓ..હો...! અહીં પરમેશ્વર થવાની જ વાત છે ! '**તે બધુંય જીવદ્રવ્ય છે**' એમ કીધું ને ? એમ કીધું કે નહિ ? 'તે બધુંય' એટલે પાંચ પર્યાયોને જોવી નથી, સિદ્ધપર્યાયને જોવી નથી. આ..હા..હા...! અરે..રે...! આવી વાત ક્યાં મળે ? ભગવાનના વિરહ પડ્યા, વાણી રહી ગઈ. વાણીએ વિરહ ભુલાવ્યા, વાણીએ વિરહ ભુલાવ્યા ! આ..હા..હા..હા...! '**એક જીવસામાન્યને અવલોકનારા...**' (અર્થાત્) એક જ જીવસામાન્યને જોનારા. આ..હા..હા...! '**અને વિશેષોને નહિ અવલોકનારા...**' બહુવચન છે. પંચમઆરાના ઘણા જીવો પણ આ પ્રમાણે અવલોકશે. આ..હા..હા...!

વિશ્વાસ... વિશ્વાસ લાવ ! તારામાં તાકાત છે, પ્રભુ ! તું પૂર્ણ વીર્યથી ભરેલો છો ! આ..હા..હા...! અનંત... અનંત... આનંદ અને અનંત સુખના સાગરના જળથી ભરેલો પ્રભુ ! સુખના સાગર–જળથી (ભરેલો) ! આહા..હા...! સુખનો સાગર એ સુખનું જળ ! એને – ભરેલા ભગવાનને તું જો ! આ..હા..હા...! તને ત્યાં (તે) 'બધું જીવ છે' એમ ભાસશે. છે ? આહા..હા...! પ્રભુ ! તું સ્ત્રી, પુરુષ, નપુંસક નથી. તું એ શરીરને ન જો, લૂગડાને ન જો, આકૃતિને ન જો. પરને જોવાની જ વાત બંધ કરી દે, અહીં તો (એમ કહે છે). આ સ્ત્રીનું શરીર છે ને પુરુષનું શરીર છે... આહા..હા...! એ તો વાત જ બંધ કરી દીધી. પોતાને જોવાની પર્યાયમાં જણાય તેને પણ બંધ કરી દે. આ..હા..હા...! આહા..હા...! આ વસ્તુ ! આ સિદ્ધાંત !

'**બધુંય જીવદ્રવ્ય છે**' 'આ બધુંય જીવદ્રવ્ય છે' એમ ભાસે (છે). '**ભાસે છે**' એમ કીધું છે ને ? ઘણા જીવોને (ભાસે છે) ને ? ઊઘડેલી આંખથી ને ? એક આંખ બંધ કરેલી, એકલી એક ઊઘડેલી આંખ ! આહા..હા...! આના પછી સપ્તભંગી આવશે. આજ તો અહીંથી શરૂઆત

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કરી. ૧૧૫ (ગાથામાં) સપ્તભંગી (આવશે). આ તો 'કુંદકુંદાચાર્ય'ની વાણી ! સાક્ષાત્ ભગવાન પાસેથી (સાંભળેલી) ! આહા..હા...! અને એની ટીકા કરનાર 'અમૃતચંદ્રાચાર્ય' ! એ ભગવાન પાસે ગયા હતા, આ (નિજ) ભગવાન ! 'કુંદકુંદાચાર્ય' પોતાના (ભગવાન) અને પરના (ભગવાન) બન્ને પાસે ગયા હતા. આહા..હા...! એ 'અમૃતચંદ્રાચાર્ય' આ કહે છે. શ્લોકમાં તો આટલું જ છે. '**दव्वट्ठिएण सव्वं दव्वं तं पज्जयट्ठिएण पुणो। हवदि य अण्णमणण्णं...**' પર્યાયથી અન્ય અન્ય છે, અન્ય અન્ય છે, દ્રવ્યની અપેક્ષાએ અનન્ય છે. પર્યાય અપેક્ષાએ અન્ય... અન્ય... અન્ય... છે, વસ્તુ અપેક્ષાએ અનન્ય છે – અનેરું અનેરું નથી. આ..હા..હા...! આ ગાથા ! '**तक्काले तम्मयत्तादो।।**' તે કાળે તે તે પર્યાયમાં – વિશેષમાં તો છે, પણ વિશેષને ન જોતા સામાન્યને જોવા જા, પ્રભુ ! જેમાં અતીન્દ્રિય સુખનો સાગર ઊછળે છે. જે ઇન્દ્રિયગમ્ય નથી, વિકલ્પગમ્ય નથી, પર્યાયચક્ષુને ગમ્ય નથી. આહા..હા...! જે દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ વડે જ જણાય તેવું એ તત્ત્વ છે. આ..હા..હા...!

પહેલાંમાં – ૧૧૩માં આવી ગયું. '**પર્યાયોનો દ્રવ્યત્વભૂત અન્વયશક્તિ સાથે ગૂંથાયેલો (–એકરૂપપણે જોડાયેલો) જે ક્રમાનુપાતી (ક્રમાનુસાર) સ્વકાળે ઉત્પાદ થાય છે...**' છે ? ૧૧૩ (ગાથાની) ટીકા ! બહુ વિસ્તાર આવી ગયો છે. ક્રમાનુપાતી – ક્રમ અનુસાર અને તે કાળે (એમ કહ્યું) છતાં તે વિશેષને જોવાની આંખ્યું બંધ કરી દે. આ..હા..હા..હા...! સ્વકાળે તેની તે પર્યાય થશે જ. એ કાળ નક્કી થઈ ગયેલો છે, તેની જન્મક્ષણ છે. આહા..હા...! પણ તે પર્યાયને જોવાની બંધ કર. સ્વકાળે પર્યાય ઉત્પન્ન થશે જ. છતાં તેને જોવાનું બંધ કરી (દે). બંધ કર્યું એટલે જોવાનું બંધ જ થઈ ગયું એમ નહિ. પર્યાયનયથી જોવાનું સર્વથા બંધ કર્યું એથી હવે પર્યાયમાં એણે જાણવાનું કાંઈ રહ્યું નહિ એમ નહિ. આહા..હા...! પર્યાયને જોવાનું જ્યાં સર્વથા બંધ કર્યું ત્યારે અંદર દ્રવ્યાર્થિકનયથી ઊઘડેલું (જે) જ્ઞાન (પ્રગટ થયું) એ જ્ઞાન વડે એ જાણવામાં આવ્યો. અરે...! આવી વાતો ક્યાં છે ? બહારની વાતું, ક્રિયાકાંડ... અરે... પ્રભુ ! તારા જ્યાં ભવના અંત ન આવે... આહા..હા...! એ ચીજ શું (કામની) ? ચોરાશીના અવતાર ! નરકના દુઃખોનું વર્ણન સાંભળ્યું ન જાય. બાપુ ! તને જોતાં આનંદની વાત – વ્યાખ્યા કહી ન જાય તેવો તને આનંદ આવશે !!

ઊઘડેલા જ્ઞાનથી દ્રવ્યને જોતાં... આહા..હા...! પર્યાયદૃષ્ટિમાં પહેલાં એ જ્ઞાન બંધ હતું. પર્યાયદૃષ્ટિમાં, પરની દૃષ્ટિમાં નહિ. આહા..હા...! અવસ્થામાં જોનારને તને તારી દૃષ્ટિ જોતી નહોતી. આહા..હા...! એ અવસ્થાદૃષ્ટિને બંધ કરીને... આહા..હા...! પછી કંઈ રહ્યું કે નહિ ? ભગવાન તો જ્ઞાનમૂર્તિ પ્રભુ ! કેવળજ્ઞાનનો કંદ છે ને ! (પર્યાયચક્ષુ) બંધ કર્યા પછી એની પર્યાયમાં કાંઈ વિકાસ રહ્યો કે નહિ ? વિકસિત ચિત્ચમત્કાર વસ્તુ છે ! જયવંત વર્તે પ્રભુ !

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આ..હા..હા...!

ભાઈ ! પરિચિતની વ્યાખ્યા તો એક ઠેકાણે એમ કરી છે ને ? સર્વજ્ઞ ! પરિચિત એટલે સર્વજ્ઞ. પરિ એટલે સર્વથા પ્રકારે, ચિત્ એટલે જ્ઞાન. પરિચિત એટલે સર્વજ્ઞ. આ..હા..હા...! આવો પરિચય ! પેલો ('સમયસાર'ની ચોથી ગાથામાં) 'શ્રુત, પરિચિત, અનુભૂતા...' (આવે છે) ઈ નહિ. ગુલાંટ ખાઈને આમ પરિચિત થાય છે. પેલો જે પરિચિત છે એ રાગનો પરિચય છે, પર્યાયદૃષ્ટિનો પરિચય છે. આહા..હા...! એ ગુલાંટ ખાય છે ત્યારે દ્રવ્યને જોનારી આંખ્યું વડે જોતા તેને પરિચિત નામ સર્વજ્ઞપણું પ્રગટ થઈ જાય છે. ઈ પરિચિત છે. પરિ નામ સર્વથા પ્રકારે જ્ઞાનને જોવું. આહા..હા...! જ્ઞાનને જોવું, હોં ! પરને જોવું નહિ. આહા..હા...! આવી વાતું છે.

એમ ભાસે છે. '**તે બધુંય જીવદ્રવ્ય છે' એમ ભાસે છે.**' અહીં સુધી તો પર્યાયને જોવાની બંધ કરીને અને બંધ થઈ એટલે દ્રવ્યને જોવાનું જ્ઞાન ઊઘડ્યું, ઊઘડ્યા વિના રહે જ નહિ. આહા..હા...! જેણે પર્યાયને જોવાની ચક્ષુ બંધ કરી એને સ્વને જાણવાનું ઊઘડેલું જ્ઞાન ઊઘડ્યા વિના રહે જ નહિ. આહા..હા...! અને એ ઊઘડેલા જ્ઞાન વડે – દ્રવ્યાર્થિકનય વડે (જોતાં). દ્રવ્યાર્થિકનય પણ જ્ઞાન છે ને ? નય છે ને ? જ્ઞાનનો અંશ છે ને ? દ્રવ્યાર્થિક એટલે પેલું આખું દ્રવ્ય છે ઈ (નહિ). દ્રવ્યાર્થિકનયથી જોનારું દ્રવ્ય. આહા..હા...! એ ઊઘડેલું જ્ઞાન તે દ્રવ્યાર્થિકનય છે એનાથી જોતાં દ્રવ્ય જોવાય. આ..હા..હા...! (આ બધું) લખે છે ને ? પછી નાખશે. 'આત્મધર્મ'માં આવે છે ને ? આહા..હા...!

હવે, આ જ્યારે ભાસ્યું ત્યારે હવે પર્યાયને જાણવાનું યથાર્થ જ્ઞાન થયું. પહેલાં દ્રવ્યાર્થિકને બંધ કરીને પર્યાયને જોવું એમ ન લીધું. પર્યાયનયને (–ચક્ષુને) બંધ કરીને દ્રવ્યાર્થિકચક્ષુ વડે જો અને એ જે ભાસ્યું ત્યારે હવે પર્યાયનું યથાર્થ જ્ઞાન થયું. સમજાણું કાંઈ ? '**અને જ્યારે દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુને સર્વથા બંધ કરીને...**' દેખો ! દેખવામાં આવ્યું છે પણ તેના તરફનું લક્ષ અત્યારે છોડી દઈ (એમ કહે છે). સામાન્ય જે આ બધું છે... આ બધું છે... આ વસ્તુ છે એમ જ્ઞાન થયું છે છતાં હવે તે તરફનું જોવાનું બંધ કરીને પર્યાય પણ તારી છે, તારામાં છે એને જોવા માટે આ (દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ) બંધ કર. આ..હા..હા...! બહુ ઝીણી વાત છે, ભાઈ ! ગંભીર છે, બાપુ ! પરમાત્માની વાણી, દિગંબર સંતોની વાણી (ગંભીર છે). શ્વેતાંબરની તો કથનપદ્ધતિ મિથ્યાદૃષ્ટિ થયા પછી કરી છે. અરે... પ્રભુ ! આકરું લાગે, શું થાય ? આ વાત ક્યાં છે ? આ..હા..હા..હા...! જ્યાં કેવળજ્ઞાન રેલાય છે આમ ! અલ્પકાળમાં કેવળજ્ઞાન થવાની તૈયારીવાળી વાત છે !! આ..હા..હા..હા...! છતાં કહે છે કે, પહેલું પર્યાયને જોવાનું બંધ કરીને અને હવે દ્રવ્યાર્થિકને (જોવાની) આંખ્યું બંધ કર. (સામાન્ય) જણાઈ ગયું પણ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હવે તે તરફનું લક્ષ બંધ કર. સમજાણું ? આ..હા..હા...!

'દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુને સર્વથા બંધ કરીને...' (એટલે) તેના તરફનું લક્ષ છોડી દઈને એમ (કહેવું છે). **'એકલા ઉઘાડેલા પર્યાયાર્થિક...'** જોયું ? પેલામાં **'એકલા ઉઘાડેલા દ્રવ્યાર્થિક'** હતું. પહેલી લીટી. આમાં **'એકલા ઉઘાડેલા પર્યાયાર્થિક ચક્ષુ વડે...'** પર્યાય પણ એનામાં છે ને ? એમાં વર્તતું દ્રવ્ય છે ને ? પરને અને એને કાંઈ સંબંધ નથી. એ વાત અહીં વિશેષ સિદ્ધ કરવા (એમ કહે છે કે) એ પર્યાય પણ એની છે, ઈ પર્યાયને અને પરને કાંઈ સંબંધ નથી. આ..હા..હા...! અહીં કેવળજ્ઞાન થયું (તે) વજનારાચસંહનન હતું માટે થયું (એમ તો નહિ) અરે...! ચાર જ્ઞાન અને મોક્ષનો માર્ગ હતો માટે કેવળજ્ઞાન થયું એમ પણ નહિ. આ..હા..હા...! હવે ઈ પર્યાયને જો, કહે છે. પણ ઈ પર્યાય પર્યાયથી થઈ છે, હોં ! નારકીની, મનુષ્યની, ચાર ગતિની અને સિદ્ધપર્યાય – પાંચ પર્યાયો (પર્યાયથી થઈ છે). છે ?

'એકલા ઉઘાડેલા પર્યાયાર્થિક ચક્ષુ વડે અવલોકવામાં આવે છે, ત્યારે જીવદ્રવ્યમાં રહેલા...' જોયું ? પહેલાંમાં **'વિશેષોમાં રહેલા'** એમ હતું. છે ? **'પર્યાયોસ્વરૂપ વિશેષોમાં રહેલા'** એક જીવદ્રવ્ય એમ હતું. હવે અહીં (કહે છે) **'જીવદ્રવ્યમાં રહેલા...'** દ્રવ્યમાં રહેલા ! પર્યાયનો સંબંધ હતો, પરની સાથે કાંઈ સંબંધ (નથી). આહા..હા...! **'નારકપણું, તિર્યંચપણું, મનુષ્યપણું, દેવપણું અને સિદ્ધપણું–એ પર્યાયોસ્વરૂપ અનેક વિશેષોને અવલોકનારા...'** આ..હા..હા...! **'અને સામાન્યને નહિ અવલોકનારા...'** (અર્થાત્) પર્યાયનું લક્ષ એ ઉપરથી છોડીને એટલું, હોં ! **'એવા એ જીવોને (તે જીવદ્રવ્ય) અન્ય-અન્ય ભાસે છે,...'** પહેલાંમાં બધું એકરૂપ ભાસતું (એમ આવ્યું), આમાં અન્ય અન્ય પર્યાય છે, અન્ય અન્ય ભાસે છે. પર્યાય અનેરી... અનેરી... અનેરી... અનેરી... અનેરી... અનેરી... અન્ય... અન્ય... અન્ય... અન્ય... અન્ય... અન્ય... એમ ભાસે છે.

વિશેષ કહેશે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૧૪
પ્રવચન નં. – ૧૨૭
તા. ૦૭-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર' ૧૧૪ ગાથા. ફરીને અહીંથી (લઈએ). પહેલું કહ્યું કે પર્યાયાર્થિકને ન જોતાં દ્રવ્યાર્થિકનયનો વિષય ઊઘડ્યો, જ્ઞાન ઊઘડેલું છે. એ દ્રવ્યાર્થિક જ્ઞાન વડે દ્રવ્યને જો તો એ સામાન્ય તને નજરે પડશે. પણ પર્યાયની આંખ્યું બંધ કરી દઈને, પરને જોવાનું બંધ કરીને નહિ. પરને તો એ જોતો નથી. પર્યાયની આંખ્યું (બંધ કરીને જોવાની વાત છે). પોતામાં પર્યાય છે, તન્મય છે તેમાં આત્મા રહે છે. આહા..હા...! એવી પર્યાયનયની આંખ્યું બંધ કરી દ્રવ્યનયને જોતાં 'બધું એક આત્મા છે' એમ ભાસે. આવી વાત છે.

હવે, અહીંયાં (કહે છે કે) દ્રવ્યાર્થિકનય ચક્ષુને સર્વથા બંધ કરી એટલે કે ઊઘડેલું જ્ઞાન તો છે પણ તે તરફ લક્ષ નથી. લક્ષ પર્યાય ઊઘડેલી છે તેમાં છે. '**દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુને સર્વથા બંધ કરીને એકલા ઊઘાડેલા પર્યાયાર્થિક ચક્ષુ વડે અવલોકવામાં આવે છે,...**' પર્યાયથી જ્યારે જીવની દશાઓ જોવામાં આવે છે. એને જોવાનું એમાંને એમાં છે. સામાન્ય અને વિશેષ(માં જોવાનું છે), બહારમાં ક્યાંય (જોવાનું) નથી. આહા..હા...! બહારનું કરવાનું તો કાંઈ નથી. તારા દ્રવ્ય-પર્યાય સિવાય બહારમાં કાંઈ કરવાનું તો છે નહિ પણ અહીં તો કહે છે, બહારને જોવાનું પણ નથી. (બહાર) જો છો એ તારી પર્યાય છે. આ..હા..હા...! આવી વાત છે. આત્મા સિવાય કોઈ કષાયને કે કર્મને કે પરને કાંઈ કરવું એ (વાત જ) નથી.

નિશ્ચયથી તો ચૈતન્યને શરીર કહ્યું છે. ચૈતન્યવિગ્રહ ! એમ પુણ્ય અને પાપના કષાયભાવ (થાય છે) એ પણ એક વિગ્રહ છે. છે એની પર્યાયમાં, પણ એ પણ એક શરીર છે. આ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

શરીર જે છે ચૈતન્યભગવાન ! પરમપારિણામિક સ્વભાવભાવ એ ચૈતન્યશરીર છે, ચૈતન્યવિગ્રહ છે. 'વિગ્રહ' શબ્દ છે ને ? એમ પુણ્ય અને પાપના ભાવ કે આ ગતિના ઉદયભાવ, સિદ્ધભાવ એક કોર રાખો, અહીં તો સિદ્ધપર્યાયને જોવાની વાત છે, પણ ચાર ગતિ જે ઉદય(માન) છે, એ ચૈતન્યશરીર જે ભગવાન ચૈતન્યવિગ્રહ (જે છે) એ અપેક્ષાએ તો એ પરવિગ્રહ છે. શરીર જ છે, પરશરીર જ છે. આહા..હા...!

ત્રણ પ્રકારના (શરીર) – ચૈતન્યશરીર, કષાયશરીર, કાર્માણશરીર, ઔદારિક શરીર, તૈજસ શરીર, આહારક શરીર, વૈક્રિયક શરીર. એ આહારક, તૈજસ, કાર્માણ (શરીર છે) એ બધા જડના શરીર (છે) અને આત્મામાં થતો વિકાર એ ચૈતન્યનું વિકૃત શરીર (છે) અને એનો ત્રિકાળી સ્વભાવ, પરમ સ્વભાવ, જ્ઞાયકભાવ એ એનું નિજશરીર – એ નિજ વસ્તુ છે. આ..હા...! એ નિજ વસ્તુને જોવા માટે તો એક વાર પર્યાયની આંખ્યું બંધ કર. પણ હવે સ્વને જોયું અને સ્વને જાણ્યું તો પર્યાયમાં પણ એ સામાન્ય વર્તે છે. આહા..હા...! એથી એને જોવા માટે પણ આ બાજુનું લક્ષ છોડીને આ બાજુને જો. કારણ કે ઈ પર્યાય પણ તારા અસ્તિત્વમાં છે. જેમ બીજા દ્રવ્યનો કોઈ અંશ તારા અસ્તિત્વમાં નથી, કાર્માણ શરીરનો પણ એક અંશ તારા પર્યાયના અસ્તિત્વમાં નથી. આહા..હા...! તારા અસ્તિત્વમાં – પર્યાયના અસ્તિત્વમાં હોય તો ચાર ગતિ અને સિદ્ધની પર્યાય એ પર્યાયનું અસ્તિત્વ છે. આહા..હા...! એને જોવાને ઊઘડેલું જ્ઞાન છે. કીધું ને ?

'એકલા ઉઘાડેલા પર્યાયાર્થિક ચક્ષુ વડે...' આ..હા..હા...! પર્યાયનું અસ્તિત્વ જોવા માટે સ્વને જોયું છે તે જ્ઞાન પરને જોવાને ઊઘડેલું છે. આ..હા..હા...! આવી બધી ઝીણી વાતું ! લોકોને બહારથી (મેળવી લેવું છે) પણ બહારમાં ઈ છે જ નહિ ને. બહારમાં પરનું તો કંઈ કરતો નથી પણ બહારમાં એ વિષયકષાય, શુભભાવ (થાય છે) એને પણ પરમાર્થે પરશરીર – વિગ્રહ કીધો છે. આહા..હા...! પણ અહીં કહે છે કે, તારી પર્યાયમાં જે અસ્તિત્વ છે એને જોવાની ઊઘડેલી આંખથી જો, જાણ. આ..હા...! છે ? **'અનેક વિશેષોને અવલોકનારા...'** **'જીવદ્રવ્યમાં રહેલા...'** છે ? પેલા કર્મ અને શરીર આદિ તો એક અંશે પણ (પર્યાયમાં) રહ્યા નથી. આહા..હા...! અરે..રે...! ક્યારે ફુરસદ લે ? ક્યારે નિર્ણય કરે ? ચોરાશીના અવતાર કરી કરી હોથા નીકળી ગયા છે અને હજી એને દરકાર નથી કે, હું કોણ છું ? ક્યાં છું ? કોણ છું ?

અહીં ગતિ છે ઈ પણ એક પર્યાયના અંશમાં છે, મારી ત્રિકાળી ચીજમાં નથી. આ..હા..હા...! શુભ કષાય – દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિના પરિણામ પણ મારી પર્યાયમાં... પર્યાયમાં... પર્યાયમાં એ જરી વર્તે છે. એમાં છે પણ વસ્તુમાં તો એ નથી. આ..હા...! પણ વસ્તુનું જ્ઞાન થયા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પછી એને પર્યાયમાં એના અસ્તિત્વનું (જ્ઞાન થાય છે). પરનું અસ્તિત્વ છે એને જોવાની વાત જ નથી. પરને જોવે છે ઈ તો પોતાની પર્યાયને જોવે છે. આહા..હા...! ખરેખર તો રાગ-દ્વેષને જોવે છે એ પણ પોતાની જ્ઞાનની પર્યાય છે એને જોવે છે. આ..હા..હા...! પણ એની પર્યાયમાં ગતિ છે. એ પર્યાયને જોતાં '**જીવદ્રવ્યમાં રહેલા...**' એમ છે ને એમાં ? પેલું કાર્માણ શરીર જીવદ્રવ્યમાં રહેલું નથી. આ શરીર જે છે એ જીવદ્રવ્યમાં રહ્યું નથી. આ..હા...! જીવદ્રવ્યની પર્યાયમાં રહેલું (એમ કહેવું છે). એના સામાન્યમાં રહેલું (છે) એ તો પહેલું જોયું. હવે એના વિશેષમાં રહેલું – એ જીવદ્રવ્યમાં રહેલું. છે ને ? '**જીવદ્રવ્યમાં રહેલા...**' ત્યાં એમ કીધું. જોયું ? આહા..હા...! એટલે પર્યાય થઈ. જીવદ્રવ્યમાં રહેલું એટલે ત્રિકાળી દ્રવ્યમાં રહેલું એમ નહિ.

'**જીવદ્રવ્યમાં રહેલા...**' જીવદ્રવ્ય – ભગવાન ચૈતન્ય પરમાત્મસ્વરૂપ એવું જ્યાં જ્ઞાન થયું ત્યારે પર્યાયને જોવાનું જ્ઞાન ઊઘડ્યું. આહા..હા...! એ ભણતરથી ઊઘડ્યું એ પ્રશ્ન અહીં છે જ નહિ. ઈ શું કહ્યું ? શાસ્ત્રથી, ભણતરથી પર્યાયને જોવાનું, એ વાત અહીં લીધી નથી. આ..હા..હા...! અહીં તો જીવ ત્રિકાળી જ્ઞાયકમૂર્તિ પ્રભુ ! એને જોતાં પર્યાયને જોવાનું ઊઘડેલું જ્ઞાન (પ્રગટ થાય છે). આ..હા..હા..હા...! સમજાય છે આમાં કાંઈ ? અરે...! આ તો ત્રણલોકના નાથ જિનેશ્વરદેવ પરમેશ્વર એટલે કોણ !! આ..હા...! જેની પાસે એકાવતારી ઇન્દ્રો ગલુડિયાના બચ્ચાની જેમ બેસે ! આહા..હા...! એવા ત્રિલોકનાથ જિનેશ્વરદેવની આ વાણી છે. એ વાણીની ગંભીરતાનો પાર ન મળે. આહા..હા...!

કહે છે કે, તેં જે પર્યાયની (જોવાની) આંખ્યું બંધ કરી, સર્વથા (બંધ કરી), હોં ! ત્યારે આ (સામાન્ય) જોવામાં આવ્યું, ઊઘડેલા જ્ઞાનથી જોવામાં આવ્યું. હવે ઊઘડેલા જ્ઞાનથી જીવમાં રહેલી પર્યાયો (છે તેને જો). છે ને ? '**નારકપણું, તિર્યંચપણું, મનુષ્યપણું, દેવપણું અને સિદ્ધપણું– એ પર્યાયોસ્વરૂપ અનેક વિશેષોને અવલોકનારા...**' (અર્થાત્) પર્યાયસ્વરૂપ અનેક વિશેષોને જાણનારા. આ..હા..હા...! '**અને સામાન્યને નહિ અવલોકનારા...**' એક આના તરફ (–વિશેષો તરફ) લક્ષ છે એટલે આને (–સામાન્યને) નહિ જોનારા, એમ. '**એવા એ જીવોને (તે જીવદ્રવ્ય) અન્ય અન્ય ભાસે છે,...**' પર્યાય તે જીવદ્રવ્યમાં અનેરી અનેરી ભાસે છે. સિદ્ધપર્યાય અનેરી, દેવપર્યાય અનેરી અનેરી છે. આ..હા...! '**અન્ય અન્ય ભાસે છે,...**'

'**કારણ કે દ્રવ્ય તે તે વિશેષોના કાળે...**' આ..હા..હા...! ભગવાનઆત્મા દ્રવ્ય ! તે તે વિશેષોના કાળે. તે તે કોણ ? નારકી, મનુષ્ય, દેવ, તિર્યંચ અને સિદ્ધ. '**તે તે વિશેષોના કાળે તન્મય હોવાને લીધે...**' તે પર્યાયમાં તે જીવદ્રવ્ય તન્મય છે. આ..હા..હા...! જેમ કાર્માણ શરીર, ઔદારિક શરીર અને પરવસ્તુ – સ્ત્રી, કુટુંબ-પરિવાર આદિ, એની સાથે કાંઈ તન્મયનો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અંશ પણ નથી. એ તો સૌ સ્વતંત્ર છે. આ..હા..હા...! આ તો પેલા ભાઈ કહેતા હતા ને ? કે, 'બાવો થાય તો સમજાય.' એમ કહેતા હતા. આ વાત, બાપુ ! બાવો જ છો, ભાઈ ! તારામાં રાગ પણ નથી અને ખરેખર તો સામાન્યમાં ગતિ પણ નથી. આ તો પર્યાયનું અસ્તિત્વ તારામાં છે એ સિદ્ધ કરવું છે. પરને લઈને કંઈ એ પર્યાય નથી. આ..હા..હા...! એમ કહ્યું ને ?

'**જીવદ્રવ્યમાં રહેલા...**' એમ કીધું. જીવની પર્યાયમાં રહેલા (એમ નથી કહ્યું). આહા..હા...! એ જીવદ્રવ્ય પર્યાયમાં છે. જીવદ્રવ્ય પોતે પર્યાયદૃષ્ટિએ પર્યાયમાં છે. આહા..હા...! તેને '**અન્ય અન્ય ભાસે છે,...**' અનેરી અનેરી દશા (ભાસે છે). સામાન્યને જોતા તો અનન્ય અનન્ય, તે... તે... તે... ભાસે છે. વિશેષને જોતા તે અન્ય... અન્ય... અન્ય... અન્ય અન્ય પર્યાય ભાસે છે. આવું છે, બાપુ ! આ..હા...! જન્મ-મરણરહિત (થવાની વાતું છે). આ..હા...! વીજળીને ઝબકારે મોતી (પરોવવાનું) છે. આ તો વચ્ચે ઝબકારો આવી ગયો, આવો મનુષ્યભવ, એમાં વીતરાગમાર્ગની વાણી ! (એની સામે) આ બધું તુચ્છ છે. આ..હા..હા...!

જોવાનું અને જાણવાનું હોય તો તારું સામાન્ય અને વિશેષ બે (છે). આ..હા..હા..હા...! પરને જોવાની, જાણવાની વાત પણ નહિ. આ..હા...! પરનું – બાયડી, છોકરા, કુટુંબનું કાંઈ કરું, વ્યવસ્થિત કંઈક વ્યવસ્થા કરી શકું એ વાત તો ત્રણકાળમાં આત્મામાં છે નહિ. દ્રવ્યમાં તો નથી પણ પર્યાયમાં પણ નથી. આ..હા..હા...! આવો જે ભગવાનઆત્મા ! સામાન્યને જોઈને, સામાન્યનો અનુભવ કરીને પછી વિશેષને જાણવું છે એટલે છદ્મસ્થનો ઉપયોગ સામાન્યમાં હોય ત્યારે વિશેષમાં હોતો નથી. તેથી તે ઉપયોગને પર્યાયમાં લાવવો છે એથી આની કોર (જોવાનું) બંધ કરી એમ કીધું. આ..હા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? આહા..હા...!

એ '**વિશેષોને અવલોકનારા અને સામાન્યને નહિ અવલોકનારા એવા એ જીવોને (તે જીવદ્રવ્ય) અન્ય-અન્ય ભાસે છે,...**' ઈ પર્યાય અન્ય અન્ય ભાસે છે. નારકીપણું અન્યપણું, તિર્યંચપણું અન્યપણું, સિદ્ધપણું અન્યપણું (ભાસે છે). પર્યાય છે ને ? આહા..હા...! સામાન્ય જે ત્રિકાળ છે તે અનન્ય છે એ નહિ. અત્યારે તો સામાન્ય જોનાર(ને) વિશેષ જોવા માટે જ્ઞાન ખુલ્યું છે, ખીલ્યું છે. આહા..હા...! તે પણ પોતાની પર્યાયને જોવાને માટે. આહા..હા...!

અહીં તો હજી બહાર આડે નવરો થાતો નથી. અર..ર..ર...! અરે...! ક્યાં જાશે ? અહીં મોટા પૈસાવાળા કહેવાય, આબરૂવાળા કરોડોપતિ (કહેવાય). (એક જણ પાસે) પચાસ કરોડ રૂપિયા ! 'મુંબઈ' આવ્યો હતો. બસ ! એમાંને એમાં, માણસ આમ... આ..હા..હા...! આ પૈસા ને વેપાર ને ધંધો ને બાયડી ને છોકરા... આહા..હા...! જે ચીજ તારી પર્યાયમાં પણ નથી. આ..હા..હા...! તેની સંભાળમાં પ્રભુ ! તારો કાળ બધો જાય છે. આ..હા..હા...! આવું છે.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ભાઈ ! તારામાં જે છે એને જોવાને તને વખત પણ મળતો નથી. આહા..હા...! તારે કરવું છે શું ? જે રખડવાનું કર્યું ઈ કરવું છે ? એ તો અનંતકાળથી કરે છે, બાપા ! એ તો અનંતકાળથી અનંત જીવો કરે છે. આ..હા..હા...!

આચાર્ય મહારાજ તો (પરથી) જુદા પાડી અને 'બધું જીવ છે' એમ જોનારને કહે છે, હવે તું તારામાં પર્યાય પણ છે એને જો. આહા..હા...! એ પર્યાયથી જીવ અન્ય અન્ય ભાસે છે. ભલે જીવદ્રવ્યમાં રહેલા (વિશેષો છે) પણ અન્ય અન્ય ભાસે છે. '**કારણ કે દ્રવ્ય તે તે વિશેષોના કાળે તન્મય હોવાને લીધે...**' આ..હા..હા...! જોયું ? કારણ કે વસ્તુ જે ભગવાનઆત્મા ! દ્રવ્ય જે પરમ જ્ઞાયકભાવ ભગવાન પરમસ્વભાવ સ્વભાવભાવ ! તે '**વિશેષોના કાળે તન્મય હોવાને લીધે...**' પર્યાયમાં એ તન્મય છે. સ્ત્રી, કુટુંબ-પરિવાર કે પૈસો કે મકાનમાં તો કોઈ દી' તન્મય છે નહિ, થઈ શકતો નથી. આ..હા..હા..હા...! એમાં પણ અનંતકાળથી સલવાઈને પડ્યો છે ! આ..હા...! અરે..રે...! એને દયા નથી. કહે છે, તારી તને દયા નથી. આ..હા..હા...! જીવદ્રવ્યમાં રહેલાને જાણતા, એમ કીધું ને ? પેલા (પરપદાર્થો) જીવદ્રવ્યમાં રહેલા નથી. આહા..હા...! આ શરીર જીવદ્રવ્યમાં રહેલું છે ? અંદર આઠ કર્મ છે એ જીવદ્રવ્યમાં રહેલા છે ? ના... ના. એની પર્યાયમાં તો આ ચાર ગતિ અને સિદ્ધની પર્યાય (છે), તેના પર્યાયમાં એ જીવ રહ્યો છે. આહા..હા...!

(તે તે) '**વિશેષોના કાળે તન્મય હોવાને લીધે...**' આ..હા..હા...! એક બાજુ એમ કહેવું કે, ત્રિકાળી સામાન્ય સ્વભાવમાં તો ગતિ પણ નથી ને ભેદ પણ નથી ને ગુણભેદ પણ નથી. આ..હા..હા...! ભગવાન પરમસ્વભાવભાવ પરમ જ્ઞાયક પરિણામિક સ્વભાવભાવ ! એમાં તો પર્યાય છે ઈ પણ એમાં નથી. આ..હા..હા...! એ વસ્તુની ત્રિકાળી સ્થિતિ છે તેમાં નજર કરાવવા (એમ કહ્યું) અને અહીં એની પર્યાયમાં પણ તું તન્મય છો એનું જ્ઞાન કરાવવા (આ વાત કહે છે). આ..હા..હા...! આવી વાતું છે !

'**તે તે વિશેષોના કાળે...**' (એટલે) તે તે સમયે, એમ. '**તન્મય હોવાને લીધે...**' આ..હા..હા...! નરકગતિનો પર્યાય છે ત્યાં, ઈ શરીર નહિ, હોં ! મનુષ્ય શરીર નહિ, ગતિને યોગ્ય એની જે પર્યાય છે તેમાં ઈ તન્મય છે. આહા..હા...! મનુષ્યને યોગ્ય જે ગતિની યોગ્યતા છે એમાં એ તન્મય છે. આ..હા...! પર્યાય અપેક્ષાએ તન્મય, હોં ! આહા..હા...! '**તે તે વિશેષોથી અનન્ય છે...**' તે તે વિશેષથી અનન્ય છે. આહા..હા...! અન્ય અન્ય નહિ, અનન્ય છે, તન્મય છે. તે તે વિશેષોથી અનન્ય છે. અન્ય અન્ય છે એમ નહિ, તે તે વિશેષોથી અનન્ય છે. તે તે જીવદ્રવ્ય તે તે વિશેષોથી તન્મય – અનન્ય છે. અનેરી અનેરી છે એમ નહિ. આહા..હા...!

આ તો ભગવત્ વાણી છે ! સંત 'કુંદકુંદાચાર્ય' સાક્ષાત્ ભગવાન પાસે ગયા, સાક્ષાત્

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

વાણી સાંભળી. હતા તો મુનિ. ભગવાન પાસે ગયા હતા. એટલી યોગ્યતા કે ઘણું સ્પષ્ટ થયું અને એ આવીને આ જગત પાસે જાહેર કરે છે. આહા..હા...!

પ્રભુ ! તારામાં બે જ ભાગ છે. એક સામાન્ય અને એક વિશેષ. ત્રીજો કોઈ દ્રવ્યનો અંશ તારામાં ત્રણકાળ ત્રણલોકમાં નથી. આહા..હા...! જેની વ્યવસ્થા માટે પ્રભુ ! તું રોકાણો ! આ..હા..હા...! શરીરને આમ રાખું, વાણીને આમ રાખું, ખોરાક આમ સરખા લઉં તો બરાબર (પચી જાય), પથ્ય આહાર હોય તો ઠીક રહે અને અપથ્ય હોય તો ચાલે નહિ. અરે...! એવી બધી પરદ્રવ્યની વ્યવસ્થા તારાથી થતી નથી. તેની વ્યવસ્થામાં રોકાઈ ગયો, પ્રભુ ! આ..હા..હા...! 'शरीरमाद्यम् खलु धर्म साधनम्।' લ્યો ! 'પુરુષાર્થસિદ્ધિ ઉપાય'માં આવે છે. ઈ તો નિમિત્તની વાતો કરી. આહા..હા...! સાધન તો રાગથી ભિન્ન પડવું (અને) પ્રજ્ઞા બ્રહ્મ અનુભવ (થવો) એ સાધન છે.

અહીં એ પ્રજ્ઞાનું જ્ઞાન તો છે પણ સાથે જે મનુષ્યપણાની ગતિ છે એનું જ્ઞાન છે અને મનુષ્યપણું (છૂટીને) દેવમાં જશે, અહીંથી ગતિ (બદલીને) તો દેવમાં જવાનું છે. આ..હા..હા...! મુનિઓને કે ધર્માત્માને અને કાં ધર્મના સંસ્કાર પડ્યા છે એને સ્વર્ગમાં જવાનું છે. તો કહે છે કે, ત્યાં પણ એ દેવગતિમાં તન્મયપણે, વિશેષમાં તન્મય છે. અન્ય અન્ય નહિ, અનેરું અનેરું નહિ લાગે કારણ કે તન્મય છે. આહા..હા...!

'**અન્ય-અન્ય ભાસે છે,...**' કેમ ? '**તે તે વિશેષોના કાળે તન્મય...**' છે. તે પર્યાય સમયે બીજી પર્યાય નથી. શું કીધું ઈ ? નારકપર્યાય સમયે મનુષ્ય નથી, મનુષ્યપર્યાય સમયે સિદ્ધપર્યાય નથી, સિદ્ધપર્યાયપણે નારક અને મનુષ્યપર્યાય નથી. આ..હા...! એક જ પર્યાય છે તેથી તે અન્ય અન્ય છે, છતાં અનન્ય છે. પર્યાયથી અનન્ય છે, પર્યાય એક જ છે માટે અન્ય અન્ય છે. બીજી પર્યાયોથી તે અન્ય છે માટે અન્ય અન્ય છે. આ..હા...! પણ આત્માની સાથે પર્યાય તન્મય છે માટે અનન્ય છે. અરે...! ભાઈ ! આવો વીતરાગમાર્ગ છે. આહા..હા...!

'**તે તે વિશેષોથી અનન્ય છે...**' અનન્ય છે એટલે અનેરો અનેરો નહિ. તે તે સામાન્ય તે તે વિશેષમાં અનન્ય છે, તન્મય છે. આહા..હા...! ભલે નરકગતિ છે... આહા..હા...! 'શ્રેણિકરાજા' ! પહેલી નરકમાં સમકિતી છે. ત્યાંના સંયોગની સાથે તન્મય નથી. ક્ષાયિક સમકિતી છે ! છતાં નરકગતિ સાથે તન્મય છે. તે કાળે તેટલા એક સમય પૂરતી, એમ. આ..હા..હા...! છતાં 'તે ગતિ મારી છે' એમ એ વસ્તુદૃષ્ટિએ માનતા નથી પણ પર્યાયમાં તન્મય છું એમ જાણે છે કે, આ પર્યાય મારામાં, મારાથી છે. જાણવાની વાત છે ને ! નરકગતિમાં પહેલી નરકે છે. તીર્થંકર થવાના છે. આહા..હા...! ત્રણ જ્ઞાન અને ક્ષાયિક સમકિત લઈને નીકળવાના છે. ત્રણ જ્ઞાન અને ક્ષાયિક સમકિત લઈને માતાના પેટમાં આવશે. આ..હા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પણ એ જાણે છે કે, આ પર્યાય છે એ મારામાં છે. તેટલી પર્યાય કાળે તે તે (પર્યાયમાં) હું પર્યાયથી તન્મય છું. પર્યાયથી (તન્મય છું), દ્રવ્યથી નહિ. આહા..હા...! **'દ્રવ્ય તે તે વિશેષોના કાળે તન્મય હોવાને લીધે તે તે વિશેષોથી અનન્ય છે...'** કોની પેઠે ? (હવે) દૃષ્ટાંત આપે છે.

'છાણાં, તૃણ, પર્ણ...' એટલે પાંદડાં **'અને કાષ્ઠમય અગ્નિની માફક...'** (એટલે) લાકડામય અગ્નિની માફક. **'(અર્થાત્ જેમ તૃણ, કાષ્ઠ વગેરેનો અગ્નિ તે તે કાળે તૃણમય, કાષ્ઠમય વગેરે હોવાને લીધે...)'** એ વખતે અગ્નિ તૃણમય, કાષ્ઠમયપણે પરિણમી છે ને ? આહા..હા...! **'(તૃણમય, કાષ્ઠમય વગેરે હોવાને લીધે તૃણ...)'** (તૃણ એટલે) તરણાં... તરણાં ! **'(કાષ્ઠ...)'** (એટલે) લાકડાં **'(વગેરેથી અનન્ય છે,...)'** અનન્ય છે, અનેરી અનેરી નથી. એ અગ્નિ લાકડાથી, પાંદડાંથી તન્મય છે, અનન્ય છે. આ તો દૃષ્ટાંત આપ્યો છે, હોં ! ગતિમાં જેમ આત્મા તન્મય છે. વસ્તુને જાણી છે તેને પર્યાય જાણે છે, ઈ જાણે છે કે, મારી પર્યાયમાં આ તન્મયપણું છે. આહા..હા...! એ પર્યાય કોઈ પરદ્રવ્યમાં થઈ છે (એમ જાણતો નથી). આ..હા..હા...!

પેલામાં તો એમ આવ્યું છે (કે), જીવના ચૌદ ભેદો નામકર્મના કરણને કારણે થયા. નામકર્મ કરણ છે એને કારણે (થયા). ત્યાં વસ્તુનું સ્વરૂપ એકદમ શુદ્ધ ચૈતન્ય પૂર્ણાનંદનો નાથ (છે) એમાં ઈ નથી એમ બતાવવું છે અને અહીંયાં એની પર્યાયના અંશમાં જેટલું નારકપણું, તિર્યંચપણું, મનુષ્યપણું ઊભું છે (તેનાથી તન્મય છે એમ બતાવવું છે). મનુષ્યપણું એટલે આ શરીર નહિ, અંદર યોગ–ગતિ (છે) એ તન્મયપણે (છે). જેમ અગ્નિ લાકડાં કે પાંદડાં જેવા હોય એવે આકારે થાય છે, તન્મય થઈ જાય છે, અગ્નિ એ વખતે જુદી રહે છે એમ નથી. એમ આત્મા પાંચમાંથી (–પાંચ પર્યાયોમાંથી) જે જે પર્યાયને પામે છે તે વખતે તેમાં તન્મય છે. આહા..હા...!

'(અગ્નિ તે તે કાળે તૃણમય, કાષ્ઠમય વગેરે હોવાને લીધે તૃણ, કાષ્ઠ વગેરેથી અનન્ય છે,...)' અનન્ય છે એટલે અનેરી અનેરી નથી. અગ્નિ લાકડાંને, છાણાંને જ્યારે બાળે છે ત્યારે અગ્નિ ત્યાં તન્મય છે, અનન્ય છે. અગ્નિ અને એ આકાર બન્ને જુદા પડી જાય છે એમ નથી. આ..હા..હા...! એક ઠેકાણે એમ કહે કે, એ તૃણાદિની અગ્નિ (છે) એમ જીવ જે પર્યાયપણે પરિણમેલો છે (એ) પર છે, આત્મા નથી. એ દ્રવ્યદૃષ્ટિની અપેક્ષાએ (વાત છે). આહા..હા...! પણ એ દ્રવ્યદૃષ્ટિનું જ્ઞાન થવાને કાળે ત્યારે એની પર્યાયમાં શું છે તેનું અહીં જ્ઞાન કરાવ્યું છે. 'પ્રવચનસાર' જ્ઞાનપ્રધાન ગ્રંથ છે. આ..હા..હા...!

'(તેમ દ્રવ્ય...)' જેમ અગ્નિ તે તે કાળે તે તે લાકડાં, છાણાં, અડાયા, પાંદડાં (છે) તે આકારે અગ્નિ પર્યાયમાં તન્મય છે. આ..હા..હા...! **'(તેમ દ્રવ્ય તે તે પર્યાયોરૂપ વિશેષોના સમયે...)'**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

તે તે સમયે ! આ..હા..હા...! '(**તે-મય હોવાને લીધે...**)' '(**પર્યાયોરૂપ વિશેષોના સમયે તે-મય હોવાને લીધે...**)' પર્યાય, હોં ! '(**તેમનાથી અનન્ય છે–જુદું નથી**).' એ ગતિ તેની પર્યાયથી જુદી નથી. આહા..હા...! જેમ કર્મ જુદું, શરીર જુદું, કાર્માણ શરીર જુદું એમ આ પર્યાય તે તે કાળે એના જેવી જુદી (છે) એમ નથી. આહા..હા...! તે પર્યાય અનન્ય છે, એનાથી તન્મય છે. આ..હા..હા...! આવો ઉપદેશ કોઈ દી' સાંભળવા (મળ્યો ન હોય), સાંભળે તો એકલા પાપ આડે વિચાર (કરવાની) નવરાશ ન મળે. આખો દી' પાપ ! રળવું ને બાયડી-છોકરા સાચવવા... એકલા પાપ ! એ પાપના પોટલા બાંધી ચાલ્યા જાશે. આહા..હા...!

અહીં તો હજી દ્રવ્યને જેણે જોયું છે તેનામાં જ્ઞાન ઊઘડ્યું છે. પોતાને જાણતા પર્યાયને જાણવું (તેવું જ્ઞાન) ઊઘડેલું છે. તેથી તે જાણે છે કે આ પર્યાય મારામાં છે. બીજી કોઈ ચીજ મારામાં નથી. દીકરો મારો, બાયડી મારી, છોકરા મારા, પૈસા મારા, બંગલા મારા, મારી આબરૂ મોટી... એ બધી ધૂડમાં, એ તારા પર્યાયમાં પણ નથી. આહા..હા...! અન્યને પોતાનું માનીને શું કરવું છે પ્રભુ તારે ? રખડી મરવું છે તારે ? આહા..હા...! દુનિયાને બેસે ન બેસે વસ્તુસ્થિતિ આ છે. આત્મા સિવાય બહારના ભપકાનું ઉલ્લસિત વીર્યથી જરી પણ ઠીક છે એમ લાગે... આ..હા..હા...! ગજબ વાત છે, પ્રભુ ! તો કહે છે કે, એ તો મિથ્યાદૃષ્ટિ છે. એને નથી દ્રવ્યનું જ્ઞાન, એને નથી પર્યાયનું જ્ઞાન. આ..હા..હા...! આત્માના દ્રવ્ય અને પર્યાય સિવાય પરપદાર્થની ગમે તેટલી વિભૂતિ, વૈભવ ખડકાયેલા દેખાય એને અને તારે પર્યાયમાં પણ કાંઈ સંબંધ નથી. આ..હા..હા...! ફક્ત તારી પર્યાયમાં ગતિ થઈ છે તે તારામાં તન્મય છે. આહા..હા...! (તે પણ) તે તે કાળે, પાછું તે તે કાળે, સદાય એ રહેતી નથી હોતી. મનુષ્યગતિ ફરીને એકદમ દેવગતિ થઈ, દેવગતિ ફરીને એકદમ મનુષ્યગતિ થશે, મનુષ્યગતિ ફરીને એકદમ સિદ્ધદશા થશે. આ..હા..હા...! તે પર્યાય તારામાં અન્ય અન્ય છે, પણ છે તારામાં અનન્ય. અન્ય અન્ય છે છતાં અનન્ય છે. એ તો પાંચ પર્યાય છે માટે અન્ય અન્ય કીધી પણ તારી સાથે તે અનન્ય છે. આ..હા..હા...! હવે આવું સમજવા માટે રોકાય ને ક્યાં વખત મળે ? આ..હા...! ઓ..હો..હો...! સંતોએ તો અમૃતના વેણલા વહાવ્યા છે !! આ..હા..હા...!

પ્રભુ ! તારે અને પરદ્રવ્યને કાંઈ સંબંધ નથી, હોં ! આ..હા..હા...! આ મારો દીકરો ને આ મારા દીકરાની વહુ ને... આ..હા..હા...! એને પાંચ-દસ હજાર, વીસ હજારના દાગીના પહેરાવ્યા હોય અને પહેરીને નીકળે ત્યાં ખુશી થાય (કે) મારા પૈસા ખર્ચાણા તો લોકમાં જાણવામાં તો આવી ગયું ! આહા..હા...! પ્રભુ ! તું ક્યાં ગયો ? ક્યાં ખોવાઈ ગયો તું ? આ..હા..હા...! પરના અટવાયામાં તું ખોવાઈ ગયો, પ્રભુ ! પર્યાયથી ખોવાઈ ગયો, દ્રવ્ય તો ઠીક ! આ..હા..હા...! ગાથાદીઠ અમૃત ભર્યાં છે !! આ વાર્તા નથી, પ્રભુ ! આ..હા...! આ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

તો ભગવત્ કથા છે ! આહા..હા...! એ અબજો રૂપિયા ને કરોડો રૂપિયા ને મહેલ ને મકાન આ તો હજી સાધારણ મકાન છે, અબજોના મકાન (હોય છે). કો'ક કહે, આ જે પડ્યું ઈ બે અબજનું હતું. આ પડ્યું ને ? (ઈ) બે અબજનું હતું. ક્યાંક પડ્યું છે, આ બાજુ ક્યાંય ન આવ્યું. દરિયામાં (પડ્યું). આહા..હા...! જે સમયે, જે ક્ષેત્રે, જે પ્રકારે થવાનું એમાં કાંઈ (ફેરફાર ન થાય). લોકોને એટલો ડર લાગ્યો (કે), હાય.. હાય... અહીં પડશે તો ? અહીં પડશે તો ? અહીં પડશે તો ? પરદ્રવ્યની અવસ્થા તો તને અડતી પણ નથી ને ! આ..હા..હા..હા...! એની તને શેની ચિંતા છે ?

ફક્ત દ્રવ્યના સ્વભાવને જોઈને પર્યાયના અસ્તિત્વમાં પાંચ ગતિ છે; પાંચ ગતિ છે ને ? ચાર ગતિ અને સિદ્ધ ગતિ (એમ) પાંચ ગતિ (છે) એ પર્યાય તે તે કાળે તારામાં તન્મયપણે છે. આહા..હા...! સિદ્ધને વખતે સિદ્ધની પર્યાય તારામાં તન્મયપણે છે. ત્યારે બીજી ગતિ છે જ નહિ અને એક બીજી ગતિ વખતે તન્મય છે ત્યારે સિદ્ધગતિ અને બીજી ગતિ નથી. આ..હા..હા...! મનુષ્યગતિને કાળે તારી પર્યાય મનુષ્યગતિમાં તન્મય છે, તારું દ્રવ્ય તેમાં તન્મય છે. તે વખતે દેવગતિ ને સિદ્ધગતિ કે બીજી ગતિ તારામાં અત્યારે છે જ નહિ. આહા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? આહા..હા...!

(તે તે પર્યાયોરૂપ) '**(વિશેષોના સમયે તે-મય હોવાને લીધે તેમનાથી અનન્ય છે–જુદું નથી).**' એ પર્યાયને જોવાની વાત કરી, પણ એ પર્યાય એટલે ગતિ. એમાં ક્રોધ, માન, રાગ અને દ્વેષની વાત પણ કરી નથી. આ તો ગતિ છે એ તો ગતિ છે જ અને એ ગતિ પણ આયુષ્ય હોય ત્યાં સુધી રહે છે છતાં સમય સમયમાં તન્મયપણું ભિન્ન ભિન્ન છે. આહા..હા...! પચાસ-સાઠ-સો વર્ષ મનુષ્યપણું રહે માટે સો વર્ષમાં ઈની ઈ પર્યાય સોપણે રહી છે એમ નથી. તે તે પર્યાય – અવસ્થામાં તે દ્રવ્ય તે કાળે તન્મય છે. અગ્નિ જેમ લાકડાં, છાણાંમાં તન્મય છે (તેમ). આહા..હા...!

હવે, ત્રીજી વાત કરે છે. આ તો એક આંખને બંધ કરીને બીજી આંખે જોવું એમ કહ્યું. '**અને જ્યારે તે બન્ને ચક્ષુઓ–દ્રવ્યાર્થિક અને પર્યાયાર્થિક–તુલ્યકાળે (એકીસાથે) ખુલ્લાં કરીને...**' આ..હા..હા...! પ્રમાણ (થયું). તુલ્યકાળે – એકસમયે. સામાન્યને જાણે. અહીં તો જાણવાની વાત છે ને ? સામાન્યનો આદર છે એ તો એક જ પ્રકારનો છે. વિશેષનો આદર પણ એમ નથી. પણ અહીં તો જ્ઞાનમાં જેમ સામાન્યને જાણે છે તેમ વિશેષને પણ જાણે છે. આહા..હા...! વિશેષ ભલે આદરણીય નથી, આશ્રય કરવાલાયક નથી. આહા..હા...! ક્ષાયિકભાવ પણ આશ્રય કરવાલાયક નથી. છતાં ઉદયભાવ ગતિની સાથે તન્મય છે. અત્યારે (તો એમ) કહે છે. આ..હા...! સમજાણું કાંઈ ? સમય સમયનું દ્રવ્ય અને પર્યાયનું અસ્તિત્વ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કઈ રીતે છે તેની સિદ્ધિ કરે છે. આહા..હા...!

'અને જ્યારે તે બન્ને ચક્ષુઓ–દ્રવ્યાર્થિક અને પર્યાયાર્થિક–તુલ્યકાળે (એકીસાથે) ખુલ્લાં કરીને...' આ..હા...! ક્ષયોપશમ છે ને ? બન્નેને જાણવાનો ઉઘાડ છે ને ? **'તે દ્વારા અને આ દ્વારા (–દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ દ્વારા તેમ જ પર્યાયાર્થિક ચક્ષુ દ્વારા)...'** બન્ને દ્વારા. આ..હા...! **'અવલોકવામાં આવે છે,...'** દ્રવ્ય સામાન્ય છે તે અવલોકવામાં છે અને તે દ્રવ્ય પર્યાયમાં તન્મય છે તેમ પણ અવલોકવામાં આવે છે. બન્ને એકસાથે જોવામાં આવે છે. આ..હા..હા...! જાણવાની અપેક્ષાએ વાત લીધી છે ને ? **'(–દ્રવ્યાર્થિક ચક્ષુ દ્વારા તેમ જ પર્યાયાર્થિક ચક્ષુ દ્વારા) અવલોકવામાં આવે છે,...'** (અર્થાત્) જાણવામાં (આવે છે) **'ત્યારે નારકત્વ-તિર્યંચત્વ-મનુષ્યત્વ-દેવત્વ-સિદ્ધત્વ-પર્યાયમાં રહેલો જીવસામાન્ય...'** પાંચ પર્યાયમાં રહેલ જીવસામાન્ય. પાંચ પર્યાય એટલે એક સમયે પાંચ (પર્યાય) નહિ પણ તે તે સમયે એક એક (પર્યાય), એમ જુદા જુદા સમયે પાંચ પર્યાયમાં રહેલો જીવ.

'નારકત્વ-તિર્યંચત્વ-મનુષ્યત્વ-દેવત્વ-સિદ્ધત્વ-પર્યાયોમાં રહેલો જીવ...' એમ કીધું ને ? આ..હા..હા...! એવો જીવસામાન્ય **'અને જીવસામાન્યમાં રહેલા...'** અન્યત્વમાં રહેલો જીવસામાન્ય, અન્ય અન્ય પર્યાયમાં રહેલો જીવસામાન્ય. **'અને જીવસામાન્યમાં રહેલા નારકત્વ-તિર્યંચત્વ-મનુષ્યત્વ-દેવત્વ-સિદ્ધત્વપર્યાયોસ્વરૂપ વિશેષો તુલ્યકાળે જ દેખાય છે.'** આહા..હા...! જેને મુખ્ય અને ગૌણ કરીને સામાન્યને જોવાનું કહ્યું હતું અને પર્યાયને જોવાને ટાણે સામાન્ય દ્રવ્યને જોવાનું છોડી દીધું હતું એ બન્નેને સમકાળે જોવા માટે પ્રમાણજ્ઞાન છે. આહા..હા...! પરને જોવા માટેનો અહીં પ્રશ્ન છે નહિ. કારણ કે પરને જાણે છે ઈ પર્યાય પોતાની છે. ઈ કંઈ પરને લઈને થઈ છે અને પરને જાણે માટે એને લઈને આ પર્યાય થઈ છે એમ નથી. આહા..હા...!

એક આત્માના દ્રવ્ય અને પર્યાય સિવાય અનંત દ્રવ્યના અને પર્યાયના ગર્વને ઉઠાવી લેવાની વાત છે. જો ક્યાંય પણ ગર્વ રહ્યો (તો અંદર નહિ આવી શકે). આ..હા..હા...! સામાન્ય પ્રભુ તું ત્રિકાળી દ્રવ્ય અને પાંચ વિશેષ પર્યાયો. તે તે સમયે પર્યાયમાં તન્મય. પાંચે એકસાથે નહિ. તે તે ગતિ સમયે એકમાં જ અન્ય અન્ય છતાં અનન્ય, એવી રીતે બીજા સાથે – અન્યની સાથે અનન્ય કોઈ દી' થાય નહિ. પર્યાય છે એ અન્ય અન્ય છે છતાં અનન્ય છે. એક પર્યાય વખતે બીજી ગતિ નથી. છતાં તે પર્યાયની સાથે અનન્ય છે. એમ બીજા દ્રવ્યો અન્ય છે એની સાથે કોઈ દી' પણ એક સમય પણ અનન્ય છે એ ત્રણકાળમાં નથી. આ..હા..હા...! આ પુસ્તક ને પાનાં ને બધી અન્ય દ્રવ્યની પર્યાય છે. આહા..હા...! અને એને જાણવું એ પણ રહ્યું નથી. એને જાણવા કાળે તો તારી જ્ઞાનની પર્યાય છે તેમાં તું તન્મય છો. એને જાણવામાં તન્મય છો એમ નથી. શું કીધું સમજાણું ? આહા..હા...! જાણવામાં આવ્યું (કે)

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આ છે, આ શાસ્ત્ર આદિ (છે) તે જ્ઞાનની પર્યાય કંઈ તેમાં તન્મય નથી. બીજે કાળે વિશેષ જાણવામાં આવ્યું પણ તે કાળે પણ તે પરની સાથે તન્મય નથી. એ અન્ય અન્ય પર્યાય છે એથી પર્યાયની અપેક્ષાએ અન્ય અન્ય કહેવાય છતાં દ્રવ્યની અપેક્ષાએ તેને અનન્ય કહેવાય. એ દ્રવ્યથી કોઈ જુદી નથી. આહા..હા...! જેમ બીજા દ્રવ્યો અને પર્યાયો તદ્દન જુદા (છે), સેઢે અને સીમાડે ક્યાંય મેળ નથી. સ્વદ્રવ્યની પર્યાય અને (સ્વ)દ્રવ્યને બીજા (દ્રવ્યની) પર્યાય સાથે ક્યાંય મેળ નથી. આ..હા..હા...! જેની સાથે પચાસ-પચાસ, સાઠ-સાઠ વર્ષ ગાળ્યાં હોય, સિત્તેર-સિત્તેર, એંસી, સો વર્ષ (ગાળ્યા હોય) પણ કહે છે કે એક સમય પણ તેની સાથે તન્મય નથી. અન્ય છે તે અન્ય જ છે અને આ પર્યાય અન્ય છે તે પર્યાય (સ્વ સાથે) અનન્ય છે. આહા..હા...! કેટલે ઠેકાણેથી આને ઉપાડીને મૂકવો ! આ..હા..હા...!

(હવે કહે છે) '**ત્યાં, એક ચક્ષુ વડે અવલોકન તે એકદેશ અવલોકન છે...**' એક ચક્ષુ વડે જોતાં એકદેશનું (એટલે) એક ભાગનું જ્ઞાન છે '**અને બે ચક્ષુઓ વડે અવલોકન તે સર્વ અવલોકન (–સંપૂર્ણ અવલોકન) છે.**' એ સંપૂર્ણ અવલોકન (છે). જાણવાની અપેક્ષાએ વાત છે ને ? આદરવાનું શું છે એ અત્યારે પ્રશ્ન નથી. આદરણીય તો ત્યાં ક્ષાયિકભાવ પણ આદરણીય નથી. આ..હા..હા...! એક ભાવ એમ કહે કે, ક્ષાયિકભાવ પરદ્રવ્ય, પરભાવ, હેય છે. અહીં ગતિનો ઉદયભાવ (જે કહ્યો એ) છે હેય પણ છે તારામાં. એક એક ગાથા કેટલી ગંભીરતાથી ભરી છે ! એમને એમ વાંચી જાય (તો કાંઈ કામ ન આવે). આહા..હા...!

'**માટે સર્વ અવલોકનમાં દ્રવ્યનાં અન્યત્વ...**' (એટલે) અનેરી અનેરી પર્યાય '**અને અનન્યત્વ...**' વર્તમાન અપેક્ષાએ અનન્યત્વ છે, એ પર્યાય દ્રવ્યથી જુદી નથી. એમ '**વિરોધ પામતાં નથી.**' '**અન્યત્વ અને અનન્યત્વ વિરોધ પામતાં નથી.**' શું કીધું ? કે, ગતિની પાંચ પર્યાય છે એ ગતિની પર્યાય અપેક્ષાએ એક એક (ગતિ) છે એ અન્ય અન્ય છે, જુદી જુદી (છે). પેલી જે ચાર (પર્યાય) છે એ અહીં નથી. સિદ્ધ(પર્યાય) છે એમાં પેલી ચાર નથી એ અપેક્ષાએ તો અન્ય અન્ય છે, અનેરી અનેરી છે પણ આત્માની અપેક્ષાએ આત્મા એમાં તન્મયપણે વર્તે (છે) માટે અનન્ય છે. આહા..હા...! આવું સમજવાનો વખત મળે ક્યારે ? આખો દી' જગતના પાપ ! બાયડી, છોકરા, કુટુંબ... અરે..રે...! ક્યાં જશે ? ઘણાં મરીને ઢોરમાં જવાના, પશુ થવાના. આ..હા...! જેને હજી પુણ્યના પણ ઠેકાણા નથી, ધર્મ તો ક્યાં રહ્યો ? આહા..હા...! અરે..રે...!

અહીં તો પરના સંબંધથી તો સર્વથા ભિન્ન જ કરી નાખ્યો. ભિન્ન જ છે. જેનાથી સર્વથા પર ભિન્ન છે એની વ્યવસ્થામાં રોકાઈ જવું ! આ..હા..હા...! ભાઈ ! આવું છે. ક્યાં બાયડી, ક્યાં છોકરાં, ક્યાં વઉરુ, ક્યાં મકાન, ક્યાં લૂગડાં, ક્યાં દાગીના, ક્યાં આબરૂ... આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પર અને શરીરની પર્યાય ક્યાં, કયે કાળે (થાય) ? એને અને તારે કાંઈ સંબંધ નથી. આહા..હા...! પ્રભુ ! એને માટે તું રોકાઈ ગયો. તેં તને (અને) તારા દ્રવ્ય-પર્યાયની સ્થિતિને ન જોઈ. આહા..હા...! એ અહીં કહેવા માગે છે. તાત્પર્ય તો આ છે. (આ બધું) કહીને એકલી વાત સંભળાવવી છે (એમ નથી). આહા..હા...!

ભાવાર્થ વિશેષ કહેશે...

ગાથા–૧૧૪, ૧૧૫
પ્રવચન નં. – ૧૨૮
તા. ૦૮-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર' ૧૧૪ ગાથાનો ભાવાર્થ. દરેક દ્રવ્ય સામાન્ય-વિશેષસ્વરૂપ જ છે. એમ કહીને શું કહેવું છે ? કે, દ્રવ્યમાં જે વિશેષપણું ભાસે છે એ એનું સ્વરૂપ છે. વિશેષ કોઈ પરને લઈને થાય છે એવું વસ્તુના સ્વરૂપમાં નથી. દરેક દ્રવ્ય સામાન્ય-વિશેષસ્વરૂપ છે. એટલે સામાન્ય છે એ ધ્રુવપણે (છે એ તો) ઠીક, પણ વિશેષમાં – પર્યાયોમાં બદલો થાય છે એ બદલો થાય છે એમાં કોઈ પરની અપેક્ષા છે કે નહિ ? ના. એનો બદલો થવો એ તો એનો પર્યાયનો સ્વભાવ જ છે. આહા..હા...! એથી એમાં કોઈ દ્રવ્યની પર્યાયમાં બીજા દ્રવ્યની અપેક્ષા નથી. આ..હા...! આ સિદ્ધાંત બેસવો...!

આખી દુનિયા ચૌદ બ્રહ્માંડમાં અનંત અનંત દ્રવ્યો સામાન્ય-વિશેષસ્વરૂપે બિરાજે છે. એના વિશેષને માટે કોઈની અપેક્ષા નથી. કોઈ કાળે, કોઈ ક્ષેત્રે, કોઈ પ્રતિકૂળ સંયોગે કે અનુકૂળ સંયોગે એની અવસ્થાને પરની કોઈ અપેક્ષા છે નહિ. આહા..હા...! તેની અવસ્થા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

તેને કાળે સ્વતંત્ર થાય તેવું જ એનું સામાન્ય(પણે) રહીને વિશેષપણે બદલવું એ એનું સ્વરૂપ છે. આહા..હા...! '**તેથી દરેક દ્રવ્ય તેનું તે જ પણ રહે છે...**' (અર્થાત્) ધ્રુવ તરીકે દરેક દ્રવ્ય તે જ રહે છે. સામાન્ય તરીકે જેમાં બદલવું નથી એવી સ્થિતિ તરીકે તે તેનું તે જ રહે છે '**અને બદલાય પણ છે.**' (અર્થાત્) પલટે પણ છે. આહા..હા...! એ પલટવું એ તો એનો પર્યાયનો ધર્મ જ છે. પર્યાય કોઈ પરને લઈને પરિણમે છે (એમ નથી). કોઈ પણ દ્રવ્યની – પરમાણુની કે આત્માની, નરકના જીવની કે નિગોદના જીવની, પરમાણુની કે સ્કંધની, કોઈ (પણ) દ્રવ્યની કોઈ (પણ) પર્યાય વિશેષપણે થવાનો તેનો પોતાનો સ્વભાવ છે. એમાં વિશેષપણું લાગે એ વિશેષપણું પરને લઈને, સંયોગને લઈને લાગે એ દૃષ્ટિ વિપરીત છે. આહા..હા...! આ વાત એને (બેસવી જોઈએ). શબ્દો સામાન્ય છે (પણ) વસ્તુની વહેંચણી (થવી જોઈએ). (પોતે) અનંતથી ભિન્ન છે.

દરેક દ્રવ્ય એક ક્ષેત્રમાં રહ્યા છતાં... એક આકાશના પ્રદેશમાં છ દ્રવ્ય છે, ભલે આખો અસંખ્ય પ્રદેશી આત્મા આકાશના એક પ્રદેશમાં નહિ. અસંખ્ય પ્રદેશ એક જીવના, એવા એવા અનંતા જીવના અસંખ્ય પ્રદેશ ! એક જીવ એક પ્રદેશમાં ન રહી શકે. એક જીવ આકાશના અસંખ્ય પ્રદેશમાં રહે. છતાં કહે છે કે, આકાશની પર્યાયની અપેક્ષાએ ત્યાં એ રહેલો છે એમ નથી. આ..હા..હા...!

મુમુક્ષુ :– શાસ્ત્રમાં તો એમ આવે છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– એ તો નિમિત્તની કથની છે. ઈ પણ (એક વાત) આવે છે ને ? કે, પરને જો આકાશનો આધાર હોય તો આકાશનો આધાર કોણ ? અને પરિણમનમાં, દરેક દ્રવ્યના પરિણમનમાં કાળનું નિમિત્ત છે તો કાળના પરિણમનમાં (નિમિત્ત) કોણ ? એ તો એક નિમિત્તપણું સિદ્ધ કરવું હોય ત્યારે (એમ કહે) પણ એથી કરીને પરદ્રવ્યની પર્યાયમાં કોઈ પણ ઘાલમેલ કે ફેરફાર પરદ્રવ્યથી થાય એવું સ્વરૂપ નથી. આકરી વાત, બાપુ ! ભાષા સાદી છે.

ચૌદ બ્રહ્માંડમાં અનંતા દ્રવ્યો પોતાથી સામાન્ય અને વિશેષપણે રહેલાં છે. પોતાના સામાન્યને તો પરની અપેક્ષા હોય જ નહિ પણ પલટવાની ભિન્ન ભિન્ન અનેક અવસ્થા થાય એથી એમ લાગે કે, જાણે પરની કોઈ અપેક્ષા હશે ? (તો કહે છે), ના. એ સામાન્ય '**તેનું તે જ પણ રહે અને બદલાય પણ છે. દ્રવ્યનું સ્વરૂપ જ આવું ઉભયાત્મક...**' છે. સામાન્ય અને વિશેષ એનું સ્વરૂપ જ છે. વિશેષપણું પરને લઈને થાય એવી કોઈ ચીજ નથી. આ..હા..હા...!

એક આત્માને પોતાના સામાન્ય-વિશેષ માટે અનંત અનંત પદાર્થમાં કોઈ તીર્થંકરની પણ તેને જરૂર નથી. આહા..હા...! શાસ્ત્રમાં તો ઘણે ઠેકાણે આવે, ગુરુના ચરણકમળથી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સમ્યગ્દર્શનની પ્રાપ્તિ થાય. એવી ભાષા બહુ આવે. (એમાં) વાત તો (એ છે) કે, નિમિત્ત ત્યાં કેવું હોય ? એટલું જણાવ્યું છે. બાકી સમ્યગ્દર્શનની પર્યાય વિશેષ છે. સામાન્ય પોતે કાયમ છે અને સમ્યગ્દર્શનની વિશેષ પર્યાય છે, પણ એ વિશેષપણું પણ એનું પોતાનું સ્વરૂપ છે. એ વિશેષપણું કોઈ પરની અપેક્ષાથી થયું છે (અર્થાત્) કર્મનો ઉઘાડ થયો અને દર્શનમોહનો અભાવ થયો માટે સમ્યગ્દર્શનની પર્યાય થઈ (એમ હોય) તો ત્યાં વિશેષનું પોતાનું સામર્થ્યપણું છે તે રહેતું નથી. સમજાણું કાંઈ ?

મુમુક્ષુ :– 'તત્ત્વાર્થસૂત્ર'માં તો આવે છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– એ નિમિત્તની કથની (છે). 'તત્ત્વાર્થસૂત્ર'માં એ આવે છે – '**द्रव्याश्रयानिर्गुणा गुणाः**' દરેક દ્રવ્યના ગુણો તે દ્રવ્યને આધારે (રહેલાં છે) અને ગુણને આધારે ગુણ (રહ્યાં નથી). એ સૂત્ર છે અને નિત્યભાવ છે તે પરિણમે છે. આહા..હા...! તદ્ભાવ પરિણામ ! પરિણમન એનું સ્વરૂપ છે. આ..હા...!

સમ્યક્દૃષ્ટિ જીવ પોતાના સામાન્ય-વિશેષ સિવાય પરપદાર્થથી અંતરમાં તદ્દન ઉદાસ છે. આહા..હા...! કોઈ પરની અપેક્ષાએ મારામાં ફેર પડશે અને મારે લઈને પરની અવસ્થામાં ક્યાંક, કોઈ ઠેકાણે કાંઈક ફેર પડશે એ દૃષ્ટિ સમ્યક્દૃષ્ટિની નથી. આ..હા..હા...! વાત તો થોડી છે પણ એની ગંભીરતા ઘણી સમાડી !! આ..હા..હા...!

'**દ્રવ્યનું સ્વરૂપ જ આવું ઉભયાત્મક...**' (અર્થાત્) સામાન્ય અને વિશેષસ્વરૂપ જ ઈ છે. '**દ્રવ્યના અનન્યપણામાં અને અન્યપણામાં...**' તે તે પર્યાય તે પહેલી નહોતી માટે થઈ એ અપેક્ષાએ અન્ય અન્ય (છે) અને તે તે પર્યાય તે દ્રવ્યની સાથે અનન્ય છે. એ બન્નેમાં વિરોધ નથી. અન્યપણું પણ કહેવાય છે અને અનન્યપણું પણ કહેવાય છે. પહેલી નહોતી અને બીજી થઈ અને તે કાળે – સિદ્ધ(પર્યાય) વખતે નરકગતિ કે મનુષ્યગતિ નથી કે મનુષ્યગતિ વખતે સિદ્ધગતિ નથી તેથી અન્ય અન્ય કહેવાય છે. છતાં તે અન્ય અન્ય (પર્યાય) અનન્ય છે (અર્થાત્) એ દ્રવ્યથી તે વિશેષ અનન્ય છે. આહા..હા...! સમજાય છે કાંઈ ? આવું સ્વરૂપ ! બાયુંને બિચારાને વખત મળે નહિ, જિંદગીયું ચાલી જાય છે. આહા..હા...! મનુષ્યપણાનું આયુષ્ય છે (એ તો) જેટલું છે એટલું જ છે. જેટલો કાળ દેહમાં રહેવાનું વિશેષપણું પોતાને કારણે છે તેટલો કાળ રહેશે. આયુષ્યને કારણે કહેવું એ પણ એક નિમિત્ત (કથન) છે. આહા..હા...! એ સ્થિતિમાં પોતાની સામાન્ય-વિશેષ દ્રવ્યશક્તિ પરથી જુદી જો સંભાળી નહિ અને પરને લઈને કંઈ પણ મારામાં ફેરફાર થાય છે અને મારાથી પરમાં કાંઈ ફેરફાર થાય છે (એવી માન્યતા ચાલુ રહી ગઈ તો) એનું પરિભ્રમણ નહિ મટે, પ્રભુ ! આહા..હા...! એના ભવભ્રમણના ચક્રો વિપરીત દૃષ્ટિને લઈને નહિ મટે. આ..હા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અહીં કહે છે, (દ્રવ્ય) **'આવું ઉભયાત્મક હોવાથી દ્રવ્યના અનન્યપણામાં...'** અનન્ય (એટલે) ઈ પર્યાય દ્રવ્યથી અનન્ય જ છે. **'અને અન્યપણામાં...'** પહેલી નહોતી અને અન્ય થઈ છે એથી અન્ય પણ કહેવાય અને અનન્ય પણ કહેવાય.

'જેમકે, મરીચિ અને મહાવીરસ્વામી...' 'ૠષભદેવ' ભગવાન વખતે 'મરીચિ'નો જીવ. આહા..હા...! અને 'મહાવીરસ્વામી'. **'મરીચિ અને શ્રી મહાવીરસ્વામીનું જીવસામાન્યની અપેક્ષાએ અનન્યપણું...'** છે. ભિન્ન ભિન્ન નથી, અનન્યપણું છે પણ **'જીવના વિશેષોની અપેક્ષાએ અન્યપણું...'** છે. ક્યાં 'મરીચિ'ની પર્યાય અને ક્યાં ભગવાનની પર્યાય ! જીવ તો ઈ જ છે. જીવસામાન્ય એટલે કાયમ રહેનારાની અપેક્ષાએ અનન્યપણું છે પણ જીવના વિશેષોની અપેક્ષાએ અન્યપણું (છે). ક્યાં 'મરીચિ'ની પર્યાય અને ક્યાં ભગવાનની પર્યાય ! એ અન્ય અન્ય પણ છે. એ વસ્તુના સ્વરૂપની સ્થિતિમાં છે, કોઈ પરની અપેક્ષા એમાં છે નહિ. આ..હા...! (એ રીતે) **'કોઈ પ્રકારનો વિરોધ નથી.'**

'દ્રવ્યાર્થિકનયરૂપી એક ચક્ષુથી જોતાં દ્રવ્યસામાન્ય જ જણાય છે...' પર્યાયને જોનારી આંખને બંધ કરીને દ્રવ્યને જોવાની જે આંખ (છે તે) ઊઘડે, (તેને) ઊઘાડે તો દ્રવ્યસામાન્ય જણાય છે. **'તેથી દ્રવ્ય અનન્ય અર્થાત્ તેનું તે જ ભાસે છે...'** દ્રવ્યાર્થિક (ચક્ષુથી જોતાં) તો અનંત અનંત કાળમાં તેનું તે જ ભાસે છે. **'અને પર્યાયાર્થિકનયરૂપી બીજા એક ચક્ષુથી જોતાં દ્રવ્યના પર્યાયોરૂપી વિશેષો જણાય છે...'** વિશેષમાં તફાવત, મોટો તફાવત ! **'તેથી દ્રવ્ય અન્ય–અન્ય ભાસે છે.'** ક્યાં 'મરીચિ'ની પર્યાય અને ક્યાં તીર્થંકર કેવળીની પર્યાય ! આહા..હા...! ક્યાં નિગોદના એક અક્ષરના અનંતમા ભાગની પર્યાય... આ..હા...! અને (ક્યાં) એ જીવ (ત્યાંથી) નીકળીને મનુષ્ય થઈને આઠ વર્ષે કેવળ(જ્ઞાન) પામે ! આ..હા..હા...! સામાન્યની અપેક્ષાએ એનો એ જીવ, પણ વિશેષની અપેક્ષાએ તો (મોટો તફાવત) ! આ..હા..હા...! નિગોદમાં અક્ષરના અનંતમા ભાગનો ઉઘાડ (હોય) અને ત્યાંથી (નીકળીને) મનુષ્ય થાય. કારણ કે ત્યાં પણ શુભભાવ છે, પર્યાયમાં શુભભાવ છે અને શુભભાવ વખતે એ આત્મા (તેમાં) તન્મય છે. આહા..હા...! અને એના ફળ તરીકે જ્યારે મનુષ્યપણું થાય છે, એ મનુષ્યપણામાં વિશેષદશા (પ્રગટ થાય છે). ત્યાં ક્યાં અક્ષરનો અનંતમો ભાગ અને અહીંયાં આઠ વર્ષે અંતર્મુખ જ્યાં નજર કરે છે... આ..હા..હા...! જ્યાં ભગવાન પૂર્ણ સામર્થ્યના સ્વભાવથી ભરેલો ભગવાન ! (એની ઉપર) અંતર્મુખ નજર કરે છે ત્યાં કેવળ(જ્ઞાન) થાય છે ! આ..હા..હા...! આવી વાત છે. વીતરાગનો માર્ગ કોઈ અલૌકિક છે ! લોકોએ આમ સામાન્ય જાણે સાધારણ હોય.. આ દયા પાળવી, આ ઇચ્ઝામી પડિકમ્મા (કરવા), સામાયિક કરવી ને પૌષધ કરવા ને પ્રતિક્રમણ કરવા ને લીલોતરી ન ખાવી ને ચોવિહાર કરવો, અપવાસ કરવો ને એ બધું સંવર અને

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ધર્મ ! વ્રત કરવા એ સંવર અને આ તપ–અપવાસ કરવા એ નિર્જરા ! અરે..રે...! ક્યાંનું ક્યાં (લગાડી દીધું), પ્રભુ !

વીતરાગ સર્વજ્ઞદેવ પરમાત્મા ! એણે કહેલો દ્રવ્યનો અને પર્યાયનો સ્વભાવ (આવો છે). ભલે ભિન્ન ભિન્ન પર્યાય હોય છતાં દ્રવ્યની અપેક્ષાએ પર્યાય પોતે અન્ય અન્ય નથી, અનન્ય છે. પર્યાયની અપેક્ષાએ પહેલી નહોતી અને થઈ એટલે અન્ય પણ કહેવાય. પણ એને ને એને અને એમાંને એમાં. આ..હા..હા...!

અબજોપતિ ખમા ખમા થતો હોય, તળાઈએ બેઠો હોય, દુકાને ગાદીએ બેઠો હોય, પચીસ-પચાસ નોકરો હોય... આહા..હા...! (એ) આમ ફૂ.. થઈ જાય... મરીને સાતમી નરકે જાય ! આ..હા..હા...! પર્યાયમાં ઈ અપેક્ષાએ અન્ય અન્ય છે. અનેરી પર્યાય ! ક્ષણમાં અનેરી, ક્ષણમાં અનેરી...! આહા..હા...! છતાં આત્માની સાથે અનેરી નથી. આત્મા સાથે તો પર્યાય અનન્ય જ છે. આહા..હા...! આત્મા જ એમાં વર્તે છે. આ..હા..હા...!

'પર્યાયાર્થિકનયરૂપી બીજા એક ચક્ષુથી જોતાં દ્રવ્યના પર્યાયોરૂપી વિશેષો જણાય છે તેથી દ્રવ્ય અન્ય–અન્ય ભાસે છે.' જોયું ? પર્યાયથી જોવે તો અન્ય અન્ય ભાસે છે, દ્રવ્યથી જોવે તો અનન્ય છે અને દ્રવ્યથી એની પર્યાય જોવે તોપણ એ અનન્ય જ છે. પર્યાયથી દ્રવ્ય કાંઈ જુદું નથી. આહા..હા...!

'બન્ને નયોરૂપી બન્ને ચક્ષુઓથી જોતાં...' વસ્તુ સામાન્ય ધ્રુવ પણ છે અને વિશેષ પર્યાય પણ છે. (એમ) **'બન્ને જણાય છે તેથી દ્રવ્ય અનન્ય તેમ જ અન્ય–અન્ય બન્ને ભાસે છે.'**

'હવે સર્વ વિરોધને દૂર કરનારી સપ્તભંગી...' આ સપ્તભંગી જૈનદર્શનનો પ્રાણ છે ! 'પંચાસ્તિકાય'માં સપ્તભંગી છે પણ એ પ્રમાણની સપ્તભંગી છે અને આ નયની સપ્તભંગી છે. સમજાણું કાંઈ ? ભાષા તો એની એ હોય, પણ કહેનારની અપેક્ષાએ આશયથી પ્રમાણ અને નય(માં) ફેર પડે. કહેનારનો આશય એ હોય (કે), સ્વચતુષ્ટયથી છે – એમ કહીને દ્રવ્યના સામાન્ય-વિશેષ બન્નેનું જ્ઞાન કરવું હોય તો એ પ્રમાણ થયું અને અહીંયાં નય(ની) સપ્તભંગી (છે). પોતે સ્વચતુષ્ટયથી છે, એટલું પહેલું (બતાવવું છે). જુઓ !

'હવે સર્વ વિરોધને દૂર કરનારી સપ્તભંગી પ્રગટ કરે છે :–'

अत्थि त्ति य णत्थि त्ति य हवदि अवत्तव्वमिदि पुणो दव्वं।
पज्जाएण दु केण वि तदुभयमादिट्ठमण्णं वा।।११५।।

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथ सर्वविप्रतिषेधनिषेधिकां सप्तभङ्गीमवतारयति -

अत्थि त्ति य णत्थि त्ति य हवदि अवत्तव्वमिदि पुणो दव्वं।
पज्जाएण दु केण वि तदुभयमादिट्ठमण्णं वा।।११५।।
अस्तीति च नास्तीति च भवत्यवक्तव्यमिति पुनर्द्रव्यम्।
पर्यायेण तु केनचित् तदुभयमादिष्टमन्यद्वा।।११५।।

स्यादस्त्येव १, स्यान्नास्त्येव २, स्यादवक्तव्यमेव ३, स्यादस्तिनास्त्येव ४,

एवं सदुत्पादासदुत्पादकथनेन प्रथमा, सदुत्पादविशेषविवरणरूपेण द्वितीया, तथैवासदुत्पादविशेष-विवरणरूपेण तृतीया, द्रव्यपर्याययोरेकत्वानेकत्वप्रतिपादनेन चतुर्थीति सदुत्पादासदुत्पादव्याख्यान-मुख्यतया गाथाचतुष्टयेन सप्तस्थलं गतम्। अथ समस्तदुर्नयैकान्तरूपविवादनिषेधिकां नयसप्तभङ्गीं विस्तारयति - **अत्थि त्ति य** स्यादस्त्येव। स्यादिति कोऽर्थः। कथंचित्। कथंचित्कोऽर्थः।

હવે સર્વ વિરોધને દૂર કરનારી સપ્તભંગી પ્રગટ કરે છે :–

અસ્તિ, તથા છે નાસ્તિ, તેમ જ દ્રવ્ય અણવક્તવ્ય છે,
વળી ઉભય કો પર્યાયથી, વા અન્યરૂપ કથાય છે. ૧૧૫.

અસ્તિ, તથા છે નાસ્તિ, તેમ જ દ્રવ્ય અણવક્તવ્ય છે,
વળી ઉભય કો પર્યાયથી, વા અન્યરૂપ કથાય છે. ૧૧૫.

આ 'પંચાસ્તિકાય'માં આવે છે. **ટીકા :–** '**દ્રવ્ય (૧) 'સ્યાત્...**' (સ્યાત્ એટલે) કથંચિત્; કોઈ પ્રકારે; કોઈ અપેક્ષાએ (દરેક દ્રવ્ય સ્વચતુષ્ટયની અપેક્ષાએ–સ્વદ્રવ્ય, સ્વક્ષેત્ર, સ્વકાળ અને સ્વભાવની અપેક્ષાએ–'અસ્તિ' છે). આહા..હા...! દરેક આત્મા – ચાહે તો અભવિનો હો કે ભવિનો કે પરમાણુ હોય કે સ્કંધ (હોય), પણ એ સ્કંધનો પરમાણુ પણ સ્વચતુષ્ટયથી છે.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

स्यादस्त्यवक्तव्यमेव ५, स्यान्नास्त्यवक्तव्यमेव ६, स्यादस्तिनास्त्यवक्तव्यमेव ७, स्वरूपेण १, पररूपेण २, स्वपररूपयौगपद्येन ३, स्वपररूपक्रमेण ४, स्वरूपस्वपररूपयौगपद्याभ्यां ५, पररूपस्वपररूपयौगमद्याभ्यां ६, स्वरूपपररूपस्वपररूपयौगपद्यैः ७, आदिश्यमानस्य स्वरूपेण सतः, पररूपेणासतः, स्वपररूपाभ्यां युगपद्वक्तुमशक्यस्य, स्वपररूपाभ्यां क्रमेण सतोऽसतश्च, स्वरूपस्वपररूपयौगपद्याभ्यां सतो वक्तुमशक्यस्य च, पररूपस्वपररूपयौगपद्याभ्यामसतो वक्तुमशक्यस्य च, स्वरूपपररूपस्वपररूपयौगपद्यैः सतोऽसतो वक्तुमशक्यस्य चानन्तधर्मणो द्रव्यस्यैकैकं धर्ममाश्रित्य विवक्षिताविवक्षितविधिप्रतिषेधाभ्यामवतरन्ती सप्तभङ्गिकैवकारविश्रान्तमश्रान्तसमुच्चार्यमाणस्यात्कारामोघमन्त्रपदेन समस्तमपि विप्रतिषेधविषमोहमुदस्यति।।११५।।

विवक्षितप्रकारेण स्वद्रव्यादिचतुष्टयेन। तच्चतुष्टयं शुद्धजीवविषये कथ्यते। शुद्धगुणपर्यायाधारभूतं शुद्धात्मद्रव्यं द्रव्यं भण्यते, लोकाकाशप्रमिताः शुद्धासंख्येयप्रदेशाः क्षेत्रं भण्यते, वर्तमानशुद्धपर्यायरूपपरिणतो वर्तमानसमयः कालो भण्यते, शुद्धचैतन्यं भावश्चेत्युक्तलक्षणद्रव्यादिचतुष्टय इति प्रथमभङ्गः १। **णत्थि त्ति य** स्यान्नास्त्येव। स्यादिति कोऽर्थः। कथंचिद्विवक्षितप्रकारेण

અન્વયાર્થ :– **[द्रव्यं]** દ્રવ્ય **[अस्ति इति च]** કોઈ પર્યાયથી 'અસ્તિ', **[नास्ति इति च]** કોઈ પર્યાયથી 'નાસ્તિ' **[पुनः]** અને **[अवक्तव्यम् इति भवति]** કોઈ પર્યાયથી 'અવક્તવ્ય' છે; **[केनचित् पर्यायेण तु तदुभयं]** વળી કોઈ પર્યાયથી 'અસ્તિ-નાસ્તિ' **[वा]** અથવા **[अन्यत् आदिष्टम्]** કોઈ પર્યાયથી અન્ય ત્રણ ભંગરૂપ કહેવામાં આવે છે.

(અર્થાત્) પોતાના દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવથી છે. સ્કંધમાં પણ સ્કંધને લઈને પરમાં એકમેક થઈ ગયો છે એમ નથી. આમાં (–હાથમાં) પરમાણુ છે એ આમાં ભેગો થઈ ગયો છે એમ નથી, ભિન્ન છે. સ્વચતુષ્ટયથી અસ્તિ છે. એ બીજાના સંબંધમાં આવ્યો માટે અસ્તિ છે એમ નથી. આમાં સિદ્ધનું ઉતાર્યું છે. છે ને ? સ્વદ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવથી અસ્તિ છે. (મૂળ પુસ્તકમાં નીચે ફૂટનોટમાં છે).

'શુદ્ધ જીવનું સ્વચતુષ્ટય આ પ્રમાણે છે : શુદ્ધ ગુણ-પર્યાયોના આધારભૂત...' શુદ્ધ ગુણ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

परद्रव्यादिचतुष्टयेन २। **हवदि भवति।** कथंभूतम्। **अवत्तव्वमिदि** स्यादवक्तव्यमेव। स्यादिति कोऽर्थः। कथंचिद्विवक्षितप्रकारेण युगपत्स्वपरद्रव्यादिचतुष्टयेन ३। स्यादस्ति, स्यान्नास्ति, स्यादवक्तव्यं, स्यादस्तिनास्ति, स्यादस्त्येवावक्तव्यं, स्याननास्त्येवावक्तव्यं, स्यादस्तिनास्त्येवावक्तव्यम्। **पुणो** पुनः इत्थंभूतम् किं भवति। **दव्वं** परमात्मद्रव्यं कर्तृ। पुनरपि कथंभूतं भवति। **तदुभयं** स्यादस्तिनास्त्येव। स्यादिति कोऽर्थः। कथंचिद्विवक्षितप्रकारेण क्रमेण स्वपरद्रव्यादिचतुष्टयेन ४। कथंभूतं सदित्थमित्थं भवति। **आदिट्ठं** आदिष्टं विवक्षितं सत्। केन कृत्वा। **पज्जाएण दु** पर्यायेण तु, प्रश्नोत्तररूपनयविभागेन तु। कथंभूतेन। **केण वि** केनापि विवक्षितेन नैगमादिनयरूपेण। **अण्णं वा** अन्यद्वा संयोगभङ्गत्रयरूपेण। तत्कथ्यते - स्यादस्त्येवावक्तव्यं।

ટીકા :– દ્રવ્ય (૧) 'સ્યાત્ અસ્તિ જ' છે, સ્વરૂપની અપેક્ષાએ; (૨) 'સ્યાત્ નાસ્તિ જ' છે, પરરૂપની અપેક્ષાએ; (૩) 'સ્યાત્ અવક્તવ્ય જ' છે, સ્વરૂપ-પરરૂપના યુગપદ્‌પણાની અપેક્ષાએ; (૪) 'સ્યાત્ અસ્તિ-નાસ્તિ જ' છે, સ્વરૂપ-પરરૂપના ક્રમની અપેક્ષાએ; (૫) 'સ્યાત્ અસ્તિ-અવક્તવ્ય જ' છે, સ્વરૂપની અને સ્વરૂપ-પરરૂપના યુગપદ્‌પણાની અપેક્ષાએ; (૬) 'સ્યાત્ નાસ્તિ-અવક્તવ્ય જ' છે, પરરૂપની અને સ્વરૂપ-પરરૂપના યુગપદ્‌પણાની અપેક્ષાએ; (૭) 'સ્યાત્ અસ્તિ-નાસ્તિ-અવક્તવ્ય જ' છે, સ્વરૂપની, પરરૂપની અને સ્વરૂપ-પરરૂપના યુગપદ્‌પણાની અપેક્ષાએ.

અને શુદ્ધ પર્યાયના આધારભૂત 'શુદ્ધાત્મદ્રવ્ય તે દ્રવ્ય છે;...' તે દ્રવ્ય છે. સ્વથી દ્રવ્ય છે. 'લોકાકાશપ્રમાણ શુદ્ધ અસંખ્ય પ્રદેશો તે ક્ષેત્ર છે;...' સ્વક્ષેત્રથી છે. આહા..હા...! જ્યાં સિદ્ધ ભગવાન બિરાજે છે એ સિદ્ધ ભગવાનના પેટમાં પણ અનંતા નિગોદના જીવ છે પણ તે સ્વચતુષ્ટયથી છે, સિદ્ધને લઈને નહિ અને સિદ્ધ સ્વચતુષ્ટયથી છે એ નિગોદમાં અંદર અનંતા જીવ પડ્યા છે, જેટલામાં સિદ્ધ છે તેટલામાં અનંતા જીવ પડ્યા છે છતાં એના દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવથી સિદ્ધ ભગવાન છે. એ નિગોદના જીવને લઈને કંઈપણ અંદર છે એમ નથી. આહા..હા...!

એની ગંભીરતા મગજમાં આવવી જોઈએ. એમ સાધારણ માને તો (કાંઈ ન થાય). એમ તો અગિયાર અંગ ભણી ગયો છે તો એમાં આવ્યું છે ને ? દ્રવ્યને સ્પર્શે. દ્રવ્યને સ્પર્શીને ચતુર્ભંગીનું અસ્તિત્વ (સમજે). આહા..હા...! પરનું અડવું, સ્પર્શવું છોડી દઈને, અમસ્તુ પણ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

स्यादिति कोऽर्थः। कथंचित् विवक्षितप्रकारेण स्वद्रव्यादिचतुष्टयेन युगपत्स्वपरद्रव्यादिचतुष्टयेन च ५। स्यान्नास्त्येवावक्तव्यं। स्यादिति कोऽर्थः। कथंचित् विवक्षितप्रकारेण परद्रव्यादिचतुष्टयेन युगपत्स्वपरद्रव्यादिचतुष्टयेन च ६। स्यादस्तिनास्त्येवावक्तव्यं। स्यादिति कोऽर्थः। कथंचित् विवक्षितप्रकारेण क्रमेण स्वपरद्रव्यादिचतुष्टयेन युगपत्स्वपरद्रव्यादिचतुष्टयेन च ७। पूर्वं **पञ्चास्तिकाये** स्यादस्तीत्यादिप्रमाणवाक्येन प्रमाणसप्तभङ्गी व्याख्याता, अत्र तु स्यादस्त्येव, यदेवकारग्रहणं तन्नयसप्तभङ्गीज्ञापनार्थमिति भावार्थः। यथेदं नयसप्तभङ्गीव्याख्यानं शुद्धात्मद्रव्ये दर्शितं तथा यथासंभवं सर्वपदार्थेषु द्रष्टव्यमिति।।११५।।

દ્રવ્યનું કથન કરવામાં આવતાં, (૧) જે સ્વરૂપે 'સત્' છે, (૨) જે પરરૂપે 'અસત્' છે, (૩) જે સ્વરૂપે અને પરરૂપે યુગપદ્ 'કથાવું અશક્ય' છે, (૪) જે સ્વરૂપે અને પરરૂપે ક્રમથી 'સત્ અને અસત્' છે, (૫) જે સ્વરૂપે અને સ્વરૂપ-પરરૂપના યુગપદ્પણે 'સત્ અને કથાવું અશક્ય' છે, (૬) જે પરરૂપે અને સ્વરૂપ-પરરૂપના યુગપદ્પણે 'અસત્ અને કથાવું અશક્ય' છે તથા (૭) જે સ્વરૂપે, પરરૂપે અને સ્વરૂપ-પરરૂપના યુગપદ્પણે 'સત્, અસત્ અને કથાવું અશક્ય' છે–એવું જે અનંત ધર્મોવાળું દ્રવ્ય તેના એક એક ધર્મનો આશ્રય કરીને વિવક્ષિત-અવિવક્ષિતના વિધિનિષેધ વડે પ્રગટ થતી સપ્તભંગી સતત સમ્યક્ રીતે ઉચ્ચારવામાં આવતા 'સ્યાત્'કારરૂપી અમોઘ મંત્રપદ વડે, 'જ'કારમાં રહેલા સઘળાય વિરોધવિષના મોહને દૂર કરે છે. ૧૧૫.

પરને અડી શકતો નથી, માન્યતા હતી, પણ તે છોડી દઈને સ્વદ્રવ્યના ચતુષ્ટયને સ્પર્શે. સ્વદ્રવ્યને સ્પર્શે, સ્વ અસંખ્યપ્રદેશી ક્ષેત્રને સ્પર્શે, સ્વકાળને – પર્યાયને સ્પર્શે અને સ્વભાવને સ્પર્શે.

'શુદ્ધ ગુણ-પર્યાયોના આધારભૂત શુદ્ધાત્મદ્રવ્ય તે દ્રવ્ય છે; લોકાકાશપ્રમાણ શુદ્ધ અસંખ્ય પ્રદેશો તે ક્ષેત્ર છે; શુદ્ધપર્યાયરૂપે પરિણત વર્તમાન સમય તે કાળ છે;...' અહીં તો અત્યારે એ લેવું છે ને ? નહિતર 'કળશટીકા'માં તો બીજું લીધું છે કે, ત્રિકાળી વસ્તુ તે સ્વકાળ છે અને એક સમયનો એનો પર્યાય છે તે પરકાળ છે. આહા..હા...! ત્યાં આગળ પોતામાં ભેદ પાડીને અભેદની વાત કરવી છે અને અહીં પરથી જુદું પાડીને પોતાનું જેવું સ્વરૂપ છે એથી એના સ્વકાળમાં એની વર્તમાનની પર્યાય આવી અને ૧૫૨ કળશમાં સ્વકાળમાં ત્રિકાળ (–સ્વરૂપ) આવ્યો. આહા..હા...!

આ બધું સમજીને શું કરવું શું પણ ? બાપુ ! આ સમજીને વીતરાગતા પ્રગટ કરવી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

છે. અને એ ત્રિકાળની અપેક્ષાએ પોતાના સ્વદ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવ છે, એ તો દ્રવ્ય છે તે તે છે, ક્ષેત્ર છે એ તે છે, કાળ છે એ તે છે, ભાવ છે એ તે છે. (ત્યાં) અંતર્મુખ થતાં, પૂર્ણ દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવનો સ્વીકાર થતાં જે સત્યદર્શન પ્રગટ થાય, અનુભવ પ્રગટ થાય એ આ બધું જાણવામાં એનું તાત્પર્ય તો આ છે. આ..હા..હા...! એ વિના થોથાં છે. પરિભ્રમણ નહિ મટે, પ્રભુ ! આહા..હા...! બહારમાં લોકો એમ માનશે કે, આહા..હા...! આ બહુ ધર્મી છે ને આ છે... દુનિયા માને પણ અંતરની વસ્તુ અનુભવ્યા વિના એના ભવના અંત નહિ આવે. આહા..હા...! 'શુદ્ધ ચૈતન્ય તે ભાવ છે.' છે ને ?

'**દ્રવ્ય (૧) 'સ્યાત્ અસ્તિ જ' છે,...**' એ શુદ્ધ ઉપર ઉતાર્યું. 'સ્યાત્' અસ્તિ, 'સર્વથા' અસ્તિ છે એમ પણ નહિ. સર્વથા ભાવસ્વરૂપ જ છે એમ નહિ. પરથી અભાવસ્વરૂપ પણ છે. નાસ્તિસ્વરૂપ પણ છે. અભાવસ્વરૂપ એટલે નાસ્તિસ્વરૂપ. એ પણ એનું સ્વરૂપ છે. આહા..હા...! સ્યાત્ નામ કોઈ અપેક્ષાએ એટલે પોતાની અપેક્ષાએ અસ્તિ જ છે. '**સ્વરૂપની અપેક્ષાએ;...**' કોઈ અપેક્ષાએ એટલે ઈ – સ્વરૂપની અપેક્ષાએ. પોતાનું જે સ્વરૂપ છે ભગવાનઆત્મા...! અહીં તો છએ દ્રવ્યની વાત છે છતાં આત્મામાં એને ઉતારી શકાય. સ્વરૂપની અપેક્ષાએ ભગવાનઆત્મા અસ્તિ છે, સત્તા છે, હોવાપણે છે, ભાવપણે છે. આહા..હા...! સ્વ અપેક્ષાએ – પોતાના સ્વરૂપની અપેક્ષાએ ભગવાન અસ્તિપણે છે, મોજૂદગીપણે છે, હયાતીપણે છે એ સ્યાત્ (અસ્તિ છે). સર્વથા અસ્તિપણે છે એમ નહિ. જો સર્વથા અસ્તિપણે હોય તો પોતે પણ અસ્તિ છે અને પર પણ અસ્તિ એમ થઈ જાય. આહા..હા...!

'**(૨) 'સ્યાત્ નાસ્તિ જ' છે, પરરૂપની અપેક્ષાએ;...**' આહા..હા...! અભાવસ્વરૂપ છે. ૪૭ (શક્તિમાં) એક 'અભાવ' નામનો ગુણ પણ લીધો છે. ભાવ નામનો ગુણ છે – અસ્તિત્વ – સત્તા (છે) એમ અભાવસ્વરૂપ એનો ગુણ છે, નાસ્તિરૂપ (ગુણ છે). પર દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવ, તીર્થંકરના દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવની પણ આ દ્રવ્યમાં નાસ્તિ છે. આ..હા..હા...! ભગવાનની વાણી અને ભગવાન કેવળજ્ઞાની પોતે એની આ આત્મામાં નાસ્તિ છે. આહા..હા...! સ્યાત્ એટલે અપેક્ષાએ. જો સર્વથા નાસ્તિ કહે તો ભાવરૂપ અસ્તિ છે એ વાત નથી રહેતી. સર્વથા અસ્તિ કહે તો પરનો અભાવ છે ઈ નથી રહેતું અને સર્વથા નાસ્તિ કહે તો સ્વથી અસ્તિ છે ઈ નથી રહેતું. આ..હા..હા...!

'**સ્યાત્ નાસ્તિ જ' છે,...**' એમ શબ્દ છે ને ? '**સ્યાત્ અસ્તિ જ' છે, સ્વરૂપની અપેક્ષાએ;...**' સ્યાત્ અસ્તિ **જ** છે. સ્વસ્વરૂપની અપેક્ષાએ **છે જ** અને પરસ્વરૂપની અપેક્ષાએ **નથી જ**. આહા..હા...! પંચપરમેષ્ઠીના આત્માની અપેક્ષાએ આ આત્મા નથી. સમજાય છે કાંઈ ? '**સ્યાત્ નાસ્તિ જ' છે,...**' સ્યાત્ કહ્યું ત્યાં એકાંત આવી જાય છે એટલે પછી '**જ**' પણ કીધું. સ્યાત્

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

'જ' એમ. અપેક્ષાથી પરદ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવના જે પદાર્થો (છે) તેનાથી ભગવાન તો નાસ્તિસ્વરૂપ છે, પરના અભાવસ્વરૂપ છે. એ પરને લઈને અભાવસ્વરૂપ છે (એમ નહિ) પોતાનો અભાવસ્વરૂપ ગુણ છે. જેવો અસ્તિ ભાવસ્વરૂપ ગુણ છે એવો જ એનો એક અભાવસ્વભાવરૂપ ગુણ છે પણ એ અભાવ પણ સ્યાત્ નાસ્તિ છે તે અપેક્ષાએ (છે). નહિતર પાછું અસ્તિપણું ઊડી જાય. સર્વથા નાસ્તિ કહે તો અસ્તિપણું ઊડી જાય છે, સર્વથા અસ્તિપણું કહે તો પરના અભાવરૂપ નાસ્તિપણું ઊડી જાય છે. આ..હા..હા...! આમાં દયા પાળો, અહિંસા (પાળો), વ્રત પાળો, અપવાસ કરો... (ઈ તો) ક્યાંય રહ્યું. ઈ તો વિકલ્પની વાતું છે. આહા..હા...!

ત્રીજો બોલ. '(૩) **'સ્યાત્ અવક્તવ્ય જ' છે,...'** (અવક્તવ્ય એટલે) કહી શકાય નહિ એવું. કેમ ? (કેમકે) સ્યાત્ અસ્તિ છે એમ કીધું, પોતાથી છે અને પરથી નથી, એ બેપણું એકસાથે તો કહી શકાય નહિ. આહા..હા...! (મૂળ પુસ્તકમાં અવક્તવ્યનો અર્થ ફૂટનોટમાં આપેલ છે) 'કહી શકાય નહિ એવું. (એકીસાથે સ્વરૂપ તેમ જ પરરૂપની અપેક્ષાએ દ્રવ્ય કથનમાં આવી શકતું નથી તેથી 'અવક્તવ્ય' છે).' છે ? પોતે છે, પરથી નથી બન્ને એકસાથે છે. પોતે છે એ પહેલું (છે અને) પરથી નથી એ પછી (છે) એમ નથી. તેમ જ સ્વથી છે તે જ કાળે પરથી નથી અને જે કાળે પરથી નથી તે જ કાળે સ્વથી છે. આહા..હા...! આમાં નિવૃત્તિ લીધેલી દીકરીઓને તો ઠીક પણ નિવૃત્તિ ન હોય એનું શું કરવું આમાં ? આવી વાતું ! આહા..હા...! અને (આ સમજ્યા વિના માને કે) અમે જૈનધર્મ કરીએ છીએ. બાપુ ! જૈનધર્મ બહુ અલૌકિક છે, ભાઈ ! આ..હા...!

જેમાં અનંતા સિદ્ધોની પણ નાસ્તિ ! પણ 'સર્વથા' નાસ્તિ એમ નહિ. (જો એમ હોય તો) પોતાનું અસ્તિપણું પણ નાસ્તિપણું થઈ જાય છે. આહા..હા...! **'સ્યાત્ અવક્તવ્ય જ' છે,...'** શી રીતે ? **'સ્વરૂપ-પરરૂપના યુગપદ્‌પણાની અપેક્ષાએ;...'** સ્વરૂપ છે, પરરૂપે નથી ઈ બન્ને યુગપદ્ છે – એકસાથે છે અને એકસાથે હોવાથી બન્નેનું એકસાથે કહેવું બની શકતું નથી. તેથી તેને અવક્તવ્ય કહેવામાં આવ્યું છે.

ચોથો. '(૪) **'સ્યાત્ અસ્તિ-નાસ્તિ જ' છે,...'** પોતાથી છે, પરથી નથી એવું એકસાથે છે. **'સ્વરૂપ-પરરૂપના ક્રમની અપેક્ષાએ;...'** એમ લીધું. પહેલું સ્વરૂપથી અસ્તિત્વ, (બીજું) પરથી નાસ્તિ, પછી સ્વરૂપ અને પરરૂપ બન્ને એકસાથે કહી શકાય નહિ એમ લીધું, અવક્તવ્ય લીધું. સ્વરૂપથી અસ્તિ, પરરૂપથી નાસ્તિ એ બન્ને એકસાથે છે તેથી તે સ્વરૂપ અને પરરૂપની અપેક્ષાએ અસ્તિ-નાસ્તિ (છે). છે ? આહા..હા...!

સ્યાત્ – કોઈ અપેક્ષાએ એટલે પોતાની અપેક્ષાએ અસ્તિ છે, પરની અપેક્ષાએ નાસ્તિ છે એવું **'સ્વરૂપ-પરરૂપના ક્રમની અપેક્ષાએ;...'** અસ્તિ-નાસ્તિ બન્ને પણ છે. અસ્તિ-નાસ્તિ બન્ને

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

એકસાથે છે. આ..હા..હા...! પોતાપણે પ્રભુ છે (અને) શરીર ને કર્મ ને... આહા..હા...! સ્ત્રી, કુટુંબ ને પરિવાર ને દેશથી નથી. આહા..હા...! કહે છે કે, પોતાપણે છે તે જ સમયે દીકરા ને દીકરી ને બાયડી, છોકરા ને મકાન ને આબરૂ ને પૈસાપણે નથી. આહા..હા...! જે સમયે પોતાથી છે તે જ સમયે પરથી બિલકુલ નથી. આ બધું શું કરવું ત્યારે આ બધું ? ધંધા-પાણી, પાવડર... આત્મા પાવડરપણે નથી એમ અહીં તો કહે છે. 'સ્યાત્' આત્મા આત્માપણે છે. સર્વથા છે (એમ હોય) તો તો પરથી અભાવ – નાસ્તિ છે (એમ રહેતું નથી), અભાવ થઈ જાય છે અને 'સ્યાત્' પરથી નાસ્તિ (છે). બિલકુલ પરથી નાસ્તિ – અભાવસ્વરૂપ હોય તો સ્વનું અસ્તિપણું રહેતું નથી. ઓ..હો..હો..હો...! ગંભીર વાણી છે ! આમ જુઓ તો સાદા શબ્દો છે.

એક એક વાળનો એક એક રજકણ પોતાપણે છે અને બીજા અનંતા રજકણપણે અને અનંતા આત્માપણે નથી અને પોતાપણે છે. પરથી બિલકુલ નાસ્તિ હોય તો સ્વથી અસ્તિપણું ઊડી જાય છે અને બન્ને એકસાથે છે. સ્વથી પહેલો છે અને પરથી પછી છે એમ નથી. આહા..હા...! જે સમયે સ્વથી છે તે જ સમયે પરથી નથી. આહા..હા...! તો આ બધાનું શું કરવું ? આ કારખાના ને છોકરાઓ ને (એનું શું કરવું) ? આમાં છે નહિ ને, આમાં હોય એનું કરી શકાય. અને કરવામાં (પણ) પર્યાયમાં કરાય, દ્રવ્યમાં તો (કરવાનું) કાંઈ છે નહિ. પરમાં નહિ, દ્રવ્યમાં નહિ. શું કહ્યું ઈ ? આત્મા સિવાય કોઈ પરમાં કાંઈ (કરવાનું) નહિ અને પોતાના દ્રવ્યમાં કાંઈ (કરવાનું) નહિ. દ્રવ્યમાં શું કરવું ? આ..હા..હા...! જે કાંઈ અસ્તિ-નાસ્તિપણાનો નિર્ણય (થાય છે) એ તો પર્યાયમાં (થાય) છે. આહા..હા...! દ્રવ્યમાં કાંઈ કરવાનું નથી, કાંઈ છોડવાનું નથી... આ..હા..હા...! દ્રવ્યમાં આદરવા જેવું કાંઈ (કરવાનું) નથી. આદરણીય છે એ તો પર્યાય સ્વીકારે છે એટલું. આહા..હા...! દ્રવ્યમાં કાંઈ કરવાનું છે એ નથી, તેમ પરમાં કાંઈ કરવાનું છે એ નથી. આ..હા...! આટલું બધું જૈનદર્શન...! એને કરવાનું હોય તો એની પર્યાયમાં, જે અન્ય અન્ય થાય છે, બદલે છે તેમાં તે કરવાનું થાય છે. આહા..હા...!

પ્રશ્ન :– પોતાના દીકરામાં નહિ ?

સમાધાન :– ત્યાં (દીકરો) જુદા રોટલા ખાય અને અહીં (પિતાજી) જુદા ખાય.

મુમુક્ષુ :– દીકરો અને બાપ ભેગા હોય તો તો ભેગું કરીને ખાય ને !

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ભેગા કે દી' હતા પણ ? આહા..હા...! આવી વાત છે. ભાઈ ! આ બધા કારખાના-ફારખાના, ઢીકણાં ને ફીકણાં... એમાં આત્મા નથી. રૂપિયામાં આત્મા નથી અને આત્મામાં રૂપિયા નથી. આ..હા..હા..હા...!

મુમુક્ષુ :– રૂપિયા મળે છે.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– મળતા.. ધૂળમાં પણ મળતા નથી. કોને મળે ? જે આત્મામાં નથી એ મળે ? (જો મળે) તો (રૂપિયાની આત્મામાં) અસ્તિ થઈ ગઈ. આ..હા..હા...! બાપુ ! વીતરાગનો માર્ગ અલૌકિક છે ! અને આ તો 'પ્રવચનસાર' છે ! ભગવાનની દિવ્યધ્વનિ ! એનો સાર છે. એમ ન સમજવું કે 'સમયસાર'માં જ બધું છે. એક એક શાસ્ત્રમાં અલૌકિક ગંભીરતા ભરી છે ! આ..હા..હા...! અને આ સપ્તભંગી તો જૈનદર્શનના પ્રાણ છે.

મુમુક્ષુ :– કોઈ વખત આપ કહો કે, અગિયારમી ગાથા જૈનદર્શનના પ્રાણ છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ઈ અગિયારમી ગાથામાં જ આ આવ્યું. ભૂતાર્થ છે એટલે અસ્તિપણે છું, પરથી નાસ્તિપણે છું. પર્યાયથી પણ નાસ્તિપણે છું એવું ત્યાં તો આવી જાય છે. અહીં એ છે. આહા..હા...! ઈ પ્રાણ છે એનો અર્થ ઈ છે કે, સ્વપણે ભૂતાર્થ, ભગવાન ભૂતાર્થસ્વરૂપે છે એનો આશ્રય લે. આ..હા..હા...! એને નજરમાં લે, નજરું તારી પર્યાયમાં ફર્યા કરે છે અને એ પર્યાયની નજરું પરના લક્ષમાં રહ્યા કરે છે. ઈ પરના લક્ષમાં (રહે છે) પણ પરમાં કાંઈ જાતું નથી. એ પરનું જ્ઞાન (થાય છે) એ તો આત્મામાં જ્ઞાન થાય છે. આહા..હા...! પરનું જ્ઞાન પણ નથી. એ તો જ્ઞાનની પર સંબંધીની પર્યાય પોતાની છે. આહા..હા...! એ જે પર સંબંધીની જ્ઞાનની પર્યાય છે એ પર્યાય પણ સ્વપણે અસ્તિ છે અને પરપણે નાસ્તિ છે. આહા..હા...! પર્યાય જેનું જ્ઞાન કરે છે એનું એ જ્ઞાનની પર્યાયમાં નાસ્તિપણું છે. અરે... અરે...! આ તો બહુ આઘું ગયું ! જે પર્યાય પરનું જ્ઞાન કરે છે એ પરનું એમાં નાસ્તિપણું છે, પરનું જ્ઞાન નથી. આહા..હા...! એ પર્યાયનું જ્ઞાન (છે) એ સ્વપણાના અસ્તિપણે પોતાથી છે. આ..હા..હા...! પરપણે એ જ્ઞાન છે જ નહિ. માને છે ઈ ભ્રમણા છે, મોટી ભ્રમણા ! આહા..હા...! આકરું કામ, બાપુ ! એક વસ્તુમાં બીજી વસ્તુ નથી. પર્યાયમાં બીજી (વસ્તુ) નથી. જ્ઞાનની પર્યાય પરને જાણે એમ પણ નથી.

મુમુક્ષુ :– પછી કોઈ દીકરા કામ નહિ કરે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– કોણ કરતું હતું ? જડ છે એ તો. કોણ કરે છે ? દીકરા કોના ? અને બાપ કોના ? દીકરાના આત્મામાં બાપના આત્માની નાસ્તિ છે અને બાપના આત્મામાં દીકરાના આત્માની નાસ્તિ છે. હવે નાસ્તિ છે એમાં એનું અસ્તિત્વ ક્યાંથી લાવવું ? આહા..હા...! અરે..રે...!

વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમાત્માનું એક એક વાક્ય ભેદજ્ઞાન કરાવે છે. આહા..હા...! (તું) સ્વપણે છો, પરપણે નથી (એમ કહીને) ભેદ કરાવ્યો, જુદા(પણાનો) અભ્યાસ કરાવ્યો. જુદાનો અભ્યાસ કરીને સ્વમાં રહે. આ..હા..હા...! એકાંત લાગે. બીજું શું થાય ? બાપુ ! આ..હા..હા...! એકલો ટળવળે. આવે છે ને ગાથા ? 'એકલો મરી, એકલો જીવી,...' વ્યાધિ આવી હોય (ત્યારે)

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

એકલો (વ્યાધિને વેદે). વ્યાધિને વેદતો નથી, દ્વેષને વેદે છે. વ્યાધિની તો એની પર્યાયમાં નાસ્તિ છે. શરીરની વ્યાધિની જે દશા છે એ આત્માની પર્યાયમાં તો નાસ્તિ છે. આહા..હા...! નાસ્તિ છે એનું વેદન કેમ હોય ? પણ તેના પ્રત્યે અણગમો થઈને દ્વેષ કરે છે એની એ પર્યાયમાં અસ્તિ છે અને વ્યાધિની નાસ્તિ છે. આ..હા..હા...! વીતરાગમાર્ગ બહુ ઝીણો, પ્રભુ ! અત્યારે તો બધે ગોટા ઊઠ્યા છે. સાચી વાત બહાર આવી ત્યારે (એમ કહેવા લાગ્યા) 'એકાંત છે... એકાંત છે ! 'કાનજી'નો પંથ એકાંત છે.' પંથ ક્યાં હતો ? બાપા ! આ તો પરમાત્મા છે એનો પંથ છે. આહા..હા...! ભાઈ ! તું શાંતિથી સાંભળ અને સમજ. ઈ સાંભળવાની પણ જેમાં નાસ્તિ છે. આહા..હા...! ભગવાનઆત્મામાં એની પર્યાયમાં સાંભળવાની ભાષાનો પણ અભાવ છે, ભાષાની પણ નાસ્તિ છે. આ..હા..હા...!

પેલું બતાવ્યું હતું ને ? ભાઈ ! 'સર્વજ્ઞની વાણી અનુસાર જે પ્રકારે સમજે...' એવી ભાષા લીધી છે. બીજી ગાથામાં. ('સમયસાર કળશ' બીજો કળશ) વાણી કંઈ સમજતો નથી પણ ટીકામાં એવી ભાષા બહુ સારી લીધી છે. રાતે કાઢ્યું હતું ને ? ભાઈ ! ટીકામાં ! 'જે પ્રકારે' એટલે કે સમજે છે ત્યારે એને નિમિત્ત થાય છે એટલે ઈ 'જે પ્રકારે' એમ (કહ્યું). સમજે છે ઈ તો પોતાના પર્યાયથી સમજે છે પણ તે વખતે વીતરાગ સર્વજ્ઞની અનુસારિણી વાણી નિમિત્ત છે. એથી જે પ્રકારે જણાય છે તે પ્રકારે જાણે છે એને એમ સમજવું. આહા..હા...! રાતે કહ્યું નહોતું ? '**વાણી તો અચેતન છે. તેને સાંભળતાં જીવાદિ પદાર્થનું સ્વરૂપજ્ઞાન જે પ્રકારે ઊપજે છે...**' આ ભાષા વાપરી છે. કારણ કે ઊપજે છે તો તને તારી યોગ્યતાથી પણ ત્યાં વાણીને નિમિત્ત કહેવું છે અને એ વાત સિદ્ધ કરી છે. આહા..હા...! '**તેને સાંભળતાં...**' છે તો અચેતન. એની તો અહીં નાસ્તિ છે. તેથી એમ કહ્યું કે, '**તેને સાંભળતાં જીવાદિ પદાર્થનું સ્વરૂપજ્ઞાન જે પ્રકારે ઊપજે છે...**' તારી યોગ્યતાથી (ઊપજે છે) એમ કહે છે. ત્યારે એ વાણીનું નિમિત્ત કહેવામાં આવે છે. છતાં એ નિમિત્તની તો એમાં – તારા જ્ઞાનમાં નાસ્તિ છે. આહા..હા...! ટીકા બહુ સારી કરી છે ! '**વાણી સર્વજ્ઞસ્વરૂપ–અનુસારિણી છે,..**' '**पश्यन्ती**'નો અર્થ કર્યો છે. '**पश्यन्ती**' – અનુભવશીલ છે એટલે કે સર્વજ્ઞને અનુસારિણી વાણી છે. 'અનુસારિણી વાણી' (કહ્યું પણ) વાણી તો વાણીથી છે પણ સર્વજ્ઞ એમાં નિમિત્ત છે. આ..હા..હા...! જેમ ભગવાન લોકાલોકમાં નિમિત્ત છે એમ વાણીમાં પણ નિમિત્ત જ છે. તેથી સર્વજ્ઞ અનુસારિણી એમ કીધું ને ? '**એવું માન્યા વિના પણ ચાલે નહિ...**' વ્યવહાર છે. '**વાણી તો અચેતન છે. તેને સાંભળતાં જીવાદિ પદાર્થનું સ્વરૂપજ્ઞાન જે પ્રકારે ઊપજે છે તે જ પ્રકારે જાણવું કે વાણીનું પૂજ્યપણું પણ છે.**' આ અપેક્ષાએ. આહા..હા...! 'રાજમલજી'ની ટીકા છે, રાતે વાત કરી હતી.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

(અહીંયાં આપણે) ચોથો ભંગ (ચાલે છે). **'સ્યાત્ અસ્તિ-નાસ્તિ જ' છે,...'** (અર્થાત્) સ્વરૂપની અપેક્ષાએ અસ્તિ છે તે જ કાળે પરરૂપની અપેક્ષાએ નાસ્તિ છે. ક્રમે કહેતાં, ક્રમે કહેવાય ને ? તેથી પહેલાં અવક્તવ્ય કીધું. ક્રમે કહેવું પડે, એકસાથે ન કહેવાય માટે અવક્તવ્ય છે. શું કીધું ઈ ? સ્વરૂપથી છે અને પરથી નથી. એમ સ્યાત્ અસ્તિ-નાસ્તિનો ચોથો ભંગ. ચોથો ભંગ જ્યારે સિદ્ધ કરવો હોય ત્યારે ક્રમથી થયો (એટલે કે) સ્વપણે છે અને પરપણે નથી એમ કથન(માં) ક્રમ પડ્યો. એથી કહ્યું કે, અવક્તવ્ય છે. એકસાથે બે કહેવાય નહિ અને છે બન્ને એકસાથે. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– એકસાથે કેવળી તો કહી શકે છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– કેવળી કહી શકે નહિ. કેવળીની ક્રમસર વાણી આવે છે. 'પંચાસ્તિકાય'માં પહેલા ભાગમાં – પહેલી-બીજી ગાથામાં આવે છે. એ વાણી પણ ક્રમે કહે છે, વાણી એકસાથે (નથી કહેતી).

મુમુક્ષુ :– અસ્તિ-નાસ્તિ બોલાય એકસાથે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– એમ બોલાય એકસાથે, પણ એક વાણી નીકળી તો એ વાણીમાં બધું આવી ગયું ? એક સમયની વાણી આવે, બીજે સમયે ક્રમ પડે છે એની અપેક્ષાએ. છે આમ એકસાથે પણ ક્રમ આવે એ અપેક્ષાએ. 'પંચાસ્તિકાય'માં છે. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– નિરક્ષરી કહેવાય.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ઈ જુદી વસ્તુ, ઈ તો વાણીને નિરક્ષરી (કહેવાય). અહીં તો આત્માને માટે શું ? એમ (કહેવું છે). એ વાણી આત્માને માટે શું ? કે, આત્માને જે પ્રકારે જ્ઞાન થાય તે પ્રકારે તેનું નિમિત્તપણું છે તેથી તે વાણી પૂજ્ય છે એમ કહેવામાં આવે છે. આહા..હા...! સમજાણું કાંઈ આમાં ? આ..હા...! કેવળી પરમાત્મા ! એની વાતું શું કરવી ! જેના એક સમયના જ્ઞાનમાં છ દ્રવ્ય જણાય, પોતાનું દ્રવ્ય જણાય, ગુણ જણાય, અનંતી પર્યાય જણાય ! એક જ પર્યાયમાં !! આ..હા..હા...! ઈ એક પર્યાય સ્વપણે છે અને દ્રવ્ય-ગુણ અને છ દ્રવ્યપણે નથી અને બીજી અનંતી પર્યાયપણે પણ એ નથી. ઝીણું બહુ, બાપુ ! બહુ ઝીણું કરવા જાઈએ તો પાર ન મળે. આ..હા..હા...! એ વીતરાગવાણી નીકળતી હશે, ઇન્દ્રો સાંભળતા હશે !! આ..હા..હા...! એની ગંભીરતા ! એની અદ્ભુતતા ! એની અચિંત્યતા ! એ કોઈ અલૌકિક મંત્ર છે ! આ..હા..હા...!

અહીં તો હજી ચોથો ભંગ (ચાલે છે). ક્રમે કેમ કહ્યું ? (કેમકે), 'છે' પછી કહેવાય કે 'નથી' એમ. એથી ચોથા ભંગમાં ક્રમ નાખ્યું અને ત્રીજા ભંગમાં એકસાથે છે અને કહેવાય નહિ માટે અવક્તવ્ય કીધું. સમજાણું કાંઈ ? ત્રીજા ભંગમાં અસ્તિ-નાસ્તિ એકસાથે છે. ભગવાન

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પોતે આત્માપણે છે અને પરપણે નથી. એ કંઈ પહેલાં સ્વપણે છે અને પછી પરપણે નથી એવો એમાં ક્રમ છે એમ નથી. કથનમાં ક્રમ છે. સ્યાત્ (અસ્તિ) કહેવાય ત્યારે નાસ્તિ ન કહેવાય. નાસ્તિ કહેવાય ત્યારે અસ્તિ ન કહેવાય, અસ્તિ કહેવાય ત્યારે નાસ્તિ ન કહેવાય. એથી એને ક્રમ કીધો. પેલામાં – અવક્તવ્યમાં ક્રમ નથી. એકસાથે છે અને એકસાથે કહેવાય નહિ માટે અવક્તવ્ય છે એમ. આ..હા..હા...! (સ્વરૂપ-પરરૂપના) '**ક્રમની અપેક્ષાએ;...**' (એ ચોથો ભંગ થયો).

પાંચમો (ભંગ). '**સ્યાત્ અસ્તિ-અવક્તવ્ય જ' છે, સ્વરૂપની અને સ્વરૂપ-પરરૂપના યુગપદ્‌પણાની અપેક્ષાએ;...**' 'છે' એમ કહેવું છતાં તે કાળે બે સાથે છે એમ ન પણ કહી શકાય માટે અસ્તિ-અવક્તવ્ય છે. આ પણ એક ધર્મ – યોગ્યતા છે. આ..હા..હા...! પાંચમો. 'છે'... એક બાજુ 'છે' એમ કહેવું વળી બીજી બાજુ અવક્તવ્ય કહેવું. કારણ કે એકસાથે બે છે તો કહી શકાય નહિ એટલે અસ્તિ-અવક્તવ્ય થયું.

(છઠ્ઠો ભંગ) '**સ્યાત્ નાસ્તિ-અવક્તવ્ય જ' છે,...**' (પાંચમામાં) કીધું (કે), '**સ્યાત્ અસ્તિ-અવક્તવ્ય જ છે,...**' સ્વરૂપની અપેક્ષાએ અસ્તિ (અને) સ્વરૂપ-પરરૂપના યુગપદ્‌પણાની અપેક્ષાએ અવક્તવ્ય (છે). '**સ્યાત્ નાસ્તિ-અવક્તવ્ય જ' છે, પરરૂપની...**' અપેક્ષાએ નાસ્તિ (અને) '**સ્વરૂપ-પરરૂપના યુગપદ્‌પણાની અપેક્ષાએ;...**' અવક્તવ્ય છે. પરથી નથી એમ કહેતાં પણ પાછું અસ્તિપણું અને નાસ્તિપણું એક સમયે છે એમ રહી જાય છે માટે નાસ્તિ અને અવક્તવ્ય છે. છઠ્ઠો ભંગ (થયો).

સાતમો (ભંગ). '**સ્યાત્ અસ્તિ-નાસ્તિ-અવક્તવ્ય જ' છે, સ્વરૂપની, પરરૂપની...**' 'છે' એમ કહેવું વળી તે જ સમયે 'નથી' એમ પણ કહેવું અને તે જ સમયે તે બન્ને કહી શકાતું નથી માટે અસ્તિ-નાસ્તિ અને અવક્તવ્યનો સાતમો ભંગ છે.

વિશેષ કહેવાશે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૧૫
પ્રવચન નં. – ૧૨૯
તા. ૦૯-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર' ૧૧૫ ગાથા છે ? સપ્તભંગી ચાલી છે એના પછી '**દ્રવ્યનું કથન કરવામાં આવતાં,...**' ત્યાંથી (લેવાનું) છે. દ્રવ્ય એટલે વસ્તુ. આત્મા, પરમાણુ, શુદ્ધ સિદ્ધ ભગવાન વગેરે. '**દ્રવ્યનું કથન કરવામાં આવતાં,...**' જે સ્વરૂપે સત્ છે – તે વસ્તુ જે સ્વરૂપે છે (તે) સત્ છે, એ પરરૂપે અસત્ છે. આહા..હા...! પોતાના દ્રવ્યની અપેક્ષાએ પોતાનું દ્રવ્ય સત્ છે અને પોતાની અપેક્ષાએ બીજા બધા દ્રવ્યો અસત્ છે. એની અપેક્ષાએ સત્ છે પણ આ દ્રવ્યની અપેક્ષાએ અસત્ છે. છે ?

'**(૧) જે સ્વરૂપે 'સત્' છે, (૨) જે પરરૂપે 'અસત્' છે,...**' આહા..હા...! આ (દ્રવ્ય) પરરૂપથી તો અસત્ છે, સ્વરૂપથી સત્ છે. પોતાનું સ્વરૂપ છે એનાથી સત્ છે અને પર અનંત આત્માઓ, પંચ પરમેષ્ઠી આદિ દ્રવ્યો એની અપેક્ષાએ પરરૂપથી આ (દ્રવ્ય) અસત્ છે. આહા..હા...! જેમ સ્વરૂપથી સત્ છે એમ પરરૂપથી પણ સત્ હોય તો બધો ખીચડો થઈ જાય. આ..હા..હા...!

'**પરરૂપે 'અસત્' છે,...**' કોઈ પણ દ્રવ્ય લક્ષમાં લેતાં તે દ્રવ્ય પોતાના સ્વરૂપે હયાતી ધરાવે છે અને પરસ્વરૂપની અપેક્ષાએ અહયાતી – અસત્ છે. આ..હા..હા...! પરદ્રવ્યની અપેક્ષાએ આત્મા અસત્ છે એમ પરક્ષેત્રની અપેક્ષાએ આત્મા અક્ષેત્ર છે, પરકાળની અપેક્ષાએ આત્મા અકાળ છે અને પરભાવની અપેક્ષાએ અભાવ છે. આવું છે.

'**(૩) જે સ્વરૂપે અને પરરૂપે યુગપદ્ 'કથાવું અશક્ય' છે,...**' આવી ગઈને સપ્તભંગી ? આમાં ત્રીજું અવક્તવ્ય લીધું છે. અવક્તવ્ય ! સ્વરૂપથી સત્ છે, પરરૂપે તે અસત્ છે છતાં

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

યુગપદ્ કહેવું અશક્ય છે. એક સમયે સ્વ છે અને પરથી નથી એમ બે (ધર્મો) એક સમયે એમાં એકસાથે છે પણ કથન એકસાથે બેનું થઈ શકે નહિ માટે ક્રમે (કથન) થાય. સ્વરૂપે છે અને પરરૂપે નથી. એ ત્રીજો ભંગ થયો. અહીં ત્રીજા ભંગમાં અવક્તવ્ય લીધું. સ્વરૂપે છે, પરરૂપે નથી (એમ) એકસાથે કહેવું અશક્ય છે માટે અવક્તવ્ય છે. આવી વાતું છે. આહા..હા...!

મૂળ તો દ્રવ્ય જે વસ્તુ છે એ પરની અપેક્ષાએ તો અસત્ જ છે. આહા..હા...! પંચ પરમેષ્ઠી છે એની અપેક્ષાએ આ આત્મા અસત્ છે અને પંચ પરમેષ્ઠી છે ઈ એમની અપેક્ષાએ સત્ છે પણ બીજા એક સિદ્ધ બીજા સિદ્ધની અપેક્ષાએ અસત્ છે. આહા..હા...! કેમકે એકમાં બીજાનો અભાવ છે. અભાવ છે કહો કે અસત્ કહો. આ..હા..હા...! આ વાત બેસે તો દૃષ્ટિ અંદર દ્રવ્ય ઉપર જાય એમ કહેવું છે. અનંત પરદ્રવ્યથી તો અસત્ છે. હવે પરદ્રવ્યનું લક્ષ કરીને તને આત્મામાં કાંઈ લાભ થાય એમ છે નહિ. આહા..હા...! પંચ પરમેષ્ઠીનું સ્મરણ કરવું કે એની ભક્તિ કરવી આદિથી તો તું અસત્ છો. એનાથી અસત્ છો તો એનાથી તારું સત્પણું પ્રગટે એમ છે નહિ. અરે...! આવી વાતું ! સમજાણું કાંઈ ? પ્રભુ ! સ્વપણે છે. આગળ તો મનુષ્યાદિની ક્રિયા લેશે. એ પણ પોતાની સ્વભાવિક (ક્રિયા) છે. પછીની (ગાથામાં) લેશે.

મુમુક્ષુ :– વિભાવભાવ અને સ્વભાવભાવ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– એનો સ્વભાવ છે, એની પર્યાય છે (એ) પોતાપણે છે. મનુષ્યની ગતિપણે પણ પોતાપણે છે અને પરપણે નથી. તેથી એ અપેક્ષાએ તેને સ્વભાવ કહેશે. આહા..હા...! મનુષ્યગતિ આદિને સ્વભાવ કહેશે, હોં ! આહા..હા...! આમાં નવરાશ લઈને આવો નિર્ણય કરવાનો વખત લેવો જોઈએ. આ..હા...!

જે સ્વરૂપે અને પરરૂપે યુગપદ્ કહેવું અશક્ય છે એ આમાં ત્રીજો બોલ લીધો છે. એકસાથે એમ કેમ કહેવાય ? કે, આત્મા સ્વરૂપે છે અને પરરૂપે નથી તે એકસાથે કહેવામાં કઈ રીતે કહેવાય ? અંદર એ રીતે જ છે. અંદરમાં તો સ્વરૂપથી સત્ છે અને પરથી અસત્ છે. એક સમયમાં બે ભેગાં એક જ છે પણ કથનમાં સ્વરૂપે છે એ વખતે પરરૂપે નથી એમ કેમ કહેવાય ? એ અપેક્ષાએ એને અવ્યક્ત કહેવામાં આવ્યું છે. આહા..હા...! કોઈ પણ વીતરાગનું વાક્ય... આહા..હા...! વીતરાગતા પ્રગટ કરાવે છે અને એ વીતરાગતા પ્રગટ કરાવવામાં સ્વનો આશ્રય લે ત્યારે (વીતરાગતા) પ્રગટ થાય એ પર્યાયદીઠ કથન આ છે. આહા..હા...!

તારું સ્વરૂપ તારાથી છે, અનંત પંચ પરમેષ્ઠીઓથી નથી. જેનાથી નથી તેના સ્મરણ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કર્યે તને આત્માનો લાભ થાય એમ નથી. આ..હા..હા...! એની ભક્તિ અને વિનય... આહા..હા...! એ પરપણે તો તું નથી એની તું ભક્તિ અને વિનયમાં રોકાઈ જા તો પરપણે તો તું નથી એમાં તને તારો લાભ તો નહિ થાય. આ..હા..હા...! ઝીણી વાત છે. (સ્વરૂપે અને પરરૂપે યુગપદ્ કથાવું) **'અશક્ય છે,...'** એ ત્રણ બોલ થયા.

'**(૪) જે સ્વરૂપે અને પરરૂપે ક્રમથી 'સત્ અને અસત્' છે,...**' (અર્થાત્) ક્રમથી કહેવાય છે. પેલામાં એકસાથે કહેવાય નહિ માટે અક્રમ છે – અવક્તવ્ય છે અને આ ક્રમે કહેવાય માટે એક ભંગ પડે છે (કે) સ્વપણે છે, પરપણે નથી એમ ક્રમે કહેવાય છે. કહેવાની વાત છે ને ? એમાં (–વસ્તુમાં) એકસાથે છે. આહા..હા...! પણ કહેવામાં ક્રમ પડે છે. માટે સ્યાત્ અસ્તિ-નાસ્તિ છે. ઈ ચોથો ભંગ (છે).

પહેલો સ્યાત્ અસ્તિ છે – સ્વથી સત્ છે. પરથી અસત્ છે ઈ બીજો ભંગ થયો. આહા..હા...! એકસાથે કહી શકાય નહિ માટે અવક્તવ્ય છે એ ત્રીજો (ભંગ) થયો અને બે એકસાથે હોવા છતાં કથનમાં એકસાથે ન આવી શકે માટે ક્રમ પડે છે માટે સ્યાત્ અસ્તિ-નાસ્તિ ચોથો ક્રમ(નો) ભંગ છે. આહા..હા...! આવી ઝીણી વાતું ! પેલા સ્થાનકવાસીમાં તો દયા પાળો ને વ્રત કરો ને અપવાસ કરો... થઈ રહ્યું... આહા..હા...! શું થાય ? સત્ય મળ્યું નથી ને ! અરે...! એને પણ કંઈક સુખી થવાનો ભાવ તો છે ને ? એને કંઈ દુઃખી થવાનો ભાવ છે ? પણ સત્ય મળવું, સાંભળવા મળવું એ પણ કોઈ મહાપુણ્ય હોય તો મળે ! આ..હા..હા...! અને અંતરમાં સ્વપણે છે, પરપણે નથી એવો નિર્ણય કરે એ તો અનંત પુરુષાર્થ છે, એ તો પુરુષાર્થ છે. આહા..હા...! હું જ્ઞાયકપણે છું, પરપણે નથી. અત્યારે એટલું. આમ તો એકદમ અંતરની સપ્તભંગી લેવા જાય તો હું તો જ્ઞાયકપણે છું, પર્યાયપણે અસત્ છું. આ..હા..હા...!

પ્રશ્ન :– ત્રિકાળી દ્રવ્ય પર્યાયથી અસત્ છે ને ?

સમાધાન :– ત્રિકાળી દ્રવ્યની અપેક્ષાએ સત્ છે પણ એક સમયની પર્યાયની અપેક્ષાએ તે અસત્ છે. નહિતર તો ત્રિકાળી દ્રવ્ય પણ એક સમય પૂરતો થઈ જાય. જેમ સ્વદ્રવ્યથી છે એમ પર્યાયથી પણ છે એમ થઈ જાય તો આખું દ્રવ્ય એક સમયમાં આવી જાય. આવી વાતું છે, બાપુ ! વીતરાગમાર્ગ ! અને તે પણ સ્વપણે છે એમ જ્યારે અનુભવ કરે છે ત્યારે તેને આનંદનો અનુભવ થાય છે અને તે કાળે પરપણે નથી તેથી તેને દુઃખ અને પરનો અનુભવ થતો નથી. આ..હા..હા...! આવી વાત છે. આ તો પરમ સત્ય છે ! સર્વજ્ઞ પરમાત્મા ત્રિલોકનાથ ! આહા..હા...! જેને વાડામાં સાંભળવા મળે નહિ એને ક્યાં જાવું ? શું કરવું ? ભાઈ ! આહા..હા...!

અહીં તો કહે છે, પ્રભુ ! તારા સ્વરૂપે છે એવું તને જ્યારે દૃષ્ટિમાં આવે... આ..હા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ત્યારે તે વખતે પરપણે તો નથી. એટલે પરનું લક્ષ તો હોતું નથી. આહા..હા...! સમજાય છે કાંઈ ? કથનમાં પરપણે નથી (એમ કહેવું હોય) ત્યારે કથનમાં ફેર પડે. પરપણે નથી તે એને અનુભવ થઈ જાય, પણ ત્યાં તો અપેક્ષા આવી ગઈ (કે) પરપણે નથી. એવું જે લક્ષ કરવા જાય કે પરપણે નથી ત્યાં વિકલ્પ ઊઠે. આહા..હા...! સ્વપણે ભગવાન પૂર્ણાનંદ પરમબ્રહ્મ ચૈતન્યરત્નાકર, ચૈતન્યનો મહાસમુદ્ર પ્રભુ ! આ..હા..હા...! એ મહાસમુદ્ર સ્વપણે છે (અને) એ પરપણાના બીજા બધા ચૈતન્ય મહાસમુદ્ર ભલે હોય (તોપણ) એ પણે નથી. આ..હા...! જે પણે નથી એનાથી એને કેમ લાભ થાય ? આહા..હા...! આ તો જેને આત્માનું પોતાનું કરવું હોય એની વાત છે, બાપુ ! આ કંઈ એકલી ભાષા અને ભાષણ કરવું, એકલું પરને સમજાવવું એ આ વાતમાં નથી. આ..હા..હા...!

ચોથો બોલ. '**જે સ્વરૂપે અને પરરૂપે ક્રમથી 'સત્ અને અસત્' છે,...**' જોયું ? ક્રમે કહેવાય છે. સ્વપણે છે, પરપણે નથી એ કહેવામાં ક્રમ પડે છે. વસ્તુમાં એકસાથે છે. માટે ચોથો ભંગ ઊભો થાય છે અને તે પણ એ ચોથો ભંગ એનો એક ધર્મ ગણવામાં આવ્યો છે. ૪૭ નયમાં એને ધર્મ ગણવામાં આવ્યો છે. કેવો છે આત્મા ? કે, આવો છે આત્મા. યથાર્થ નયવાળો આમ છે. એમ કહ્યું છે ને ? આ..હા..હા...! કેવો છે આત્મા ? કે સત્ અને અસત્ એક સમયમાં એકસ્વરૂપે છે એને ક્રમે કહેવું એવો પણ એનો એક ધર્મ અને યોગ્યતા છે. આ..હા..હા...! ચૈતન્ય ભગવાન અંદર પોતાપણે છે અને પરપણે નથી એમ કથનમાં ક્રમ પડે છે પણ ક્રમ પડે છે એવો એક ભંગ અને એવો એક ધર્મ છે. આહા..હા...! સમજાય છે કાંઈ ?

'**(૫) જે સ્વરૂપે અને સ્વરૂપ-પરરૂપના યુગપદ્‌પણે 'સત્ અને કથાવું અશક્ય' છે,...**' આ..હા...! પાંચમો બોલ. એ સ્વરૂપે અસ્તિ (છે) અને સ્વરૂપ અને પરરૂપનું (કથન) એકસાથે કહી શકાય નહિ માટે અવક્તવ્ય. આહા..હા...! એ અસ્તિ-અવક્તવ્ય(નો ભંગ છે). '**સ્વરૂપે અને સ્વરૂપ-પરરૂપના...**' યુગપદ્‌પણા વડે સત્ – સ્વરૂપપણે સત્ અને બેપણે કથાવું અશક્ય (છે). સત્ છે અને અસત્ છે એ એકસાથે કહેવું અશક્ય (છે) તેથી તે સત્ અવક્તવ્ય છે. આહા..હા...! વીતરાગવાણી સિવાય આવી (વાત) ક્યાંય હોય નહિ. ક્યાંય છે નહિ, ક્યાંય એક ગંધ પણ નથી. બધું ઊંધેઊંધા...! આહા..હા...! આ તો વસ્તુનું સ્વરૂપ આવું છે. એવું ભગવાને જોયું એવું વાણીમાં આવ્યું. એમાંથી આગમ રચાણા અને સાંભળનારા શ્રોતા તે સાંભળીને સ્વનો આશ્રય લઈને સંશય, મિથ્યાત્વને ટાળે. આહા..હા...! સ્વનો આશ્રય લઈને (મિથ્યાત્વને ટાળે). કારણ કે પર તો એમાં નથી. આહા..હા...!

પોતાનું પૂર્ણ બ્રહ્મ ચૈતન્યરત્નાકર ! ચૈતન્યનો મહાસમુદ્ર પ્રભુ ! આ..હા..હા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

'ચૈતન્યરત્નાકર' શબ્દ આવે છે ને ? ભાઈ ! ચૈતન્ય મહાસમુદ્ર ! ચૈતન્ય મહાસમુદ્ર !! એ સ્વરૂપે છે અને સ્વ અને પરરૂપે એકસાથે ન કહેવાય માટે નથી – અવક્તવ્ય છે. 'છે'– અસ્તિ-અવક્તવ્ય. આહા..હા...! ભલે પરરૂપે નથી પણ એ વખતે પણ સ્વરૂપે સત્ છે એમ સાથે છે. એકલું પરરૂપે નથી એમ નથી. સ્વરૂપે છે અને સ્વ-પરરૂપે કથાવું અશક્ય છે તેથી સ્વરૂપે છે અને કથાવું અશક્ય છે માટે અસ્તિ-અવક્તવ્ય છે. ભાઈ ! તમારા પાવડરના ભુક્કા-બુક્કામાં ક્યાંય સાંભળ્યું નહિ હોય. વકીલોને આ આવતું નથી. આહા..હા...! આવી ચીજ છે. એક એક સપ્તભંગી આ વિષયમાં ઝેરને ઉતારનારી છે ! આહા..હા...! એકાંતના ઝેરને ટાળનારી છે. એકાંત છે છતાં પરની અપેક્ષા રાખીને એકાંત છે. અજ્ઞાની તદ્દન એકાંત જ કરવા જાય એ તો તદ્દન મિથ્યા છે. આ..હા..હા...! (એ) પાંચમો બોલ થયો.

(હવે) છઠ્ઠો (બોલ). પરરૂપે નાસ્તિ છે – અસત્ છે, પરરૂપે અસત્ છે અને સ્વ-પરરૂપનું યુગપદ્ એકસાથે કથાવું અશક્ય છે માટે નાસ્તિ અવક્તવ્ય છે. આહા..હા...! નાસ્તિ અવક્તવ્ય છે. એ છઠ્ઠો ભંગ (છે). નાસ્તિ-અવક્તવ્ય પણ એનામાં એક ધર્મ અને યોગ્યતા છે. આ..હા...! સમજાણું કાંઈ ? કોઈ એમ કહે છે કે, આમાં તો બે જ ધર્મ છે – અસ્તિ અને નાસ્તિ. બીજા પાંચ તો અમસ્તા કથન છે. એમ નથી. સાતેય (ભંગ) એનો ધર્મ છે. પૂછનારની અપેક્ષાએ જ્યારે ભિન્ન ભિન્ન પૂછે તેને આ ભિન્ન ભિન્ન (ભંગની) અપેક્ષાએ તેનું અસ્તિત્વ, નાસ્તિત્વ, અવક્તવ્ય (ઇત્યાદિ ધર્મોનું) કથન છે. એ સાતેય ધર્મ અને યોગ્યતા છે. આહા..હા...!

આ 'પ્રવચનસાર' છે ને ? આવે છે, આમાં પાછળ (પરિશિષ્ટમાં) આવે છે ને ? (એમાં) પૂછ્યું છે (કે), **'આ આત્મા કોણ છે (–કેવો છે) અને કઈ રીતે પ્રાપ્ત કરાય છે'** એવો આત્મા કોણ છે ? એમાં સાત નય મૂકી છે એમ મારું કહેવું છે. શું કહ્યું ? આત્મા કોણ છે એમ કીધું ને ? કોણ છે એમાં સપ્તભંગી લીધી છે. તો આત્મા એ સપ્તભંગીવાળો છે. આહા..હા...! એકલા સ્યાત્ અસ્તિ અને નાસ્તિવાળો નથી. છે એમાં ? ૨૭૫ ગાથા પૂરી થઈ પછી. **'આ આત્મા કોણ છે (–કેવો છે) અને કઈ રીતે પ્રાપ્ત કરાય છે' એવો પ્રશ્ન કરવામાં આવે તો તેનો ઉત્તર (પૂર્વે) કહેવાઈ ગયો છે અને (અહીં) ફરીને પણ કહેવામાં આવે છે :–'** આહા..હા...! **'પ્રથમ તો, આત્મા ખરેખર ચૈતન્યસામાન્ય વડે વ્યાપ્ત અનંત ધર્મોનું અધિષ્ઠાતા...'** છે. એ સાતેય ધર્મ ગણ્યા છે. સાત નયના સપ્તભંગીના સાત ધર્મ ગણ્યા છે. સાત ધર્મમાં એ વ્યાપ્ત છે એમ કીધું છે. કેટલાક એમ કહે છે કે, સ્યાત્ અસ્તિ (અને નાસ્તિ) બે જ ધર્મ છે, આ પાંચ તો કહેવામાત્ર કીધાં છે. એમ કહે છે. અહીં તો કહે છે કે, એ સાત (ધર્મ છે). આહા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? ભઈ ! આમાં ન્યાયમાં તો જરીક ન્યાય ફરે તોપણ આખું તત્ત્વ ફરી જાય. (કોઈક) સ્યાત્ અસ્તિ (અને નાસ્તિ) બે નય કહે છે. પોતાથી છે અને પરથી નથી. બસ !

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

એમાં આવી ગયું.

અહીં તો કહે છે કે, **'આત્મા ખરેખર ચૈતન્યસામાન્ય વડે વ્યાપ્ત અનંત ધર્મોનું અધિષ્ઠાતા...'** છે. એ સાત ધર્મનો સ્વામી છે એમ કહે છે. આવ્યું કે નહિ એમાં ? આહા..હા...! આત્મા કોણ છે ? ત્યારે કહે (છે) કે, એ અનંત ધર્મોનો અધિષ્ઠાન છે. તો એ અનંત ધર્મમાં સાત નયના સાત ધર્મો આવી ગયા. આહા..હા...! બાપુ ! આ તો વીતરાગની વાણી છે. (આ બાબતમાં) ઘણી મોટી ચર્ચા ચાલે છે. વસ્તુ બે જ છે. ઈ પાંચ (ધર્મો) તો પછી કથનમાત્ર કહ્યું. અહીં તો કહે છે કે, જે અનંત સામાન્ય ધર્મો છે એમાં ઈ સાત ધર્મો આવી ગયા. એનો ઈ અધિષ્ઠાન છે એમ કીધું. બેનો જ અધિષ્ઠાન છે એમ નથી કહ્યું. આ..હા...! સમજાય છે કાંઈ આમાં ? ભાઈ ! આવું ઝીણું છે. આ..હા..હા...!

પ્રભુ ! તું મોટો છો અંદર ! મોટપ એને બેસતી નથી. મહિમા કહો કે મોટપ કહો (બન્ને એકાર્થ છે). પ્રભુમાં અનંતી મહિમા છે. એટલે કે અનંતી મોટપ છે. એની મોટપ પાસે કોઈ ચીજની મોટપ છે નહિ. આહા..હા...! બીજાની મોટપ એની પાસે રહી. પણ એની મોટપનો આમાં અસદ્‌ભાવ છે. આહા..હા...! પોતાની મોટપ – મહિમાનો સદ્‌ભાવ છે. આ..હા..હા..હા...! અને બીજાની મોટપ અને મહિમાનો આમાં અસદ્‌ભાવ છે. આહા..હા...! આવું વીતરાગીતત્ત્વ ઝીણું બહુ, બાપુ ! આ..હા..હા...! પરમ સત્ય ! પરમ સત્‌ ચૈતન્ય ! ચૈતન્ય મહાસમુદ્ર !! એમાં આવા અનંતા ધર્મો – યોગ્યતાઓ રહી છે. આ..હા..હા...! વ્યવહારથી – ક્રિયાથી પણ મોક્ષ થાય એ પણ એક ધર્મની યોગ્યતા રહી છે. ભાઈ ! 'અનંત ધર્મોનો અધિષ્ઠાન' કીધો ને ? શું કીધું ? છે ? નીકળ્યું ? ભાઈ ! **'ચૈતન્યસામાન્ય વડે વ્યાપ્ત અનંત ધર્મોનું અધિષ્ઠાતા (સ્વામી) એક દ્રવ્ય છે,...'** આહા..હા...! **'કારણ કે અનંત ધર્મોમાં વ્યાપનારા જે અનંત નયો તેમાં વ્યાપનારું જે એક શ્રુતજ્ઞાનસ્વરૂપ પ્રમાણ તે પ્રમાણપૂર્વક સ્વાનુભવ વડે (તે આત્મદ્રવ્ય) પ્રમેય થાય છે (–જણાય) છે.'** આહા..હા...!

અહીં તો સિદ્ધ એ કરવું છે કે, એ સાતમા ક્રમે કહ્યું એટલે એમાં એવી યોગ્યતા નથી એમ નહિ. સ્વપણે છે અને પરપણે નથી એ બે જ યોગ્યતા છે અને અવક્તવ્ય છે (એમ જે કહ્યું) માટે એ અવક્તવ્યની ધર્મની યોગ્યતા અંદર નથી એમ નહિ. તેમ ક્રમે કહેવામાં આવતાં છતાં વસ્તુમાં ક્રમ નથી છતાં ક્રમે કહેવામાં આવતા એવી જાતનો પણ એક ધર્મ છે. સમજાય છે કાંઈ આમાં ? આહા..હા...! કારણ કે અહીં તો એમ કીધું કે, અનંત ધર્મોમાં વ્યાપનારો ભગવાનઆત્મા એક દ્રવ્ય છે. આ..હા...! અને એ અનંત ધર્મોમાં વ્યાપનારી અનંત નયો તેમાં વ્યાપે છે. આ..હા..હા...! આમાં તકરાર ઉઠાવે. વ્યવહારથી મોક્ષ થાય, ક્રિયાથી મોક્ષ થાય, જ્ઞાનથી મોક્ષ થાય એવું આવે છે. નિશ્ચયથી થાય, વ્યવહારથી થાય. થાય એમ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આવે છે.

પ્રશ્ન :– એનો અર્થ શું ?

સમાધાન :– એનો અર્થ કે, એક સમયે એવી યોગ્યતા એકસાથે ગણી. કોઈ જીવને આમ અને કોઈ જીવને આમ એમ નહિ. કોઈ જીવને ક્રિયાનયથી થાય અને કોઈને જ્ઞાનનયથી થાય, કોઈને વ્યવહારથી અને કોઈને નિશ્ચયથી એમ અહીંયાં નહિ (લેવું). અહીંયાં તો એક જ સમયમાં એવી અનંત ધર્મની યોગ્યતા ગણી એનો સ્વામી એ દ્રવ્ય છે (એમ કહેવું છે). આ..હા...! આ તો ઝીણું ભારે, ભાઈ ! સમજાણું આમાં કાંઈ ? એક જ સમયમાં નય છે ને ? નય છે તે એક જ સમયમાં અનંત નયોનો ધર્મ વ્યાપેલો છે. આહા..હા...! એમાં એકાંત કરવા જાય કે, 'જુઓ ! આમાં વ્યવહારથી પણ મોક્ષ કહ્યો છે.' એમ નથી. એ તો એક નયનું વાક્ય છે અને એવો એક ધર્મ કહેવામાં આવ્યો છે. એમ નિશ્ચયથી થાય એવો એક ધર્મ ગણવામાં આવ્યો છે. આહા..હા...! વ્યવહાર-નિશ્ચય અને ક્રિયા ને જ્ઞાન. ક્રિયાથી પણ થાય અને જ્ઞાનથી પણ થાય. (જો એમ હોય) તો પછી અત્યાર સુધી વિરોધ આવે છે. વ્યવહારથી બિલકુલ થાય નહિ અને ત્યાં તો ક્રિયાથી થાય એમ કીધું અને તે (પણ) આત્માએ ધારી રાખેલો એવો એક ધર્મ છે. આહા..હા...! એ એક જાતની યોગ્યતા એક સમયમાં અનંતી ગણી. એક જીવને આમ અને બીજા જીવને આમ એમ નહિ. સમજાણું કાંઈ આમાં ? એક જ જીવને તે પ્રકારના અનંતા ધર્મો – યોગ્યતાઓ (છે) તેમાં વ્યાપેલો ભગવાન (છે) એમ અહીંયાં કહ્યું છે. કોણ છે ? (તો કહે છે કે), અનંત નયથી વ્યાપેલા ધર્મવાળો છો. અરે...! અરે...!

મુમુક્ષુ :– વ્યવહારમાં ધર્મનો ઉપચાર કરાય છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ઈ એક એટલી યોગ્યતા ગણી. એટલી વ્યવહાર રાગની મંદતા થઈ અને એનો અભાવ થયો તો એવી એક યોગ્યતા ગણી. એવી યોગ્યતાને ધર્મ ગણ્યો (છે) અને એ ધર્મ સાથે બીજા અનંતા ધર્મો એકસાથે રહેલા છે. ઈ એક જ ધર્મ છે અને બીજા ધર્મો એની સાથે નથી એમ નથી. પણ વ્યવહારથી થાય અને નિશ્ચયથી થાય ઈ બન્ને એકસાથે કીધાં છે, બન્ને ધર્મ એકસાથે છે. ક્રિયાથી થાય અને જ્ઞાનથી થાય ઈ તો બે એકસાથે છે. સમજાણું કાંઈ ? આહા..હા...! આવું સમજાવવું અને સમજવું ! આહા..હા...! વીતરાગમાર્ગ પરમેશ્વરનો માર્ગ ઘણો ગંભીર છે, બાપુ ! આ..હા..હા...! પરમ સત્યનો ઢંઢેરો પીટ્યો છે. આ..હા..હા...! એ નયનું વાક્ય છે તેથી એનો એક ધર્મ અને યોગ્યતા ગણવામાં આવી. પણ એ જીવને એનાથી થયું છે (જો એમ માનવામાં આવે) તો તો પછી નિશ્ચયથી થયું છે ઈ ક્યાં ગયું ? ક્રિયાથી થયું છે (એમ કહો તો) પછી જ્ઞાનથી થયું ઈ પાછું ક્યાં ગયું ? આ..હા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સમજાય છે આમાં ? આહા..હા...!

છઠ્ઠો બોલ ચાલે છે ને ? '**પરરૂપે...**' એટલે નાસ્તિ. એક સમયમાં પરરૂપે નથી તે અપેક્ષાએ નાસ્તિ '**અને સ્વરૂપ-પરરૂપના યુગપદ્‌પણે 'અસત્ અને કથાવું અશક્ય' છે...**' યુગપદ્‌પણે અસત્ (અને) કથાવું અશક્ય છે. આહા..હા...! પરરૂપે નથી તે અસત્ થયું અને સ્વરૂપ-પરરૂપે અવક્તવ્ય થયું એટલે '**અસત્ અને કથાવું અશક્ય' છે...**' એવો પણ એનામાં એક ધર્મ છે. વિષય જે આવે એને તો ભઈ, સ્પષ્ટ તો કરવો જોઈએ ને ! એમાં કાંઈ કોઈ મુંઝવણનું કારણ નથી કાંઈ, એમાં કોઈ એનાથી થઈ જાય એવું કાંઈ એમાં નથી. એની સાથે ને સાથે પાછું જ્ઞાનથી મોક્ષ થાય, સ્વભાવથી થાય, નિશ્ચયથી થાય (એ) તો સાથે રહ્યું (છે) એમ આ પણ સાથે રહ્યું. એવી એક યોગ્યતાનો (ધર્મ) ગણીને વાત કરી છે અને (એ) બધાના સમૂહનો પિંડ પ્રભુ આત્મા (છે) એને શ્રુતજ્ઞાન વડે જો, એમ કહ્યું છે ને ? કે, ત્રિકાળી જે આત્મા છે એને શ્રુતજ્ઞાન વડે જો. આહા..હા...! આ..હા..હા...! કયું શ્રુતજ્ઞાન ? ભાવશ્રુતજ્ઞાન. આહા..હા...! ભાવશ્રુતજ્ઞાન વડે અંદર જો (તો) તને એકરૂપે દેખાશે તેનું નામ સમ્યગ્દર્શન છે. આહા..હા...! આ..હા...! અરે...! એણે કોઈ દી' કર્યું નથી, એણે ખ્યાલમાં પણ વાત લીધી નથી, એને સાંભળવામાં પણ ખ્યાલમાં આવે એવી વાત આવી નથી. આ..હા...! એમને એમ ઓઘેને ઓઘે કૂટાય છે. આ..હા...! આ..હા..હા...! કેટલાક એમ કહે કે, અમે તો સાધારણ માણસ છીએ, અમારે આવું બધું કેમ (સમજવું) ? બાપા ! એવું નથી, બાપુ ! તું સાધારણ નથી. તું તો મહા મહાત્મા છો, પ્રભુ ! આ..હા..હા...! તું ચૈતન્યનો દરિયો છો, પ્રભુ ! તું સામાન્ય નથી. આ..હા...! એમ સામાન્ય કરીને અમને આમ ન સમજાય, અમને આવી બુદ્ધિ ક્યાંથી ? પણ આ તો સાધારણ વાત છે, આ તો મૂળ પ્રયોજનની વાત છે. આ..હા..હા...! સમજાય છે કાંઈ ?

પ્રશ્ન :– ઘણું ન સમજાય અને ભાવ શુભ રાખે તો ?

સમાધાન :– પણ અંદરમાં એનો ક્યાંય વિરોધ ન આવવો જોઈએ. ઘણું ભલે ન સમજાય પણ વિરોધ ન આવવો જોઈએ. વિરોધ ન આવે તો તો એને સમજણમાં અવિરુદ્ધતા તો આવવી જોઈએ ને ? આ..હા...!

એ મોટો પ્રશ્ન અમારે (સંવત) ૧૯૮૦માં થયેલો. 'બોટાદ'માં ! ૮૦... ૮૦ ! કેટલા વર્ષ થયાં ? પંચાવન વર્ષ પહેલાંની વાત છે ! તમારા જન્મ પહેલાંની ! મોટી ચર્ચા (થયેલી). વ્યાખ્યાનમાં સભા મોટી ! આખો અપાસરો ભરચક ભરાય અને બહાર ભરાય. 'સંક્ષેપરુચિ'ની વ્યાખ્યા ચાલતી હતી કે, ભઈ, ભલે થોડું – સંક્ષેપ જાણવાનું હોય પણ સત્ય હોવું જોઈએ. સંક્ષેપરુચિવાળો એમ કહેવા માગે કે, 'અમને અમારો ધર્મ આ સંપ્રદાયમાં છે એ ઠીક છે,

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

એમાં વિશેષ નથી જાણતા એ સંક્ષેપરુચિ (છે).' એમ સંક્ષેપ(રુચિ) નથી. મોટી ચર્ચા ચાલી હતી. પંચાવન વર્ષ પહેલાં ! કીધું, જુઓ ! ગાથામાં શું છે ? જુઓ ! 'अणभिगए कुदिट्ठी' વિપરીત એકાંતમાર્ગ છે એને જેણે ગ્રહ્યો નથી. 'अणभिगए शेशेषु' શેષ જે વિપરીત વાત છે ઈ એના ખ્યાલમાં આવી જ નથી, ઈ વાત છોડી દીધી છે. એને સંક્ષેપરુચિમાં આત્મજ્ઞાન થાય છે. પણ સંપ્રદાયમાં વિપરીત માન્યતાના મોટા ઢગલા પડ્યા છે અને એને સંક્ષેપ કરીને માનીને બેસે કે, મારે સંક્ષેપરુચિમાં સમકિત (છે). આહા..હા...! અને ઈ એમ કહે કે, 'અમને તો ભઈ એવી બુદ્ધિ નથી.' પણ એમ ન કહેવાય. તારામાં તો અનંત સામર્થ્ય છે. આહા..હા...! તું પોતે એક સમયમાં કેવળજ્ઞાન લઈ શકે એવી (તારામાં) તાકાત છે. એનો વિશ્વાસ તને નથી. આહા..હા...! આ..હા..હા...!

અહીં કહે છે, '**પરરૂપે અને સ્વરૂપ-પરરૂપના યુગપદ્‌પણે 'અસત્...**' (છે). પરરૂપે અસત્ છે અને સ્વ-પરરૂપ(ના) યુગપદ્‌પણે (કથાવું) અશક્ય છે. ઈ છઠ્ઠો ભંગ થયો.

'(૭) **જે સ્વરૂપે, પરરૂપે...**' સ્વરૂપે અસ્તિ, પરરૂપે નાસ્તિ. એ '**સ્વરૂપ-પરરૂપના યુગપદ્‌પણે 'સત્, અસત્ અને કથાવું અશક્ય છે'...**' એવું જે અસ્તિ-નાસ્તિ-અવક્તવ્ય (છે એ) સાતમો બોલ (છે). સ્વપણે છે, પરપણે નથી, એકસાથે કહી શકાય નહિ એટલે અસ્તિ-નાસ્તિ-અવક્તવ્ય (થયું). એવો પણ એક યોગ્યતાનો ધર્મ ગણ્યો છે. આહા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? '**જે સ્વરૂપે, પરરૂપે...**' એટલે અસ્તિ-નાસ્તિ. '**અને સ્વરૂપ-પરરૂપના યુગપદ્‌પણે 'સત્, અસત્ અને કથાવું અશક્ય' છે–એવું જે અનંત ધર્મોવાળું દ્રવ્ય...**' જોયું ? અહીંયાં પણ એ આવ્યું ! ત્યાં પણ આવ્યું હતું એ પાછું અહીં આવ્યું. પાછળ (પરિશિષ્ટમાં) નયનું આવ્યું હતું.

'**એવું જે અનંત ધર્મોવાળું દ્રવ્ય...**' આવું જે અનંત ધર્મવાળું દ્રવ્ય. સ્યાત્ અસ્તિ અને (નાસ્તિ) બે જ ધર્મ છે એમ ન આવ્યું. બાપુ ! અનંતકાળનો (અજાણ્યો) માર્ગ ! અરે...! ચોરાશીના અવતાર ! આહા..હા...! પાછો ક્યાં જઈને ડૂબકી મારશે ? જો આ તત્ત્વદૃષ્ટિ નહિ સમજે (તો) ચોરાશીના અવતારમાં ક્યાં ડૂબકી (મારશે ?) નરક, નિગોદમાં ! આ..હા..હા...! ક્યાંય સાંભળવાનો જોગ પણ નથી. અરે...! ત્યાં નિગોદમાં જાશે તો પાંચ ઇન્દ્રિય પણ નહિ મળે. આહા..હા...! એવો મોટો સંસાર પડ્યો છે, બાપુ ! આ..હા...! એના અભાવ માટે તો આ બધું સમજવું પડશે. આ સત્ય છે.

'**એવું જે અનંત ધર્મોવાળું દ્રવ્ય...**' આવ્યું ? સાતેય ધર્મ કીધાં ને ? આહા..હા...! '**એવું જે અનંત ધર્મોવાળું દ્રવ્ય તેના એક એક ધર્મનો આશ્રય કરીને વિવક્ષિત-અવિવક્ષિતના વિધિનિષેધ વડે પ્રગટ થતી...**' જોયું ? (મૂળ પુસ્તકમાં) નીચે (ફૂટનોટ છે). 'વિવક્ષિત (કહેવા ધારેલા) ધર્મને મુખ્ય કરીને તેનું પ્રતિપાદન કરવાથી અને અવિવક્ષિત (નહિ કહેવા ધારેલા) ધર્મને

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગૌણ કરીને તેનો નિષેધ કરવાથી સપ્તભંગી પ્રગટ થાય છે.' આ..હા..હા...! એક એક વાત એવી છે, ઘણી ગંભીર ! વસ્તુ મહાપ્રભુ ! અનંત ગુણનો સમુદ્ર – દરિયો ઊછળે છે. આ..હા..હા...! એ અનંતનો ક્યાંય પાર નથી. ક્ષેત્ર ભલે શરીર પ્રમાણે નાનું (હોય પણ) એમ ન ગણવું. જેનો સ્વભાવ છે... આ..હા..હા...! જેનો આ અનંતા ધર્મો એ એનો સ્વભાવ છે. આહા..હા...! એ જાતનો એનો ભાવ છે. એ જાતના ભાવના આત્માને ઓળખી... આ..હા...!

આ તો સાત (ભંગ) કેમ પડ્યા ? કે, '**એક એક ધર્મનો આશ્રય કરીને...**' કહેવા માગેલો, નહિ કહેવા માગેલા '**વિધિનિષેધ વડે પ્રગટ થતી સપ્તભંગી...**' એ સાત ભંગ ઉત્પન્ન થાય છે (એમ) કહે છે. કહેવા ધારેલા, નહિ કહેવા ધારેલા (ધર્મોનું પ્રતિપાદન કરવાથી) પ્રશ્નના વશે એ નય સપ્તભંગી ઊભી થાય છે.

આ..હા...! આઠ આઠ વર્ષના છોકરાઓ કેવળજ્ઞાન લેતા ! આ..હા..હા..હા...! આઠ આઠ વર્ષના બાળક !! (ચૈતન્ય) સમુદ્રમાં ડૂબકી મારતા અંદરમાં કેવળ(જ્ઞાન) લેતાં !! આ..હા..હા...! પ્રભુ ભરેલો પડ્યો છે ને ! એ બાળક ક્યાં છે ? એ છોકરો ક્યાં છે ? એ છોડી ક્યાં છે ? સ્ત્રી ક્યાં છે ? નપુંસક ક્યાં છે ? આ..હા..હા...! બાળકપણું તો એને કહીએ કે, વસ્તુથી વિપરીત માન્યતા કરીને રહે તે બાળક છે. યુવાન એને કહીએ કે, જેવું અંતર્ આત્મા વસ્તુનું જેવું સ્વરૂપ છે તેનો અનુભવ કરીને રહે (તેને) યુવાન કહીએ. આ (શરીરની) બાળ, યુવાન ને વૃદ્ધ તો જડની દશા (છે). એને (અને) આત્માને શું (સંબંધ) છે ? આહા..હા...! એનું તો અસત્‌પણું છે – આ બાળ, યુવાન, વૃદ્ધનું તો આત્મામાં અસત્‌પણું છે. આ (ધર્મો) છે ઈ સત્‌પણું છે. વિપરીત માન્યતાનો અંશ પણ રહે ત્યાં સુધી તે અજ્ઞાની બાળક છે અને તેને અંશે પણ વિપરીતતા ન રહે, ભલે પૂરી અસ્થિરતા રહે. પૂરી એટલે હજી ચારિત્ર ન હોય, અમુક અંશે તો (સ્થિરતા) આવે. આહા..હા...! એવો અંતર્‌આત્મા ભગવાન ! દૃષ્ટિ અને અનુભવમાં આવે એને અહીંયાં અંતર્‌આત્માને યુવાન કહેવામાં આવે છે, એને યુવાની આવી. અને એને જ્યારે પરમાત્મદશા પ્રગટ થાય છે, એ અંતર્‌આત્મા વડે, બહિરાત્માને છોડી... આવે છે ને ? ભાઈ ! ત્રણ પ્રકારનું વર્ણન કર્યું (છે) ત્યાં. 'અષ્ટપાહુડ'માં આવે છે. બહિરાત્માને છોડી અંતરાત્મા વડે પરમાત્માને સાધવો. આ..હા..હા...! એને ને એને, એનામાં ને એનામાં. બહિરાત્મપણું છોડી અંતરાત્મા વડે શુદ્ધ ચૈતન્યમૂર્તિ ભગવાનઆત્મા અનંત ધર્મનો ધરનાર, એવા અંતર્‌આત્મા વડે, એ સાધક વડે, એ ઉપાય વડે પરમાત્મપદને સાધવું. આહા..હા...! એ પરમાત્મપદ (છે) એ વૃદ્ધ અવસ્થા છે, જીવની એ વૃદ્ધ અવસ્થા પાકી ગઈ, પૂરો પાક આવી ગયો. આ..હા..હા...!

એ અહીં કહે છે કે, '**સપ્તભંગી સતત સમ્યક્ રીતે ઉચ્ચારવામાં આવતા...**' ભાષા એવી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

છે, જોયું ? '**ઉચ્ચારવામાં આવતા**' ! પણ એનો એ અર્થ કે, અંદર જે સમજણ કરે છે, એમ. (ઉચ્ચારવામાં આવતા એટલે) 'સમજવામાં આવતા' આ..હા...! '**સ્યાત્'કારરૂપી અમોઘ મંત્રપદ વડે,...**' કથન છે ને ? એના ધર્મ છે ને ? '**સપ્તભંગી સતત સમ્યક્ રીતે ઉચ્ચારવામાં આવતા...**' (અર્થાત્) સત્ય રીતે કહેવામાં આવતા – જે રીતે છે તે રીતે કહેવામાં આવતા, અંદર જે સ્વભાવ છે તે રીતે કહેવામાં આવતા. '**સ્યાત્'કારરૂપી...**' 'સ્યાત્'(નો અર્થ મૂળ પુસ્તકમાં નીચે આપેલો છે). 'સ્યાદ્વાદમાં અનેકાંતને સૂચવતો 'સ્યાત્' શબ્દ સમ્યક્પણે વપરાય છે. તે 'સ્યાત્' પદ એકાંતવાદમાં રહેલા સમસ્ત વિરોધરૂપી ઝેરના ભ્રમને નષ્ટ કરવામાં રામબાણ મંત્ર છે.' 'અમોઘ' કીધું ને ? અમોઘ ! અમોઘ મંત્ર છે – રામબાણ મંત્ર છે. આ..હા..હા...! બહુ અભ્યાસ જોઈએ. થોડું વાંચન હોય તો (સમજાય એવું છે). આ તો માખણ છે ! આહા..હા...!

'**સ્યાત્'કારરૂપી અમોઘ મંત્રપદ વડે,...**' આ..હા..હા...! અમોઘ મંત્ર છે ઈ ! રામબાણ ! અમોઘ એટલે 'અ' (એટલે) નહિ, 'મોઘ' એટલે અફળપણું નથી, જ્યાં સફળપણું છે. આહા..હા...! જેના જ્ઞાન અને વસ્તુનું સ્વરૂપ તે સફળપણું છે, સંસાર માટે અફળપણું છે, સ્વભાવની પ્રાપ્તિ માટે સફળપણું છે. આહા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? '**સ્યાત્'કારરૂપી અમોઘ મંત્રપદ વડે, 'જ'કારમાં રહેલા...**' એની – 'જ'કારની વ્યાખ્યા (મૂળ પુસ્તકમાં) નીચે કરી (છે). છે ને ? 'અનેકાંતાત્મક વસ્તુસ્વભાવની અપેક્ષા રહિત એકાંતવાદમાં મિથ્યા એકાંતને સૂચવતો જે 'જ' શબ્દ વપરાય છે તે વસ્તુસ્વભાવથી વિપરીત નિરૂપણ કરે છે...' 'શ્રીમદ્' એક પત્રમાં કહે છે કે, 'જ' (શબ્દ) મારા 'મહાવીર'ના (ઉપદેશમાં) ન હોય.' પણ ઈ 'જ' એ આ એકાંત હોય ઈ. સ્વરૂપમાં નથી અને વિપરીત કહે ઈ 'જ'. આહા..હા...! 'જે 'જ' શબ્દ વપરાય છે તે વસ્તુસ્વભાવથી વિપરીત નિરૂપણ કરે છે તેથી તેનો અહીં નિષેધ કર્યો છે. (અનેકાંતાત્મક વસ્તુસ્વભાવનો ખ્યાલ ચૂક્યા વિના,...)' આ..હા..હા...! '(જે અપેક્ષાએ વસ્તુનું કથન ચાલતું હોય તે અપેક્ષાએ તેનું નિર્ણીતપણું–નિયમબદ્ધપણું–નિરપવાદપણું...' આ..હા...! ત્યાં કોઈ અપેક્ષા (રહેલી છે). એવું બતાવવા માટે '(જે 'જ' શબ્દ વાપરવામાં આવે છે, તેનો અહીં નિષેધ ન સમજવો).' આહા..હા...!

આત્માના નિશ્ચય સ્વભાવથી જ મોક્ષ થાય (એમ કહ્યું હોય) ત્યાં 'જ' (શબ્દ) વપરાય છે એ અનેકાંતાત્મકનો 'જ' છે. સમજાણું કાંઈ ? એમ નહિ કે (એકાંત છે), ત્યાં પણ બીજું લેવું. નિશ્ચયથી સ્વને આશ્રયે જ મુક્તિ થાય અને પરને આશ્રયે પણ થાય એવી અપેક્ષા ત્યાં ન લેવી. ત્યાં તો એકાંત અપેક્ષા આ જ લેવી. આ..હા...! સ્વભાવસ્વરૂપ પ્રભુ છે, ચૈતન્યરત્નાકર મહા દરિયો પ્રભુ ! તેનો આશ્રય લઈને જે ધર્મ થાય એમાં 'જ' જ છે. એનાથી જ થાય એમાં 'જ' જ છે. ઈ 'જ' તો અનેકાંતિક છે. એમાં એમ નહિ કે, એનાથી પણ થાય અને વ્યવહારથી થાય. ઉપાદાનથી થાય અને નિમિત્તથી પણ થાય. આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અત્યારે કેટલાક પંડિતો કહે છે ને ? કે, ઉપાદાનમાં અનેક જાતની યોગ્યતા છે. દરેક દ્રવ્યની વર્તમાન પર્યાયમાં અનેક જાતની યોગ્યતા છે. જેવું નિમિત્ત આવે એવું થાય. બિલકુલ જૂઠી વાત છે. ઉપાદાનની તો એક સમયની એક જ પર્યાયની યોગ્યતા હોય છે. આહા..હા...! હવે આવું બધું ક્યાં નક્કી કરવા જાય ? નવરાશ (ન મળે). નોકરી કરવી, શેઠને રાજી રાખવા... (શ્રોતા :– કે આત્માને નારાજ કરવો ?) આહા..હા...!

'સ્યાત્'કારરૂપી અમોઘ મંત્રપદ વડે, 'જ'કારમાં રહેલા સઘળાય વિરોધવિષના મોહને દૂર કરે છે.' સપ્તભંગી તો અમોઘ બાણ છે. એમાં તો એકાંતનો નાશ કરે છે. પણ એકાંતનો અર્થ એમાં એવો ન લેવો કે, નિશ્ચયથી પણ થાય, વ્યવહારથી પણ ખરેખર થાય. વ્યવહારથી થાય એમ કહેવાય એવી એક યોગ્યતા ભલે સાથે જણાય. સમજાય છે ? છતાં એ નયમાં આવ્યું ને ? વ્યવહાર આવશે. વ્યવહારનયથી થાય એવું આવશે. પણ ઈ બોલાય, (એવું) આવે, એવી એક યોગ્યતા લક્ષમાં હોય પણ એ રાગથી થાય એમ એકાંત એમ નથી. ઈ તો એક યોગ્યતા કહેવામાં આવી છે. આ..હા...! એ **'વિરોધવિષના મોહને દૂર કરે છે.'** આ એકાંતપણું તો જે વિરોધ હોય તેનો નાશ કરે છે. આહા..હા...! આમાં કેટલું યાદ રાખવું ? આહા..હા...!

એનામાં તો અનંતી શક્તિ(નો) દરિયો ભર્યો છે. આત્મા એટલે કે ચૈતન્યનો દરિયો ! અનંત ગુણનો સાગર ! અનંત ચૈતન્યરત્નાકરથી ભરેલો ભગવાન !! આ..હા..હા...! એને સમજવા માટે સપ્તભંગીથી (અપેક્ષાઓ) જાણીને અંદર શ્રુતજ્ઞાન દ્વારા અંતર (ભગવાનને) જોવો. ઈ પાછળ આવે છે ને ? ભાઈ ! અંદર નયથી જોવે તો ઈ અને શ્રુતજ્ઞાનપ્રમાણથી જોવે તો ઈ. આ..હા..હા...! પાછળ આવે છે. એ ૧૧૫ ગાથા (પૂરી) થઈ.

'હવે, જેનો નિર્ધાર કરવાનો હોવાથી જેને ઉદાહરણરૂપ બનાવવામાં આવ્યો છે એવો જે જીવ...' જીવનું ઉદાહરણ આપ્યું છે ને ? આ વાત તો સર્વ દ્રવ્યની ચાલે છે પણ જીવને ઉદાહરણ કર્યું ને ? મનુષ્યપણું, તિર્યંચપણું, ચાર ગતિ ને પાંચ ગતિ ને... એ તો મનુષ્યપણાનો દાખલો આપ્યો બાકી અહીંયાં તો બધા દ્રવ્યની વાત સિદ્ધ કરવી છે. એ કહે છે **'જેનો નિર્ધાર કરવાનો હોવાથી જેને ઉદાહરણરૂપ બનાવવામાં આવ્યો છે એવો જે જીવ તેના મનુષ્યાદિપર્યાયો ક્રિયાનાં ફળ હોવાથી...'** એ મનુષ્યાદિપર્યાય તેની ક્રિયાનું ફળ હોવાથી **'તે પર્યાયોનું અન્યત્વ (અર્થાત્ તે પર્યાયો બદલાયા કરે છે એમ) પ્રકાશે છે :–'** (મનુષ્ય) પર્યાય છે એની ક્રિયાનું ફળ, પણ એ થયા જ કરે છે, એકરૂપ રહેતી નથી.

એને વિશેષે કહેશે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथ निर्धार्यमाणत्वेनोदाहरणीकृतस्य जीवस्य मनुष्यादिपर्यायाणां क्रियाफलत्वेनान्यत्वं द्योतयति -

एसो त्ति णत्थि कोई ण णत्थि किरिया सहावणिव्वत्ता।
किरिया हि णत्थि अफला धम्मो जदि णिष्फलो परमो।।११६।।
एष इति नास्ति कश्चिन्न नास्ति क्रिया स्वभावनिर्वृत्ता।
क्रिया हि नास्त्यफला धर्मो यदि निःफलः परमः।।११६।।

इह हि संसारिणो जीवस्यानादिकर्मपुद्गलोपाधिसन्निधिप्रत्ययप्रवर्तमानप्रतिक्षणविवर्तनस्य क्रिया किल स्वभावनिर्वृत्तैवास्ति। ततस्तस्य मनुष्यादिपर्यायेषु न कश्चनाप्येष एवेति टङ्कोत्कीर्णोऽस्ति, तेषां पूर्वपूर्वोपमर्दप्रवृत्तक्रियाफलत्वेनोत्तरोत्तरोपमर्द्यमानत्वात्; फलमभिलष्येत वा मोहसंवलनाविलयनात् क्रियायाः। क्रिया हि तावच्चेतनस्य पूर्वोत्तरदशाविशिष्टचैतन्य-परिणामात्मिका। सा पुनरणोरण्वन्तरसंगतस्य परिणतिरिवात्मनो मोहसंबलितस्य द्व्यणुककार्यस्येव मनुष्यादिकार्यस्य निष्पादकत्वात्सफलैव। सैव मोहसंवलनविलयने पुनरणोरुच्छिन्नाण्वन्तरसंगमस्य परिणतिरिव द्व्युणउककार्यस्येव मनुष्यादिकार्यस्यानिष्पादकत्वात् परमद्रव्यस्वभावभूततया परमधर्माख्या भवत्यफलैव।।११६।।

एवं नयसप्तभङ्गीव्याख्यानगाथयाष्टमस्थलं गतम्। एवं पूर्वोक्त प्रकारेण प्रथमा नमस्कारगाथा, द्रव्यगुणपर्यायकथनरूपेण द्वितीया, स्वसमयपरसमयप्रतिपादनेन तृतीया, द्रव्यस्य सत्तादिलक्षणत्रयसूचनरूपेण चतुर्थीति स्वतन्त्रगाथाचतुष्टयेन पीठिकास्थलम्। तदनन्तरमवान्तरसत्ताकथनरूपेण प्रथमा, महासत्तारूपेण द्वितीया, यथा द्रव्यं स्वभावसिद्धं तथा सत्तागुणोऽपीति कथनरूपेण तृतीया, उत्पादव्ययध्रौव्यत्वेऽपि सत्तैव द्रव्यं भवतीति कथनेन चतुर्थीति गाथाचतुष्टयेन सत्तालक्षणविवरणमुख्यता। तदनन्तरमुत्पादव्ययध्रौव्यलक्षणविवरणमुख्यत्वेन गाथात्रयं, तदनन्तरं द्रव्यपर्यायकथनेन गुणपर्यायकथनेन च गाथाद्वयं, ततश्च द्रव्यस्यास्तित्व-स्थापनारूपेण प्रथमा, पृथकत्वलक्षणस्यातद्भावाभिधानान्यत्वलक्षणस्य च कथनरूपेण द्वितीया, संज्ञालक्षणप्रयोजननादिभेदरूपस्यातद्भावस्य विवरणरूपेण तृतीया, तस्यैव दृढीकरणार्थं चतुर्थीति गाथाचतुष्टयेन सत्ताद्रव्ययोरभेदविषये युक्तिकथनमुख्यता। तदनन्तरं सत्ताद्रव्ययोर्गुणगुणिकथनेन प्रथमा, गुणपर्यायाणां द्रव्येण सहाभेदकथनेन द्वितीया चेति स्वतन्त्रगाथाद्वयम्। तदनन्तरं द्रव्यस्य

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

सदुत्पादासदुत्पादयोः सामान्यव्याख्यानेन विशेषव्याख्यानेन च गाथाचतुष्टयं, ततश्च सप्तभङ्गीकथनेन गाथैका चेति समुदायेन चुतर्विंशतिगाथाभिरष्टभिः स्थलैः सामान्यज्ञेयव्याख्यानमध्ये सामान्यद्रव्य-प्ररूपणं समाप्तम्। अतः परं तत्रैव सामान्यद्रव्यनिर्णयमध्ये सामान्यभेदभावनामुख्यत्वेनैकादशगाथा-पर्यन्तं व्याख्यानं करोति। तत्र क्रमेण पञ्चस्थलानि भवन्ति। प्रथमतस्तावद्वार्तिकव्याख्यानाभिप्रायेण सांख्यैकान्तनिराकरणं, अथवा शुद्धनिश्चयनयेन जैनमतमेवेति व्याख्यानमुख्यतया `एसो त्ति णत्थि कोई' इत्यादि सूत्रगाथैका। तदनन्तरं मनुष्यादिपर्याया निश्चयनयेन कर्मफलं भवति, न च शुद्धात्मस्वरूपमिति तस्यैवाधिकारसूत्रस्य विवरणार्थं `कम्मं णामसमक्खं' इत्यादिपाठक्रमेण गाथाचतुष्टयं, ततः परं रागादिपरिणाम एव द्रव्यकर्मकारणत्वाद्भावकर्म भण्यत इति परिणाममुख्यत्वेन `आदा कम्ममलिमसो' इत्यादिसूत्रद्वयं, तदनन्तरं कर्मफलचेतना कर्मचेतना ज्ञानचेतनेति त्रिविधचेतनाप्रतिपादनरूपेण `परिणमदि चेदणाए' इत्यादिसूत्रत्रयं, तदनन्तरं शुद्धात्मभेदभावनाफलं कथयन् सन् `कत्ताकरणं' इत्याद्येकसूत्रेणोपसंहरति। एवं भेदभावनाधिकारे स्थलपञ्चकेन समुदायपातनिका। तद्यथा - अथ नरनारकादिपर्यायाः कर्माधीनत्वेन विनश्वरत्वादिति शुद्धनिश्चयनयेन जीवस्वरूपं न भवतीति भेदभावनां कथयति **-एसो त्ति णत्थि कोई** टङ्कोत्कीर्ण-ज्ञायकैकस्वभावपरमात्मद्रव्यवत्संसारे मनुष्यादिपर्यायेषु मध्ये सर्वदैवैष एकरूप एव नित्यः कोऽपि नास्ति। तर्हि मनुष्यादिपर्यायनिर्वर्तिका संसारक्रिया सापि न भविष्यति। **ण णत्थि किरिया** न नास्ति क्रिया मिथ्यात्वरागादिपरिणतिस्संसारः कर्मेति यावत् इति पर्यायनामचुष्टयरूपा क्रियास्त्यैव। सा च कथंभूता। **सभावणिव्वत्ता** शुद्धात्मस्वभावाद्विपरीतापि नरनारकादिविभावपर्याय-स्वभावेन निर्वृत्ता। तर्हि किं निष्फला भविष्यति। **किरिया हि णत्थि अफला** क्रिया हि नास्त्यफला सा मिथ्यात्वरागादिपरिणतिरूपा क्रिया यद्यप्यनन्तसुखादिगुणात्मकमोक्षकार्यं प्रति निष्फला तथापि नानादुःखदायकस्वकीयकार्यभूतमनुष्यादिपर्यायनिर्वर्तकत्वात्सफलेति मनुष्यादि पर्यायनिष्पत्तिरेवास्याः फलम्। कथं ज्ञायत इति चेत्। **धम्मो जदि णिष्फलो परमो** धर्मो यदि निष्फलः परमः नीरागपरमात्मोपलम्भपरिणतिरूपः आगमभाषया परमयथाख्यातचारित्ररूपो वा योऽसौ परमो धर्मः, स केवलज्ञानाद्यनन्तचतुष्टयव्यक्तिरूपस्य कार्यसमयसारस्योत्पादक-त्वात्सफलोऽपि नरनारकादिपर्यायकारणभूतं ज्ञानावरणादिकर्मबन्धं नोत्पादयति, ततः कारणान्निष्फलः। ततो ज्ञायते नरनारकादिसंसारकार्यं मिथ्यात्वरागादिक्रियायाः फलमिति। अथवास्य सूत्रस्य द्वितीयव्याख्यानं क्रियते-यथा शुद्धनयेन रागादिविभावेन न परिणमत्ययं जीवस्तथैवाशुद्धनयेनापि न परिणमतीति यदुक्तं सांख्येन तन्निराकृतम्। कथमिति चेत्। अशुद्धनयेन मिथ्यात्वरागादिविभाव-परिणतजीवानां नरनारकादिपर्यायपरिणतिदर्शनादिति। एवं प्रथमस्थले सूत्रगाथा गता।

।।११६।।

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હવે, જેનો નિર્ધાર કરવાનો હોવાથી જેને ઉદાહરણરૂપ બનાવવામાં આવ્યો છે એવો જે જીવ તેના મનુષ્યાદિપર્યાયો ક્રિયાનાં ફળ હોવાથી તે પર્યાયોનું અન્યત્વ (અર્થાત્ તે પર્યાયો બદલાયા કરે છે એમ) પ્રકાશે છે :–

નથી 'આ જ' એવો કોઈ, જ્યાં કિરિયા સ્વભાવ-નિપન્ન છે;
કિરિયા નથી ફળહીન, જો નિષ્ફળ ધરમ ઉત્કૃષ્ટ છે. ૧૧૬.

અન્વયાર્થ :– **[एषः इति कश्चित् नास्ति]** (મનુષ્યાદિપર્યાયોમાં) 'આ જ' એવો કોઈ (શાશ્વત પર્યાય) નથી; **[स्वभावनिर्वृत्ता क्रिया नास्ति न]** (કારણ કે સંસારી જીવને) સ્વભાવનિષ્પન્ન ક્રિયા નથી એમ નથી (અર્થાત્ વિભાવસ્વભાવથી નીપજતી રાગદ્વેષમય ક્રિયા અવશ્ય છે). **[यदि]** અને જો **[परमः धर्मः निःफलः]** પરમ ધર્મ અફળ છે તો **[क्रिया हि अफला नास्ति]** ક્રિયા જરૂર અફળ નથી (અર્થાત્ એક વીતરાગ ભાવ જ મનુષ્યાદિપર્યાયોરૂપ ફળ ઉપજાવતો નથી, રાગદ્વેષમય ક્રિયા તો અવશ્ય તે ફળ ઉપજાવે છે).

ટીકા :– અહીં (આ વિશ્વમાં), અનાદિ કર્મપુદ્ગલની ઉપાધિના સદ્ભાવને આશ્રયે (-કારણે) જેને પ્રતિક્ષણ વિવર્તન વર્તે છે એવા સંસારી જીવને ક્રિયા ખરેખર સ્વભાવનિષ્પન્ન જ છે; તેથી તેને મનુષ્યાદિપર્યાયોમાંનો કોઈ પણ પર્યાય 'આ જ' એવો ટંકોત્કીર્ણ નથી; કારણ કે તે પર્યાયો પૂર્વ પર્યાયના નાશમાં પ્રવર્તતા ક્રિયાફળરૂપ હોવાથી ઉત્તર ઉત્તર પર્યાય વડે નષ્ટ થાય છે. અને ક્રિયાનું ફળ તો, મોહ સાથે મિલનનો નાશ નહિ થયો હોવાથી, માનવું જોઈએ; કારણ કે–પ્રથમ તો, ક્રિયા ચેતનના પૂર્વોત્તરદશાથી વિશિષ્ટ ચૈતન્યપરિણામસ્વરૂપ છે; અને તે (ક્રિયા)–જેમ બીજા અણુ સાથે જોડાયેલા (કોઈ) અણુની પરિણતિ દ્વિઅણુકકાર્યની નિષ્પાદક છે તેમ–મોહ સાથે મિલિત આત્માની બાબતમાં, મનુષ્યાદિકાર્યની નિષ્પાદક હોવાથી સફળ જ છે; અને, જેમ બીજા અણુ સાથેનો સંબંધ જેને નષ્ટ થયો છે એવા અણુની પરિણતિ દ્વિઅણુકકાર્યની નિષ્પાદક નથી તેમ, મોહ સાથે મિલનનો નાશ થતાં તે જ ક્રિયા–દ્રવ્યના પરમ સ્વભાવભૂત હોવાને લીધે 'પરમ ધર્મ' નામથી કહેવાતી એવી–મનુષ્યાદિકાર્યની નિષ્પાદક નહિ હોવાથી અફળ જ છે.

ભાવાર્થ :– ચૈતન્યપરિણતિ તે આત્માની ક્રિયા. મોહરહિત ક્રિયા મનુષ્યાદિપર્યાયોરૂપ ફળ નિપજાવતી નથી અને મોહ સહિત ક્રિયા અવશ્ય મનુષ્યાદિપર્યાયોરૂપ ફળ નિપજાવે છે. મોહ સહિત ભાવો એક પ્રકારના હોતા નથી તેથી તેના ફળરૂપ મનુષ્યાદિપર્યાયો પણ ટંકોત્કીર્ણ–

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૧૬
પ્રવચન નં. – ૧૩૦
તા. ૧૦-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર' ગાથા–૧૧૬. '**હવે, જેનો નિર્ધાર કરવાનો હોવાથી...**' જીવનું ઉદાહરણ આપ્યું હતું ને ? વાત તો સર્વ દ્રવ્યની છે. એક દ્રવ્યમાં બીજા અનંતા દ્રવ્યોનો અભાવ છે. એક દ્રવ્ય પોતે સત્ છે અને બીજાની અપેક્ષાએ અસત્ છે. એ તો આખા બધા દ્રવ્યની અપેક્ષાએ (વાત છે). એમાં દૃષ્ટાંત જીવનો આપ્યો હતો. હવે ઈ કહે છે. (જેનો) '**નિર્ધાર કરવાનો હોવાથી જેને ઉદાહરણરૂપ બનાવવામાં આવ્યો છે એવો જે જીવ તેના મનુષ્યાદિપર્યાયો...**' મનુષ્ય, દેવ, તિર્યંચ અને નારકીની દશાઓ '**ક્રિયાનાં ફળ હોવાથી...**' એ મોહરૂપી ક્રિયા (છે) તેનું એ ફળ છે. આહા..હા...! ચાર ગતિનું જે મળવું (થાય છે), જીવને ચાર ગતિ મળવી એ મોહની ક્રિયાનું ફળ છે. નિષ્ફળ નથી, એ મોહક્રિયા સફળ છે. આહા..હા...! દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિનો રાગાદિ ભાવ કરે એ ક્રિયા પણ સફળ છે. એનાથી ગતિ મળશે એ સફળ (છે), ધર્મ નહિ (થાય). ધર્મને પણ અહીં તો 'પરમધર્મ' એવું વિશેષણ આપશે. પરમધર્મ ! આહા..હા...! અને આ ક્રિયા જે છે એ ચાહે તો શુભરાગ હો કે અશુભરાગ હો એનું ફળ ચાર ગતિની પર્યાય (મળવી તે છે). ઈ ક્રિયાનું ફળ છે. આહા..હા...! નિષ્ફળ નથી. અને ધર્મ જે છે, આત્મા આનંદસ્વરૂપ પ્રભુ ! એનો જે અનુભવ અને ધર્મ છે એનું ફળ નિષ્ફળ છે. નિષ્ફળ છે એટલે ? હવે એમાં એને ચાર ગતિની ક્રિયા નહિ મળે. એવી શૈલી લીધી છે.

આહા..હા...! જુઓને ! આ સાંભળ્યું નહિ ? આ..હા..હા...! શરીરનો અડધો પક્ષઘાત તો હતો, અહીં બેસતા. 'મુંબઈ'માં દુકાન છે. આહા..હા...! બીજો અડધો પક્ષઘાત થઈ ગયો,

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

એની સાથે એકદમ હેમરેજ થઈ ગયું. બેશુદ્ધ (થઈ ગયા), પાંચ દી'થી અસાધ્ય છે. તો એક વાર એમ તો હવે આ જીવને અસાધ્ય કર. આહા..હા...! (અર્થાત્) મોહથી અસાધ્ય થા અને સ્વરૂપના સાધને સાધન કર, મોહથી અસાધ્ય થઈ જા. આ..હા..હા...! અનાદિનો અસાધ્ય તો છે. આહા..હા...! ભગવાન અંદર અતીન્દ્રિય ચૈતન્ય સુખસાગર ! આ..હા..હા...! એના એને અનાદિથી દર્શન નથી, અનાદિથી એનું જ્ઞાન નથી. અનંતવાર સાધુ થયો, પંચ મહાવ્રત લીધાં પણ એ તો રાગ-ક્રિયા છે. આ..હા..હા...! એ રાગ-ક્રિયા મોહફળ છે અને એનું ફળ ચાર ગતિ છે. આહા..હા...! આકરી વાત છે, પ્રભુ ! લોકોને સત્ય સમજવા માટે પણ બહુ કઠણ પડે એવી ચીજ (છે). આ..હા...! એક વાર એ (શરીરનો) પક્ષઘાત થઈ જાય એમ એક વાર (અહીંયાં મોહનો) પક્ષઘાત કરી નાખ... આહા..હા...! કે, શરીરની કોઈ ક્રિયા હું કરી શકતો નથી. શરીર માટી છે, જડ છે, પુદ્‌ગલ છે, એની આ બધી જડની પર્યાયો છે (એ) મારી નહિ, મારાથી થતી નથી. આ..હા..હા...! આ હાથ હાલે, ભાષા બોલે, હોઠ હલે એ બધી ક્રિયા જડની છે, પ્રભુ ! એક વાર પક્ષઘાત કર, જીવતા પક્ષઘાત ! આ..હા..હા...! એ જડ વાણી, દેહ, મન બાજુનો જે પક્ષ છે એ તરફની કોઈ પણ ક્રિયા, આંખનું આમ ચાલવું કે આંખ મીંચવી એ ક્રિયા જડની છે, પ્રભુ ! આત્માની નહિ. આ..હા..હા...!

પ્રભુ ! તું તો ચૈતન્યસ્વરૂપ છો ને ભગવાન ! તારું કાયમી સ્વરૂપ તો અતીન્દ્રિય આનંદનો સાગર છે ને નાથ ! એ દૃષ્ટિ કરીને એક વાર પરમધર્મ (પ્રગટ કર). હમણાં કહેશે, એ પરમધર્મ છે. એ નિષ્ફળ છે – પરમધર્મ નિષ્ફળ છે. એટલે ? ચાર ગતિનું ફળ એ પરમધર્મમાં નથી. આહા..હા...! આ..હા..હા...! જેનાથી ગતિ મળે, ચાહે તો સર્વાર્થસિદ્ધિની ગતિ (મળે) પણ એ ક્રિયાનું ફળ (છે) – રાગનું ફળ છે, ભાઈ ! એ ધર્મનું ફળ નહિ. આહા..હા...!

અરે...! એને પોતાની દયા (આવી નથી). હું કોણ છું ? (એની ખબર નથી). જેવડો છે એવડો ન માનવો એણે જીવની દયા પાળી નથી, એણે જીવનો નકાર કર્યો છે. આહા..હા...! જેવડો છે, જે રીતે છે, જે રૂપે પરમાત્મસ્વરૂપે પરમપારિણામિક જ્ઞાન, આનંદસ્વભાવે ભગવાનઆત્મા છે એને એ રીતે કબૂલ્યો નથી એથી એ જીવની તેણે દયા પાળી નથી, હિંસા કરી છે, પ્રભુ ! તેં તારી હિંસા કરી છે. આ..હા..હા..હા...! આવી વાતું છે. દયા પાળી તો એને કહીએ કે, એ અનંત... અનંત... આનંદ અને શાંતિનો સાગર... આહા..હા...! અતીન્દ્રિય આનંદના નૂર, પાણીના પૂરથી ભરેલો, અતીન્દ્રિય આનંદના પૂરથી, નૂરથી ભરેલો એવા ભગવાનને પૂર્ણ રીતે પ્રતીત કર, માન, અનુભવ તો એ પરમધર્મ છે અને એ પરમધર્મ નિષ્ફળ છે. શેને માટે ? આ (ચાર) ગતિ મળવા માટે. આહા..હા...! અહીં એ વાત કરે છે.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આહા..હા...! ક્ષણમાં દેહની દશા શું થાય, બાપુ ! આ..હા..હા...! અર્ધ પક્ષઘાત વખતે કેવા બિચારા અહીં આવતા. આહા..હા...! આ માટી છે એની કઈ અવસ્થા તે સમયે થાય એ આત્માના અધિકારની વાત નથી. આત્માની સત્તાની એ વાત નથી. કારણ કે આત્માની સત્તાથી એની સત્તા જુદી છે. આ..હા..હા...! એ શરીર અને આ વાણી માટી – જડ ધૂડની સત્તા તારી સત્તાથી જુદી છે. એથી તે સત્તાની ક્ષણે ક્ષણે થતી અવસ્થા તારાથી ભિન્ન છે, તારાથી થયેલી નથી, તારાથી થતી નથી. આ..હા..હા...! આવી વાત છે. આકરી લાગે, પ્રભુ !

લોકો વિરોધ કરે છે. આજે વિરોધ આવ્યો છે. 'કરુણાદીપ'માં ('સમયસાર'ની) બારમી ગાથાનો (વિરોધ આવ્યો છે). 'अपरमे ट्ठिदा भावे।।' 'શ્રાવક અને મુનિ તો હજી અપરમભાવે (છે) માટે એને તે વ્યવહારક્રિયા કરવાની છે.' આહા..હા...! બારમી ગાથા ! અરે... પ્રભુ ! શું કરે છે તું આ ? ત્યાં તો એમ કહ્યું છે, પ્રભુ ! કે, તું સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ છો ! અતીન્દ્રિય આનંદનો સાગર છો, પૂર્ણાનંદનો પિંડ છો ! આ..હા..હા...! અનંત ચૈતન્યરસનો ભરેલો ભગવાન છો, ભાઈ ! આ..હા..હા..હા...! એ ભગવાનને જાણ્યા વિના, એને જેવી સ્થિતિએ છે તેને માન્યા વિના બીજી રીતે એને માનવો કે, દયા, દાનથી જીવને લાભ થાય (તો) પ્રભુ ! તેં એ (માન્યતાથી) જીવની હિંસા કરી છે, તારી હિંસા કરી. પરની હિંસા કોઈ કરી શકતું નથી, પરની દયા કોઈ પાળી શકતું નથી, પ્રભુ ! કારણ કે પરનો આત્મા અને શરીર તો જુદાં છે, એની અવસ્થા તો એને લઈને થાય. તું કહે કે, હું આને જીવાડું અને મારું, તો શું પ્રભુ, તેં તારું આયુષ્ય એને આપ્યું કે એને તેં જીવાડ્યો ? આ..હા..હા...! અને તને મારી નાખ્યો એટલે એણે તારું આયુષ્ય લૂંટી લીધું ? આ..હા..હા...! વાતું આકરી બહુ, બાપા ! આહા..હા...! વીતરાગ સર્વજ્ઞદેવ પરમેશ્વર એમની આજ્ઞામાં, હુકમમાં, દિવ્યધ્વનિમાં આવો અવાજ આવ્યો છે. ઇન્દ્રોએ, ગણધરોએ ઝીલ્યો અને શાસ્ત્ર રચ્યાં અને એ બહાર પડ્યા છે. આ..હા..હા...!

એ કહે છે, '**મનુષ્યાદિપર્યાયો ક્રિયાનાં ફળ હોવાથી...**' મનુષ્યાદિ એટલે ? ચાર ગતિ. આહા..હા...! એ મોહની ક્રિયા – મનુષ્ય અને સ્વર્ગ આદિ સારું મળે તો શુભ ભાવ છે. તે શુભ ભાવ રાગની ક્રિયા છે અને નરક અને તિર્યંચમાં, હલકા તિર્યંચમાં જાય, કોઈ(ને) વળી રાગની મંદતા શુભ હોય (તો) ભોગભૂમિમાં જાય, હલકાં તિર્યંચ આદિમાં જાય તો રાગની તીવ્રતા હોય, પણ એ બધી રાગની ક્રિયાના ફળ ચાર ગતિ (છે). ચાહે તો કર્મભૂમિમાં અવતરે, ચાહે તો ભોગભૂમિમાં અવતરે, ચાહે તો સર્વાર્થસિદ્ધમાં અવતરે, ચાહે તો સાતમી નરકે ઊપજે... આ..હા..હા...! પ્રભુ ! એ ક્રિયાનાં ફળ છે. શુભ અને અશુભ રાગનાં એ ફળ છે. આહા..હા...! હવે, ઈ ('કરુણાદીપ'માં) એમ કહે છે કે, 'તમે 'अपरमे भावे।।'માં શ્રાવક અને મુનિને જે દયા, દાન (આદિ) ધર્મ કરવાનો છે ઈ 'अपरमे भावे।।' છે.' અર..ર..ર...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ક્યાં અર્થ કરે છે ? બાપુ ! તને ખબર નથી, ભાઈ ! ભગવાન ! તું મોટો છો પણ તારી મોટપની તને ખબર નથી. આહા..હા...!

અહીંયાં તો આત્મા જ્યાં ભૂતાર્થ તરીકે જાણ્યો, ત્રિકાળી આનંદનો નાથ, સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ ! પૂર્ણ જ્ઞાન અને શાંતિથી ભરેલો ! શાંતિ... શાંતિ... શાંતિ... શાંતિ... આ..હા..હા...! જેમ બરફનો ઢગલો હોય, બરફનો ઢગલો હોય (એમ) પ્રભુ ! તું અંદર શાંતિનો ઢગલો છો ! આ..હા..હા..હા...! અને આ બધી ક્રિયા – જે પુણ્ય-પાપની (ક્રિયા છે તે) અશાંતિની ક્રિયા છે. સમજાય છે કાંઈ ? આહા..હા...! એ શુભ ને અશુભ રાગ અશાંતિ છે (અને) પ્રભુ આત્મા છે એ શાંતિનો સાગર છે. શાંતિ... શાંતિ... શાંતિ... એટલે કે અકષાયસ્વભાવનું એ પૂર છે. એનાથી વિરુદ્ધ જે પુણ્ય અને પાપના ભાવ (છે) એ મોહક્રિયા છે, એ રાગની ક્રિયા છે, ભાઈ ! અને એ રાગની ક્રિયા શુભ આદિ હોય તો મનુષ્ય આદિ કે સ્વર્ગ થાય, અશુભ હોય તો હલકાં મનુષ્ય, નારકી અને તિર્યંચ થાય. પણ સર્વાર્થસિદ્ધનું આયુષ્ય મળે એ પણ રાગનું ફળ છે. ભલે એ તો મુનિ છે, સર્વાર્થસિદ્ધમાં મુનિ જાય... આહા..હા...! પણ એને એટલો રાગ છે. આ..હા...!

અહીંયાં શેત્રુંજય ઉપર પાંચ પાંડવો (ધ્યાનમાં લીન હતા). 'દૂર્યોધન'ના ભાણેજે ઉપસર્ગ કર્યો. માથે, ગળામાં, પગમાં લોઢાના દાગીના બનાવીને પહેરાવ્યા. આહા..હા...! ત્રણ મુનિઓ તો આત્માના ધ્યાનમાં મસ્ત રહ્યાં, વિકલ્પ પણ જેને ઊઠ્યો નહિ (તેઓ તો) કેવળ પામીને, દેહ છૂટીને મોક્ષ પધાર્યા. આ શેત્રુંજય ! (બાકીના) બે મુનિઓ પણ સાચા સંત હતા પણ એક વિકલ્પ એટલો આવ્યો, આ..હા..હા..હા...! અરે..રે...! 'ભીમ' ને 'અર્જૂન' અને 'ધર્મરાજા' મારા સહોદર અને સહધર્મી વૃદ્ધ છે, મોટી ઉંમર છે એને શું થશે ? લોઢાના દાગીના પહેરાવ્યા. મને તો પહેરાવ્યા પણ બધાંને – પાંચેને (પહેરાવ્યા). આટલો એક વિકલ્પ આવ્યો (કે) શું થશે ? ત્યાં સર્વાર્થસિદ્ધનું આયુષ્ય બંધાઈ ગયું. એ ક્રિયા–રાગનું ફળ છે. સર્વાર્થસિદ્ધિ એ ક્રિયાનું ફળ છે, ધર્મનું નહિ. આહા..હા...! ત્રણ પાંડવોને ધર્મનું ફળ તો (એ આવ્યું કે), અંદરમાં અતીન્દ્રિય આનંદમાં ઝૂલતાં, રમતાં પૂર્ણાનંદની પ્રાપ્તિ થઈ (અને) દેહ છૂટી ગયો. એને ક્રિયા ન આવી, એને પરમધર્મ રહ્યો અને પરમધર્મનું ફળ તે ચાર ગતિનો અભાવ (થયો તે છે). આહા..હા...!

ઈ કહે છે. ગાથા.

एसो त्ति णत्थि कोई ण णत्थि किरिया सहावणिव्वत्ता।
किरिया हि णत्थि अफला धम्मो जदि णिष्फलो परमो।।११६।।

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

નીચે હરિગીત, આ..હા..હા...!

નથી 'આ જ' એવો કોઈ, જ્યાં કિરિયા સ્વભાવ-નિપન્ન છે;
કિરિયા નથી ફળહીન, જો નિષ્ફળ ધરમ ઉત્કૃષ્ટ છે. ૧૧૬.

ટીકા, ટીકા છે ને ? '**અહીં (આ વિશ્વમાં),...**' ભાષા સાદી છે, પ્રભુ ! સાદી (ભાષાથી) સમજાય એવું છે, આ કાંઈ કોઈ આકરી ભાષા નથી. સંસ્કૃત ને વ્યાકરણ ને (એવું) બહુ આકરું (નથી). સાદી (ભાષા), પ્રભુ ! તું અંદર સાદો છો. આહા..હા...! એ શુભ રાગ, સર્વાર્થસિદ્ધિમાં જવાનો રાગ એ ભેખ પણ પ્રભુ તારો નહિ. આ..હા..હા...! મુનિ ! આત્મધ્યાની ! જ્ઞાની ! મુનિ કોને કહેવાય ઈ આકરી વાત છે, બાપુ ! અત્યારે તો... આ..હા...! હજી તો સમકિત કોને કહેવાય એની ખબરું ન મળે ! મુનિ તો ક્યાં છે, બાપા ! રાગના વિકલ્પથી પણ જ્યાં પ્રભુ અંદર ભિન્ન છે, એ શાંતિનો ઢગલો છે, આનંદનો પુંજ છે, જ્ઞાનનો સાગર છે. આહા..હા...! આત્મા એકલી વીતરાગની અરૂપી મૂર્તિ છે ! અરે..રે...! આવો આત્મા કેમ બેસે ? એવો આત્મા જ્યાં અંદર શ્રદ્ધા, જ્ઞાન અને અનુભવમાં – સમ્યગ્દર્શનમાં બેઠો એ સમ્યગ્દર્શનમાં આત્માના આનંદનો સ્વાદ આવે. આ..હા...! ત્યારે તો એને સમ્યગ્દર્શન કહીએ. ચારિત્ર(ની) વાતું તો ક્યાંય (રહી), બાપા ! એ તો હજી કોઈ જુદી ચીજ છે. દુનિયાને ખબરે નથી. આહા..હા...!

અહીં કહે છે, '**(આ વિશ્વમાં), અનાદિ કર્મપુદ્‌ગલની ઉપાધિના સદ્‌ભાવને આશ્રયે...**' આ..હા..હા...! ('અમૃતચંદ્રાચાર્યદેવ'ની સંસ્કૃત ટીકામાં) '**सन्निधिप्रत्यय**' (શબ્દ છે). 'પ્રત્યય'નો અર્થ 'આશ્રય' કર્યો ? (શ્રોતા :– હા, જી). મારે તો 'આશ્રય'નું જોવું હતું. 'પ્રત્યય' એટલે 'આશ્રય' છે. આહા..હા...! શું કહે છે ? આ તો વીતરાગ ત્રિલોકનાથ જિનેશ્વરદેવ પરમાત્માની વાણી છે. સંતો આડતિયા થઈને જગતને જાહેર કરે છે. આ..હા...! માલ તો ભગવાનના ઘરનો છે ! આ..હા..હા...! સંતોએ ચારિત્રસહિત અનુભવ્યો છે પણ પૂર્ણ અનુભવ – કેવળજ્ઞાન નથી. એ સંતો જગતને જાહેર કરે છે. આ..હા...! પોતે તો અતીન્દ્રિય આનંદના અનુભવમાં, મુનિ તો અતીન્દ્રિય આનંદના અનુભવમાં, શાંતરસના ઢગલામાં વીંટાઈ ગયા છે. આહા..હા...! અહીંયાં જરી એ વિકલ્પ ઊઠ્યો છે (અને) આ ટીકા બની છે. છતાં ઈ કહે છે કે, એ વિકલ્પ(ની) ક્રિયા(માં) પણ ગતિનું ફળ આવશે. આ..હા...! એ રાગ છે અને રાગ છે તે મોહની ક્રિયા છે અને તેનું ફળ ગતિ છે, ભલે સ્વર્ગ ગતિ આવે, પણ એ ક્રિયાનું ફળ તો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગતિ છે. આહા..હા...!

'અનાદિ કર્મપુદ્ગલની ઉપાધિના સદ્ભાવને આશ્રયે (–કારણે) જેને પ્રતિક્ષણ...' (અર્થાત્) ક્ષણે ક્ષણે **'વિવર્તન...'** (અર્થાત્) વિપરિણમન, પલટો થયા કરે છે. આહા..હા...! સમયે સમયે વિકારનો પલટો થયા કરે છે. ભગવાનઆત્મા અંદર પૂર્ણાનંદનો નાથ ! એકરૂપે બિરાજમાન (છે). એની પર્યાયમાં મોહના અનાદિ સંબંધને લઈને ક્ષણે ક્ષણે રાગનું, વિકારનું પરિવર્તન થયા કરે છે. આ..હા..હા...! **'એવા સંસારી જીવને...'** જોયું ! કેવા સંસારી ? કે, **'અનાદિ કર્મપુદ્ગલની ઉપાધિના સદ્ભાવને આશ્રયે...'** (અર્થાત્) એને અવલંબને **'જેને પ્રતિક્ષણ...'** વિકારનું **'વિવર્તન વર્તે છે...'** આહા..હા...! પ્રતિક્ષણ એને રાગ ને દ્વેષ, રાગ ને દ્વેષની ક્રિયા વર્તે છે. **'એવા સંસારી જીવને ક્રિયા...'** (અર્થાત્) એ રાગ ને શુભ-અશુભ રાગની ક્રિયા **'ખરેખર સ્વભાવનિષ્પન્ન જ છે;...'** એ વિકાર સ્વભાવનિષ્પન્ન છે. એના પર્યાયનો સ્વભાવનિષ્પન્ન છે. આહા..હા...!

આ લોકો વાત કરે છે ને ? કે, 'વિકાર આત્માથી સ્વતંત્ર થાય તો સ્વભાવ થઈ જાય. માટે કર્મને કારણે થાય (એમ માનવું).' એમ નથી પ્રભુ ! કર્મને તો આત્મા અડતો પણ નથી. ફક્ત તેનું લક્ષ પર ઉપર જાય (છે) અને વશ થાય છે – નિમિત્તને વશ થાય છે. નિમિત્ત એને અડતું નથી. નિમિત્તને એ અડતો નથી. આ..હા..હા...! ફક્ત એના તરફ વશ થઈ અને જે શુભ કે અશુભ રાગની ક્રિયા ઊભી થાય છે... છે ? એ **'ક્રિયા ખરેખર સ્વભાવનિષ્પન્ન જ છે;...'** એનો પર્યાયસ્વભાવ છે તેનાથી પ્રાપ્ત થઈ છે. વિભાવને સ્વભાવનિષ્પન્ન કીધો છે ! વિકાર છે ને ? એનો સ્વભાવ છે ને ? **'स्पष्ट भवनं स्वभावः'** ભગવાનની પર્યાયમાં થાય છે ને ? આહા..હા...! સ્વ-ભવા (અર્થાત્) ઈ સ્વભાવ છે. એક સમયની વિકારની ક્રિયા તે કર્મના તાબે થયેલી સ્વભાવિક ક્રિયા છે. સ્વભાવિક એટલે પરની નહિ. આહા..હા...! છે ? **'સ્વભાવનિષ્પન્ન જ છે;...'** આ..હા..હા...!

તે દી' ત્યાં આ વાંધો આવ્યો હતો ને ? 'ઇસરી' ! તેરની સાલ ! (સંવત–૨૦૧૩) તેર ને ? તેર, તેર ! બાવીસ વર્ષ થયાં. (દિગંબરના મોટા વિદ્વાન) સાથે ચર્ચા (થયેલી ત્યારે કહ્યું હતું કે), 'વિકાર છે એ પોતાના ષટ્કારકને કારણે પરિણમે છે તેમાં કર્મના નિમિત્તની કોઈ અપેક્ષા નથી.' આ તેરની સાલની વાત છે, બાવીસ (વર્ષ થયાં). (જે) દિગંબરના ખાસ મોટા ગણાય. એની સાથે ચર્ચા થતાં મેં કીધું, 'એમ નથી, કર્મને લઈને વિકાર છે એમ નથી. દેખો ! 'પંચાસ્તિકાય'(ની) ૬૨ ગાથા ! વિકારના ષટ્કારક.' જુઓ ! સ્વભાવક્રિયા કીધી. મારે અહીં એમ કહેવું છે. એ લોકોને એમ હતું કે, જો વિકાર સ્વતઃ થાય અને કર્મને કારણે ન થાય તો એ તો સ્વભાવ થઈ ગયો કહેવાય. સમજાણું કાંઈ ? આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

અહીં તો કહે છે કે, એ રાગ ને દ્વેષ ને પુણ્ય-પાપના પરિણામની ક્રિયા જેના ફળવાળી છે, ચાર ગતિ મળે છે, જેમાંથી સંસાર મળે છે. એ '**ખરેખર સ્વભાવનિષ્પન્ન જ છે;...**' ભાષા દેખો !

મુમુક્ષુ :– સંસારીઓનો સ્વભાવ છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– સંસારીની પર્યાયનો સ્વભાવ છે. આ..હા..હા..હા...! કોઈ એમ કહે કે, 'આ સ્વભાવ(ની વાત) છે, વિકારની વાત (નથી).' (તો એમ નથી). અહીં વિકારની વાત છે, ક્રિયાની વાત છે અને એ ક્રિયાનું ફળ ચાર ગતિ છે તો એ ક્રિયા વિકારની વાત છે. આહા..હા...! ભાઈ ! અગિયારમી ગાથામાં કીધું ને ? પછી બારમી ગાથામાં તો એમ કહ્યું છે કે, સમકિતીએ – ધર્મની પહેલી શરૂઆતવાળાએ જે કંઈ આત્મા ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ જાણ્યો, અનુભવ્યો તેની પર્યાયમાં હજી અશુદ્ધતા છે અને શુદ્ધતા પૂર્ણ નથી તેને જાણવું હોવું એ પ્રયોજન છે. જાણવું એ પ્રયોજન (એટલે) 'તે કાળે છે' એમ 'જાણવું' પ્રયોજન છે. એ 'કરવાલાયક છે' (એમ) ત્યાં (તો) એ વાત પણ નથી, પ્રભુ ! હવે આજે ઈ 'કરુણાદીપ'માં આવ્યું છે (કે), 'અરે...! તમે વિચાર કરો કે, શ્રાવક અને મુનિની ક્રિયા તો બારમી ગાથામાં કરવાની કીધી છે.' આહા..હા...!

અરે..રે...! અંધારા થઈ ગયા. વીતરાગનો માર્ગ સૂર્ય જેવો પ્રત્યક્ષ ! એને અંધારે અડવાવી દીધો (અને) દુનિયાને દરકાર પણ ક્યાં (છે) ? આખો દી' પાપનો ધંધો ! બાયડી, છોકરા, કુટુંબમાં રહેવું. આહા..હા...! એમાં સાંભળવા જાય ત્યાં પાછું આવું સાંભળવા મળે કે, કર્મને લઈને વિકાર થાય અને વિકારને લઈને ચાર ગતિ(માં) રખડે. એટલે કર્મને લઈને ચાર ગતિમાં રખડવું થાય. (એટલે કે) પરદ્રવ્યને લઈને જીવને રખડવું થાય. ઈ અહીં ના પાડે છે. પરદ્રવ્યનો – કર્મનો તો તારામાં અભાવ છે. ફક્ત (જેનો) અભાવ છે તેને તું વશ થાય છે. તેથી તેને રાગ અને શુભાશુભ ભાવ, સર્વાર્થસિદ્ધિમાં જવાનો જે શુભ ભાવ છે એ પણ તારામાં રાગનો, મોહનો રાગ છે. એ રાગની ક્રિયા મોહવાળી છે, રાગવાળી (છે). આહા..હા...! જેનાથી ચાર ગતિમાંથી કોઈ પણ ગતિ મળે એનું કારણ ક્રિયા ને રાગ છે. પછી ભલે શુભ રાગ હો અને અશુભ હો. આહા..હા...! સમજાય છે કાંઈ ? આહા..હા...!

આ..હા...! અહીં તો (કહે છે), '**સંસારી જીવને ક્રિયા...**' સંસારી જીવની વાત કરી ને ? તો એની ક્રિયાની વાત તો વિકારની છે. કારણ કે એનું ફળ તો ચાર ગતિ કહે છે. આહા..હા...! એ મોટો વિરોધ થયો હતો. છેવટે પછી 'કલકત્તા' કાગળ આવ્યો હતો કે, 'આ લોકો ભૂલ્યા, બહુ ભૂલ્યા. વિકાર પોતાથી જ થાય અને કર્મનું કાંઈ કારણ નહિ !' કીધું, કાંઈ કારણ નહિ. કર્મનો કારક – કર્તા-ફર્તા કાંઈ નહિ અને વિકાર પોતાથી પોતાની પર્યાયમાં થાય

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

છે. આહા..હા...! તમને તો ખબર નહિ હોય, તમે તો 'ઇન્દોર'માં હતા. આ તો ત્યાં 'ઇસરી'માં (વાત થઈ હતી, ત્યાં શેઠિયાઓ પણ હતા પણ) શેઠિયાઓને ક્યાં પડી હોય (કે), શું સત્ય છે ? માથે જે કહે (તે માની લે) અને આબરૂવાળો માણસ હોય એટલે જે (કહે ઈ) જય નારાયણ ! બરાબર સાચી વાત (છે). આહા..હા...!

અહીં તો કહે છે, પ્રભુ ! જે ક્રિયાથી ચાર ગતિ મળે તારી તે ક્રિયા ખરેખર સ્વભાવિક છે. સ્વભાવિક એટલે કે તારા ભાવથી થયેલી છે. સ્વ + ભાવ ! આહા..હા...! કર્મને લઈ નહિ. આ..હા..હા...! કર્મ છે ઈ પરદ્રવ્ય છે અને ઈ પરદ્રવ્ય છે તેની સ્વદ્રવ્યમાં નાસ્તિ છે. આ..હા..હા..હા...! ભગવાન સ્વચતુષ્ટયે બિરાજમાન આત્મા છે તો ઈ પરચતુષ્ટય – કર્મના પરચતુષ્ટય દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવની નાસ્તિ છે. આહા..હા...! અરે...! સત્ય મળે નહિ અને એના વિના સંસારનો છેડો આવે નહિ, બાપા ! લોકો ભલે બહારથી માને અને મનાવે કે, આ વ્રત પાળીએ છીએ ને અપવાસ કરીએ છીએ ને વર્ષીતપ કરીએ છીએ ને એમાં પાંચ-પચીસ-પચાસ હજાર ખર્ચીએ છીએ ને... બધું ધૂળ અને રાગ છે. એ રાગનું ફળ સંસાર છે. આ..હા...! એ ધર્મ નહિ. આ..હા...! એવો રાગ આવે પણ જાણેલો પ્રયોજનવાન છે. '**तदात्वे**' ! એ ('સમયસાર'ની) બારમી ગાથામાં સંસ્કૃત (શબ્દ છે). તે તે સમયે તે તે પ્રકાર (છે) અને તે તે સમયે સ્વભાવિક કીધો. તે તે સમયે તે તે રાગને જ્ઞાનથી જાણવાલાયક છે. આહા..હા...! રાગ કરવા જેવો છે કે રાગનું ફળ ધર્મ છે કે રાગ આદરણીય છે એ વાત ત્યાં છે જ નહિ. આહા..હા...!

અહીંયાં કહે છે, '**એવા સંસારી જીવને...**' આ..હા..હા...! '**ક્રિયા...**' ઓલી કોર (આના પછીના પાને) ક્રિયાનો ખુલાસો કર્યો છે. છે ને ? 'મૂળ ગાથામાં વપરાયેલા 'ક્રિયા' શબ્દથી મોહ સહિત ક્રિયા સમજવી;...' ઓલી કોર ત્રીજા પાને છે. 'મોહરહિત ક્રિયાને તો 'પરમ ધર્મ' નામ આપ્યું છે.' આ..હા..હા...! એ દયા, દાન, વ્રત, અપવાસ રાગની ક્રિયા છે, મોહની ક્રિયા છે અને એનું ફળ સંસાર છે. ભલે પછી કોઈ શુભ ભાવ હોય ને પુણ્ય બંધાય ને સ્વર્ગમાં જાય પણ છે તો ઈ સંસાર. આ..હા..હા..હા...! આ બધા શેઠિયાઓએ આવું સાંભળ્યું નથી, ભાઈ ! આ બધા શેઠિયા થઈને ફર્યા છે (પણ) સંપ્રદાયમાં આ સાંભળ્યું નથી. આ..હા...! સંપ્રદાયમાં આ વાત છે જ નહિ. સ્થાનકવાસી અને શ્વેતાંબરમાં આ ધર્મની વાત છે જ નહિ. ધર્મની વાત જ ત્યાં નથી. રાગની ક્રિયાની વાત છે. આહા..હા...! એટલે (કે) અધર્મની વાત છે. આકરી વાત છે, બાપા ! આ તો સત્ય છે, ભાઈ ! કડવું લાગે તોપણ સત્ય વસ્તુ તો આ છે. આહા..હા...!

'**અનાદિ કર્મપુદ્‌ગલની ઉપાધિના સદ્‌ભાવને આશ્રયે...**' કીધું ને ? પોતાના સ્વભાવના

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આશ્રયે એમ ન થયું. '**જેને પ્રતિક્ષણ વિવર્તન...**' ક્ષણે ક્ષણે રાગ આદિના ભાવનું પરિવર્તન થયા જ કરે છે. એક પ્રકારનો રાગ અને એક પ્રકારનો દ્વેષ એમ ફર-ફર ફર્યા જ કરે છે. '**પ્રતિક્ષણ વિવર્તન વર્તે છે એવા સંસારી જીવને...**' છે ને ? '**ક્રિયા ખરેખર સ્વભાવનિષ્પન્ન જ છે;...**' (અર્થાત્) એ પર્યાય સ્વભાવનિષ્પન્ન છે (એટલે કે) પરથી થયેલી નથી. આ..હા..હા...! અંદર છે ભાઈ ? સ્વભાવ કીધો સ્વભાવ ! 'ખરેખર સ્વભાવ' કીધો પાછો ! આહા..હા...! કારણ (કે) એવી વાત છે, કર્મ છે ઈ તો જડ છે, ધૂળ છે – માટી છે. એનો પ્રભુ આત્મામાં તો અભાવ છે. આત્મામાં કર્મ છે જ નહિ. કર્મ કર્મમાં છે, પ્રભુ આત્મામાં કર્મ છે જ નહિ. અરે..રે...! કેમ બેસે ? પરદ્રવ્યનું અસ્તિત્વ આત્મામાં છે જ નહિ. પરદ્રવ્યનું અસ્તિત્વ આત્મામાં નાસ્તિરૂપે છે. એટલે કે એ આત્મામાં છે નહિ. આહા..હા...! અરે...! આવી વાત ક્યાં સાંભળી જાય ? કર્મને લઈને વિકાર છે એમ નથી. ઈ પ્રતિક્ષણ એના પોતાના વિકારના ષટ્કારકનું પરિણમન – કર્તા પર્યાય, કર્મ પર્યાય, કરણ – સાધન પર્યાય... બધી વિકારની (પર્યાય) હોં ! અપાદાન પર્યાય, થઈને રાખી પર્યાય અને પર્યાયને આધારે પર્યાય. એ સ્વભાવ છે – એ પર્યાયનો વિકારસ્વભાવ છે. આ..હા..હા..હા...! આમાં તકરારું, ઝઘડા – 'એ..ઈ ! તમે એકાંત કહો છો માટે જુદા પડી જાય છે અને ઝઘડા થાય છે, પક્ષ પડી જાય છે અને પક્ષ પડી જાય છે માટે તમારા કારણે પક્ષ પડી જાય છે.' બધા આવું કહે છે. શું થાય ? બાપુ ! પ્રભુ ! તારું સત્ય તો કંઈક જુદી જાત છે, બાપા !

આ..હા..હા...! અહીં તો પરમાત્મા ત્રણલોકનો નાથ જિનેશ્વરદેવનો પોકાર છે ! ત્રણલોકના નાથ તીર્થંકરદેવ પરમાત્મા મહાવિદેહક્ષેત્રમાં બિરાજે છે તેનો આ પોકાર છે ! 'સીમંધર' ભગવાનની આ વાણી છે ! 'કુંદકુંદાચાર્ય' ત્યાં ગયા હતા, આઠ દી' ત્યાં રહ્યા હતા. પ્રભુ બિરાજે છે. પાંચશે ધનુષનો દેહ છે, પ્રભુનું ક્રોડ પૂર્વનું આયુષ્ય છે, હજી બિરાજે છે. હજી તો અબજો વર્ષ રહેવાના છે, અરિહંતપદે છે. ભગવાન 'મહાવીર' આદિ બધાં તો સિદ્ધપદે – ણમો સિદ્ધાણંમાં ચાલ્યા ગયા. આ ણમો અરિહંતાણંમાં છે. મહાવિદેહમાં અત્યારે બીજા વીસ તીર્થંકર બિરાજે છે. ત્યાં આગળ 'કુંદકુંદાચાર્ય' બે હજાર વર્ષ પહેલાં ગયેલા, આઠ દી' (ત્યાં) રહ્યા અને ત્યાંથી આવીને (આ શાસ્ત્ર બનાવ્યું એ) આ વાણી છે. આ પ્રભુનો સંદેશ છે ! આહા..હા...! અરે..રે...! કેમ બેસે ? એવી દરકારે ક્યાં (છે) ? વખત ક્યાં મળે ? આખો દી' એક તો પાપના ધંધા(માં) ગળા સુધી ગરી ગયો ! આહા..હા...! એમાં બૈરાં ને છોકરા ને... એમાં છોકરા ને બૈરાં કાંઈક ઠીક થયા હોય (તો) બિચારો (એમાં) ગુંચાઈ ગયો. હજી પુણ્યનાં ઠેકાણાં નથી, જેના વડે સ્વર્ગ અને મનુષ્યપણું આદિ મળે તો ધર્મ જે આત્મજ્ઞાન એ વાત તો ક્યાં રહી, બાપુ ! આ..હા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આ..હા...! જુઓને ! છે અંદર ? જુઓ ! '**क्रिया किल स्वभावनिर्वृत्तैवास्ति।**' સંસ્કૃતમાં બીજી લીટી છે. '**क्रिया किल**' – '**किल**' એટલે ખરેખર, '**किल**' એટલે ખરેખર. ક્રિયા ખરેખર '**स्वभावनिर्वृत्तैवास्ति**'. આવી વ્યાખ્યા ને આવી વાતું. (અહીંથી સાંભળીને) જ્યાં ઘરે જાય ત્યાં એ...ઈ બધું થઈ રહ્યું. આહા..હા...! દુકાન ને ધંધે દિવસની બે-પાંચ હજારની પેદાશ થતી હોય... આ..હા...! રંગાઈ ગયો એમાં ! આહા..હા...! મરી ગયો, મારી નાખ્યો ! આહા..હા...!

કહે છે કે, એ રાગ છે એ તારી સ્વભાવિક ક્રિયા છે. ચાહે તો શુભ રાગ હો કે ચાહે તો અશુભ (રાગ) હો. આહા..હા...! જે ભાવે તીર્થંકરગોત્ર બાંધે એ રાગ છે અને રાગનું ફળ ગતિ છે તો ત્યાં એ ગતિ મળશે. આહા..હા...! આવ્યું ? '**સંસારી જીવને ક્રિયા...**' એટલે શુભ કે અશુભ વિકારી પરિણામ. દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, તપનો ભાવ (થાય) એ પુણ્યની વિકારી ક્રિયા છે. હિંસા, જૂઠું, ચોરી, વિષયભોગ, વાસના એ પાપની વિકારી ક્રિયા છે. પાપ અને પુણ્ય બન્ને મોહવાળી, રાગવાળી ક્રિયા છે અને તે એની સ્વભાવિક ક્રિયા છે. એની પર્યાયમાં પોતે ઉપજાવેલી (ક્રિયા છે). આહા..હા...! '**ખરેખર સ્વભાવનિષ્પન્ન જ છે;...**' આ ભાષા તો જુઓ !

આ 'જ્ઞેય અધિકાર' છે અને 'જ્ઞેય અધિકાર' એટલે જ્ઞેયમાં જે વિકાર થાય તે તે જ્ઞેયમાં તેની પર્યાયનો સ્વભાવ છે. એ પરને લઈને (થતો નથી) એમ અહીં સિદ્ધ કરવું છે. સમજાણું કાંઈ ? પહેલી ૯૨ ગાથામાં 'જ્ઞાન અધિકાર' ગયો. આ 'જ્ઞેય અધિકાર' છે અને તે પણ 'જયસેનઆચાર્યદેવ' તો કહે છે કે આ 'સમકિતનો અધિકાર' છે. આ ટીકા 'અમૃતચંદ્રાચાર્યદેવ'ની છે પણ અંદર વચમાં જે 'જયસેનાચાર્યદેવ'ની ટીકા છે, એ 'જયસેનાચાર્યદેવ' તો એમ કહે છે કે, આ અધિકાર સમકિતનો છે. આ..હા..હા..હા...! રાગ ખરેખર એનો છે ઈ શ્રદ્ધામાં... 'જ્ઞેય અધિકાર' છે, તો જીવરૂપી જ્ઞેય, તેની પર્યાયમાં થતો વિકાર તે તેની પર્યાયની સ્વભાવિક ક્રિયા છે. આહા..હા...! સમજાય છે કાંઈ ?

'**ખરેખર સ્વભાવનિષ્પન્ન જ છે;...**' ખરેખર લીધું – '**किल**' તો લીધું, '**स्वभावनिर्वृत्तैव**' (લીધું) છે ને ભાઈ ? અંદર '**एव**' શબ્દ પડ્યો છે. '**किल**' અને '**एव**' એટલે શું ? કે, આત્મામાં જે પુણ્ય અને પાપના ભાવ થાય તે ખરેખર '**एव**' નામ એ સ્વભાવિક જ એના છે. આ..હા...! બે શબ્દ આવ્યા ને ? '**ખરેખર સ્વભાવનિષ્પન્ન જ છે;...**' ટીકામાં છે. જુઓ ! '**प्रतिक्षणविवर्तनस्य क्रिया किल स्वभावनिर्वृत्तैव**' '**किल**' (એટલે) ખરેખર. ('**स्वभावनिर्वृत्तैव**') (અર્થાત્) સ્વભાવનિવૃત્ત જ છે (એટલે કે) સ્વભાવથી જ ઉત્પન્ન થયેલી છે. અરે...! આમાં તકરારું અને વાંધા. આ..હા...! 'अप्पा कत्ताए विकत्ताए' બસ. આત્મા કર્મનો કર્તા અને આત્મા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કર્મનો ભોક્તા. અરે...! કર્મ જડ છે, પ્રભુ ! તને ખબર નથી. જડનો આત્મા કર્તા ન હોય અને જડ આત્માને કર્તા કાંઈ ન હોય. આહા..હા...! અરે... ભાઈ ! જેની સત્તામાં જેની સત્તા જ નથી, જેની–પ્રભુની સત્તા ભલે વિકારવાળી પર્યાય છે, પણ એમાં પરસત્તા તો છે જ નહિ. આહા..હા...!

થોડો થોડો સાથે વિચાર કરવો, આ કાંઈ વાર્તા નથી, પ્રભુ ! આ તો ત્રણલોકના નાથ(ના) વિરહ પડ્યા, પ્રભુ ત્યાં રહી ગયા. આહા..હા...! એની વાત છે. ભલે દુનિયા સાથે મેળ ન ખાય પણ સત્ય સાથે તો મેળ ખાય એવું છે. આહા..હા...! સંપ્રદાય સાથે તો અત્યારે કાંઈ મેળ ખાય એવું નથી. સંપ્રદાય(માં) તો (એમ જ ચાલે છે કે), કર્મથી વિકાર થાય, શુભની ક્રિયાથી ધર્મ થાય અને એનાથી મોક્ષ થાય. દયા, દાન, વ્રત, અપવાસ-બપવાસ કરો, વ્રતથી સંવર થાય અને અપવાસથી નિર્જરા થાય. ઈ તપસ્યા ! અહીં કહે છે કે, એ વ્રત અને તપની જે ક્રિયા છે એ રાગ-ક્રિયા છે. અરે..રે..રે...! રાગભાવની ક્રિયા છે. શરીરની ક્રિયા છે ઈ જડની (ક્રિયા છે). જીવની એ ક્રિયા '**ખરેખર સ્વભાવનિષ્પન્ન જ છે;...**' આહા..હા...!

'**તેથી તેને મનુષ્યાદિપર્યાયોમાંનો કોઈ પણ પર્યાય 'આ જ' એવો ટંકોત્કીર્ણ નથી;...**' આહા..હા...! એકરૂપ કોઈ નથી. એને આ પુણ્ય અને પાપના રાગની ક્રિયાને કારણે અને પ્રતિક્ષણ – ક્ષણે ક્ષણે વિકારનો ફેરફાર થાય છે માટે '**મનુષ્યાદિપર્યાયોમાંનો કોઈ પણ પર્યાય 'આ જ'...**' એવો ને એવો નથી. '**કારણ કે તે પર્યાયો પૂર્વ પૂર્વ પર્યાયના નાશમાં...**' આહા..હા...! એ ક્રિયા – પર્યાય થયા જ કરે છે. જેમ ક્રિયા ફર્યા કરે છે તેમ તેનું ફળ પણ ફર્યા જ કરે છે. આહા..હા...! પહેલું કીધું ને ? વિકાર(નું) '**પ્રતિક્ષણ વિવર્તન**' (થાય છે) એમ આ મનુષ્ય, તિર્યંચ, નારકી, દેવ – ચાર ગતિ છે. એની વાત છે, હોં ! અત્યારે આમાં સિદ્ધ ગતિની વાત નથી. '**મનુષ્યાદિપર્યાયોમાંનો કોઈ પણ પર્યાય 'આ જ' એવો ટંકોત્કીર્ણ નથી;...**' એટલે કે એવો ને એવો ગતિનો પર્યાય છે એવો નથી. ગતિ ફર્યા જ કરે છે. આ..હા..હા...! એક નિગોદમાં – લસણ અને ડુંગળી(માં) જાય. આહા..હા...! એમાં એક ક્ષણમાં એક અંતમુહૂર્તમાં તો અઢાર ભવ કરે. એના વિકાર પણ ફરે છે તો એનું ફળ પણ ફરે છે, કહે છે. ઈ નિગોદની પર્યાય કાંઈ કાયમ એક પ્રકારની રહે છે એમ નથી, ભલે ત્યાં ને ત્યાં રહે. આહા..હા...! નિગોદમાંથી વળી માણસ થાય, માણસમાંથી ઢોર થાય, ઢોરમાંથી નિગોદમાં જાય. આહા..હા...!

અરે..રે...! ચોરાશીના અવતાર મિથ્યાદૃષ્ટિને લઈને (અર્થાત્) એ રાગની ક્રિયા મારો સ્વભાવ – ધર્મ છે એવી માન્યતાને લઈને ચોરાશીના અવતાર કર્યા છે. આહા..હા...! અને કાં એ કર્મને લઈને થયેલો વિકાર છે એમ માનીને સ્વચ્છન્દી થઈને (કહે કે) 'વિકાર પરથી થાય મારે શું છે ?' આહા..હા...! એ સ્વચ્છન્દી મિથ્યાદૃષ્ટિ રખડે છે. આહા..હા...! આવો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ઉપદેશ હવે. આવી કઈ વાત આવી ? પેલા તો એમ કહે, વ્રત કરવા, અપવાસ કરવા, ચોવિયાર કરવો, કંદમૂળ ન ખાવાં, પ્રત્યેક લીલોતરીમાં ઘટાડો કરવો, દરરોજ (જમવામાં) દ્રવ્ય ઓછા કરવા... આહા..હા...! એ બધી વાતું, બાપા ! એ તો રાગની ક્રિયા છે અને એ ક્રિયાનું ફળ તો ચાર ગતિ છે. ચાહે તો શુભ રાગ હોય તો મનુષ્યાદિ, દેવ આદિ (થાય), અશુભ (રાગ) હોય તો હલકો મનુષ્ય કે તિર્યંચ આદિ, નરક આદિ(માં જાય). પણ ગતિ મળશે. ધર્મ નથી માટે એને સિદ્ધપદ નહિ મળે. આ..હા..હા..હા...!

(અહીંયાં ચાલતા વિષયમાં) મનુષ્ય આદિ લીધું ને ? ઈ ચાર (ગતિ લીધી). (તે મનુષ્ય આદિ) '**પર્યાયોમાંનો કોઈ પણ પર્યાય 'આ જ' એવો ટંકોત્કીર્ણ...**' એટલે એકની એક ગતિ નથી એમ (કહેવું છે). '**કારણ કે તે પર્યાયો પૂર્વ પૂર્વ પર્યાયના નાશમાં પ્રવર્તતા ક્રિયાફળરૂપ હોવાથી...**' '**તે પર્યાયો પૂર્વ પૂર્વ પર્યાયના નાશમાં પ્રવર્તતા ક્રિયાફળરૂપ હોવાથી ઉત્તર ઉત્તર પર્યાય વડે નષ્ટ થાય છે.**' નવી પર્યાય થઈ તો એને પૂર્વની પર્યાયનો નાશ થાય છે. ગતિની વાત છે, હોં ! આહા..હા...! એક વાર શુભભાવથી સ્વર્ગમાં જાય અને વળી ત્યાંથી મરીને પાછો તિર્યંચમાં જાય. આ..હા..હા...! એવી કોઈ ગતિ કાયમ રહે એવી કોઈ ચીજ નથી, એમ કહે છે. આહા..હા...! સર્વાર્થસિદ્ધિમાં રહે તોપણ ૩૩ સાગર રહે. ઈ કાયમ રહે એવું નથી. ત્યાંથી નીકળશે અને મનુષ્યમાં આવશે. આહા..હા...!

મનુષ્ય આદિ દશાઓ માંહ્યલી કોઈ પણ દશા આ જ એવી ને એવી કાયમ રહી નથી. '**કારણ કે તે પર્યાયો પૂર્વ પૂર્વ પર્યાયના નાશમાં પ્રવર્તતા...**' આહા..હા...! '**ક્રિયાફળરૂપ હોવાથી ઉત્તર ઉત્તર પર્યાય વડે નષ્ટ થાય છે.**' મનુષ્યની ગતિ નષ્ટ થાય છે, દેવગતિ મળે છે તો દેવગતિ ઉત્તર પર્યાય છે, મનુષ્યગતિ પૂર્વ (પર્યાય) છે એનો નાશ થાય છે. જેમ રાગ ભિન્ન ભિન્ન છે તેમ ગતિ પણ ભિન્ન ભિન્ન (થાય છે). નવી પર્યાય થતાં જૂની પર્યાય (નાશ પામે છે). ગતિનો નાશ થાય છે, હોં ! આહા..હા...!

એક કોર અબજોપતિ મનુષ્ય હોય. રત્નના ઢોલિયે સૂતો હોય, દેવ જેની (સેવા કરતા) હોય. 'બ્રહ્મદત્ત' ચક્રવર્તી ! આ..હા..હા...! પણ પછી જે ઉત્તર પર્યાય – નરકની પર્યાયમાં જતાં આ પૂર્વ પર્યાયનો નાશ થઈ જાય છે. આ..હા..હા..હા...! એ ચક્રવર્તીની પર્યાયનો, ઉત્તર પર્યાય એટલે નરકમાં જવાની પર્યાયથી (પૂર્વ પર્યાયનો) નાશ થઈ જાય છે. આહા..હા...! કર્મને લઈને નાશ થાય છે એમ અહીંયાં નથી કહ્યું, ભાઈ ! આહા..હા...! આયુષ્ય પૂરું થઈ ગયું માટે મનુષ્યની ગતિનો નાશ થયો એમ ન કહ્યું, ભાઈ ! આહા..હા...! પછીની પર્યાય જે ભિન્ન ભિન્ન રાગ છે એનું ફળ જે ગતિ છે ઈ પછીની ગતિની પર્યાય થતાં પહેલાંની પર્યાયનો નાશ થાય છે. આ..હા..હા..હા...! રાગ પણ ક્ષણે ક્ષણે ભિન્ન થાય છે તેમ ગતિ પણ અમુક

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કાળ પછી તરત નાશ થઈ જાય છે. પછીની પર્યાય પ્રાપ્ત થતાં પૂર્વની પર્યાય રહેતી નથી. પહેલાંની પર્યાય કાયમ રહીને પછીની પર્યાય થઈ (એમ નથી). આહા..હા...! સમજાય છે ? આવી વાતું ! અપાસરામાં જાઓ તો વ્રત કરો ને અપવાસ કરો ને તપસ્યા કરો એવી વાતું ચાલે. દેરાસરમાં જાઓ તો પૂજા કરો ને ભક્તિ કરો ને જાત્રા કરો ઈ ચાલે. અરે... ભાઈ ! એ બધી ક્રિયાઓ રાગની છે, તેનું ફળ ગતિ છે અને તે ગતિ પછીની ગતિની ઉત્પત્તિમાં પહેલાંની ગતિનો નાશ થાય છે. કોઈ ગતિ કાયમ રહે છે એમ નથી. કીધું ને ? '**ટંકોત્કીર્ણ**' ! એવીને એવી ગતિ કાયમ એમ ને એમ રહે એમ નથી. અમુક કાળે તરત ગુલાંટ ખાઈ જાય છે. આહા..હા...! એક કોર અહીં અબજોપતિ વાણિયો હોય, માંસ ખાતો ન હોય, દારૂ પીતો ન હોય અને પાપ સેવ્યા હોય... આહા..હા...! મધ્યમ પાપ સેવ્યા હોય તો મરીને પશુ – ઢોર થાય. ગાયને કૂખે કાં ઢેઢગરોળીને કૂખે અવતરે. આહા..હા...! એ ક્રિયાના ફળ ભિન્ન ભિન્ન ગતિ આપે છે. આ..હા...! અને તે તે ક્રિયાની ગતિ એકરૂપે રહેતી નથી. આ..હા..હા..હા...!

(મનુષ્યાદિપર્યાયોમાંનો કોઈ પણ પર્યાય) **'આ જ' એવો ટંકોત્કીર્ણ નથી; કારણ કે તે પર્યાયો પૂર્વ પૂર્વ પર્યાયના નાશમાં પ્રવર્તતા ક્રિયાફળરૂપ હોવાથી ઉત્તર ઉત્તર પર્યાય વડે નષ્ટ થાય છે. અને ક્રિયાનું ફળ તો, મોહ સાથે મિલનનો નાશ નહિ થયો હોવાથી,...**' આહા..હા...! એ રાગની ક્રિયાનું ફળ તો મોહ સાથે મિલન છે – મોહનું જોડાણ છે. આહા..હા...! 'મોહ' શબ્દે રાગ, દ્વેષ, મોહ બધું લેવું. '**મિલનનો નાશ થહિ થયો હોવાથી, માનવું જોઈએ;...**' (અર્થાત્) ગતિ પલટે છે તે એણે માનવું જોઈએ. આહા..હા...! કષાય પલટે છે એ પણ એની ખરેખર સ્વભાવિક ક્રિયા છે તેમ તેના ફળ તરીકે ગતિ પણ ફર્યા જ કરે છે. ચાર ગતિ થયા જ કરે છે. આ..હા..હા...! ક્યાં એક કોર અબજોપતિ વાણિયો હોય અને મરીને ઇયળ થાય. કારણ કે ધર્મનું ભાન (નથી), સમકિત શું છે હજી તો ઈ સાંભળ્યું પણ નથી. એકલાં પાપ કર્યાં અને પુણ્યના ઠેકાણાં નથી. બે-ચાર કલાક આવી સત્ય વાત સાંભળે તોપણ પુણ્ય બાંધે. એ સાંભળવાનો જોગ ન મળે. આહા..હા...! સમજાણું કાંઈ ? આ..હા...! '**માનવું જોઈએ;...**'

'**કારણ કે–પ્રથમ તો, ક્રિયા ચેતનના પૂર્વોત્તરદશાથી...**' આહા..હા...! '**વિશિષ્ટ ચૈતન્યપરિણામસ્વરૂપ છે;...**' આહા..હા...!

વિશેષ વાત આવશે, હોં !

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૧૬
પ્રવચન નં. – ૧૩૧
તા. ૧૧-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર' ૧૧૬ ગાથા. અહીંયાંથી લ્યો. '**પ્રથમ તો,...**' છે ? ૨૩૦ પાને. '**પ્રથમ તો, ક્રિયા...**' એ ક્રિયા એટલે રાગ-દ્વેષવાળી ક્રિયા. જેમાં રાગ હોય, દ્વેષ હોય, રતિ હોય, વિષયવાસના આદિ હોય એ ક્રિયાને અહીંયાં ક્રિયા કહેવામાં આવી છે. એ '**ક્રિયા ચેતનના પૂર્વોત્તરદશાથી વિશિષ્ટ...**' (અર્થાત્) ચેતનની પૂર્વ દશાથી બીજી દશા ભેદવાળી છે. પહેલાં સમયની આત્માની જે ગતિ હોય તે પછી બીજા ભવમાં બીજી ગતિ થઈ જાય છે. પૂર્વોત્તરદશાથી ભેદ(વાળા) '**ચૈતન્યપરિણામસ્વરૂપ છે;...**' એક તો એની સમય સમયની પર્યાય પણ ભેદવાળી છે. થોડી ઝીણી વાત છે.

ચાર ગતિમાં જે રઝળવાનું (થાય) છે એ ક્રિયાનું ફળ છે. ક્રિયા – શુભ કે અશુભ રાગ. ચાહે તો શુભ રાગ હો કે ચાહે તો અશુભ (રાગ હો). દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ આદિ હો કે હિંસા, જૂઠું, ચોરી હો, પણ બન્ને પરિણામ મોહનાં ક્રિયાનાં – મોહ-ક્રિયાનાં છે. આત્માને મોહ સાથે મિલનની એ ક્રિયા છે. સમજાય છે કાંઈ ? આહા..હા...! શુભ કે અશુભ ભાવ આત્માને મોહ સાથે મિલનક્રિયા છે. એ પૂર્વ-ઉત્તરદશાથી ખાસ જુદી '**ચૈતન્યપરિણામસ્વરૂપ છે;...**' છે તો ભલે વિકાર, પણ ચૈતન્યસ્વરૂપ છે એમ કહે છે. પણ એનો પર્યાય છે ને ? 'જ્ઞેય અધિકાર' છે ને ? એટલે એની પર્યાયમાં રાગ હોય કે દ્વેષ હોય કે રતિ હોય, સુખ-દુઃખની કલ્પના હો એ બધા ભેદવાળા ચૈતન્યપરિણામસ્વરૂપ છે. આ..હા...! ઈ પોતપોતાના

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પોતાને કારણે છે, કર્મને કારણે નહિ. મોહમિલન કહ્યું (તો) મિલનનો અર્થ તેનું લક્ષ ત્યાં જાય છે. આહા..હા...! છે તો એ ચૈતન્યના પરિણામની (ક્રિયા). રાગ અને દ્વેષ, પુણ્ય અને પાપના પરિણામ બન્ને ક્રિયા ચૈતન્યની વિકૃત ક્રિયા છે. જે ક્રિયાનું ફળ સફળ છે. એટલે કે મોહની ક્રિયાનું ફળ સફળ છે એટલે ચાર ગતિમાં રખડે છે તે રખડવાનું એનું ફળ છે. આહા..હા...! બરાબર સંભળાય છે ને ? આ..હા...! શું કહ્યું સમજાણું ?

જે ક્રિયા ચૈતન્યના પૂર્વ-ઉત્તર (દશાના) ભેદવાળી ચૈતન્યસ્વરૂપ છે **'અને તે (ક્રિયા)– જેમ બીજા અણુ સાથે જોડાયેલા (કોઈ) અણુની...'** એક પરમાણુ છે, એક પરમાણુ, એ બીજા પરમાણુ સાથે જોડાય છે ત્યારે **'દ્વિઅણુકકાર્યની નિષ્પાદક છે...'** ત્યારે બે પરમાણુના કાર્યની પ્રાપ્તિ થઈ. શું કીધું ઈ ? એક પરમાણુ છે ઈ બીજા પરમાણુ સાથે મિલન થાય તો ઈ બે પરમાણુનું કાર્ય કહેવાય, એક પરમાણુનું નહિ. આ..હા...! **'દ્વિઅણુકકાર્યની નિષ્પાદક છે...'**

'તેમ–મોહ સાથે મિલિત આત્માની બાબતમાં,...' આ..હા..હા...! ભગવાનઆત્મા તો શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપી અતીન્દ્રિય આનંદઘન પ્રભુ છે, પણ તેની પર્યાયમાં, જેમ એક પરમાણુ બીજા પરમાણુ સાથે મળે તો બે પરમાણુનું કાર્ય થાય છે, એમ ભગવાનઆત્મા મોહના મિલનથી વિકારી ક્રિયા (નિષ્પન્ન કરે છે). જેમ ઓલા બે પરમાણુનું કાર્ય છે એમ આ બે ભેગાનું (કાર્ય થાય છે). ભેગાનો અર્થ નિમિત્તના લક્ષે અને પોતાની ઉપાદાનની અશુદ્ધતા – એનાથી થયેલો એ રાગ-દ્વેષનો ભાવ છે. આહા..હા...! મોહનું મિલન લીધું છે, મોહથી (થાય છે) એમ નહિ. મોહના તરફના લક્ષથી જે કંઈ શુભ-અશુભ ભાવ થાય એ ક્રિયા સફળ છે, રખડવા માટે ! ચાર ગતિ પ્રાપ્ત કરવા માટે તે ક્રિયા સફળ છે. આ..હા..હા...! સમજાણું કાંઈ ?

'મોહ સાથે મિલિત આત્માની બાબતમાં, મનુષ્યાદિકાર્યની નિષ્પાદક હોવાથી...' આ..હા..હા...! ભગવાનઆત્મા શુદ્ધ ચૈતન્ય આનંદસ્વરૂપ (છે) એને છોડીને મોહના લક્ષથી, મિલનથી થતો જે પુણ્ય-પાપનો ભાવ તે મોહ સાથે જોડાયેલો હોવાથી મનુષ્યાદિકાર્યનો નિષ્પાદક હોવાથી. એ ભાવ ચાર ગતિમાંથી કોઈ ગતિની પ્રાપ્તિ થાય તેવી તે ક્રિયા સફળ છે. સમજાણું કાંઈ આમાં ? અનાદિથી જે ગતિ મળતી આવે છે... આહા..હા...! ચોરાશીના અવતારમાં અનેક અનેક અનંત યોનિ, એક યોનિમાં અનંત વાર ફરતો આવે છે ઈ ક્રિયાનું ફળ છે. કઈ ક્રિયા ? કે, મોહ સાથે મિલનવાળા મલિન પરિણામ – શુભ અને અશુભ ભાવ. આહા..હા...! શુભ ભાવ પણ મોહ સાથે (મિલનવાળા) મલિન પરિણામ છે. આહા..હા...!

એ **'મનુષ્યાદિકાર્યની નિષ્પાદક...'** (છે). જેમ બે પરમાણુનું કાર્ય બે પરમાણુ છે એમ આ ક્રિયા – મોહથી મિલનવાળી ક્રિયા મનુષ્યાદિના કાર્યને નિપજાવે છે. મનુષ્ય ને તિર્યંચ ને નરક ને દેવ આદિ બધી ચાર ગતિ(ના કાર્યને નિપજાવે છે). આ..હા..હા...! એ રાગ અને

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

દ્વેષના પરિણામ ચાહે તો શુભ હો કે અશુભ હો, પણ એ મોહ સાથે મિલન છે. આહા..હા...! જેને લોકો ધર્મ કહે છે. આહા..હા...! ત્યારે (કોઈ એમ) કહે કે, શુભ ભાવને ધર્મ કહેવાય છે ને ? એ તો જ્યાં આત્માના આનંદનો આશ્રય લઈને જે નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન થાય છે ત્યારે તેને જે શુભ ભાવ હોય એને ઉપચારથી વ્યવહારધર્મ કહેવામાં આવે છે, બાકી છે તો એનું ફળ ગતિ. જ્ઞાનીને પણ જે રાગ આવે છે એ રાગ મોહવાળો છે એટલે (કે) પર તરફની સાવધાનીવાળો ભાવ છે. એ સ્વસ્વભાવ તરફની સાવધાનીનો એમાં અભાવ છે. આ..હા..હા...! ચાહે તો દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા, ભગવાનનાં સ્મરણ(નો ભાવ હોય) પણ એ બધો ભાવ પરની સાવધાની – પર તરફના લક્ષવાળો ભાવ છે. આ..હા..હા...! તેથી મનુષ્યાદિ કાર્યની પ્રાપ્તિ (થતી) હોવાથી તે ક્રિયા '**સફળ જ છે;...**' તે ક્રિયા રખડવાની ગતિ મળવાને માટે સફળ છે. આહા..હા...!

આ 'જ્ઞેય અધિકાર' છે અને સમકિતનો અધિકાર (છે). આત્મા જ્ઞેય છે, એ જ્ઞેયમાં એકલા સ્વને આશ્રયે થતા પરિણામને છોડીને મોહ સાથે મિલનવાળા (જે) શુભ-અશુભ મલિન પરિણામ (થાય છે) તે, જેમ બે પરમાણુનું કાર્ય (થાય છે), એકલું એક હતું એના (બીજા પરમાણુ સાથે જોડાતા) બેના કાર્ય જેમ કાર્ય કહેવાય છે, એમ ભગવાનઆત્મામાં મોહના સંબંધે થયેલો શુભ-અશુભ મલિન ભાવ એ મનુષ્યાદિ કાર્યને ઉપજાવવા માટે સફળ છે. સમજાય છે કાંઈ ? આહા..હા...! ગતિ પ્રાપ્ત કરવા માટે એ સફળ છે. કયો (ભાવ) ? શુભ ભાવ. અશુભની તો વાત શું કરવી ? આહા..હા...! દયા, દાન, વ્રત, તપ, ભક્તિ, પૂજા, ભગવાનનું સ્મરણ, દાન આદિ. દાન, દયા, પૂજા, ભક્તિ, વ્રત અને તપ એવો જે વિકલ્પ – રાગ છે એ પર તરફની સાવધાનીવાળો મોહથી મળેલો, મોહના મિલનવાળો... આ..હા...! એ ભાવ મનુષ્યાદિ કાર્ય કરવામાં સફળ છે. ચાર ગતિમાં ગતિ જે ભાવે છે તે પ્રકારે ગતિ મળવામાં સફળ છે. આહા..હા...! આવી ચોખ્ખી વાત છે.

'**અને, જેમ...**' હવે બીજી રીતે (કહે છે). અનાદિ(થી) કેમ ગતિ પ્રાપ્ત થતી આવે છે ? કે, એકપણાનો પોતાનો સ્વભાવ છોડીને બીજી ચીજના મિલનના લક્ષે, પર તરફની સાવધાનીના લક્ષે જે પુણ્ય અને પાપ, શુભ અને અશુભ ભાવ અસંખ્ય પ્રકારનાં છે તે (જે) થાય છે તે, એક પરમાણુ જેમ બીજા પરમાણુના મિલનથી જેમ બે પરમાણુ (થવાનું) કાર્ય છે, એમ આત્મામાં આ એકલા સ્વભાવનું કાર્ય નહિ. એ પર તરફ વળેલો જે મલિન સ્વભાવ, એવું જે મોહ સાથે મલિન મિલન, મલિન મિલન મળેલો ભાવ (છે) એ ચાર ગતિ(ની) પ્રાપ્તિ માટે તે ભાવ સફળ છે. આહા..હા...! એને રખડવાની ગતિ મળશે. આહા..હા...! જેને અત્યારે દુનિયા ધર્મને નામે (ચલાવે છે).

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આજે 'જૈન મિત્ર'માં આવ્યું છે, ભાઈ ! લખાણ આવ્યું છે, અત્યાર સુધી કોઈ દી' એમ બોલ્યા નથી, ત્યાં કોણ જાણે 'રતલામ'માં (એક દિગંબર સાધુ બોલ્યા કે), 'જેટલા ક્રિયાકાંડો છે એ બધું બંધનું કારણ છે. આત્મધર્મ એ આત્મા તરફનું ધ્યાન અને તેનો આશ્રય અને દૃષ્ટિ એ ચીજ જુદી છે. તે ધર્મ (છે).' એમ લખ્યું છે. આવ્યું છે, 'જૈન મિત્ર'માં આવ્યું છે. અહીં તો ચારે કોર બીજી વાત કરે છે. 'રતલામ'માં જરી અહીંના વલણવાળા છે ને ! આહા..હા...! 'જૈન મિત્ર'માં એ ચોખ્ખું લખ્યું છે, 'જેટલો ક્રિયાકાંડનો ભાવ છે એ બધોય બંધનું કારણ છે, એ ધર્મ નથી.' ત્યારે અત્યાર સુધી એ (બીજી રીતે) પ્રરૂપે છે ને ઈ ? આહા..હા...!

ધર્મ તો આત્મા આનંદ પ્રભુ ! અતીન્દ્રિય આનંદનો પુંજ, સુખનો સાગર ! તેમાં એકાગ્રતા – સ્વમાં એકાગ્રતા તે આત્મધર્મ છે અને તે ધર્મ મુક્તિનું કારણ છે. એને અહીંયાં પરમ ધર્મ કહેશે. કેમકે પેલા શુભભાવને, સમકિતીના શુભભાવને વ્યવહારે ધર્મ કહેવાય છે. શું કહ્યું ? કે, આત્મજ્ઞાનીને શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ આત્માનું ભાન થયું ત્યાં આગળ શુભ ભાવને વ્યવહારધર્મ કહેવાય છે. છે પુણ્ય અને ક્રિયા બંધનું કારણ (છે) પણ આરોપથી એને (ધર્મ) કહેવાય છે.

એથી અહીં કહેશે, **'જેમ બીજા અણુ સાથેનો સંબંધ જેને નષ્ટ થયો છે...'** આ..હા..હા...! એક પરમાણુને બીજા પરમાણુ સાથેનો સંબંધ નષ્ટ થઈ ગયો છે. એકલો પરમાણુ રહ્યો છે. છૂટો એકલો રહ્યો છે. બીજા પરમાણુ સાથેનું મિલન નાશ થયું છે. આહા..હા...! **'જેમ બીજા અણુ સાથેનો સંબંધ જેને નષ્ટ થયો છે એવા અણુની પરિણતિ દ્વિઅણુકકાર્યની નિષ્પાદક નથી...'** તે અણુની પર્યાય બે અણુના કાર્યની પ્રાપ્તિ(ની નિષ્પાદક) નથી. કારણ કે એકલો પરમાણુ રહ્યો (માટે) બે (અણુનો) નિષ્પાદક ન રહ્યો. આહા..હા...! શું વાત કરે છે !

'તેમ, મોહ સાથે મિલનનો નાશ થતાં...' બે પરમાણુનું કાર્ય એક પરમાણુમાં થાતું નથી. એક પરમાણુમાં બે (પરમાણુનું) કાર્ય નથી. એમ એકલો ભગવાનઆત્મા પર તરફની સાવધાની વિના, પર સાથે મિલનવાળા પુણ્ય અને પાપના ભાવ... આ..હા..હા...! તેનો નાશ કરવાથી. આહા..હા...! છે ? **'મોહ સાથે મિલનનો નાશ થતાં તે જ ક્રિયા...'** આ..હા..હા...! શુભ પરિણતિ. પેલી પુણ્ય અને પાપ(ની) ક્રિયા મોહની હતી અને એ ક્રિયાનું ફળ ગતિ હતી. અને હવે જેમ જે એકલો પરમાણુ રહ્યો એમાં બેપણાનું કાર્ય ન રહ્યું. એમ એકલો ભગવાનઆત્મા મોહના મિલનથી રહિત થયો. આહા..હા...! એ શુભ અને અશુભ ભાવથી રહિત થયો થકો. છે ? **'તે જ ક્રિયા...'** એટલે તે શુદ્ધ પરિણતિ. **'દ્રવ્યના પરમ સ્વભાવભૂત હોવાને લીધે...'**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આ..હા..હા...! પેલી શુભાશુભ ક્રિયા હતી એ મોહ સાથે મિલન(વાળી) મલિન હતી. આહા..હા...! અને આ પુણ્ય ને પાપ, દયા ને દાન, વ્રત ને ભક્તિના પરિણામરહિત (ક્રિયા). (શુભ અને અશુભ પરિણામ) એ બીજા સાથે મિલન હતું. આ..હા..હા...! એક જ્ઞેયને બીજા જ્ઞેય સાથે મિલન હતું. હવે એક જ્ઞેય રહ્યો એની સાથે જેને મિલન છે અને પરના મિલનનો નાશ કર્યો છે. આ..હા...!

'**તે જ ક્રિયા...**' '**ક્રિયા**' શબ્દ તો વાપર્યો છે, ભાઈ ! '**તે જ ક્રિયા**' શબ્દ વાપર્યો છે. પણ ઈ ક્રિયા કઈ ? કે, (જે) '**દ્રવ્યના પરમ સ્વભાવભૂત હોવાને લીધે...**' આહા..હા...! પુણ્ય અને પાપના રાગના ભાવથી રહિત ચૈતન્ય પ્રભુની એકાગ્રતા, વસ્તુ ભગવાન પરમાનંદ પ્રભુ, સુખના સાગરના જળથી ભરેલો પ્રભુ ! તે જળમાં જ્યાં ડૂબકી મારી... આ..હા..હા...! એ આત્માના આનંદમાં જ્યાં ડૂબકી મારી ત્યાં મોહ સાથેના મિલનનો નાશ થયો. એથી બે પરમાણુનું કાર્ય જેમ બેમાં થાય, તેમ આ મોહના મિલને આત્માથી થતી જે ક્રિયા (હતી), એનાથી જે ગતિ મળી તેનો અહીંયાં અભાવ થાય છે. આવી વાતું છે. આહા..હા...! અરે...!

'**દ્રવ્યના પરમ સ્વભાવભૂત...**' ભાષા એમ છે. પુણ્ય અને પાપના ભાવ, દયા, દાન, વ્રતના પરિણામથી ભિન્ન ભગવાનઆત્મા આનંદ અને જ્ઞાયકસ્વરૂપ ! તેની એકાગ્રતા (થઈ એ) સ્વદ્રવ્યનું મિલન (છે). પેલા રાગમાં મોહનું મિલન (છે). આહા..હા...! આ ક્રિયા '**દ્રવ્યના પરમ સ્વભાવભૂત હોવાને લીધે 'પરમ ધર્મ'...**' (છે). એને પરમ ધર્મ કીધો. કેમકે જ્ઞાનીને નિશ્ચય ધર્મ છે એની સાથે શુભ (ભાવને) વ્યવહાર ધર્મ કહ્યો એથી એનો નિષેધ કરીને અહીંયાં પરમ ધર્મ લીધો. આહા..હા...! નિશ્ચય ધર્મ કહો, પરમ ધર્મ કહો (બન્ને એકાર્થ છે). સમજાણું કાંઈ ? આ..હા..હા...!

સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન આદિ છે એ પરમ ધર્મ છે. એ ચૈતન્યવસ્તુ ભગવાનઆત્મા ! અનંત ગુણનો સાગર ! આ..હા..હા...! તેના મિલનથી – પર્યાયને તેની તરફ સન્મુખ કરીને, જે ક્રિયા થઈ એ ક્રિયા દ્રવ્યના પરમ સ્વભાવભૂત છે. પેલી (ક્રિયા) મોહના મિલનવાળી હતી, આ '**દ્રવ્યના પરમ સ્વભાવભૂત હોવાને લીધે...**' આ..હા..હા...! દ્રવ્યના પરમ સ્વભાવભૂત હોવાને લીધે. જોકે રાગને પણ સ્વભાવ તો કીધો હતો. આવ્યું હતું ને ? કાલે આવ્યું હતું. તે '**ક્રિયા ખરેખર સ્વભાવનિષ્પન્ન જ છે;...**' એમ આવ્યું હતું. દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, કામ, ક્રોધના પરિણામ એ ક્રિયા પણ ખરેખર સ્વભાવભૂત છે, ઈ પર્યાયનો સ્વભાવ છે. આ..હા...! છે વિભાવ, છતાં એની પર્યાયના સ્વભાવભૂત એ ક્રિયા છે. એ કંઈ પરને લઈને થઈ છે અને પરમાં થઈ છે એમ નથી. આહા..હા...! અરે...! મિથ્યાત્વ અને દયા, દાન ને વ્રત, ભક્તિ ને કામ, ક્રોધના ભાવને અહીંયાં સ્વભાવભૂત ક્રિયા કીધી છે. (આવું સાંભળીને) રાડ પાડે છે લોકો ! એની પર્યાયનો એ સ્વભાવ છે. અજ્ઞાનમાં એ પરમ ધર્મ સ્વભાવને છોડીને આવા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

રાગ-દ્વેષના પરિણામમાં જે આવ્યો એને પણ સ્વભાવભૂત ક્રિયા કહેવામાં આવી છે. છે વિકારી (પરિણામ). આહા..હા...! આ..હા...! સમજાણું કાંઈ ? આવો વીતરાગનો ધર્મ ! સાંભળવા મળે નહિ બિચારાને. એ..ઈ, આખો દી' કડાકૂટી. ધંધામાંથી નવરો થાય તો (એમ સાંભળવા મળે કે) વ્રત કરો ઈ સંવર અને અપવાસ કરો ઈ નિર્જરા ! એ સંવર અને નિર્જરા મોક્ષનું કારણ (છે) ! આહા..હા...!

અહીં કહે છે કે, વ્રતનો વિકલ્પ અને અપવાસનો વિકલ્પ છે એ ક્રિયા મોહથી મિલનવાળી છે અને તેથી તેનું ફળ ગતિ છે, સંસાર ગતિ છે, સંસાર ફળ છે. આ..હા..હા..હા...! ચાર ગતિ સંસાર છે ને ? આવી વાતું છે.

વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર ત્રિલોકનાથની આ દિવ્યધ્વનિ છે. 'પ્રવચનસાર' છે ને ? પ્ર = વિશેષે, વચનો = દિવ્ય (વચનો). આહા..હા...! ભગવાન 'કુંદકુંદાચાર્ય' ('સીમંધર' ભગવાન પાસે) ગયા હતા ત્યાંથી આ લાવ્યા. સાચા સંત મુનિ હતા પણ વિશેષ નિર્મળતા થઈ અને અહીંયાં આવીને આ (શાસ્ત્રો) બનાવ્યા. આહા..હા...! કહ્યું ને ઈ ? '**किरिया हि णत्थि अफला**' છે ? મૂળ પાઠમાં ત્રીજું પદ છે. ૧૧૬ (ગાથા). '**किरिया हि णत्थि अफला धम्मो जदि णिष्फलो परमो**' (અર્થાત્) પરમ ધર્મ છે ઈ નિષ્ફળ છે. એટલે કે તેમાં રખડવાનું ફળ આવતું નથી. આહા..હા...!

ભગવાનઆત્મા ! જ્ઞાયકસ્વભાવની એકાગ્રતા (થઈ) એ પરમ સ્વભાવભૂત ક્રિયા (છે). ક્રિયા તો કીધી. પર્યાય છે ને ? એ કાંઈ દ્રવ્ય-ગુણ નથી. આહા..હા...! એ વિકારી ક્રિયા ગતિને ઊપજાવે એટલે સંસારને ઊપજાવે અને જે ક્રિયા પરના મિલન વિનાની (છે તે પરમ ધર્મસ્વરૂપ છે). એકલો ભગવાન દ્રવ્ય સ્વભાવ જે ત્રિકાળી પવિત્ર પ્રભુ ! આહા..હા...! એ અનંત મુખને, એક એક મુખે અનંતી જીભથી પણ જેની ગુણની સંખ્યા કહી શકાય નહિ એટલા ગુણોથી ભરેલો ભગવાન છે !! આ..હા..હા...! નિર્મળાનંદ છે ! અનંત મુખ કરે અને એક મુખમાં અનંતી જીભ કરે તોપણ પ્રભુના ગુણની સંખ્યા કહી શકાય નહિ !! આ..હા..હા..હા...! એવો તો પ્રભુ મહિમાવાળો મોટો મોટપ લઈને પડ્યો છે !! આહા..હા...! એની મોટપ આગળ જગતની કોઈ મોટપ છે નહિ. આ..હા..હા...! બધા અબજોપતિ થયા ને આ રાજા થયા ને ઇન્દ્રો થયા, એ બધી મોટપ પ્રભુ પાસે તો હીન છે.

એ અહીંયાં કહે છે કે, '**તે જ ક્રિયા...**' આ..હા..હા...! '**દ્રવ્યના પરમ સ્વભાવભૂત હોવાને લીધે 'પરમ ધર્મ' નામથી કહેવાતી એવી...**' છે (અંદર) ? સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર(રૂપ) જે આત્માની પરમ ધર્મ ક્રિયા, નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન, નિશ્ચય જ્ઞાન, નિશ્ચય ચારિત્ર. નિશ્ચય એટલે સ્વના અવલંબનમાંથી થયેલું. જ્યાં પરના અવલંબનનો નાશ થયો અને સ્વના અવલબંનથી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

થયેલી સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રની પરમ ધર્મરૂપ સ્વભાવરૂપ ક્રિયા. આ..હા...! તે ક્રિયા '**પરમ ધર્મ' નામથી...**' એને પરમ ધર્મ કહીએ. આહા..હા...! અને તે પરમ ધર્મ નિષ્ફળ છે (અર્થાત્) સંસાર પ્રાપ્તિ થવા માટે નિષ્ફળ છે. આહા..હા...! રખડવાની ગતિ મળવા માટે તે નિષ્ફળ છે. આ..હા..હા...! આવું તો સાંભળ્યું ન હોય. ધાર્મિક ક્રિયા નિષ્ફળ છે અને સંસારિક ક્રિયા સફળ છે. આહા..હા...!

એ રાગ ને દ્વેષ અને પુણ્ય ને પાપના ભાવ અસંખ્ય પ્રકારના છે તે ક્રિયા સફળ છે. એટલે કે અનાદિથી જે કંઈ ગતિ મળતી આવે છે તે ગતિ મળશે. આહા..હા...! અને જે મોહના મિલન વિનાની એટલે એક પરમાણુ જેમ ભિન્ન છે અને બે પરમાણુનું કાર્ય એમાં નથી, એમ ભગવાનઆત્મા મોહના મિલન વિનાની ક્રિયા... આ..હા..હા...! ભગવાનઆત્મા ! પૂર્ણ પરમાત્મસ્વરૂપ અખંડ ગુણનો સાગર ! આહા..હા...! જે અનંત... અનંત... અનંતની સંખ્યાનો પાર નહિ એ બધા ગુણોનો સમુદાય પ્રભુ ! તેના તરફની જે ક્રિયા છે એ પરમ ધર્મ સ્વભાવ છે. આ..હા..હા...! અને તે 'પરમ ધર્મ' નામથી કહેવાતી એવી ક્રિયા '**મનુષ્યાદિકાર્યની નિષ્પાદક નહિ હોવાથી...**' આહા..હા...!

જેમાંથી ગતિ મળે તે ધર્મ નહિ. આહા..હા...! જેનાથી સંયોગ મળે તે ધર્મ નહિ. તીર્થંકરપણાના ભાવથી પણ સંયોગ મળે છે તો એ ભાવ પણ ધર્મ નહિ. આહા..હા...! એ ભાવને પણ મોહ (સાથે) મિલન છે. આ..હા..હા...! આવી વાત છે. એકાંત લાગે એવું છે. તેથી લોકો રાડ્યું પાડે છે ને ! એ... 'સોનગઢ'નું તો એકાંત છે. વ્યવહારથી (ધર્મ) કહેતા નથી. ('સમયસાર'ની) બારમી ગાથાનું આજે 'કરુણાદીપ'માં વિરોધમાં આવ્યું છે. 'બારમી ગાથામાં એમ કહ્યું છે કે, 'અપરમે ભાવે સ્થિત' શ્રાવક અને મુનિ તો દયા ધર્મ, દયા, વ્રત, પચ્ચખાણ, વ્યવહાર વ્રતમાં હોય છે અને શ્રાવક અને મુનિનો એ ધર્મ છે. બારમી ગાથામાં એમ કહ્યું છે.' અરે...! પ્રભુ ! કહ્યું નથી. તને ખબર (નથી). આહા..હા...! ગાથાના અર્થની ખબર ન મળે. (બીજું એમ કહે કે), 'પુણ્યફળા અરહંતા' – પુણ્યના ફળ અરિહંત પદ છે.' અહીં પુણ્યનું ફળ સંસાર ગતિ છે એમ કહે છે. આહા..હા...! અને એક કોર (એમ કહે કે), 'એ શુભ ભાવ ધર્મની ધાર્મિક ક્રિયા છે. એનાથી ધર્મ થાય.' એમ કહે છે. અહીં કહે છે કે, એ ક્રિયા સફળ છે. અનંત કાળથી સંસાર(ની) ગતિ મળતી આવે છે તે તને મળ્યા કરશે. આહા..હા...!

આહા..હા...! અરે...! એણે કે દી' વિચાર કર્યા છે ? આખો દી' સંસારના પાપના ધંધા-પાણી, બાયડી, છોકરાને રાજી રાખવા માટે હા..હો... (કર્યા કરે), અર..ર..ર...! અરે..રે...! એણે આત્મા માટે વખત લીધો નથી. અરે...! મારું શું થશે એની એને દયા નથી. આ..હા...! એવા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

એકલા શુભ-અશુભ ભાવમાં રચ્યાપચ્યા પ્રાણી(ને) એના ફળ તરીકે ગતિ મળે. એને જીવની – પોતાની દયા નથી. આહા..હા...! અરે..રે...! એ ક્યાં જઈને રખડશે ? કઈ ગતિમાં ક્યાં જશે ? આ..હા..હા...! અશુભભાવવાળો નરક અને નિગોદ આદિમાં જશે, શુભભાવવાળો વળી કોઈ દેવ અને મનુષ્યાદિ(માં જશે). આ પૈસા-બૈસા, ધૂળ હોય. એ બધા ગતિમાં રખડવાના છે. આહા..હા...!

અહીં કહે છે કે, એ પરમ ધર્મ નામથી કહેવાતો... આ..હા..હા..હા...! પરના મિલન નામ પોતે મળે છે, હોં ! મળવા જાય છે. ઈ એને લઈને નથી, કહે છે. પોતે મોહને મળવા જાય છે. મિલન લીધું છે ને ? આ..હા...! શુભ અને અશુભ પરિણામ-ક્રિયા (છે) એ (ક્રિયામાં) પર તરફ સાવધાન (થાય છે). આ..હા...! તે જ ક્રિયાના સ્થાનમાં સ્વદ્રવ્યના સાધનથી ઉત્પન્ન થયેલી જે (ક્રિયા તે પરમ ધર્મ છે). આ..હા..હા...! અરે...! ભાષા તો સાદી (છે), પ્રભુ ! ભાવ તો છે ઈ છે, બાપુ ! આહા..હા...! અરે...! આવા ટાણા ક્યારે આવે ? આ..હા...! આંખ્યું વિંચાઈને ચાલ્યા જાય છે.

જુઓને ! (ભાઈનું) સાંભળ્યું ને ? આ..હા...! અડધો પક્ષઘાત તો હતો. આવતા, અહીં બેસતા. મરતાં પાંચ દી' પહેલાં અડધો પક્ષઘાત બીજો થઈ ગયો. આખા શરીરે પક્ષઘાત ! અને તરત હેમરેજ થઈ ગયું. એ પાંચ દી' અસાધ્ય ! આ..હા...! ત્રણલોકનો નાથ, જેની મહિમાનો પાર નહિ એ અસાધ્યમાં પડ્યો. આમ તો દુનિયા બાહ્યથી અસાધ્ય કહે છે પણ જેને મિથ્યાત્વભાવ છે તે અસાધ્યમાં જ પડ્યો છે. આહા..હા...! એને સ્વના સાધ્યની ખબર નથી. દુનિયા માનો ન માનો. સત્યને સંખ્યાની કોઈ જરૂર નથી કે ઝાઝા માણસ માને તો સત્ય અને થોડા માને તો (અસત્ય), એવું વસ્તુનું સ્વરૂપ નથી. આ..હા..હા...!

અહીં કહે છે, એવો જે પરમ ધર્મ, '**દ્રવ્યના પરમ સ્વભાવભૂત હોવાને લીધે...**' આ પર્યાયની વાત છે, હોં ! ત્રિકાળીની નહિ. શું કહ્યું ઈ ? '**દ્રવ્યના પરમ સ્વભાવભૂત હોવાને લીધે...**' આ પર્યાયની વાત છે. દ્રવ્ય પરમ સ્વભાવભૂત ત્રિકાળી છે ઈ તો દ્રવ્ય છે, પણ તેનો આશ્રય લઈને પર તરફના વલણને છોડીને સ્વના વલણમાં આવીને જે પર્યાય પ્રગટ થઈ તેને અહીંયાં પરમ સ્વભાવભૂત ધર્મ કીધો છે. આહા..હા...! અરે..રે...! સત્ય સાંભળવા મળે નહિ એને ક્યાં જાવું ? ભાઈ ! આહા..હા...! કોઈ શરણ નથી. શરણ તો અંદર આનંદનો નાથ છે. આહા..હા...! ત્યાં નજરું કર્યે નિધાન દેખાય. બાકી નજરુંમાં – બહારમાં ક્યાંય નથી. ધૂળધમાહા ! આહા..હા...!

અહીં કહે છે કે, '**પરમ ધર્મ' નામથી કહેવાતી એવી–મનુષ્યાદિ...**' ચાર ગતિના '**કાર્યની નિષ્પાદક નહિ હોવાથી...**' એ મનુષ્યાદિ ચાર ગતિના કાર્યની પ્રાપ્તિ, પરમ ધર્મ – દ્રવ્યના

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પરમ સ્વભાવ ધર્મની પર્યાયથી એ અફળ છે. ચાર ગતિ મળવા માટે એ પરમ ધર્મ નિષ્ફળ છે. આહા..હા...! એ તો આત્માની શાંતિ અને આનંદને મળવા માટે સફળ છે. આ..હા..હા...!

એકલો ભગવાનઆત્મા ! અતીન્દ્રિય શાંતિનો સાગર છે. અતીન્દ્રિય શાંતિથી ભરેલો છે. શાંત... શાંત... શાંત... શાંત... જ્યાં તીર્થંકરગોત્રનો વિકલ્પ પણ અશાંત છે. આ..હા..હા...! એવા અશાંતથી પણ ભિન્ન ભગવાન ! બધા આત્માઓ પરમાત્મા છે હોં, ભાઈ ! આ..હા..હા...! દરેક આત્મા પરમ શાંતરસથી, અનંત... અનંત... શાંતિથી, અનંત... અનંત... અતીન્દ્રિય શાંતિથી ભરેલો ભગવાન તો પોતાની અનંતિ શાંતિને અવલંબે છે. તે અવલંબનની જે ક્રિયા છે એ વસ્તુની પરમ સ્વભાવભૂત ક્રિયા છે. આ..હા..હા...! કેમકે એ પરમ સ્વભાવ છે એમાંથી એ પ્રગટ થયેલી પર્યાય છે. સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન એને કહીએ. આ..હા..હા..હા...! આવો ઉપદેશ, લ્યો !

પેલા (અજ્ઞાની) તો કહે, 'આ કરો... આ કરો... આ કરો... આ કરો...' કરો ને મરો ! અહીં તો કહે છે, કરે તે મરે, જાણે તે જીવે. આ..હા..હા...! ભગવાન જાણનારો જ્ઞાયક છે, તે પોતાને જાણતા પર જણાય જાય છે. એ પોતે જાણનારો છે. એ જાણનારો જીવે છે. આહા..હા...! રાગની એકતાવાળો એ જાણનારને મારી નાખે છે. મારી (નાખે છે) એટલે વસ્તુ તો છે પણ તેને માટે નથી. મારે માટે નથી, એમ થયું. મારે માટે તો રાગ છે. આહા..હા...! આવો જીવનો ધર્મ, બાપુ ! આહા..હા...!

એ મનુષ્યાદિકાર્યની પ્રાપ્તિ નહિ હોવાથી, દ્રવ્યના પરમ સ્વભાવભૂત હોવાની ધાર્મિક ક્રિયા, વીતરાગી પર્યાય. પેલી શુભ-અશુભ રાગવાળી (ક્રિયા) હતી, આ વીતરાગી પર્યાય પરમ સ્વભાવભૂત હોવાથી મનુષ્યાદિ ગતિની પ્રાપ્તિ માટે નિષ્ફળ છે. એને ગતિ નહિ મળે. એને સિદ્ધ ગતિ મળશે, આ રખડવાની ગતિ નહિ મળે. આહા..હા...! એને આ પૈસા નહિ મળે, આબરૂ નહિ મળે, આ બધી બહારની ધમાલ, પચીસ-પચાસ લાખના મકાન ને પચાસ કરોડ (એને નહિ મળે). લ્યો, આ પચાસ કરોડ ! 'મુંબઈ'માં વૈષ્ણવ છે, (દર્શન કરવા) આવ્યો હતો. આવે તો ખરાને બધા ! નામ મોટા (પણ) કાંઈ ખબરું ન મળે.

મુમુક્ષુ :– આપના આશીર્વાદ લેવા તો આવે ને !

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– એને (ઈશ્વર) કાંઈક કર્તા છે, કર્તા છે, કર્તા છે (એવી માન્યતા હતી). કીધું, ભાઈ ! કર્તા હોય તો તમારે 'નરસિંહ મહેતા'એ કહ્યું છે, 'જ્યાં લગી આત્મા તત્ત્વ ચીન્યો નહિ, ત્યાં લગી સાધના સર્વ જૂઠી' આ 'નરસિંહ મહેતા' વૈષ્ણવ છે એણે એમ કહ્યું છે, આત્મા તત્ત્વનો જ્યાં સુધી અનુભવ નથી ને આચરણ નથી ત્યાં સુધી પૂજા, ભક્તિ, વ્રત, તપ બધા નિષ્ફળ... નિષ્ફળ (છે). નિષ્ફળ એટલે ધર્મને માટે નિષ્ફળ, રખડવા માટે

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સફળ. આહા..હા...! અહીં પચાસ કરોડ ને ધૂળના અબજ (રૂપિયા) ! આ..હા..હા...!

'અષ્ટપાહુડ'માં ક્યાંક આવે છે કે, શરીર રૂપાળું હોય ને આવું હોય ને ફલાણું હોય ને ઢીકણું હોય છતાં સમ્યગ્દર્શન વિનાનું એ બધું કુશીલ છે. એ ગાથા આવે છે. અને એક માંદો છે, શરીરમાં રોગ છે, દીનતા છે, ગરીબ છે, ખાવાનું સાધન નથી એવું આવે છે, એક શ્લોક આવે છે, 'અષ્ટપાહુડ'માં આવે છે. પણ જો એને આત્મજ્ઞાન છે તો એ બાદશાહ છે. આહા..હા...! જેને બાદશાહ ત્રણલોકના નાથનો ભેટો થયો... આ..હા...! ભલે બહારમાં મહિને પાંચ રૂપિયા પણ ન મળતા હોય, એક વખતનું ખાવાનું પણ સરખું મળે નહિ. આહા..હા...! ઈ કો'ક કહેતું હતું કે, એક વખત ખાઈએ એટલી પેદાશ થાય છે. (આમ) પેદાશ લાખોની, પણ ક્યાંક પરદેશમાં. એટલો ખર્ચ થાય કે એક વખત ખાવાનું બસ. એટલા લાખોના ખર્ચ થાય, હજારો રૂપિયા !

'નાઈરોબીવાળા' ભાઈએ લખ્યું છે કે, ત્રણસો માણસનો ત્રીસ હજારનો ખર્ચ ! 'નાઈરોબી' મંદિર થયું છે ને ? મંદિર ! દિગંબર મંદિર થયું છે. બધાને બોલાવે છે ને ? આવો... આવો... આવો...! આ રહ્યાં 'નાઈરોબીવાળા' ! એવું સાંભળ્યું હતું કે, ત્રણસો માણસના ખર્ચના ત્રીસ હજાર રૂપિયા ! એટલા બધા ત્યાં તોફાન છે. આહા..હા...! એ કો'ક કહેતું હતું કે, આમ પેદાશ મોટી છે પણ એક વખત ખાઈએ એટલું પોગે એવું છે. કો'ક હતો, પણ યાદ રહેતું નથી. કો'ક હતો, ગૃહસ્થ પૈસાવાળો હતો. એક વખત ખાઈએ, બસ. એટલું એની પેદાશને પોગે છે, બે વખત (ખાય) નહિ. ઘણા મોટા લાખોપતિ હતા, (પણ) હવે (નામ) ભૂલી ગયા. કો'ક હતું. ઘણાં આવે ને ઘણાં વાતું કરે. આહા..હા...!

અહીં કહે છે, '**મનુષ્યાદિકાર્યની નિષ્પાદક નહિ હોવાથી...**' કોણ ? દ્રવ્યના પરમ સ્વભાવભૂત ક્રિયા. આ..હા..હા...! ભગવાનઆત્મા ! શુદ્ધ ચૈતન્ય આનંદનો નાથ, સાગર પ્રભુ ! એની દૃષ્ટિ અને એના જ્ઞાનમાં જે ધર્મદશા પ્રગટ થઈ તે ગતિને પ્રાપ્ત કરવાને નિષ્ફળ છે, એને ગતિ નહિ મળે. એને ગતિ નહિ મળે, પૈસા નહિ મળે, આબરૂ નહિ મળે, આ કરોડો રૂપિયા નહિ મળે, એમ કહે છે. આહા..હા...! એને અબજો રૂપિયા નહિ મળે, બાયડી નહિ મળે, છોકરા નહિ મળે, કાંઈ નહિ મળે એમ કહે છે અને આ પુણ્ય-પાપના કરનારને આ બધું મળશે. આ..હા...! રખડવાના ! આ..હા..હા...! આવી વાત સાંભળવા (મળવી) મુશ્કેલ પડે.

આ બધે બેકલો... બેકલો... બેકલો માન્યો છે ને ? પરદ્રવ્યની સાથે તો બેકલો માન્યો છે પણ રાગ સાથે બેકલો માન્યો એ પણ મિથ્યા ભ્રમ છે. આ..હા..હા...! આત્મા સિવાયના અનંત આત્માઓ અને અનંત રજકણો (છે) એમાં કોઈની સાથે 'આ મારો દીકરો ને આ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

મારી બાયડી ને મારા છોકરા, આ મારું મકાન ને આ મારા ચોપડા ને મારા મકાન...' પ્રભુ ! (એ બધું) ક્યાં તારું હતું ? એ તો બધી જગતની ચીજ છે ને ! આ..હા..હા...! પોતાને પોતાનું માહાત્મ્ય મૂકી અને પરની વિશેષતામાં પોતાને અધિકપણું માને છે. આ..હા..હા...! અમારે બાયડી સારી, છોકરા સારા, વેવાઈ સારા, છોડીયું સારે ઠેકાણે પરણાવી ને દીકરાઓને સારે ઠેકાણેથી કન્યા આવેલી. શું છે પણ પ્રભુ ? એ તો બધાં મસાણના હાડકાના ચમકારા છે. આહા..હા...! તને શું થયું છે ? પ્રભુ ! આ..હા..હા...!

મોહના મિલનમાં જે ક્રિયાના પરિણામ થાય તેમાં ગતિ મળશે, નરક મળશે, નિગોદ મળશે. આ..હા..હા..હા...! એ બધી વિકારી ક્રિયા સફળ છે. આ..હા..હા...! અંદર તત્ત્વજ્ઞાનનો વિરોધ કર્યો છે... આ..હા..હા...! એ એવે ઠેકાણે જશે કે બીજાઓ એને આત્મા માની શકે એવું સ્થાન નહિ રહે. આહા..હા...! આ..હા..હા...! શું કહ્યું ઈ ? પોતાનું નાસ્તિપણું માન્યું છે, એ પોતે મહાપ્રભુ (છે) એ હું નહિ, ફક્ત રાગ અને પુણ્યના ફળ તે હું. આહા..હા...! એ બધા નિગોદમાં જવાના. આ..હા...! ગતિ ત્યાં (થવાની) છે. કેમકે તત્ત્વજ્ઞાનનો વિરોધ કર્યો છે. વાસ્તવિક તત્ત્વનો વિરોધ છે તેનું ફળ નિગોદ છે અને વાસ્તવિક તત્ત્વનું આરાધન છે તેનું ફળ મુક્તિ છે અને શુભાશુભ ભાવનું ફળ ગતિ છે. આહા..હા...!

ભાવાર્થ :– 'ચૈતન્યપરિણતિ તે આત્માની ક્રિયા.' ખુલાસો કરે છે. ચૈતન્ય જે પ્રભુ છે એની પરિણતિ એટલે પર્યાય એટલે અવસ્થા એટલે હાલત તે ક્રિયા (છે). એ '**મોહરહિત ક્રિયા મનુષ્યાદિપર્યાયોરૂપ ફળ નિપજાવતી નથી...**' આ..હા..હા...! છે તો એ ક્રિયા. એ તો ('સમયસાર'માં) 'કર્તા-કર્મ' (અધિકારમાં) કહ્યું છે ને ? કે, અમુક આ ક્રિયા(નો) નિષેધ નથી. ૬૯, ૭૦ ગાથામાં (આવે છે). આ..હા..હા..હા...! શાસ્ત્રમાં તો અપાર વાત છે !! જે સ્વભાવિક ક્રિયા (છે) તેનો નિષેધ નથી. એમ કહ્યું છે. 'કર્તા-કર્મ' (અધિકારમાં) ૬૯-૭૦ (ગાથા) ! આહા..હા...! જે દ્રવ્યની ઉદાસીન ક્રિયા ઉત્પન્ન નહિ કરતાં આ (ક્રિયા ઉત્પન્ન) કરે છે. (અર્થાત્) ભગવાનઆત્મા જ્ઞાતા-દૃષ્ટાની રાગ વિનાની ઉદાસીન ક્રિયાને ઉત્પન્ન નહિ કરતાં 'એ અવસ્થાને છોડીને' એમ શબ્દ છે. જાણે કે હોય ! આહા..હા...! ૬૯-૭૦ (ગાથામાં આવે છે). જાણે કે હોય (અને એ અવસ્થાને છોડી દીધી છે એમ વાત કરી છે). પ્રભુ ! પણ તું છો ને મોટો ! આહા..હા...! એની જે નિર્મળ પર્યાય છે તેને છોડીને. નિર્મળ (પર્યાય) થવી જોઈએ, વસ્તુ નિર્મળાનંદનો નાથ પ્રભુ (છે) એની નિર્મળ દશા થવી જોઈએ. એને છોડીને, એમ પાઠ કીધો છે. છોડીને એટલે હતી અને છોડીને એમ (એનો અર્થ) નથી. આહા..હા...! આ ઉત્પન્ન થવી જોઈએ એને છોડીને તેં રાગ ને દ્વેષને ઉત્પન્ન કર્યાં, પ્રભુ ! આ..હા..હા...! તેથી આ તારા ચોરાશીના પરિભ્રમણ મટ્યા નહિ. આહા..હા...! આવું છે.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

જગતને બહારની ધમાધમી બહુ ગોઠે. (આ ભાઈ) કહે છે ને, ધામધૂમે ધમાધમ ચલી. ધામધૂમે ધમાધમ ચલી. આ વરઘોડા, અપવાસ, અઠ્ઠાઈ, પાણી વિનાના આઠ અપવાસ કર્યા... આ..હા...! બહુ જબ્બર કર્યું ! અને પંદર વર્ષની ઉંમર ! એણે આ કર્યું ! ઓ..હો...! ધન્ય અવતાર ! એના વરઘોડા કાઢે, એને કાંઈક આપે, એમાં કાંઈ ધૂળેય નથી, બાપા ! આહા..હા...! અહીં તો જ્ઞાનમાર્ગ રહ્યો દૂર, રાગમાર્ગ રહ્યો નજીક. આહા..હા...!

'**ચૈતન્યપરિણતિ તે આત્માની ક્રિયા. મોહરહિત ક્રિયા મનુષ્યાદિપર્યાયોરૂપ ફળ નિપજાવતી નથી અને મોહ સહિત ક્રિયા...**' (મૂળ પુસ્તકમાં) નીચે (ફૂટનોટમાં 'ક્રિયા' શબ્દનો) ખુલાસો કર્યો છે ને ? 'ક્રિયા' શબ્દથી મોહ સહિત ક્રિયા સમજવી; મોહરહિત ક્રિયાને તો 'પરમ ધર્મ' નામ આપ્યું છે.' આ..હા...! 'ક્રિયા' શબ્દ તો વાપર્યો છે પણ એને પરમ ધર્મ કીધો છે. અંદર આનંદનો નાથ પ્રભુ ! આ..હા..હા...! જેમાં વિકારના શુભ ભાવની ગંધ નથી અને જેના ગુણની ગંધનો પાર નથી ! આ..હા..હા...! જેમાં અનંતા ગુણોની ગંધ – વાસના અંદર આવે છે. આહા..હા...! એનો પાર નથી અને રાગની ગંધની જ્યાં ગંધ નથી. આ..હા..હા...! અને રાગની ગંધવાળાને આત્માની ગંધ સૂઝતી નથી. આહા..હા...! આ..હા...! આવું છે.

'**મોહ સહિત ક્રિયા અવશ્ય મનુષ્યાદિપર્યાયોરૂપ ફળ નિપજાવે છે. મોહ સહિત ભાવો એક પ્રકારના હોતા નથી...**' એક પ્રકારના નથી માટે ગતિ ચાર છે ને ? '**મોહ સહિત ભાવો એક પ્રકારના હોતા નથી તેથી તેના ફળરૂપ મનુષ્યાદિપર્યાયો પણ ટંકોત્કીર્ણ–શાશ્વત–એકરૂપ હોતા નથી.**' આ..હા..હા...! ક્યાં નિગોદનો જીવ લસણમાં પડ્યો હોય, અનંતા (જીવ છે) ત્યાં જઈને ઊપજે. આ..હા..હા...! અરે..રે...! કોઈ શરણ નહિ. કહે છે કે, વિકારના એવા અનંત પ્રકાર છે. એ વિકારના ફળ તરીકે ગતિમાં જવું (થાય) છે. આ..હા...! આ..હા...! મનુષ્યાદિપર્યાયો પણ એકરૂપ નથી એમ કહેવું છે. અનેકરૂપે (છે). આ..હા..હા...! એક નિગોદમાં જાય ને એક કીડીમાં જાય ને એક ઇયળ થાય ને... આ..હા..હા..હા...! જેને એક જ જીભ, મોઢું જ હોય. આહા..હા...! એકેન્દ્રિય નિગોદમાં તો મોઢું પણ નહિ ફક્ત સ્પર્શ ઇન્દ્રિય હોય. ઇયળમાં વળી મોઢું હોય તો એને નાક, આંખ ને કાન ન હોય. આહા..હા...! ત્રણ ઇન્દ્રિય થાય તો વળી એને નાક હોય, આંખ ને કાન ન હોય. આ માખી ચાર ઇન્દ્રિય થાય તો એને કાન ન હોય. આ..હા..હા...! અંદર (સ્વરૂપમાં) તો ઇન્દ્રિય છે નહિ, એ ઇન્દ્રિય વિનાનો છે. પણ અહીં તો એને બહારના સાંભળવાના સાધન છે ઈ પણ જ્યાં સરખા નથી... આહા..હા...! એ કે દી' અંદરમાં (નિર્ણય કરે) ? જૈનમાં જન્મ્યા હોય તોપણ શું ? આહા..હા...!

હમણાં એક હિન્દીમાં લખાણ આવ્યું છે, 'આત્મધર્મ'નું ! અરે...! આપનું 'આત્મધર્મ' વાંચીને અમારી દૃષ્ટિ ફરી ગઈ છે, અમારી લાઈન ફરી. અમે બીજી દિશાએ હતા. (એમ)

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આવ્યું છે. ક્યાંના ક્યાં, બાપુ ! એ દુનિયા શું કરે ? દુનિયાની વિશેષતામાં તારી વિશેષતા ક્યાં આવશે ? પ્રભુ ! આ..હા...! એ અહીં કહ્યું.

એકરૂપ નહિ રહે, એમ કહે (છે). દશા અનેકરૂપ થશે. એકેન્દ્રિય, બેઇન્દ્રિય, ત્રણ ઇન્દ્રિય આદિ (અનેકરૂપ દશા થશે). આ..હા...!

વિશેષ કહેશે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथ मनुष्यादिपर्यायाणां जीवस्य क्रियाफलत्वं व्यनक्ति -

कम्मं णामसमक्खं सभावमध अप्पणो सहावेण।
अभिभूयं णरं तिरियं णेरइयं वा सुरं कुणदि।।११७।।
कर्म नामसमाख्यं स्वभावमथात्मनः स्वभावेन।
अभिभूय नरं तिर्यञ्चं नैरयिकं वा सुरं करोति।।११७।।

क्रिया खल्वात्मना प्राप्यत्वात्कर्म, तन्निमित्तप्राप्तपरिणामः पुद्‌गलोऽपि कर्म, तत्कार्यभूता मनुष्यादिपर्याया जीवस्य क्रियाया मूलकारणभूतायाः प्रवृत्तत्वात् क्रियाफलमेव स्युः। क्रियाऽभावे पुद्‌गलानां कर्मत्वाभावात्तत्कार्यभूतानां तेषामभावात्। अथ कथं ते कर्मणः कार्यभावमायान्ति ? कर्मस्वभावेन जीवस्वभावभिभूय क्रियमाणत्वात्, प्रदीपवत्। तथाहि - यथा खलु ज्योतिस्स्वभावेन तैलस्वभावमभिभूय क्रियमाणः प्रदीपो ज्योतिष्कार्यं, तथा कर्मस्वभावेन जीवस्वभावमभिभूय क्रियमाणा मनुष्यादिपर्यायाः कर्मकार्यम्।।११७।।

अथ मनुष्यादिपर्यायाः कर्मजनिता इति विशेषेण व्यक्तीकरोति -**कम्मं** कर्मरहितपरमात्मनो विलक्षणं कर्म कर्तृ। किंविशिष्टम्। **णामसमक्खं** निर्नामनिर्गोत्रमुक्तात्मनो विपरीतं नामेति सम्यगाख्या संज्ञा यस्य तद्भवति नामसमाख्यं नामकर्मेत्यर्थः। **सभावं** शुद्धबुद्धैकपरमात्मस्वभावं **अह** अथ **अप्पणो सहावेण** आत्मीयेन ज्ञानावरणादिस्वकीयस्वभावेन करणभूतेन **अभिभूय** तिरस्कृत्य प्रच्छाद्य तं पूर्वोक्तमात्मस्वभावम्। पश्चात्किं करोति। **णरं तिरियं णेरइयं वा सुरं कुणदि** नरतिर्यग्नारकसुररूपं करोतीति। अथमत्रार्थ :- यथाग्निः कर्ता तैलस्वभावं कर्मतापन्नमभिभूय तिरस्कृत्य वर्त्याधारेण दीपशिखारूपेण परिणमयति, तथा कर्माग्निः कर्ता तैलस्थानीयं शुद्धात्मस्वभावं तिरस्कृत्य वर्तिस्थानीयशरीराधारेण दीपशिखास्थानीयनरनारकादिपर्याय-रूपेण परिणमयति। ततो ज्ञायते मनुष्यादिपर्यायाः निश्चयनयेन कर्मजनिता इति।।११७।।

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

શાશ્વત–એકરૂપ હોતા નથી. ૧૧૬.

હવે મનુષ્યાદિપર્યાયો જીવને ક્રિયાનાં ફળ છે એમ વ્યક્ત કરે છે :–

નામાખ્ય કર્મ સ્વભાવથી નિજ જીવદ્રવ્ય-સ્વભાવને ૧૧૭.
અભિભૂત કરી તિર્યંચ, દેવ, મનુષ્ય વા નારક કરે.

અન્વયાર્થ :– **[अथ]** ત્યાં, **[नामसमाख्यं कर्म]** 'નામ' સંજ્ઞાવાળું કર્મ **[स्वभावेन]** પોતાના સ્વભાવ વડે **[आत्मनः स्वभावं अभिभूय]** જીવના સ્વભાવનો પરાભવ કરીને, **[नरं तिर्यञ्चं नैरयिकं वा सुरं]** મનુષ્ય, તિર્યંચ, નારક અથવા દેવ (–એ પર્યાયોને) **[करोति]** કરે છે.

ટીકા :– ક્રિયા ખરેખર આત્મા વડે પ્રાપ્ય હોવાથી કર્મ છે (અર્થાત્ આત્મા ક્રિયાને પ્રાપ્ત કરે છે–પહોંચે છે તેથી ખરેખર ક્રિયા જ આત્માનું કર્મ છે). તેના નિમિત્તે પરિણામ પામતું (–દ્રવ્યકર્મરૂપે પરિણમતું) પુદ્‌ગલ પણ કર્મ છે. તેના (પુદ્‌ગલકર્મના) કાર્યભૂત મનુષ્યાદિપર્યાયો મૂળકારણભૂત એવી જીવની ક્રિયાથી પ્રવર્તતા હોવાથી ક્રિયાફળ જ છે; કારણ કે ક્રિયાના અભાવમાં પુદ્‌ગલોને કર્મપણાનો અભાવ થવાથી તેના (–પુદ્‌ગલકર્મના) કાર્યભૂત મનુષ્યાદિપર્યાયોનો અભાવ થાય છે.

ત્યાં, તે મનુષ્યાદિપર્યાયો કર્મનાં કાર્ય કઈ રીતે છે ? કર્મના સ્વભાવ વડે જીવના સ્વભાવનો પરાભવ કરીને કરાતા હોવાથી; દીવાની જેમ. તે આ પ્રમાણે : જેમ જ્યોતિના સ્વભાવ વડે તેલના સ્વભાવનો પરાભવ કરીને કરાતો દીવો જ્યોતિનું કાર્ય છે, તેમ કર્મના સ્વભાવ વડે જીવના સ્વભાવનો પરાભવ કરીને કરાતા મનુષ્યાદિપર્યાયો કર્મનાં કાર્ય છે.

ભાવાર્થ :– મનુષ્યાદિપર્યાયો ૧૧૬મી ગાથામાં કહેલી રાગદ્વેષમય ક્રિયાનાં ફળ છે; કારણ કે તે ક્રિયાથી કર્મ બંધાય છે અને કર્મ જીવના સ્વભાવનો પરાભવ કરીને મનુષ્યાદિપર્યાયો નિપજાવે છે. ૧૧૭.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૧૭
પ્રવચન નં. – ૧૩૨
તા. ૧૨-૭-૭૯

૧૧૭ ગાથા છે ને ? 'પ્રવચનસાર', 'જ્ઞેય અધિકાર', ૧૧૭ ગાથા. **'અબ, યહ વ્યક્ત કરતે હૈં...'** યહ પ્રગટ બતાતે હૈં, ૧૧૭ (ગાથા), **'કિ મનુષ્યાદિપર્યાયેં જીવકી ક્રિયાકે ફલ હૈં :'** ક્યા કહતે હૈં કિ, ચાર ગતિ જો હૈં – મનુષ્ય ગતિ, દેવ ગતિ, તિર્યંચ ગતિ, નરક ગતિ, યે ચાર ગતિ જીવ કી રાગ ઔર મોહ કી ક્રિયા કા ફલ હૈ. જીવ અપના સ્વભાવ – શુદ્ધ સ્વભાવ કી દૃષ્ટિ નહીં કરને સે, અપની ચીજ કી સંભાલ નહીં કરને સે ઔર રાગ – દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, કામ, ક્રોધ ઐસા જો વિકારી ભાવ (હૈ) યહ ક્રિયા (હૈ), યહ ક્રિયા કરને સે ઇસ ક્રિયા કા ફલ ચાર ગતિ મિલતી હૈ. શુભ ક્રિયા હો શુભ, (તો) સ્વર્ગ, મનુષ્યાદિ કી (પ્રાપ્તિ હોતી હૈ ઔર) અશુભ હો તો નરક ઔર નિગોદ આદિ (કી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ). પરંતુ વહ ક્રિયા કા ફલ હૈ.

અપના શુદ્ધ સ્વભાવ ચૈતન્ય આનંદકંદ પ્રભુ ! શુદ્ધ શાંતરસ સે ભરા પડા પ્રભુ ! ઉસકી જિસકો સાવધાની, ઉસ ઓર કા વલણ ઔર સાવધાની નહીં (હૈ ઔર) વિકાર કી ઓર સાવધાની હૈ, વિકાર કી પર્યાય કા – ક્રિયા કા કર્તા હોતા હૈ, ઇસ ક્રિયા કા ફલ ચાર ગતિ હૈ. સમજ મેં આયા ? યહ કહતે હૈં, દેખો !

कम्मं णामसमक्खं सभावमध अप्पणो सहावेण।
अभिभूयं णरं तिरियं णेरइयं वा सुरं कुणदि।।११७।।

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

નીચે હરિગીત :

નામાખ્ય કર્મ સ્વભાવથી નિજ જીવદ્રવ્ય-સ્વભાવને
અભિભૂત કરી તિર્યંચ, દેવ, મનુષ્ય વા નારક કરે. ૧૧૭.

ઇસમેં સે (અજ્ઞાની) બહુત (વિપરીત અર્થ) નિકાલતે હૈં કિ, દેખો ! નામકર્મ સે આત્મા મેં ગતિ હોતી હૈ, કર્મ સે ગતિ હોતી હૈ. ઇસ શ્લોક મેં સે નિકાલતે હૈં. (લેકિન) ઐસા હૈ નહીં. યહી કહતે હૈં, દેખો !

ટીકા :– 'ક્રિયા વાસ્તવ મેં આત્મા કે દ્વારા પ્રાપ્ય હોને સે કર્મ હૈ,...' જડ કર્મ તો બાદ મેં નિમિત્ત સે હોતા હૈ. જડ કર્મ અપને મેં (અપને) ઉપાદાન સે (પરિણમિત હોતા હૈ) ઔર ઉસમેં રાગ-દ્વેષ કી ક્રિયા નિમિત્ત (હોતી હૈ). તો વાસ્તવ મેં આત્મા કા કર્મ – કાર્ય ક્યા હૈ ? કિ, **'ક્રિયા વાસ્તવ મેં આત્મા કે દ્વારા પ્રાપ્ય...'** દયા, દાન, વ્રત, કામ, ક્રોધ કે શુભાશુભ ભાવ (હોતે હૈં) યહ ક્રિયા આત્મા કા કાર્ય – કર્મ હૈ. સમજ મેં આયા ? યહ ક્રિયા આત્મા કા કર્મ હૈ. આહા..હા...! હૈ ?

ક્રિયા યાની મોહ, રાગ, દ્વેષ, દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા, કામ, ક્રોધ આદિ. યે **'ક્રિયા વાસ્તવ મેં આત્મા કે દ્વારા પ્રાપ્ય હોને સે...' 'આત્મા કે દ્વારા પ્રાપ્ય હોને સે'** (ઐસા કહા હૈ). કર્મ કે દ્વારા યહ વિકાર પ્રાપ્ય હોને સે ઐસા નહીં (કહા હૈ). આ..હા...! સમજ મેં આયા ? આત્મા અપના સ્વરૂપ ભૂલકર અપને દ્વારા યહ વિકારી પરિણામ પ્રાપ્ત કરતા હૈ. આહા..હા...! તો વાસ્તવ મેં તો આત્મા કા શુભાશુભ વિકારી પરિણામ (હૈ) યે ઉસકા કર્મ હૈ – કાર્ય હૈ. જડ કર્મ હૈ યહ ઉસકા કાર્ય નહીં. આહા..હા...! નિશ્ચય સે યે ક્રિયા કા ફલ ગતિ મિલતી હૈ, પરંતુ યહ ક્રિયા ઉસકા કર્મ (–કાર્ય) હૈ ઔર કર્મ કે અનુસાર નયે કર્મ બંધતે હૈં, યે જડ કર્મ (હૈં).

'(અર્થાત્ આત્મા ક્રિયા કો પ્રાપ્ત કરતા હૈ – પહુંચતા હૈ...)' આ..હા..હા...! કર્મ સે નહીં (હુઆ). જો આત્મા મેં શુભ-અશુભ ભાવ હુઆ – હિંસા, જૂઠ, ચોરી, વિષય-વાસના યા દયા, દાન, ભક્તિ, વ્રત, તપ કા ભાવ (હુઆ) યે કોઈ કર્મ સે નહીં (હુઆ). યે ક્રિયા વાસ્તવ મેં આત્મા કે દ્વારા (પ્રાપ્ત હુઈ હૈ). આહા..હા...! આત્મા કે દ્વારા કર્મ પ્રાપ્ય હૈ. કર્મ નામ કાર્ય. ઉસકા કર્તા આત્મા (હૈ ઔર) અપની વિકારી પર્યાય કો પ્રાપ્ય કરતા હૈ. આ..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સમજ મેં આયા ? કર્મ સે નહીં (હુઆ). (ઇસલિયે) '**(આત્મા કા કર્મ હૈ).**'

'**ઉસકે નિમિત્ત સે...**' ઇતની બાત હૈ. વાસ્તવિક શુરૂઆત તો યહાં સે હુઈ (કિ), અપને સ્વભાવ કો ભૂલકર, ચૈતન્ય જ્ઞાતા આનંદ કા સ્વભાવ શુદ્ધ શાંતરસ સે ભરા પડા પ્રભુ ! ઉસકી દૃષ્ટિ – આશ્રય – અવલંબન છોડકર, દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, કામ, ક્રોધ કા પરિણામ જો વિકાર હૈ, યે આત્મા કા પ્રાપ્ય – આત્મા દ્વારા હોનેવાલા યહ વિકાર ઉસકા કર્મ હૈ. જડ કર્મ ઉસકા (કાર્ય) નહીં. આહા..હા...! ઇસમેં સે કઈ લોગ (વિપરીત અર્થ) નિકાલતે હૈં. (લેકિન) કિસ અપેક્ષા સે કથન હૈ ?

'**(આત્મા ક્રિયા કો પ્રાપ્ત કરતા હૈ – પહુંચતા હૈ...)**' આહા..હા...! વિકારી પર્યાય અપની હૈ ન ? વિકારી પર્યાય કો તો વાસ્તવ મેં સ્વભાવ ભી કહા હૈ. પહલે આ ગયા હૈ – સ્વાભાવિક ક્રિયા હી હૈ. સ્વભાવ (યાની) આત્મા કી પર્યાય કા યહ સ્વભાવ હૈ. વિકારી પર્યાય કા સ્વભાવ વિકાર કરના હૈ. આ..હા...! ઉસે સ્વભાવ ભી કહને મેં આયા હૈ. પરંતુ સ્વભાવ કા અર્થ 'स्पष्ट भवनम् स्वभावः' અપની પર્યાય મેં હોતા હૈ ઇસ કારણ સે ઉસે સ્વભાવ (કહને મેં આતા હૈ), હૈ વિભાવ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? પહલે આ ગયા હૈ. વાસ્તવ મેં આત્મા કા સ્વભાવ હૈ, વિકારી ભાવ ભી આત્મા કા સ્વભાવ હૈ. આહા..હા...!

બડી ચર્ચા હુઈ થી ન ? (સંવત–૨૦૧૩) કી સાલ મેં. (દિગંબર કે બડે વિદ્વાન) કે સાથ (ચર્ચા હુઈ થી, તબ કહા થા કિ), વિકાર જો હોતા હૈ વહ અપની ષટ્કારક કી પરિણતિ સે હોતા હૈ. ઉસમેં કર્મ કે કારક કી અપેક્ષા નહીં. 'પંચાસ્તિકાય સંગ્રહ' કી ૬૨ ગાથા બતાઈ થી. ૨૦૧૩ કી સાલ ! ૨૨ વર્ષ હુએ. બડી ચર્ચા હુઈ થી, પરંતુ ઉન્હેં (બાત) નહીં બૈઠી. (કહને લગે) 'નહીં, કર્મ બિના હો તો (વિકાર) સ્વભાવ હો જાયેગા.' પરંતુ અપની પર્યાય વહ સ્વભાવ હી હૈ. કર્મ કે નિમિત્ત સે, અપને ઉપાદાન સે, અપને દ્વારા અપના કાર્ય હૈ ઉસ કારણ સે અપના કર્મ કહને મેં આયા હૈ. આ..હા..હા...! બાપૂ ! માર્ગ ઐસા હૈ. કહા હૈ ?

'**(વાસ્તવ મેં ક્રિયા હી આત્મા કા કર્મ હૈ).**' કર્મબંધન જો હોતા હૈ વહ આત્મા કા કાર્ય નહીં. સમજ મેં આયા ? કર્મ તો જડ અવસ્થા હૈ. જડ કી અવસ્થા કો અપની પર્યાય મેં છૂતે હી નહીં. આ..હા..હા...! આત્મા શુભ-અશુભ વિકારી ભાવ કરતા હૈ તો યે શુભાશુભ ભાવ, કર્મ કા ઉદય–વિપાક જડ હૈ, ઉસે વહ ભાવ છૂતા હી નહીં ઔર જડ કર્મ કા જો પાક આયા ઉસે વિકાર ભી છૂતા નહીં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? સંપ્રદાય મેં અભી કર્મ કી બડી ગડબડી હૈ – કર્મ સે હોતા હૈ, કર્મ સે હોતા હૈ. કર્મ સે વિકાર હોતા હૈ ઔર ઉસસે ચાર ગતિ મેં રખડતા હૈ. આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

યહાં યહ લિયા કિ, '**ઉસકે નિમિત્ત સે...**' ક્રિયા કા કાર્ય તો આત્મા કા હૈ. પુણ્ય ઔર પાપ કા ભાવ, દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ કા ભાવ હૈ તો વિકારી, ઔર હિંસા, જૂઠ, ચોરી કા ભાવ ભી વિકારી (હૈ), પરંતુ આત્મા દ્વારા હુઆ હૈ, આત્મા કા પ્રાપ્ય હૈ તો આત્મા કા કર્મ હૈ. યહ કર્મ કા કાર્ય નહીં. આ..હા..હા...! પરદ્રવ્ય કી પર્યાય ઔર અપની પર્યાય મેં તો અત્યંત અભાવ હૈ. અભાવ હૈ તો પર કો છૂતા હી નહીં, પર અપને કો છૂતા નહીં, આત્મા પર કો છૂતા નહીં. આહા..હા...!

યહાં પરમાત્મા ઐસા કહતે હૈં કિ, પ્રભુ ! તુજે યે જો ચાર ગતિ મિલતી હૈ, સંસાર (મેં) રખડતા (હૈ) વહ તેરી ક્રિયા કા ફલ હૈ. તેરી જો વિકારી ક્રિયા તૂ કરતા હૈ, ચાહે તો દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ હો પરંતુ વહ વિકારી (ક્રિયા) હૈ. ઉસકા કર્મ હી વહ હૈ. ઉસકા નિમિત્ત પાકર કર્મ બંધતે હૈં ઔર કર્મ કા ઉદય આતા હૈ તબ અપને સ્વભાવ કો છોડકર વિભાવિક પર્યાય હુઈ વહ પૂર્વ કી ક્રિયા કા ફલ હૈ. ફિર ઉસે કર્મ સે હુઆ ઐસા કહને મેં (આતા હૈ). વહ ઉપચાર સે કથન હૈ. આ..હા..હા...!

'**ઉસકે નિમિત્ત સે...**' ઉસકે નિમિત્ત સે, યાની (ક્યા) ? પુણ્ય ઔર પાપ કા જો વિકારી ભાવ કરતા હૈ, વહ આત્મા કા કાર્ય હૈ. કાર્ય કહો યા કર્મ કહો (એક હી બાત હૈ). અપને મેં ઉસકી પરિણતિ હોતી હૈ, '**ઉસકે નિમિત્ત સે પરિણમન કો પ્રાપ્ત હોતા હુઆ (દ્રવ્યકર્મરૂપ સે પરિણમન કરતા હુઆ) પુદ્ગલ ભી કર્મ હૈ.**' વહ તો નિમિત્ત હુઆ (અર્થાત્) વિકારી પરિણામ નિમિત્ત (હૈ). નિમિત્ત પર કો કુછ કરતા નહીં. ઉસ સમય મેં પરમાણુ કર્મરૂપ પર્યાય કી હોને કી યોગ્યતા સે (કર્મરૂપ પરિણમિત હોતે હૈં). વિકારી પરિણામ તો નિમિત્તમાત્ર હૈ, કર્મ (મેં) અપને સે કર્મરૂપ પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ હૈ. નિમિત્ત હૈ તો ઉત્પન્ન હુઈ હૈ, ઐસા ભી નહીં. સમજ મેં આયા ? આ..હા...! ઐસી કઠિન બાતેં. (ફિર ભી) ઉસે સમજના પડેગા, ભાઈ !

ચૌરાસી લાખ કે અનંત અનંત અવતાર કરતે કરતે તૂ ભૂલ ગયા, પ્રભુ ! આહા..હા...! ભૂલ ગયા ઇસલિયે નહીં થા, ઐસા કૈસે કહેં ? ભૂલ ગયા ઇસલિયે નહીં થા (ઐસા નહીં હૈ). આ..હા...! અપના જન્મ હોને (કે બાદ) છઃ મહિને, બારહ મહિને મેં ક્યા હુઆ માલૂમ હૈ ? માલૂમ નહીં હૈ ઇસલિયે નહીં થા, ઐસા કૈસે કહેં ? ઐસે નરક કે, નિગોદ કે, તિર્યંચ કે અનંત અનંત અવતાર (હુએ હૈં). આહા..હા...! ભાઈ ! તૂ ભૂલ ગયા. ભૂલ ગયા ઇસલિયે નહીં થા, ઐસા કૈસે (કહેં) ? નહીં થા ઐસા કૈસે કહા જાયે ? આહા..હા...! ઐસે અવતાર મિટાને હો તો કહતે હૈં કિ, યે રાગ, દ્વેષ, પુણ્ય, પાપ કી ક્રિયા હૈ ઉસે છોડની પડેગી. આ..હા...! દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ કે પરિણામ ભી ક્રિયા – રાગ હૈ ઔર ઉસસે કર્મબંધન

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

હોતા હૈ. ઉસકે નિમિત્ત સે (બંધન હોતા હૈ), કર્મબંધન તો અપને ઉપાદાન સે (હોતા) હૈ. પરંતુ યહાં રાગ-દ્વેષ હૈ '**ઉસકે નિમિત્ત સે પરિણમન કો પ્રાપ્ત હોતા હુઆ...**' પરિણમન કો પુદ્ગલ કર્મ પ્રાપ્ત હુઆ. ઉસ '**પરિણમન કો પ્રાપ્ત હોતા હુઆ (દ્રવ્યકર્મરૂપ સે પરિણમન કરતા હુઆ) પુદ્ગલ ભી કર્મ હૈ.**' પુદ્ગલ કો ભી કર્મ કહને મેં આતા હૈ. (ક્યોંકિ) વહ ભી અપની કર્મ કી જો વર્ગણા થી, વહ વર્ગણા કર્મ કી પર્યાયરૂપ પરિણમિત હુઈ તો વહ પુદ્ગલ કા હી કર્મ હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

આઠ કર્મ બંધતે હૈં. યહાં તો નામકર્મ કી વ્યાખ્યા (કરેંગે). તો આઠ કર્મ મેં ભી કર્મ કી વર્ગણા જો હૈ ઉસકી ઉસ સમય મેં કર્મરૂપ હોને કી પર્યાય સે પુદ્ગલ પરિણમતા હૈ. આત્મા કા વિકાર તો નિમિત્તમાત્ર હૈ. નિમિત્ત હૈ તો વહાં ઐસા પુદ્ગલ કી પર્યાય કા પરિણમન હુઆ, ઐસા હૈ નહીં. (માત્ર) નિમિત્ત હૈ. પુદ્ગલ પરિણામ અપને સે કર્મરૂપી કાર્ય કરતે હૈં તો ઉસે ભી કર્મ કહતે હૈં. આત્મા કા વિકારી પરિણામ ભી આત્મા કા કર્મ હૈ, ઐસે ઉસકા નિમિત્ત પાકર પુદ્ગલ જો અપને સે કર્મરૂપ હોતા હૈ ઉસે ભી કર્મ કહને મેં આતા હૈ. દોનો કર્મ હુએ – એક ભાવ કર્મ, એક જડ કર્મ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? ધીરે ધીરે સમજને કી ચીજ હૈ, ભાઈ ! યહ વીતરાગ કા ધર્મ બહુત સૂક્ષ્મ હૈ.

અભી તો વિકાર કર્મ સે હોતા હૈ, કર્મ સે હોતા હૈ, ઉસકી બડી તકરાર હૈ. (દિગંબર કે બડે વિદ્વાન કે સાથ) ચર્ચા હુઈ તો (કહતે થે), 'નહીં, (વિકાર) કર્મ સે હોતા હૈ. કર્મ કે બિના હો તો સ્વભાવ હો જાય.' ઐસી ચર્ચા હુઈ થી. યહાં કહતે હૈં, સ્વભાવ હી હૈ. ઉસ સમય કી પર્યાય કા – અવસ્થા કા સ્વભાવ હૈ. વહ આત્મા દ્વારા પ્રાપ્ત હોને સે, ચાહે તો મિથ્યાત્વ ભાવ હો યા રાગ-દ્વેષ, પુણ્ય-પાપ કે ભાવ હો, પરંતુ વહ આત્મા કા હી કર્મ હૈ – આત્મા કા હી કાર્ય હૈ. નિશ્ચય સે તો યહ પુણ્ય-પાપ કી વિકારી પર્યાય ષટ્કારક સે અપને સે પરિણમન કરતી હૈ. જિસે કર્મ કે ષટ્કારક કી અપેક્ષા તો નહીં પરંતુ જિસે અપને દ્રવ્ય-ગુણ કી અપેક્ષા નહીં. આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ? ક્યોંકિ '**उत्पाद-व्यय-ध्रौव्ययुक्तं सत्**' સત્ હૈ. વિકાર ભી સત્ હૈ તો વિકાર પર્યાય આત્મા કા હી કાર્ય હૈ. વહ ભી વ્યવહાર સે કહતે હૈં. નિશ્ચય સે તો પર્યાય કા કાર્ય પર્યાય કા હૈ. પરંતુ યહાં આત્મા કા કાર્ય બતાના હૈ ઔર ક્રિયા કા ફલ ચાર ગતિ બતાના હૈ ઔર ચાર ગતિ મેં નિમિત્ત નામકર્મ હૈ તો નામકર્મ કૈસે હુઆ ? યહાં જીવ ને વિકારી પર્યાય કી, શુભ (ભાવ કિયે) તો પુણ્ય કે નામકર્મ કા બંધ હુઆ, અશુભ (ભાવ કિયે તો) અશુભ (નામકર્મ કા બંધ હુઆ). પરંતુ વહ તો ઉસકા નિમિત્ત પાકર જડ (પુદ્ગલ પરમાણુ) અપને સે કર્મરૂપ પરિણમિત હુઆ હૈ. સમજ મેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! માર્ગ બહુત (સૂક્ષ્મ હૈ).

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

યહાં તો અભી (સંપ્રદાય મેં ઐસા કહતે હૈં કિ), દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા યહ ધર્મ હૈ. યહાં કહતે હૈં કિ, દયા, દાન, વ્રત, પૂજા, ભક્તિ કી ક્રિયા આત્મા (કી) અધર્મ કી ક્રિયા હૈ. ક્યોંકિ નિમિત્ત સે કર્મબંધન હોતા હૈ ઔર કર્મબંધન કા જબ ઉદય આતા હૈ તબ આત્મા કે સ્વભાવ કા ઘાત કરકે ચાર ગતિ કી પર્યાય ઉત્પન્ન કરતા હૈ. વાસ્તવ મેં તો ચાર ગતિ કી ક્રિયા (જો) ઉત્પન્ન (હોતી હૈ) વહ અપની ક્રિયા કા ફલ હૈ. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! (ઐસી) બીચ મેં (જો) ક્રિયા હુઈ તો ક્રિયા કા નિમિત્ત પાકર અપની યોગ્યતા સે દ્રવ્યકર્મ (કા) પરિણમન હુઆ ઉસે ભી કર્મ કહને મેં આયા. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! ઐસા નિર્ણય કરને કા સમય કહાં મિલતા હૈ ? અરે...! ઐસા સમય, મનુષ્યપના (મિલા). મુશ્કિલ સે તો અનંતકાલ કે બાદ મનુષ્યપના મિલા ઉસમેં બાહર કી અનુકૂલતા મેં (વિશેષતા લગતી હૈ) ઔર વહાં રુક જાતા હૈ. અપના નાથ અંદર ચિદાનંદ પ્રભુ (હૈ) ઉસકી ઉસે વિશેષતા, રાગ કી ક્રિયા સે ભી ભિન્ન ઉસકી વિશેષતા નહીં ભાસતી. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

'ઉસકે નિમિત્ત સે પરિણમન કો પ્રાપ્ત હોતા હુઆ (દ્રવ્યકર્મરૂપ સે પરિણમન કરતા હુઆ) પુદ્ગલ ભી કર્મ હૈ.' દોનોં કર્મ હુએ. આત્મા કી વિકારી ક્રિયા ભી કર્મ (હૈ) ક્યોંકિ આત્મા દ્વારા પ્રાપ્ત હુઈ. પ્રાપ્ત હુઈ ઇસલિયે કર્મ કહને મેં આયા ઔર ઇસકા નિમિત્ત પાકર કર્મ અપને સે પરિણમન કરતે હૈં તો ઉસે જડ કર્મ કહને મેં આયા હૈ. આહા..હા...! યહ તો નિમિત્ત સે (કથન હૈ). નિમિત્ત કા અર્થ ઉસ સમય કર્મ કી પર્યાય હોને કા દ્રવ્ય કા કાલ હી ઐસા થા. કર્મ કા – સ્વદ્રવ્ય કા કાલ – નિજક્ષણ કર્મરૂપ પરિણમને કા કાલ થા તો કર્મરૂપ પરિણમન હુઆ હૈ. યહાં રાગ-દ્વેષ હૈ તો (કર્મરૂપ) પરિણમન કિયા હૈ ઐસા નહીં. ઉસે તો નિમિત્ત કહા હૈ. આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ?

'ઉસ (પુદ્ગલકર્મ) કી કાર્યભૂત...' ઉસ પુદ્ગલકર્મ કી કાર્યભૂત **'મનુષ્યાદિપર્યાયેં મૂલકારણભૂત ઐસી જીવ કી ક્રિયા સે પ્રવર્તમાન હોને સે...'** દેખો ! પુદ્ગલ નામકર્મ જો બંધા ઉસકી કાર્યભૂત (કહા વહ) વ્યવહાર ઉપચાર (સે કહા). મનુષ્ય આદિ (યાની) મનુષ્ય, તિર્યંચ, નરક, દેવ પર્યાયેં (ઉસકી) મૂલકારણભૂત. ચાર ગતિ સંસાર કી પર્યાય ઉત્પન્ન (હોને) મેં મૂલકારણભૂત **'ઐસી જીવ કી ક્રિયા સે પ્રવર્તમાન હોને સે...'** વહ તો જીવ ને રાગ-દ્વેષ કિયા ઉસ ક્રિયા કા ફલ વહ ચાર ગતિ હૈં. કર્મ તો નિમિત્તમાત્ર હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? ભાષા તો સાદી હૈ, પરંતુ ભાવ તો બહુત સૂક્ષ્મ (હૈં).

ઇસ (બાત કા) બહુત વિરોધ કરતે હૈં. યહાં સે (યાની હમ) કહતે હૈં કિ, કર્મ સે વિકાર નહીં (હોતા). (તો કહતે હૈં કિ), યે રહા. નામકર્મ આત્મા કે સ્વભાવ કા તિરસ્કાર

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કરતા હૈ. લેકિન વહ તો નિમિત્ત સે કથન હૈ. યહી તો યહાં કહા.

'**(પુદ્ગલકર્મ) કી કાર્યભૂત મનુષ્યાદિપર્યાયેં...**' તિર્યંચ, દેવ આદિ પર્યાયેં '**મૂલકારણભૂત ઐસી જીવ કી ક્રિયા સે પ્રવર્તમાન હોને સે ક્રિયાફલ હી હૈં;...**' વાસ્તવ મેં તો વહ ક્રિયા કા ફલ હૈ. પુદ્ગલ કર્મ તો નિમિત્તમાત્ર હૈ. આહા..હા...! હૈ (પાઠ મેં) ? દૂસરી ચીજ – વસ્તુ હૈ ઐસા સિદ્ધ કરના હૈ પરંતુ દૂસરી ચીજ હૈ તો ઉસસે મનુષ્યાદિ ચાર ગતિ કી પર્યાય મિલી, ઐસા નહીં. જૈસે કર્મબંધન મેં વિકારી પર્યાય નિમિત્ત થી ઐસે અપની મનુષ્ય આદિ ક્રિયા મેં કર્મ કા ઉદય નિમિત્ત હૈ. ઉપાદાન તો પૂર્વ કી જો ક્રિયા હૈ ઉસકા યહ ફલ હૈ. આ..હા..હા...!

'અપને કો આપ ભૂલ કે હૈરાન હો ગયા' કર્મ સે નહીં. મૂલ મેં વિરોધ (ઇસ બાત કા હૈ). બડી ચર્ચા, (સંવત) ૧૯૭૧ સે (યહ) ચર્ચા ચલી. ૭૧ કી સાલ ! ૬૪ વર્ષ હુએ. 'લાઠી' મેં ચાતુર્માસ થા, ઉસ સમય (ચર્ચા હુઈ થી). ઉસમેં સે પહલે નિકાલા કિ, કર્મ સે વિકાર બિલકુલ નહીં હોતા. વિકાર અપને સે હોતા હૈ, અપને ઊલટે પુરુષાર્થ સે (હોતા હૈ) ઔર સુલટે પુરુષાર્થ સે વિકાર કા નાશ કરતા હૈ. કર્મ તો દૂસરી ચીજ માત્ર ઉપસ્થિત હૈ. ઉસસે કોઈ દુઃખ હોતા હૈ, વિકાર હોતા હૈ, વહ જાયે તો વિકાર કા નાશ હોતા હૈ, ઐસા હૈ નહીં. સાદી બાત હૈ લેકિન મૂલ બાત હૈ. તીનોં સંપ્રદાય મેં યે (વિપરીત) બાત ચલતી હૈ. આહા..હા...! ૧૯૭૧ મેં બડી ચર્ચા હુઈ થી, સંવત ૧૯૭૧ ! ૬૪ વર્ષ (હુએ) ! તુમ્હારે જન્મ સે પહલે !

કર્મ સે અપને મેં મિથ્યાત્વ હોતા હૈ (વહ) બિલકુલ જૂઠ બાત હૈ. મિથ્યાત્વ (હોતા) હૈ (વહ) અપને આત્મસ્વભાવ કો છોડકર ભૂલ સે મિથ્યાત્વ કરતે હૈં તો મિથ્યાત્વ કી ક્રિયા અપના કાર્ય હૈ. યે દર્શનમોહકર્મ કા કાર્ય હૈ, ઐસા હૈ નહીં. ઐસે અપને જ્ઞાન મેં હીન દશા હોતી હૈ વહ અપને કારણ સે અપના કાર્ય હૈ. જ્ઞાનાવરણીય તો નિમિત્ત હૈ. જ્ઞાનાવરણીય કા ઉદય હુઆ તો જ્ઞાન કી હીન દશા હુઈ, ઐસા હૈ નહીં. ઔર જ્ઞાન મેં ઉગ્ર દશા હુઈ તો જ્ઞાનાવરણીય કે ક્ષયોપશમ સે હુઈ, ઐસા હૈ નહીં. આ..હા..હા...! યે બડી ચર્ચા (દિગંબર કે વિદ્વાન) કે સાથ હુઈ (થી). (ઉન્હોંને કહા), 'નહીં, ઐસા નહીં. અપને મેં જ્ઞાન કી હીન દશા હોતી હૈ વહ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કે કારણ સે હોતી હૈ ઔર જ્ઞાન કા વિકાસ હોતા હૈ (વહ) જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કે ક્ષયોપશમ સે વિકાસ હોતા હૈ.' (હમને કહા) ઐસા હૈ નહીં. લેકિન કહાં પડી હૈ ? દુનિયા કો પડી નહીં હૈ. જિસ (સંપ્રદાય મેં) જન્મ લિયા ઉસમેં જો ગુરુ મિલે વે જો કહેં વહ, જય નારાયણ ! સત્ય ક્યા હૈ ? ઔર પરમાત્મા ત્રિલોકનાથ તીર્થંકરદેવ કૈસે સત્ય કી પ્રસિદ્ધિ કરતે હૈં ઉસકા નિર્ણય (કરને કા) ઠિકાના નહીં. આ..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

(ગુરુ કહે કિ) 'ગોમટસાર' મેં લિખા હૈ કિ, જ્ઞાનાવરણીય કર્મ (યાની) જ્ઞાન કો આવરણ કરનેવાલા કર્મ.' અરે...! સુન તો સહી, પ્રભુ ! જડ કર્મ જ્ઞાન કો (આવરણ કરે) ? જડ કર્મ તો આત્મા કી પર્યાય કો છૂતે હી નહીં. જડ કર્મ કી અવસ્થા ઔર અપની અવસ્થા કે બીચ મેં તો અત્યંત અભાવ હૈ. જ્ઞાનાવરણયી કર્મ કા ઉદય આત્મા કે જ્ઞાન કી હીન દશા કરે, ઐસા હૈ નહીં. આ..હા...!

પ્રશ્ન :– ૭૧ કી સાલ મેં આપને આધાર દિયા થા ?

સમાધાન :– શ્વેતાંબર કે 'ભગવતી સૂત્ર' કા આધાર દિયા થા. ઉસ સમય તો યે સબ શાસ્ત્ર કહાં દેખે થે. દિગંબર શાસ્ત્ર તો ૭૮ કી (સાલ મેં) દેખા. ૭૮ ! ૭૧ (કી સાલ મેં) તો દેખા નહીં થા. પરંતુ 'ભગવતી સૂત્ર'મેં એક અધિકાર હૈ, સંશય કા અધિકાર હૈ, ઉસમેં સે નિકાલા. સબ કો સુનાયા થા. ૭૧ (કી સાલ મેં) દોપહર કે વ્યાખ્યાન મેં (સુનાયા થા). દોપહર મેં (હમ વ્યાખ્યાન કરતે થે), સબેરે ગુરુ વ્યાખ્યાન દેતે થે. કર્મ સે વિકાર હોતા હૈ, યહ બિલકુલ જૂઠ બાત હૈ. ખલબલી, ખલબલી મચ ગઈ ! ગુરુ તો (કુછ) બોલે નહીં, ગુરુ તો ભદ્રિક થે. (લેકિન) દૂસરે એક સેઠ થે. 'દામનગર'મેં એક બડા ગૃહસ્થ થા. ઉન દિનોં મેં દસ લાખ રૂપયે થે ! ૬૫-૭૦ વર્ષ પહલે ! વર્તમાન મેં તો પાંચ-દસ લાખ સાધારણ આદમી કે પાસ (હોતે હૈં). ઉનકે પાસ દસ લાખ (રૂપયે થે), ગૃહસ્થ આદમી થા. ઉન્હોંને વિરોધ કિયા કિ, 'યે બાત હમારે ગુરુ ને કહી નહીં ઔર કભી સુની નહીં. નયા કહાં સે લાયે ?' મેરે પાસ નહીં કહા, (દૂસરે સે) કહા, મેરે પાસ (તો) ડરતે થે. પૈસેવાલા હો યા નયા હો, મુજે ક્યા ? હમ ઉસમેં (–સંપ્રદાય મેં) આ ગયે ઇસલિયે ઐસી બાત માનતે હૈં, ઐસે હમ નહીં. હમ તો સત્ય કી કસૌટી કરકે સત્ય ઉપદેશ માનતે હૈં. સમજ મેં આયા ?

યહાં યે કહા, દેખો ! ઉસકે નિમિત્ત સે કર્મ પુદ્‌ગલ કો ભી કર્મ કહતે હૈં. **'પુદ્‌ગલ ભી કર્મ હૈ. ઉસ (પુદ્‌ગલકર્મ) કી કાર્યભૂત...'** ભાષા ઐસી હૈ, દેખો ! નિમિત્ત સે કથન (હૈ). **'(પુદ્‌ગલકર્મ) કી કાર્યભૂત...'** મનુષ્ય, તિર્યંચ, દેવ, નિગોદાદિ પર્યાયેં **'મૂલકારણભૂત...'** હૈ ? **'(પુદ્‌ગલકર્મ) કી કાર્યભૂત...'** મનુષ્ય, નિગોદ આદિ પર્યાય (કહા), પરંતુ ઉસકે **'મૂલકારણભૂત ઐસી જીવ કી ક્રિયા સે પ્રવર્તમાન હોને સે...'** વાસ્તવ મેં વહ મનુષ્ય આદિ પર્યાય જીવ કી ક્રિયા કા ફલ હૈ, કર્મ કા ફલ નહીં. આહા..હા...! હૈ ? આ..હા..હા...! ઇસમેં સે બહુત ચર્ચા ચલતી હૈ. 'દેખો ! નામકર્મ ભી આત્મા કા પરાભવ કરતે હૈં.' નામકર્મ તો નિમિત્ત કહા. વહ તો નિમિત્ત હુઆ. પરંતુ ઉસ સમય આત્મા મેં જો મનુષ્ય ગતિ, તિર્યંચ ગતિ, નિગોદ ગતિ મિલી વહ અપની પૂર્વ કી ક્રિયા કા ફલ હૈ. આહા..હા...! મિથ્યાત્વ ઔર રાગ-દ્વેષ કિયે ઉસકા ફલ નિગોદ હૈ. નિગોદ મેં જ્ઞાનાવરણીય કા બહુત તીવ્ર ઉદય હૈ તો જ્ઞાન અક્ષર

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કે અનંતવેં ભાગ મેં ખુલ્લા હૈ, ઐસી બાત (નહીં). વહ તો નિમિત્ત સે કથન હૈ. અપની યોગ્યતા સે અક્ષર કે અનંતવેં ભાગ મેં વિકાસ રહા વહ પૂર્વ કી મિથ્યાત્વ આદિ ક્રિયા કા ફલ હૈ. આહા..હા...!

પ્રશ્ન :– પરંતુ ઉસમેં પૂર્વ પર્યાય કા તો અભાવ હૈ ન ?

સમાધાન :– ભલે અભાવ હૈ, લેકિન વર્તમાન મેં ઉસકા ફલ આયા ન ? વર્તમાન ફલ ઉસ ભૂલ કા આયા હૈ. (વર્તમાન મેં) ભલે અભાવ હો. પરંતુ ફલ આયા વહ પૂર્વ કી (ભૂલ કા) ફલ આયા. ઉસકા હી વહ ફલ હૈ. આ..હા..હા...!

યહાં તો દોનોં કો કર્મ કહના હૈ. એક તો જીવ કા મિથ્યાત્વ ઔર રાગ-દ્વેષ, દયા, દાન, વ્રત, કામ–ક્રોધ ક્રિયારૂપી કર્મ હૈ ઔર ઇસ ક્રિયા કા નિમિત્ત પાકર જડ કર્મ હૈ, (ઉસ) જડ કર્મ કા કાર્ય ચાર ગતિ હુઈ ઐસા કહા. પરંતુ ઉસ ચાર ગતિ મેં મૂલ કારણ ક્યા હુઆ ? ઐસા કહા ન ? દેખો ! '**(પુદ્‌ગલકર્મ) કી કાર્યભૂત મનુષ્યાદિપર્યાયેં મૂલકારણભૂત...**' હૈ કિ નહીં ?

યહ તો સંતો કી વાણી ! દિગંબર મુનિ કી (વાણી) ! આ..હા..હા...! દુનિયા મેં કહીં હૈ નહીં. દિગંબર સંત માને કેવલજ્ઞાની કે કેડાયત ! સર્વજ્ઞ ભગવાન કે કેડાયત ! અલ્પકાલ મેં વે કેવલજ્ઞાન લેંગે !! ઐસે સંત કી યહ વાણી હૈ. આ..હા..હા...! ઐસી વાણી કહીં હૈ નહીં. શ્વેતાંબર મેં હૈ નહીં તો દૂસરે અન્ય ધર્મ મેં તો કહાં હોગી ? પ્રભુ ! ઐસી બાત હૈ. સમજ મેં આયા ? શ્વેતાંબર મેં કર્મ સે... કર્મ સે... કર્મ સે... કર્મ સે (વિકાર હોતા હૈ), બસ ! એક હી બાત હૈ. લિખાવટ ભી ઐસી હૈ, 'કર્મબંધન કો જાનો.' પરંતુ બંધન તો પર હૈ, પહલે આત્મા કો જાને યે તો કહ. શ્વેતાંબર કી પૂરી શૈલી હી નિમિત્ત ઔર પર સે હૈ. સમજ મેં આયા ?

એક (મુમુક્ષુ) થે, 'ખેડા' (ગાંવ કે) થે. પહલે શ્વેતાંબર થે. યહાં કા સુનકર ઉન્હેં શંકા હો ગઈ કિ, યહાં તો દૂસરી બાત કહતે હૈં. કર્મ સે કુછ હોતા નહીં, ઐસા કહતે હૈં. તો ઉન્હોંને પચાસ પ્રશ્ન નિકાલે. ઉસમેં એક કા ઉત્તર દિયા વહ ભી જૂઠા થા. ફિર શ્વેતાંબર કે એક બડે આચાર્ય હૈં ન ? ઉનકે સાથ ચર્ચા કરને કા નક્કી હુઆ. ઇનકો ઐસા થા કિ, યદિ અપને શ્વેતાંબરમેં સે (ઐસી બાત) નિકલે તો મુજે સંપ્રદાય છોડના ન પડે, દિગંબર મેં આના નહીં પડે. અપને સંપ્રદાય કે શાસ્ત્ર મેં મિલે તો (યહાં આના નહીં પડે). તો પચાસ પ્રશ્ન કી ચર્ચા ઉનકે આચાર્ય કે સાથ (કરને કા નક્કી કિયા) તો ઉન્હોંને પહલે ઐસા કહા કિ, 'કર્મ સે વિકાર હોતા યહ પહલી (બાત) માન્ય હૈ ? તો ચર્ચા કરેં.' (ઇન્હોંને) યહાં કા સુના થા તો કહા, 'યે હમે માન્ય નહીં. કર્મ સે વિકાર હોતા યે હમેં માન્ય નહીં.' પરદ્રવ્ય

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સે પરદ્રવ્ય મેં કુછ હો (ઐસા હૈ નહીં). પરદ્રવ્ય કી પર્યાય સ્વતંત્ર, સ્વદ્રવ્ય કી પર્યાય સ્વતંત્ર. પરદ્રવ્ય કી પર્યાય સે અપની પર્યાય મેં (કુછ) હો, યહ બાત તીન કાલ મેં જૂઠ હૈ. સમજ મેં આયા ? શ્વેતાંબર કી શૈલી કર્મ સે (હોતા હૈ ઐસી હૈ). યહ ભાષા દેખો ! દિગંબર સંત કી વાણી !

કર્મ તો દો પ્રકાર કે કહે. અપને સ્વભાવ કો ભૂલકર ભગવાન આનંદ જ્ઞાતા-દૃષ્ટા હૈ ઉસે ભૂલકર, પુણ્ય ઔર પાપ આદિ કા ભાવ કરતા હૈ વહ જીવ કી ક્રિયા મોહ કી ક્રિયા હૈ. વહ આત્મા કી સ્વાભાવિક ક્રિયા નહીં. સ્વાભાવિક યાની શુદ્ધ. હૈ તો સ્વભાવ, મોહ ભી સ્વભાવ હૈ. ઇસમેં અપને આયા હૈ ન ? ૧૧૬ ગાથા કી ટીકા કી તીસરી પંક્તિ. ૧૧૬ ગાથા ! ઉસકી તીસરી પંક્તિ. '**સંસારી જીવ કો ક્રિયા વાસ્તવ મેં સ્વભાવ નિષ્પન્ન હી હૈ;...**' હૈ ? વિકાર હૈ વહ સ્વભાવ નિષ્પન્ન હી હૈ. સંસ્કૃત મેં હૈ. સમજ મેં આયા ? '**क्रिया किल स्वभावनिर्वृत्तैवास्ति।**' સંસ્કૃત મેં હૈ, સંસ્કૃત મેં દૂસરી પંક્તિ હૈ. ઉપર 'અમૃતચંદ્રાચાર્યદેવ' કી ટીકા (હૈ). આહા..હા...! દૂસરી પંક્તિ હૈ, દેખો ! રાગ-દ્વેષ, પુણ્ય-પાપ, દયા, દાન, વ્રતાદિ કે પરિણામ '**किल स्वभावनिर्वृत्तैवास्ति।**' દો શબ્દ પડે હૈં. '**किल**' નામ વાસ્તવ મેં ઔર '**स्वभावनिर्वृत्तैव**', '**स्वभावनिर्वृत्तैव**' (અર્થાત્) સ્વભાવ સે હી ઉત્પન્ન હુઈ હૈ. વિકાર કો યહાં સ્વભાવ કહા હૈ. હૈ (સંસ્કૃત મેં) ? સમજ મેં આતા હૈ ? યહાં તો '**વાસ્તવ મેં સ્વભાવ નિષ્પન્ન હી હૈ;...**' ઐસા કહા. મિથ્યાત્વભાવ – મિથ્યા શ્રદ્ધા ઔર રાગ-દ્વેષ ભાવ સ્વભાવ નિષ્પન્ન હી હૈ. '**વાસ્તવ મેં સ્વભાવ નિષ્પન્ન હી હૈ;...**' – '**किल स्वभावनिर्वृत्तैवास्ति।**' સમજ મેં આયા ? આ..હા..હા...!

પ્રત્યેક દ્રવ્ય કી પર્યાય (ઉસ) સમય મેં સ્વતંત્ર (હોતી) હૈ. પૂર્વ કી કોઈ પર્યાય કી અપેક્ષા નહીં. પર કી તો અપેક્ષા નહીં (લેકિન) દ્રવ્ય-ગુણ કી ભી અપેક્ષા નહીં. ઐસી બાત હૈ. ક્યોંકિ દ્રવ્ય-ગુણ તો શુદ્ધ હૈં ઔર મિથ્યાત્વ, રાગ-દ્વેષ વિકાર હોતા હૈ વહ તો અશુદ્ધ હૈ, તો દ્રવ્ય-ગુણ કી અપેક્ષા કહાં આઈ ? પર્યાય મેં હી અપના કાર્ય – અપના સ્વભાવ ઉત્પન્ન હુઆ. આ..હા..હા...! વિભાવ અપને સ્વભાવ સે વિરુદ્ધ (હૈ) પરંતુ અપના સ્વભાવ હૈ ઔર ઉસકા ફલ, નિમિત્ત પાકર કર્મ હુઆ – પુદ્ગલ કર્મ હુઆ ઔર ઉસ પુદ્ગલ કર્મ કા કાર્ય ચાર ગતિ કી, પરંતુ ઉસ ચાર ગતિ કા મૂલ કારણ ક્રિયા હૈ. હૈ ?

'**મનુષ્યાદિપર્યાયેં મૂલકારણભૂત...**' આહા..હા...! ભાષા ઐસી લી '**(પુદ્ગલકર્મ) કી કાર્યભૂત...**' યહ નિમિત્ત સે, ઉપચાર સે કથન (કિયા). મનુષ્ય, તિર્યંચ, નિગોદ, લટ, ચીંટી, કૌએ, કૂત્તે કા જો આયુષ્ય બંધ ગયા (ઔર) જો પર્યાય હુઈ,... આહા..હા...! (વહ) નિગોદ કી પર્યાય હુઈ, કૌએ કી, કૂત્તે કી પર્યાય હુઈ, યે '**મનુષ્યાદિપર્યાયેં મૂલકારણભૂત ઐસી જીવ**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કી ક્રિયા સે પ્રવર્તમાન હોને સે ક્રિયાફલ હી હૈં;...' આ..હા..હા...! નિમિત્ત કહા ઔર નિમિત્ત કા કાર્ય ભી કહા, પરંતુ ઉસકા મૂલ કારણ ક્યા હૈ ? ઉસને વિભાવ કી ક્રિયા જો સ્વાભાવિક ક્રિયા કી ઉસકે કારણ સે ચાર ગતિ મિલતી હૈ. આ..હા..હા...! નામકર્મ સે નહીં. આહા..હા...! ઐસે જ્ઞાન મેં હીન દશા જ્ઞાનાવરણીય સે નહીં (હોતી) ઔર જ્ઞાન મેં કેવલજ્ઞાન કી ઉગ્ર દશા (હુઈ) વહ જ્ઞાનાવરણીય (કર્મ કે) ક્ષય સે નહીં (હુઈ).

પ્રત્યેક દ્રવ્ય કી ઉસ ઉસ સમય કી અવસ્થા (ઉસ દ્રવ્ય કે કારણ સે હોતી હૈ). યહાં ('પ્રવચનસાર' મેં) ૧૦૧ ગાથા મેં તો યહાં તક કહા હૈ કિ, જો વિકાર ઉત્પન્ન હુઆ, યે ઉત્પન્ન હુઆ ઉસે વ્યય ઔર ધ્રુવ કી અપેક્ષા નહીં. પર કી તો અપેક્ષા નહીં, પરંતુ જો વિકાર ઉત્પન્ન હુઆ, મિથ્યાત્વ હુઆ,... આ..હા..હા...! ૧૦૧ ગાથા મેં આયા હૈ, ઉસ ઉત્પાદ કો વ્યય ઔર ધ્રુવ કી અપેક્ષા નહીં. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! ઐસી બાત હૈ, ભાઈ ! અરે...! નિવૃત્તિ લેકર (ઇસકા નિર્ણય કરના ચાહિયે), બાપૂ ! યહ મનુષ્યપના મિલા વહ ચલા જાયેગા.

યે દેખો ન, ઇનકા સુના ન ? બેચારે (એક મુમુક્ષુ) યહાં આતે થે. અર્ધ પક્ષઘાત (હુઆ હૈ). મૃત્યુ કે પાંચ દિન પહલે અર્ધ પક્ષઘાત થા વહ પૂરા પક્ષઘાત હો ગયા. પૂરા શરીર થંભ ગયા. આ..હા..હા...! ઔર એકદમ હેમરેજ હો ગયા. અસાધ્ય ! પાંચ દિન અસાધ્ય ! આ..હા..હા...! યે કોઈ કર્મ કા ફલ નહીં હૈ. વહ પૂર્વ કી ક્રિયા કા ફલ હૈ, કર્મ કો તો નિમિત્ત માત્ર કાર્ય કહા. કર્મ કે નિમિત્ત કા કાર્ય તો નિમિત્ત ઔર ઉપચાર સે કહા. પરંતુ ઉસ કાર્ય મેં મૂલ કારણ... હૈ ? '**મૂલકારણભૂત...**' મૂલ કારણ ઐસે ભી નહીં લિયા હૈ. મૂલકારણભૂત – પૂર્વ કા જો મૌજૂદ કારણ હૈ વહ વાસ્તવિક કારણ હૈ. આ..હા..હા...! '**ઐસી જીવ કી ક્રિયા સે પ્રવર્તમાન હોને સે ક્રિયાફલ હી હૈં;...**' આહા..હા...!

'**ક્યોંકિ ક્રિયા કે અભાવ મેં...**' આ..હા..હા...! દયા, દાન, વ્રત, કામ, ક્રોધ આદિ વિકારી પર્યાય કે '**અભાવ મેં પુદ્‌ગલોં કો કર્મપને કા અભાવ હોને સે...**' (અર્થાત્) આત્મા વિકારી પર્યાય ન કરે તો પુદ્‌ગલ કર્મ હોવે હી નહીં. પુદ્‌ગલકર્મ કા અભાવ હોને સે, વિકાર પર્યાય કા અભાવ હોને સે, કર્મ કા અભાવ હોને સે '**(પુદ્‌ગલકર્મ) કી કાર્યભૂત...**' જો પુદ્‌ગલકર્મ કા કાર્ય ચાર ગતિ – નિગોદ, લટ, ચીંટી, મકડી કે ભવ કહે થે... આહા..હા...! ઉસ '**મનુષ્યાદિપર્યાયોં કા અભાવ હોતા હૈ.**' '**(પુદ્‌ગલકર્મ) કી કાર્યભૂત મનુષ્યાદિપર્યાયોં કા અભાવ હોતા હૈ.**' મૂલ કારણ (હૈ) વહ ક્રિયા કા કારણ હૈ. આ..હા..હા...! શાંતિ સે પઢે નહીં તો (ઐસા કહે કિ), દેખો ! કર્મ કા આયા. આયા ના ? '**(પુદ્‌ગલકર્મ) કી કાર્યભૂત મનુષ્યાદિપર્યાયોં કા અભાવ હોતા હૈ.**' રાગાદિ ક્રિયા નહીં કરે તો કર્મ નહી હોંતે, કર્મ નહીં હૈ તો કર્મ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કા કાર્ય જો ગતિ (હૈ) ઉસકા અભાવ (હોતા) હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

ધર્મ સમજને કે લિયે ઐસા સબ સમજના પડતા હોગા ? દયા પાલો, વ્રત કરો, ઉપવાસ કરો (યે સબ આસાન હૈ). કરો ઔર ભરો ! કરને કી જો ક્રિયા હૈ (કિ), રાગ કો કરું ઔર પર કો કરું, વહ તો મિથ્યાત્વ ભાવ હૈ. જીવ કી શાંતિ કા મરણ હૈ. આહા..હા...! ભાવમરણ હૈ. આ..હા..હા...! 'ક્ષણ ક્ષણ ભયંકર ભાવમરણે કાં અહો રાચી રહો ?' 'શ્રીમદ્' ! 'શ્રીમદ્જી'ને સોલહ વર્ષ કી ઉમ્ર મેં કહા ! 'ક્ષણ ક્ષણ ભયંકર ભાવમરણે...' યે રાગ કી ક્રિયા મેરી ઔર રાગ સે મુજે સુખ (હૈ ઐસા ભાવ) ક્ષણ ક્ષણ મેં ભાવમરણ હૈ. ચૈતન્ય કા ભાવમરણ હૈ.

વહ તો 'કલશટીકા' મેં આતા હૈ ન ? મરણતુલ્ય હો ગયા હૈ. 'કલશટીકા' મેં આતા હૈ (કિ), જીવ કો મરણતુલ્ય કર દિયા હૈ. તીર્થંકર કી વાણી સુનકર ઉસને જીવ કા જીવન કિયા. કૌન સે (શ્લોક મેં) આતા હૈ ? (પુસ્તક) હૈ ? ૨૮ શ્લોક ! '**કર્મસંયોગ સે ઢંકા હુઆ હોને સે મરણ કો પ્રાપ્ત હો રહા થા...**' ભગવાન મરણ કો પ્રાપ્ત હો રહા થા. '**વહ ભ્રાન્તિ પરમગુરુ શ્રી તીર્થંકરદેવ કે ઉપદેશ સુનનેપર મિટતી હૈ,...**' તીન લોક કે નાથ કી વાણી સુનકર સમજેગા તબ (ભ્રાંતિ) મિટેગી. આહા..હા...! અજ્ઞાનીયોં કે કથન, અજ્ઞાની કી વાણી સુનકર વહ નહી મિટેગી, ઐસા કહતે હૈં. આહા..હા...! કલશ હૈ, ૨૮ વા કલશ હૈ. 'પંડિત રાજમલજી' કી ટીકા હૈ. આહા..હા...!

(યહાં ચલતે વિષય મેં) ભાષા તો દોનો જગહ (ઐસી) લી હૈ, દેખા ? પહલે ઐસે લિયા કિ, '**(પુદ્ગલકર્મ) કી કાર્યભૂત મનુષ્યાદિપર્યાયેં મૂલકારણભૂત ઐસી જીવ કી ક્રિયા...**' આહા..હા...! યહાં ઐસે કહા, '**(પુદ્ગલકર્મ) કી કાર્યભૂત મનુષ્યાદિપર્યાયોં કા...**' યાની (વિકાર કી) ક્રિયા જબ નહીં કી તો મનુષ્યાદિ કા ફલ ભી (પ્રાપ્ત) નહીં હુઆ. વીતરાગભાવ કિયા. અપને જ્ઞાતા-દૃષ્ટા (સ્વભાવ) મેં તો જ્ઞાન હૈ, દર્શન હૈ, આનંદ હૈ. મૈં તો રાગ ભી નહીં ઔર પુણ્ય ભી નહીં. મૈં તો શાંતિ સ્વભાવ કા સાગર (હું). શાંતિ... શાંતિ... શાંતિ... શાંતિ... વિકલ્પ ઊઠતા હૈ વહ અશાંતિ ઔર દુઃખ કા ભંડાર હૈ. મૈં તો આનંદ કા ભંડાર હું. આ..હા..હા..હા...! ઐસી અનુભવદૃષ્ટિ હોને સે ભવ કા અભાવ હોતા હૈ. ઉસે ભવ નહીં મિલતે. આહા..હા...!

'**વહાં, વે મનુષ્યાદિપર્યાયેં કર્મ કે કાર્ય કૈસે હૈં ?**' કર્મ કા – નામકર્મ કા કાર્ય કહા ન ? (તો વહ) કૈસે હૈં ? (સો કહતે હૈં કિ), '**વે કર્મસ્વભાવ કે દ્વારા જીવ કે સ્વભાવ કા પરાભવ કરકે...**' વે કર્મસ્વભાવ કે દ્વારા.. કર્મસ્વભાવ કે દ્વારા (ઐસા કહા). કર્મ કે સ્વભાવ કે દ્વારા '**જીવ કે સ્વભાવ કા પરાભવ કરકે...**' નિમિત્ત સે, ઉપચાર સે કથન (હૈ). આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ઇસ પ્રકાર (ધ્યાન સે) પઢે નહીં ઔર (વિપરીત અર્થ નિકાલે). પહલે તો બાત કહ દી કિ, કર્મ કા કાર્ય કહા પરંતુ મૂલ કારણ તો ક્રિયા હૈ, ઉસકે કારણ સે યહ ગતિ ઔર સંસાર હૈ. આ..હા..હા...! ઉસ બાત કો રખકર યહ બાત કરતે હૈં. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...!

'મનુષ્યાદિપર્યાયેં કર્મ કે કાર્ય કૈસે હૈં ? (સો કહતે હૈં કિ –) વે કર્મસ્વભાવ કે દ્વારા જીવ કે સ્વભાવ કા પરાભવ કરકે કી જાતી હૈં,...' વિકાર (કી ક્રિયા). **'ઇસલિયે દીપક કી ભાંતિ. વહ ઇસ પ્રકાર :– જૈસે જ્યોતિ (લૌ) કે સ્વભાવ કે દ્વારા તેલ કે સ્વભાવ કા પરાભવ કરકે...'** અગ્નિ તેલ કા અભાવ કરકે **'કિયા જાનેવાલા દીપક જ્યોતિ કા કાર્ય હૈ,...'** તેલ જલતા હૈ તબ યહાં દીપક હોતા હૈ.

'ઉસીપ્રકાર કર્મસ્વભાવ કે દ્વારા જીવ કે સ્વભાવ કા પરાભવ કરકે કી જાનેવાલી મનુષ્યાદિપર્યાયેં કર્મ કે કાર્ય હૈં.' ઇસ અપેક્ષા (બાત) હૈ. હૈ તો વહ કાર્ય ક્રિયા કા ફલ પરંતુ નિમિત્ત સે સમજ લેને સે, અજ્ઞાનપને (મેં) જૈસી રાગ-દ્વેષ કી ક્રિયા કી (ઉસકા) નિમિત્ત પાકર કર્મ હુઆ ઔર કર્મ કા કાર્ય ચાર ગતિ (પ્રાપ્ત હુઈ) ઐસા કહકર, ઉસ ચાર ગતિ કા મૂલ કારણ વહ ક્રિયા હૈ. યહ નિમિત્ત સે કથન હૈ. ઈસ બાત કો ઐસે નહીં (સમજકર ઐસા કહતે હૈં કિ), 'દેખો ! કર્મ કે કારણ, નામકર્મ કે કારણ સ્વભાવ કા ઘાત હોતા હૈ, નામકર્મ કે કારણ (સ્વભાવ કા ઘાત હોતા હૈ).' પરંતુ નામકર્મ જડ કી પર્યાય આત્મા કી પર્યાય કો છૂતી હી નહીં, કભી સ્પર્શ કિયા નહીં, છૂતી નહીં. આહા..હા...!

તીસરી ગાથા મેં આયા ન ? 'સમયસાર' કી તીસરી ગાથા ! પ્રત્યેક પદાર્થ અપને ગુણ ઔર પર્યાયરૂપી ધર્મ કો ચૂંબતે હૈં. પરંતુ પરદ્રવ્ય કી પર્યાય કો (ચૂંબતે નહીં). ગુણ કો, દ્રવ્ય કો તો (ચૂંબતે નહીં ક્યોંકિ) દ્રવ્ય-ગુણ તો ધ્રુવ તો હૈં. આહા..હા...! ધ્રુવ નિરંતર વર્તમાન હૈ. નિરંતર વર્તમાન હૈ, પરંતુ પર્યાય જો હોતી હૈ... આહા..હા...! અપને સે જો વિકારી પર્યાય હુઈ ઉસકા ફલ ચાર ગતિ હૈ, સંસાર હૈ. કર્મ કી તો નિમિત્ત સે બાત કી. વિકાર હુઆ (ઉસકા) નિમિત્ત પાકર કર્મ(બંધ) હુઆ, (લેકિન ચાર ગતિ કો) કર્મ કા કાર્ય કહકર, ઉસ કાર્ય કા મૂલ કારણ ક્રિયા હૈ (ઐસા કહા). ઇસ પ્રકાર પઢે નહિ, વિચાર કરે નહીં ઔર એકદમ (કહે કિ), કર્મ કે કારણ હોતા હૈ, કર્મ કે કારણ હોતા હૈ. કૌન સી અપેક્ષા સે (બાત હૈ ઉસે સમજે નહીં).

ભાષા ઐસી લી કિ, (જીવ કે સ્વભાવ કા પરાભવ) **'કરકે કી જાનેવાલી મનુષ્યાદિપર્યાયેં કર્મ કે કાર્ય હૈં.'** આહા..હા...!

ભાવાર્થ :– 'મનુષ્યાદિપર્યાયેં ૧૧૬ વીં ગાથા મેં કહી ગઈ રાગદ્વેષમય ક્રિયા કે ફલ હૈં;...' રાગ-દ્વેષમય ક્રિયા કા ફલ હૈ. સંસાર અપની ભૂલ કા ફલ હૈ. ચાર ગતિ મેં રખડના (હોતા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હૈ) વહ અપની ભૂલ કા ફલ હૈ, કર્મ કા નહીં. કર્મ તો બેચારે જડ હૈં. 'કર્મ બિચારે કૌન, ભૂલ મેરી અધિકાઈ, અગ્નિ સહે ઘનઘાત લોહ કી સંગતિ પાઈ' ભજન મેં આતા હૈ, સ્તુતિ મેં આતા હૈ. આહા..હા...! કર્મ બિચારે કૌન ? વે જડ હૈં, મિટ્ટી હૈ. ઉસે તો માલૂમ ભી નહીં કિ, હમ હૈં યા નહીં. હમ જડ હૈં યા નહીં ઉસકી ખબર નહીં. ખબર હૈ ઉસે અપની ખબર નહીં. જડ કો ખબર નહીં (ક્યોંકિ) વહ તો ઉસકા સ્વભાવ હી નહીં ઔર ચૈતન્યસ્વભાવ જો અપને કો માલૂમ હૈ કિ, મૈં જ્ઞાન હું, તો ખબરવાન કો (ખુદ કી) ખબર નહીં. મૈં રાગ હું, મૈં દયા હું, મૈં દયા કરતા હું, મૈં વ્રત પાલતા હું, મૈં પૂજા કરતા હું (ઐસા માનતા હૈ). યે તો સબ રાગ કી ક્રિયા હૈ (ઔર) રાગ કી ક્રિયા કા અભિમાન તો મિથ્યાત્વ હૈ. આહા..હા...! માર્ગ બહુત અલગ હૈ, બાપૂ !

ભગવાન ત્રિલોકનાથ મહાવિદેહ મેં બિરાજતે હૈં વહાં સે યહ બાત આયી હૈ. 'કુંદકુંદાચાર્ય' વહાં ગયે થે. ભગવાન તો અભી બિરાજતે હૈં. 'કુંદકુંદાચાર્ય' તો સ્વર્ગ મેં ગયે (લેકિન) ભગવાન તો અભી બિરાજતે હૈં, વહાં સે યહ બાત આયી હૈ. આહા..હા...! પરંતુ સમજને મેં અપની કલ્પના સે અર્થ કરે (તો) ઊલટા અર્થ કરે કિ, કર્મ કે કારણ ઐસા હોતા હૈ. પરંતુ કર્મ તો જડ હૈ, પ્રભુ ! જડ કી અવસ્થા હોતી હૈ વહ તો જડ મેં હૈ. ઇસકી અવસ્થા સે તેરે મેં અવસ્થા હોતી હૈ યા તેરે કારણ સે તેરે મેં અવસ્થા હોતી હૈ ? ચાહે તો સિદ્ધ કી અવસ્થા હો યા ચાહે તો નિગોદ કી અવસ્થા હો... આહા..હા...! તેરે સે હી હોતી હૈ. કર્મ તો નિમિત્તમાત્ર કહને મેં આતા હૈ.

યહાં કહા કિ, (જીવ કે સ્વભાવ કા) પરાભવ કરકે ગતિ ઉત્પન્ન હુઈ. પરંતુ યહ કર્મ ઉત્પન્ન ક્યોં હુએ ? ક્રિયા હૈ વહ નિમિત્ત હુઈ, ક્રિયા કે ફલ મેં કર્મ કા નિમિત્ત હુઆ – કર્મ કા નિમિત્ત હૈ, ફલ તો પૂર્વ કી ક્રિયા કા ફલ હૈ. '**રાગદ્વેષમય ક્રિયા કે ફલ હૈં; ક્યોંકિ ઉસ ક્રિયા સે કર્મબંધ હોતા હૈ, ઔર કર્મ જીવ કે સ્વભાવ કા પરાભવ કરકે મનુષ્યાદિપર્યાયોં કો ઉત્પન્ન કરતે હૈં.**' સંસાર (મેં) ચાર ગતિ, નિગોદ ગતિ ભી કર્મ કે કારણ સે નહીં (મિલતી). આ..હા..હા...! નિગોદ મેં એક શરીર મેં અનંત જીવ ! ઔર એક જીવ મેં અનંત અનંત ગુણ ! અનંત મુખ સે ઔર અનંત જીભ સે નહીં કહ સકે ઇતને એક આત્મા મેં (ઔર) નિગોદ કે જીવ મેં ભી ગુણ હૈં ! આ..હા..હા...! યે નિગોદ કી પર્યાય–ફલ અપની પૂર્વ કી મિથ્યાત્વ આદિ ક્રિયા કા ફલ હૈ, કર્મ કા નહીં.

વિશેષ કહેંગે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथ कुतो मनुष्यादिपर्यायेषु जीवस्य स्वभावाभिभवो भवतीति निर्धारयति -

णरणारयतिरियसुरा जीवा खलु णामकम्मणिव्वत्ता।
ण हि ते लद्धसहावा परिणममाणा सकम्माणि।।११८।।
नरनारकतिर्यक्सुरा जीवाः खलु नामकर्मनिर्वृत्ताः।।
न हि ते लब्धस्वभावाः परिणममानाः स्वकर्माणि।।११८।।

अमी मनुष्यादयः पर्याया नामकर्मनिर्वृत्ताः सन्ति तावत्। न पुनरेतावतापि तत्र जीवस्य स्वभावाभिभवोऽस्ति, यथा कनकबद्धमाणिक्यकङ्कणेषु माणिक्यस्य। यत्तत्र नैव जीवः स्वभावमुपलभते तत् स्वकर्मपरिणमनात्, पयःपूरवत्। यथा खलु पयःपूरः प्रदेशस्वादाभ्यां पिचुमन्दचन्दनादिवनराजीं परिणमन्न द्रवत्वस्वादुत्वस्वभावमुपलभते, तथात्मापि प्रदेशभावाभ्यां कर्मपरिणमनान्नामूर्तत्वनिरुपरागविशुद्धिमत्त्वस्वभावमुपलभते।।११८।।

अथ नरनारकादिपर्यायेषु कथं जीवस्य स्वभावाभिभवो जातस्तत्र किं जीवाभाव इति प्रश्ने प्रत्युतरं ददाति - **णरणारवतिरियसुरा जीवा** नरनारकतिर्यक्सुरनामानो जीवाः सन्ति तावत्। **खलु** स्फुटम्। कंथभूताः। **णामकम्मणिव्वत्ता** नरनारकादिस्वकीयस्वकीयनामकर्मणा निर्वृत्ताः। **ण हि ते लद्धसहावा** किंतु यथा माणिक्यबद्धसुवर्णकङ्कणेषु माणिक्यस्य हि मुख्यता नास्ति, तथा ते जीवाश्चिदानन्दैकशुद्धात्मस्वभावमलभमानाः सन्तो लब्धस्वभावा न भवन्ति, तेन कारणेन स्वभावाभिभवो भण्यते, न च जीवाभावः। कथंभूताः सन्तो लब्धस्वभावा न भवन्ति। **परिणममाणा सकम्माणि** स्वकीयोदयागतकर्माणि सुखदुःखरूपेण परिणममाना इति। अयमत्रार्थ :- यथा वृक्षसेचनविषये जलप्रवाहश्चन्दनादिवनराजिरूपेण परिणतः सन्स्वकीयकोमलशीतलनिर्मलादि-स्वभावं न लभते, तथायं जीवोऽपि वृक्षस्थानीयकर्मोदयपरिणतः सन्मपरमाह्लादैकलक्षणसुखामृतास्वाद-नैर्मल्यादिस्वकीयगुणसमूहं न लभत इति।।११८।।

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હવે મનુષ્યાદિપર્યાયોમાં જીવને સ્વભાવનો પરાભવ કયા કારણથી થાય છે તેનો નિર્ધાર કરે છે :–

તિર્યંચ-સુર-નર-નારકી જીવ નામકર્મ-નિપન્ન છે;
નિજ કર્મરૂપ પરિણમનથી જ સ્વભાવલબ્ધિ ન તેમને. ૧૧૮.

અન્વયાર્થ :– [**नरनारकतिर्यक्सुराः जीवाः**] મનુષ્ય, નારક, તિર્યંચ ને દેવરૂપ જીવો [**खलु**] ખરેખર [**नामकर्मनिर्वृत्ताः**] નામકર્મથી નિષ્પન્ન છે. [**हि**] ખરેખર [**स्वकर्माणि**] તેઓ પોતાના કર્મરૂપે [**परिणममानाः**] પરિણમતા હોવાથી [**ते न लब्धस्वभावाः**] તેમને સ્વભાવની ઉપલબ્ધિ નથી.

ટીકા :– પ્રથમ તો, આ મનુષ્યાદિ પર્યાયો નામકર્મથી નિષ્પન્ન છે. પરંતુ આટલાથી પણ ત્યાં જીવને સ્વભાવનો પરાભવ નથી, જેમ કનકબદ્ધ (–સુવર્ણમાં જડેલા) માણેકવાળાં કંકણોમાં માણેકના સ્વભાવનો પરાભવ નથી તેમ. જે ત્યાં જીવ સ્વભાવને ઉપલબ્ધ કરતો–અનુભવતો નથી, તે સ્વકર્મરૂપે પરિણમવાને લીધે છે; પાણીના પૂરની માફક. જેમ પાણીનું પૂર પ્રદેશથી અને સ્વાદથી નિંબ-ચંદનાદિ વનરાજિરૂપે (લીમડો, ચંદન વગેરે વૃક્ષોની લાંબી હારરૂપે) પરિણમતું થકું (પોતાના) દ્રવત્વ અને સ્વાદુત્વરૂપ સ્વભાવને ઉપલબ્ધ કરતું નથી, તેમ આત્મા પણ પ્રદેશથી અને ભાવથી સ્વકર્મરૂપે પરિણમવાને લીધે (પોતાના) અમૂર્તત્વ અને નિરુપરાગવિશુદ્ધિમત્ત્વરૂપ સ્વભાવને ઉપલબ્ધ કરતો નથી.

ભાવાર્થ :– મનુષ્યાદિપર્યાયોમાં, કર્મ કાંઈ જીવના સ્વભાવને હણતું કે આચ્છાદિત કરતું નથી; પરંતુ ત્યાં જીવ પોતે જ પોતાના દોષથી કર્મ અનુસાર પરિણમે છે તેથી તેને પોતાના સ્વભાવની ઉપલબ્ધિ નથી. જેમ પાણીનું પૂર પ્રદેશની અપેક્ષાએ વૃક્ષોરૂપે પરિણમતું થકું પોતાના પ્રવાહીપણારૂપ સ્વભાવને ઉપલબ્ધ કરતું–અનુભવતું નથી અને સ્વાદની અપેક્ષાએ વૃક્ષોરૂપે પરિણમતું થકું પોતાના સ્વાદિષ્ટપણારૂપ સ્વભાવને ઉપલબ્ધ કરતું નથી, તેમ આત્મા પણ પ્રદેશની અપેક્ષાએ સ્વકર્મ અનુસાર પરિણમતો થકો પોતાના અમૂર્તપણારૂપ સ્વભાવને ઉપલબ્ધ કરતો નથી અને ભાવની અપેક્ષાએ સ્વકર્મરૂપે પરિણમતો થકો ઉપરાગ વિનાની વિશુદ્ધિવાળાપણારૂપ પોતાના સ્વભાવને ઉપલબ્ધ કરતો નથી. આથી એમ નિર્ધાર થાય છે કે મનુષ્યાદિપર્યાયોમાં જીવોને પોતાના જ દોષથી પોતાના સ્વભાવની અનુપલબ્ધિ છે, કર્માદિક બીજા કોઈ કારણથી નહિ. 'કર્મ જીવના સ્વભાવનો પરાભવ કરે છે' એમ કહેવું તે તો ઉપચારકથન છે, પરમાર્થે એમ નથી. ૧૧૮.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૧૮
પ્રવચન નં. – ૧૩૩
તા. ૧૩-૭-૭૯

('પ્રવચનસાર', ૧૧૮ ગાથા). ('**અબ યહ નિર્ણય કરતે હૈં કિ મનુષ્યાદિપર્યાયોં મેં...**)' યહ શરીર તો જડ હૈ, યે કોઈ મનુષ્ય ગતિ નહીં. આત્મા મેં ચાર ગતિ હોતી હૈ – મનુષ્ય ગતિ, તિર્યંચ ગતિ, નરક ગતિ, દેવ ગતિ, ચાર જો વિકૃત ગતિ હૈં (ઉસમેં) '**જીવ કે સ્વભાવ કા પરાભવ કિસ કારણ સે હોતા હૈ ?**' આત્મા મેં ચાર ગતિ કા જો પરિણામ હોતા હૈ તો (ઇસમેં) સ્વભાવ કા વિરોધ કૈસે હોતા હૈ ? અપના સ્વભાવ તો નહીં (હૈ). ચાર ગતિ કા મિલના યે અપના સ્વભાવ નહીં. આહા..હા...!

અપના સ્વભાવ ચિદાનંદ અમૃત સે ભરા પડા પ્રભુ હૈ. આત્મા તો ચિદાનંદ જ્ઞાન કે આનંદ સે ભરપૂર ભરા પડા પ્રભુ (હૈ). ઉસમેં ચાર ગતિ હોતી હૈ વહ સ્વભાવ કા ઘાત હોકર હોતી હૈ. કર્મ કે કારણ સે ગતિ હોતી હૈ, ઐસા નહીં. આહા..હા...! કર્મ તો જડ હૈ, અજીવ, મિટ્ટી – ધૂલ હૈ ઔર યે ગતિ હૈ વહ આત્મા મેં ઉદય કા વિકૃત ભાવ હૈ, તો સ્વભાવ કા ઘાત હોકર યહ વિકૃતભાવ કૈસે હોતા હૈ ? યહ કહતે હૈં. આહા..હા...! ૧૧૮ (ગાથા).

णरणारयतिरियसुरा जीवा खलु णामकम्मणिव्वत्ता।।
ण हि ते लद्धसहावा परिणममाणा सकम्माणि।।११८।।

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

તિર્યંચ-સુર-નર-નારકી જીવ નામકર્મ-નિપન્ન છે;
નિજ કર્મરૂપ પરિણમનથી જ સ્વભાવલબ્ધિ ન તેમને. ૧૧૮.

આ..હા..હા...! **ટીકા :– 'પ્રથમ તો,...'** મુખ્ય બાત યહ હૈ કિ, મનુષ્ય ગતિ, તિર્યંચ ગતિ, નિગોદ ગતિ, લટ, ચીંટી, મકડી આદિ કી જો અંદર ગતિ હૈ ઔર દેવ કી યા નારકી કી (ગતિ હૈ) યે **'નામકર્મ સે નિષ્પન્ન હૈં,...'** ઐસા કહને મેં આયા હૈ. **'કિન્તુ ઇતને સે ભી વહાં જીવ કે સ્વભાવ કા પરાભવ નહીં હૈ;...'** ક્યા કહતે હૈં ? નામકર્મ જડ હૈ. ભગવાનઆત્મા તો અરૂપી ચિદ્‌ઘન આનંદકંદ હૈ, તો નામકર્મ સે ગતિ મિલી ઐસી બાત યથાર્થ નહીં. સમજ મેં આયા ? નામકર્મ સે ચાર ગતિ અથવા સંસાર મિલતે હૈં, ઐસા નહીં. **'કિન્તુ ઇતને સે ભી વહાં જીવ કે સ્વભાવ કા પરાભવ નહીં હૈ;...'** ક્યા કહા ? જડ નામકર્મ કા ઉદય હૈ તો ઉસસે આત્મા કે સ્વભાવ કા પરાભવ નહીં (હોતા). વહ તો પર ચીજ હૈ. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! પર ચીજ મેં આત્મા અંદર નિમિત્તરૂપ સે રહા (હૈ), તો પર કે કારણ – નામકર્મ સે – જડ કે ઉદય સે આત્મા કે સ્વભાવ (કા) પરાભવ – ઘાત હોતા નહીં. આહા..હા...!

'જૈસે કનકબદ્ધ (સુવર્ણ મેં જડે હુએ) માણિકવાલે કંકણોં મેં...' કંકણ હોતા હૈ ન ? ઉસ સોને મેં માણિક જડે હો તો **'માણિક કે સ્વભાવ કા પરાભવ નહીં હોતા...'** ક્યા કહતે હૈં ? સોને કે દાગીને મેં... દાગીના કહતે હૈં ? ક્યા (કહતે હૈં) ? જેવર ! ઉસમેં માણિક જડે હો તો ઉસ માણિક કે સ્વભાવ કા ઘાત નહીં (હોતા). માણિક તો માણિક હી હૈ. વૈસે કર્મરૂપી સુવર્ણ (હૈ) ઉસમેં ભગવાનઆત્મા જો માણિક જૈસા હૈ તો ઉતને માત્ર સે ઉસકા પરાભવ નહીં (હૈ). આ..હા..હા...! ક્યા કહા ?

નામકર્મ જો હૈ – મનુષ્ય ગતિ, દેવ ગતિ જો કર્મ હૈ ન ? તો ઇસ કર્મ માત્ર સે આત્મા કે સ્વભાવ કા પરાભવ – ઘાત હોકર ગતિ નહીં હુઈ હૈ. સમજ મેં આયા ? જૈસે સોને કે જેવર મેં માણિક જડને સે માણિક કે સ્વભાવ કા ઘાત નહીં હુઆ, વહ તો ભિન્ન હૈ. આહા..હા...! ઐસે જડ કર્મ કે ઉદય મેં ભગવાનઆત્મા તો અંદર ભિન્ન હૈ. ઉસ જડ કર્મ સે આત્મા મેં સ્વભાવ કા પરાભવ હુઆ, ઐસા હૈ નહીં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

યહ 'જ્ઞેય અધિકાર' હૈ. સમકિત કા અધિકાર હૈ. જ્ઞેય આત્મા જો હૈ (વહ) ઉસકે કર્મ મેં રહા તો કર્મ માત્ર સે આત્મા કે સ્વભાવ કા ઘાત નહીં હોતા. આહા..હા...! સોને કે જેવર મેં માણિક જડને સે માણિક કે સ્વભાવ કા ઘાત હોતા નહીં. અંદર મેં માણિક તો માણિક હૈ. સમજ મેં આયા ? ઐસે ભગવાનઆત્મા ! કર્મ – નામકર્મ કા ઉદય હૈ ઔર ઉસમેં ભગવાનઆત્મા રહા હૈ, તો ઇતને માત્ર સે આત્મા કે સ્વભાવ કા પરાભવ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

નહીં હૈ. આ..હા..હા..હા...! હૈ ?

'જો વહાં જીવ સ્વભાવ કો ઉપલબ્ધ નહીં કરતા...' આહા..હા...! તો કૈસે હૈ ? સોને મેં – સોને કે જેવર મેં માણિક જડે તો માણિક કે સ્વભાવ કા ઘાત નહીં હૈ, માણિક તો માણિક હી હૈ. વૈસે ભગવાનઆત્મા ! યહાં શરીર કી બાત નહીં હૈ. યહ તો જડ હૈ, ઇસકી બાત હૈ નહીં. કર્મ જડ હૈ ઇસકે સમીપ મેં રહતે હૈં. અંદર અજીવ નામકર્મ કા ઉદય હૈ તો અજીવ કા ઉદય તો અજીવ કી પર્યાય હૈ. અજીવ કી પર્યાય મેં ભગવાનઆત્મા રહા તો ઉસસે આત્મા કે સ્વભાવ કા ઘાત હોકર સંસાર કી ચાર ગતિ મિલતી હૈ, ઐસા હૈ નહીં. આ..હા..હા...! તો હૈ ક્યા ?

'જીવ સ્વભાવ કો ઉપલબ્ધ નહીં કરતા...' આ..હા..હા...! ભગવાનઆત્મા ચિદાનંદ અમૃત કા પૂર, જ્ઞાનાનંદ કા અમૃત કા પૂર હૈ ઉસકા અનુભવ નહીં કરતા... આહા..હા...! તો સ્વભાવ કા ઘાત હોકર ચાર ગતિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! ભગવાનઆત્મા તો ચિદાનંદ અમૃત કા પૂર હૈ. જ્ઞાન કા નૂર કા – તેજ કા પૂર હૈ. ઐસા ભગવાનઆત્મા ! જૈસે સોને કે જેવર મેં માણિક કે સ્વભાવ કા ઘાત નહીં. વૈસે કર્મ કા ઉદય જડ હૈ તો સાથ મેં આત્મા હૈ તો ઉસસે આત્મા કે સ્વભાવ કા ઘાત નહીં હૈ. આ..હા..હા..હા...! સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! તો હૈ ક્યા ? યે સંસાર ચાર ગતિ મિલતી હૈ (કૈસે) ? મનુષ્ય ગતિ, તિર્યંચ ગતિ, નિગોદ ગતિ, દેવ ગતિ... આહા..હા...! ઐસી ગતિ કી વિકૃત અવસ્થા હુઈ કૈસે ? નામકર્મ કે મધ્ય મેં રહને સે ઉસકે કારણ સે તો હોતી નહીં. આહા..હા...! આ..હા..હા...! તો ક્યા હૈ ?

'જીવ સ્વભાવ કો ઉપલબ્ધ નહીં કરતા...' આ..હા..હા...! ભગવાનઆત્મા ! શરીર સે તો ભિન્ન હૈ, કર્મ સે તો ભિન્ન હૈ પરંતુ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ કે પરિણામ જો હૈં ઉસસે ભી ભગવાન ભિન્ન હૈ. (ઐસે) આત્મા કા અનુભવ નહીં કરતા હૈ ઉસ કારણ સે સ્વભાવ કા ઘાત દિખને મેં આતા હૈ. આ..હા..હા...! અરે...! દુનિયા (ઐસા માનતી હૈ) કર્મ સે હોતા હૈ, કર્મ સે હોતા હૈ. જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કે કારણ સે જ્ઞાન કા હીનપના હોતા હૈ, જ્ઞાનાવરણીય કે ક્ષયોપશમ મેં જ્ઞાન કી વૃદ્ધિ હોતી હૈ. સબ જૂઠ બાત હૈ. કર્મ કે મધ્ય મેં પડા આત્મા, જૈસે સોને કે જેવર મેં માણિક જૈસા હૈ વૈસા હી હૈ. આહા..હા...! વૈસે જડ કર્મ અજીવ હૈ, ઉસકી અવસ્થા તો અપની પર્યાય કો છૂતી નહીં. નામકર્મ કી અવસ્થા જડ કી હૈ વહ તો અપની પર્યાય કો છૂતી નહીં ઔર અપની પર્યાય જડ કર્મ કી પર્યાય કો કભી છૂતી નહીં. દોનોં કે બીચ મેં તો અત્યંત અભાવ હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ, પ્રભુ ! આહા..હા...! તો હૈ ક્યા ? યે સંસાર ચાર ગતિ મિલી વહ હૈ ક્યા ? આપ તો ના કહતે હો કિ, નામકર્મ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કે (મધ્ય મેં) રહા (હૈ) ફિર ભી ઉસકા પરાભવ નહીં. આ..હા...! સમજ મેં આયા ? તો ક્યા હૈ ? પ્રભુ ! (વાસ્તવિકતા) યહ હૈ કિ, અપને અંદર અમૃત કા સાગર ભગવાન (બિરાજમાન હૈ) ઉસકા અનુભવ નહીં કરતે હૈં. ઇસ કારણ સે ચાર ગતિ મિલતી હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

લોગ તો (ઐસા હી માનતે હૈં કિ), કર્મ સે હોતા હૈ, કર્મ સે હોતા હૈ, કર્મ સે હોતા હૈ. જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કા ઉદય હો તો જ્ઞાન કી હીન દશા હોતી હૈ, જ્ઞાનાવરણીય કા ક્ષયોપશમ હો તો જ્ઞાન કી અધિક શુદ્ધિ દિખતી હૈ. સબ જૂઠ હૈ. આહા..હા...! વહ તો જડ કર્મ કી પર્યાય મેં રહા તો વહાં પર્યાય કો વહ છૂતા હૈ ? આ..હા...! ભગવાન તો ભિન્ન પડા હૈ. કર્મ સત્તા મેં તો ભલે હો ઉસસે તો ભિન્ન (હૈ) પરંતુ સત્તા મેં સે પાક મેં આયા – કર્મ કા પાક – ઉદય આયા, ઉદય આયા તો આત્મા તો વૈસા કા વૈસા ઉસસે ભિન્ન હૈ. ઉસસે આત્મા મેં કોઈ પરાભવ હુઆ, ઐસા હૈ નહીં. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– જૈનધર્મ તો અનેકાંતમય હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– અનેકાંત (હી) કહતે હૈં – કર્મ સે નહીં, અપને સે હૈ, યહ અનેકાંત (હૈ). પરદ્રવ્ય સે નહીં ઔર અપને દ્રવ્ય સે હૈ યહ અનેકાંત હૈ. કર્મ સે ભી હોતા હૈ ઔર અપને સે ભી હોતા હૈ વહ અનેકાંત હૈ, (ઐસા કોઈ કહે તો) યહ અનેકાંત હૈ હી નહીં. મિથ્યા એકાંત હૈ. આહા..હા...! સૂક્ષ્મ બાત, બાપૂ ! આ..હા...! યે બડી તકરાર (હૈ).

યહાં તો દૃષ્ટાંત ભી ક્યા દિયા હૈ ! આ..હા..હા...! 'કુંદકુંદાચાર્યદેવ'ને તો નામ(કર્મ) માત્ર કહા હૈ. 'અમૃતચંદ્રાચાર્યદેવ'ને દૃષ્ટાંત દિયા. સોને કે જેવર મેં માણિક હૈ તો ઉસમેં માણિક મેં ક્યા પરાભવ હુઆ ? વહ તો હૈ હી. વૈસે જડ કી પર્યાય કે બીચ મેં ભગવાનઆત્મા હૈ તો ઉસમેં પરાભવ ક્યા હુઆ ? આ..હા..હા..હા...! તો (ફિર) સંસાર કૈસે હુઆ ? (કોઈ કહે કિ) કર્મ કે કારણ (હુઆ), તો કર્મ તો જડ હૈ. આત્મા, જૈસે સોને કે જેવર મેં માણિક પડા હૈ, વૈસે જડ કે ઉદય મેં આત્મા તો ભિન્ન પડા હૈ. આ..હા...! ઇતને માત્ર સે આત્મા મેં પરાભવ ઔર યહ ચાર ગતિ સંસાર કી ઉત્પત્તિ હૈ, ઐસા નહીં. આ..હા..હા...! તો ફિર હૈ ક્યા ?

ભગવાન અમૃત કા પૂર ચૈતન્ય પ્રભુ ! બ્રહ્માનંદ આત્મા ! બ્રહ્મ નામ આનંદ કા પૂર પ્રભુ ! આ..હા..હા...! સુખ કા સાગર ! સુખ કે સાગર કે જલ સે ભરા પડા પ્રભુ ! અમૃત કે સુખ કે સાગર સે ભરા પડા (હૈ) ઉસકા અનુભવ નહીં કરતા હૈ, ઉસ ઓર કી સન્મુખતા નહીં કરતા હૈ, ઉસકા આશ્રય નહીં કરતા હૈ, ઉસ કારણ સે સંસાર મિલતા હૈ. સમજ મેં આયા ? બહુત ફેરફાર હૈ, ભાઈ ! આ..હા..હા...! સભી પંડિત લોગ ભી (ઐસા કહતે હૈં)

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કર્મ સે હોતા હૈ, કર્મ સે હોતા હૈ. યહાં તો ભગવાન ના કહતે હૈં.

પરદ્રવ્ય સે પરદ્રવ્ય મેં કુછ હોતા હૈ, ઐસા કભી હોતા નહીં, યહ સિદ્ધ કરના હૈ. પરદ્રવ્ય સે પરદ્રવ્ય મેં કુછ હોતા હૈ યહ બાત જૂઠી (હૈ), તો કર્મ પરદ્રવ્ય હૈ, આત્મા ઉસસે પરદ્રવ્ય હૈ, તો કર્મ પરદ્રવ્ય સે આત્મા મેં પરાભવ હો ઐસા કભી હોતા નહીં. આ..હા..હા..હા...! ઐસી બાત હૈ. જૈન મેં જન્મે (ઉનકો ભી માલૂમ નહીં). લોગ ઈશ્વરકર્તા (માનતે હૈં) ઔર યહાં જૈન મેં કર્મકર્તા (માનતે હૈં). વહાં તો ઈશ્વર (કો) ચૈતન્ય માનતે હૈં, (વહ ભી) હૈ તો જૂઠ, ઔર જૈન મેં કર્મ કર્તા – જડ કર્તા (માનતે હૈં). આ..હા..હા...! (દોનોં) મિથ્યા ભ્રાંતિ, અજ્ઞાન હૈ. સમજ મેં આયા ? આ..હા..હા...! તો ફિર હૈ ક્યા ?

કર્મ કા ઉદય હૈ, નામકર્મ સત્તા મેં પડા હૈ, ઉસકા ઉદય ભી આયા. ઉસમેં ભગવાનઆત્મા, જૈસે સોને કે જેવર મેં માણિક પડા હૈ, તો માણિક તો માણિક હી હૈ. માણિક મેં કુછ પરાભવ હુઆ હૈ, ઐસા હૈ નહીં. આહા..હા...! ઐસે આઠ કર્મ જડ હૈં, જડ કે મધ્ય મેં ભગવાનઆત્મા હૈ તો ઉસસે કોઈ પરાભવ હૈ નહીં. આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ? તો ફિર સંસાર – નરક ઔર નિગોદ ક્યોં મિલતા હૈ ? નિગોદ મેં અનંત અનંત ભવ કિયે, એક સાંસ મેં અઠારહ ભવ ! લહસૂન, પ્યાજ ઐસે નિગોદ મેં અનંત બાર અનંત ભવ કિયે. કિસકે કારણ સે ? કર્મ કે કારણ સે નહીં (હોતે) તો કિસકે કારણ સે હૈ ? વહી કહતે હૈં.

પ્રભુ ! તૂ સુન તો સહી ! પરદ્રવ્ય કે બીચ મેં પ્રભુ હૈ તો પરદ્રવ્ય કે કારણ અપને મેં પરાભવ (હો) – શાંતિ કા ઔર આનંદ કા અભાવ દિખતા હૈ, ઐસા હૈ નહીં. આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ? તો હૈ ક્યા ? કિ, '**વહાં જીવ સ્વભાવ કો ઉપલબ્ધ નહીં કરતા...**' આહા..હા...! ચિદાનંદ, જ્ઞાનાનંદ અમૃત પ્રભુ ! ઉસ અમૃત કા સ્વાદ વહ નહીં લેતા હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? અપના અમૃતસ્વરૂપ ભગવાનઆત્મા ! પરમબ્રહ્મસ્વરૂપ પ્રભુ અંદર હૈ ! ભગવત્સ્વરૂપ હૈ ! વીતરાગમૂર્તિ પ્રભુ આત્મા હૈ ! વીતરાગસ્વરૂપે બિરાજમાન આત્મા હૈ ! ઉસકા અનુભવ વીતરાગભાવ સે નહીં કરતા હૈ તો રાગ કા અનુભવ કરતા હૈ તો ચાર ગતિ સંસાર મિલતા હૈ. આ..હા..હા...!

બડી તકરાર, પંડિતોં કે બીચ મેં યહ તકરાર (ચલતી હૈ). (સંવત–૨૦૧૩) કી સાલ મેં બહુત તકરાર હુઈ થી. (દિગંબર કે બડે વિદ્વાન કે સાથ ચર્ચા હુઈ થી), વે કહતે થે, 'કર્મ સે હોતા હૈ, અપને મેં જ્ઞાન કી હીન દશા હોતી હૈ વહ કર્મ સે હોતી હૈ ઔર જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કા ક્ષયોપશમ હો તો યહાં જ્ઞાન કી વૃદ્ધિ હોતી હૈ.' (હમને કહા), 'બિલકુલ જૂઠ હૈ.' બહુત ચર્ચા ચલી થી. સબ પંડિતો કી યે શ્રદ્ધા હૈ. યહાં ના કહતે હૈં કિ, કર્મ કે મધ્ય મેં રહનેપર ભી કર્મ સે આત્મા મેં કુછ હોતા નહીં. આહા..હા...! અપના ચૈતન્યસ્વરૂપ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ભગવાનઆત્મા ! અપને સ્વરૂપ કા અનુભવ નહીં કરતા ઔર રાગ-દ્વેષ ઔર વિકલ્પ કા અનુભવ કરતા હૈ ઉસ કારણ સે સ્વભાવ કા પરાભવ હોતા હૈ. કર્મ સે પરાભવ હોતા હૈ, ઐસા હૈ નહીં. આ..હા..હા...! બહુત ફર્ક હૈ.

હમે તો માલૂમ હૈ ન. (સંવત–૧૯૭૧) કી સાલ સે હમ તો કહતે હૈં. ૭૧, ૭૧ ! ૬૪ વર્ષ હુએ ! ૬૦ + ૪ ! તબ સે હમ કહતે હૈં – પહલે સે (કહતે હૈં) કિ, કર્મ સે આત્મા મેં બિલકુલ કુછ હોતા નહીં. વહ પરદ્રવ્ય હૈ, ભગવાનઆત્મા સ્વદ્રવ્ય હૈ, તો પરદ્રવ્ય સે પરદ્રવ્ય મેં કુછ હો ઐસી વસ્તુ કી ચીજ (–સ્થિતિ) હૈ નહીં. દૂસરે લોગ ઈશ્વર કર્તા માનતે હૈં ઔર તુમ કર્મ કર્તા માનતે હો (તો) સબ એક હી (પ્રકાર કે) મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? કિતને સ્પષ્ટીકરણ હૈં ! આ..હા..હા...!

યહાં દૃષ્ટાંત ભી કૈસા દિયા હૈ ! સુવર્ણ કે ઝેવર મેં માણિક કો જડ દિયા, જડ દિયા તો ઉસસે માણિક મેં ક્યા પરાભવ હુઆ ? ઉસકે પ્રકાશ મેં, ઉસકે સામર્થ્ય મેં કહાં અભાવ હુઆ ? આ..હા..હા...! વૈસે આઠ કર્મ જડ હૈં ઉસકે સંયોગ મેં સાથ મેં આત્મા રહા તો ઉસસે આત્મા મેં પરાભવ – સંસાર કહાં સે આયા ? ઉસસે સંસાર હૈ નહીં. સંસાર તો અપને સ્વરૂપ કે અનુભવ કા અભાવ કરકે, રાગ-દ્વેષ ઔર પુણ્ય-પાપ કા અનુભવ કરતા હૈ ઔર યહ મેરી ચીજ હૈ ઐસા માનતા હૈ ઉસ કારણ સે ચાર ગતિ સંસાર મિલતા હૈ. આહા..હા...!

ઉસ દિન તો હમને યહ શાસ્ત્ર દેખા ભી નહીં થા. યહ શાસ્ત્ર તો (સંવત–૧૯૭૮) મેં મિલા. '૭૮ ! ૭૦ + ૮ ! કિતને વર્ષ હુએ ? ૫૭ વર્ષ ! હમ તો '૭૧ (કી સાલ મેં) કહતે થે. યહ તો '૭૮ મેં (મિલા), (ઉસ વક્ત) તો શાસ્ત્ર ભી દેખા નહીં થા. વહ તો અંદર મેં સે (બાત) આયી. અભી તક સંપ્રદાય – જૈન સંપ્રદાય (મેં) લોગ ઐસા માનતે હૈં કિ, જ્ઞાનાવરણીય કર્મ સે જ્ઞાન હીન હોતા હૈ ઔર દર્શનમોહ કે કારણ સે આત્મા મેં મિથ્યાત્વ હોતા હૈ ઔર અંતરાય કર્મ કે કારણ સે દાનાદિ મેં અંતરાય પડતી હૈ, ઐસી બાત હૈ યે સબ જૂઠ હૈ. '૭૧ ! ૬૪ વર્ષ હુએ, ૬૦ + ૪ ! દિક્ષા કો ૬૬ વર્ષ હુએ ન ? ઉસમેં દિક્ષા લી ન ? ઢૂંઢિયા મેં – સ્થાનકવાસી મેં ! ૬૬ = ૬૦ + ૬ !

શરીર કો ૯૦ (વર્ષ) પૂરે હુએ. આ..હા...! ૯૦ ! નેવું કહતે હૈં ક્યા કહતે હૈં ? નબ્બે ! પરભવમેં સે જબ હમ યહાં આયે હૈં, **મહાવિદેહમેં સે હમ આયે હૈં !** મહાવિદેહમેં સે આકર આજ નબ્બે વર્ષ પૂરે હુએ, ૯૧ આજ બૈઠા. ક્યોંકિ જન્મ વૈશાખ સુદ, ૨ કા થા. જન્મ કે પહલે સવા નવ માસ માતા કે પેટ મેં રહે વહ આયુષ્ય તો યહાં કા હૈ. આહા..હા...! વાસ્તવ મેં તો યહાં મનુષ્ય (હોકર) આયે તબ સે આયુષ્ય શુરુ હુઆ હૈ. આહા..હા...! સમજ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

મેં આયા ? લોગ જન્મ સે ગિને. સવા નવ મહિને હૈં વહ યહાં કા આયુષ્ય હૈ. યહાં કી યોગ્યતા સે યહાં રહા હૈ, કર્મ સે ભી નહીં. આ..હા..હા...!

અપની પર્યાય કી યોગ્યતા, અપના અનુભવ, અતીન્દ્રિય આનંદ કા અનુભવ સમ્યગ્દર્શન બિના હોતા નહીં. સમ્યગ્દર્શન મેં આત્મા અતીન્દ્રિય આનંદ કે અમૃત કા પૂર કા સ્વાદ આતા હૈ તો સ્વાદ સે જાનને મેં આતા હૈ કિ, યહ આત્મા પૂર્ણ આનંદ(સ્વરૂપ) હૈ. સમકિતી કો અપને સ્વભાવ કી વિપરીત દૃષ્ટિ સે જો પરાભવ (હોતા) થા વહ પરાભવ હોતા નહીં. આહા..હા...! થોડી કમજોરી જો અસ્થિરતા કી હૈ ઇતના પરાભવ હોતા હૈ. ઉસ અસ્થિરતા કી ભી અંદર સ્થિરતા કરકે અસ્થિરતા છોડ દેતે હૈં તો પૂર્ણ આનંદ ઔર પૂર્ણ કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત હોગા. કોઈ પર કે કારણ સે હોગા ઐસી બાત હૈ નહીં. આ..હા..હા...! ઐસી બાત ! યહી કહતે હૈં, દેખો !

આ..હા...! (જીવ) અપને '**સ્વભાવ કો ઉપલબ્ધ નહીં કરતા...**' ઉપલબ્ધ કા અર્થ '**અનુભવ નહીં કરતા...**' આ..હા..હા...! યે રાગ, પુણ્ય ઔર પાપ, દયા ઔર દાન, વ્રત ઔર ભક્તિ, કામ ઔર ક્રોધ યે વિકાર કે અનુભવ મેં દૃષ્ટિ પડી હૈ, પર્યાયદૃષ્ટિ વહાં પડી હૈ તો અપને સ્વભાવ કા અનુભવ કરતે નહીં. આ..હા..હા...! ઔર સ્વભાવ કા અનુભવ નહીં કરતે હૈં ઉસ કારણ સે વિકૃત (ભાવ) કા અનુભવ કરતે હૈં ઉસસે અપને સ્વભાવ કા પરાભવ હોતા હૈ, કર્મ સે નહીં. આ..હા..હા..હા...! ભારી કઠિન બાત ! તીનોં ફિરકે મેં (–સંપ્રદાય મેં) એક હી બાત ચલતી હૈ – કર્મ સે હોતા હૈ, કર્મ સે હોતા હૈ, કર્મ સે હોતા હૈ. અપને જ્ઞાન કી હીન દશા ક્યા અપને સે હોતી હૈ ? દૂસરી ચીજ હૈ ઉસસે અપને મેં જ્ઞાન કી હીન દશા હોતી હૈ, ઐસા અજ્ઞાની કહતે હૈં. આહા..હા...!

યે સંત તો આડતિયા હૈં. યહાં તો પરમાત્મા સર્વજ્ઞ ભગવાન ને જો કહા ઔર હૈ, ઐસી બાત દિગંબર સંતો કહતે હૈં. ઐસી બાત કહીં દૂસરી (જગહ) હૈ નહીં. આહા..હા...! શ્વેતાંબર મેં તો કર્મ સે હોતા હૈ, કર્મ સે હોતા હૈ, સારી બાત ઐસી હૈ. વહ તો નયા કલ્પિત શાસ્ત્ર બનાયા હૈ. ભગવાન કા વહ શાસ્ત્ર હૈ હી નહીં. યહ તો ભગવાન પરમાત્મા ત્રિલોકનાથ 'સીમંધર' પ્રભુ બિરાજતે હૈં, વહાં 'કુંદકુંદાચાર્ય' ગયે થે, આઠ દિન રહે થે. આહા..હા...! વહાં સે આકર યહ શાસ્ત્ર બનાયા. આહા..હા...! ભગવાન કી વાણી હૈ, સંતો તો આડતિયા હૈ, માલ ભગવાન કા હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

કહતે હૈં કિ, ચાર ગતિ સંસાર મિલા ક્યોં ? નિગોદ દશા મિલી ક્યોં ? લહસૂન ઔર ડુંગળી, ડુંગળી કહતે હૈં ન ? પ્યાજ ! ઉસમેં અનંત ભવ કિયે તો કારણ ક્યા ? કર્મ કા બહુત જોર હૈ તો ઉસ કારણ સે વહાં નિગોદ હુઆ હૈ ? આ..હા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પ્રશ્ન :– ગતિ નામકર્મ કે ઉદય સે મિલતી હૈ ન ?

સમાધાન :– નહીં, ઐસા નહીં. ઐસા ભી નહીં, યહાં તો ઐસા કહતે હૈં. યહાં તો (કહતે હૈં કિ), ગતિ નામકર્મ કા ઉદય તો જડ કી દશા હૈ ઔર આત્મા મેં ગતિ હૈ વહ તો ચૈતન્ય કી વિકૃત અવસ્થા હૈ. યહ વિકૃત અવસ્થા જડ કો છૂતી હી નહીં ઔર જડ કી જો ઉદય અવસ્થા હૈ વહ આત્મા કી વિકૃત અવસ્થા કો છૂતી હી નહીં. આહા..હા...! બાત મેં બહુત ફેરફાર હૈ, ભાઈ ! માલૂમ હૈ. આ..હા...! દુનિયા કો કુછ પડી નહીં હૈ કિ, મૈં ક્યા હું ? ઔર કૈસે યહ સંસાર હૈ ? યે ચાર ગતિ...! આ..હા..હા...! ક્રોડોપતિ મનુષ્ય હો, અરબોંપતિ મનુષ્ય હો, વહ મરકર દેહ છોડકર નિગોદ અથવા તિર્યંચ – પશુ મેં જાયે. ક્યા કારણ હૈ ? કર્મ કારણ હૈ ? નહીં. અપને સ્વભાવ કા અસ્તિત્વ કા, અપની સત્તા શુદ્ધ નિર્મલાનંદ પ્રભુ (હૈ) ઉસકી ઉપલબ્ધિ નામ પ્રાપ્તિ બિના, શુદ્ધ સ્વભાવ કી પ્રાપ્તિ, ઉપલબ્ધિ નામ પ્રાપ્તિ, પ્રાપ્તિ નામ અનુભવ... આહા..હા...! સ્વસ્વરૂપ ભગવાન હૈ ઉસકે અસ્તિત્વ કે અનુભવ બિના, રાગ ઔર દ્વેષ કા અનુભવ કરતા હૈ તો અપને સ્વભાવ કા પરાભવ હોતા હૈ ઔર ઉસસે ચાર ગતિ મિલતી હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? કઠિન બાત હૈ, ભાઈ ! આહા..હા...!

(યહાં) મનુષ્ય હો ઔર એક ક્ષણ મેં દેહ છૂટકર જા...ય નિગોદ મેં...! આ..હા..હા...! કારણ ક્યા ? શાસ્ત્ર મેં તો ઐસા આયે કિ, નામકર્મ મેં એક આનુપૂર્વી નામ કી પ્રકૃતિ હૈ (ઉસકા) ઉદય વહાં લે જાતા હૈ.

મુમુક્ષુ :– કર્મશાસ્ત્ર મેં હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– કર્મશાસ્ત્ર મેં હૈ, માલૂમ હૈ ન. કર્મશાસ્ત્ર તો પહલે સે દેખા હૈ, '૭૧ કી સાલ સે દેખા હૈ. જૈસે પશુ હૈ, બૈલ ! (ઉસે) નાથ કરતે હૈં ન ? (બૈલ કે નાક મેં જો ડોર ડાલતે હૈં ઉસે નાથ કહતે હૈં). નાથ સે ખીંચકર લે જાતે હૈં. ઐસે નામકર્મ મેં એક આનુપૂર્વી નામ કી પ્રકૃતિ હૈ. યહ આનુપૂર્વી પ્રકૃતિ આત્મા કો ગતિ મેં લે જાતી હૈ. એ..ઈ ! વહ તો નિમિત્ત સે કથન હૈ, ભગવાન ! આહા..હા...!

'શ્રેણિક' રાજા (કો) નર્ક કા આયુષ્ય બંધા હૈ તો નર્ક કે આયુષ્ય કે કારણ નર્ક મેં ગયે હૈં, ઐસા હૈ નહીં. આ..હા..હા...! અપના ચૈતન્યસ્વરૂપ ભગવાનઆત્મા ! ઉસકે અનુભવ બિના... આ..હા..હા...! આયુષ્ય કે કારણ સે વહાં નર્ક મેં નહીં ગયે. અપની પર્યાય કી યોગ્યતા સે સ્વભાવ કા પરાભવ કરતે હૈં (તો) યહાં સે ગયે હૈં. આ..હા..હા...! બહુત ફેરફાર, ભાઈ ! આયુષ્ય બાંધા હૈ તો ઉસસે ભી નરક મેં નહીં જાતે હૈં, યે ક્યા ? આયુષ્ય તો જડ મિટ્ટી – ધૂલ હૈ. પ્રભુ તુમ તો અરૂપી અમૂર્તસ્વરૂપ હો. અમૂર્તસ્વરૂપી જડ મેં રહતા હૈ (તો) કભી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

મૂર્ત હો જાતા હૈ ?

મુમુક્ષુ :– આનુપૂર્વી તો લે જાતી હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– બિલકુલ જૂઠ બાત હૈ. વહ તો નિમિત્ત કા કથન હૈ. ઇસલિયે તો દૃષ્ટાંત દિયા. આનુપૂર્વી ખીંચકર લે જાતી હૈ. અપની પર્યાય કી યોગ્યતા સે યહાં સે નર્ક મેં જાતે હૈં. આનુપૂર્વી સે નહીં, નામકર્મ કે આયુષ્ય કે કારણ ભી, નારકી કા આયુષ્ય બંધા હૈ ઉસ કારણ સે ભી નહીં. અરે..રે...! ઐસા કૈસે બૈઠે ?

યહ સમકિત કા વિષય હૈ. યહ સમ્યગ્દર્શન – જ્ઞેય કા વિષય હૈ. પહલી ૯૨ ગાથા જ્ઞાન કા વિષય હૈ ઔર ૧૦૮ ગાથા (યાની) ૨૦૦ ગાથા તક જ્ઞેય અધિકાર હૈ. જ્ઞેય (અધિકાર) દર્શન કા અધિકાર હૈ – સમ્યગ્દર્શન કા અધિકાર હૈ. આહા..હા...! તો કહતે હૈં કિ, સમ્યક્દૃષ્ટિ ઐસા માનતે હૈં કિ, કર્મ કે કારણ સે મેરે મેં ગતિ આદિ મિલતી હૈ, ઐસા હૈ નહીં. મેરે સ્વભાવ કી જિતની ઉપલબ્ધિ નહીં ઇતના મેરે મેં રાગ કે ભાવ કા અનુભવ હોતા હૈ વહ ગતિ કા કારણ હૈ. ભાષા કૈસી લી ! '**સ્વભાવ કો ઉપલબ્ધ...**' પૂર્ણ સ્વભાવ કી પ્રાપ્તિ હો તો તો ગતિ હૈ હી નહીં. પરંતુ અપૂર્ણ સ્વભાવ કા અનુભવ હૈ તો ભી વહાં જિતના પરાભવ – રાગ હોતા હૈ, ઇસસે ગતિ મિલતી હૈ. કોઈ કર્મ કે કારણ સે ગતિ મિલતી હૈ, ઐસી બાત હૈ નહીં. આહા..હા...! કૈસે બૈઠે ?

જન્મ હુઆ જૈન મેં (ઔર) જન્મ સે ઐસે સંસ્કાર – કર્મ સે ઐસા હોતા હૈ, કર્મ સે ઐસા હોતા હૈ. જ્ઞાનાવરણીય સે જ્ઞાન રુકતા હૈ. હમારા જ્ઞાન ક્યોં ખીલતા નહીં ? જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કા જોર હૈ (ઇસલિયે) ખીલતા નહીં. સબ જૂઠ હૈ. ઐસા હૈ હી નહીં. જ્ઞાન કી પર્યાય અપને કારણ સે હીનત્વરૂપ પરિણમતી હૈ તો અધિકપના કા નાશ હોકર હીન અવસ્થા અપને કારણ સે હોતી હૈ. આ..હા..હા...! ઐસી બાત હૈ. ૪૪ વર્ષ ઔર ચાર મહિને તો યહાં હુએ, યહાં 'સોનગઢ' મેં ! ૪૪ વર્ષ ઔર ચાર માસ ! ૨૧ વર્ષ ચાર માસ સ્થાનકવાસી (મેં રહે). ઉસમેં ધર્મ હૈ નહીં. સ્થાનકવાસી, શ્વેતાંબર મેં જૈનપને કી પદ્ધતિ હૈ નહીં. જૈન કી પદ્ધતિ સે વિરુદ્ધ સબ બના દિયા (હૈ).

મુમુક્ષુ :– દિગંબરમાં પદ્ધતિ છે પણ પંડિતો ક્યાં માને છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ઉસે માલૂમ નહીં હૈ, માલૂમ નહીં હૈ. વહ તો બડી ચર્ચા હુઈ થી. (દિગંબર કે બડે વિદ્વાન કે સાથ) બહુત ચર્ચા હુઈ થી. પુસ્તક હૈ ? હમ વહાં ગયે થે બાદ મેં બનાયા હૈ. (એક વિદ્વાન ને) પ્રશ્ન કિયા થા. 'કાનજીસ્વામી' ઐસા કહતે હૈં કિ, આત્મા મેં જ્ઞાન કી હીન દશા જ્ઞાનાવરણીય કર્મ સે નહીં હોતી. અપની યોગ્યતા સે હોતી હૈ, ઐસા કહતે હૈં.' ઐસા પ્રશ્ન હૈ. પુસ્તક હૈ ? યહાં નહીં હૈ ? યહીં હોના ચાહિયે. (સંવત–

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

૨૦૧૩) કી સાલ કી બાત હૈ. 'જ્ઞાનાવરણીય કે કારણ સે આત્મા મેં જ્ઞાન કી હીન દશા હોતી હૈ. 'કાનજીસ્વામી' ના કહતે હૈં કિ, વહ તો અપની યોગ્યતા સે હીન દશા હોતી હૈ.' '૧૩ કી સાલ કી બાત હૈ. હમ તો (સંવત–૧૯૭૧) સે કહતે હૈં. ૬૪ વર્ષ સે (કહતે હૈં). જૈન મેં અભી ઐસી ગડબડી હો ગઈ હૈ ઔર જૈન કે શ્રાવક કો નિર્ણય કરને કી નિવૃત્તિ નહીં હૈ, ધંધા-પાની મેં સારા દિન પાપ ! આહા..હા...! (પુસ્તક) આયા ? વિરોધ કિયા હૈ ન ? લો, વહી આયા.

'કાનજીસ્વામી' યહ કહતે હૈં કિ, મહારાજ ! જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કો તો નહીં કરતે. અપની યોગ્યતા સે જ્ઞાન મેં કમી હોતી હૈ. મહારાજ ! જ્ઞાન મેં કમી હોતી હૈ વહ અપની વજહ સે હોતી હૈ, અપની યોગ્યતા સે હોતી હૈ. 'કાનજીસ્વામી' યહ કહતે હૈં કિ, જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કુછ નહીં કરતા. મહારાજ ! ક્યા યે સબ ઠીક હૈ ?' (ઐસા કિસીને) પ્રશ્ન કિયા થા. તો કહતે હૈં કિ, 'યે ઠીક હૈ, આપ હી ધ્યાન સે સુનો યે કૈસે ઠીક હૈ ? યે ઠીક નહીં હૈ. કોઈ ભી કહે, હમ તો કહતે હૈં ચાહે અંગધારી ભી કહે તો ભી ઠીક નહીં.' હજારો પુસ્તક છપ ગયે. પહલે '૧૩ કી સાલ મેં છપા હૈ, અબ ફિર સે (કિસી ને) છપવાયા હૈ. 'કાનજીસ્વામી' કે લિયે (યે બડે વિદ્વાન) ઐસા કહતે હૈં. (ઇસલિયે) 'કાનજીસ્વામી' કા વિરોધ હૈ.

યહાં તો પુકાર કરકે ઢિંઢોરા પિટકર કહતે હૈં કિ, અપની પર્યાય મેં જિતની કમી હોતી હૈ યા વૃદ્ધિ (હોતી હૈ) વહ અપને કારણ સે હૈ. કર્મ કે કારણ સે બિલકુલ હૈ નહીં. આ..હા..હા...! અભી એક (યહાં કે) વિરુદ્ધ કા ખુલાસા (કિસીને) લિખા હૈ. 'જ્ઞાનાવરણીય કુછ કરતે નહીં, ઐસા કહતે હૈં.' (તો વે વિદ્વાન કહતે હૈં કિ), 'નહિ, જૂઠ હૈ. જ્ઞાનાવરણીય કે ઉદય સે અપને મેં જ્ઞાન કી હીન દશા હોતી હૈ.' યહાં ના કહતે હૈં.

જૈસે જ્ઞાનાવરણીય સે હીન દશા નહીં હોતી હૈ, ઐસે નામકર્મ કે કારણ સે સંસાર કી ગતિ નહીં હોતી હૈ. સમજ મેં આયા ? હૈ કિ નહીં ? સંસાર – જો ગતિ મિલતી હૈ... આહા..હા...! કોઈ ભી ગતિ મેં તો હૈ હી, ચાહે નરક મેં હૈ, નિગોદ મેં હૈ, ચાહે પશુ હૈ, મનુષ્ય હૈ, ચાહે સ્વર્ગ મેં હો, તો યે ગતિ મેં કારણ ક્યા હૈ ? ગતિ (મિલને મેં) અપને સ્વરૂપ કે અનુભવ કે અભાવ કે કારણ ગતિ મિલતી હૈ. આહા..હા...! યે હૈ ? હૈ ઉસમેં ? આ..હા...! ક્યા કરેં, ભાઈ ? પ્રભુ કા માર્ગ તો યહ હૈ.

અનંત તીર્થંકરો, અનંત કેવલી પરમાત્મા બિરાજતે હૈં ઉનકી યહ દિવ્યધ્વનિ હૈ. 'કુંદકુંદાચાર્યદેવ' વહાં સે લાયે. મુનિ થે, આચાર્ય થે, સંત થે ! ભાવલિંગી સંત ! અનુભવી થે. પરંતુ વહાં ગયે, આઠ દિન રહકર સુના ઔર ફિર થોડી ચર્ચા શ્રુતકેવલી કે સાથ કી.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

છદ્મસ્થ શ્રુતકેવલી થે. ફિર યહાં આકર યહ 'સમયસાર', 'પ્રવચનસાર', 'નિયમસાર' બનાયા હૈ. 'નિયમસાર' (મેં) તો કહતે હૈં કિ, મૈંને તો મેરે લિયે 'નિયમસાર' બનાયા હૈ. મેરી ભાવના કે લિયે મૈંને તો 'નિયમસાર' બનાયા હૈ, આ..હા...!

'કુંદકુંદાચાર્ય' 'નિયમસાર'મેં તો વહાં તક કહતે હૈં કિ, ચાર ભાવ જો હૈ – ઉદય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ (ઔર) ક્ષાયિક, ઇન ચાર ભાવોં કે આશ્રય સે આત્મા કો લાભ નહીં હોતા. ચાર ભાવ કા આશ્રય કરને સે આત્મા કો રાગ ઔર નુકસાન હોતા હૈ. કર્મ કે કારણ સે નુકસાન હોતા હૈ, ઐસા નહીં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? ક્ષાયિકભાવ કે આશ્રય સે ભી આત્મા કો લાભ નહીં હોતા. કર્મ સે તો નહીં, ક્ષાયિકભાવ કી પર્યાય હૈ ઔર પર્યાય કા આશ્રય કરને જાતે હૈં તો વિકલ્પ ઊઠતા હૈ (વહ) રાગ હૈ. ભગવાન ! બાત તો ઐસી કોઈ અલગ હૈ. આ..હા..હા...! વહાં તો યહાં તક કહા હૈ કિ, ભગવાનઆત્મા ! સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ ! અમૃત કા સાગર ! ક્ષાયિકભાવ સે ભી ગમ્ય નહીં, અગોચર હૈ ! ઐસા ટીકા (મેં) લિખા હૈ. 'પદ્મપ્રભમલધારીદેવ' ! ઉસકા અર્થ કિ, ક્ષાયિકભાવ કે આશ્રય સે અપના અનુભવ નહીં હોતા. અપના દ્રવ્યસ્વભાવ ત્રિકાલી આનંદકંદ હૈ ઉસકે આશ્રય સે અનુભવ હોતા હૈ. સમજ મેં આયા ? બહુત ફેર હૈ, બહુત ફેર. પૂર્વ-પશ્ચિમ જિતના અંતર હૈ.

યહાં ભગવાન 'અમૃતચંદ્રાચાર્ય' દૃષ્ટાંત દેકર સિદ્ધ કરતે હૈં. આ..હા...! અપના સ્વભાવ '**ઉપલબ્ધ નહીં કરતા...**' ઉસ કારણ સે વિભાવ મેં આતા હૈ ઔર વિભાવ સે ચાર ગતિ મિલતી હૈ. આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ? અંદર ભગવાનઆત્મા અતીન્દ્રિય અમૃત કા પૂર હૈ ! આ..હા...! સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ ! અંદર જ્ઞાનાનંદ કા અમૃત કા પૂર પ્રભુ હૈ ! આ..હા..હા...! ઉસકા અનુભવ નહીં કરના ઔર રાગ ઔર પુણ્ય આદિ કી ક્રિયા કો ધર્મ માનના ઉસસે – મિથ્યાત્વ સે ચાર ગતિ મિલતી હૈ. આહા..હા...! મિથ્યાત્વ સે આત્મા કા પરાભવ હોતા હૈ. અપની વિપરીત માન્યતા સે પરાભવ હોતા હૈ, કર્મ સે નહીં. આ..હા...! ક્યા હો ? ચીજ તો યહ હૈ. પરમાત્મા તીર્થંકરદેવ અનાદિ સે યહ કહતે આયે હૈં. યહાં 'અમૃતચંદ્રાચાર્ય' ભગવાન કી વાણી કો સ્પષ્ટ કરતે હૈં.

જૈસે સુવર્ણ કે જેવર મેં માણિક (હૈ) ઉસ માણિક કા પરાભવ નહીં હોતા. ઐસે કર્મ કે મધ્ય મેં – જડ મેં ભગવાનઆત્મા (રહતા હૈ) તો ઉસસે પરાભવ નહીં હોતા. આ..હા..હા..હા...! તો હૈ ક્યા ? કિ, અપને આનંદ કા અનુભવ કા અભાવ ઔર રાગ-દ્વેષ કા સદ્ભાવ, ઉસકા અનુભવ (હૈ) ઉસસે ચાર ગતિ – સંસાર મિલતા હૈ. આ..હા..હા...! ઐસી બાત હૈ. ભાષા સમજતે હૈં ન, ભૈયા ? (યહ ભાઈ) કન્નડ હૈ, કન્નડ !

આઠ કર્મ હૈં વે તો જડ હૈં ઔર ઉસકી અવસ્થા જડ હૈ ઔર ચૈતન્ય ભગવાન તો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અમૂર્ત વસ્તુ હૈ, તો જડ મેં રહકર અમૂર્તપના કા મૂર્ત(પના) હો જાયે, ઐસા હૈ નહીં. પરંતુ અમૂર્તમેં સે અપને શુદ્ધ ચૈતન્ય કા સ્વાદ ન લેકર, અપને આનંદ કા અનુભવ ન લેકર, રાગ કા, પુણ્ય કા, વિકાર કા અનુભવ કરતે હૈં તો અપને સ્વભાવ કા પરાભવ હોતા હૈ ઔર ઉસકે પીછે ગતિ–સંસાર મિલતા હૈ. આહા..હા...! એક બાત ભી સત્ય હોની ચાહિયે ન ? લંબી-લંબી, બડી-બડી બાત કરે લેકિન ઉસમેં સત્ય કુછ નહીં હોતા ઔર સુનનેવાલે કો કુછ ભાન નહીં હોતા. જો કહે ઉસે, જય નારાયણ ! જી, હાં ! જી હાં ! કરે. આહા..હા...!

'સ્વકર્મરૂપ પરિણમિત હોને સે...' ક્યા કહા, દેખો ! નામકર્મ કે કારણ સે નહીં. ક્યા ? **'સ્વકર્મરૂપ પરિણમિત હોને સે...'** રાગ ઔર પુણ્ય-પાપ કે ભાવ જો સ્વકર્મ હૈં... આહા..હા...! ઉસસે પરિણમિત હોને સે પરાભવ હોતા હૈ. આ..હા..હા...! **'સ્વકર્મ'** શબ્દ પડા હૈ ન ? **'સ્વકર્મરૂપ પરિણમિત હોને સે...'** અપના રાગ ઔર દ્વેષ, પુણ્ય ઔર પાપ, દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, શુભ-અશુભ રાગ અપના સ્વ-ભાવ કર્મ હૈ ઉસસે પરિણમિત હોને સે અપને સ્વભાવ કા પરાભવ – ઘાત હોતા હૈ. કર્મ સે નહીં. હૈ કિ નહીં ? આ..હા..હા...! થોડી ભી સત્ય બાત હોની ચાહિયે ન ? ભૈયા ! લંબી લંબી બાત કરે ઔર અંદર સત્ય કા ખૂન હો જાયે. આહા..હા...!

યહાં તો ભગવાન 'અમૃતચંદ્રાચાર્ય' કહતે હૈં, સંત હૈં, ભાવલિંગી હૈં, છટ્ઠે-સાતવેં ગુણસ્થાન મેં બિરાજમાન હૈં, વે કહતે હૈં કિ, નામકર્મ કે મધ્ય મેં આત્મા રહા તો આત્મા કા પરાભવ હોતા હૈ, ઐસા નહીં. પરંતુ નામકર્મ કે મધ્ય મેં રહકર અપને સ્વભાવ કા અનુભવ નહીં કરને સે ઔર સ્વકર્મ (અર્થાત્) અપના પુણ્ય-પાપ કા વિકારી (ભાવ) સ્વકર્મ (હૈ) ઉસ રૂપ પરિણમિત હોને સે ચાર ગતિ મિલતી હૈ. સમજ મેં આયા ? હૈ કિ નહીં ? આહા..હા...!

દૂસરા દૃષ્ટાંત (દેતે હૈં). **'પાની કે પૂર (બાઢ) કી ભાંતિ.'** પાની કી બાઢ આયે, બાઢ ! ભરતી – બાઢ ! **'જૈસે પાની કા પૂર પ્રદેશ સે ઔર સ્વાદ સે...'** પાની કે પૂર કે પ્રદેશ સે – પાની કે પ્રદેશ ઔર પાની કા સ્વાદ. **'નિમ્બ...'** નિમ એટલે લીમડા. નિમ કહતે હૈં ન ? નિમ ! **'નિમ્બચન્દનાદિવનરાજીરૂપ...'** નિમ ઔર ચંદન (કી) વનરાજી (યાની) પંક્તિ. આહા..હા...! **'(નીમ, ચન્દન ઇત્યાદિ વૃક્ષોં કી લંબી પંક્તિરૂપ) પરિણમિત હોતા હુઆ...'** પાની. આ..હા..હા...! પાની હૈ વહ વૃક્ષ મેં જાતા હૈ, વૃક્ષ કી લંબી પંક્તિ હૈ ઉસમેં જાતા હૈ. આહા..હા...! **'(વૃક્ષોં કી લંબી પંક્તિરૂપ) પરિણમિત હોતા હુઆ અપને દ્રવત્વ ઔર સ્વાદુત્વરૂપ સ્વભાવ કો ઉપલબ્ધ નહીં કરતા,...'** દેખો ! પાની અપના દ્રવત્વ (યાની) પ્રવાહીપના, પ્રવાહીપના(રૂપ) નહીં રહતા. પ્રવાહીપના નહીં રહતા, વૃક્ષ મેં ચડ જાતા હૈ ઔર સ્વાદ (યાની) પાની કા સ્વાદ નહીં રહતા. નીમ કે સ્વાદ મેં કડવા હો જાતા હૈ. થોર.. થોર કો ક્યા કહતે હૈં ?

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

થોર ! થોર મેં પાની ચડ જાયે તો ઐસા સ્વાદ હો (જાતા) હૈ. વહાં અપના (મૂલ) સ્વાદ નહીં રહતા. આ..હા..હા..હા...!

'(**અપને દ્રવત્વ...**)' (અર્થાત્) પાની કા દ્રવ્યપના – પ્રવાહપના ઔર સ્વાદપના. '**સ્વભાવ કો ઉપલબ્ધ નહીં કરતા,...**' પાની કા સ્વાદ ઔર પ્રવાહ કા (જો) અપના સ્વભાવ (હૈ) ઉસે ઉપલબ્ધ – પ્રાપ્ત નહીં કરતા. વૃક્ષ મેં ચડ જાતા હૈ (તો) વહાં પ્રવાહ નહીં રહતા ઔર ઉસકા સ્વાદ ભી નહીં રહતા. આહા..હા...! યહ પાની કે કારણ સે હૈ, કોઈ વૃક્ષ કે કારણ સે નહીં. આ..હા...! હૈ ? (સ્વભાવ કો) '**ઉપલબ્ધ નહીં કરતા,...**'

'**ઉસીપ્રકાર આત્મા ભી પ્રદેશ સે...**' અપને અરૂપી પ્રદેશ સે '**ઔર ભાવ સે...**' (અર્થાત્) વિકાર સે. '**સ્વકર્મરૂપ પરિણમિત હોને સે...**' આહા..હા...! જોગ ઔર ચારિત્ર–કષાય દો લેના હૈ. અપને '**પ્રદેશ સે ઔર ભાવ સે...**' પુણ્ય-પાપ કા વિકાર – દયા, દાન, કામ, ક્રોધ (ઇત્યાદિ) વિકારરૂપ. '**સ્વકર્મરૂપ પરિણમિત હોને સે...**' અપના જો વિકાર (કા) કાર્ય હૈ ઉસ રૂપ આત્મા પરિણમિત હોને સે '**અમૂર્તત્વ...**' છોડ દેતા હૈ. જૈસે પાની કા પ્રવાહ હૈ (વહ) વૃક્ષ મેં ચડ જાતા હૈ તો પ્રવાહ છૂટ જાતા હૈ. વૈસે અમૂર્ત ભગવાનઆત્મા રાગ-દ્વેષ કે પરિણામ મેં ચડ જાતા હૈ તો અપના અમૂર્તપના છૂટ જાતા હૈ. આહા..હા...! રાગ-દ્વેષપના (હૈ વહ) મૂર્તપના – જડપના હૈ. આ..હા..હા..હા...! ઐસી બાત, ઐસા ઉપદેશ !

વ્રત કરો, ઉપવાસ કરો, ત્યાગ કરો, યે કરો (ઐસા કહે તો) લોગોં કો સમજ મેં આયે. ક્યા સમજના ? વહ તો અજ્ઞાન હૈ. ક્રિયા કા કરના તો રાગ હૈ ઔર રાગ કા કરના યે તો મરણ – મિથ્યાત્વ કા ભાવ હૈ. કરના યે તો મિથ્યાત્વ કા ભાવ હૈ. આ..હા..હા...! આત્મા તો જ્ઞાતા-દૃષ્ટા હૈ ઉસે રાગ કરના યે તો મિથ્યાત્વભાવ હૈ. આ..હા..હા...! વહ મિથ્યાત્વભાવ ભી દર્શનમોહ કે જોર સે હોતા હૈ કિ નહીં ? યહાં ના કહતે હૈં. આત્મા દર્શનમોહનીય કર્મ કે મધ્ય મેં રહા (હૈ) તો ઉસકે કારણ સે સ્વભાવ કા પરાભવ નહીં હુઆ. તો ક્યા (કારણ સે પરાભવ હોતા હૈ) ? અપના આનંદ કા સ્વભાવ (હૈ) ઉસકી ઉપલબ્ધિ – પ્રાપ્તિ નહીં કરતા હૈ ઔર રાગ કો અપના માનતા હૈ, ઐસા રાગ કા અનુભવ કરતા હૈ તો સ્વભાવ કા પરાભવ હોકર ગતિ મિલતી હૈ, સંસાર મેં રુલના પડતા હૈ. આહા..હા...! ઐસી સૂક્ષ્મ બાત ! (યહ) 'જ્ઞેય અધિકાર' હૈ.

'**સ્વકર્મરૂપ પરિણમિત હોને સે (અપને) અમૂર્તત્વ...**' દેખો ! ભગવાનઆત્મા તો અમૂર્ત હૈ. આ..હા...! '**ઔર નિરુપરાગ વિશુદ્ધિમત્વરૂપ સ્વભાવ કો ઉપલબ્ધ નહીં કરતા.**' આ..હા..હા...! (મૂલ ગ્રન્થ મેં નીચે ફૂટનોટ મેં અર્થ દિયા હૈ). નિરુપરાગવિશુદ્ધિમત્વ = 'ઉપરાગ (મલિનતા, વિકાર) રહિત વિશુદ્ધિવાલાપના (અરૂપીપના ઔર નિર્વિકાર – વિશુદ્ધિવાલાપના આત્મા કા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સ્વભાવ હૈ).' આહા..હા...! અપને સ્વભાવ કો છોડકર રાગરૂપ પરિણમન હોતા હૈ તો અમૂર્તપના છૂટકર રાગ હો ગયા તો વાસ્તવ મેં તો યહ (રાગ) ભી મૂર્ત હૈ. આહા..હા...! ઔર અપના આનંદ કા સ્વાદ છોડકર રાગ કા સ્વાદ આયા – દયા, દાન કા સ્વાદ આયા તો યહ ભી જડ કા સ્વાદ આયા. આ..હા..હા...! ઐસા સુનના કઠિન પડે. માર્ગ યહ હૈ, તીનકાલ તીનલોક મેં માર્ગ યહ હૈ. સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ જિનેશ્વરદેવ ! ઉનકા યહ હુકમ ઔર પ્રવચન – દિવ્યધ્વનિ યહ હૈ. આ..હા..હા...! યહાં કહા ન ?

ઐસા નિરુપરાગ – રાગરહિત પ્રભુ આત્મા ! જિસ ભાવ સે તીર્થંકરગોત્ર બંધે વહ (ભાવ ભી) રાગ હૈ, ઉસ રાગ સે રહિત આત્મા હૈ. આ..હા...! રાગ ઉસકે સ્વરૂપ મેં હૈ હી નહીં. નિરુપરાગ – રાગ સે રહિત – મલિનતા સે રહિત વિશુદ્ધિવાલાપના. અરૂપીપના ઔર નિર્વિકાર વિશુદ્ધિવાલાપના આત્મા કા સ્વભાવ હૈ. આહા..હા...! ઇસ '**વિશુદ્ધિમત્વરૂપ સ્વભાવ કો ઉપલબ્ધ નહીં કરતા.**' આ..હા...! અપને અનુભવ કો પ્રાપ્ત નહીં કરતા હૈ ઔર રાગ – સ્વકર્મ રાગ આદિ કા પરિણામ અપના સ્વકર્મ – કાર્ય હૈ ઉસમેં પરિણમન કરતા હૈ તો સ્વભાવ કી પ્રાપ્તિ હોતી નહીં. આહા..હા...! ધર્મ નહીં હોતા. રાગ ઔર દયા, દાન પુણ્ય-પાપ કે વિકાર કો અપના માનકર અનુભવ કરતા હૈ ઉસે સ્વભાવ કી પ્રાપ્તિ હોતી નહીં. આ..હા...! યહાં (સંપ્રદાય મેં) તો કહતે હૈં કિ, વ્યવહાર – દયા, દાન, વ્રત કરો તો નિશ્ચય (ધર્મ) હોગા. ઐસા હૈ નહીં.

યહાં તો (કહતે હૈં કિ), અપના અમૂર્ત ઔર વિશુદ્ધ સ્વભાવ, રાગાદિ સ્વકર્મ મેં પરિણમન કરને સે વિશુદ્ધ સ્વભાવ કી પ્રાપ્તિ નહીં હોતી હૈ તો ઇસ રાગ કે કારણ સે પરાભવ હુઆ હૈ, કર્મ કે કારણ સે નહીં.

વિશેષ કહેંગે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૧૮
પ્રવચન નં. – ૧૩૪
તા. ૧૪-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર' ૧૧૮ ગાથા. ભાવાર્થ, ભાવાર્થ હૈ ન ? '**મનુષ્યાદિપર્યાયોં મેં કર્મ કહીં જીવ કે સ્વભાવ કો ન તો હનતા હૈ ઔર ન આચ્છાદિત કરતા હૈ;...**' ક્યા કહતે હૈં ? કિ, મનુષ્યાદિ ચાર ગતિ હૈં ઉસ પર્યાય મેં, કોઈ કર્મ આત્મા કો મનુષ્યપના પ્રાપ્ત કરાતા હૈ ઔર ગતિ પ્રાપ્ત કરાયે ઐસા હૈ નહીં. કર્મ તો જડ અવસ્થા – ભિન્ન અવસ્થા હૈ. ભિન્ન અવસ્થા કા દ્રવ્ય દૂસરે દ્રવ્ય કી અવસ્થા કરે યહ તીનકાલ મેં બને નહીં. સમજ મેં આયા ?

મનુષ્ય, તિર્યંચ, નિગોદ, નિગોદ મેં જાતા હૈ વહ ભી કોઈ '**કર્મ કહીં જીવ કે સ્વભાવ કો ન તો હનતા હૈ...**' નિગોદ મેં જીવ હૈ વહાં કર્મ સે નિગોદપના હુઆ, અપને જીવ કી પર્યાય કા કર્મ ને ઘાત કિયા, ઐસા હૈ નહીં. આહા..હા...! અભી તો કર્મ સે... કર્મ સે (હોતા હૈ ઐસા) સબ ચલતા હૈ. યહાં તો પરમાત્મા (કી) દિવ્યધ્વનિ દ્વારા જો આગમ આયે ઉન આગમ કી યહ વાણી હૈ. યહ વીતરાગ કી વાણી હૈ.

ચાર ગતિ મેં નિગોદ હો યા સર્વાર્થસિદ્ધ કે દેવ કી ગતિ હો યા સાતવીં નરક કી ગતિ હો, એકેન્દ્રિય મેં – નિગોદ મેં એક સાંસ મેં અઠારહ ભવ હો, તો યહ કર્મ સે ઐસા હુઆ હૈ, ઐસા હૈ નહીં. આહા..હા...! અપની પર્યાય મેં ઐસી યોગ્યતા સે ઐસા હુઆ હૈ. 'કર્મ બિચારે કૌન ભૂલ મેરી અધિકાઈ' દુનિયા કો અભી શ્રદ્ધા કા પતા નહીં. કર્મ સે હોતા હૈ, કર્મ સે હોતા હૈ, વિકાર કર્મ સે હોતા હૈ, કર્મ કો લેકર સંસાર હૈ. યહાં ઇસકી ના કહતે હૈં. સંસાર તેરી ભૂલ કે કારણ તેરી પર્યાય મેં વિકાર (હોતા હૈ) વહ સંસાર હૈ. યહ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

વિકાર કોઈ કર્મ સે હોતા હૈ ઔર કર્મ ઘાત કરકે વિકાર હોતા હૈ ઐસા હૈ નહીં. આહા..હા...!

'મનુષ્યાદિપર્યાયોં મેં કર્મ કહીં જીવ કે સ્વભાવ કો ન તો હનતા હૈ ઔર ન આચ્છાદિત...' (કરતા હૈ). કર્મ સે આત્મા આચ્છાદિત હુઆ યહ બાત ભી જૂઠ હૈ. આહા..હા...! કલ દૃષ્ટાંત આયા થા ન ? ઉસમેં સે હૈ. સુવર્ણ કા... ક્યા કહતે હૈં ? જેવર ! હમારે (મેં) દાગીના કહતે હૈં. સોને કા જેવર હૈ ઉસમેં માણિક જડ દિયા તો ક્યા માણિક કા ઘાત હુઆ હૈ ? માણિક તો વૈસા કા વૈસા પ્રકાશમય અંદર રહા હૈ. વૈસે યહ પ્રભુ આત્મા આઠ જડ કર્મ કે બીચ મેં પડા હૈ ઉસમેં ક્યા આત્મા કા ઘાત હોતા હૈ ઔર આત્મા કી પર્યાય હીન હોતી હૈ ? ઐસા નહીં. આહા..હા...!

'પરન્તુ વહાં જીવ સ્વયં હી અપને દોષ સે...' નિગોદ મેં (જાતા હૈ વહ) ભી ઔર લટ, ચીંટી, કૌઆ, કૂત્તા હોતા હૈ (તો) અપને દોષ સે વહ પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, કર્મ સે નહીં. આ..હા..હા...! 'ચંદ્રપ્રભુ' (ભગવાન કી) સ્તુતિ મેં આતા હૈ – 'કર્મ બિચારે કૌન ભૂલ મેરી અધિકાઈ' કર્મ તો જડ હૈ 'અગ્નિ સહે ઘનઘાત લોહ કી સંગતિ પાઈ' આહા..હા...! અપના નિજાનંદ સ્વરૂપ પ્રભુ ! સચ્ચિદાનંદ – સત્ શાશ્વત ચિદાનંદ જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવ કી પ્રાપ્તિ નહીં કરને સે વિકાર કી પ્રાપ્તિ કરતા હૈ. આહા..હા...! ચાર ગતિ મેં રુલના વહ સંસાર હૈ, વહ સંસાર કર્મ સે હોતા હૈ, ઐસા નહીં. આહા..હા...! અપના નિજાનંદ સ્વરૂપ પ્રભુ શુદ્ધ આનંદકંદ હૈ અનાકૂલ શાંતિ કા પૂર્ણ રસ સે ભરા પડા હૈ, ઐસા અનુભવ ન હોને સે ઔર રાગાદિ પુણ્ય-પાપ કા વિકલ્પ કો અનુભવ મેં અપના માનને સે ઇસ સ્વકર્મ કે કારણ સે રુલતા હૈ. આહા..હા...! પર કારણ – પર કર્મ કે કારણ – પરદ્રવ્ય સે નહીં (રુલતા). ક્યોંકિ પરદ્રવ્ય ઔર અપને દ્રવ્ય કે બીચ મેં તો અત્યંત અભાવ હૈ. આ..હા..હા...!

યહાં તો યહ લેના હૈ કિ, તેરા વિકારી પરિણામ તુમ કરતે હો તો ઉસ કારણ સે સંસાર નામ ચાર ગતિ હૈ ઔર તુજે પરિભ્રમણ કો રોકના હો તો ઉસકી ક્રિયા ક્યા ? આહા..હા...! ઇસકા ઉપાય ક્યા ? સબેરે આયા થા. અપના સહજાનંદ પ્રભુ ! સ્વભાવિક અતીન્દ્રિય આનંદ ઔર અતીન્દ્રિય શાંત રસ સે ભરા પડા પ્રભુ ! ઉસકે સન્મુખ હોકર દૃષ્ટિ કા વેદન કરના, અતીન્દ્રિય આનંદ કા વેદન કરના યહ સમ્યગ્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન સંસાર સે છૂટને કા ઉપાય હૈ, દૂસરા કોઈ ઉપાય હૈ નહીં. આહા..હા...! દયા, દાન, વ્રત, તપ, ભક્તિ, પૂજા આદિ કા ભાવ યે સબ શુભ ભાવ સંસાર હૈ. આહા..હા...! સંસાર સે સંસાર કા નાશ નહીં હોતા.

આગે આયેગા, 'संसरण इति संसारः', 'संसरण इति संसारः' અપની ચીજ સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ ! અનાકુલ આનંદ આદિ ગુણ કા પિંડ હૈ ઉસસે સંસરણ (અર્થાત્) ઉસસે હઠ જાતા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હૈ (ઔર) હઠકર રાગ ઔર દ્વેષ, પુણ્ય ઔર પાપ કો અપના માનકર સંસાર ઉત્પન્ન કરતા હૈ. આહા..હા...! ઐસી બાતેં હૈ. સંપ્રદાયવાલોં કો કઠિન પડે. સંપ્રદાય મેં તો યહી બાત ચલતી હૈ – વ્રત કરો, ઉપવાસ કરો, ભક્તિ કરો, મંદિર બનાઓ, લાખ-દો લાખ-પાંચ લાખ (દાન મેં દો), મંદિર તો જડ કી પર્યાય હૈ.

યહ મંદિર બના હૈ તો કિસીને બનાયા હૈ ઐસા હૈ નહીં. યહ મકાન (–પરમાગમ મંદિર) કિસીને બનાયા નહીં. છબ્બીસ લાખ કા યહ મકાન હૈ. પરમાણુ કી ઉસ સમય મેં ઐસી રચના કી પર્યાય અપને સે – પરમાણુ સે હુઈ હૈ. દૂસરે પરમાણુ સે ભી યહ પર્યાય નહીં હુઈ તો દૂસરે જીવ સે યહ પર્યાય – મંદિર બનતા હૈ યહ બાત તદ્દન જૂઠ બાત હૈ. આ..હા..હા...! ઐસી બાત હૈ. ઉપર કા જો... ક્યા કહતે હૈં ઉસે ? ઉપર જો યહ પથ્થર કા (બના) હૈ વહ નીચે કે (પથ્થર કે) કારણ સે વહાં રહા હૈ, ઐસા હૈ નહીં. યે પાઠડા હૈ ન પાઠડા ? પાઠડા ! વહ પાઠડા નીચે કે આધાર સે રહા હૈ, ઐસા હૈ નહીં. આ..હા..હા...!

મુમુક્ષુ :– ખંભે કે આધાર પર તો હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ખંભે કે આધાર પર હૈ હી નહીં, ઐસા યહાં કહતે હૈં. અનંત પરમાણુ કા સ્કંધ જો હૈ ઉસમેં એક એક પરમાણુ ભિન્ન હૈ, યે પરમાણુ કી પર્યાય અપને કારણ સે વહાં ઉત્પન્ન હોતી હૈ. દૂસરે પરમાણુ સે નહીં, દૂસરે કારીગર સે નહીં, પ્રમુખ સે નહીં. અરે... અરે...! ઐસી બાત ! ઐસા મકાન બને, ૨૬ લાખ કા ! યે ખંભે, પાસડા.

પ્રભુ ઐસા ફરમાતે હૈં કિ, પ્રત્યેક દ્રવ્ય કી અપની પર્યાય ઉત્પન્ન (હોને) કા જન્મક્ષણ હોતા હૈ. જન્મ નામ ઉસ પરમાણુ મેં (વહ) પર્યાય ઉત્પન્ન હોને કા કાલ હોતા હૈ, તો ઉસ કાલ સે વહ પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. સ્વકાલ સે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, પર સે નહીં. આહા..હા...! યહાં (અજ્ઞાની કો) તો અભિમાન કા પાર નહીં, મૈં મકાન બનાતા હું, ઉસમેં મૈં રહતા હું. આહા..હા...! કઠિન બાત, બાપૂ !

મુમુક્ષુ :– રહને કે લિયે મકાન તો બનાના ચાહિયે ન !

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– કૌન બનાયે ? એક એક પરમાણુ કી પર્યાય ઉસ ઉસ સમય મેં... નિશ્ચય કી બાત થોડી સૂક્ષ્મ હૈ, પ્રભુ ! પરમાણુ મેં જો પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ ઉસ ઉત્પન્ન (હુઈ) પર્યાય કો ઉસકે વ્યય ઔર ધ્રુવ કી અપેક્ષા નહીં. આહા..હા...! 'પ્રવચનસાર' ૧૦૧ ગાથા. ૧૦૧ ગાથા મેં આ ગયા હૈ.

ઉત્પાદ જો પરમાણુ કા હોતા હૈ... યે દેખો યહ અંગુલી (હૈ). યહ અંગુલી ઐસે ચલતી હૈ તો પર્યાય (કા) ઉત્પાદ હુઆ. પહલે ઐસે થી ઔર (અબ) ઐસે હુઈ તો ઉસ (પહલેવાલી) પર્યાય કા વ્યય હુઆ ઔર નઈ પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ. વહ (નઈ) પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ ઉસ પર્યાય

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કો વ્યય કી ભી અપેક્ષા નહીં ઔર ઉસકે ધ્રુવ પરમાણુ કી ભી અપેક્ષા નહીં. ઉસ સમય મેં વહ પર્યાય અપને કારણ સે – સત્તા સે ઉત્પન્ન હુઈ હૈ. આ..હા..હા...! ઐસી બાત હૈ. ક્રોડોપતિ ઔર અરબોંપતિ (ઐસા માને કિ), હમ ઐસા વ્યાપાર ઔર ઐસા ધંધા કરતે હૈં, દુકાન પર બૈઠકર નૌકર કે પાસ વ્યવસ્થિત કામ લેતે હૈં. સબ જૂઠ બાત હૈ. આહા..હા...!

યહાં પરમાત્મા ઐસા ફરમાતે હૈં કિ, જો ચાર ગતિ મિલતી હૈ વહ કર્મ સે નહીં (મિલતી). ગતિ તો અપની વિકારી પર્યાય હૈ ઔર કર્મ પરદ્રવ્ય હૈ, તો પરદ્રવ્ય સે અપને મેં પર્યાય હો, (ઐસા) તીનકાલ મેં કભી હોતા નહીં. આ..હા..હા...! યહ બાત વીતરાગ કે અલાવા કહીં હૈ નહીં. સર્વજ્ઞ પરમાત્મા ત્રિલોકનાથ ને એક સમય મેં તીનકાલ દેખે.

યહ જ્ઞેય કા અધિકાર ચલતા હૈ. યહ અધિકાર ક્યા હૈ ? દૂસરા જ્ઞેય અધિકાર (હૈ). હૈ અંદર ? 'જ્ઞેયતત્ત્વ-પ્રજ્ઞાનપન' ! હૈ ઉપર ? 'જ્ઞેયતત્ત્વ-પ્રજ્ઞાપન' ! જ્ઞેય નામ જડ ઔર ચૈતન્ય જો જ્ઞેય હૈં વે જ્ઞાન મેં જાનનેલાયક ચીજ હૈં, ઉસ ચીજ મેં જો પર્યાય હોતી હૈ (વહ અપને કારણ સે હોતી હૈ). યે ચાર ગતિ (કી) પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ વહ કર્મ સે તો નહીં, પરંતુ જો ગતિ કી પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ – ઉત્પાદ (હુઆ) વહ વ્યય હુઆ ઉસસે ભી નહીં (હુઆ) ઔર ધ્રુવ સે ભી નહીં. આહા..હા...! ઐસી બાત કહાં બૈઠે ? (લોગોં કો) નિવૃત્તિ નહીં હૈ, પ્રવૃત્તિ કી આડ મેં નિવૃત્તિ નહીં મિલતી. આહા..હા...!

યહાં યહ કહતે હૈં કિ, '**અપને દોષ સે કર્માનુસાર પરિણમન કરતા હૈ,...**' કર્મ કે અનુસાર અપને દોષ સે કરતા હૈ, કર્મ નહીં કરવાતા. આહા..હા...! 'અપને કો આપ ભૂલ કે હૈરાન હો ગયા' દૂસરા ઉસે ભૂલાતે હૈં ઔર હૈરાન કરતે હૈં ઇસમેં કુછ (સત્ય) હૈ નહીં. યહ આત્મા રાગ કરે તો સંસાર હૈ, તો રાગ હુઆ ઉસ સમય કર્મબંધન હોતા હૈ, તો રાગ હુઆ તો કર્મબંધન કી પર્યાય હુઈ, ઐસા હૈ નહીં. વહ કર્મબંધન કી પર્યાય કર્મરૂપ નહીં થી, વહ કર્મરૂપ પરિણમન હુઆ, ઉસકા સ્વકાલ હૈ તો કર્મરૂપ પર્યાય હુઈ હૈ. આહા..હા...! ઐસી બાતેં સુની નહીં જાય. જગત મેં ભગવાન કા વીતરાગમાર્ગ, ઉસમેં ભી એક હી દિગંબર ધર્મ કે અલાવા ઔર કહીં યહ બાત હૈ નહીં. આ..હા..હા...!

યહાં કહતે હૈં કિ, અપને દોષ સે નિગોદ મેં રહતે હૈં. કુછ લોગ ઐસા કહતે હૈં કિ, જબ તક એકેન્દ્રિય હૈ તબ તક તો કર્મ કા જોર હૈ. બાદ મેં જબ પંચેન્દ્રિય હોતા હૈ તબ કર્મ કા જોર નહીં (હૈ), અપને પુરુષાર્થ કી કમી હૈ. યે સબ બાત જૂઠ હૈ. એકેન્દ્રિય મેં તો મન નહીં, વચન નહીં, દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર કા કોઈ સંબંધ નહીં તો ભી ઉસે શુભ ભાવ હોતા હૈ. નિગોદ કે જીવ મેં ભી શુભ ભાવ હોતા હૈ. એક ક્ષણ મેં શુભ ઔર દૂસરી (ક્ષણ મેં) અશુભ, તીસરે (સમય) શુભ ઔર ચૌથે (સમય) અશુભ. ઐસે નિગોદ કે જીવ મેં ભી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ક્રમસર – ક્રમબદ્ધ શુભ-અશુભ, શુભ-અશુભ હુઆ હી કરતે હૈં વહ કર્મ કે કારણ સે નહીં.

પ્રશ્ન :– ઉસે કર્મચેતના કહ સકતે હૈં ?

સમાધાન :– કર્મચેતના કા અર્થ રાગરૂપી કાર્ય (હૈ) વહ કર્મચેતના (હૈ). કર્મ જડ કી ચેતના ઐસા નહીં. કર્મચેતના કા અર્થ યહ હૈ. રાગરૂપી કર્મ નામ કાર્ય ઉસે ચેતના (અનુભવન) કિયા વહ કર્મચેતના. જડ કી ચેતના કી બાત યહાં હૈ નહીં. આહા..હા...! બાત ઐસી સૂક્ષ્મ હૈ, બાપૂ ! ઔર કર્મફલચેતના (કા અર્થ) જડ કે ફલ કી ચેતના – અનુભવ હોના વહ કર્મફલચેતના (હૈ), ઐસા નહીં. કર્મફલચેતના ઉસે કહતે હૈં કિ, અપને મેં જો રાગ ઔર દ્વેષ કી વિકૃત દશા હુઈ ઉસકા વેદન આયા વહ કર્મફલચેતના (હૈ). જડ કે ફલ કી ચેતના (કા અનુભવન હોતા હૈ) વહ બાત યહાં હૈ નહીં. કર્મ કા અનુભાગ હૈ વહ આત્મા (ભોગતા હૈ ઐસા હૈ નહીં). 'તત્ત્વાર્થસૂત્ર' (અધ્યાય–૮, ૨૧ નંબર કે સૂત્ર) મેં આતા હૈ 'विपाकोऽनुभवः' 'તત્ત્વાર્થસૂત્ર' મેં આતા હૈ. માલૂમ હૈ ન ? વહ નિમિત્ત સે કથન હૈ. કર્મ કા વિપાક હુઆ તો યહાં અનુભવ કરતે હૈં વહ તો અપની પર્યાય કે અપરાધ કે કારણ સે કરતે હૈં. કર્મ કા વિપાક આયા તો અનુભવ કરતે હૈં ઐસી બાત હૈ નહીં. આહા..હા...! ઐસી બાત !

૧૦૧ ગાથા મેં તો યહાં તક કહા હૈ, (અપને) બાત આ ગઈ હૈ કિ, પ્રત્યેક પદાર્થ કી જિસ સમય જો પર્યાય ઉત્પન્ન હોનેવાલી હૈ (વહ) ઉસી સમય ઉત્પન્ન હોગી ઔર વહ ઉત્પન્ન હોને મેં કર્મ પરપદાર્થ કા તો કારણ નહીં પરંતુ વહ ઉત્પન્ન હોને મેં વ્યય (ઔર ધ્રુવ ભી કારણ નહીં). જૈસે સમ્યગ્દર્શન ઉત્પન્ન હોતા હૈ તો ઉસે મિથ્યાત્વ કે વ્યય કી અપેક્ષા હૈ, ઐસા ભી નહીં. આહા..હા...! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! પ્રભુ કા માર્ગ પૂરા અલગ જાતિ કા હૈ.

(યહાં) યહ કહતે હૈં (કિ), સ્વકર્મ અનુસાર, ઐસે આયા ન ? અપને દોષ સે કર્મ નામ કાર્ય, અપને કાર્ય કે અનુસાર પરિણમન કરતે હૈં અથવા કર્મ કે અનુસાર. જડ કી ઓર કે લક્ષ સે અપને અપરાધ સે દોષ કરતે હૈં. કર્મ કે કારણ સે દોષ હોતા હૈ, ઇસ બાત મેં કોઈ સચ્ચાઈ નહીં, સબ જૂઠ હૈ. આહા..હા...! '**ઇસલિયે ઉસે અપને સ્વભાવ કી ઉપલબ્ધિ નહીં હૈ.**' ક્યા કહતે હૈં ? ભગવાનઆત્મા ! રાગ ઔર દ્વેષ, દયા ઔર દાન, વ્રત ઔર ભક્તિ, કામ ઔર ક્રોધ (કે) પરિણામ સંસાર હૈં ઔર સંસાર અપને સે ઉત્પન્ન કરતે હૈં, ઉસ કારણ સે ઉસે આત્મા કા અનુભવ નહીં. આહા..હા...! સંસાર કી પર્યાય કો ઉત્પન્ન કરતે હૈં, ઉસ કારણ સે અપના અતીન્દ્રિય આનંદ સહજાનંદ પ્રભુ ! ઉસકા ઇસ કારણ સે અનુભવ નહીં (હોતા), કર્મ કે કારણ સે (અનુભવ) નહીં (હોતા) ઐસી બાત બિલકુલ જૂઠ હૈ. આહા..હા...! (ઐસી બાત) ગલે ઉતારની (કઠિન પડે). સમજ મેં આયા ?

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

યે પૈર હૈં પૈર. જમીન પર ચલતે હૈં ન ? સુનો ! યે પૈર જમીન કો છૂતે નહીં ઔર ચલતે હૈં. યે પૈર ભી જમીન કો છૂયે બિના ચલતે હૈં. ક્યોંકિ જમીન કી પર્યાય ઔર પૈર કી પર્યાય કે બીચ મેં અત્યંત અભાવ હૈ, તો એક દ્રવ્ય દૂસરે દ્રવ્ય કો ચૂંબતે હૈં, સ્પર્શ કરતે હૈં, છૂતે હૈં ઐસા કભી હૈ નહીં. આ..હા..હા...! ઐસી બહુત કઠિન બાત ! જૈનધર્મ મેં જન્મ લિયા, પરંતુ પચાસ-પચાસ, સાઠ-સાઠ વર્ષ નિકલ જાતે હૈં ફિર ભી માલૂમ નહીં. અંધા... અંધા... અંધા...! આ..હા..હા...!

કહતે હૈં કિ, પૈર જો ચલતે હૈં, વહ આત્મા કી પ્રેરણા સે તો નહીં (ચલતે). આત્મા (કો) ઇચ્છા હોકર (પૈર) ચલે તો ઇચ્છા કે કારણ સે તો પૈર ચલતે નહીં. પૈર કી ચલને કી પર્યાય અપને સે ઉત્પન્ન હોતી હૈ તો ચલને મેં નીચે કી જમીન કો છૂએ બિના વહ અપની પર્યાય કો ઉત્પન્ન કરતે હૈં ઔર ગતિ હોતી હૈ. આહા..હા...! ઐસા માર્ગ ! પૂરી દુનિયા સે અલગ જાત લગે, પૂરી અલગ જાત હૈ, બાપૂ !

યહાં યે કહા, '**ઇસલિયે...**' ઇસલિયે યાની ? જડ કર્મ કે અનુસાર અપની પર્યાય મેં વિકાર કરતે હૈં ઉસ કારણ સે. '**ઇસલિયે ઉસે અપને સ્વભાવ કી ઉપલબ્ધિ નહીં હૈ.**' ઇસ કારણ સે અતીન્દ્રિય આનંદમય પ્રભુ હૈ (ઉસકી ઉપલબ્ધિ નહીં હોતી). આહા..હા...! આત્મા તો અતીન્દ્રિય આનંદ (સે) લબાલબ ભરા પડા હૈ. આહા..હા...! જૈસે બર્ફ હૈ બર્ફ, પચાસ મન કી શિલા (હોતી) હૈ, 'મુંબઈ' મેં હોતી હૈ ન ? પચાસ-પચાસ, સાઠ (મન કી હોતી હૈ) ઉસમેં તો અનંત પરમાણુ હૈં. યહ આત્મા હૈ વહ શાંતિ કી શિલા હૈ. અતીન્દ્રિય આનંદ ઔર અતીન્દ્રિય ઉપશમરસ કી શિલા હૈ. તો કહતે હૈં કિ, ઉસ આનંદ કી શિલા કા અનુભવ ક્યોં નહીં હોતા ? (તો કહતે હૈં કિ), પર્યાય મેં કર્મ કે અનુસાર વિકૃત પરિણમન કરતે હૈં ઇસ કારણ સે અપના અનુસરણ કરતે નહીં. સમજ મેં આયા ? આ..હા..હા...! બાત મેં બહુત ફર્ક હૈ, બાપૂ ! ક્યા હો ? આહા..હા...!

યહ કહતે હૈં, '**ઇસલિયે...**' ઇસલિયે યાની ? જડ કર્મ કા અનુસરણ કરકે અપની પર્યાય અપને સે કરતે હૈં. વિકારી દશા – કામ, ક્રોધ, માન, માયા, વ્રત, તપ, પૂજા, ભક્તિ સબ વિકાર હૈ, સંસાર હૈ. ઇસ સંસાર કી ઉત્પત્તિ કરતે હૈં ઇસલિયે નિજ સ્વભાવ કે અનુભવ કી પ્રાપ્તિ હોતી નહીં. આ..હા..હા...! ઐસી બાત !

લોગ ઐસા કહતે હૈં, 'સોનગઢ' (કા) એકાંત હૈ. માલૂમ હૈ, બાપૂ ! કહો, ભાઈ ! એકાંત હૈ, વે વ્યવહાર સે નિશ્ચય કહતે નહીં. નિમિત્ત સે પર મેં – ઉપાદાન મેં હોતા હૈ યહ કહતે નહીં.' હમ કહતે નહીં (ઐસા) નહીં અનંત તીર્થંકર કહતે નહીં. આહા..હા...! પંડિત (લોગ) ઇતના પેપર મેં (દેતે) હૈં કિ, ઉપાદાન મેં અનેક પ્રકાર કી યોગ્યતા હૈ. જૈસા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

નિમિત્ત મિલે વૈસા કાર્ય હોતા હૈ. ઐસા પંડિત લોગ પેપર મેં (દેતે) હૈં. યહ સબ મિથ્યાદૃષ્ટિ કા લક્ષણ હૈ. આહા..હા...! આત્મા મેં ઔર પરમાણુ મેં ઉસ સમય મેં એક હી પર્યાય ઉત્પન્ન હોને કી (યોગ્યતા હૈ). એક યાની એક ગુણ કી (પર્યાય), વૈસે તો અનંતી પર્યાય હૈં, અનંત ગુણ હૈં ન ? તો એક સમય મેં અનંત ગુણ કી અનંતી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. પરંતુ અનંત ગુણ કી એક એક પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ (વહ) દૂસરી પર્યાય કે કારણ સે ભી નહીં. દ્રવ્ય કે કારણ સે નહીં, પર્યાય કે કારણ સે નહીં ઔર સાથ મેં (દૂસરી) પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ હૈ ઉસકે કારણ સે ભી નહીં. આહા..હા...! વહ પર્યાય અપને સે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, કર્મ કે અનુસાર અપના (પરિણમન) કરતે હૈં (તો હોતી હૈ).

'સમયસાર' મેં 'परसंग एव' (ઐસા) એક શબ્દ પડા હૈ. ઉસકી બડી ચર્ચા હુઈ થી. 'ઇન્દોર' કે એક બડે વિદ્વાન યહાં આયે થે (તબ) બહુત ચર્ચા હુઈ થી. 'परसंग एव' ! વહાં 'ઇસરી' મેં ચર્ચા હુઈ થી કિ, કર્મ કે કારણ સે, કર્મ કે નિમિત્ત સે આત્મા મેં વિકાર હોતા હૈ. વહીં કહા થા, બિલકુલ જૂઠ બાત હૈ. દેખો ! 'પંચાસ્તિકાય' કી ૬૨ ગાથા. વિકાર અપને મેં ષટ્કારક સે અપને સે હોતા હૈ. વિકાર કા કર્તા પર્યાય, પર્યાય કર્તા, પર્યાય કાર્ય, પર્યાય કરણ – સાધન, પર્યાય અપની કરકે રખના, પર્યાય અપને સે હુઈ – અપાદાન, પર્યાય કે આધાર સે પર્યાય હુઈ. ઉસ વક્ત (સંવત–૨૦૧૩) કી સાલ (મેં કહા થા), ૨૨ વર્ષ હુએ. (બાત ઉનકો) નહીં બૈઠી. યહ બાત ચલતી નહીં થી, સારે હિન્દુસ્તાન મેં નહીં થી. સબ સંપ્રદાય કર્મ સે હોતા હૈ, કર્મ સે હોતા હૈ ઐસા (હી માનતે થે) ઔર શ્રોતા કો એકાદ ઘંટા (સુનને કો) મિલે તો જો કહે ઉસે જય નારાયણ (કરકે માન લેતે હૈં). નિર્ણય કરને કી કહાં તાકત હૈ. સારા દિન ધંધા-પાની (કે) પાપ મેં ! આહા..હા...! કરોડપતિ ઔર અરબપતિ હો તો ખૂબ પાપ મેં રુકે. આહા..હા...! આ..હા...! ઔર થોડા સમય મિલે તો રાત્રિ મેં નીંદ મેં જાયે, થોડા સમય સ્ત્રી-પુત્ર કો રાજી કરને મેં જાયે, અર..ર..ર...! સારી જિંદગી ઇસી મેં જાયે. ધર્મ તો નહીં (હોતા) લેકિન પુણ્ય કા ભી ઠિકાના નહીં. સમજ મેં આયા ? યે ભાવ ભી ક્યોં હોતા હૈ ? કિ, અપને અપરાધ સે હોતા હૈ. કોઈ કર્મ કા બલવાન જોર હૈ તો અપની પર્યાય મેં ઐસા વિકાર હોતા હૈ, ઇસ બાત મેં બિલકુલ સત્ય હૈ નહીં. આ..હા...! વહ કહતે હૈં.

સ્થૂલપને વિકાર કે પરિણામ અસંખ્ય પ્રકાર કે હૈં. સૂક્ષ્મપને અનંત પ્રકાર કે હૈં, તો શુભ-અશુભ ભાવ તો નિગોદ કે જીવ મેં ભી હોતે હૈં. અભી તક નિગોદ મેં ઇતને જીવ હૈં કિ જો ત્રસ નહીં હુએ. અભી તક નિગોદ કે ઇતને જીવ પડે હૈં કિ, અભી તક કોઈ લટ નહીં હુએ, ત્રસ નહીં હુએ. પરંતુ ઉસે ભી શુભ-અશુભ ભાવ હોતે હૈં, કર્મ કે કારણ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સે નહીં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! શુભ-અશુભ ભાવ ઉસે ભી હોતે હૈં. વહાં દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર નહીં હૈ. વંદન વ્યવહાર (નહીં હૈ) તો (શુભ ભાવ) કહાં સે હુઆ ? વહ તો અપની પર્યાય કી યોગ્યતા સે ઉસ સમય શુભ ભાવ હોને કી લાયકાત સે શુભ ભાવ હોતા હૈ. નિગોદ કે જીવ મેં શુભ ભાવ હોતા હૈ. અભી તક નહીં નિકલે ઔર ત્રસ ભી નહીં હુએ. 'છ ઢાલા' મેં આતા હૈ. 'છ ઢાલા' હૈ ન ? ઉસમેં આતા હૈ કિ, નિગોદમેં સે ત્રસ હો ત્રસ – લટ, વહ ભી ચિંતામણિ રત્ન જૈસા હૈ ! 'છ ઢાલા' મેં આતા હૈ. સબ માલૂમ હૈ ન. અનંત અનંત કાલ પ્રભુ ! એકેન્દ્રિય (મેં સે) છૂટકર દો ઇન્દ્રિય નહીં હુઆ. આહા..હા...! ઔર દો ઇન્દ્રિય હોતા હૈ તો કહતે હૈં કિ, માનો ચિંતામણિ રત્ન હુઆ !! આહા..હા...! ઉસમેં સે મનુષ્યપના (મિલના યા) લટ યા નિગોદ (કી પર્યાય હોની) વહ અપની પર્યાય કે અપરાધ સે હોતા હૈ, પર કે કારણ સે બિલકુલ હૈ નહીં. આહા..હા...!

'અપને સ્વભાવ કી ઉપલબ્ધિ...' (નામ) અનુભવ નહીં હોતા. આ..હા..હા...! ચાર ગતિ કી પર્યાય કરને સે, કર્મ કે કારણ સે નહીં, ઉસકી પર્યાય કરને સે અપના સ્વભાવ કા અનુભવ નહીં કરતે. વહાં રુક ગયા હૈ. ચાર ગતિ બનાને મેં, સંસાર બનાને મેં, ચાર ગતિ (કી) રચના મેં અનાદિ સે મિથ્યાદૃષ્ટિ વહાં પડા હૈ. આહા..હા...! ઉસ કારણ સે અપના નિજાનંદ પ્રભુ આત્મા ! સહજાત્મસ્વરૂપ અતીન્દ્રિય આનંદ કા કંદ ઔર દલ હૈ ઉસકા અનુભવ નહીં કરતે ઔર ઉસકા અનુભવ કરે તો સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ તો ભવ કા અંત આ જાતા હૈ. આહા..હા...! ઇસકે સિવા કોઈ વ્રત, તપ, ભક્તિ, પૂજા લાખ-કરોડ કરે તો ભવ કા અંત આતા હૈ (ઐસા) તીન કાલ મેં નહીં. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! યહ કહતે હૈં. **'ઇસલિયે ઉસે અપને સ્વભાવ કી ઉપલબ્ધિ નહીં હૈ.'**

'જૈસે પાની કા પૂર પ્રદેશ કી અપેક્ષા સે વૃક્ષોં કે રૂપ સે પરિણમિત હોતા હુઆ...' પાની – જલ નીમ મેં, પીપલે (કે) વૃક્ષ મેં ચડા તો પાની વહાં ઉસ પ્રદેશરૂપ પરિણમન કરતા હૈ વહ અપને કારણ સે હૈ. **'અપને પ્રવાહીપને રૂપ સ્વભાવ કો ઉપલબ્ધ નહીં કરતા...'** આહા..હા...! ક્યા કહા ? જલ અપની યોગ્યતા સે વૃક્ષ મેં ચડતા હૈ (તો) પ્રવાહીપના રુક જાતા હૈ. પ્રવાહીપના – પ્રવાહી હોના યહ નહીં હોતા વહ અપને કારણ સે હૈ. આહા..હા...!

જલ કે એક બિંદુ મેં ભી અસંખ્ય જીવ હૈં. જલ કા એક રાઈ જિતના બિંદુ હૈ ઉસમેં અસંખ્ય જીવ હૈં ઔર એક એક જીવ કે સાથ તૈજસ ઔર કાર્માણ દો શરીર હૈં ઔર એક એક જીવ મેં અનંત... અનંત... અનંત... અનંત... અનંત... ગુણ ભરે હૈં. ક્ષેત્ર ભલે ઇતના છોટા હો, (પરંતુ) ગુણ કી સંખ્યા અમાપ... અમાપ... અમાપ... યે ગુણ કી સંખ્યા કા અનુભવ ક્યોં નહીં કરતે ? અપના નિધાન... આ..હા..હા...! આનંદ કા નાથ પ્રભુ ! ઉસકા અનુભવ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ક્યોં નહીં કરતે ? કિ, પર્યાય મેં કર્મ કે અનુસાર વિકાર કરતે હૈં તો અપના (અનુભવ) નહીં કરતે. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? દુનિયા સે બહુત ફર્ક હૈ, ભાઈ !

યહ ટોપી હૈ વહ સર કે આધાર સે રહી નહીં. યહ ચશ્માં હૈ તો નાક કે આધાર સે ચશ્મા રહા નહીં. યહ કૌન માને ? પાગલ (જૈસા) લગે ! પાગલ લોગોં કો પાગલ લગે. આ..હા..હા...! ઉસમેં એક એક પરમાણુ હૈ વહ દૂસરે પરમાણુ કે આધાર સે નહીં (રહા) તો સર કે આધાર સે ટોપી રહી હૈ વહ બાત જૂઠ હૈ. અરે..રે...!

યહાં યહ કહતે હૈં કિ, પ્રત્યેક દ્રવ્ય અપની પર્યાય કા કર્તા હોકર અપને ત્રિકાલી જ્ઞાન કો ભૂલ જાતે હૈં. જડ કો તો (કુછ) ખબર નહીં. અપને સ્વભાવરૂપ પરિણમિત નહીં હોતા. હૈ ? '**અપને પ્રવાહીપનેરૂપ સ્વભાવ કો ઉપલબ્ધ...**' નહીં હોતા. આ..હા..હા...! '**ઔર સ્વાદ કી અપેક્ષા...**' જલ કા સ્વાદ હૈ ઉસ સ્વાદ કી અપેક્ષા. '**વૃક્ષરૂપ પરિણમિત હોતા હુઆ...**' નિમરૂપ પાની (કા) પરિણમન હોતા હુઆ. નિમ... નિમ...! કડવા, પાની વહાં ચડ ગયા તો પાની કા સ્વાદ બદલ ગયા. આહા..હા...! નિમ મેં... લિંબોળી, લિંબોળી કહતે હૈં ન ? ઉસમેં પાની ચડ ગયા તો અપને સ્વાદ કા નાશ હો (ગયા) ઔર કડવા સ્વાદ આ ગયા. પાની પેડરૂપ પરિણમિત હો ગયા. આહા..હા...! કઠિન બાત લગે. ક્યા હો ? '**અપને સ્વાદિષ્ટપનેરૂપ સ્વભાવ કો ઉપલબ્ધ નહીં,...**' હોતા. નિમ ઔર પિપર આદિ કે વૃક્ષ પર ચડ જાને સે જલ કા સ્વાદ – પાની કા સ્વાદ વહાં દૂસરે રૂપ હો ગયા. સ્વાદ કા અનુભવ હોતા નહીં.

'**ઉસીપ્રકાર આત્મા ભી પ્રદેશ કી અપેક્ષા સે સ્વકર્માનુસાર...**' (અર્થાત્) અપને વિકારી પરિણામ કે અનુસાર '**પરિણમિત હોતા હુઆ...**' આ..હા...! અથવા જડ કર્મ હૈ ઉસકે અનુસાર અપની પર્યાય મેં પરિણમન કરતા હુઆ, પરંતુ અપને કારણ સે. કર્મ અનુસાર કા અર્થ કર્મ ને કરવાયા નહીં. કર્મ કે અનુસાર અપને (મેં પરિણમન) કિયા હૈ. આ..હા..હા...! સ્વકર્મ અનુસાર કા અર્થ યહ (હૈ). કર્મ કા અનુસરણ (સ્વયં ને) કિયા હૈ, કર્મ ને કુછ કરવાયા નહીં. અરે...! એક ભી બાત કા ઠિકાના નહીં. શ્રદ્ધા કા ઠિકાના નહીં તો ચારિત્ર ઔર વ્રત તો કહાં સે આયા ? અભી તો સમ્યગ્દર્શન ક્યા ચીજ હૈ... આહા..હા...! ઉસકી ખબર નહીં (ઔર) ઉસે વ્રત ઔર પડિમા આ ગઈ (વહ સબ) એક અંક બિના કે શૂન્ય હૈં. આ..હા...!

યહાં કહતે હૈં કિ, '**સ્વાદ કી અપેક્ષા સે વૃક્ષરૂપ પરિણમિત હોતા હુઆ અપને સ્વાદિષ્ટપનેરૂપ સ્વભાવ કો ઉપલબ્ધ નહીં કરતા...**' પાની કા સ્વાદ નહીં આતા. '**ઉસીપ્રકાર આત્મા ભી પ્રદેશ કી અપેક્ષા સે સ્વકર્માનુસાર પરિણમિત હોતા હુઆ અપને અમૂર્તત્વરૂપ સ્વભાવ કો ઉપલબ્ધ નહીં કરતા...**' આહા..હા...! રાગ ઔર દ્વેષ, દયા ઔર દાન, વ્રત ઔર ભક્તિ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કે પરિણામ મેં ચડ ગયા તો અપના જો અમૂર્તસ્વરૂપ હૈ વહ છૂટ ગયા, વહ રાગ મેં રુક ગયા. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...!

એક ન્યાય સે તો રાગ કો મૂર્ત ભી કહા હૈ. અરે...! એક ન્યાય સે તો રાગ કો – દયા, દાન કો પુદ્ગલ કહા હૈ. 'સમયસાર' ! દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, તપ કા પરિણામ પુદ્ગલ – જડ હૈ. પુદ્ગલ કા પરિણામ કહકર બાદ મેં પુદ્ગલ કહ દિયા હૈ. 'સમયસાર' ૭૫ ગાથા. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! રાગાદિ પુદ્ગલ કે પરિણમન મેં અપના સ્વાદ – આનંદ કા સ્વાદ ઉસે નહીં આતા. રાગ કા સ્વાદ આતા હૈ. આહા..હા...! વિષય મેં, પૈસે મેં, આબરૂ મેં, પાંચ-પચીસ લાખ (રૂપયા) મિલા તો રાજી હોતા હૈ વહ રાગ કા વેદન હૈ. આહા..હા...! પર કા નહીં, સ્વ કા નહીં, રાગ કા વેદન હૈ. પર કા વેદન કભી હોતા નહીં ઔર રાગ કે વેદન મેં સ્વ કા વેદન હૈ નહીં. આહા..હા...! ઐસી બાત હૈ, બાપૂ ! કઠિન બહુત, બાપૂ ! જન્મ-મરણ કર કર કે ચૌરાસી કે અવતાર મેં... આહા..હા...! અરે...! ઉસને કભી આત્મા કી દયા કી નહીં. મૈં કૌન હું ? ઔર ક્યા કરતા હું ? ઔર ક્યા કરને સે મેરા જન્મ-મરણ મિટ જાયે ? ઐસા નિર્ણય કિયા નહીં. આહા..હા...! બાહર કે કામ મેં રુક ગયા. પૈસે થોડે જ્યાદા હો તો... આહા..હા...!

એક પૈસેવાલે થે. ઉસકે પાસ દો અરબ ચાલીસ કરોડ ! 'ગોવા' મેં ! ઉસકા લડકા હૈ (વહ) 'મુંબઈ' મેં દર્શન કરને આયા થા. દો અરબ ચાલીસ કરોડ ! અઢાઈ અરબ રૂપયા ! બહુત ધંધા કરે, અઢાઈ અરબ રૂપયા ! તીનસૌ તો આગબોટ (થી). ક્યા કહતે હૈં ઉસે ? મેંગેનીઝ ! મેંગેનીઝ નીકલતા થા. ઇતને ક્રોડ કી તો કમાઈ (થી). આ..હા..હા...! તો એક બાર ઉસે (કિસી ને) કહા કિ, 'આપ યે ક્યા કરતે હો ?' (તો ઉન્હોં ને કહા) 'ક્યા હમ હમારે લિયે કરતે હૈં ? લોગોં કો પૈસા મિલે ઔર સુખી હો ઇસલિયે હમ તો યહ ધંધા કરતે હૈં.' યે મૂર્ખ કે સરદાર ! અરબપતિ ! દો અરબ ચાલીસ કરોડ ! અઢાઈ અરબ રૂપયા ! ધૂલ મેં ક્યા હૈ ? ઉસને ઐસા જવાબ દિયા. (કિસીને) ઐસા કહા કિ, 'ઇતના પૈસા હૈ તો અબ ક્યા યહ વ્યાપાર-ધંધા (કરતે હો) ?' (તો કહા કિ), 'ક્યા હમ હમારે લિયે કરતે હૈં ? હજારોં મનુષ્ય કા નિભાવ હોતા હૈ ઇસલિયે હમ કરતે હૈં.' મૂર્ખ કે સરદાર હૈં ! અભિમાન હૈ. પર કા કૌન કરે ? પર કો સુખી કૌન કરે ? ઐસા કહા કિ, 'હમારા ધંધા ચલતા હૈ તો હજારોં મનુષ્યોં કી આજીવિકા ચલતી હૈ.' આહા..હા...! મિથ્યાત્વ કા અભિમાન હૈ. મર ગયા તો પાંચ-દસ મિનટ મેં મર ગયા. 'મુંબઈ' આયા થા. દો-પૌને દો સાલ હુએ. સ્ત્રી કો હેમરેજ (હુઆ થા). ચાલીસ લાખ કા તો બંગલા હૈ. દસ-દસ લાખ કે દો બંગલે. સાઠ લાખ કે તીન બંગલે હૈં. 'ગોવા' મેં ! પૈસા બહુત હૈ. ઉસકી સ્ત્રી કો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હેમરેજ હો ગયા થા. દવાઈ કે લિયે 'મુંબઈ' આયે થે તો થોડે દિન બાદ રાત્રિ મેં દેઢ બજે ઉઠે (ઔર કહને લગે), 'મુજે દુખતા હૈ. ડૉક્ટર કો બુલાઓ.' ડૉક્ટર આયે તબ તક તો... ભાઈસાહબ જાયે, પશુ મેં રખડતે હોંગે. માંસ ઔર દારૂ ન ખાયે (ઇસલિયે) પશુ મેં જાયે. આહા..હા...! યે દશા !

અરે..રે...! અનંતકાલ મેં વહ સ્વસન્મુખ હુઆ હી નહીં. પર સે વિમુખ હુઆ હી નહીં. પર કે સન્મુખ રુકકર અપને સે વિમુખ હુઆ. પર કે સન્મુખ હોકર અપને સે વિમુખ હુઆ લેકિન પર સે વિમુખ હોકર અપને સ્વસન્મુખ હુઆ નહીં. આહા..હા...! અંતર મેં ભગવાન બિરાજતે હૈં... આ..હા..હા...! ઉસ ભગવાન પર નજર નહીં કી ઔર યે વિકારી પરિણામ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, કામ, ક્રોધ કે પરિણામ પર નજર રખી તો વહ તો મિથ્યાદૃષ્ટિ પર્યાયબુદ્ધિ હૈ. વહ અપને સે હૈ. કર્મ કી કોઈ ભી અસર ઉસે હૈ, (ઐસા) બિલકુલ નહીં. આહા..હા...! જગત કો ઐસા બૈઠના કઠિન પડે. ફિર પંડિત લોગ (કહે), 'સોનગઢ' એકાંત હૈ, એકાંત હૈ.' સુનાઓ, બાપૂ ! તુમ્હારી સબ ખબર હૈ. આહા..હા...! યહાં તો ૬૬ વર્ષ તો દુકાન છોડકર હુએ હૈં. ૬૬, ૬૬ ! દો છઃ ! ચૌવાલીસ વર્ષ ઔર ચાર મહિને તો યહાં (આકર) હુએ હૈં. ઇસ જંગલ મેં ! ૨૧ વર્ષ ઉસમેં – સ્થાનકવાસી સાધુ (મેં) થે. પિતાજી સ્થાનકવાસી થે તો ઉસમેં દિક્ષા લે લી થી. આ..હા...! સબ કી ખબર હૈ, દુનિયા કી કહાં કૈસી માન્યતા હૈ (માલૂમ હૈ). આ..હા..હા...!

યહાં યહ કહતે હૈં કિ, આત્મા (અમૂર્તસ્વરૂપ કો) ઉપલબ્ધ નહીં કરતા. હૈ ? '**ભાવ કી અપેક્ષા સે સ્વકર્મરૂપ પરિણમિત હોતા હુઆ...**' (અર્થાત્) રાગ ઔર દયા, દાન, કામ, ક્રોધરૂપ પરિણમિત હોતા હુઆ '**ઉપરાગ સે રહિત વિશુદ્ધિવાલાપનારૂપ અપને સ્વભાવ કો ઉપલબ્ધ નહીં કરતા.**' આ..હા..હા...! શુભ-અશુભ રાગ મેં રુકને સે, ઉસકા સ્વાદ લેને સે વિશુદ્ધ સ્વભાવ પ્રભુ આત્મા અતીન્દ્રિય આનંદ કા સ્વાદ ભૂલ ગયા. આ..હા..હા...! શાસ્ત્ર કા થોડા-બહુત જાનપના હોતા હૈ તો અભિમાન હો જાતા હૈ. થોડી વ્રત, તપ કી ક્રિયા કરે, શરીર કા બ્રહ્મચર્ય પાલે તો ક્રિયા કા અભિમાન હો જાતા હૈ. આ..હા...! સબ મિથ્યાદૃષ્ટિ કા લક્ષણ હૈ. આ..હા..હા...!

યહાં તો કહતે હૈં, વિશુદ્ધિવાલાપના પ્રભુ આત્મા કા સ્વભાવ ! દેખો ! વિશુદ્ધિસ્વભાવવાલાપના કહા ! (કોઈ) ઐસા કહતા હૈ ન કિ, વિશુદ્ધિ હૈ ઉસમેં લાભ હૈ. શુભ (ભાવ) કો વિશુદ્ધિ (કહા હૈ). પરંતુ શુભ કો ભી વિશુદ્ધિ કહા હૈ, યહાં શુદ્ધ કો ભી વિશુદ્ધિ કહા હૈ. વિશુદ્ધિ શબ્દ દોનો મેં આતે હૈં. 'સમયસાર' મેં શુભ ભાવ કો ભી વિશુદ્ધિ કહા હૈ ઔર યહાં શુદ્ધિ કો વિશુદ્ધિ કહતે હૈં. શુભ જોગ કો ભી વિશુદ્ધિ કહતે હૈં પરંતુ વહ તો ઝહર હૈ,

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

રાગ હૈ, મૈલ હૈ, મલિન હૈ ઔર શુદ્ધ જોગ – શુદ્ધ ઉપયોગ, શુદ્ધ જોગ કહો કિ શુદ્ધ ઉપયોગ કહો, વહ વિશુદ્ધિ સ્વભાવ હૈ. આ..હા..હા...! અપના વિશુદ્ધિસ્વભાવવાલાપના – '**વિશુદ્ધિવાલાપનારૂપ...**' દેખો, ભાષા ! ભગવાન તો વિશુદ્ધિવાલાપના(રૂપ) હૈ. આહા..હા...! વહ કર્મપને તો નહીં, શરીરપને તો નહીં પરંતુ વિકારપને ભી વસ્તુ નહીં. વહ તો વિશુદ્ધિવાલાપના(રૂપ) હૈ. આ..હા..હા...! વિશુદ્ધિ શબ્દે શુભ ભાવ નહીં, શુદ્ધ ! આ..હા..હા...! '**વિશુદ્ધિવાલાપનારૂપ અપને સ્વભાવ કો ઉપલબ્ધ નહીં કરતા.**'

'**ઇસસે યહ નિશ્ચિત હોતા હૈ કિ મનુષ્યાદિપર્યાયોં મેં જીવોં કો અપને હી દોષ સે...**' ચાર ગતિરૂપ સંસાર મેં '**અપને દોષ સે અપને સ્વભાવ કી અનુપલબ્ધિ હૈ,...**' અપને સ્વભાવ કી પ્રાપ્તિ હોતી નહીં. આ..હા..હા...! લટ, કીડે, કૌએ (કા) ભવ કરતે કરતે અપને સ્વભાવ કી પ્રાપ્તિ નહીં હોતી. ભવ કા પ્રેમ ઔર ભવ કા કારણ વિકાર કે પ્રેમ (મેં સ્વભાવ કી પ્રાપ્તિ નહીં હોતી). આહા..હા...! રાગ કા છોટે સે છોટા કણ હૈ ઉસકી એકત્વબુદ્ધિ હૈ વહ મિથ્યાત્વ હૈ, તો મિથ્યાત્વ કે કારણ અપને સ્વભાવ કા અનુભવ નહીં હોતા. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? રાગ કા છોટા કણ, છોટા ! દયા, દાન, વ્રત (કા) છોટા કણ ભી રાગ હૈ, વહ ઝહર હૈ.

ભગવાન અમૃત કા પૂર હૈ. અમૃત કે પૂર કા સ્વાદ ક્યોં નહીં આતા ? (ક્યોંકિ) રાગ કે સ્વાદ મેં રુક ગયા ઇસ કારણ સે આતા નહીં. આ..હા..હા...! કર્મ કે કારણ સે આતા નહીં, ઐસા નહીં. આ..હા..હા...! અરે..રે...! બાહર કી કુછ અનુકૂલતા મિલે, પાંચ-પચાસ લાખ, ક્રોડ-દો ક્રોડ રૂપયે મિલે, શરીર ઠીક મિલે, સ્ત્રી ઠીક મિલે, લડકા ઠીક હોતા હૈ (તો માનતે હૈં કિ) હમ સુખી હૈં. ધૂલ મેં ભી સુખી નહીં. આહા..હા...! દુઃખી હૈ. પર કી અનુકૂલતા અપની હૈ યહ માન્યતા મિથ્યાત્વ હૈ ઔર મિથ્યાત્વ હૈ વહ બડા દુઃખ હૈ. આહા..હા...! બડા પાપ હૈ, મિથ્યાત્વ હી બડા પાપ હૈ. આહા..હા...! બાદ મેં રાગ-દ્વેષાદિ હોતા હૈ વહ તો અલ્પ પાપ હૈ. આ..હા..હા...!

'**વિશુદ્ધિવાલાપનારૂપ અપને સ્વભાવ કો...**' આ..હા..હા...! ભગવાનઆત્મા કા સ્વભાવ (વિશુદ્ધિવાલાપનારૂપ હૈ). ભગવાન કહકર બુલાયા હૈ. ૭૨ ગાથા, 'સમયસાર' ૭૨ ગાથા ! ભગવાનઆત્મા ! આચાર્ય મહારાજ 'ભગવાનઆત્મા' ઐસા (કહકર) બુલાતે હૈં ! આ..હા..હા...! ૭૨ ગાથા (મેં) શુભ ઔર અશુભ ભાવ કો અશુચિ કહતે હૈં ઔર અંદર ભગવાનઆત્મા શુચિ – પવિત્ર હૈ. દોનોં મેં તદ્દન ભેદ હૈ. દયા, દાન, વ્રત, તપ કા પરિણામ મૈલ હૈ, અશુચિ હૈ, જડ હૈ, દુઃખ હૈ. ભગવાન ચેતન હૈ, આનંદ હૈ, સુખ હૈ, આત્મા જ્ઞાયક હૈ. આ..હા..હા...! દોનોં કે બીચ મેં અંતર બહુત હૈ.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

'**વિશુદ્ધિવાલાપનારૂપ...**' વિશુદ્ધિવાલાપનારૂપ ! દેખો ભાવ ! આત્મા (કા) તો વિશુદ્ધિપના સ્વભાવ હૈ. ઉસકા તો અતીન્દ્રિય આનંદ ઔર અતીન્દ્રિય જ્ઞાન સ્વભાવપના હૈ. આહા..હા...! '**અપને સ્વભાવ કો ઉપલબ્ધ...**' નામ અનુભવ '**નહીં કરતા.**' અપને સ્વભાવ કો પ્રાપ્ત નહીં કરતા. રાગ કો પ્રાપ્ત કરતે હૈં તો અપને સ્વભાવ કો પ્રાપ્ત નહીં કરતા. આ..હા..હા...! ભારી કઠિન કામ !

'**ઇસસે યહ નિશ્ચિત હોતા હૈ કિ મનુષ્યાદિપર્યાયોં મેં જીવોં કો અપને હી દોષ સે અપને સ્વભાવ કી અનુપલબ્ધિ હૈ, કર્માદિક અન્ય કિસી કારણ સે નહીં.**' કર્મ સે યા કોઈ કાલ સે ઐસા કોઈ કારણ નહીં. આહા..હા...! યહાં તો યહ કહા હૈ. 'પદ્મપ્રભમલધારીદેવ' હૈં, 'નિયમસાર' કી ટીકા કી હૈ ન ? (ઉન્હોંને) એક કલશ મેં લિખા હૈ કિ, આત્મા નિરંતર સુલભ હૈ. ઐસા લિખા હૈ. સમજ મેં આયા ? આત્મા નિરંતર ભગવાન પડા હૈ, નિરંતર સુલભ હૈ. આ..હા..હા...! કોઈ કલશ મેં હૈ – નિરંતર સુલભ હૈ. આહા..હા...! કહાં હોગા ? નિરંતર સુલભ હૈ, ઐસા હૈ સહી. 'सततम् सुलभम्' ! 'सततम् सुलभम्' એક કલશ મેં હૈ. 'सततम् सुलभम्' સુલભ આનંદ હૈ, ઐસા કહતે હૈં. આત્મા તો નિરંતર સુલભ હૈ. 'આલોચના' (અધિકાર) મેં હૈ. આલોચના, આલોચના ! 'અલોચના અધિકાર' હૈ ન ? ૨૧૮ શ્લોક ('પરમ-સમાધિ અધિકાર'). '**મહામોહાંધ જીવોં કોં નિરંતર સુલભ હૈ...**' વિકાર કી બાત હૈ, યે તો વિકાર કી બાત હૈ, યે નહીં. (શ્લોક) મિલે તબ કામ આયે ન ? પાઠ મેં હૈ – 'सततम् सुलभम्' યહ તો અજ્ઞાની કો વિકાર સતતમ્ સુલભ હૈ. બાદ મેં નિકાલના. સમજ મેં આયા ? અજ્ઞાની કો મિથ્યાત્વ નિરંતર – સતત સુલભ હૈ. આહા..હા...! ઔર દૂસરે (ઠિકાને) હૈ, 'આલોચના' (અધિકાર મેં) હૈ કિ, જ્ઞાની કો આત્મા નિરંતર – સતતમ્ સુલભમ્ (હૈ). આ..હા..હા..હા...! મિલા નહીં, મિલે તબ મિલે ન ? બાદ મેં દેખના, હાં ! 'નિયમસાર' પુસ્તક હૈ (ઉસમેં) 'આલોચના' (અધિકાર મેં) કહીં પર હૈ. વહ સતત સુલભ તો દૂસરી બાત હૈ. વહાં ચિહ્ન કિયા હૈ. લોગ કહતે હૈં કિ, અરે..રે...! ધર્મ તો મહા દુર્લભ હૈ. બોધિદુર્લભ કહતે હૈં ઉસ અપેક્ષા સે હૈ, પરંતુ વસ્તુ પડી હૈ, યહાં નિરંતર આનંદ કા નાથ પડા (હૈ). આ..હા..હા...! 'તેરી નજરની આળસે રે નિરખ્યા ન નયણે હરિ' આ..હા...! 'નજરની આળસે...' નજર પર મેં રહતી હૈ ઔર અપને મેં ન આયી. આ..હા...! રાગ ઔર દ્વેષ, પુણ્ય-પાપ કા પરિણમન અપને સે કરતે હૈં તો વહ કર્તા હોકર અપને સ્વભાવ કા અનુભવ નહીં કરતે. આહા..હા...! અનુભવ નહીં હોતા ઉસકા યહ કારણ હૈ. બહુત કરકે 'આલોચના' (અધિકાર મેં) હૈ, ચિહ્ન કિયા હૈ, નીચે કી ઓર હૈ. બહુત ગ્રંથ ! પાર નહીં. હૈ ?

૧૭૬ કલશ હૈ. દેખો ! આહા..હા...! '**सततसुलभं**' '**તત્ત્વોં મેં વહ સહજ તત્ત્વ જયવન્ત**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હૈ–કિ જો સદા અનાકુલ હૈ, જો નિરન્તર સુલભ હૈ,...' યહ આત્મા કી બાત હૈ. આહા..હા...! ભગવાનઆત્મા અતીન્દ્રિય આનંદમય બડા પ્રભુ નિરંતર બિરાજતા હૈ. તુમ વહાં નજર કરો તો નિરંતર... નિરંતર સુલભ હૈ. પરંતુ નજર રાગ ઔર પુણ્ય, દયા, દાન ઔર વિકલ્પ કરતે કરતે હોગા (ઐસા માનતા હૈ) તો મિથ્યાદૃષ્ટિપના મેં રુકકર અપને સ્વભાવ કા અનુભવ હોતા નહીં. 'પરમ-આલોચના અધિકાર' (કા) ૧૭૬ (નંબર કા શ્લોક હૈ). '**जयति सहजं तत्त्वं तत्त्वेषु नित्यमनाकुलं, सततसुलभं भास्वत्सम्यग्दृशां समतालयम्। परमकलया सार्धं वृद्धं प्रवृद्धगुणैर्निजैः, स्फुटित सहजावस्थं लीनं महिम्नि निजेऽनिशम्।।१७६।।**' 'પદ્મપ્રભમલધારીદેવ' ને અલૌકિક અધિકાર કિયા હૈ !

(યહાં કહતે હૈં, અપને હી દોષ સે) '**અપને સ્વભાવ કી અનુપલબ્ધિ હૈ, કર્માદિક અન્ય કારણ સે નહીં. 'કર્મ જીવ કે સ્વભાવ કા પરાભવ કરતા હૈ' ઐસા કહના તો ઉપચાર કથન હૈ; પરમાર્થ સે ઐસા નહીં હૈ.**'

અબ, ૧૧૯ ગાથા વિશેષ કહેંગે.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथ जीवस्य द्रव्यत्वेनावस्थितत्वेऽपि पर्यायैरनवस्थितत्वं द्योतयति -

जायदि णेव ण णस्सदि खणभंगसमुब्भवे जणे कोई।
जो हि भवो सो विलओ संभवविलय त्ति ते णाणा।।११९।।
जायते नैव न नश्यति क्षणभङ्गसमुद्भवे जने कश्चित्।
यो हि भवः स विलयः संभवविलयाविति तौ नाना।।११९।।

इह तावत्र कश्चिज्जायते न म्रियते च। अथ च मनुष्यदेवतिर्यङ्नारकात्मको जीवलोकः प्रतिक्षणपरिणामित्वादुत्संगितक्षणक्षभङ्गोत्पादः। न च विप्रतिषिद्धमेतत्, संभवविलययोरेकत्व-नानात्वाभ्याम्। यदा खलु भङ्गोत्पादयोरेकत्वं तदा पूर्वपक्षः, यदा तु नानात्वं तदोत्तरः। तथाहि -यथा य एव घटस्तदेव कुण्डमित्युक्ते घटकुण्डस्वरूपयोरेकत्वासंभवात्तदुभयाधारभूता-मृत्तिका संभवति, तथा य एव संभवः स एव विलय इत्युक्ते संभवविलयस्वरूपयोरेकत्वा-संभवात्तदुभयाधारभूतं ध्रौव्यं संभवति। ततो देवादिपर्याये संभवति मनुष्यादिपर्याये विलीयमाने च य एव संभवः स एव विलय इति कृत्वा तदुभयाधारभूतं ध्रौव्यवज्जीवद्रव्यं संभाव्यत एव। ततः सर्वदा द्रव्यत्वेन जीवष्टङ्कोत्कीर्णोऽवतिष्ठते। अपि च यथाऽन्यो घटोऽन्यत्कुण्डमित्युक्ते तदुभयाधारभूताया मृत्तिकाया अन्यत्वासंभवात् घटकुण्डस्वरूपे संभवतः, तथान्यः संभवोऽन्यो विलय इत्युक्ते तदुभयाधारभूतस्य ध्रौव्यस्यान्यत्वासंभवात्संभव-विलयस्वरूपे संभवतः। ततो देवादिपर्याये संभवति मनुष्यादिपर्याये विलीयमाने चान्यः संभवोऽन्यो विलय इति कृत्वा संभवविलयवन्तौ देवादिमनुष्यादिपर्यायौ संभाव्येते। ततः प्रतिक्षणं पर्यायैर्जीवोऽनवस्थितः।।११९।।

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथ जीवस्य द्रव्येण नित्यत्वेऽपि पर्यायेण विनश्वरत्वं दर्शयति - **जायदि णेव ण णस्सदि** जायते नैव न नश्यति द्रव्यार्थिकनयेन। क्व। **खणभंगसमुब्भवे जणे कोई** क्षणभङ्गसमुद्भवे जने कोऽपि। क्षणं क्षणं प्रति भङ्गसमुद्भवो यत्र संभवति क्षणभङ्गसमुद्भवस्तस्मिन्क्षणभङ्ग-समुद्भवे विनश्वरे पर्यायार्थिकनयेन जने लोके जगति कश्चिदपि, तस्मान्नैव जायते न चोत्पद्यत इति हेतुं वदति। **जो हि भवो सो विलओ** द्रव्यार्थिकनयेन यो हि भवस्स एव विलयो यतः कारणात्। तथाहि -मुक्तात्मनां य एव सकलविमलकेवलज्ञानादिरूपेण मोक्षपर्यायेण भव उत्पादः स एव निश्चयरत्नत्रयात्मकनिश्चयमोक्षमार्गपर्यायेण विलयो विनाशस्तौ च मोक्षपर्यायमोक्षमार्ग-पर्यायौ कार्यकारणरूपेण भिन्नौ, तदुभयाधारभूतं यत्परमात्मद्रव्यं तदेव, मृत्पिण्डघटाधारभूतमृत्तिका-द्रव्यवत् मनुष्यपर्यायदेवपर्यायाधारभूतसंसारिजीवद्रव्यवद्वा। क्षणभङ्गसमुद्भवे हेतुः कथ्यते। **संभवविलय त्ति ते णाणा** संभवविलयौ द्वाविति तौ नाना भिन्नौ यतः कारणात्ततः पर्यायार्थिकनयेन भङ्गोत्पादौ। तथा हि-य एव पूर्वोक्तमोक्षपर्यायस्योत्पादो मोक्षमार्गपर्यायस्य विनाशस्तावेव भिन्नौ न च तदाधारभूतपरमात्मद्रव्यमिति। ततो ज्ञायते द्रव्यार्थिकनयेन नित्यत्वेऽपि पर्यायरूपेण। विनाशोऽस्तीति।।११९।।

હવે જીવનું દ્રવ્યપણે અવસ્થિતપણું હોવા છતાં પર્યાયોથી અનવસ્થિતપણું પ્રકાશે છે :–

નહિ કોઈ ઊપજે વિણસે ક્ષણભંગસંભવમય જગે,
કારણ જનમ તે નાશ છે; વળી જન્મનાશ વિભિન્ન છે. ૧૧૯.

અન્વયાર્થ :– **[क्षणभङ्गसमुद्भवे जने]** ક્ષણે ક્ષણે ઉત્પાદ ને વિનાશવાળા જીવલોકમાં **[कश्चित्]** કોઈ **[न एव जायते]** ઉત્પન્ન થતું નથી ને **[न नश्यति]** નાશ પામતું નથી, **[हि]** કારણ કે **[यः भवः सः विलयः]** જે ઉદ્‌ભવ છે તે જ વિલય છે; **[संभवविलयौ इति तौ नाना]** વળી ઉદ્‌ભવ અને વિલય એમ તેઓ અનેક (અર્થાત્ ભિન્ન) પણ છે.

ટીકા :– પ્રથમ તો અહીં કોઈ જન્મતું નથી ને મરતું નથી (અર્થાત્ આ લોકમાં કોઈ ઉત્પન્ન થતું નથી ને નાશ પામતું નથી). વળી (આમ છતાં) મનુષ્ય-દેવ-તિર્યંચ-નારકાત્મક જીવલોક પ્રતિક્ષણ પરિણામી હોવાથી ક્ષણે ક્ષણે થતા વિનાશ અને ઉત્પાદ સાથે (પણ) જોડાયેલો છે. અને આ વિરોધ પામતું નથી; કારણ કે ઉદ્‌ભવ ને વિલયનું એકપણું અને અનેકપણું છે.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

જ્યારે ઉદ્ભવ ને વિલયનું એકપણું છે ત્યારે પૂર્વ પક્ષ છે, અને અનેકપણું છે ત્યારે ઉત્તર પક્ષ છે (અર્થાત્ જ્યારે ઉદ્ભવ ને વિલયના એકપણાની અપેક્ષા લેવામાં આવે ત્યારે 'કોઈ ઉત્પન્ન થતું નથી ને નાશ પામતું નથી' એ પક્ષ ફલિત થાય છે, અને જ્યારે ઉદ્ભવ ને વિલયના અનેકપણાની અપેક્ષા લેવામાં આવે ત્યારે ક્ષણે ક્ષણે થતા વિનાશ ને ઉત્પાદનો પક્ષ ફલિત થાય છે). તે આ પ્રમાણે :–

જેમ 'જે ઘડો છે તે જ કૂંડું છે' એમ કહેવામાં આવતાં, ઘડાના સ્વરૂપનું ને કૂંડાના સ્વરૂપનું એકપણું અસંભવિત હોવાથી તે બન્નેના આધારભૂત માટી પ્રગટ થાય છે, તેમ 'જે ઉદ્ભવ છે તે જ વિલય છે' એમ કહેવામાં આવતાં, ઉદ્ભવના સ્વરૂપનું ને વિલયના સ્વરૂપનું એકપણું અસંભવિત હોવાથી તે બન્નેના આધારભૂત ધ્રૌવ્ય પ્રગટ થાય છે; તેથી દેવાદિપર્યાય ઉત્પન્ન થતાં ને મનુષ્યાદિપર્યાય નષ્ટ થતાં, 'જે ઉદ્ભવ છે તે જ વિલય છે' એમ ગણવાથી (અર્થાત્ એવી અપેક્ષા લેવાથી) તે બન્નેના આધારભૂત ધ્રૌવ્યવાળું જીવદ્રવ્ય પ્રગટ થાય છે (–ખ્યાલમાં આવે છે). માટે સર્વદા દ્રવ્યપણે જીવ ટંકોત્કીર્ણ રહે છે.

અને વળી, જેમ 'અન્ય ઘડો છે અને અન્ય કૂંડું છે' એમ કહેવામાં આવતાં, તે બન્નેના આધારભૂત માટીનું અન્યપણું (–ભિન્નભિન્નપણું) અસંભવિત હોવાથી ઘડાનું ને કૂંડાનું સ્વરૂપ (–બન્નેનાં ભિન્નભિન્ન સ્વરૂપ) પ્રગટ થાય છે, તેમ 'અન્ય ઉદ્ભવ છે અને અન્ય વિલય છે' એમ કહેવામાં આવતાં, તે બન્નેના આધારભૂત ધ્રૌવ્યનું અન્યત્વ અસંભવિત હોવાથી ઉદ્ભવનું ને વિલયનું સ્વરૂપ પ્રગટ થાય છે; તેથી દેવાદિપર્યાય ઉત્પન્ન થતાં તે મનુષ્યાદિપર્યાય નષ્ટ થતાં, 'અન્ય ઉદ્ભવ છે અને અન્ય વિલય છે' એમ ગણવાથી (અર્થાત્ એવી અપેક્ષા લેવાથી) ઉદ્ભવ અને વિલયવાળા દેવાદિપર્યાય અને મનુષ્યાદિપર્યાય પ્રગટ થાય છે (–ખ્યાલમાં આવે છે). માટે પ્રતિક્ષણ પર્યાયોથી જીવ અનવસ્થિત છે. ૧૧૯.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૧૯
પ્રવચન નં. – ૧૩૫
તા. ૧૫-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર' ભગવાન કી દિવ્યધ્વનિ (હૈ) ઉસકા સાર હૈ. સર્વજ્ઞ પરમાત્મા 'સીમંધર' ભગવાન મહાવિદેહક્ષેત્ર મેં બિરાજતે હૈં વહાં 'કુંદકુંદાચાર્ય' દો હજાર વર્ષ પહલે, સંવત ૪૯ મેં ગયે થે તો વહાં દિવ્યધ્વનિ સુની. દિવ્ય નામ પ્રધાન અવાજ – ૐ અવાજ ! ઉસમેં સે યહ 'પ્રવચનસાર' બનાયા. પ્ર-વચન કહો યા દિવ્ય વચન – દિવ્યધ્વનિ કહો (સબ એકાર્થ હૈ). સૂક્ષ્મ વિષય હૈ, ભગવાન !

અનંતકાલ હુઆ (લેકિન) કભી આત્મા ક્યા ચીજ હૈ ઔર કૈસે (ઉસકા) અનુભવ હો, (ઇસકા) કભી પ્રયત્ન ઔર પ્રયાસ કિયા નહીં (ઔર) બાહર કી ઝંઝટ મેં (રુક ગયા). અપને સિવા પરવસ્તુ કી કોઈ ભી પર્યાય આત્મા કર સકતે નહીં. ક્યોંકિ પરવસ્તુ મેં અપના અભાવ હૈ ઔર અપની ચીજ મેં પર કા અભાવ હૈ. ઇસ કારણ (સે) યહ આત્મા હૈ વહ અપની પર્યાય કરે ઔર દ્રવ્યપને કાયમ રહે, ઐસા કહેંગે. યહ 'જ્ઞેય અધિકાર' હૈ. પર્યાય અપને સે હો ઉસમેં દૂસરે કા અધિકાર બિલકુલ નહીં. આહા..હા...! અપની પર્યાય મેં રાગ-દ્વેષ હો યા આત્મા કા અનુભવ હો, મૈં આનંદસ્વરૂપ હું, શુદ્ધ ચિદ્‌ઘન હું, ઐસા વિકલ્પ સે – રાગ સે રહિત... આ..હા..હા...! દ્વૈત-અદ્વૈત સે રહિત.

યહાં કહેંગે કિ, આત્મા ઉત્પન્ન ભી હોતા નહીં ઔર આત્મા (કા) વિલય હોતા હી નહીં. વહ તો દ્રવ્ય ત્રિકાલી વસ્તુ હૈ. દ્રવ્યાર્થિકનય સે દ્રવ્ય સે (દેખો તો) ત્રિકાલી હૈ વહી હૈ. ઉત્પન્ન હોના, વિલય હોના દ્રવ્યદૃષ્ટિ મેં હૈ નહીં. પરંતુ પર્યાયદૃષ્ટિ મેં વર્તમાન અવસ્થા જો હોતી હૈ, ઉસકા જ્ઞાન કરને સે ઉત્પન્ન ઔર વ્યય હોતા હૈ. નયી અવસ્થા કા ઉત્પન્ન

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હોના ઔર પુરાની અવસ્થા કા વ્યય હોના વહ અપની પર્યાય કા – અનિત્ય કા – અસ્થિરતા કા સ્વભાવ હૈ. આહા..હા...! ફિર ભી પર્યાય અપને મેં જો હોતી હૈ વહ પર કે સંયોગ સે કભી નહીં હોતી. ભાઈ ! હોટેલ ચલા નહીં સકતે, ઐસા કહતે હૈં. અપને મેં અહંકાર કરે (કિ), પર કા મૈં કર્તા હું, મૈં કર સકતા હું, વ્યવસ્થિત વ્યવસ્થા કર સકતા હું, વ્યવસ્થિત વ્યવસ્થા કર સકતા હું ! ઐસા મિથ્યાત્વ, અભિપ્રાય કરે. પરંતુ પર કા તો કુછ કર સકતે નહીં. આહા..હા...! વહ બાત યહાં કહતે હૈં.

ઉત્પન્ન ઔર વ્યય હો તો અપની પર્યાય મેં હો. પર કો ઉત્પન્ન કરે ઔર પર કા વ્યય કરે વહ તો ઉસમેં હૈ નહીં ઔર પર સે અપને મેં પર્યાય ઉત્પન્ન હો ઔર વ્યય હો, ઐસે હોતા નહીં. દ્રવ્ય સે દેખો તો ત્રિકાલી વસ્તુ હૈ, પર્યાય સે દેખો તો ઉત્પાદ-વ્યય હૈ, પરંતુ વહ ઉત્પાદ-વ્યય પર સે નહીં (હોતે). આ..હા..હા...! યહ કહતે હૈં. દેખો ! ૧૧૯ (ગાથા).

'**અબ, જીવ કી દ્રવ્યરૂપ સે અવસ્થિતતા...**' હૈ ઉપર ? જીવ યહ ભગવાનઆત્મા ! ઉસકે દ્રવ્યરૂપ વસ્તુ અપેક્ષા સે, '**અવસ્થિતતા...**' (યાની) સ્થિરપના, ઠીક રહના. ઐસા '**હોને પર ભી પર્યાયોં સે...**' (અર્થાત્) અવસ્થાદૃષ્ટિ સે, પલટને કી અવસ્થા સે '**અનવસ્થિતતા (અનિત્યતા–અસ્થિરતા) પ્રકાશતે હૈં :–**' પરંતુ વહ અપને અપને કારણ સે હૈ, કોઈ પર કે કારણ નહીં. ગાથા.

जायदि णेव ण णस्सदि खणभंगसमुब्भवे जणे कोई।
जो हि भवो सो विलओ संभवविलय त्ति ते णाणा।।११९।।

નહિ કોઈ ઊપજે વિણસે ક્ષણભંગસંભવમય જગે,
કારણ જનમ તે નાશ છે; વળી જન્મનાશ વિભિન્ન છે. ૧૧૯.

થોડી સૂક્ષ્મ બાત હૈ. ભગવાન કા માર્ગ હી અચિંત્ય હૈ ! ઐસા કહીં હૈ નહીં. યહાં તો સમય સમય મેં આત્મા દ્રવ્યદૃષ્ટિ સે દ્રવ્ય સે – વસ્તુ સે દેખો તો કાયમ હૈ ઔર ઉસકી અવસ્થા – પલટન અવસ્થા સે દેખો તો અસ્થિર હૈ. પરંતુ વહ અસ્થિરપના પર કે કારણ સે નહીં. પર શરીર આદિ કી ચીજ ભી કાયમ નિત્ય હૈ ઔર ઉસકી અવસ્થા ભી પલટતી હૈ તો ઉસ અવસ્થા કા આત્મા કર્તા હૈ ઐસા તીનકાલ મેં નહીં. આહા..હા...! ઐસા માર્ગ ! યહ કહતે હૈં.

'**પ્રથમ તો યહાં ન કોઈ જન્મ લેતા હૈ ઔર ન મરતા હૈ...**' ભગવાનઆત્મા વસ્તુ હૈ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

વહ કહાં જન્મતી હૈ ઔર કહાં મરતી હૈ ? આ..હા..હા...! જો વસ્તુ હૈ અંદર, યે દેહ તો મિટ્ટી કા પિંડ – ધૂલ હૈ, વાણી ધૂલ હૈ, યહ વાણી – અવાજ ભી મિટ્ટી હૈ. આહા..હા...! અંદર એક મન હૈ. વિચાર કરને મેં જડ પરમાણુ (કા બના) મન નિમિત્ત હૈ ઉસસે ભી આત્મા તો ભિન્ન હૈ. ઐસા આત્મા ન કોઈ જન્મે ઔર ન કોઈ મરે. આહા..હા...! એક એક આત્મા કી બાત હૈ. દ્રવ્યદૃષ્ટિ સે – દ્રવ્યાર્થિક દૃષ્ટિ સે ન હિ આત્મા ઉત્પન્ન હોતા હૈ ઔર ન હી આત્મા મરતા હૈ (યા) વ્યય હોતા હૈ. દ્રવ્ય સમજે ? ત્રિકાલી દૃષ્ટિ સે ન હી ઉત્પન્ન હોતા હૈ ઔર ના હી વ્યય – મરણ હોતા હૈ – અભાવ હોતા હૈ. હૈ (પાઠ મેં) ?

'**(ઇસ લોક મેં કોઈ ન તો ઉત્પન્ન હોતા હૈ ઔર ન નાશ કો પ્રાપ્ત હોતા હૈ). ઔર (ઐસા હોને પર ભી)...**' ઐસા હોને પર ભી '**મનુષ્ય-દેવ-તિર્યંચ-નારકાત્મક જીવલોક...**' જો ચાર ગતિ હૈં, મનુષ્યગતિ... મનુષ્યગતિ કા અર્થ યહ શરીર નહીં. શરીર તો મિટ્ટી – ધૂલ હૈ, વહ મનુષ્યગતિ નહીં, મનુષ્ય કા શરીર નહીં. યહ તો મિટ્ટી હૈ, ધૂલ – પુદ્ગલ કા શરીર હૈ. આત્મા જો ત્રિકાલ જ્ઞાનરૂપ શરીર હૈ, ઉસકી વર્તમાન અવસ્થા મેં નરક ગતિ, મનુષ્યગતિ કા જો ભાવ હૈ વહ ક્ષણિક હૈ. ચાર ગતિ કી ઉત્પત્તિ અપની પર્યાય મેં હૈ વહ ક્ષણિક હૈ. શરીર ક્ષણિક હૈ ઉસ કારણ સે ક્ષણિક હૈ, યહ બાત નહીં. આહા..હા...! અપને કારણ સે આત્મા કી દૃષ્ટિ (સે), દ્રવ્ય સે દેખો તો ન ઉત્પન્ન હોતા હૈ, ન વ્યય હોતા હૈ. પરંતુ ઉસકી પર્યાયદૃષ્ટિ સે દેખો... વહી (કહતે) હૈં, દેખો ! '**(ઐસા હોને પર ભી) મનુષ્ય-દેવ-તિર્યંચ-નારકાત્મક જીવલોક પ્રતિક્ષણ...**' આ..હા..હા...! પ્રત્યેક સમય મેં, પ્રત્યેક કાલ મેં, પ્રત્યેક અવસ્થા મેં '**પ્રતિક્ષણ પરિણામી હોને સે...**' પદાર્થ પ્રતિક્ષણ નામ પ્રત્યેક અવસ્થા મેં બદલને કા, પરિણમને કા સ્વભાવ હોને સે ક્ષણિક અવસ્થા કાયમ નિત્ય હોતી હૈ. યે ક્ષણિક અવસ્થા અપને સે હોતી હૈ. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! હૈ ? દુનિયા મેં ધૂલ કે આડે નિવૃત્તિ કહાં (મિલતી હૈ) ? પૈસા... પૈસા... પૈસા... પાંચ-પચાસ કરોડ ધૂલ મિલે તો વહીં ઘૂસ ગયા. આ..હા...!

એક સેઠ કી બાત નહીં કહતે થે ? 'ગોવા' મેં (રહતે થે). દો અરબ ચાલીસ કરોડ ! દો અરબ ચાલીસ કરોડ !! ધૂલ... ધૂલ...! દુઃખી હૈ. પૌને દો વર્ષ પહલે વે તો ગુજર ગયે. બડા ગૃહસ્થ હૈ. ચાલીસ લાખ કા તો એક બંગલા હૈ, દૂસરે દસ-દસ લાખ કે દો બંગલે હૈં. સાઠ લાખ કે તો બંગલે હૈં. ધૂલ બહુત ધૂલ ! પુદ્ગલ ! ક્યા કહતે હૈં ? મેંગેનિઝ કા ધંધા હૈ, બડા ધંધા હૈ. બહુત કરોડ પૈદા કરતે હૈં. વે તો પૌને દો વર્ષ પહલે ગુજર ગયે. ઉસકા લડકા આયા થા. 'મુંબઈ' હમ ગયે થે તબ આયા થા. પરંતુ ધૂલ આડે કહાં (સમય મિલતા હૈ) ? આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

યહાં તો કહતે હૈં કિ, પૈસા તો ધૂલ હૈ, પુદ્ગલ હૈ, ઉસકી અવસ્થા પુદ્ગલ મેં પુદ્ગલ કે કારણ સે હોતી હૈ. પુદ્ગલ કા આના-જાના પુદ્ગલ કી અવસ્થા સે આના-જાના હોતા હૈ. તેરે કારણ સે પુદ્ગલ પૈસે કા આના-જાના (હોતા) હૈ, ઐસી બાત વસ્તુ કે સ્વરૂપ મેં નહીં. ભગવાન ત્રિલોકનાથ તીર્થંકરદેવ કા ફરમાન હૈ કિ, પ્રત્યેક પદાર્થ – વસ્તુ, યહાં જીવ લેના હૈ (કિ), જીવ ઉત્પન્ન હોતા નહીં ઔર મરતા નહીં. યહ વસ્તુદૃષ્ટિ સે (હૈ). પર્યાયદૃષ્ટિ સે મનુષ્યપના કી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ ઔર મનુષ્યપના કી પર્યાય કા નાશ હોકર સ્વર્ગ મેં જાતે હૈં, તો સ્વર્ગ મેં ઉત્પન્ન હોતા હૈ ઔર મનુષ્યપના કી ગતિ કા વ્યય હોતા હૈ. (શાસ્ત્રકર્તા) મુનિ હૈ તો બાત ઐસી કરતે હૈં. મુનિ હૈં તો મનુષ્યમેં સે દેવગતિ મેં જાના હૈ. પંચમકાલ હૈ તો કેવલજ્ઞાન હૈ નહીં. મનુષ્યગતિ કા વ્યય હોકર ઉપર સ્વર્ગ હૈ વહાં ઉત્પન્ન હોંગે.

કહતે હૈં કિ, પર્યાયદૃષ્ટિ સે દેખો તો '**મનુષ્ય-દેવ-તિર્યંચ-નારકાત્મક જીવલોક પ્રતિક્ષણ...**' પ્રત્યેક સમય મેં '**પરિણામી હોને સે...**' (અર્થાત્) પ્રતિક્ષણ અપના બદલને કા સ્વભાવ હોને સે. આહા..હા...! '**ક્ષણ-ક્ષણ મેં...**' હૈ ? '**ક્ષણ-ક્ષણ મેં હોનેવાલે વિનાશ ઔર ઉત્પાદ કે સાથ (ભી) જુડા હુઆ હૈ.**' વસ્તુ અપેક્ષા સે કાયમ હૈ ફિર ભી ઉત્પાદ ઔર વ્યય સે જુડા હુઆ હૈ. દ્રવ્ય જો વસ્તુ હૈ (ઉસકા) ઉત્પાદ-વ્યય કે સાથ મિલન – સંબંધ હૈ. આહા..હા...! પર કે સાથ કા મિલન ઔર જુડાન તીનકાલ મેં હૈ નહીં. ચાહે તો શરીર હો, વાણી હો કિ મન હો, સબ જડ મિટ્ટી – ધૂલ કી દશા (હૈ) ઉસકે સાથ આત્મા કા કોઈ સંબંધ હૈ નહીં. આહા..હા...! યહાં તો (અજ્ઞાની કો ઐસા લગતા હૈ) માનો પૂરી દુનિયા હમારી... હમારી... હમારી સ્ત્રી, હમારા લડકા, હમારા પૈસા, હમારા મકાન. યે સબ પૈસેવાલે હૈં. આહા..હા...! ધૂલ... ધૂલ...! ઉસે પુદ્ગલ કહતે હૈં, પરમાત્મા છઃ દ્રવ્ય મેં પુદ્ગલ કહતે હૈં. પુદ્ નામ પુરના ઔર ગલ નામ ગલના. આયે ઔર જાયે (જિસકા) સ્વભાવ હૈ વહ પુદ્ગલ હૈ. વહ અપના સ્વભાવ નહીં. અપને મેં ત્રિકાલ રહને કા સ્વભાવ હૈ વહ મરતા નહીં ઔર જન્મ હોતા નહીં. પરંતુ પર્યાય કી દૃષ્ટિ સે નારક, મનુષ્ય ગતિ દેખો તો ક્ષણ ક્ષણ મેં પરિણમતા હૈ ઔર બદલતા હૈ. આ..હા...! હૈ ?

'**ક્ષણ-ક્ષણ મેં હોનેવાલે વિનાશ ઔર ઉત્પાદ કે સાથ (ભી) જુડા હુઆ હૈ.**' દ્રવ્ય – વસ્તુ હૈ, ભગવાન (કા) અસ્તિત્વ હૈ, અપને સે અસ્તિત્વ હૈ, મૌજૂદ ચીજ હૈ વહ મૌજૂદગી (રખનેવાલી) ચીજ ત્રિકાલી હૈ. નિરંતર વર્તમાન હૈ. વહ પાઠ કલ કહા થા. વસ્તુ જો અંદર હૈ વહ નિરંતર વર્તમાન હૈ. ત્રિકાલી હૈ ઇસલિયે ધ્રુવ હૈ ઐસા યહાં નહીં. વહ તો અપેક્ષા સે (કહતે હૈં). બાકી વર્તમાન ધ્રુવ હૈ, આત્મા નિરંતર વર્તમાન હૈ. આ..હા..હા...! ઐસી ધ્રુવ દૃષ્ટિ સે દેખો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

તો જન્મ-મરણ હૈ નહીં, ઉત્પાદ-વ્યય હૈ નહીં. પરંતુ ઉસકા ક્ષણ ક્ષણ મેં પરિણમન હોતા હૈ ઇસ અપેક્ષા સે ઉત્પાદ-વ્યય (હૈ).

મનુષ્યગતિ કા નાશ હોકર... આહા..હા...! યહાં ક્રોડોપતિ, અરબોંપતિ હો ઔર જહાં દેહ છૂટા (તો) માંસ ઔર દારૂ ખાતે હો તો નરક મેં જાતે હૈં, માંસ ઔર દારૂ નહીં ખાતે હો (ઔર) માયા કષાય, લોભ, માન આદિ કિયે હો તો મરકર તિર્યંચ પશુ હોતા હૈ. યહાં દેખો તો અરબોંપતિ હો ઔર જહાં દેહ છૂટા તો પશુ હો જાતા હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? (ઐસા) ક્ષણ ક્ષણ મેં પરિણમને કા – બદલને કા ઉસકા સ્વભાવ હૈ. આહા..હા...! તીસરી બાત બાદ મેં કહેંગે, હાં ! અભી દો બાત સિદ્ધ કરની હૈં.

‘**ઔર યહ વિરોધ કો પ્રાપ્ત નહીં હોતા;...**’ ક્યા કહતે હૈં ? વસ્તુ હૈ (વહ) કાયમ રહને પર ભી, ઉત્પાદ-વ્યય દ્રવ્ય મેં તો હૈ નહીં ઔર પર્યાય મેં ઉત્પાદ-વ્યય, પલટતી અવસ્થા હૈ (ફિર ભી) ‘**વિરોધ કો પ્રાપ્ત નહીં હોતા;...**’ દ્રવ્ય સ્વભાવ કાયમ રહતા હૈ ઔર પર્યાય પ્રતિક્ષણ હોતી હૈ (ઉસમેં) વિરોધ નહીં (હૈ). આહા..હા...! બદલના ઉસકા સ્વભાવ હૈ ઔર કાયમ રહને કા ભી સ્વભાવ હૈ. આહા..હા...! પર કી અપેક્ષા સે કુછ નહીં.

યહાં તો દૂસરા કહના હૈ કિ, યહ એકપના હૈ વહ અદ્વૈત હૈ ઔર પર્યાય પ્રતિક્ષણ પલટતી હૈ વહ દ્વૈત હૈ. પરંતુ વહ અદ્વૈત ઔર દ્વૈત કા વિકલ્પ ભી મૈં નહીં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? ‘નિયમસાર’ મેં ‘કુંદકુંદાચાર્યદેવ’ કી ગાથા હૈ. મૈં અદ્વૈત હું ઔર દ્વૈત હું ઐસા (વિકલ્પ) ભી મૈં નહીં. આહા..હા...! ક્યોંકિ અદ્વૈત એકરૂપ હું વહ ભી એક વિકલ્પ – રાગ આતા હૈ ઔર પર્યાય ક્ષણ ક્ષણ પલટતી હૈ વહ ભી એક રાગ હૈ. દ્વૈત-અદ્વૈત મેં ભી મૈં નહીં. મૈં તો અખંડાનંદ પૂર્ણાનંદ પ્રભુ ! ઉસકા અનુભવ કરનેવાલા વિકલ્પ સે રહિત, રાગ કી અપેક્ષા બિના મૈં આત્મા હું. આ..હા..હા...! યહ તો ‘જ્ઞેય અધિકાર’ હૈ તો જ્ઞેયપના (મેં) જીવ કા નિત્ય-અનિત્યપના સિદ્ધ કરતે હૈં. (જૈસે) જીવ કા (સિદ્ધ) કિયા વૈસે સર્વ દ્રવ્ય કા લે લેના. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...!

ક્ષણ ક્ષણ મેં શરીર પલટતા હૈ, વાણી પલટતી હૈ (વહ) જડ હૈ. આહા..હા...! યહાં અભી એક (મુમુક્ષુ) નહીં ગુજર ગયે ? આધા પક્ષઘાત તો થા. યહાં આતે થે, યહાં બૈઠતે થે. અર્ધ પક્ષઘાત થા (ફિર ભી) વ્યાખ્યાન મેં કાયમ આતે થે. (બાદ મેં) તુરંત દૂસરા આધા પક્ષઘાત હો ગયા તો સારા દેહ હિલે નહીં, ચલે નહીં ઔર એકદમ હેમરેજ હો ગયા. આહા..હા...! વહ જડ કી અવસ્થા હૈ તો હોને કી હોગી, હોગી (ઔર) હોગી, પરંતુ વહ તેરે સે નહીં ઔર તેરે મેં નહીં. આ..હા...! દવાઈ સે મિટે યહ બાત ભી યહાં નહીં. દવાઈ કે પરમાણુ ભિન્ન હૈં ઔર શરીર કે પરમાણુ ભિન્ન હૈં તો શરીર કે પરમાણુ મેં દવાઈ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કે પરમાણુ કા અત્યંત અભાવ હૈ, તો દવાઈ સે રોગ મિટતા હૈ યહ બાત તીનકાલ મેં સચ્ચી નહીં. ઐસી બાત હૈ.

પ્રભુ ! 'ભગવાન' કહકર બુલાતે હૈં. અંતર વસ્તુ ભગવાનસ્વરૂપ હૈ, પ્રભુ ! તુજે અભી માલૂમ નહીં. જો ભગવત્‌સ્વરૂપ ન હો (તો) ઉસકી પર્યાય મેં – દશા મેં – પલટતી દશા મેં ભગવત્‌સ્વરૂપ આયેગા કહાં સે ? બાહર સે આતા હૈ ? સમજ મેં આયા ? જૈસે લીંડીપીપર હૈ – છોટીપીપર, યે લીંડીપીપર – છોટીપીપર (હોતી હૈ ન) ? કદ સે નાની – છોટી (હૈ), કદ છોટા હૈ, રંગ કાલા હૈ ઔર ચરપરાઈ અલ્પ હૈ પરંતુ અંદર મેં ચૌસઠ પોરી ચરપરાઈ ભરી હૈ. અંદર ચૌસઠ પોરી ચરપરાઈ – તીખાશ ભરી હૈ તો ઘૂંટને સે પ્રાપ્ત કી પ્રાપ્તિ હૈ. જો અંદર મેં હૈ વહ બાહર આયી હૈ. ભલે કદ છોટા ઔર રંગ કાલા (હો ઔર)... ક્યા કહતે હૈં ? ચરપરાઈ અલ્પ હૈ. ફિર ભી અંદર મેં ચૌસઠ નામ પૂરા રૂપયા – ચૌસઠ પૈસે, પૂરા રૂપયા (યાની પૂર્ણ) ચરપરાઈ અંદર ભરી હૈ. પૂર્ણ ચરપરાઈ ઔર પૂર્ણ હરા રંગ ભરા હૈ, તો હૈ ઉસમેં સે પ્રાપ્ત હોતા હૈ. હરા રંગ ઔર ચૌસઠ પોરી ચરપરાઈ ઘૂંટને સે જબ બાહર આતે હૈં (તો) અંદર હૈ ઉસમેં સે આતે હૈં. (માત્ર) ઘૂંટને સે આયે તો લકડી ઔર કોયલે કો ચૌસઠ પહોર ઘૂંટે તો આની ચાહિયે. (લેકિન) અંદર મેં કહાં હૈ ? ઉસમેં હૈ ઉસમેં સે આતા હૈ. વૈસે યહ ભગવાનઆત્મા અંદર મેં પૂર્ણ જ્ઞાન, પૂર્ણ આનંદ, પૂર્ણ શાંતિ(સ્વરૂપ) ઐસા અનંત ગુણ કા પિંડ આત્મા હૈ. આહા..હા...! ઉસમેં વિકાર તો નહીં પરંતુ અંદર ક્ષણ ક્ષણ મેં અવસ્થા હોતી હૈ (વહ) ઉસમેં નહીં, વહ પર્યાય મેં હૈ – અવસ્થા મેં હૈ. ક્ષણ ક્ષણ મેં પલટતી અવસ્થા વસ્તુ મેં નહીં. આહા..હા...!

યહાં તો આચાર્ય ઐસા કહતે હૈં કિ, નિત્ય ઔર અનિત્ય વસ્તુ હોને પર ભી અદ્વૈત-દ્વૈત કા વિકલ્પ કરના નહીં. ઉસકા તાત્પર્ય યહ હૈ. યહ કહને કા તાત્પર્ય યે હૈ. આહા..હા...! મૈં નિત્ય હું ઔર પર્યાય અનિત્ય હૈ ઉસસે ક્યા ? વહ આતા હૈ ન ? 'સમયસાર' ૪૧-૪૨ ગાથા. મૈં શુદ્ધ હું, અભેદ હું, અખંડ હું ઐસા વિકલ્પ આયા તો ઉસસે ક્યા હુઆ ? ઉસસે તુજે ક્યા લાભ હૈ ? આ..હા...! તેથી શું, ઐસા પાઠ હૈ. 'किम' આ..હા...! સંસ્કૃત મેં 'किम' (પાઠ હૈ). મૈં અભેદ અખંડ નિત્યાનંદ પ્રભુ સચ્ચિદાનંદ હું ઐસા વિકલ્પ આયા તો ઉસસે ક્યા લાભ હૈ ? આહા..હા...! યહાં ઉસકા તાત્પર્ય બતાકર (કહતે હૈં કિ), વિકલ્પ સે રહિત નિર્વિકલ્પ (સ્વરૂપ) કા અનુભવ કરના વહ ધર્મ હૈ ઔર વહ ભવ કે અંત કા કારણ હૈ. બાકી સબ 'એકડા વિનાના મીંડા' હૈ. આહા..હા...! એકડા (કો) ક્યા કહતે હૈં ? એક ! બિના એક કી બિંદી (–શૂન્ય).

યહાં યે કહતે હૈં કિ, '**ઉદ્‌ભવ ઔર વિલય કા એકપના ઔર અનેકપના હૈ.**' હૈ ?

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

'યહ વિરોધ કો પ્રાપ્ત નહીં હોતા; ક્યોંકિ ઉદ્‌ભવ ઔર વિલય કા એકપના...' વહી દ્રવ્ય ઉત્પન્ન હોતા હૈ ઔર વહી દ્રવ્ય વિલય હોતા હૈ, (ઐસી) દ્રવ્યદૃષ્ટિ સે દેખો તો દ્રવ્ય વહી હૈ ઔર પર્યાયદૃષ્ટિ સે દેખો તો અનેકપના હૈ. જો ઉત્પન્ન હોતા હૈ ઉસસે વિલય દૂસરી ચીજ હૈ. મનુષ્યપના કા વિલય – નાશ હુઆ ઔર સ્વર્ગ કી ઉત્પત્તિ હુઈ. મનુષ્યપના કા નાશ હુઆ ઔર નરક મેં ઉત્પત્તિ હુઈ તો ઇસ ઉત્પાદ-વ્યય કી અપેક્ષા સે ક્ષણિક હૈ. સમજ મેં આયા ? હૈ ? **'અનેકપના હૈ.'** ઉત્પન્ન ઔર વ્યય કી અપેક્ષા સે અનેકપના હૈ ઔર દ્રવ્ય કી અપેક્ષા સે એકપના હૈ. એકપના ઔર અનેકપના (કહા તો) દોનોં મેં વિરોધ નહીં. ઐસા માર્ગ ! (લોગોં કો) કહાં ફૂરસદ હૈ ? ફૂરસદ નહીં. આહા..હા...!

પ્રભુ તો માર્ગ (ઐસા) કહતે હૈં કિ, યહ જ્ઞેય કા અધિકાર હૈ. ભગવાન તીર્થંકર ને જગત મેં છઃ દ્રવ્ય હૈં (ઐસા) દેખા. (ઉન) દ્રવ્ય કો જ્ઞેય કહતે હૈં. જ્ઞેય ક્યોં (કહતે હૈં ?) કિ, જ્ઞાન કા વિષય બનાકર, જ્ઞાન મેં ઉસ જ્ઞેય કા જ્ઞાન આતા હૈ તો ઉસે જ્ઞેય કહતે હૈં. જ્ઞેય કહો કિ પ્રમેય કહો. પ્રમેય ચીજ કા – જ્ઞેય કા આત્મા મેં જ્ઞાન હોતા હૈ વહ ભી વ્યવહાર હૈ. સમજ મેં આયા ? પ્રમેય કા જ્ઞાન (કહા લેકિન) જ્ઞાન તો અપના અપને સે હોતા હૈ. પરંતુ ક્ષણિક અપની પર્યાય મેં જો હુઆ તો ઉત્પન્ન ઔર વ્યય કી અપેક્ષા અનેક હૈ ઔર દ્રવ્ય કી અપેક્ષા સે એક હૈ. આ..હા..હા..હા...! ઐસા માર્ગ હૈ.

'જબ ઉદ્‌ભવ ઔર વિલય કા એકપના હૈ તબ પૂર્વપક્ષ હૈ,...' ક્યા (કહતે હૈં ?) વહી દ્રવ્ય ઉત્પન્ન હુઆ ઔર દ્રવ્ય હી વ્યય હુઆ તો દ્રવ્ય તો વહી હૈ. ઉત્પન્ન ઔર વ્યય કી અપેક્ષા છોડકર (દેખા જાય તો) દ્રવ્ય ઐસા હી હૈ (યહ) પૂર્વપક્ષ હૈ. હૈ (અંદર) ? **'એકપના હૈ તબ પૂર્વપક્ષ હૈ,...'**

'ઔર જબ અનેકપના હૈ તબ ઉત્તરપક્ષ હૈ.' ઉત્પન્ન હોના ઔર વ્યય હોના. મનુષ્યગતિમેં સે નાશ હોકર સ્વર્ગ મેં ઉત્પન્ન હુઆ, મનુષ્ય કા નાશ હોકર પશુ મેં ઉત્પન્ન હુઆ, કીડે, કૌએ મેં ઉત્પન્ન હુઆ. આહા..હા...! નિગોદ મેં – લહસુન મેં, પ્યાજ મેં (ઉત્પન્ન હુઆ). મનુષ્ય મરકર પ્યાજ મેં ઉત્પન્ન હોતે હૈં. આ..હા..હા...! ઇસ ઉત્પન્ન-વ્યય કી અપેક્ષા સે અનેક હૈ ઔર દ્રવ્ય કી અપેક્ષા સે એક હૈ. આહા..હા...! યહાં ક્યા સિદ્ધ કરના હૈ ? કિ, અનેકપના હૈ વહ અપને સે હૈ. અનેકપના પર સે હૈ, કર્મ કે કારણ સે હૈ ઔર પર સે અનેકપના હૈ, ઐસા નહીં. આહા..હા...! અરે..રે...! ચૌરાસી લાખ કે અવતાર મેં અનંત અનંત ભવ (કિયે). એક એક યોનિ મેં અનંત અવતાર કિયે. લેકિન કભી ઉસને આત્મજ્ઞાન ક્યા ચીજ હૈ ? (ઇસકા અનુભવ નહીં કિયા).

અંદર ભગવાનઆત્મા નિર્વિકલ્પાનંદ પ્રભુ ! અમૃત કે સાગર સે, જલ સે ભરા પડા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

(હૈ) ! આ..હા..હા...! રાગ ઔર દ્વેષ કા વિકલ્પ ઊઠતા હૈ વહ દુઃખ હૈ ઔર ઉસકા સ્વરૂપ તો સુખ કા સાગર હૈ. આહા..હા...! પ્રભુ ! આત્મા કા સ્વભાવ તો આનંદ – અતીન્દ્રિય આનંદ હૈ. જૈસે (છોટીપીપર મેં) ચૌસઠ પોરી ચરપરાઈ ભરી હૈ ઐસે પ્રભુ આત્મા મેં અનંત.. અનંત... અનંત... અનંત... ચૌસઠ નામ પૂર્ણ અતીન્દ્રિય આનંદ ભરા હૈ. આહા..હા...! ઔર પર્યાય મેં જો પુણ્ય-પાપ કા ભાવ હોતા હૈ – દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ કા ભાવ પુણ્ય (હૈ). હિંસા, જૂઠ, ચોરી, પૈસે કમાના યે પાપ (હૈ). દોનોં ભાવ દુઃખરૂપ હૈં. આત્મા કે આનંદ સ્વભાવ સે ઉસકી વિપરીતતા હૈ ઔર ઉસ અપેક્ષા સે – ઉત્પન્ન-વ્યય કી અપેક્ષા સે અનેકપના હૈ. ત્રિકાલી આનંદ કી અપેક્ષા સે એકપના હૈ. આહા..હા...! ઐસા (સમજને કે લિયે) કબ ફૂરસદ મિલે ?

એક-અનેકપના હોને પર ભી ઉસકા તાત્પર્ય, ઉસકા સાર ક્યા ? સમજ મેં આયા ? 'નિયમસાર' મેં તો ઐસા કહા હૈ કિ, અદ્વૈત ઔર દ્વૈત ઐસા વિચાર આયા ઉસસે તુજે ક્યા લાભ હુઆ ? વસ્તુ સે મૈં એકરૂપ હું, અદ્વૈત હું, પર્યાય સે અનેક હું, ઉસસે તુજે લાભ ક્યા હૈ ? ઉસસે રહિત અંદર નિર્વિકલ્પ દૃષ્ટિ હો તો તુજે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ, તબ તુજે ધર્મ કી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ, તબ તેરે ભવ કા અંત આતા હૈ. સમજ મેં આયા ? ઔર ટીકાકાર 'પદ્મપ્રભમલધારીદેવ' ને એક બાર તો ઐસા કહા કિ, આત્મા મેં અખંડ આનંદ કા નાથ પ્રભુ ! ઉસકા ધ્યાન કરતે હૈં, ધ્યાન કરતે હૈં ઉસમેં જો ભેદવાસના ઉત્પન્ન હુઈ, વિકલ્પ આયા તો અરિહંત કે મત મેં ભેદવાસનાવાલે કો મુક્તિ હોગી કિ નહીં કૌન જાનેગા ? 'નિયમસાર' મેં ઐસા પાઠ હૈ. આહા..હા...! અભેદ અખંડાનંદ પ્રભુ હૈ ઉસકા ધ્યાન કરને સે આત્મા કા સમ્યગ્દર્શન ઔર આનંદ કા સ્વાદ આતા હૈ. ઉસમેં પાઠ હૈ, 'પદ્મપ્રભમલધારીદેવ' સંત કી ટીકા હૈ (ઉસમેં કહતે હૈં), ઉસમેં ભેદ કા વિકલ્પ ઉત્પન્ન હુઆ તો ભેદવાસના ઊઠી તો અરિહંત કે મત મેં ઉસકી મુક્તિ હોગી કિ (નહીં) કૌન જાને ? અર્થાત્ ઉસમેં મુક્તિ કહાં હૈ ? આ..હા..હા...! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! 'નિયમસાર' હૈ ન ? કલ તો 'નિયમસાર' શુરુ કરના હૈ ન ? કલ દોપહર કો તીન સે ચાર હૈ. 'નિયમસાર' 'શુદ્ધભાવ અધિકાર' ! કલ સબેરે 'સમયસાર' કા 'સર્વવિશુદ્ધ અધિકાર' (ચલેગા). યહાં બીસ દિન શિબિર હૈ ન ? આહા..હા...!

યહાં તો કહતે હૈં કિ, દ્રવ્ય સે – વસ્તુ સે દેખો તો એકપના હૈ ઔર ઉત્પન્ન-વ્યય કી અપેક્ષા સે અનેકપના હૈ (ફિર ભી) દોનોં મેં વિરોધ નહીં. ઉત્પન્ન-વ્યય કી અપેક્ષા અનેક હૈ ઔર ધ્રુવ કી અપેક્ષા સે એક હી હૈ. ઉસકા ધ્યાન કરને મેં ભેદ કા વિકલ્પ ઉત્પન્ન હોતા હૈ કિ, મૈં પર્યાય હું, મૈં રાગ હું, મૈં ઐસા હું, મૈં પૂર્ણ હું – ઐસા વિકલ્પ – રાગ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ઉત્પન્ન હો તો અરિહંત કે મત મેં ઉસે ધર્મ હોતા હૈ કિ નહીં, મુક્તિ હોતી હૈ કિ નહીં કૌન જાને ? અરિહંત કે મત મેં ઉસકી મુક્તિ નહીં હોગી. અજ્ઞાની કહે કિ, મુક્તિ હોગી તો વહ અજ્ઞાની જાને. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

પૂર્ણાનંદ કા નાથ પ્રભુ દેહદેવલ મેં બિરાજતે હૈં. યહ (શરીર) તો મિટ્ટી – ધૂલ રાખ હૈ, સ્મશાન કી રાખ હોગી. ફૂ... હોકર ઉડ જાયેગા, વહ તો મિટ્ટી હૈ. પ્રભુ તો અંદર ચૈતન્યસ્વરૂપ સચ્ચિદાનંદ – સત્ નામ શાશ્વત ચિદાનંદ નામ જ્ઞાન ઔર આનંદ કા સાગર પ્રભુ હૈ. આ..હા...! ઉસકા અનુભવ કરને સે, (આત્મા) અતીન્દ્રિય આનંદ કા સાગર હૈ તો ઉસ અતીન્દ્રિય આનંદ કા સ્વાદ આતા હૈ. અતીન્દ્રિય આનંદ કા સ્વાદ આતા હૈ ઉસકા નામ જ્ઞાન કહના, ઉસકી શ્રદ્ધા કો સમકિત કહના ઔર આનંદ આયા ઉસકા નામ સ્વરૂપાચરણ સ્થિરતા કહના. આહા..હા...! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! યહાં તાત્પર્ય તો યહ કહના હૈ.

'પંચાસ્તિકાય' (કી) ૧૭૨ ગાથા હૈ ઉસમેં યહ આયા હૈ. 'પંચાસ્તિકાય' ! ચારોં અનુયોગ કા તાત્પર્ય ક્યા હૈ ? પર્યાય અનિત્ય હૈ ઔર દ્રવ્ય નિત્ય હૈ, પર્યાય સે અનેકપના હૈ, દ્રવ્ય સે એકપના હૈ, પરંતુ ઉસકા તાત્પર્ય ક્યા ? ઉસકા પરિણામ ક્યા ? ઉસકા તાત્પર્ય વીતરાગતા હૈ. વીતરાગતા નામ રાગરહિત દશા હૈ. યે વીતરાગતા ઉત્પન્ન કૈસે હોગી ? ચારોં અનુયોગ કા તાત્પર્ય વીતરાગતા હૈ પરંતુ વીતરાગતા ઉત્પન્ન હોગી કૈસે ? કિ, ત્રિકાલી ભગવાન આનંદ કા નાથ પ્રભુ ! વીતરાગમૂર્તિ આત્મા હૈ. 'ઘટ ઘટ અંતર જિન વસે ને ઘટ ઘટ અંતર જૈન, મત-મદિરા કે પાન સૌ, મતવાલા સમજે ન' મતવાલા અભિમાની સમજતે નહીં. મૈં કૌન હું અંદર મેં ? આહા..હા...! અપને સ્વરૂપ કો ભૂલકર રાગ, પુણ્ય ઔર પુણ્ય કે ફલ કો અપના માનતે હૈં વહ બડા મૂર્ખ કા સરદાર હૈ, ઐસા કહતે હૈં. વહ મૂર્ખાઈ સે ભરા પડા હૈ. દુનિયા મેં સયાના કહે (તો) કહો. પાગલ લોગ તો પાગલપન કી પ્રશંસા કરે. આહા..હા...!

યહાં તો કહતે હૈં કિ, એક-અનેકપના હો. આહા..હા...! '**(જબ ઉત્પાદ ઔર વિનાશ કે એકપને કી અપેક્ષા લી જાય તબ યહ પક્ષ ફલિત હોતા હૈ કિ – 'ન તો કોઈ ઉત્પન્ન હોતા હૈ ઔર ન નષ્ટ હોતા હૈ'; ઔર જબ ઉત્પાદ તથા વિનાશ કે અનેકપને કી અપેક્ષા લી જાય તબ પ્રતિક્ષણ હોનેવાલે વિનાશ ઔર ઉત્પાદ કા પક્ષ ફલિત હોતા હૈ). વહ ઇસપ્રકાર હૈ :–**' અબ દૃષ્ટાંત દેકર સિદ્ધ કરતે હૈં. આ..હા..હા...! ઐસા કૈસા ઉપદેશ ? ભગવાન કી ભક્તિ કરો, દાન કરો, મંદિર બનાઓ, વ્રત કરો, અપવાસ કરો (ઐસા કરના આસાન હૈ). યે સબ રાગ કી ક્રિયા હૈ, ભગવાન ! ઔર રાગ કા કર્તા હોના વહ તો આત્મા કા મરણ હૈ. કરના વહ મરના હૈ. અપના જીવન ચૈતન્યજ્યોત પ્રભુ હૈ. આહા..હા...! જ્ઞાન, દર્શન

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સે ભરા પડા ઉસે રાગ કા કર્તા બનાના... આહા..હા...! અજ્ઞાન હૈ. રાગ કા કર્તા, હાં ! પર કી ક્રિયા તો (કર સકતે હી) નહીં. યે ધંધા-વ્યાપાર (કરને) હોશિયાર આદમી દુકાન પર બૈઠે તો બરાબર વ્યવસ્થિત કામ કર સકે. ઉસ બાત મેં એક પૈસે કા ભી સત્ય નહીં, સબ જૂઠ હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? અરબોંપતિ હોતે હૈં તો કિતને કરોડ પૈદા કરતે હૈં કિ, હમ સયાને હૈ, સમઝદારી ઔર હોશિયારી કામ આતી હૈ. યે હોશિયારી અજ્ઞાન કી હૈ. મિથ્યાભ્રમ, અજ્ઞાન કી દશા હૈ. આહા..હા...!

યહાં કહતે હૈં કિ, અબ દૃષ્ટાંત દેતે હૈં. '**જૈસે :– 'જો ઘડા હૈ વહી કૂંડા હૈ' ઐસા કહા જાનેપર,...**' ઘડા હોતા હૈ ન ઘડા ? મિટ્ટી કા ઘડા ઔર મિટ્ટી કા કૂંડા, કૂંડા. ઘડા હૈ વહી કૂંડા હૈ '**ઐસા કહા જાનેપર, ઘડે ઔર કૂંડે કે સ્વરૂપ કા એકપના અસંભવ હોને સે,...**' આહા..હા...! '**ઉન દોનોં કી આધારભૂત મિટ્ટી પ્રગટ હોતી હૈ,...**' ક્યા કહા ? ઘડા હૈ વહ કૂંડા હૈ (ઐસા કહો તો) ઇસમેં તો મિટ્ટી પ્રગટ હોતી હૈ. વહ મિટ્ટી હૈ. હૈ ? '**જો ઘડા હૈ વહી કૂંડા હૈ' ઐસા કહા જાનેપર, ઘડે ઔર કૂંડે કે સ્વરૂપ કા એકપના અસંભવ હોને સે, ઉન દોનોં કી આધારભૂત મિટ્ટી પ્રગટ હોતી હૈ,...**' મિટ્ટી હૈ વહી ઘડા હૈ ઔર મિટ્ટી હૈ વહી કૂંડા હૈ. આ..હા..હા...! ઘડા બના હૈ વહ મિટ્ટી સે બના હૈ, કુંભાર સે નહીં. કુંભાર સે ઘડા નહીં બને. ક્યોંકિ કુંભાર કા જીવ ભિન્ન દ્રવ્ય હૈ ઔર ઘડા – મિટ્ટી કે ઘડે કા દ્રવ્ય ભિન્ન હૈ, તો મિટ્ટી ઘડે કી કર્તા હૈ. પરંતુ કુંભાર ઘડે કા કર્તા હૈ વહ અજ્ઞાન, મિથ્યા ભ્રમ (હૈ), અજ્ઞાની કી માન્યતા મેં ભ્રમ હૈ. આહા..હા...! ઐસી બાત બૈઠની (કઠિન પડે). પૂરા દિન મૈં કરું, મૈં કરું, મૈં કરું...

'નરસિંહ મહેતા' કહતે હૈં. અન્ય મતિ મેં 'નરસિંહ મહેતા' હુએ ન ? 'જૂનાગઢ' મેં ! 'હું કરું, હું કરું એ જ અજ્ઞાન હૈ, શકટનો ભાર જેમ શ્વાન તાણે' બૈલગાડી કે નીચે શ્વાન – કૂત્તે કી (પીઠ) થોડી છૂતી હૈ તો (કૂત્તા માનતા હૈ કિ), ગાડી મુજ સે ચલતી હૈ. બૈલગાડી હૈ, દો બૈલ ચલતે હૈં, પીછે કે ભાગ મેં નીચે કૂત્તા (ચલતા હૈ ઔર ઉસકી થોડી પીઠ છૂતી હૈ તો ઉસે લગતા હૈ કિ) મેરે સે ગાડી ચલતી હૈ. ઐસે અજ્ઞાની જહાં બૈઠા હો વહાં જડ કી જો ક્રિયા હોતી હૈ (તો માનતા હૈ કિ) યહ ક્રિયા મેરે સે હુઈ હૈ. દુકાન કી વ્યવસ્થિત વ્યવસ્થા મૈં કરતા હું. વે સબ કૂત્તે જૈસે અજ્ઞાની હૈં. આહા..હા...! અર..ર..ર...! ઐસા માર્ગ હૈ, ભાઈ ! વીતરાગ કો દુનિયા કી કુછ પડી નહીં હૈ કિ, સમાજ કો ઠીક લગેગા યા નહીં ? યે તો દિગંબર નગ્ન મુનિ ! 'નાગા બાદશાહ સે આઘા' ! ઉન્હેં કિસી કી પડી નહીં હૈ કિ, દુનિયા કો ઠીક લગેગા યા નહીં ? સત્ય યહ હૈ. સમજ મેં આયા ?

(યહાં કહતે હૈં) ઘડા હૈ વહી કૂંડા હૈ ઉસમેં એકપને કા અસંભવ હોને સે. '**ઘડે ઔર**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કૂંડે કે સ્વરૂપ કા એકપના અસંભવ હોને સે, ઉન દોનોં કી આધારભૂત મિટ્ટી પ્રગટ હોતી હૈ, ઉસીપ્રકાર 'જો ઉત્પાદ હૈ વહી વિનાશ હૈ' ઐસા કહા જાનેપર ઉત્પાદ ઔર વિનાશ કે સ્વરૂપ કા એકપના અસંભવ હોને સે...' દોનોં કા એકપના કૈસે હો સકતા હૈ ? ઐસા કહતે હૈં. ઘડા ઔર કૂંડા દોનોં એક કૈસે હો ? દોનોં મે એક મિટ્ટી પ્રસિદ્ધ હોતી હૈ કિ, મિટ્ટી હી ઘડેરૂપ હુઈ હૈ ઔર મિટ્ટી હી કૂંડેરૂપ હુઈ હૈ. દુનિયા સે વિરુદ્ધ હૈ.

અંગુલી મેં એક પરમાણુ હૈ. યહ (અંગુલી) તો અનંત પરમાણુ કા પિંડ હૈ. (ઉસકે) ટુકડે કરતે, કરતે, કરતે આખીર કા ટુકડા રહે ઉસે પરમાત્મા જિનેશ્વરદેવ પરમાણુ કહતે હૈં. ઇસ પરમાણુ કી જો પર્યાય હોતી હૈ વહ અપને સે હોતી હૈ. ઉસમેં દૂસરા પરમાણુ હૈ ઉસસે ભી નહીં હોતી ઔર આત્મા અંદર હૈ તો આત્મા કી પ્રેરણા સે યહ શરીર ચલતા હૈ યહ તીનકાલ મેં નહીં. ક્યોંકિ વહ પરમાણુ ભી કાયમ રહનેવાલી ચીજ હૈ ઔર અવસ્થા ક્ષણ ક્ષણ મેં પલટતી હૈ ઉસકી વહ અવસ્થા ભી ઉસકા સ્વભાવ હૈ, તો વહ પરિણમન આત્મા સે હો (ઐસી માન્યતા) મૂર્ખપના હૈ. યહાં તો (કહતે હૈં કિ) આત્મા સે (પર કા કાર્ય) તો (હોતા) નહીં પરંતુ મૈં તો મેરી પર્યાય સે કર્તા હું ઔર મૈં દ્રવ્ય સે અકર્તા હું, ઐસા વિકલ્પ આતા હૈ વહ ભી આત્મા કા નહીં. આહા..હા...! ઉસમેં તાત્પર્ય તો યહ હૈ. જ્ઞેય કા ઐસા સ્વભાવ હૈ યહ કહને મેં તાત્પર્ય – પરિણામ ક્યા ? ઉસકા ફલ ક્યા ? કિ, ક્ષણ ક્ષણ મેં પરિણમન હોતા હૈ (તો) ઉત્પાદ-વ્યય કી અપેક્ષા અનેકપના ગિનને મેં આતા હૈ ઔર ધ્રુવ કી અપેક્ષા સે એકપના ગિનને મેં આતા હૈ. ફિર ભી ઉસ એક ઔર અનેકપના કા વિકલ્પ કરના વહ સાર નહીં. આહા..હા...!

આ..હા..હા...! મૈં પ્રભુ આત્મા ચિદાનંદસ્વરૂપ આનંદ કા દાતા હૂં. અપની પર્યાય મેં જો આનંદ હોતા હૈ ઉસકા મૈં દાતા હૂં. આ..હા...! ઐસા ભેદ હૈ વહ ભી વિકલ્પ હૈ. આનંદ કી પર્યાય કા દાતા ઔર મૈં લેનેવાલા – ઐસા પર્યાય મેં લેનેવાલા (હૂં) ઐસા ભેદ કરના વહ ભી વિકલ્પ હૈ, રાગ હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! અરે..રે...! ચૌરાસી કે અવતાર મેં અનંત કાલ ઐસે હી બફમ્ મેં ઔર અજ્ઞાન મેં વ્યતીત કિયા. કભી અંદર આત્મા, પર્યાય સે પરિણમનેવાલા (ઔર) દ્રવ્ય સે ધ્રુવ (હૈ), તો પરિણમન (કરનેવાલી) પર્યાય ધ્રુવ કી દૃષ્ટિ કરે તબ ઉસકી યથાર્થ દૃષ્ટિ હોતી હૈ. આહા..હા...! પર્યાય પર્યાય કી દૃષ્ટિ નહીં (કરતી). પર્યાય હૈ ઉસે જ્ઞાન જાને કિ, ઉત્પાદ-વ્યય હૈ વહ પર્યાય હૈ ઔર કાયમ રહનેવાલા ધ્રુવ હૈ (ઐસા) જ્ઞાન જાને. પરંતુ દૃષ્ટિ (જો) હૈ, ઉત્પન્ન હુઈ પર્યાય કી દૃષ્ટિ (જો) હૈ વહ દૃષ્ટિ ધ્રુવ કો અપના માનતી હૈ. આ..હા..હા...! અરે.. અરે...! ઐસી બાત હૈ. જગત કો ફુરસદ કહાં હૈ ? સારા દિન હો..હા, હો..હા... રથ નિકાલના, સંઘ નિકાલના, ગજરથ નિકાલના,

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

મંદિર બનાના, વહ તો ઉસકે કારણ સે (હોતા હૈ).

યહ મકાન (–પરમાગમ મંદિર) કિસસે બના ? છબ્બીસ લાખ કા યહ મકાન હૈ ! અકેલા સંગેમરમર હૈ. ઉદ્‌ઘાટન કે સમય છબ્બીસ હજાર આદમી આયે થે ઔર છબ્બીસ લાખ કા હૈ. કિસને બનાયા ? પ્રમુખ ને ભી નહીં બનાયા, કિસીને નહીં બનાયા. કારીગર ને ભી નહીં બનાયા. અરે... પ્રભુ ! તુજે કહાં જાના હૈ ? વહ તો અપની પર્યાય સે – પરમાણુ સે બના હૈ. આ..હા..હા...! દૂસરા ઉસે કરતા હૈ, ઐસા કહના વહ ઉસ ચીજ કે અસ્તિત્વ કા નાશ કરના હૈ. આ..હા..હા...! યે ચીજ દૂસરેને કી ઐસા કહના, માનના તો ઉસ ચીજ કે અસ્તિત્વકા અભાવ કરના હૈ ઔર વહ ચીજ અપને સે હૈ ઔર અપને સે ક્ષણ ક્ષણ મેં પરિણમન કરતે કરતે બંગલા હો ગયા. અરે... પ્રભુ ! પરંતુ યહાં નહીં થા ઔર બના (તો સહી) ? પહલે તો યહાં જંગલ થા. અભી બના હૈ તો કોઈ બનાનેવાલા હૈ તો બના હૈ કિ નહીં ? (તો કહેત હૈં) નહીં. કઠિન બાત હૈ, ભાઈ ! દુનિયા કહાં હૈ યે સબ હમ તો જાનતે હૈં ન !

૬૬ વર્ષ તો દુકાન છોડકર હુએ હૈં. ૬૬ વર્ષ ! શરીર કો ૯૦ વર્ષ હુએ. ૯૦ ! ૧૦૦ મેં ૧૦ (કમ), ૯૦ ! આ..હા..હા...! ૬૬ વર્ષ સે સબ દેખતે હૈં. હમ તો દુકાન પર ભી દેખતે થે. દુકાન 'પાલેજ' મેં હૈ. 'ભરૂચ' ઔર 'વડોદરા' કે બીચ મેં 'પાલેજ' હૈ. અભી દુકાન હૈ. પિતાજી કી દુકાન થી. અભી દુકાન હૈ, બડી દુકાન હૈ. ૪૦ લાખ રૂપયા હૈ, ૪ લાખ કી આમદાની હૈ. અભી હૈ વહી દુકાન ઉસ વક્ત થી. ઉસ સમય કમાઈ થોડી થી. છોટી દુકાન થી, અભી બહુત બઢ ગઈ. પરંતુ વહ તો જડ કે કારણ સે બનતે હૈં ઔર જડ કે કારણ સે નાશ હોતા હૈ. આહા..હા...! તુ વહાં વ્યાપાર-ધંધે કી જગહ પર બૈઠે (ઔર માને કિ), મેરે સે યહ સબ હુઆ હૈ. તો વહ અસ્તિત્વ – જગત કે અસ્તિત્વ કી ચીજ હૈ કિ નહીં ? વહ સત્તાવાલી ચીજ હૈ કિ નહીં ? ઔર સત્તા – અસ્તિત્વવાલી ચીજ હૈ તો ઉસ અસ્તિત્વ(વાલી) ચીજ કા પરિણમન ઉસકે કારણ સે હોતા હૈ કિ દૂસરે અસ્તિત્વ કે કારણ હોતા હૈ ? દૂસરે કે કારણ સે હોતા હૈ તો ઉસકે પરિણમન કા અસ્તિત્વ ઉસને માના હી નહીં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? બહુત સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! આહા..હા...!

ફિર ભી સમકિતી કો ભી શુભ ભાવ આતા હૈ. મંદિર કા દર્શન કરતે હૈં, ભગવાન કે દર્શન કરતે હૈં, ઐસા ભાવ આતા હૈ. સમજ મેં આયા ? ઐસી બાત ! ઐસા ભાવ આતા હૈ તો લક્ષ (વહાં) જાતા હૈ. સમજ મેં આયા ? સ્વર્ગ મેં ભી અસંખ્ય પ્રતિમા (હૈં). અનાદિ સે ભગવાન કી જિનપ્રતિમા હૈ. સ્વર્ગ મેં અનાદિ સે અસંખ્ય હૈં ઔર નંદીશ્વરદ્વિપ (મેં) બાવન જિનાલય (હૈં). એક એક જિનાલય મેં ૧૦૮ રત્ન કી પ્રતિમા હૈં. સ્વર્ગ કા ઇન્દ્ર એકાવતારી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

(હૈ), એક ભવ કરકે મોક્ષ જાનેવાલા હૈ. અભી ઇન્દ્ર હૈ વહ એક ભવ મેં મોક્ષ જાનેવાલા હૈ. આત્મા કા ભાન હૈ, સબ કા સ્વામીપના ઉડા દિયા હૈ. આહા..હા...! વે ભી વહાં ભગવાન કી પૂજા કરને જાતે હૈં, તો શુભ ભાવ હો. ઐસા માને કિ, અશુભ સે બચને કો યહ શુભ ભાવ (આતા) હૈ, (વહ) ધર્મ નહીં. ઔર યહ શુભ ભાવ કરતે કરતે ધર્મ હોગા ઐસા ભી નહીં. આહા..હા...! ઐસી બાત !

યહાં યે કહતે હૈં કિ, '**ઐસા કહાં જાનેપર ઉત્પાદ ઔર વિનાશ કે સ્વરૂપ કા એકપના અસંભવ હોને સે ઉન દોનોં કા આધારભૂત...**' ક્યા કહતે હૈં ? કિ, મનુષ્યપના કા વ્યય હુઆ, દેવપના ઉત્પન્ન હુઆ તો દોનોં મેં એકપના નહીં હુઆ. દોનોં મેં અનેકપના હુઆ ન ? હૈ ? '**એકપના અસંભવ હોને સે...**' કિસકે એકપને કા અસંભવ હોને સે ? કિ, મનુષ્ય મેં થા ઔર મનુષ્ય કા દેહ છૂટ ગયા વહ જડ દેહ (છૂટ ગયા) (ઔર) અપની પર્યાય યહાં શરીર મેં રહને કે લાયક થી તબ તક રહા ઔર છૂટ ગયા તબ સ્વર્ગ મેં ગયા તો ઇન દોનોં મેં એકપના કા અસંભવ હૈ. દો મેં એકપના કહાં (સે આયા) ? દો આયા ન ? આહા..હા...! દો મેં એકપના કા અસંભવ હૈ તો (દૃષ્ટાંત મેં) મિટ્ટી પ્રસિદ્ધ હોતી હૈ, ઇસમેં જીવ પ્રસિદ્ધ હોતા હૈ. જીવ (કા) અપની પર્યાય મેં વ્યય હુઆ ઔર જીવ ઉસકી પર્યાય મેં ઉત્પન્ન હુઆ. આહા..હા...! ક્યા કહા સમજ મેં આયા ?

ઉત્પાદ-વ્યય કા એકપના અસંભવ હૈ. ઉત્પાદ-વ્યય દો હૈં તો દો (ભાવ) હૈં. દો મેં એકપના અસંભવ હૈ તો દો મેં એકપના કૈસે આતા હૈ ? કિ, ઉત્પાદ-વ્યય કા લક્ષ છોડકર ત્રિકાલી ધ્રુવ... આ..હા..હા...! મૈં તો જ્ઞાયક ત્રિકાલી હું ઐસી દૃષ્ટિ હોને સે અનેકપના કી દૃષ્ટિ છૂટકર એકપના કી દૃષ્ટિ હોતી હૈ. ભાઈ ! આપ કે ન્યાય મેં ઐસા એક ભી (ન્યાય) આયા નહીં હોગા. આહા..હા...!

(એક બાત) યાદ આયી. હમ દુકાન પર થે ન ? માલ લેને જાતે થે. છોટી ઉમ્ર સે સત્રહ સાલ (કી ઉમ્ર સે) બાઈસ સાલ – પાંચ વર્ષ વ્યાપાર કિયા. માલ લેને હમ 'મુંબઈ', 'અહમદાબાદ' સબ (જગહ) જાતે થે. એક બાર 'ભરૂચ' ગયે. 'ભરૂચ' ગયે તો ઉસ વક્ત તો માલ લેને નહીં ગયે થે. હમ સ્થાનકવાસી થે ન ? તો સાધુ આયે તબ હમ (ઉનકી) સંભાલ કરતે થે. બાદ મેં માલૂમ હુઆ કિ, 'ભરૂચ' સ્ટેશન હૈ ઔર વહાં ધર્મશાલા હૈ. રાત્રિ કો નિવૃત્તિ થી તો હમ નાટક દેખને ગયે. 'વાંકાનેર'વાલે 'ડાહ્યાભાઈ ધોળશા' કા નાટક થા. આઠ દિન મેં તીન બાર (નાટક કરતે થે), એક રાત્રિ કા ૧૫૦૦ રૂપયા (લેતે થે). ઉસ વક્ત, હાં ! સંવત–૧૯૬૪-૬૫ કે સાલ કી બાત હૈ. સંવત ૬૪-૬૫ ! એક રાત્રિ કા ૧૫૦૦ રૂપયા નાટકવાલા (લેતા થા). મુજે દૂસરા કહના હૈ. નાટક (જિસને) બનાયા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ઉસ 'ડાહ્યાભાઈ' કો હમને દેખા થા. હમ ગયે થે, ટિકટ લિયા થા. વે 'ડાહ્યાભાઈ' દેહ છૂટને કે સમય જબ મરને પડે (તો કહા) 'ડાહ્યા, તારું ડહાપણ હમ તબ કહતે હૈં કિ, અભી સમાધિ – શાંતિ સે દેહ છોડ ! અભી તક નાટક બનાયા ઔર પૈસા આયા વહ તેરા જીવન નહીં.' આહા..હા...! ડાહ્યા તેરા ડહાપણ... ડહાપણ સમજતે હૈં ? હિન્દી મેં ક્યા કહતે હૈં ? ચતુરાઈ ! ડાહ્યા તેરી ચતુરાઈ – ડહાપણ તબ કહતે હૈં કિ, શાંતિ... શાંતિ... શાંતિ... શાંતિ... આનંદ ઔર નિર્વિકલ્પ (દશા મેં) દેહ છૂટે તો તેરા ડહાપણ ઔર ચતુરાઈ કહને મેં આતી હૈ, નહીં તો તૂ મૂર્ખ હૈ. 'ડાહ્યાભાઈ' ને નાટક બનાયા થા. ૬૪-૬૫ (કે સાલ) કી બાત હૈ. નાટક મેં હમ ગયે થે. નાટક હમારે ગાંવ મેં ભી બહુત આતે થે. બડી દુકાન (થી). સૌ ગાંવ કા... ક્યા કહતે હૈં ? હટાણું ! સૌ ગાંવ કા હટાણું ! હટાણું સમજે ? સૌ ગાંવ કે આદમી આતે હૈં. હમારી દુકાન કી સૌ ગાંવ કી આઠ લાખ કી તો વસૂલી થી, આઠ લાખ કી વસૂલી થી ! બડી દુકાન થી, અભી (ભી) બડી દુકાન હૈ. પર કા અભિમાન (કરતા હૈ કિ), મૈં ઐસા બનાયા ઔર મૈંને કિયા. સમજ મેં આયા ? તો 'ડાહ્યાભાઈ' મરતે સમય ઐસા કહતે થે (કિ), તુને ઐસા કિયા, નાટક ઐસા બનાયા (ઐસા માનેગા) તો મર જાયેગા. ડાહ્યા તેરી હોશિયારી તો તબ કહી જાય... આ..હા..હા...! ભગવાનઆત્મા ! પુણ્ય ઔર પાપ કે વિકલ્પ – રાગ સે ભિન્ન ચીજ મૈં હું ઐસા અનુભવ કરના ઔર અનુભવ સે શાંતિ સે દેહ છોડના વહ સમઝદારી, ચતુરાઈ કા કાર્ય હૈ. બાકી નાટક બનાયા ઔર લાખો (રૂપયા) પૈદા કિયા વહ કોઈ ચતુરાઈ કા કાર્ય હૈ નહીં. આહા..હા...!

યહાં યહ કહતે હૈં કિ, એકપના કા અસંભવ હોને સે '**દોનોં કા આધારભૂત ધ્રૌવ્ય પ્રગટ હોતા હૈ;...**' ઉત્પાદ ઔર વ્યય દો મેં એકપના સંભવ નહીં. દો હુએ ન ? તો ઉસમેં એકપના કા સંભવ નહીં. ઉસમેં સે એકપના કા ધ્રુવ પ્રગટ હોતા હૈ. આહા..હા...! ભગવાનઆત્મા મનુષ્યપને થા વહી સ્વર્ગપને ગયે... આહા..હા...! ઔર મનુષ્યપને હૈ વહ છોડકર તિર્યંચ – પશુ, ચીંટી, કૌઆ, કૂત્તે મેં ઉત્પન્ન હોતા હૈ. કષાય હોતા હૈ, બહુત રાગ-દ્વેષ હોતા હૈ, ધર્મ તો હૈ નહીં. રાગ ઔર દ્વેષ, માયા, લોભ (કરતા હૈ તો તિર્યંચ હોતા હૈ). તિર્યંચ ! તિર્યંચ સમજે ? મનુષ્ય કા શરીર ઐસા (સીધા) હૈ. તિર્યંચ કા શરીર તીરછા હૈ. ગાય, ભૈંસ, ઘોડા, ગિલહરી તિરછે હૈં ન ? તો તીરછે ક્યોં હુએ ? (ક્યોંકિ) ઉસને પૂર્વભવ મેં તીરછે રાગ ઔર દ્વેષ – ટેઢાપન બહુત કિયા થા. 'ગોમટસાર' મેં પાઠ હૈ કિ, તીરછા ક્યોં હુઆ ? મનુષ્ય ઐસા (સીધા) હુઆ ઔર ઘોડા, ગાય, ભૈંસ ઐસે તીરછે (ક્યોં હુએ) ? ખિસકોલી... ક્યા કહતે હૈં ? ગિલહરી ! તીરછી હૈ ન ? નેવલા, સર્પ (આદિ) ટેઢે (હૈં). ક્યોંકિ પૂર્વ મેં સ્વરૂપ કો ભૂલકર રાગ ઔર દ્વેષ, કષાય બહુત કિયે. માયા, કપટ ઔર કૂટિલતા (બહુત

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કિયે)... આહા..હા...! તો મરકર દેહ ભી તીરછા હો ગયા. તીરછા સમજે ? ટેઢા ! ટેઢાઈ બહુત કી તો ટેઢા શરીર હો ગયા ઔર ટેઢાઈ કો મંદ કરકે રાગ મંદ હો તો મનુષ્ય હોતા હૈ. ફિર મનુષ્ય હોકર માંસ આદિ ખાય, વ્યાપાર-ધંધા કરે, માયા-કપટ કરે તો પશુ (હોતા હૈ). ઐસે અવતાર અનંત કિયે.

કહતે હૈં કિ, ઉત્પાદ-વ્યય કી અપેક્ષા સે કહો તો દો એક નહીં હૈ. દો એક નહીં હૈ, દો દો હૈ. યા મનુષ્ય ભવ યા તિર્યંચ કા ભવ, યા મનુષ્ય કા ભવ યા સ્વર્ગ કા ભવ, યા મનુષ્ય કા ભવ યા નરક કા ભવ. આહા..હા...! 'બ્રહ્મદત્ત' ચક્રવર્તી ! ૯૬ હજાર સ્ત્રી, ૯૬ કરોડ પાયદલ ! હીરે કે ઢોલિયે પર... ઢોલિયા (કો) ક્યા કહતે હૈં ? પલંગ ! પલંગ મેં સોતે થે. સોલહ હજાર દેવ સેવા કરતે થે. 'બ્રહ્મદત્ત' ચક્રવર્તી બડા પાપી થા. યહાં દેહ છૂટા ઔર સાતવીં નરક મેં અભી ગયે હૈં. અભી સાતવીં નરક મેં હૈં. તેંતીસ સાગર (કા આયુ હૈ). નીચે સાત નરક હૈં. નીચે સાત નરક કી ભૂમિ હૈં. (આયુ કી) જઘન્ય સ્થિતિ દસ હજાર (વર્ષ) કી હૈ ઔર વિશેષ બડી સ્થિતિ તેંતીસ સાગર કી હૈ. વહાં ભી અનંત બાર જન્મ લિયા હૈ. અનાદિકાલ મેં વહાં અનંત બાર જન્મ લિયા હૈ. આહા..હા...!

ભિન્ન ભિન્ન અવસ્થા મેં એકપના સંભવ નહીં. ભિન્ન ભિન્ન અવસ્થા મેં એકપના (દેખો તો) આત્મા પ્રગટ હોતા હૈ. સમજ મેં આયા ? આ..હા...! **'ઇસલિયે દેવાદિપર્યાય કે ઉત્પન્ન હોને ઔર મનુષ્યાદિપર્યાય કે નષ્ટ હોને પર 'જો ઉત્પાદ હૈ વહી વિલય હૈ' ઐસા માનને સે (ઇસ અપેક્ષા સે) ઉન દોનોં કા આધારભૂત ધ્રૌવ્યવાન જીવદ્રવ્ય પ્રગટ હોતા હૈ...'** ઉસમેં સે દૃષ્ટિ દ્રવ્ય પર જાતી હૈ. ઉત્પન્ન હૈ વહ વ્યય નહીં ઔર વ્યય હૈ વહ ઉત્પન્ન નહીં તો દૂસરી ચીજ હૈ. આહા..હા...! સૂક્ષ્મ હૈ. તીનલોક કે નાથ જિનેશ્વરદેવ પરમેશ્વર ! ઉનકી યહ દિવ્યધ્વનિ હૈ. યે કોઈ વાર્તા-કથા નહીં હૈ. આ..હા..હા...! બડી ગંભીર ચીજ હૈ.

યહ કહતે હૈં, **'ઐસા માનને સે (ઇસ અપેક્ષા સે) ઉન દોનોં કા આધારભૂત ધ્રૌવ્યવાન જીવદ્રવ્ય પ્રગટ હોતા હૈ (લક્ષ મેં આતા હૈ);...'** ક્યા કહતે હૈં ? આત્મા મેં મનુષ્યપના કા વ્યય હુઆ, દેવપના ઉત્પન્ન હુઆ. દો પને મેં એકપના કા સંભવ નહીં. દો પને મેં જબ ધ્રુવ કી દૃષ્ટિ કરે તો એકપના કા સંભવ હૈ. દો પના કી દૃષ્ટિ મેં એકપના કા સંભવ નહીં. મૈં મરા ઔર મૈં ઉત્પન્ન હુઆ, ઐસી દૃષ્ટિ મેં એક પના કા સંભવ નહીં, ઐસા કહતે હૈં. સમજ મેં આયા ? આ..હા..હા...! દો પનામેં સે એક પના કા સંભવ કબ હો ? મૈં હી આત્મા પૂર્વ કી પર્યાય મેં વ્યય હોકર ઉત્તર કી પર્યાય મેં ઉત્પન્ન હુઆ વહ ધ્રુવ મૈં હી હું. ઐસી દૃષ્ટિ મેં દો પના ઉત્પન્ન ન હોકર એક પના ઉત્પન્ન હોતા હૈ.

વિશેષ કહેંગે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथ जीवस्यानवस्थितत्वहेतुमुद्योतयति -

तम्हा दु णत्थि कोई सहावसमवट्ठिदो त्ति संसारे।
संसारो पुण किरिया संसरमाणस्स दव्वस्स।।१२०।।
तस्मात्तु नास्ति कश्चित् स्वभावसमवस्थित इति संसारे।
संसारः पुनः क्रिया संसरतो द्रव्यस्य।।१२०।।

यतः खलु जीवो द्रव्यत्वेनावस्थितोऽपि पर्यायैरनवस्थितः, ततः प्रतीयते न कश्चिदपि संसारे स्वभावेनावस्थित इति। यच्चात्रानवस्थितत्वं तत्र संसार एव हेतुः। तस्य मनुष्यादिपर्यायात्मकत्वात् स्वरूपेणैव तथाविधत्वात्। अथ यस्तु परिणममानस्य द्रव्यस्य पूर्वोत्तरदशापरित्यागोपादानात्मकः क्रियाख्यः परिणामस्तत्संसारस्य स्वरूपम्।।१२०।।

अथ विनश्वररत्वे कारणमुपन्यस्यति, अथवा प्रथमस्थलेऽधिकारसूत्रेण मनुष्यादिपर्यायाणां कर्मजनितत्वेन यद्विनश्वरत्वं सूचितं तदेव गाथात्रयेण विशेषेण व्याख्यातमिदानीं तस्योपसंहारमाह - **तम्हा दु णत्थि कोई सहावसमवट्ठिदो त्ति** तस्मान्नास्ति कश्चित्स्वभावसमवस्थित इति। यस्मात्पूर्वोक्तप्रकारेण मनुष्यादिपर्यायाणां विनश्वरत्वं व्याख्यातं तस्मादेव ज्ञायते परमानन्दैकलक्षण-परमचैतन्यचमत्कारपरिणतशुद्धात्मस्वभाववदवस्थितो नित्यः कोऽपि नास्ति। क्व। **संसारे** निस्संसारशुद्धात्मनो विपरीते संसारे। संसारस्वरूपं कथयति - **संसारो पुण किरिया** संसारः पुनः क्रिया। निष्क्रियनिर्विकल्पशुद्धात्मपरिणतेर्विसद्दशी मनुष्यादिविभावपर्यायपरिणतिरूपा क्रिया संसारस्वरूपम्। सा च कस्य भवति। **संसरमाणस्स जीवस्स** विशुद्धज्ञानदर्शनस्वभावमुक्तात्मनो विलक्षणस्य संसरतः परिभ्रमतः संसारिजीवस्येति। ततः स्थितं मनुष्यादिपर्यायात्मकः संसार एव विनश्वरत्वे कारणमिति।।१२०।।

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હવે જીવના અનવસ્થિપણાનો હેતુ પ્રકાશે છે :–

તેથી સ્વભાવે સ્થિર એવું ન કોઈ છે સંસારમાં;
સંસાર તો સંસરણ કરતા દ્રવ્ય કેરી છે ક્રિયા. ૧૨૦.

અન્વયાર્થ :– **[तस्मात् तु]** તેથી **[संसारे]** સંસારમાં **[स्वभावसमवस्थितः इति]** સ્વભાવથી અવસ્થિત એવું **[कश्चित् न अस्ति]** કોઈ નથી (અર્થાત્ સંસારમાં કોઈનો સ્વભાવ કેવળ એકરૂપ રહેવાનો નથી); **[संसार पुनः]** સંસાર તો **[संसरतः]** સંસરણ કરતા **[द्रव्यस्य]** દ્રવ્યની **[क्रिया]** ક્રિયા છે.

ટીકા :– ખરેખર જીવ દ્રવ્યપણે અવસ્થિત હોવા છતાં પણ પર્યાયોથી અનવસ્થિત છે, તેથી એમ પ્રતીત થાય છે કે સંસારમાં કોઈ પણ સ્વભાવથી અવસ્થિત નથી (અર્થાત્ કોઈનો સ્વભાવ કેવળ અવિચળ – એકરૂપ રહેવાનો નથી). અને અહીં જે અનવસ્થિતપણું છે તેમાં સંસાર જ હેતુ છે; કારણ કે તે (–સંસાર) મનુષ્યાદિપર્યાયાત્મક છે, કેમ કે તે સ્વરૂપથી જ તેવો છે (અર્થાત્ સંસારનું સ્વરૂપ જ એવું છે). ત્યાં પરિણમતા દ્રવ્યનો પૂર્વોત્તરદશાના ત્યાગગ્રહણાત્મક એવો જે 'ક્રિયા' નામનો પરિણામ તે સંસારનું સ્વરૂપ છે. ૧૨૦.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૨૦
પ્રવચન નં. – ૧૩૬
તા. ૧૬-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર', 'જ્ઞેય અધિકાર'. જ્ઞાન મેં જાનનેલાયક ચીજ જગત મેં કિતની હૈ ઉસકા અધિકાર હૈ. જ્ઞેય તત્ત્વ ! પ્રમેય તત્ત્વ કહો, જ્ઞેય કહો (સબ એકાર્થ હૈ). પ્રમાણ નામ અપને જ્ઞાન મેં જગત કા જો પ્રમેયપના હૈ ઉસકા જ્ઞાન હોતા હૈ તો (ઉસે) યહાં પ્રમાણ કહતે હૈં ઔર વસ્તુ કો પ્રમેય કહતે હૈં. પ્રમેય (કહા) તો પર ઔર સ્વ દોનોં પ્રમેય હૈં. આહા..હા...! અપના સ્વસ્વરૂપ જો દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય હૈ વહ ભી પ્રમેય હૈ ઔર પર ભી પ્રમેય હૈ. અપની જ્ઞાન કી પર્યાય મેં સ્વજ્ઞેય ઔર પરજ્ઞેય કા જ્ઞાન હોતા હૈ વહ જ્ઞાતા-દૃષ્ટા કી પર્યાય (હૈ) વહ ધર્મ હૈ. આહા..હા...! યહ બાત કરતે હૈં. ૧૨૦ (ગાથા).

'અબ, જીવ કી અનવસ્થિતતા કા હેતુ પ્રગટ કરતે હૈં :–' ભગવાનઆત્મા એકરૂપ નહીં રહતે હૈં ઔર સંસાર કી મનુષ્યપર્યાય, દેવપર્યાય... આહા..હા...! લીલ, ફૂગ (કો) ક્યા કહતે હૈં ? કાઈ ! દેખો ! યહાં પાની ભરા હૈ ન ? (તો કહતે હૈં કિ), લીલ-ફૂગ કે ગંજ હુએ. નીચે પાની હૈ ન ? આહા..હા...! ખડ્ડે ભરે હૈં ન ? એક કણ મેં અસંખ્ય શરીર, એક શરીર મેં અનંત જીવ ! તો કહતે હૈં કિ, અનવસ્થિત દશા એકરૂપ નહીં રહતી હૈ (ઉસકા) ક્યા કારણ હૈ ? આહા..હા...! અનવસ્થિત (અર્થાત્) એકરૂપ નહીં ઐસી મનુષ્ય, દેવ, સ્વર્ગ, નિગોદ ઐસી જો પર્યાય હોતી હૈ, પર્યાય (માને) અપની પર્યાય, હાં ! શરીર આદિ નહીં. શરીર તો જડ હૈ. પરંતુ મનુષ્ય આદિ પર્યાય (યાની) અંદર તિર્યંચ કી, નિગોદ કી ગતિ કી જો યોગ્યતા (હૈ)... આ..હા..હા...! વહ એકરૂપ નહીં. ભિન્ન ભિન્ન અવસ્થા મેં રખડતા હૈ. ઉસ ભિન્ન ભિન્ન મનુષ્યાદિ પર્યાય કો સંસાર કહતે હૈં. યહ બાત હૈ, દેખો !

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

तम्हा दु णत्थि कोई सहावसमवट्ठिदो त्ति संसारे।
संसारो पुण किरिया संसरमाणस्स दव्वस्स।।१२०।।

તેથી સ્વભાવે સ્થિર એવું ન કોઈ છે સંસારમાં;
સંસાર તો સંસરણ કરતા દ્રવ્ય કેરી છે ક્રિયા. ૧૨૦.

ટીકા :– '**વાસ્તવ મેં જીવ દ્રવ્યપને સે અવસ્થિત હોનેપર ભી...**' વસ્તુપને ધ્રુવ દ્રવ્ય એકરૂપ અવસ્થિત હૈ ઔર વહી સમ્યગ્દર્શન કા વિષય હૈ. આહા..હા...! સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ કરને કા (ઉપાય) દ્રવ્ય એકરૂપ અવસ્થિત હૈ ઉસકા આશ્રય (કરના હૈ), વહ સમ્યગ્દર્શન હૈ. અવસ્થિત દ્રવ્ય ધ્રુવ હૈ. આહા..હા...! જ્ઞાયકભાવ '**જીવ દ્રવ્યપને સે અવસ્થિત હોનેપર ભી...**' વસ્તુપને તો સ્થિર ધ્રુવ વજ્ર કે બિંબ કે માફિક એકરૂપ વસ્તુ હૈ. ફિર ભી '**પર્યાયોં સે...**' પર્યાય મેં – અવસ્થા મેં '**અનવસ્થિત હૈ;...**' યહાં જો પર્યાય લેની હૈ વહ મનુષ્ય ઔર તિર્યંચ ગતિ કી પર્યાય (લેની હૈ), સિદ્ધ કી પર્યાય અભી નહીં લેની હૈ.

યહાં તો સંસાર કી પર્યાય – સંસરણ... આ..હા..હા...! સ્વરૂપમેં સે હટકર ચાર ગતિ મેં જો સંસરણ કરતે હૈં... આહા..હા...! વહ સંસાર હૈ. સંસાર અપની પર્યાય સે ભિન્ન નહીં વર્તતા. સમજ મેં આયા ? સ્ત્રી, કુટુંબ-પરિવાર, પૈસા-લક્ષ્મી સંસાર નહીં (હૈ). આહા..હા...! વહ તો પર ચીજ હૈ ઉસકે સાથ આત્મા કા ક્યા સંબંધ ? ભગવાનઆત્મા એકરૂપ વસ્તુ હોનેપર ભી મનુષ્યાદિ ગતિ કી યોગ્યતા સે, અપની પર્યાય સે અનવસ્થિત હૈ. આહા..હા...!

એક મનુષ્ય ચક્રવર્તી રાજા મરકર નરક ગતિ મેં જાયે. કહાં નરક ગતિ ! આ..હા..હા...! નરકમેં સે, નિગોદમેં સે નિકલે ઔર યહાં મનુષ્ય હો ઔર ચાર જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર સર્વજ્ઞ(પના) – કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર લે. ઐસી ઉસકી અવસ્થા ! આ..હા..હા...! પરંતુ યે સબ અવસ્થા અનવસ્થિત હૈં, સ્થિર નહીં. આહા..હા...! ઇસ અનવસ્થિત દશા પર સે દૃષ્ટિ હટાને કો અવસ્થિત દ્રવ્ય જો ત્રિકાલ હૈ ઉસકા આશ્રય લેને (કે લિયે) યહ કથા ચલતી હૈ. મનુષ્યાદિ ચાર ગતિ કી પર્યાય ભી જ્ઞેય હૈ ઔર ત્રિકાલી વસ્તુ ભી જ્ઞેય હૈ. આહા..હા...!

'**વાસ્તવ મેં જીવ દ્રવ્યપને સે...**' એકરૂપ હોનેપર ભી. અવસ્થિત નામ એકરૂપ. પર્યાયોં સે અનેકરૂપ (હૈ) '**ઇસસે યહ પ્રતીત હોતા હૈ કિ સંસાર મેં કોઈ ભી,...**' આ..હા..હા...! સંસાર મેં ચાર ગતિ મેં '**કોઈ ભી સ્વભાવ સે અવસ્થિત નહીં...**' કાયમ રહનેવાલી સંસાર કી કોઈ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અવસ્થા નહીં. આહા..હા...! મનુષ્યગતિ સંસાર, તિર્યંચગતિ સંસાર (હૈ). તિર્યંચ મેં તો નિગોદ ભી આ ગયા. નિગોદ – લીલ, ફૂગ. યહાં હૈ ન ? આ..હા...! લીલ, ફૂગ સે ખડ્ડે ભરે હૈં. 'સ્વાધ્યાય મંદિર' કે પાસ ખડ્ડે ભરે હૈં. કાઈ કા ઢીગલા ! તો પૂરે અઢાઈ દ્વિપ મેં તો કિતના બારિશ (હોતા હોગા) ? આહા..હા...! વહ નિગોદ કી અવસ્થા સંસાર હૈ. વહાં સે નિકલકર મનુષ્યગતિ મેં આયે તો મનુષ્યગતિ ભી સંસાર હૈ. આહા..હા...! વહાં સે નિકલકર કદાચિત્ દેવગતિ કો પ્રાપ્ત કરે (તો) વહ ભી સંસાર હૈ. આહા..હા...! 'સંસારણ ઇતિ સંસારઃ'

ભગવાનઆત્મા એકરૂપ નહીં રહને પર ભી અવસ્થા મેં અનેકરૂપ હોતા હૈ ઇસલિયે અનવસ્થિત – એકરૂપ દશા નહીં હૈ ઐસા કહને મેં આતા હૈ. આહા..હા...! અરબોં કે બંગલે મેં સોયા હો... આહા..હા...! વહાં સે મરકર કોઈ તિર્યંચ મેં ગધી કી કૂંખ મેં જાયે. માંસ આદિ ન ખાતે હો. વહ સંસાર – 'સંસરણ ઇતિ સંસારઃ' હૈ. ચૌથા પદ હૈ. '**संसरमाणस्स**' '**संसारो पुण किरिया संसरमाणस्स दव्वस्स**' દ્રવ્ય કી યહ સંસારક્રિયા સંસરણ નામ એકરૂપ નહીં રહતી હૈ. આ..હા..હા...! ભગવાનઆત્મા વસ્તુ – દ્રવ્યપને એકરૂપ રહતા હૈ. પર્યાયપને અનવસ્થિત અન્ય... અન્ય... અન્ય... ગતિ હુઆ કરતી હૈ વહ સંસાર હૈ. આહા..હા...!

'**સંસાર મેં કોઈ ભી સ્વભાવ સે...**' સ્વભાવ સે કાયમ રહે ઐસી કોઈ ગતિ નહીં, સંસાર નહીં. આહા..હા...! સર્વાર્થસિદ્ધ કે દેવ ભી ઉસ દેહ કો છોડકર મનુષ્ય (હોતે હૈં). આહા..હા...! સર્વાર્થસિદ્ધ કા ભવ ભી અનવસ્થિત સંસાર હૈ. વહાં સે નિકલકર મનુષ્ય હોતા હૈ વહ એકરૂપ અવસ્થિત નહીં, સંસાર હૈ. આ..હા..હા...! સંસાર અપની પર્યાય મેં અપને સે અપને અપરાધ સે ઐસી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. શરીર, વાણી, મન, કર્મ, પૈસા યે કોઈ સંસાર નહીં, વે તો પરદ્રવ્ય હૈં. સંસાર એક વિકારી અવસ્થા હૈ. મોક્ષમાર્ગ એક અવિકારી અપૂર્ણ અવસ્થા હૈ ઔર મોક્ષ પૂર્ણ અવિકારી દશા હૈ. યે સભી દશાએં હૈં. ઉસમેં યહાં તો સંસાર કી દશા કા વર્ણન હૈ. આહા..હા...!

એક નિગોદ કા જીવ નિકલકર મનુષ્ય હોકર આઠ વર્ષ મેં કેવલ(જ્ઞાન) પ્રાપ્ત કરતે હૈ. તો ગતિ હૈ વહ સંસાર હૈ. નિગોદ ભી સંસાર હૈ ઔર ગતિ ભી સંસાર હૈ. આહા..હા...! ઉસ ગતિ ઉપર કી રુચિ, આશ્રય છોડકર અવસ્થિત ભગવાન ત્રિકાલ પરમાત્મસ્વરૂપ હૈ ઉસ નિધાન પર નજર કરકે, નજર સે અપને નિધાન કો દેખના વહ અવસ્થા અવસ્થિત હૈ. આહા..હા...! વહ અવસ્થા ભી અવસ્થિત (હૈ ઐસા કહા તો) અવસ્થિત શબ્દ (કા અર્થ) હૈ તો પલટન, પરંતુ વૈસી કી વૈસી અવસ્થા રહતી હૈ ઔર સંસાર મેં પલટકર એક બાજુ નિગોદ ઔર એક ઓર રાજા ! નિગોદ (કા જીવ) મરકર રાજા હોતા હૈ, રાજા મરકર નિગોદ હોતા હૈ. આ..હા..હા...! બાપ મરકર નરક મેં જાયે, પુત્ર મરકર સ્વર્ગ મેં જાયે.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આહા..હા...!

'શ્રેણિક રાજા' ! નરક મેં ગયે. અભી નરક મેં ૮૪ હજાર વર્ષ કી સ્થિતિ મેં હૈં ઔર 'અભયકુમાર' આદિ ઉનકે રાજકુમાર... આ..હા..હા...! અનવસ્થિત દશા મેં વે સ્વર્ગ મેં ગયે ઔર કોઈ મુક્તિ કો પ્રાપ્ત હુએ. આ..હા..હા...! પિતાજી નરક મેં ગયે, પુત્ર સ્વર્ગ મેં ગયા. આહા..હા...! (ઐસે) સંસાર અવસ્થિત નહીં, અનવસ્થિત હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? અનવસ્થિત સ્થિતિ કી દશા કા લક્ષ છોડના ઔર અવસ્થિત (નિજ સ્વરૂપ) પર દૃષ્ટિ કરને કે લિયે યહ બતાયા હૈ. આહા..હા...!

(સંસાર મેં કોઈ ભી) '**સ્વભાવ સે અવસ્થિત નહીં હૈ (અર્થાત્ કિસી કા સ્વભાવ કેવલ અવિચલ – એકરૂપ રહનેવાલા નહીં હૈ);...**' ચાહે તો ચક્રવર્તી કા પદ મિલે, સર્વાર્થસિદ્ધ કી અવસ્થા હો, પરંતુ એકરૂપ નહીં રહ સકતી. આહા..હા...! '(**કિસી કા સ્વભાવ કેવલ અવિચલ – એકરૂપ રહનેવાલા નહીં હૈ);...**' આ..હા..હા...! '**ઔર યહાં જો અનવસ્થિતતા હૈ ઉસમેં સંસાર હી હેતુ હૈ;...**' સંસાર – સંસરણ યહી ઉસકા કારણ હૈ. આ..હા..હા...! ક્યોંકિ સંસાર કિસે કહતે હૈં ? આહા..હા...! મનુષ્યાદિપર્યાયાત્મક હૈ. '**વહ (સંસાર) મનુષ્યાદિપર્યાયાત્મક હૈ,...**' આ..હા..હા...! સંસાર કોઈ કર્મ નહીં, સંસાર કોઈ સ્ત્રી, કુટુંબ નહીં. આ..હા...! ચાર ગતિ કી મનુષ્યાદિપર્યાય કા ભાવ હૈ વહ સંસાર હૈ. આહા..હા...! ચાહે તો રાજા-મહારાજા (હો), જિન્હેં કરોડોં-કરોડોં કે બંગલે (હો). 'મૈસૂર' મેં હૈ ન ? સાડે તીન કરોડ કા બંગલા ! રાજા છોડકર ચલા ગયા. 'મૈસૂર' (મેં) સાડે તીન કરોડ કા (બંગલા) ! (હમ) દેખને ગયે થે. આ..હા..હા...! સંસારદશા અનવસ્થિત (હૈ), કહાં (બડે બંગલે મેં) રહનેવાલા કહાં દૂસરે મકાન મેં રહે ! અપની અવસ્થા જો એકરૂપ નહીં (રહતી હૈ) ઉસ કારણ સે વહ ઉસકા સંસાર હેતુ (હૈ). રખડના, રુલના વહ સંસાર કા હેતુ હૈ. આહા..હા...!

મનુષ્યાદિપર્યાય સ્વરૂપ... મનુષ્ય આદિ (યાની) તિર્યંચ, નિગોદ, સ્વર્ગ, નરક. આ..હા..હા...! યે મનુષ્યાદિપર્યાય સ્વરૂપ સંસાર હૈ. યે સંસાર હૈ. આહા..હા...! લોગ તો સ્ત્રી, કુટુંબ કો છોડે તો (માને કિ ઇસને) સંસાર છોડા. લેકિન વહ કહાં સંસાર હૈ ? સ્ત્રી, કુટુંબ, દુકાન, ધંધા છોડા તો સંસાર છોડા. આહા..હા...! વહ ચીજ સંસાર હૈ હી નહીં તો તુને સંસાર છોડા કહાં સે ? આહા..હા...! પર ચીજ તો કભી ગ્રહણ કી હી નહીં તો છોડ દી ઐસા કહાં આયા ? યે મનુષ્યગતિ આદિ પર્યાય તો તુને ગ્રહણ કી હૈ. આહા..હા...! ઔર યે ગતિ આદિ કી પર્યાય કા કર્તા હોના વહ ભી મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ. આહા..હા...! ક્યોંકિ અવસ્થિત ભગવાન કી દૃષ્ટિ છોડકર અનવસ્થિત (નામ) એકરૂપ નહીં રહનેવાલી અવસ્થા કી રુચિ, પ્રેમ મિથ્યાત્વ હૈ, વહ સંસાર કા પ્રેમ હૈ. આ..હા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

'**ક્યોંકિ વહ (સંસાર) મનુષ્યાદિપર્યાયાત્મક હૈ,...**' લોગ તો યે સ્ત્રી, પુત્ર, ધંધા છોડ દે તો સંસાર છોડા, ઐસા કહે. વહ સંસાર નહીં, ભગવાન ! તેરી ગતિ (યાની) ચાર ગતિ કા ભાવ જો તેરી પર્યાય મેં હૈ વહ સંસાર હૈ. આહા..હા...! ઉસકા લક્ષ છોડના ઔર સ્વ કા આશ્રય કરના (તબ) દૃષ્ટિ મેં સંસાર છોડા, દૃષ્ટિ મેં સંસાર છૂટ ગયા. આહા..હા...! અનવસ્થિત ગતિ કા લક્ષ છોડકર અવસ્થિત ભગવાન નિત્યાનંદ પ્રભુ ! આહા..હા...! ઉસકે અંદર દૃષ્ટિ લગાના, ઉસમેં અનવસ્થિત સંસાર કી પર્યાય કા લક્ષ છોડા વહ દૃષ્ટિ મેં સંસાર છોડા. પીછે અસ્થિરતા કા સંસાર હૈ... આ..હા..હા...! ઉસ સ્વરૂપ મેં સ્થિર હોને સે અસ્થિરતા કે સંસાર કા નાશ હોતા હૈ. આહા..હા...!

કેવલી ભગવાન કો ભી અસિદ્ધ કહતે હૈં. સિદ્ધ નહીં, અસિદ્ધ હૈ. પહલે ગુણસ્થાનવાલે નિગોદ કે જીવ કો ભી અસિદ્ધ કહતે હૈં. આ..હા..હા...! ઔર કેવલજ્ઞાની પરમાત્મા કો દેહ છૂટકર મોક્ષ (મેં જાના) હૈ ફિર ભી દેહ મેં હૈ ઇતની અપની યોગ્યતા હૈ. આહા..હા...! આયુષ્ય કે કારણ નહીં, દેહ કે કારણ નહીં. અપની યોગ્યતા સે વહાં પ્રતિજીવી ગુણ કા વિપરીતપના મેં પડા હૈ વહ અસિદ્ધ હૈ. આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ? કેવલજ્ઞાન પ્રગટ હો તો ભાવમોક્ષ કહતે હૈં, ફિર ભી પર્યાય કી અપેક્ષા સે તો ઉસે અસિદ્ધ કહતે હૈં. આ..હા..હા..હા...! ક્યા કહા ?

આત્મા અંદર ઝળહળ જ્યોતિ ચૈતન્ય દરિયા, સાગર ભરા હૈ ! આ..હા..હા..હા...! ઉસમેં દૃષ્ટિ કરકે એકાગ્ર હોકર કેવલજ્ઞાન પ્રગટ કિયા તો ઉસે ભગવાન ભાવમોક્ષ કહતે હૈં. ભાવમોક્ષ ! પરંતુ દ્રવ્ય સે તો અસિદ્ધ હૈં. આ..હા..હા...! અરે..રે...! સમજ મેં આયા ? ગતિ હૈ ન ? વહાં તક (અસિદ્ધ કહતે હૈં). ગતિ મનુષ્ય હૈ ન ? ભલે કેવલજ્ઞાન પાયા પરંતુ ગતિ મનુષ્ય હૈ ન ? આહા..હા...! ઔર ગતિ ઉસકી પર્યાય મેં હૈ ન ? ઇસકી પર્યાય મેં ગતિ હૈ ન ? આહા..હા...! ઇસ અપેક્ષા સે અસિદ્ધ કહા. આ..હા..હા...!

યહાં યહ કહતે હૈં કિ, '**(સંસાર) મનુષ્યાદિ...**' દેખો ! ઉસે મનુષ્ય ગતિ હૈ ન ? તો ઇતના ભી સંસાર હૈ. આ..હા..હા..હા...! મનુષ્યાદિ યાની ચાર ગતિ, હાં ! યહાં સિદ્ધ નહીં લેના, સિદ્ધ પર્યાય યહાં લેની નહીં. યહાં સંસાર પર્યાય કી બાત ચલતી હૈ ન ? '**(સંસાર) મનુષ્યાદિપર્યાયાત્મક હૈ, કારણ કિ વહ સ્વરૂપ સે હી વૈસા હૈ,...**' સંસાર સ્વરૂપ સે હી વિકૃત અનવસ્થિત દશા હૈ. આહા..હા...! ઉદયભાવ મેં આયા થા ન ? ચાર ગતિ, કષાય આયા થા. 'નિયમસાર' મેં ૪૧ ગાથા ! ક્ષાયિકભાવ ભી આત્મા મેં નહીં (ઐસા) આયા થા. આહા..હા...! મનુષ્યગતિ ઉદયભાવ હૈ. આહા..હા...! યે અનવસ્થિત હૈ, અવસ્થિત નહીં. આ..હા...!

સબેરે આયા થા કિ, રાગ-દ્વેષ ગતિ અતત્ સ્વભાવ હૈ. અતત્ સ્વભાવ હૈ. ભગવાન

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

જ્ઞાયક આદિ તત્ સ્વભાવ હૈ, તત્ સ્વભાવ હૈ. યે અતત્ સ્વભાવ હૈ. આ..હા..હા...!

અતદ્ભાવ ભિન્ન (હૈ ઔર) અતત્ત્વ ભિન્ન (હૈ). અતદ્ભાવ તો ઉસે કહતે હૈં કિ, દ્રવ્ય ઔર ગુણ દો અતદ્ભાવ હૈ. જૈસા ગુણ હૈ ઐસા દ્રવ્ય નહીં ઔર દ્રવ્ય હૈ ઐસા ગુણ નહીં. ઇસ અપેક્ષા સે દ્રવ્ય ઔર ગુણ કે બીચ મેં અતદ્ભાવ હૈ. અતદ્ભાવ દૂસરી ચીજ હૈ... આહા..હા...! ઔર અતત્ત્વ દૂસરી ચીજ હૈ. ઇસમેં અતદ્ભાવ આ ગયા હૈ. આત્મા ઔર પરવસ્તુ જો કર્મ, શરીર આદિ હૈં ઉન્હેં પ્રદેશભેદ હૈ તો તો સર્વથા અન્યત્વ હૈ, અન્ય હૈ. પરંતુ અપને પ્રદેશ મેં ભી જિતને દ્રવ્ય ઔર ગુણ હૈં, ઉસ દ્રવ્ય-ગુણ કા સંજ્ઞા, સંખ્યા (આદિ) સે ભેદ હૈ. ઇસ અપેક્ષા સે દો કે બીચ મેં અતદ્ભાવ હૈ ઔર દ્રવ્ય ઔર પર્યાય નિર્મલ હૈં તો ઇન દોનોં કે બીચ મેં ભી અતદ્ભાવ હૈ. અતત્ત્વ નહીં, અતદ્ભાવ હૈ. અરે..રે..રે...! અતત્ત્વ તો જો ચાર ગતિ, રાગાદિ (હૈ) વહ અતત્ત્વ હૈ. ઇસ અતત્ત્વ કા અનુભવ મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ. આહા..હા...!

સબેરે ('સમયસાર' મેં) ૨૦૩ ગાથા (મેં) અતત્ત્વ, અનિયત, અનેક આયા થા. આહા..હા...! ભગવાનઆત્મા તત્સ્વરૂપ એકરૂપ નિયતરૂપ નિશ્ચયરૂપ અવસ્થિતરૂપ (હૈ) ઉસકા આશ્રય લેના તો અનવસ્થિત દશા કા નાશ હોતા હૈ. અનવસ્થિત દશા કા આશ્રય લેનેસે અનવસ્થિત દશા કા નાશ નહીં હોતા. આ..હા..હા...! ક્યા કહા ? યે ગતિ આદિ હૈ વહ તો અનવસ્થિત હૈ. ઉસકે આશ્રય સે અનવસ્થિત દશા કા નાશ નહીં હોતા. આહા..હા...!

શરીર, કર્મ, પૈસા ઔર ધૂલ તો કહીં દૂર રહ ગયે. વહ સંસાર નહીં ઔર ઉન્હેં છોડના યહ આત્મા મેં નહીં. આત્મા તો અનવસ્થિત જો ગતિ હૈ વહ અવસ્થિત દ્રવ્ય કે આશ્રય સે છોડતા હૈ ઐસા માનના યહ ભી એક નામ કથન સે હૈ. અંતર મેં સ્થિર હોતે હૈં તો અનવસ્થિત દશા નાશ હોતી હૈ તો અનવસ્થિત દશા કા નાશ કરનેવાલા આત્મા હૈ, ઐસા કહના ભી નામનિક્ષેપ સે હૈ. આ..હા..હા..હા...! નામમાત્ર હૈ. પરમાર્થ સે અનવસ્થિત દશા કા નાશ આત્મા નહીં કરતા. આત્મા તો અપને સ્વરૂપ મેં સ્થિર હોતા હૈ તો અનવસ્થિત દશા ઉત્પન્ન હોતી નહીં. આહા..હા...! અરે..રે...! યે કબ સમજે ? અનાદિ સે રખડતા હૈ. શાસ્ત્ર કા ગ્યારહ અંગ કા જ્ઞાન ભી કિયા પરંતુ ઉસકા આશ્રય છોડા નહીં. આહા..હા...!

'જ્ઞેય અધિકાર' હૈ ન ? તો અનવસ્થિત જો જ્ઞેય હૈ ઉસકા આશ્રય છોડના ઔર અવસ્થિત જ્ઞેય જો જ્ઞેય હૈ ઉસકા આશ્રય લેના. આહા..હા...! જ્ઞેય મેં યહ પ્રકાર હૈ. અપને અપને જ્ઞેય મેં, હાં ! પરજ્ઞેય તો ભિન્ન ચીજ હૈ ઉસકા ત્યાગ કરના આત્મા મેં હૈ નહીં. આહા..હા...!

યહાં તો કહતે હૈં કિ, '**(સંસાર કા સ્વરૂપ હી ઐસા હૈ)...**' એક ગતિ, દૂસરી ગતિ, તીસરી ગતિ... આહા..હા...! એક અંતર્મુહૂર્ત મેં નિગોદ કે અઠારહ ભવ કરતે હૈં. આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

(વહ) અનવસ્થિત હૈ. નિગોદ સમજે ? નિગોદ કો હિન્દી મેં ક્યા કહતે હૈં ? લીલ, ફૂગ. લહસૂન, પ્યાજ. અરે...! યહાં નીમ કે ફૂલ હોતે હૈં ન ? આ..હા..હા...! એક એક ફૂલ દેખો તો અસંખ્ય શરીર કા પિંડ હૈ ઔર એક શરીર મેં અનંત જીવ હૈં. ઐસે નિગોદ મેં અંતર્મુહૂર્ત મેં અઠારહ ભવ કરતે હૈં. આહા..હા...! (વહ) અનવસ્થિત દશા (હૈ). એક અંતર્મુહૂર્ત મેં (માને) અડતાલીસ મિનટ કે અંદર નિગોદ કા જીવ અઠારહ ભવ (કરતે હૈં). મરકે (ફિર) નિગોદ, મરકે (ફિર) નિગોદ... આહા..હા...! યે અનવસ્થિત દશા હૈ, એકરૂપ રહતી નહીં. આ..હા..હા..હા...!

પ્રશ્ન :– અઠારહ ભવ નિગોદ કે કરતા હૈ ?

સમાધાન :– નિગોદ કે ! અંતર્મુહૂર્ત મેં અઠારહ ભવ નિગોદ કે. અનવસ્થિત હૈ ન ? અંતર્મુહૂર્ત મેં અનવસ્થિત અઠારહ ભવ કિયે. વહ ભી એક બાર નહીં. પ્રભુ ! તુજે માલૂમ નહીં, અનંત બાર ઐસા કિયા. આહા..હા...!

(કિસી મુમુક્ષુ કે ઘર ગયે થે તબ કિસીકો પૂછા થા કિ), દ્રવ્યદૃષ્ટિ દિયા હૈ ? (તો ઉન્હોંને કહા) દૃષ્ટિ કા વિષય સમજે તો ન ? હમને કહા, બાત સચ્ચી હૈ, માં ! માતા તેરી બાત સચ હૈ. આહા..હા...! હમને તો યહ પૂછા થા કિ, 'દ્રવ્યદૃષ્ટિપ્રકાશ' મિલા ? તો કહા, મિલા હૈ. પરંતુ વહ દ્રવ્યદૃષ્ટિ સંસાર સે હટકર અંદર દૃષ્ટિ લગાવે તો દ્રવ્યદૃષ્ટિ મિલી ન ? યે પુસ્તક મિલા (ઉસસે) ક્યા ? આ..હા..હા...! પુસ્તક તો પર વસ્તુ હૈ ઔર 'પુસ્તક હમારા હૈ' ઐસા રાગ ભી પર વસ્તુ હૈ, યહ સંસાર હૈ. આ..હા..હા...! યહાં તો ગતિ કો સંસાર કહા તો રાગ તો સંસાર હૈ હી. આહા..હા...!

અંતર્મુહૂર્ત મેં નિગોદ કા જીવ અઠારહ ભવ કરતે હૈં, પ્રભુ ! ઐસા તો તુને અનંત બાર કિયા. (કોઈ કહે) હમકો તો યાદ નહીં આતા. પરંતુ પ્રભુ ! તુને યાદ કબ કિયા હૈ ? આહા..હા...! ઔર યાદ નહીં આતા ઇસલિયે નહીં થા ઐસા કૌન કહે ? આહા..હા...! માતા કે પેટમેં સે જન્મ લિયા બાદ મેં બારહ મહિને મેં ક્યા હુઆ માલૂમ હૈ ? જન્મ હુઆ કિ તુરંત ઉં... કરે. આંખે બંદ હો, જન્મ હુઆ કિ તુરંત અભી તો ઉસકી માં કો માલૂમ હો કિ લડકી હૈ યા લડકા હૈ ઉસે દેખને સે પહલે તો ઉં... કરકે મુંહ ખોલતા હૈ. સવા નવ મહિને તો અંદર સબ બંદ થા. આહા..હા...! માતા કે પેટ મેં સે આંખેં બંદ કરકે બાલક કા જહાં પ્રસવ હોતા હૈ તબ રોતા હૈ. શુરૂઆત ઉસકી રોને સે હુઈ.

પ્રશ્ન :– સમ્યક્દૃષ્ટિ તીર્થંકર કા કૈસે હોતા હૈ ?

સમાધાન :– સમ્યક્દૃષ્ટિ કી શુરૂઆત તો એકદમ મુંહ ખુલતા હૈ તો યે ક્રિયા હોતી હૈ. પરંતુ અંદર મેં ભાન હૈ, ભિન્ન (આત્મા કા) ભાન હૈ. સમજ મેં આયા ? અરે...! માતા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કે પેટ મેં સમ્યક્‌દૃષ્ટિ તીર્થંકર ! આ..હા..હા...! વે સવા નવ મહિને રહે ! આત્મજ્ઞાન, સમ્યગ્દર્શન ઔર આનંદ કે સ્વાદ કી ધારા કાયમ રહતી હૈ. પેટ મેં, હાં ! આ..હા..હા...! ક્યોંકિ સમ્યગ્દર્શન જો હૈ વહ અનવસ્થિત દશા કા લક્ષ ઔર આશ્રય છોડકર, અવસ્થિત પ્રભુ ભગવાનઆત્મા કા અવલંબન લિયા હૈ... આહા..હા...! તો ઉસસે જો સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન ઉત્પન્ન હુઆ, સ્વરૂપાચરણ ચારિત્ર ઉન્હેં હુઆ વહ તો હંમેશાં રહતા હૈ. માતા કે પેટ મેં સવા નવ મહિને રહે તો ભી વહ હંમેશાં રહતા હૈ. ઉપયોગ હો જાયે કિ નહીં ઉસકા બહુત વિચાર કિયા પરંતુ હમે સબ શાસ્ત્ર સે પતા નહીં ચલા. શાસ્ત્ર કે બિના કૈસે કહના ? કિ, સવા નવ મહિને મેં કભી અંદર ઉપયોગ જમ જાતા હૈ યા નહીં ? અંદર મેં ઉપયોગ જમ જાયે (કિ નહીં યહ માલૂમ નહીં) ધારા મેં લબ્ધરૂપ દશા તો હંમેશાં રહતી હૈ. આહા..હા...! જન્મ લેકર મનુષ્ય હોકર અલ્પ કાલ મેં તો કેવલજ્ઞાન લેનેવાલે હૈં ઔર સિદ્ધ હોનેવાલે હૈં, આખિર કા શરીર હૈ. માતા કે પેટ મેં ભી તીર્થંકર કા વહ આખીર કા શરીર હૈ. આહા..હા...! તીર્થંકરદેવ જૈસે આત્મા સવા નવ માસ ગર્ભ મેં રહે !!

ભગવાન તો દૂસરે પ્રકાર સે કહતે હૈં કિ, માતા કે પેટ મેં તુમ સવા નવ મહિને રહે (લેકિન) કોઈ બાર તો સવા નવ મહિને (કે બાદ) ભી નિકલે નહીં. પેટ મેં બારહ વર્ષ રહા ! દેખો ! યે સંસાર દશા ! માતા કે પેટ મેં બારહ વર્ષ રહા ! શાસ્ત્ર મેં કાયસ્થિતિ કા વર્ણન હૈ. આ..હા..હા...! તીન તીન સાલ તક બાલક કા જન્મ હોતા નહીં. શાસ્ત્ર મેં તો બારહ-બારહ વર્ષ (કહા હૈ) ! આ..હા..હા...! ઔર ઉસમેં ભી બારહ વર્ષ કે બાદ જન્મ હો, ફિર બારહ વર્ષ (પેટ મેં રહતે હૈં). ઉસી માતા કે પેટ મેં દૂસરી બાર (જન્મ લેતા હૈ) યા દૂસરી માતા કે પેટ મેં (રહતે હૈં). આહા..હા...! ગર્ભ મેં રહને કી સ્થિતિ ચૌબીસ વર્ષ તક કી હૈ, ઐસા ભગવાન ને જાના હૈ. આહા..હા...! મૂંહ બંદ... આ..હા..હા...! સાંસ (કૈસે) લે ? દેખો ! યહ અનવસ્થિત દશા ! આ..હા...! એક બાર બારહ વર્ષ રહા (તો) યે સંસરણ દશા ઐસી હૈ કિ, ફિર ભી બારહ વર્ષ ઉસ માતા કે પેટ મેં રહે યા દૂસરી માતા કે (પેટ મેં રહે). ઐસા ભગવાન કા વર્ણન (આતા હૈ). ચૌબીસ વર્ષ તક ગર્ભ મેં રહતે હૈં, ઐસા પાઠ હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? ભગવાન ઉસકા નામ કાયસ્થિતિ કહતે હૈં. કાયા મેં ગર્ભ મેં કિતને કાલ રહના યહ સ્થિતિ હૈ. યે અનવસ્થિત દશા હૈ. વહાં ભી ગતિ કી પર્યાય બદલતી હૈ ન ? આહા..હા...! ગતિ કી પર્યાય ભી – ગતિ કા ઉદયભાવ સમય... સમય... સમય... પલટતા હૈ. આહા..હા...! વહાં ગર્ભ મેં ભી ગતિ કા ઉદય (ચાલુ હૈ). શરીર કી બાત યહાં નહીં (હૈ). ઉસ ગતિ કા જો ઉદય હૈ, વહ સમય સમય ઉદય... ઉદય... ઉદય... ઉદય... ઉદય... નવીન નવીન અનવસ્થિત પર્યાય હોતી હૈ. આહા..હા...! ઐસા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

યાદ નહીં આયે ઇસલિયે વહ નહીં થા ઐસા કૌન કહે ? પ્રભુ ! માતા કે પેટમેં સે નિકલકર બારહ મહિને ક્યા હુઆ માલૂમ હૈ ? માલૂમ નહીં ઇસલિયે નહીં થા, ઐસા કૌન કહે ? પ્રભુ ! આહા..હા...! ઇસપ્રકાર અનંત ભવ મેં ઐસે અવતાર લિયે યહ માલૂમ નહીં ઇસલિયે નહીં થા ઐસા કૌન કહે ? પ્રભુ ! આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! '**(સંસાર કા સ્વરૂપ હી ઐસા હૈ)...**'

'**ઉસમેં પરિણમન કરતે હુએ દ્રવ્ય કા પૂર્વોત્તરદશા કા ત્યાગગ્રહણાત્મક...**' આ..હા..હા...! મનુષ્ય કી ગતિ કા ત્યાગ, દેવગતિ કા ઉત્પન્ન (હોના), મનુષ્યગતિ કા ત્યાગ, નિગોદ કા ઉત્પન્ન (હોના), આ..હા..હા...! તિર્યંચગતિ કા ત્યાગ, નિગોદ મેં ઉત્પન્ન (હોના) વહ ભી તિર્યંચ હૈ. આહા..હા...! આઠવેં સ્વર્ગ કા દેવ... આ..હા...! જિસકી બાઈસ સાગર કી સ્થિતિ ! એક સાગરોપમ મેં દસ ક્રોડાક્રોડી પલ્યોપમ, એક પલ્ય કે અસંખ્યવેં ભાગ મેં અસંખ્ય અરબ વર્ષ (જાયે). (ઐસી) અઠારહ-બાઈસ સાગર કી સ્થિતિ(વાલા) દેવ... આહા..હા...! મરકર તિર્યંચગતિ મેં જાયે. દેવ કા જીવ મચ્છી કે પેટ મેં, કૂત્તી કે પેટ મેં (જન્મ લે) ! આ..હા..હા..હા...! યે દેખો અનવસ્થિત સંસાર દશા ! આ..હા..હા...!

યહ કહને કા આશય (ઐસા હૈ કિ), ઐસી સંસરણ કરતી જ્ઞેય ચીજ અંદર હૈ. પ્રભુ ! તુ ઉસસે દૃષ્ટિ હટા લે. આહા..હા...! હૈ ઉસકી દૃષ્ટિ હટા લે ઔર ત્રિકાલ હૈ ઉસકી દૃષ્ટિ (કર). મનુષ્યગતિ પર્યાય – સંસાર ભી હૈ તો સહી ના ? પર્યાયદૃષ્ટિ સે ઉસકી પર્યાય મેં સંસાર હૈ. આ..હા..હા...! દ્રવ્ય હી હૈ ઔર પર્યાય નહીં, ઐસા નહીં. ભગવાન દો નય કા વ્યાખ્યાન કરતે હૈં કિ, પર્યાય મેં અનવસ્થિત દશા – નિગોદ મેં ગર્ભ મેં રહના ભી હૈ. તુજે ખ્યાલ નહીં આયે ઇસલિયે નહીં થા ઐસા કૈસે કહ સકતે હૈં ? પ્રભુ ! આહા..હા...!

એકરૂપ ભગવાનઆત્મા મેં યહ સંસરણ દશા અનંત... અનંત... અનંત... અનંત... અનંત... હો ગઈ. આહા..હા...! સ્વરૂપ સે હી ઐસા હૈ. હૈ ? '**દ્રવ્ય કા પૂર્વોત્તરદશા...**' (અર્થાત્) પહલે કી ઔર બાદ કી દશા. પહલે કા ત્યાગ ઔર ઉત્તર દશા કા ગ્રહણ. હૈ ? પ્રથમ અવસ્થા કા ત્યાગ ઔર બાદ કી અવસ્થા કા ગ્રહણ. આ..હા..હા...! પહલી ગતિ કી પર્યાય કા ત્યાગ (ઔર) દૂસરી ગતિ કા ગ્રહણ. યે ત્યાગ-ગ્રહણ (હૈ). ઐસી બાતેં હૈં. આયા ?

'**પૂર્વોત્તરદશા કા...**' ઇસકી દશા – પર્યાય, હાં ! મનુષ્યગતિ, તિર્યંચગતિ, નિગોદગતિ, એકેન્દ્રિય ગતિ... આહા..હા...! તિર્યંચગતિ મેં ભી એકેન્દ્રિય, દો ઇન્દ્રિય, તીન ઇન્દ્રિય, ચાર ઇન્દ્રિય, અસંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય, સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય (હોતે હૈં)... આહા..હા...! યે સબ ગતિ હૈં. ઐસી પૂર્વ અવસ્થા કા ત્યાગ ઔર પીછે કી અવસ્થા કા ગ્રહણ. '**ત્યાગગ્રહણાત્મક ઐસા જો ક્રિયા...**' આત્મા કી પર્યાય મેં વહ ક્રિયા હૈ. આ..હા..હા...! યહાં જડ કે ત્યાગ-ગ્રહણ કી બાત નહીં.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

યહાં તો ગતિ કી પર્યાય કા – એક ગતિ કી પર્યાય કા ત્યાગ, દૂસરી ગતિ કી પર્યાય કા ગ્રહણ. ઐસા ત્યાગ-ગ્રહણ, ત્યાગ-ગ્રહણ અનાદિ સે ચલા આતા હૈ. આહા..હા...! અપના સ્વરૂપ શુદ્ધ ચિદાનંદ ભગવાન ! ઉસકી દૃષ્ટિ નહીં, સમ્યગ્દર્શન નહીં ઔર યે સબ ભવ ! આહા..હા...!

એક પંડિત આયે થે વે ઐસા કહતે થે કિ, મનુષ્યભવ હૈ તો મોક્ષ મિલતા હૈ ઇસલિયે મનુષ્યગતિ કારણ હૈ. 'કૂચામણ' કા થા, નહીં ? એક પંડિત થા. અરે..રે...! ભાઈ ! મનુષ્યગતિ મોક્ષ કા કારણ (હો તો), પરિભ્રમણ એક કે બાદ એક હોતા હૈ તો ગતિ મૈલી હૈ. આહા..હા...! મનુષ્યગતિ કે કારણ કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ ? ગતિ કા ત્યાગ કરકે સ્વભાવ કા આશ્રય કરતે હૈં તબ સમકિત હોતા હૈ. આહા..હા...! કેવલજ્ઞાન કી તો બાત કહાં (કરની) ? પર્યાય મેં ગતિ કા જો લક્ષ હૈ... આહા..હા...! વહ પર્યાયદૃષ્ટિ હૈ.

'પર્યાયમૂઢા પરસમયા' 'પ્રવચનસાર', 'જ્ઞેય અધિકાર' (મેં) ૯૩ ગાથા આ ગઈ. પર્યાયમૂઢા ! આહા..હા...! ગતિ મિલી વહ પર્યાય હૈ ઉસમેં મૂઢ હોકર (રહતા હૈ વહ) મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ. આહા..હા...! ભગવાન સ્વભાવ અવસ્થિત પડા હૈ ઉસકા તો આશ્રય – અવલંબન નહીં ઔર ગતિ કા અવલંબન હૈ વહ તો પર્યાયમૂઢ – મૂઢ હૈ. આહા..હા...! શરીર હૈ વહ ગતિ નહીં હૈ, હાં !

પ્રશ્ન :– ગતિ મેરી માને વહ મૂઢ હૈ ?

સમાધાન :– મૂઢ હૈ. આ..હા..હા...! ગતિ તો સંસરણ સંસાર હૈ. સંસાર મેરા હૈ (ઐસા માને) વહ તો મૂઢ હૈ. આહા..હા...! ઇસ સંસાર કા ત્યાગ દૃષ્ટિ મેં હોતા હૈ. પહલે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ તબ સંસાર કા ત્યાગ દૃષ્ટિ મેં હોતા હૈ. ઇસકે બિના ઉસકા ત્યાગ સચ્ચા હોતા નહીં. આહા..હા...! બાહર કા દિખાવ કરે, કપડે બદલ દે તો (માને કિ) હમ ત્યાગી હો ગયે ! આ..હા...! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, પ્રભુ ! યે ત્યાગ-ગ્રહણ હૈ વહ ભી મિથ્યાત્વ કા હૈ.

એક સમય કી ગતિ કા આદર યાની ગ્રહણ (હૈ) ઉસે છોડકર દૂસરી ગતિ કા ગ્રહણ (હોતા હૈ)... આહા..હા...! વહ સંસાર હૈ. આ..હા..હા...! એક રાગ આયા ઔર વહ રાગ છૂટકર દૂસરા રાગ (આયા) તો એક રાગ કા ત્યાગ (હુઆ) ઔર દૂસરે રાગ કા ગ્રહણ (હુઆ) વહ તો સંસાર હૈ, વહ તો મિથ્યાત્વ ભાવ હૈ. વહ અપને સ્વભાવ મેં નહીં. આ..હા..હા...!

'અષ્ટપાહુડ' મેં (એક બાત) આતી હૈ ન ? કિ, સ્ત્રી સે લિપટા હુઆ એક સાધુ થા. આતા હૈ ન ? ભાઈ ! સાધુ ! અંતરમાં આનંદનો અનુભવ ! શાસ્ત્ર મેં આતા હૈ કિ, કોઈ ઐસા યોગ (થા) કિ ઉસે સ્ત્રી કે વૃંદ મેં રહના પડતા થા. પરંતુ અંદર મેં નિર્લેપ હૈં. ઔર યે દૂસરે (સાધુ) બાહર મેં સ્ત્રી કે ત્યાગી હૈં પરંતુ અંદર જિસે રાગ ઔર ગતિ કા પ્રેમ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હૈ... આહા..હા...! વે સ્ત્રી કે ત્યાગી નહીં હૈ. અપને સ્વભાવ મેં દૃષ્ટિ લે જાકર અપની જો ગતિ કી પરિણતિ (હૈ) ઇસકા જિસે ત્યાગ નહીં... આ..હા..હા...! ઉસકા સબ બાહ્ય ત્યાગ જૂઠા હૈ. આ..હા...! ઐસી બહુત કઠિન બાતેં હૈ, ભાઈ ! સમજ મેં આયા ? 'મુનિવ્રત ધાર અનંત બૈર ગ્રૈવેયક ઉપજાયો' કૈસે દ્રવ્યલિંગી મુનિ ! દ્રવ્યલિંગી (મુનિ) સમકિતી નહીં. પરંતુ કૈસે ? કિ, ચમડી ઉતારકર નમક છિડકે તો ભી ક્રોધ ન કરે ! વૈસી દ્રવ્યલિંગ કી દશા (લી) ફિર ભી વહ દુઃખરૂપ દશા (હૈ). મુનિ કે પંચ મહાવ્રત કી દશા, બારહ વ્રત કી દશા, પડિમા કી દશા દુઃખરૂપ હૈં. અર..ર..ર...!

પ્રશ્ન :– ઇતના સહન કરે તો ભી ?

સમાધાન :– સહન કરે તો ક્યા (હુઆ) ? વહ તો કષાય કી મંદતા સે (કરતા હૈ), કષાય રુંધા હુઆ હૈ. ('બહિનશ્રી કે વચનામૃત') મેં આતા હૈ. રુંધા હુઆ કષાય હૈ, દબાયા હુઆ (કષાય હૈ). આતા હૈ ન ? વાસ્તવિક સ્વરૂપ કા અંતર કે આદર બિના રાગ કે ત્યાગ કા વૈરાગ્ય ઉસે હૈ નહીં. વૈરાગ્ય ઉસે કહેં... આહા..હા...! કિ, અસ્તિત્વ જો અવસ્થિત વસ્તુ હૈ ઉસકા અનુભવ કરકે, પુણ્ય ઔર પાપ કે વિકલ્પ સે વિરક્ત (હોના) યહ વૈરાગ્ય હૈ. પુણ્ય ઔર પાપ કે વિકલ્પ ઔર ગતિ આદિ... આહા..હા...! ઉસસે વિરક્ત હોના યહ વૈરાગ્ય હૈ. આ..હા...! એક એક શબ્દ મેં બહુત ફર્ક હૈ. આહા..હા...!

'નિર્જરા અધિકાર' મેં આયા હૈ. 'નિર્જરા અધિકાર', 'સમયસાર' ! જ્ઞાન-વૈરાગ્ય દોનોં શક્તિ ધર્મી – સમકિતી કો હૈં. જ્ઞાન ઔર વૈરાગ્ય શક્તિ હંમેશાં હૈ. આ..હા..હા...! સ્વરૂપ કા જ્ઞાન – અસ્તિત્વ કા જ્ઞાન ઔર પુણ્ય-પાપ કે વિકલ્પ કી નાસ્તિ કા વૈરાગ્ય – યે મેરે મેં નહીં હૈં ઐસા વૈરાગ્ય. યે વૈરાગ્ય (હૈ). આહા..હા...! ભલે કોઈ શરીર સે બાલ બ્રહ્મચારી હો, આજીવન સ્ત્રી કા સેવન નહીં કરે, ફિર ભી વહ વૈરાગી નહીં. વૈરાગી તો (ઉસે કહેં કિ જો) અપના ત્રિકાલી અસ્તિત્વ – અવસ્થિત વસ્તુ કી દૃષ્ટિ કરકે, પુણ્ય ઔર પાપ કે સબ વિકલ્પ સે હટકર અપને મેં રક્ત હો (ઔર) પર સે વિરક્ત (હો), પુણ્ય-પાપ સે વિરક્ત, સ્વભાવ મેં રક્ત. આ..હા..હા...! ઐસી બાતેં ! ઇસે જ્ઞાન ઔર વૈરાગ્ય (શક્તિ કહતે હૈં). સમકિતી કો યે શક્તિ હંમેશાં હોતી હૈ. આ..હા..હા...! યે ગતિ જો હૈ ઉસ પર સે લક્ષ છૂટ ગયા હૈ. આહા..હા...! ગતિ હૈ વહ પરજ્ઞેયપને જ્ઞાન કે વિષય મેં જાનતે હૈં. આહા..હા...! મૈં ગતિ કી દશા સે તો રહિત હું. આહા..હા...! હૈ ?

'ઐસા જો ક્રિયા નામ કા પરિણામ હૈ...' આ..હા..હા...! એક ગતિ કા ત્યાગ ઔર દૂસરી ગતિ કા ગ્રહણ. (એક) રાગ કા ત્યાગ ઔર દૂસરે રાગ કા ગ્રહણ. આહા..હા...! **'ઐસા જો ક્રિયા...'** યે ક્રિયા **'નામ કા પરિણામ હૈ...'** યે ક્રિયા નામ કા પરિણામ પર્યાય મેં હૈ **'વહ**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સંસાર કા સ્વરૂપ હૈ.' આ..હા..હા...! ઐસી બાતેં હૈં. સંસાર કા યે સ્વરૂપ હૈ. આહા..હા...! સ્ત્રી, પુત્ર, કુટુંબ, ધંધા છોડા ઇસલિયે સંસાર છોડા યહ બાત બિલકુલ મિથ્યા અભિમાન હૈ. આહા..હા...! યહાં ગતિ ઔર રાગ (હૈ) ઉસકા ત્યાગ ઔર ગ્રહણ હૈ ઉસકી દૃષ્ટિ છોડ દેના. એક સમય મેં એક ગતિ ઔર ગતિ ભી પર્યાય મેં, ઉદય મેં ક્રમસર હોતી હૈ. આહા..હા...! ઉદય ભાવ હૈ પરંતુ એક સમય કા દૂસરા, દૂસરે સમય કા દૂસરા, ભલે ઐસા હૈ પરંતુ ઉદય ભાવ ભિન્ન ભિન્ન (હૈ). આહા..હા...! અનવસ્થિત દશા ! ઇસ અનવસ્થિત દશા કી દૃષ્ટિ સંસાર હૈ, ઐસા કહા ના ? ઐસા કહા ના કિ, એક ગતિ કા ગ્રહણ અથવા રાગ કા ગ્રહણ ઔર પહલે કી ગતિ કા ત્યાગ – યે ત્યાગગ્રહણ(સ્વરૂપ) જો ક્રિયા (હૈ)... આહા..હા...! આત્મા કી પર્યાય મેં યે જો ક્રિયા (હૈ વહ સંસાર હૈ). પર્યાય મેં, હાં ! પર મેં નહીં, પર કા ઔર શરીર કા ત્યાગ વહ (સંસાર) નહીં. આહા..હા...! એક શરીર કા છૂટના ઔર દૂસરે શરીર કો ગ્રહણ કરના યહ કોઈ વસ્તુ મેં હૈ નહીં. આત્મા મેં યહ પ્રશ્ન હૈ નહીં. આહા..હા...! ફક્ત ભગવાનઆત્મા ! અપની પર્યાય મેં ગતિ આદિ રાગ આદિ જો હૈં, એક પૂર્વ ગતિ કા ત્યાગ ઔર પીછલી ગતિ કા ગ્રહણ (હોતા હૈ ઐસી) જો પર્યાય મેં ક્રિયા હૈ, યે ક્રિયા નામ કા પરિણામ, ક્રિયા નામ કા પર્યાય, ક્રિયા નામ કા ભાવ, ક્રિયા નામ કા પરિણામ હૈ. હૈ ઐસા કહા હૈ. '**વહ સંસાર કા સ્વરૂપ હૈ.**' અરે...! ગજબ બાત કરતે હૈં ન ! યે સંસાર કા સ્વરૂપ ! આ..હા..હા...! યે સંસાર કે સ્વરૂપ કી રુચિ છોડકર ભગવાન મુક્તસ્વરૂપ હૈ, સંસાર કે ભાવ સે મુક્તસ્વરૂપ હૈ (ઉસકી દૃષ્ટિ કરના). આહા..હા...! બાત હૈ થોડી પરંતુ બાત હૈ બડી ! આ..હા..હા...!

ભાષા તો કૈસી કહી હૈ, દેખો ન ! આ..હા..હા...! ફક્ત પૂર્વ ગતિ કા ત્યાગ, પીછે કી ગતિ કા ગ્રહણ, ઐસી જો ત્યાગગ્રહણ કી ક્રિયા (હૈ), યે ક્રિયા નામ કા પરિણામ (હૈ), યે પરિણામ સંસાર (હૈ). આહા..હા...! અભી તો સંસાર કિસે કહના યહ માલૂમ નહીં. ઐસી બાત હૈ. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– યે બાત હી કહાં થી.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– સચ બાત હૈ. આહા..હા...! યે તો સ્ત્રી, પુત્ર કે સંસાર મેં હમ તો પડે હૈં, ઐસા (લોગ) કહે. બાપૂ ! યહ સંસાર નહીં હૈ. વહ તો પર ચીજ હૈ. આહા..હા...! અપની પર્યાય મેં એક ગતિ કા ત્યાગ ઔર દૂસરી (ગતિ કા) ગ્રહણ યે જો ક્રિયા નામ કા પરિણામ હૈ ઇસ પરિણામ કો ભગવાન સંસાર કહતે હૈં. આ..હા..હા...! ઇસ સંસાર કા ત્યાગ કરના ઔર સ્વભાવ કા ગ્રહણ કરના ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન હૈ. યે સંસાર જો હૈ ઉસકા ત્યાગ કરના. અપની પર્યાય મેં જો ગતિ કા ત્યાગ-ગ્રહણ હૈ ઉસ પરિણામ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કા ત્યાગ કરના. આહા..હા...! ગતિ (કા) ત્યાગગ્રહણ... ત્યાગગ્રહણ... ત્યાગગ્રહણ... ઐસી જો ક્રિયા, યે ક્રિયા વહ પરિણામ – ઉસકી પર્યાય યે સંસાર (હૈ). આ..હા..હા..હા...! સંસાર કહાં હૈ, ઐસા સુના ભી ન હો. આ..હા..હા...! હમ તો સ્ત્રી, પુત્ર, પૈસે, દુકાન કે ધંધે મેં – સંસાર મેં ઘિર ગયે હૈં, ઐસા કહે. યે ચીજ સંસાર નહીં, પ્રભુ ! તુજે માલૂમ નહીં.

તેરા સંસાર તેરી પર્યાય સે દૂર નહીં હૈ. આ..હા..હા...! તેરા સંસાર તેરી પર્યાય મેં હયાતી રખતા હૈ. આ..હા..હા..હા...! ગતિ કા ત્યાગગ્રહણ... ત્યાગગ્રહણ... ત્યાગગ્રહણ કી ક્રિયા ગજબ હૈ ! યે '**ક્રિયા નામ કા પરિણામ...**' ભાષા દેખો ! ઐસી જો ક્રિયા હોતી હૈ ઉસકા જો પરિણામ, યે ક્રિયા નામ કા પરિણામ. '**વહ સંસાર કા સ્વરૂપ હૈ.**' આ..હા..હા..હા...! સંતો દિગંબર મુનિઓં ! વસ્તુ તો દેખો ! આ..હા..હા...! યે સંસાર કી રુચિ છૂટતી નહીં ઔર સ્ત્રી, પુત્ર કો છોડકર ત્યાગી હો ગયા, બાલબ્રહ્મચારી (હોકર) શરીર સે સ્ત્રી કા સેવન કિયા નહીં ઇસલિયે મુજે મૈથુન કા ત્યાગ હૈ, યહ બાત જૂઠ હૈ. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– લડકે, લડકિયોં કો ઠિકાને તો લગાયે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– લડકે કો ઠિકાને લગાયે, લડકિયોં કો ઠિકાને લગાયે. ઠિકાને લગાયે ! બાદ મેં નિવૃત્તિ મિલે. આહા..હા...! અંદર મેં ગતિ કા જો ત્યાગગ્રહણ હૈ વહ સંસાર હૈ. યે પરિણામ સંસાર હૈ, યે ક્રિયા સંસાર હૈ. આ..હા..હા...! ક્યા સંતો કી શૈલી ! દિગંબર મુનિઓં કી કથનપદ્ધતિ કોઈ અલૌકિક હૈ !! આ..હા..હા...! આ..હા..હા...!

તીનલોક કા નાથ, સંસાર કી ક્રિયા સે રહિત પ્રભુ અંદર (હૈ). આ..હા..હા..હા...! ઐસે સ્વરૂપ કા અનુભવ કિયે બિના સંસાર કી ક્રિયા કા ત્યાગ અંતર મેં હોતા નહીં. સમજ મેં આયા ? 'સંસરણ ઇતિ સંસારઃ' યહ શબ્દ આયા. સંસરણ... સંસરણ... ગતિ કા ફેરફાર... ફેરફાર... ફેરફાર... હોના. આહા..હા...! પર્યાય મેં ભી એક સમય કા ઉદયભાવ હૈ ઉસકા ત્યાગ ઔર દૂસરે સમય કે ઉદય કા ગ્રહણ (સંસાર હૈ). આ..હા..હા...! સૂક્ષ્મ બાત હૈ, પ્રભુ ! યહ તો સર્વજ્ઞ કી દિવ્યધ્વનિ કી પુકાર હૈ ! આહા..હા...! ભાઈ ! તુને સત્ય ક્યા હૈ યહ કભી સુના નહીં. સંસાર કહાં રહતા યહ તુને સુના નહીં. આહા..હા...! સ્ત્રી છોડી, બ્રહ્મચર્ય લિયા (તો માને કિ) સંસાર છોડા. ધૂલ મેં ભી નહીં હૈ, સુન ના ! આહા..હા...!

ગતિ ઔર રાગ, અરે...! સમય સમય મેં ગતિ કા ઉદય પર્યાય હૈ ન ? એક સમય કે ઉદય કા ત્યાગ, દૂસરે સમય કા ગ્રહણ. ઉદય કા ત્યાગ-ગ્રહણ... ત્યાગ-ગ્રહણ... આહા..હા...! ઐસી જો એક સમય કી પર્યાય મેં ક્રિયા હોતી હૈ, યહ ક્રિયા નામ કા પરિણામ સંસાર હૈ. કહો, કભી સુના થા ? 'પ્રવચનસાર' મેં તો હૈ. આહા..હા...!

પ્રભુ ! તેરા સંસાર કહાં હૈ ? તેરી પર્યાય મેં હૈ. ઇસ પર્યાય મેં ક્યા હૈ ? પહલી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પર્યાય કા ત્યાગ, બાદવાલી રાગ આદિ ગતિ કા ગ્રહણ. આ..હા..હા...! ઐસી પર્યાય કા ત્યાગગ્રહણ યહ ક્રિયા (હૈ ઔર) યહ પરિણામ સંસાર હૈ. આહા..હા...! ઇસ સંસાર કો છોડે બિના, યે સંસાર કી ક્રિયા કા ત્યાગ કિયે બિના તુજે સમકિત હોતા નહીં. આહા..હા...! આપ કે જવાહરાત કે ધંધે કે ત્યાગગ્રહણ કી યહાં બાત નહીં હૈ, હાં ! યહાં તો ગતિ કા ત્યાગગ્રહણ ઉસકી પર્યાય મેં હૈ. હીરે કા ત્યાગગ્રહણ તો આત્મા કી પર્યાય મેં ભી નહીં. આહા..હા...! હીરે કા ત્યાગગ્રહણ, લક્ષ્મી કા ત્યાગગ્રહણ તો આત્મા કી પર્યાય મેં ભી નહીં. ક્યોંકિ આત્મા પર કે ત્યાગગ્રહણ સે રહિત હૈ. ઐસા ઉસકા ત્રિકાલ ગુણ હૈ. આ..હા..હા...! બહુત વર્ણન (કિયા હૈ) ! ગજબ વર્ણન હૈ ! આ..હા..હા...!

યે ગતિ કા ત્યાગગ્રહણ... ત્યાગગ્રહણ... પર્યાયબુદ્ધિ ! પર્યાયબુદ્ધિ કહતે હૈં. ગતિ કા ત્યાગગ્રહણ, ત્યાગગ્રહણ કી ક્રિયા, યે પરિણામ સંસાર હૈ. આહા..હા...! યહ સંસાર અનવસ્થિત હૈ, એકરૂપ રહનેવાલા નહીં. અવસ્થિત તો ભગવાન ત્રિકાલ ધ્રુવ હૈ ઉસકા આશ્રય લે તો અનવસ્થિત દશા કા નાશ હોગા.

વિશેષ કહેંગે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथ परिणामात्मके संसारे कुतः पुद्गलश्लेषो येन तस्य मनुष्यादिपर्यायात्मकत्वमित्यत्र समाधानमुपवर्णयति -

आदा कम्ममलिमसो परिणामं लहदि कम्मसंजुत्तं।
तत्तो सिलिसदि कम्मं तम्हा कम्मं तु परिणामो।।१२१।।
आत्मा कर्ममलीमसः परिणामं लभते कर्मसंयुक्तम्।
ततः श्लिष्यति कर्म तस्मात् कर्म तु परिणामः।।१२१।।

यो हि नाम संसारनामायमात्मनस्तथाविधः परिणामः स एव द्रव्यकर्मश्लेषहेतुः। अथ तथाविधपरिणामस्यापि को हेतुः, द्रव्यकर्म हेतुः, तस्य द्रव्यकर्मसंयुक्तत्वेनैवोपलम्भात्। एवं सतीतरेतराश्रयदोषः। न हिः, अनादिप्रसिद्धद्रव्यकर्माभिसंबद्धस्यात्मनः प्राक्तनद्रव्यकर्मणस्तत्र हेतुत्वेनोपादानात्। एवं कार्यकारणभूतनवपुराणद्रव्यकर्मत्वादात्मनस्तथाविधपरिणामो द्रव्यकर्मैव, तथात्मा चात्मपरिणामकर्तृत्वाद्द्रव्यकर्मकर्ताप्युपचारात्।।१२१।।

एवं शुद्धात्मनो भिन्नानां कर्मजनितमनुष्यादिपर्यायाणां विनश्वरत्वकथनमुख्यतया गाथाचतुष्टयेन द्वितीयस्थलं गतम्। अथ संसारस्य कारणं ज्ञानावरणादि द्रव्यकर्म तस्य तु कारणं मिथ्यात्व-रागादिपरिणाम इत्यावेदयति - **आदा** निर्दोषिपरमात्मा निश्चयेन शुद्धबुद्धैकस्वभावोऽपि व्यवहारेणा-नादिकर्मबन्धवशात् **कम्ममलिमसो** कर्ममलीमसो भवति। तथाभवन्सन् किं करोति। **परिणामं लहदि** परिणामं लभते। कथंभूतम्। **कम्मसंजुत्तं** कर्मरहितपरमात्मनो विसदृशकर्मसंयुक्तं मिथ्यात्व रागादिविभावपरिणामं। **तत्तो सिलिसदि कम्मं** ततः परिणामात् श्लिष्यति बध्नाति। किम्। कर्म। यदि पुनर्निर्मलविवेकज्योतिःपरिणामेन परिणमति तदा तु कर्म मुञ्चति। **तम्हा कम्मं तु परिणामो** तस्मात् कर्म तु परिणामः। यस्माद्रागादिपरिणामेन कर्म बध्नाति, तस्माद्रागादिविकल्परूपो भावकर्मस्थानीयः सरागपरिणाम एव कर्मकारणत्वादुपचारेण कर्मेति भण्यते। ततः स्थितं रागादिपरिणामः कर्मबन्धकारणमिति।।१२१।।

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હવે, પરિણામાત્મક સંસારમાં કયા કારણે પુદ્ગલનો સંબંધ થાય છે કે જેથી તે (-સંસાર) મનુષ્યાદિપર્યાયાત્મક હોય છે–તેનું અહીં સમાધાન વર્ણવે છે :–

કર્મે મલિન જીવ કર્મસંયુત પામતો પરિણામને,
તેથી કરમ બંધાય છે; પરિણામ તેથી કર્મ છે. ૧૨૧.

અન્વયાર્થ :– **[कर्ममलीमसः आत्मा]** કર્મથી મલિન આત્મા **[कर्मसंयुक्तं परिणामं]** કર્મસંયુક્ત પરિણામને (–દ્રવ્યકર્મના સંયોગે થતા અશુદ્ધ પરિણામને) **[लभते]** પામે છે, **[ततः]** તેથી **[कर्म श्लिष्यति]** કર્મ ચોંટે છે (–દ્રવ્યકર્મ બંધાય છે); **[तस्मात् तु]** માટે **[परिणामः कर्म]** પરિણામ તે કર્મ છે.

ટીકા :– 'સંસાર' નામનો જે આ આત્માનો તથાવિધ (–તે પ્રકારનો, તેવો) પરિણામ તે જ દ્રવ્યકર્મ વળગવાનો હેતુ છે. હવે, તથાવિધ પરિણામનો કોણ હેતુ છે ? દ્રવ્યકર્મ તેનો હેતુ છે, કારણ કે દ્રવ્યકર્મથી સંયુક્તપણે જ તે જોવામાં આવે છે. (શંકા :–) એમ હોય તો ઇતરેતરાશ્રય દોષ આવે ! (સમાધાન :–) નથી આવતો; કારણ કે અનાદિસિદ્ધ દ્રવ્યકર્મ સાથે સંબદ્ધ એવા આત્માનું જે પૂર્વનું દ્રવ્યકર્મ તેને ત્યાં હેતુપણે ગ્રહવામાં (–સ્વીકારવામાં) આવ્યું છે.

આ રીતે નવું દ્રવ્યકર્મ જેના કાર્યભૂત છે અને જૂનું દ્રવ્યકર્મ જેના કારણભૂત છે એવો (આત્માનો તથાવિધ પરિણામ) હોવાથી આત્માનો તથાવિધ પરિણામ ઉપચારથી દ્રવ્યકર્મ જ છે, અને આત્મા પણ પોતાના પરિણામનો કર્તા હોવાથી દ્રવ્યકર્મનો કર્તા પણ ઉપચારથી છે. ૧૨૧.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૨૧, ૧૨૨
પ્રવચન નં. – ૧૩૭
તા. ૧૭-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર' ૧૨૧ (ગાથા). **'અબ પરિણામાત્મક સંસાર મેં...'** ક્યા કહતે હૈં ? જો વિકારરૂપ પરિણામ (હૈં), ચાર ગતિ, રાગ-દ્વેષ ઇત્યાદિ પરિણામસ્વરૂપ સંસાર મેં. યે રાગ-દ્વેષ કી, મનુષ્યગતિ આદિ કી જો ક્રિયા હૈ યહ પરિણામ હૈ ઔર યહ પરિણામસ્વરૂપ સંસાર (હૈ). આહા..હા...! **'પરિણામાત્મક સંસાર મેં કિસ કારણ સે પુદ્ગલ કા સંબંધ હોતા હૈ...'** યે રાગ-દ્વેષ કી ક્રિયા ઔર મનુષ્ય ગતિ કી પર્યાય (હૈ) ઉસ પરિણામસ્વરૂપ ક્રિયા સંસાર (હૈ), (ઇસ) **'સંસાર મેં કિસ કારણ સે પુદ્ગલ કા સંબંધ હોતા હૈ...'** આત્મા મેં પરિણામ (કી) ક્રિયા તો હુઈ, અબ નયે કર્મ કા સંબંધ હોતા હૈ વહ કિસ કારણ સે ? **'કિ જિસસે વહ (સંસાર) મનુષ્યાદિપર્યાયાત્મક હોતા હૈ ?'** જો કોઈ નિમિત્ત (હૈ વહ) કૌન (હૈ) ? મનુષ્યાદિ પર્યાય, રાગાદિ પર્યાય કા પરિણામ – ક્રિયા અપની (હૈ) પરંતુ ઉસમેં નિમિત્ત કૌન ? યહ બાત કરતે હૈં. **'ઇસકા યહાં સમાધાન કરતે હૈં :–'** ૧૨૧ (ગાથા).

आदा कम्ममलिमसो परिणामं लहदि कम्मसंजुत्तं।
तत्तो सिलिसदि कम्मं तम्हा कम्मं तु परिणामो।।१२१।।

કર્મે મલિન જીવ કર્મસંયુત પામતો પરિણામને,
તેથી કરમ બંધાય છે; પરિણામ તેથી કર્મ છે. ૧૨૧.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ટીકા :– 'સંસાર' નામક જો યહ આત્મા કા તથાવિધ (ઉસપ્રકાર કા) પરિણામ...' આહા..હા...! એક ઓર ઐસા કહના કિ, યહ રાગ-દ્વેષ, પુણ્ય-પાપ, મનુષ્યગતિ પુદ્ગલ કા પરિણામ હૈ. આહા..હા...! વહ તો ત્રિકાલી સ્વભાવ કી દૃષ્ટિ કરવાને (કહા હૈ). ત્રિકાલ સ્વભાવ કી દૃષ્ટિ મેં રાગ-દ્વેષ, મનુષ્યાદિ ગતિ પુદ્ગલ કા પરિણામ હૈ. આહા..હા...!

યહાં તો 'જ્ઞેય અધિકાર' (ચલ રહા હૈ) તો અપની પર્યાય મેં જો પરિણામ હોતા હૈ વહ અપને જ્ઞેય મેં અપને મેં હોતા હૈ. રાગ-દ્વેષ ભલે વસ્તુ કે સ્વભાવ સે વિપરીત હો, વિસદૃશ હો, સદૃશ ત્રિકાલી સ્વભાવ કી શુદ્ધ પરિણતિ કા અભાવ હો ઔર રાગ-દ્વેષ, મનુષ્યગતિ આદિ સંસાર કી પર્યાય કા સદ્ભાવ (હૈ) વહ જીવ કી પર્યાય મેં હૈ. આહા..હા...!

કહાં એક ઓર ચૌદહ ગુણસ્થાન ઔર રાગ-દ્વેષ પુદ્ગલ હૈં, ઐસા કહતે હૈં. પુદ્ગલ કા પરિણામ (ઐસા કહે વહ તો) ઠીક (હૈ) પરંતુ પુદ્ગલ (કહતે હૈં) ! એક ઓર જીવદ્રવ્ય ભગવાન ઔર એક ઓર રાગ આદિ પરિણામ પુદ્ગલ. વે હૈં ભલે પુદ્ગલ, પરંતુ યે પરિણામ હૈં જીવ કી પર્યાય મેં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? કોઈ ઐસા હી માન લે કિ, વિકાર પુદ્ગલ હૈ ઇસલિયે જડ હૈ, પર કા હૈ, ઐસા માન લે તો ઉસે સહજ જ્ઞેય કી પરિણતિ મેં રાગ-દ્વેષ ઔર મનુષ્ય ગતિ કી યોગ્યતા હૈ ઉસે માની નહીં. સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ !

'સમયસાર' મેં કહતે હૈં ન ? કિ, જબ તક ભેદજ્ઞાન ન હો તબ તક મનુષ્યગતિ, રાગ-દ્વેષ મેરા હૈ ઐસા માનના. મેરે મેં હૈ, મેરે કારણ સે હૈ, ઐસે માનના. ભેદજ્ઞાન હોને કે બાદ ગતિ ઔર રાગ સે ભિન્ન ભગવાન શુદ્ધ ચૈતન્યઘન, નિર્મલાનંદ પ્રભુ કી દૃષ્ટિ જબ હુઈ તબ રાગ કા અકર્તા માનના. આહા..હા...! યહાં ઐસી બાત હૈ.

'સંસાર' નામક જો યહ આત્મા કા તથાવિધ (ઉસપ્રકાર કા) પરિણામ...' ભાષા દેખો ! આ..હા..હા...! આત્મા કી પર્યાય મેં મનુષ્યગતિ, રાગ-દ્વેષ, પુણ્ય-પાપ કા ભાવ (જો હૈ) યહ 'સંસાર' નામક આત્મા કા તથાવિધ પરિણામ (યાની) ઉસ પ્રકાર કા પરિણામ (હૈ). ઓ..હો...! 'પ્રવચનસાર' (મેં) જ્ઞાનપ્રધાન જ્ઞેય કા કથન હૈ ઔર 'સમયસાર' મેં દૃષ્ટિપ્રધાન (કથન) હોનેપર ભી વહાં ભી કહા હૈ કિ, મિથ્યાત્વ, અવ્રત, પ્રમાદ જીવ કે પરિણામ હૈં. 'આસ્રવ અધિકાર' (મેં આતા હૈ). આહા..હા...! એકાંત માન લે કિ, વહ જડ કા હી હૈ તો અપને પુરુષાર્થ સે નાશ કરને કા રહતા નહીં. કર્મ સે (હોતા) હો તો કર્મ નાશ હો તો વહ (નાશ) હોતા હૈ, તો અપને સ્વાધીન તો કોઈ બાત રહી નહીં. આ..હા...! સંસાર દશા કા અપના વિકારી પરિણામ અપને સે, અપને પુરુષાર્થ સે જો હોતા હો તો અપની શુદ્ધ પરિણતિ કે પુરુષાર્થ દ્વારા ઉસકા નાશ હોતા હૈ. આહા..હા...! ઐસા લંબા... લંબા...! ઐસા બહુત સૂક્ષ્મ માર્ગ હૈ, બાપૂ !

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પ્રશ્ન :– શાસ્ત્ર મેં પુદ્‌ગલાત્મક ક્યોં કહા ?

સમાધાન :– વહ પુદ્‌ગલ કહા હૈ (ક્યોંકિ) વહ સ્વભાવ નહીં હૈ ઇસલિયે કહા હૈ. સંસ્કૃત મેં (કહા) હૈ, સ્વભાવ સે વિસદ્દશ કર્મસંયુક્ત મિથ્યાત્વ રાગાદિ વિભાવ પરિણામ. 'જયસેનાચાર્યદેવ' કી સંસ્કૃત ટીકા મેં હૈ. ઉપર સે ચૌથી પંક્તિ હૈ. હૈ (અંદર) ? '**कर्मरहितपरमात्मनो**' ભગવાન તો કર્મરહિત પરમાત્મસ્વરૂપ હૈ. આહા..હા...! '**विसदृशकर्म**' ઉસસે વિસદ્દશ જો જડ કર્મ. અભી પહલા શબ્દ યહ લેના. વિસદ્દશ જડ કર્મ ઔર ઇસ સંયુક્ત કે સંબંધ મેં. હૈ ? '**मिथ्यात्वरागादिविभावपरिणामं... ततः परिणामात् श्लिष्यति बध्नाति**' ઇસ પરિણામ સે નયા કર્મ બાંધતે હૈં. સંસ્કૃત મેં હૈ. સંસ્કૃત હૈ ન ? યહાં તો જડ કર્મ કો આત્મા સે વિસદ્દશ – વિપરીત કહા. પરંતુ વિકાર કા પરિણામ ભી આત્મા કે સ્વભાવ સે વિસદ્દશ – વિપરીત હૈ. વિસદ્દશ (હૈ). પ્રતિપક્ષ – વિસદ્દશ – વિરોધ હૈ. વિકારી પરિણામ ચાહે તો દયા, દાન, વ્રત કા હો (તો ભી) ભગવાનઆત્મા કે સ્વભાવ કી અપેક્ષા સે – સદ્દશ સે વિસદ્દશ હૈ, સ્વ સે વિપરીત હૈ.

(કોઈ સાધુ) લોકરંજન કરને કે લિયે કહતે હૈં. લોગ ભી બેચારે સાધારણ (હૈં). દિગંબર સંપ્રદાય મેં જન્મ હુઆ (તો) સાધારણ ક્રિયાકાંડ કરે ઔર એક ઘંટા ભગવાન કે દર્શન (આદિ કરે). તત્ત્વ કી કુછ ખબર નહીં. લોગોં કો રાજી રાજી કર દે. દેખો ! પુણ્ય કો શાસ્ત્ર મેં અધર્મ નહીં કહા.

પ્રશ્ન :– કૌન સી જગહ પુણ્ય કો અધર્મ કહા હૈ ?

સમાધાન :– યે વિસદ્દશ – ઝહર કહા નહીં ? શુભ ભાવ (કો) મોક્ષમાર્ગ મેં 'મોક્ષ અધિકાર' મેં ઝહર કહા (હૈ). ભગવાનઆત્મા અમૃતસ્વરૂપ હૈ તબ પુણ્ય કે પરિણામ કો ઝહર કહા. આત્મા વીતરાગી મૂર્તિ હૈ તો ઉસમેં વિસદ્દશ – વિપરીત પરિણામ રાગ હૈ. આત્મા ધર્મસ્વભાવ હૈ તો રાગ અધર્મસ્વભાવી હૈ. આહા..હા...! અરે..રે...! ક્યા હો ? ભાઈ ! જગત કો રાજી રખને કે લિયે ખુદ કો ક્યા નુકસાન હોતા હૈ યહ માલૂમ નહીં. આહા..હા...! લોગ બાહ્ય ત્યાગ દેખકર બસ ! ઝૂક જાતે હૈં. ત્યાગ ! નગ્નપના...! આ..હા...! ઐસે આહાર લેને જાયે... બનાયા હો ઉસકે લિયે ! પૂરા સદોષ (આહાર) ! ફિર ભી બાહ્ય ત્યાગ દેખકર રાજી રાજી હો જાયે. ઉસકી શ્રદ્ધા ઔર પ્રરૂપણા ક્યા હૈ ઉસકી ખબર નહીં. આહા..હા...!

યહાં તો તીનલોક કે નાથ કી વાણી દિવ્યધ્વનિ કા સાર યહ 'પ્રવચનસાર' હૈ !! સમજ મેં આયા ? 'પ્રવચનસાર' હૈ ના યહ ? સબેરે 'સમયસાર' (ચલતા હૈ). 'પ્રવચનસાર' = પ્ર (નામ) વિશેષરૂપ સે વચનોં કા સાર. ભગવાન કી દિવ્યધ્વનિ નિકલી થી ઉસકા સાર (હૈ). પ્ર + વચન ! માત્ર વચન નહીં. દિવ્યધ્વનિ કે વચન ! આ..હા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

યહાં કહતે હૈં કિ, પ્રભુ ! એક બાર મધ્યસ્થતા સે સુન તો સહી ! તુજે પક્ષપાત હો તો છોડ દે. આ..હા...! વહ પરિણામ હૈ જીવ કા. રાગ-દ્વેષ, મનુષ્યગતિ હૈ વહ ઉદયભાવ મેં અપને આ ગયા હૈ. ઉદયભાવ નહીં (આયા થા) ? 'નિયમસાર' ૪૧ ગાથા ! ઉદયભાવ (કે) ૧૮ બોલ, ક્ષયોપશમભાવ (કે) ૨૧ બોલ, ઉપશમભાવ (કે) ૨ બોલ, ક્ષાયિકભાવ (કે) ૯ બોલ, પારિણામિકભાવ (કે) ૩ બોલ. યે આ ગયા હૈ. તો યે મનુષ્યગતિ, રાગ-દ્વેષ આદિ ઉદયભાવ મેં ગિનને મેં આયા હૈ. પરંતુ વહ ઉદયભાવ જડ કા ઉદય નહીં, જીવ કી પર્યાય હૈ, પ્રભુ ! તેરે સ્વભાવ મેં હૈ નહીં ઔર ઉદય નામ વિકાર પ્રગટ કિયા હૈ. આહા..હા...! ઔર યે વિકારી પરિણામ પ્રભુ ! તેરા પરિણામ હૈ, તેરે સે હુઆ હૈ, તેરે મેં હૈ. આ..હા..હા...!

ભગવાન કા દો નય કા કથન હૈ, તો વ્યવહારનય સે ઇસકા (પરિણામ) હૈ ઐસા બતાના હૈ. નિશ્ચય સે ઉસકા નહીં – સ્વભાવ કી દૃષ્ટિ સે ઉસકા નહીં પરંતુ પર્યાય કી દૃષ્ટિ સે તો ઉસકા હૈ. આ..હા..હા...! અરે...! ઐસા માર્ગ...!

પ્રશ્ન :– પર્યાય મેં હો તો ઉસસે હમેં ક્યા પ્રયોજન હૈ ?

સમાધાન :– પર્યાય મેં તુમ્હારે મેં હૈ ન ! યહ અંદર લિખા હૈ, દેખો ! આહા..હા...! **'यदि पुनर्निर्मलविवेकज्योतिःपरिणामेन परिणमति तदा तु कर्म मुञ्चति ।'** 'જયસેનાચાર્યદેવ'કી સંસ્કૃત (ટીકા મેં) હૈ. યહ હૈ તેરા પરિણામ. મનુષ્યગતિ, તિર્યંચ (કા) શરીર નહીં, વાણી નહીં. યે તો જડ પર (હૈં). પરંતુ તેરે પરિણામ મેં નિમિત્ત પુરાના કર્મ હૈ ઔર યહ પરિણામ નયા કર્મ મેં નિમિત્ત હૈ. ક્યા કહા ? જો કોઈ મનુષ્યગતિ આદિ કા ઉદયભાવ, રાગાદિ દયા, દાન, કામ, ક્રોધ કા પરિણામ તેરી પર્યાય મેં તેરે સે, તેરે પરિણમન સે હુઆ હૈ. ઉસમેં પુરાના કર્મ નિમિત્ત હૈ.

પ્રશ્ન :– હમેં ક્યા પ્રયોજન ?

સમાધાન :– પ્રયોજન હૈ નક્કી કર. પરિણામ કિસી કે હો તો તુજે ટાલને કા પ્રસંગ હી નહીં. કર્મ કા રાગ હૈ, કર્મ કા રાગ હૈ (ઐસા કહે લેકિન) હૈ તેરા અધર્મ. અધર્મ તેરે મેં હૈ તો નિર્મલ વિવેકજ્યોતિ દ્વારા અધર્મ કા નાશ હોતા હૈ. હૈ કિ નહીં અંદર ? પંક્તિ હૈ ન ? પાંચવીં પંક્તિ હૈ. '**यदि पुनर्निर्मलविवेकज्योतिःपरिणामेन**' આ..હા..હા...! રાગ કે વિકલ્પ સે મૈં ભિન્ન હું ઐસી નિર્મલ વિવેકજ્યોતિ ! વિવેકજ્યોતિ કહો કિ ભેદજ્ઞાન જ્યોતિ કહો (એક હી હૈ). આહા..હા...! ઐસી નિર્મલ ભેદજ્ઞાન જ્યોતિ દ્વારા મનુષ્યગતિ ઔર રાગાદિ કા નાશ હોતા હૈ. આ..હા..હા...! પરંતુ હૈ તેરે પરિણામ મેં, તેરા કિયા હુઆ તેરી દશા મેં હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

વહ તો કહા ન ? હમારે તો (સંવત–૧૯૭૧) કી સાલ સે ચલતા હૈ. ૧૯૭૦ મેં

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સ્થાનકવાસી મેં દીક્ષિત હુએ. પિતાજી સ્થાનકવાસી થે તો ઉસમેં દિક્ષિત હુએ. ૧૯૭૧ મેં યહ પ્રશ્ન ચલા. 'લાઠી' (ગાંવ મેં) ચાતુર્માસ થા. યહ પ્રશ્ન ૧૯૭૧ મેં ચલા. કિતને વર્ષ હુએ ? ૬૪ ! ૬૦ + ૪ ! ભાઈ ! તુમ્હારે જન્મ કે પહલે ! આહા..હા...! ઉસ વક્ત બાહર કહા થા. 'ભગવતી સૂત્ર' પઢતે થે. ૧૯૭૧ કી સાલ ! એક દિન એક બાર ખાના ઔર દૂસરે દિન કા ઉપવાસ, તીસરે દિન એક બાર ખાના, ચૌથે દિન કા એક ઉપવાસ (કરતે થે). ચારોં મહિને ! ૧૯૭૧ કે ચાતુર્માસ (મેં એસા કરતે થે). શાસ્ત્ર કા ઉપધાન કહતે હૈં (ઉસમેં) ચારોં મહિને ઐસા (કિયા થા). મૈં, મેરે ગુરુ ઔર ગુરુભાઈ તીનોં કરતે થે ઔર એક ચૌથા થા વહ તો રોજ ખાતા થા. હમ તીનોં હંમેશાં કરતે થે. મૈં કરતા થા, મેરી ઉમ્ર છોટી, ૨૫ સાલ કા જવાન ! સુંદર શરીર ! ગુરુ ઔર ગુરુભાઈ કો (ઐસા લગા કિ), 'કાનજી' ઐસા કરતા હૈ તો હમે ભી કરના ચાહિયે. ઐસા શરીર ! ૨૫ વર્ષ કી ઉમ્ર ! જવાન શરીર, સુંદર શરીર ! ઉસ વક્ત (ઐસા થા) ! અભી તો ૯૦ વર્ષ હુએ. વે લોગ ભી હમારે સાથ એક બાર હી ખાતે થે. નહીં તો વે તો વૃદ્ધ થે ઔર બહુત વર્ષ કી દિક્ષા થી.

વહ શ્વેતાંબર કા ભગવતી સૂત્ર પઢતે પઢતે ઐસા અંદર મેં આયા કિ, રાગ ઔર મિથ્યાત્વ કા સંશય કરનેવાલા જીવ હૈ. વહ જીવ કા પરિણામ હૈ, કર્મ સે (હુઆ) નહીં. આ..હા...! ઉસ સમય તો યહ (શાસ્ત્ર) કહાં હાથ મેં આયા થા ? યે તો (સંવત–૧૯૭૮) મેં (હાથ મેં) આયા. યે સબ શાસ્ત્ર ૧૯૭૮ (મેં મિલે). ૧૯૭૮ કે ફાલ્ગુન માસ મેં હાથ આયા, બાદ મેં સબ દેખા (દેખતે હી લગા કિ) ઓ..હો...! યે કોઈ ચીજ હૈ ! માર્ગ તો યહ હૈ ! ઐસા માર્ગ કહીં શ્વેતાંબર શાસ્ત્ર મેં હૈ નહીં. સમજ મેં આયા ? યહ પક્ષ કી બાત નહીં (હૈ), વસ્તુ કા સ્વરૂપ (ઐસા હૈ). બાહર મેં કહા કિ, વિકાર હૈ વહ અપની પર્યાય મેં અપને સે હોતા હૈ. તીનોં જૈન સંપ્રદાય (કે) લોગ એસા કહતે હૈં, કર્મ સે (વિકાર હોતા હૈ). દુનિયા ઐસા કહે કિ, ઈશ્વર કર્તા હૈં. ઔર ઇસકે વિકાર કા કર્તા જડ કર્મ હૈ. આહા..હા...! વિકાર કા કર્તા તેરી ચીજ તેરી અવસ્થા મેં હૈ, પર્યાયદૃષ્ટિ સે તેરી પર્યાય હૈ, ઐસા ન માને તો વહ મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? ખલબલી મચ ગઈ થી. ગુરુ તો સુનતે થે લેકિન દૂસરે એક સેઠ થે, બડા ગૃહસ્થ (થા), દસ લાખ રૂપયા ! ઉન દિનોં મેં દસ લાખ ! ચાલીસ હજાર કી કમાઈ ! ઔર દસ હજાર કા એક ગાંવ ઘર કા (થા). દશાશ્રીમાળી બનિયા ! દસ હજાર કી કમાઈવાલા ગાંવ (થા). યે સબ પૈસે તો અભી હુએ, ઉસ સમય મેં તો દશાશ્રીમાળી મેં ભી પૈસે નહીં થે. દસ લાખ, ચાલીસ હજાર કી કમાઈ ઔર એક ગાંવ ! પ્યાલા ફટ ગયા થા ! ઉસે ઐસા લગે કિ, મૈં હી એક જગત મેં હું ! આ..હા..હા...! ઉન્હોંને વિરોધ કિયા. કર્મ સે વિકાર નહીં હોતા હૈ, (ઐસા) હમને

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

તો કભી સુના નહીં. કર્મ સે હોતા હૈ, (ઐસા) સુના હૈ. હમારે ગુરુ ને કહા નહીં ઔર યે કહાં સે લાયા ? પ્રભુ ! સુન તો સહી ! વિકાર (કા) પરિણામ તેરે ઊલટે પુરુષાર્થ સે તેરે મેં હોતા હૈ. કર્મ તો જડ હૈ. જડ કર્મ કો તો આત્મા કભી છૂતા નહીં ઔર જડ ચૈતન્ય કો, રાગ કો છૂતા નહીં. આહા..હા...! અરે...! યે રાગ, દ્વેષ, વિષયવાસના, મિથ્યાત્વ ભ્રમ, મનુષ્યગતિ આદિ ઉદયભાવ તેરી પર્યાય મેં, તેરે સે, તેરા સંસાર કા પરિણામ ઉત્પન્ન હુઆ હૈ. આ..હા..હા...! હૈ ?

'**સંસાર' નામક જો યહ આત્મા કા...**' ભાષા ભી કૈસી હૈ ! '**સંસાર' નામક જો યહ આત્મા કા તથાવિધ (ઉસપ્રકાર કા) પરિણામ...**' ભાષા તો દેખો ! આહા..હા...! એક ઓર 'સમયસાર' ૫૦-૫૫ (ગાથા) મેં ઐસા કહે કિ, સર્વજ્ઞ ભગવાન ને ઐસા કહા હૈ, સર્વજ્ઞ ભગવાન કે મુખ સે ઐસા નિકલા હૈ કિ, રાગ આદિ પરિણામ પુદ્‌ગલ કા હૈ, જીવ કા નહીં. વહ કિસ અપેક્ષા સે કહા ? વહ તો સ્વભાવ મેં દૃષ્ટિ પડી ઔર સ્વભાવ કા ભાન હુઆ તો ઉસ અપેક્ષા સે વિભાવ અપના નહીં. ઉસે ટાલના હૈ તો ટલ સકતા હૈ. (ઇસલિયે) અપની ચીજ હોવે તો ટલે નહીં. ઇસ અપેક્ષા સે કહા.

યહાં તો 'જ્ઞેય અધિકાર' હૈ (ઇસલિયે) કહતે હૈં કિ, જીવ જો જ્ઞેય હૈ, ઉસકી પર્યાય મેં જો વિકાર ઔર ચાર ગતિ હોતી હૈ વહ અપને અપરાધ સે હોતી હૈ, કર્મ સે નહીં. કર્મ તો નિમિત્તમાત્ર કારણ હૈ. સમજ મેં આયા ? 'કર્મ બિચારે કૌન, ભૂલ મેરી અધિકાઈ' આ..હા...! 'અગ્નિ સહે ઘનઘાત, લોહ કી સંગતિ પાઈ'.

મુમુક્ષુ :– ઐસી બાત આજ તક કિસી ને સુનાઈ નહીં.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ભગવાન ! માર્ગ તો યહ હૈ, પ્રભુ ! સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ ! સર્વજ્ઞ પરમાત્મા કા યહ કથન હૈ. આહા..હા...! ઔર ન્યાય સે (બાત) બૈઠી હૈ. પરદ્રવ્ય કે સાથ ક્યા સંબંધ ? પરદ્રવ્ય કી પર્યાય પરદ્રવ્ય સે હો, યહ ભી અભી આયેગા. યે કર્મબંધન જો હોતા હૈ (ઉસમેં) રાગ, દ્વેષ ઔર મનુષ્યગતિ કા નિમિત્ત હૈ. વહ હોતા હૈ પરંતુ પર્યાય અપને કાલ મેં અપને સે હોતી હૈ. રાગ-દ્વેષ નિમિત્ત હો પરંતુ અશુદ્ધ ઉપાદાન સે કર્મ મેં અશુદ્ધ પરિણતિ, કર્મ મેં કર્મરૂપ હોને કી દશા સે કર્મ હોતા હૈ, આત્મા કે કારણ સે નહીં. વૈસે (હી) આત્મા રાગ-દ્વેષ કરતા હૈ વહ કર્મ કે કારણ સે નહીં. કર્મ નિમિત્તકારણ હૈ. આ..હા..હા...! ઐસા ધર્મ ! લેકિન બનિયે કો ધંધે કી આડ મેં ફુરસદ નહીં મિલે. આહા..હા...! અરે...! પ્રભુ !

યહાં કહતે હૈં,... ભાષા તો દેખો ! આ..હા..હા...! પંચમકાલ મેં 'અમૃતચંદ્રાચાર્ય' ! ગણધર કા કામ (કિયા હૈ) ઔર 'કુંદકુંદાચાર્ય' ને તીર્થંકર જૈસા કામ કિયા !! ઐસે ગણધર !

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

'કુંદકુંદાચાર્ય' કે ગણધર ! આ..હા...! પ્રભુ ! એક બાર સુન ! **'સંસાર' નામક જો યહ આત્મા કા તથાવિધ (ઉસપ્રકાર કા)...'** વિકારી (પરિણામ). નિર્મલ પરિણામ કી યહાં બાત નહીં. સમજ મેં આયા ? ઇસલિયે 'તથાવિધ' લિયા હૈ. ઉસ પ્રકાર કે વિકારી (પરિણામ), મનુષ્યગતિ, દેવગતિ, તિર્યંચગતિ, નિગોદગતિ... આહા..હા...!

યે નિમ (કા પેડ) એકેન્દ્રિય તિર્યંચ ગતિ હૈ. યે પત્તે જો દિખતે હૈં વહ તો જડ હૈ પરંતુ અંદર જો આત્મા હૈ ઉસમેં જો તિર્યંચગતિ કા ઉદય હૈ વહ ઉસકી – જીવ કી પર્યાય મેં હૈ. નિમ... નિમ ! એક પત્તે મેં અસંખ્ય જીવ ! એક જીવ મેં અપની ગતિ કા ઉદય અપની પર્યાય મેં હૈ, દૂસરે જીવ કે કારણ નહીં. કર્મ સે તો નહીં (પરંતુ) દૂસરા જીવ સાથ મેં હૈ તો ઉસકે કારણ સે નહીં. આહા..હા...! ઐસે નિગોદ... ક્યા કહતે હૈં ? કાઈ ! દેખો ન ઢિગલે પડે હૈં, બારીશ બહુત આયા. ૨૪ ઇંચ બારીશ હુઆ. યહાં તો પૂરે ચૌમાસે મેં બીસ (ઇંચ) ચાહિયે. ગયે સાલ ૧૭-૧૮ (ઇંચ) હુઆ થા, ઇસ સાલ ૨૪ તો અભી હો ગયા. કાઈ જમ ગઈ હૈ. આ..હા..હા...! એક એક કણી મેં અસંખ્ય શરીર, એક એક શરીર મેં અનંત જીવ ! ઉસ એક જીવ કા પરિણામ જો સંસાર – તિર્યંચ ગતિ કા હૈ વહ રાગ-દ્વેષ સંસાર કા પરિણામ હૈ. વહ પરિણામ કર્મ કે કારણ સે નહીં, પર કે કારણ સે નહીં. કર્મ તો નિમિત્તમાત્ર કારણ હૈ. આ..હા..હા...! અપને કો આપ ભૂલ કે હૈરાન હો ગયા. આહા..હા...! 'શ્રીમદ્' તો ઐસા કહતે હૈં, તેરે પરિણામ સે તુ રખડતા હૈ. તેરે વિપરીત પરિણામ કા કારણ તેરા જીવ હૈ. કોઈ પર કે કારણ સે હુઆ હૈ ઐસા હૈ નહીં. આહા..હા...! યહાં તો (લોગ) કહે કિ, હમેં કર્મ કા ઉદય ઐસા આયા તો હમે વિકારી પરિણામ કરના પડા, વિષય કા પરિણામ (કરના પડા). અરે... પ્રભુ ! ક્યા કરતે હો તુમ ?

ભગવંત ! આહા..હા...! તેરી પર્યાય મેં જો વિકાર હોતા હૈ, મિથ્યા ભ્રાંતિ – પુણ્ય કો ધર્મ માનના, પાપ મેં સુખ માનના, પુણ્ય પરિણામ મેં સુખ માનના યે ભાવ – ઉદય ભાવ તેરી પર્યાય મેં તેરા પરિણામ (હૈ) વહ સંસાર હૈ. આ..હા..હા...! સંસાર કોઈ સ્ત્રી, કુટુંબ-પરિવાર, લક્ષ્મી, યે તુમ્હારા કરોડ રૂપયા સંસાર નહીં હૈ, ઐસા કહતે હૈં. સંસાર પ્રભુ ! તેરી પર્યાય મેં હૈ ઔર યહ પર્યાય તેરે સે હુઈ હૈ. યહાં તો અભી આગે કહેંગે કિ, યે પરિણામ ભાવકર્મ હૈ ફિર ભી ઉપચાર સે ઉસે દ્રવ્યકર્મ કહને મેં આતા હૈ. આ..હા...! અરે..રે...! ઐસી બાત હૈ. સત્ય બાત સમજે નહીં, સત્ય બાત બૈઠે નહીં તબ તક ઉસે ધર્મ કૈસે હો ? આહા..હા...! ઐસી બાત હૈ, પ્રભુ ! આહા..હા...!

'સંસાર' નામક...' સંસાર નામ કા. **'જો યહ આત્મા કા તથાવિધ (ઉસપ્રકાર કા) પરિણામ હૈ વહી દ્રવ્યકર્મ કે ચિપકને કા હેતુ હૈ.'** નયા કર્મ બંધને મેં જીવ કા વિકારી સંસાર પરિણામ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

નિમિત્ત હૈ. સમજ મેં આયા ? નયા કર્મ બંધને મેં નયા કર્મ તો અપની પર્યાય કી યોગ્યતા સે બંધતા હૈ, પરંતુ ઉસમેં નિમિત્તપના જીવ કા રાગ-દ્વેષ ઔર પુણ્ય-પાપ, મનુષ્યગતિ આદિ ભાવ – જીવ કા પરિણામ '**દ્રવ્યકર્મ કે ચિપકને કા...**' યાની બંધન મેં. આહા..હા...! '**હેતુ હૈ.**' હેતુ યાની નિમિત્ત. નિમિત્તકારણ કહને મેં આતા હૈ.

યહાં તો યહ લિયા હૈ, પરંતુ 'પંચાસ્તિકાય' ૬૨ ગાથા મેં તો વહાં તક લિયા હૈ... (દિગંબર કે વિદ્વાન કે સાથ) બડી ચર્ચા (સંવત–૨૦૧૩ કી) સાલ મેં હુઈ થી. 'પંચાસ્તિકાય' ૬૨ ગાથા મેં કર્મ કી પર્યાય કર્મ સે હોતી હૈ ઔર આત્મા મેં વિકાર અપને સે હોતા હૈ. ઇસ વિકાર (હોને) મેં કર્મ કે કારક કી અપેક્ષા નહીં, ઐસા પાઠ હૈ. યહાં તો અભી નિમિત્ત – હેતુ કહને મેં આતા હૈ પરંતુ વહાં તો ઉસે કર્મ કે કારક કી અપેક્ષા નહીં (ઐસા કહા હૈ). ૬૨ ગાથા હૈ. બડી ચર્ચા હુઈ થી. વિરોધ બહુત હો ગયા. (ઉનકો) ભી બૈઠી નહીં. મૂલ મેં તો સબ કો કર્મ સે હોતા હૈ, ઐસી પરંપરા ચલી. બસ ! કર્મ સે વિકાર હોતા હૈ, કર્મ સે વિકાર હોતા હૈ. જૈસા કર્મ ઉદય મેં આયે ઐસા વિકાર પરિણામ જીવ (મેં) હોતા હૈ. બિલકુલ જૂઠ હૈ. આ..હા...! ઇસ એક ગાથા મેં દોનોં બાત હૈં. કર્મ કી પર્યાય જો અકર્મરૂપ થી વહ કર્મરૂપ હુઈ વહ અપને કારણ સે હુઈ હૈ. જીવ ને રાગ-દ્વેષ કિયા વહ તો નિમિત્ત હૈ. નિમિત્ત હૈ તો વહાં કર્મ કી બંધન કી પર્યાય હુઈ, ઐસા હૈ નહીં. ષટ્કારક સે (હુઈ હૈ). કર્મ કી પર્યાય અપની પર્યાય મેં ષટ્કારક સે (હુઈ હૈ). પર્યાય કર્તા, પર્યાય કર્મ આદિ ષટ્કારક સે કર્મરૂપ પર્યાય હુઈ. વહાં ૬૨ ગાથા (મેં) પહલા બોલ યહ હૈ. ફિર દૂસરે બોલ મેં આત્મા લિયા હૈ.

ઐસે આત્મા (મેં) કોઈ ભી વિકારી પરિણામ (હોતે હૈં), મિથ્યા ભ્રાંતિ, પર મેં સુખ માને ઐસા મિથ્યાત્વ યા રાગ-દ્વેષ યા અનુકૂલ-પ્રતિકૂલ પદાર્થ કો લક્ષ મેં લેકર, બનાકર, (વૈસે તો) કોઈ પરપદાર્થ અનુકૂલ-પ્રતિકૂલ હૈ નહીં, પરંતુ યહ ઠીક નહીં હૈ, યહ ઠીક હૈ, ઐસા અનુકૂલ-પ્રતિકૂલ બનાકર જો રાગ-દ્વેષ કરતે હૈં, ઇસ રાગ-દ્વેષ કી પર્યાય મેં કર્મ કે કારક કી અપેક્ષા બિલકુલ નહીં હૈ. ઐસા પાઠ 'પંચાસ્તિકાય' ૬૨ ગાથા (મેં હૈ). બહુત ચર્ચા હુઈ. (ફિર ભી) નહીં, નહીં કહતે થે. કર્મ કે કારક બિના હો તો સ્વભાવ હો જાયે. પરંતુ સ્વભાવ હી હૈ. ઉસકા વિકારી વિભાવ સ્વભાવ હી હૈ. આ..હા..હા...! અરે..રે...! અભી ઇતની બાત ભી કબુલ કરને નહીં આયે ઉસે ઉસ (ભાવ સે) નિવૃત્તિ કરની (કૈસે હો પાયેગી ?) કર્મ સે વિકાર હોતા હૈ તો કર્મ હટે તો (વિકાર કા) નાશ હો તો આત્મા કે હાથ મેં કુછ રહા નહીં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

યહ તો ભગવાન ત્રિલોકનાથ કી દિવ્યધ્વનિ (સુની) ઉસમેં સે 'કુંદકુંદાચાર્યદેવ' ને શાસ્ત્ર

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

બનાયા. આ..હા..હા...! ભગવાન કી વાણી મેં યહ આયા હૈ. તીનલોક કે નાથ પરમાત્મા યહ કહતે હૈં. 'કુંદકુંદાચાર્યદેવ' ઐસા કહતે હૈં કિ, 'જિણે ઇમ ભણિયા' – જિનેશ્વર ને ઐસા કહા હૈ. આ..હા..હા...! ક્યા (કહા) ? સમજ મેં આયા ? આ..હા...!

'**ચિપકને કા હેતુ...**' ક્યા ? આત્મા મેં જો મનુષ્યગતિ આદિ પર્યાય, રાગ-દ્વેષ કી પર્યાય, શુભ-અશુભ પરિણામ (હોતા હૈ યહ ચિપકને કા હેતુ હૈ). યે શુભ પરિણામ સંસાર હૈ ઐસા કહા ના ? ભાઈ ! શુભ પરિણામ સંસાર હૈ. સ્વભાવ સંસારરહિત હૈ. ઉસસે વિરુદ્ધ – વિપરીત વહ સંસાર હૈ. આહા..હા...! માને ક્યા ? કિ, આત્મા મુક્તસ્વરૂપ હૈ. આહા..હા...! દ્રવ્યસ્વભાવ મુક્તસ્વરૂપ હૈ. જબ કિ રાગ-દ્વેષ ઔર મનુષ્યગતિ ઉસસે વિપરીત સ્વરૂપ હૈ, તો વહ સંસારસ્વરૂપ હૈ. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! ભગવાનઆત્મા મુક્તસ્વરૂપ હૈ. કલશ મેં આ ગયા હૈ – મુક્તસ્વરૂપ (કહો), અબદ્ધ કહો. ('સમયસાર' કી) ૧૪-૧૫ ગાથા. ભગવાનઆત્મા દ્રવ્યસ્વભાવ રાગ સે બંધા નહીં. ઔર અપને ૩૨૦ ગાથા મેં આ ગયા. ત્રિકાલ સકલ નિરાવરણ અખંડ એક પ્રતિભાસમય અવિનશ્વર શુદ્ધ પરિણામિક પરમભાવ લક્ષણ નિજ પરમાત્મદ્રવ્ય મૈં હું. આ..હા..હા...! વહાં દ્રવ્ય મેં પરિણામ અપના હૈ, (ઐસા) નહીં લિયા. વહ તો ભેદજ્ઞાન કિયા ઉસ અપેક્ષા સે (કહા). ભેદજ્ઞાન કિયા ઉસ અપેક્ષા (સે કહા). વસ્તુ ત્રિકાલ દ્રવ્યસ્વભાવ સકલ નિરાવરણ આવરણરહિત (હૈ) યાની મુક્ત હૈ. ઇસ મુક્ત (સ્વરૂપ સે) વિપરીત ગતિ કા પરિણામ, રાગ-દ્વેષ કા પરિણામ વહ સંસાર હૈ. યે મુક્ત હૈ તો યહ સંસાર હૈ. તો પુણ્ય પરિણામ ભી સંસાર હૈ.

કલ (એક મુમુક્ષુ) આયે થે (વે કહતે થે). (કોઈ દિગંબર સાધુ કા) ચૌમાસા 'ઇન્દોર' મેં હૈ. પાંચ-પાંચ, દસ-દસ હજાર લોગોં કી સભા ભરતી હૈ. લોગ રાજી હોતે હૈં. લોગોં કો બેચારોં કો કુછ માલૂમ પડતા નહીં. 'જય નારાયણ' ! બાહર કા ત્યાગ દેખે, નગ્નપના દેખે (લેકિન) પ્રરૂપણા કૈસી (કરતે હૈં) વહ માલૂમ નહીં પડતા. આ..હા...! વે ઐસા કહતે હૈં કિ, પુણ્ય કો અધર્મ કહાં કહા હૈ ? શાસ્ત્ર (મેં) આચાર્ય ને તો કહીં કહા નહીં, ઐસા કહતે થે. આહા..હા...! (યહાં) ક્યા કહા ? પરિણામધર્મસ્વભાવી વસ્તુ ભગવાન ઉસસે વિકારી પરિણામ જો (હોતે હૈં) વહ તો વિપરીત હૈ. તો (વસ્તુ) ધર્મ હૈ તો યહ (વિકારી પરિણામ) અધર્મ હૈ. ચાહે તો પુણ્ય પરિણામ (હો) તો (ભી) વહ અધર્મ હૈ. ધર્મ સે બંધન હોતા નહીં. તો (જિસ) પરિણામ સે બંધન હોતા હૈ વહ પરિણામ ધર્મ નહીં, અધર્મ હૈ. આહા..હા...! ઐસી બાત હૈ. લોગોં કો કુછ માલૂમ નહીં. જો કહતે હૈં (ઉસે માન લેતે હૈં). આ..હા..હા...! નગ્નપના દેખે, સભા ભરે, લોગોં કો રાજી કરે (ઇસલિયે લોગ ઐસા બોલે) વિશ્વધર્મ કી જય ! પરંતુ જૈનધર્મ કી જય બોલ ના ! આહા..હા...! દુનિયા કો ફિર અચ્છા લગતા હૈ.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

યહાં તો બાપૂ લોકરંજન કા માર્ગ હૈ નહીં. સમજ મેં આયા ? યહાં તો આત્મા અંદર મેં રાજી હો – આનંદ મેં આયે યહ માર્ગ હૈ. રાગ સે રાજી હો, યહ કોઈ માર્ગ નહીં, પ્રભુ ! આહા..હા...!

યહ કહતે હૈં (કિ), પરિણામ – સંસાર પરિણામ દ્રવ્યકર્મ બંધને કા હેતુ હૈ. આહા..હા...! **'અબ, ઉસપ્રકાર કે પરિણામ કા હેતુ કૌન હૈ ?'** ઉસ પરિણામ કા હેતુ કૌન (હૈ) ? **'ઉસપ્રકાર કે પરિણામ કા હેતુ કૌન હૈ ? (ઇસકે ઉત્તર મેં કહતે હૈં કિ :) દ્રવ્યકર્મ ઉસકા હેતુ હૈ,...'** દ્રવ્યકર્મ નિમિત્ત હૈ. '**ક્યોંકિ દ્રવ્યકર્મ કી સંયુક્તતા સે...**' હૈ ? (મૂલ ગ્રન્થ મેં નીચે ફૂટનોટ મેં ઇસકા અર્થ લિખા હૈ). 'દ્રવ્યકર્મ કે સંયોગ સે હી...' સંયોગ સે, હાં ! વિશેષ તો વહાં (સંસ્કૃત ટીકા મેં) લિયા હૈ. દેખો ! સંસ્કૃત હૈ. '**निर्दोषिपरमात्मा निश्चयेन शुद्धबुद्धैकस्वभावोऽपि**' 'જયસેનાચાર્યદેવ' (કી ટીકા કી) દૂસરી પંક્તિ. '**निर्दोषिपरमात्मा निश्चयेन शुद्धबुद्धैकस्वभावोऽपि व्यवहारेणानादिकर्मबन्धवशात्**' કર્મબંધ સે નહીં, કર્મબંધવશાત્ (કહા હૈ). ખુદ અધીન હોતા હૈ. આહા..હા...! ક્યા કહા ? '**व्यवहारेणानादिकर्मबन्धवशात्**' કર્મબંધ કે વશ હોતા હૈ. કર્મબંધ ઉસકો વશ કરતા હૈ, ઐસા નહીં. આ..હા..હા...! ક્યા હો ?

'અબ, ઉસપ્રકાર કે પરિણામ કા હેતુ કૌન હૈ ?' દ્રવ્યકર્મ ઉસકા નિમિત્ત (હૈ). '**ક્યોંકિ દ્રવ્યકર્મ કી સંયુક્તતા સે...**' (યાની) સંબંધ સે '**હી વહ દેખા જાતા હૈ.**' નીચે (ફૂટનોટ મેં) લિખા હૈ. 'દ્રવ્યકર્મ કે સંયોગ સે હી અશુદ્ધ પરિણામ હોતે હૈં,...' સંયોગ, હાં ! 'દ્રવ્યકર્મ કે બિના વે કભી નહીં હોતે;...' યહાં તો અપેક્ષા સિદ્ધ કરની હૈ. આ..હા..હા...! 'પંચાસ્તિકાય' મેં તો દ્રવ્યકર્મ કે કારક કી, કર્તાપને કી કોઈ અપેક્ષા ઉસમેં હૈ નહીં (ઐસા લિયા હૈ). વહાં 'પંચાસ્તિકાય' મેં અસ્તિકાય સિદ્ધ કરના હૈ. જીવાસ્તિકાય અપની પર્યાયસહિત સિદ્ધ કરના હૈ. યહાં જ્ઞેય સિદ્ધ કરના હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? આ..હા...! '**ક્યોંકિ દ્રવ્યકર્મ કી સંયુક્તતા સે હી વહ દેખા જાતા હૈ.**'

'**(શંકા :–) ઐસા હોને સે ઇતરેતરાશ્રયદોષ આયગા !**' કર્મ કે નિમિત્ત સે (વિકાર) હુઆ ઔર ઉસસે કર્મ બંધતે હૈં. યે તો એકદૂસરે કા આશ્રય હુઆ તો ઇતરેતરાશ્રયદોષ આતા હૈ. ઇતરેતરાશ્રયદોષ આતા હૈ. (અર્થાત્) કર્મ વિકાર મેં નિમિત્ત (હૈં) ઔર વહ વિકાર કર્મબંધન મેં નિમિત્ત (હોતા હૈ). તો યહ તો ઇતરેતરાશ્રયદોષ આયા. (તો કહતે હૈં) સુન તો સહી ! ઇતરેતરાશ્રયદોષ કી વ્યાખ્યા કી હૈ. 'એક અસિદ્ધ બાત કો સિદ્ધ કરને કે લિયે દૂસરી અસિદ્ધ બાત કા આશ્રય લિયા જાય, ઔર ફિર ઉસ દૂસરી બાત કો સિદ્ધ કરને કે લિયે પહલી કા આશ્રય લિયા જાય, – સો ઇસ તર્ક-દોષ કો ઇતરેતરાશ્રયદોષ કહા જાતા હૈ.' અબ સિદ્ધાંત ક્યા હૈ ? કિ, 'દ્રવ્યકર્મ કા કારણ અશુદ્ધ પરિણામ કહા હૈ;...' વહ તો પુરાના કર્મ નિમિત્ત

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કહા. વહ કા વહી કર્મ બંધતે હૈં ઔર વહ કા વહી કર્મ રાગ મેં નિમિત્ત હોતા હૈ, ઐસા નહીં. ક્યા કહા ? પુરાના કર્મ નિમિત્ત હૈ ઔર નયા કર્મ બંધતે હૈં ઉસમેં રાગ-દ્વેષ નિમિત્ત હૈ. વહ કા વહી કર્મ બંધતા હૈ (ઔર) વહી કર્મ નિમિત્ત (હૈ) ઔર ઉસ બંધે કર્મ મેં જીવ કે પરિણામ નિમિત્ત (હૈં), ઐસા નહીં. ક્યા કહા ? કિ, જો પૂર્વ કા કર્મ બંધ હૈ વહ વિકારી પરિણામ મેં નિમિત્ત (હૈ) ઔર યહ વિકારી પરિણામ પૂર્વબંધ કર્મ મેં નિમિત્ત (હોતે હૈં), ઐસા હોતા હૈ તો ઇતરેતરાશ્રયદોષ આતા હૈ. લેકિન ઐસા હૈ નહીં. ક્યા કહા ?

કર્મ જો પુરાને હૈં વે વિકાર મેં નિમિત્ત (હૈં) ઔર વહી પરિણામ કર્મ કા પરિણામ બંધ હૈ ઉસમેં વિકારી પરિણામ નિમિત્ત (હોતે હૈં ઐસા હો) તો તો ઇતરેતરાશ્રયદોષ આયા. (લેકિન) ઐસા હૈ નહીં. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! આયા ? 'દ્રવ્યકર્મ કા કારણ અશુદ્ધ પરિણામ કહા હૈ; ફિર ઉસ અશુદ્ધ પરિણામ કે કારણ કે સંબંધ મેં પૂછે જાનેપર ઉસકા કારણ પુનઃ દ્રવ્યકર્મ કહા હૈ, ઇસલિયે શંકાકાર કો શંકા હોતી હૈ કિ ઇસ બાત મેં ઇતરેતરાશ્રયદોષ આતા હૈ.' તો કહતે હૈં, નહીં, પહલે સુન, સુન ! દોષ નહીં આતા હૈ. ક્યોં ?

'ક્યોંકિ અનાદિસિદ્ધ દ્રવ્યકર્મ કે સાથ સંબદ્ધ ઐસે આત્મા કા જો પૂર્વ કા...' અનાદિસિદ્ધ મેં નિમિત્ત કી બાત નહીં હૈ, ઐસા કહતે હૈં. યે કર્મ અનાદિ (સે) પડા હૈ. **'અનાદિસિદ્ધ દ્રવ્યકર્મ કે સાથ સંબદ્ધ ઐસે આત્મા કા જો પૂર્વ કા દ્રવ્યકર્મ...'** યે પૂર્વ કા દ્રવ્યકર્મ (હૈ). **'આત્મા કા જો પૂર્વ કા દ્રવ્યકર્મ હૈ ઉસકા વહાં હેતુરૂપ સે ગ્રહણ (સ્વીકાર) કિયા ગયા હૈ.'** આત્મા કી ગતિ, રાગ-દ્વેષ મેં પુરાના કર્મ જો અનાદિ હૈ ઉસે નિમિત્ત મેં કહા હૈ ઔર નયે બંધન મેં – નયા કર્મબંધન મેં ઇસ (પરિણામ કો) નિમિત્ત કહા હૈ. ઉસી કર્મ મેં (વર્તમાન પરિણામ) નિમિત્ત, વહ કે વહી કર્મ પરિણામ મેં નિમિત્ત ઔર ઉસ કર્મ મેં પરિણામ નિમિત્ત (હો) તો તો ઇતરેતરાશ્રયદોષ આતા હૈ. ક્યા કહતે હૈં ?

વિકારી પરિણામ તો અપને સે હોતા હૈ, પર કે અધીન (હોને સે), પરંતુ વહી પરિણામ કર્મ કા નિમિત્ત હો (અર્થાત્) પુરાના કર્મ હૈ ઉસમેં યહ પરિણામ નિમિત્ત હો તો પૂર્વકર્મ કા નિમિત્ત પરિણામ ઔર વહી પરિણામ પુરાને દ્રવ્યકર્મ કા નિમિત્ત હો તો તો ઇતરેતરાશ્રયદોષ આતા હૈ. લેકિન ઐસા તો હૈ નહીં. વિકારી પરિણામ કરતે હૈં તો ઉસમેં પુરાના કર્મ નિમિત્ત (હૈ) ઔર વહ વિકારી પરિણામ કર્મ કો નિમિત્ત નહીં (હૈ), નયા બંધન મેં નિમિત્ત (હૈ). સમજ મેં આયા ? આ..હા..હા...! નિર્ણય કરને કા (સમય નહીં મિલતા). હૈ ?

'ક્યોંકિ અનાદિસિદ્ધ દ્રવ્યકર્મ કે સાથ સંબદ્ધ ઐસે આત્મા કા જો પૂર્વ કા દ્રવ્યકર્મ હૈ ઉસકા વહાં હેતુરૂપ સે ગ્રહણ (સ્વીકાર) કિયા ગયા હૈ.' (મૂલ ગ્રન્થ મેં નીચે ફૂટનોટ હૈ).

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

'નવીન દ્રવ્યકર્મ કા કારણ અશુદ્ધ આત્મપરિણામ હૈ,...' સમજ મેં આયા ? 'નવીન દ્રવ્યકર્મ કા કારણ અશુદ્ધ આત્મપરિણામ હૈ, ઔર ઉસ અશુદ્ધ આત્મપરિણામ કા કારણ વહ કા વહી (નવીન) દ્રવ્યકર્મ નહીં...' આનેવાલા કર્મ વહ કા વહી નહીં. 'કિંતુ પહલે કા (પુરાના) દ્રવ્યકર્મ હૈ; ઇસલિયે ઇસ મેં ઇતરેતરાશ્રય દોષ નહીં આતા.' ક્યા કહા ? કિ, નયા કર્મ આતા હૈ ઉસસે આત્મા કા વિકાર હો ઔર વહ વિકાર કા પરિણામ નયા કર્મ મેં (નિમિત્ત) હો તો તો ઇતરેતરાશ્રયદોષ આતા હૈ. પરંતુ ઐસા હૈ નહીં. પુરાના કર્મ વિકાર મેં નિમિત્ત હૈ ઔર નયે કર્મ મેં યહ વિકારી પરિણામ નિમિત્ત હૈ. ઇસલિયે ઇતરેતરાશ્રયદોષ આયા નહીં. વહ કા વહી કર્મ પરિણામ મેં નિમિત્ત હો ઔર વહ કા વહી પરિણામ ઉસી કર્મ મેં નિમિત્ત હો તો ઇતરેતરાશ્રયદોષ આતા હૈ. ન્યાય સમજ મેં આયા ? બનિયે વ્યાપારી કો યે સમજના ! આહા..હા...!

ક્યા કહતે હૈં ? તુમ કહતે હો કિ, ઇતરેતર એકદૂસરે કે આશ્રય સે એક દોષ આયા કિ, પુરાના કર્મ હૈ વહ વિકાર મેં નિમિત્ત (હૈ) ઔર વહી કર્મ મેં કર્મ બંધા હૈ ઉસમેં વિકારી પરિણામ નિમિત્ત (હો) તો તો ઇતરેતરાશ્રયદોષ આતા હૈ. પરંતુ ઐસા હૈ નહીં. પુરાના કર્મ હૈ વહ વિકારી પરિણામ મેં નિમિત્ત હૈ ઔર વિકારી પરિણામ પૂર્વ કે કર્મ મેં નિમિત્ત નહીં. વિકારી પરિણામ નયા બંધ મેં નિમિત્ત હૈ. હૈ ? આહા..હા...! Logic – ન્યાય સે તો પ્રભુ કહતે હૈં. આ..હા...!

(પૂર્વ કે દ્રવ્યકર્મ કો) '**વહાં હેતુરૂપ સે ગ્રહણ (સ્વીકાર) કિયા ગયા હૈ.**' નયે કર્મ (કો) વિકારી પરિણામ (મેં) નિમિત્તપને સ્વીકાર નહીં કિયા હૈ. ક્યા કહા ? નયા કર્મ જો બંધા વહ વિકાર મેં નિમિત્ત હૈ ઐસા નહીં કહા હૈ. પૂર્વ કા કર્મ વિકાર મેં નિમિત્ત હૈ. નયે કર્મ મેં વિકારી પરિણામ નિમિત્ત હૈ. જો નયા કર્મ આતા હૈ ઉસસે વિકાર પરિણામ હો ઔર નયા (કર્મ) આને મેં વહી વિકારી પરિણામ નિમિત્ત હો તો તો દોષ આતા હૈ. આહા..હા...! ભાઈ ! ઐસા કભી કહાં વિચાર કિયા હૈ ? ઠિકાના કહાં હૈ ? નિર્ણય... નિર્ણય (કરના ચાહિયે). આહા..હા...!

(સંવત–૧૯૭૧ મેં) બહુત ખલબલી હો ગઈ થી. ઐસી બાત કહાં સે લાયે ? હમારે ગુરુ ને કભી કહા નહીં, હમને સુના નહીં કિ, કર્મ કે બિના વિકાર હોતા હૈ. વિકાર અપને સે હોતા હૈ, કર્મ કે કારણ સે (નહીં હોતા). કર્મ તો નિમિત્તમાત્ર હૈ. (ઐસા) કહાં સે લાયે ? હમારે ગુરુ ને તો કહા નહીં. યે કહાં સે લાયે ? યે પડાઈ ઉડકર કહાં જાયેગી ? પડાઈ સમજે ? પતંગ ! (એક) સેઠ ઐસા કહતે થે. યહ પતંગ ઉડકર કહાં જાયેગી ? યે તો ઘર કી બાત કરતે હૈં. હમારે ગુરુ ને કભી કહા નહીં, હમને સુના નહીં, શાસ્ત્ર મેં ઐસા લિખા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथ परमार्थादात्मनो द्रव्यकर्माकर्तृत्वमुद्योतयति -

परिणामो सयमादा सा पुण किरिय त्ति होदि जीवमया।
किरिया कम्म त्ति मदा तम्हा कम्मस्स ण दु कत्ता।।१२२।।
परिणामः स्वयमात्मा सा पुनः क्रियेति भवति जीवमयी।
क्रिया कर्मेति मता तस्मात्कर्मणो न तु कर्ता।।१२२।।

आत्मपरिणामो हि तावत्स्वयमात्मैव, परिणामिनः परिणामस्वरूपकर्तृत्वेन परिणामादनन्यत्वात्। यश्च तस्य तथाविधः परिणामः सा जीवमय्येव क्रिया, सर्वद्रव्याणां परिणामलक्षणक्रियाया आत्ममयत्वाभ्युपगमात्। या च क्रिया सा पुनरात्मना स्वतंत्रेण प्राप्यत्वात्कर्म। ततस्तस्य

अथात्मा निश्चयेन स्वकीयपरिणामस्यैव कर्ता, न च द्रव्यकर्मण इति प्रतिपादयति। अथवा द्वितीयपातनिका - शुद्धपारिणामिकपरभावग्राहकेण शुद्धनयेन यथैवाकर्ता तथैवाशुद्धनयेनापि सांख्येन यदुक्तं तन्निषेधार्थमात्मनो बन्धमोक्षसिद्ध्यर्थं कथंचित्परिणामित्वं व्यवस्थापयतीति

હવે પરમાર્થે આત્માને દ્રવ્યકર્મનું અકર્તાપણું પ્રકાશે છે :–

પરિણામ પોતે જીવ છે, ને છે ક્રિયા એ જીવમયી;
કિરિયા ગણી છે કર્મ; તેથી કર્મનો કર્તા નથી. ૧૨૨.

અન્વયાર્થ :– **[परिणामः]** પરિણામ **[स्वयम्]** પોતે **[आत्मा]** આત્મા છે, **[सा पुनः]** અને તે **[जीवमयी क्रिया इति भवति]** જીવમયી ક્રિયા છે; **[क्रिया]** ક્રિયાને **[कर्म इति मता]** કર્મ માનવામાં આવી છે; **[तस्मात्]** માટે આત્મા **[कर्मणः कर्ता तु न]** દ્રવ્યકર્મનો કર્તા તો નથી.

નહીં. શાસ્ત્ર મેં યહ ક્યા (લિખા) હૈ ? આ..હા...! સુનને મેં આયા નહીં, ગપ મારે ! આહા..હા...!

'ઇસપ્રકાર નવીન દ્રવ્યકર્મ જિસકા કાર્યભૂત હૈ...' ક્યા (કહતે હૈં) ? નવીન કર્મ જિસકા કાર્યભૂત યાની વિકારી પરિણામ કારણ-નિમિત્ત (હૈ) ઔર નયા કર્મ કાર્ય (હૈ). નિમિત્ત સે કહતે (હૈં). નયે કર્મ કે કાર્ય કા નિમિત્ત વિકારી પરિણામ હૈ. **'નવીન દ્રવ્યકર્મ જિસકા કાર્યભૂત**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

परमार्थादात्मा आत्मपरिणामात्मकस्य भावकर्मण एव कर्ता, न तु पुद्गलपरिणामात्मकस्य द्रव्यकर्मणः। अथ द्रव्यकर्मणः कः कर्तेति चेत्। पुद्गलपरिणामो हि तावत्स्वयं पुद्गल एव, परिणामिनः परिणामस्वरूपकर्तृत्वेन परिणामादनन्यत्वात्। यश्च तस्य तथाविधः परिणामः

पातनिकाद्वयं मनसि संप्रधार्य सूत्रमिदं निरूपयति - **परिणामो सयमादा** परिणामः स्वयमात्मा, आत्मपरिणामस्तावदात्मैव। कस्मात्। परिणामपरिणामिनोस्तन्मयत्वात्। **सा पुण किरिय त्ति होदि** सा पुनः क्रियेति भवति, स च परिणामः क्रिया परिणतिरिति भवति। कथंभूता। **जीवमया** जीवेन निर्वृत्तत्वाज्जीवमयी। **किरिया कम्म त्ति मदा** जीवेन स्वतन्त्रेण स्वाधीनेन

ટીકા :– પ્રથમ તો આત્માનો પરિણામ ખરેખર પોતે આત્મા જ છે, કારણ કે પરિણામી પરિણામના સ્વરૂપનો કરનાર હોવાને લીધે પરિણામથી અનન્ય છે; અને જે તેનો (–આત્માનો) તથાવિધ પરિણામ છે તે જીવમયી જ ક્રિયા છે, કારણ કે સર્વ દ્રવ્યોને પરિણામલક્ષણ ક્રિયા આત્મમયપણે (પોતામયપણે) સ્વીકારવામાં આવી છે; અને વળી જે (જીવમયી) ક્રિયા છે તે આત્મા વડે સ્વતંત્રપણે પ્રાપ્ય હોવાથી કર્મ છે. માટે પરમાર્થથી આત્મા પોતાના પરિણામસ્વરૂપ એવા તે ભાવકર્મનો જ કર્તા છે, પરંતુ પુદ્‌ગલપરિણામસ્વરૂપ દ્રવ્યકર્મનો નહિ.

હૈ ઔર પુરાના દ્રવ્યકર્મ જિસકા કારણભૂત હૈ,...' (ઐસા) પરિણામ. વિકારી પરિણામ નયા કર્મ મેં નિમિત્ત હૈ ઔર ઇસ પરિણામ મેં પુરાના (કર્મ) કારણભૂત હૈ. '**ઐસા (આત્મા કા તથાવિધ પરિણામ) હોને સે આત્મા કા તથાવિધ પરિણામ ઉપચાર સે દ્રવ્યકર્મ હી હૈ,...**' આ..હા..હા..હા...! વિકારી પરિણામ કો ઉપચાર સે દ્રવ્યકર્મ કહતે હૈં. દ્રવ્યકર્મ નિમિત્ત હૈ તો ભાવકર્મ કો ભી ઉપચાર સે દ્રવ્યકર્મ કહને મેં આતા હૈ. આહા..હા...! ઐસી લંબી લંબી બાતેં ! હૈ ? '**(આત્મા કા તથાવિધ પરિણામ) હોને સે આત્મા કા તથાવિધ પરિણામ ઉપચાર સે દ્રવ્યકર્મ હી હૈ,...**'

'**ઔર આત્મા ભી અપને પરિણામ કા કર્તા હોને સે...**' આત્મા અપને વિકારી પરિણામ કા કર્તા હોને સે '**દ્રવ્યકર્મ કા કર્તા ભી ઉપચાર સે હૈ.**' જડ મેં વ્યવહાર ઉપચાર સે (કર્તા) કહને મેં આતા હૈ. નિમિત્ત હૈ તો ઉપચાર સે કહને મેં આતા હૈ. બાકી જડ કર્મ કા કર્તા આત્મા હૈ નહીં ઔર જડ કર્મ વિકારી પરિણામ કા કર્તા નહીં. જડ કર્મ બંધા ઉસમેં વિકારી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

सा पुद्गलमय्येव क्रिया, सर्वद्रव्याणां परिणामलक्षणक्रियाया आत्ममयत्वाभ्युपगमात्। या च क्रिया सा पुनः पुद्गलेन स्वतन्त्रेण प्राप्यत्वात्कर्म। ततस्तस्य परमार्थात् पुद्गलात्मा आत्मपरिणामात्मकस्य द्रव्यकर्मण एव कर्ता, न त्वात्मपरिणामात्मकस्य भावकर्मणः। तत आत्मात्मस्वरूपेण परिणमति न पुद्गलस्वरूपेण परिणमति।।१२२।।

शुद्धाशुद्धोपादानकारणभूतेन प्राप्यत्वात्सा क्रिया कर्मेति मता संमता। कर्मशब्देनात्र यदेव चिद्रूपं जीवदभिन्नं भावकर्मसंज्ञं निश्चयकर्म तदेव ग्राह्यम्। तस्यैव कर्ता जीवः। **तम्हा कम्मस्स ण दु कत्ता** तस्माद्द्रव्यकर्मणो न कर्तेति। अन्नैतदायाति - यद्यपि कथंचित् परिणामित्वे सति जीवस्य कर्तृत्वं जातं तथापि निश्चयेन स्वकीयपरिणामानामेव कर्ता, पुद्गलकर्मणां व्यवहारेणेति। तत्र तु यदा शुद्धोपादानकारणरूपेण शुद्धोपयोगेन परिणमति तदा मोक्षं साधयति, अशुद्धोपादानकारणेन तु बन्धमिति। पुद्गलोऽपि जीववन्निश्चयेन स्वकीयपरिणामानामेव कर्ता, जीवपरिणामानां व्यवहारेणेति।।१२२।।

હવે અહીં એમ પ્રશ્ન થાય કે '(જીવ ભાવકર્મનો જ કર્તા છે તો પછી) દ્રવ્યકર્મનો કોણ કર્તા છે ?' તો તેનો ઉત્તર આ પ્રમાણે છે :– પ્રથમ તો પુદ્‌ગલનો પરિણામ ખરેખર પોતે પુદ્‌ગલ જ છે, કારણ કે પરિણામી પરિણામના સ્વરૂપનો કરનાર હોવાને લીધે પરિણામથી અનન્ય છે; અને જે તેનો (–પુદ્‌ગલનો) તથાવિધ પરિણામ છે તે પુદ્‌ગલમયી જ ક્રિયા છે,

---

પરિણામ કર્તા નહીં ઔર વિકારી પરિણામ મેં પુરાના જડ કર્મ કર્તા નહીં. આહા..હા...! ભાષા તો દેખો ! **'આત્મા ભી અપને પરિણામ કા કર્તા હોને સે દ્રવ્યકર્મ કા કર્તા ભી ઉપચાર સે હૈ.'**

'અબ, પરમાર્થ સે આત્મા કે દ્રવ્યકર્મ કા અકર્તૃત્વ પ્રકાશિત કરતે હૈં :–' ૧૨૨ (ગાથા). દ્રવ્યકર્મ કી પર્યાય તો દ્રવ્યકર્મ સે હોતી હૈ, આત્મા ઉસકા કર્તા હૈ નહીં. સ્વતંત્રપને કરે સો કર્તા. તો કર્મ અપની પર્યાય સે સ્વતંત્રપને કર્મરૂપ પરિણામ હોતા હૈ. જીવ ને રાગ-દ્વેષ કિયા ઇસલિયે વહાં કર્મરૂપ પર્યાય હુઈ, (ઐસા હૈ નહીં). ઐસા હૈ. ૧૨૨ (ગાથા).

परिणामो सयमादा सा पुण किरिय त्ति होदि जीवमया।
किरिया कम्म त्ति मदा तम्हा कम्मस्स ण दु कत्ता।।१२२।।

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કારણ કે સર્વ દ્રવ્યોને પરિણામસ્વરૂપ ક્રિયા પોતામય હોય છે એમ સ્વીકારવામાં આવ્યું છે; અને વળી જે (પુદ્‌ગલમયી) ક્રિયા છે તે પુદ્‌ગલ વડે સ્વતંત્રપણે પ્રાપ્ય હોવાથી કર્મ છે. માટે પરમાર્થથી પુદ્‌ગલ પોતાના પરિણામસ્વરૂપ એવા તે દ્રવ્યકર્મનું જ કર્તા છે, પરંતુ આત્માના પરિણામસ્વરૂપ ભાવકર્મનું નહિ.

તેથી (એમ સમજવું કે) આત્મા આત્માસ્વરૂપે પરિણમે છે, પદ્‌ગલસ્વરૂપે નથી પરિણમતો. ૧૨૨.

પરિણામ પોતે જીવ છે, ને છે ક્રિયા એ જીવ મયી,
કિરિયા ગણી છે કર્મ, તેથી કર્મનો કર્તા નથી. ૧૨૨.

આહા..હા...! '**પ્રથમ તો આત્મા કા પરિણામ વાસ્તવ મેં સ્વયં આત્મા હી હૈ,...**' ભાષા દેખો ! વિકારી પરિણામ સ્વયં આત્મા હૈ. આહા..હા...! વિકારી (પરિણામ) લેના હૈ ન ? મનુષ્યગતિ, ચાર ગતિ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, વેદ કે વિષય કી વાસના યે સબ જીવ કા પરિણામ હોને સે જીવ હૈ. '**આત્મા કા પરિણામ વાસ્તવ મેં સ્વયં આત્મા હી હૈ,...**' આ..હા..હા...! પર્યાયદૃષ્ટિ સે જો અપના પરિણામ હૈ વહ અપના હૈ. વિકારી રાગ-દ્વેષ ઔર મિથ્યાત્વ જીવ કા પરિણામ હોને સે વહ જીવ હૈ, જડ નહીં.

'**ક્યોંકિ પરિણામી પરિણામ કે સ્વરૂપ કા કર્તા હોને સે પરિણામ સે અનન્ય હૈ;...**' ક્યોંકિ પરિણામી ઐસા દ્રવ્ય, પરિણામ કે સ્વરૂપ કા કર્તા હોને સે પરિણામ સે પરિણામી અનન્ય હૈ. પરિણામ ઔર પરિણામી એક હી હૈ. અન્ય અન્ય નહીં, અનન્ય હૈ. પરિણામ ઔર પરિણામી અનન્ય હૈ. અનેરા પરિણામ ઔર અનેરા પરિણામી ઐસા નહીં. આ..હા..હા...! હૈ ?

'**પરિણામી પરિણામ કે સ્વરૂપ કા કર્તા હોને સે...**' પરિણામી નામ દ્રવ્ય, પરિણામ નામ પર્યાય – રાગ-દ્વેષ, પુણ્ય-પાપ ભાવ કે સ્વરૂપ કા કર્તા હોને સે પરિણામ સે પરિણામી અનન્ય હૈ. પરિણામ સે પરિણામી – વિકાર સે આત્મા અનન્ય હૈ. અનેરા અનેરા વિકાર ઔર અનેરા આત્મા ઐસા હૈ નહીં. આ..હા..હા...! પરદ્રવ્ય તો નિમિત્તમાત્ર હૈ. (વહ તો) છૂતે હી નહીં. આ..હા...! જીવ વિકાર કરતા હૈ તો કર્મ કો છૂતા નહીં ઔર અજીવ જડ કર્મ (કા) ઉદય આયા તો આત્મા કા વિકાર – રાગ કો છૂતા નહીં. આહા..હા...! ઐસી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

બાત હૈ. (લોગોં કો) ફુરસદ નહીં મિલતી, નિર્ણય કરને કી ફુરસદ નહીં મિલે. આહા..હા...!

તેરા જ્ઞાન કા – જ્ઞેય કા વિકારી પરિણામ ચાહે તો મિથ્યાત્વ હો ઔર રાગ-દ્વેષ હો (તો ભી) વહ પરિણામ પરિણામી કા હૈ તો (વહ) પરિણામી હી હૈ. વહ આત્મા કા પરિણામ આત્મા હૈ. આત્મા કા પરિણામ આત્મા હૈ. આ..હા..હા...! એક ઓર જબ દૃષ્ટિ કા વિષય કહે તબ કહે કિ, વિકારી પરિણામ પુદ્‌ગલ હૈ. પુદ્‌ગલ કા પરિણામ ભી નહીં. પરિણામ કહકર ફિર પુદ્‌ગલ હૈ, (ઐસા કહે). 'સમયસાર' (કી) ૭૫ ગાથા ! કૌન સી અપેક્ષા હૈ ? પ્રભુ ! હૈ તો ઉસકી પર્યાય મેં અપના પુરુષાર્થ (સે), પરંતુ જબ સ્વભાવ કી દૃષ્ટિ હુઈ... આહા..હા...! મેરા ત્રિકાલી આનંદ કા નાથ, પ્રભુ (હૈ), ઐસા જહાં શુદ્ધ (સ્વરૂપ કા) અનુભવ હુઆ, ઉસ કારણ સે વિકારી પરિણામ કા કર્તા આત્મા નહીં. ઉસ વિકારી પરિણામ કા કર્તા કર્મ (હૈ ઐસા) ઉસ સમય ભિન્ન કરને કો કહા. સમજ મેં આયા ? વહાં વિકારી પરિણામ કો કર્મ કહે, યહાં વિકારી પરિણામ કા કર્તા આત્મા કહે. કૌન સી અપેક્ષા સે કથન હૈ ? ભાઈ ! આ..હા...! પરિણામ સે પરિણામી જુદા નહીં. વિકારી પરિણામ સે આત્મા જુદા નહીં. આહા..હા...!

૬૮ ગાથા મેં તો ઐસા કહા, જવમેં સે જવ હોતા હૈ. ઐસે વિકારી પરિણામ કર્મમેં સે હોતા હૈ, આત્મા સે નહીં. ૬૮ ગાથા ! ચૌદહ ગુણસ્થાન, ભેદ કર્મમેં સે હોતા હૈ. આત્મા ત્રિકાલી સ્વભાવ કી દૃષ્ટિ સે (વિકાર) આત્મા કા નહીં. આહા..હા...! સ્વભાવ (કા) જબ અંદર અનુભવ હુઆ તો વિકાર તો ઉસકા વ્યાપ્ય હૈ નહીં. દૃષ્ટિ જહાં સમ્યક્ હુઈ ઔર વસ્તુ કા ભાન હુઆ (કિ) મૈં તો આનંદકંદ હું, તો ઉસકા વ્યાપ્ય તો નિર્મલ પરિણામ હૈ ઔર વ્યાપક આત્મા હૈ. વિકારી પરિણામ ઉસકા વ્યાપ્ય ઔર આત્મા વ્યાપક, સમ્યગ્દર્શન કી દૃષ્ટિ મેં ઔર દૃષ્ટિ કે વિષય મેં યહ ચીજ હૈ નહીં. આ..હા..હા...! કભી ઐસા કહે, કભી વૈસા કહે ! પર્યાયદૃષ્ટિ સે પર્યાય ઉસકી હૈ (ઐસા) સિદ્ધ કરના હૈ ઔર દ્રવ્યદૃષ્ટિ સે પર્યાય મેં રાગ હૈ વહ અપના નહીં ઐસા સિદ્ધ કરના હૈ. આ..હા..હા..હા...! સમજ મેં આયા ?

મુમુક્ષુ :– દોનોંમેં સે એક બાત સચ હો વહ બતા દો.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– સાલા હોતા હૈ, સાલા ! તો ઉસકી બહન હૈ ઇસ અપેક્ષા સે ઉસે સાલા કહને મેં આતા હૈ ઔર અપની બહન ઉસકો દી હો તો ઉસ અપેક્ષા સે બહનોઈ કહને મેં આતા હૈ. ભાઈ ! હૈ કિ નહીં ? આપ કે ઘર મેં – સંસાર મેં હોતા હૈ. આહા..હા...!

પ્રશ્ન :– યહ સિદ્ધાંત હૈ ?

સમાધાન :– સિદ્ધાંત હી હુઆ ન ! આહા..હા...! (ઐસા) હોતા હૈ ન ? પહલે કિસી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ને અપની કન્યા દે દી હો, ફિર ઉસે ભાવ હુઆ હો કિ, મેરે સાલે કો મેરી બહન દેની હૈ, (તો) દે દેતે હૈં. એક હી અપેક્ષા સે સાલા ભી કહને મેં આતા હૈ ઔર બહનોઈ ભી કહને મેં આતા હૈ. ઐસે યહાં ભી પર્યાયદૃષ્ટિ સે પરિણામ આત્મા કહને મેં આતા હૈ ઔર દ્રવ્યદૃષ્ટિ સે વિકાર પરિણામ કર્મ કા કહને મેં આતા હૈ. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...!

'ઔર જો ઉસકા (આત્મા કા) તથાવિધ પરિણામ હૈ વહ જીવમયી હી ક્રિયા હૈ,...' 'જીવમયી હી ક્રિયા હૈ' ! ક્યા કહા ? કિયા હૈ ઐસે નહીં, ક્રિયા હૈ (ઐસે કહા હૈ). રાગ-દ્વેષ, મનુષ્યગતિ જીવ કી હી ક્રિયા હૈ. આહા..હા...! વહ ક્રિયા સંસાર હૈ ઔર વહ પરિણામ સંસાર હૈ. ફિર ભી વહ પરિણામ પરિણામી આત્મા કા હૈ. આહા..હા...! **'તથાવિધ પરિણામ હૈ વહ જીવમયી...' 'જીવમયી'** ! ભાષા તો દેખો ! **'જીવમયી હી ક્રિયા હૈ,...'** જીવમયી (યાની) જીવ કે સાથ તન્મય. આ..હા..હા..હા...! ગતિ ઉદયભાવ હૈ, રાગ ઉદયભાવ હૈ, વહ જીવમયી.. જીવમયી હોને સે વહ ક્રિયા જીવ કી હૈ, વહ જીવ હી હૈ. વહ ક્રિયા જીવ કી હૈ તો જીવ હી હૈ. આહા..હા...!

એક ઓર 'સમયસાર' મેં દૃષ્ટિ કા વિષય ચલે તબ (ઔર) કુછ ચલે. કૌન સી અપેક્ષા હૈ ? બાપૂ ! વહાં દ્રવ્યદૃષ્ટિ કે વિષય કી અપેક્ષા સે બાત ચલે તબ વિકાર પરિણામ જીવ કા નહીં, ઐસા કહને મેં આતા હૈ. લેકિન ઉસકી પર્યાય કી સ્થિતિ ઉસમેં હૈ યહ વર્ણન જબ ચલતા હૈ તબ ઇસ પર્યાય કા કર્તા (જીવ હૈ), વહ પરિણામ જીવમયી હોને સે જીવ હી હૈ. યહ ક્રિયા જીવમયી હોને સે જીવ હી હૈ. આત્મા કા વિકારી પરિણામ આત્મપને હોને સે આત્મા હી વિકારી પરિણામ હૈ. વહ વિકારી પરિણામ આત્મા હી હૈ. આહા..હા...! કભી યહ, કભી વહ ! કૌન સી અપેક્ષા હૈ ? ભાઈ ! દોનોં અપેક્ષા સમજે બિના ઉસે અનેકાન્ત કા જ્ઞાન નહીં હોતા. આહા..હા...!

'ક્યોંકિ સર્વ દ્રવ્યોં કી પરિણામલક્ષણક્રિયા આત્મમયતા...' આ..હા..હા...! ક્યા કહતે હૈં ? **'સર્વ દ્રવ્યોં કી પરિણામ...'** યાની પર્યાયલક્ષણક્રિયા આત્મામય (યાની) નિજસ્વરૂપ હૈ. આત્મમયતા કા અર્થ યહાં તો સભી દ્રવ્ય કી (બાત હૈ). આત્મમય યાની નિજસ્વરૂપ હૈ. પ્રત્યેક દ્રવ્ય કી પર્યાય ઉસ દ્રવ્ય કા નિજસ્વરૂપ હી હૈ. આત્મમયતા કા અર્થ આત્મપના યહાં નહીં લેના. આત્મમયતા કા અર્થ પ્રત્યેક દ્રવ્ય કી પર્યાય આત્મમય યાની ઉસ દ્રવ્યસ્વરૂપ હૈ. પ્રત્યેક વિકાર આદિ પરિણામ દ્રવ્યસ્વરૂપ હૈ. હૈ ? (ઐસી આત્મમયતા) **'સ્વીકાર કી ગઈ હૈ;...'** ઐસા ભગવાન કી વાણી મેં સ્વીકાર કિયા ગયા હૈ. આ..હા..હા...!

'ઔર ફિર, જો (જીવમયી) ક્રિયા હૈ વહ આત્મા કે દ્વારા સ્વતંત્રતયા પ્રાપ્ય હોને સે કર્મ હૈ.' યે વિશેષ કહેંગે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

ગાથા–૧૨૨
પ્રવચન નં. – ૧૩૮
તા. ૧૮-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર' ૧૨૨ ગાથા. ચાર પંક્તિ ચલી હૈ. ફિર સે લેતે હૈં. **'પ્રથમ તો આત્મા કા પરિણામ વાસ્તવ મેં સ્વયં આત્મા હી હૈ,...'** ચાહે તો શુદ્ધ પરિણામ હો યા અશુદ્ધ. પરંતુ આત્મા હૈ, યહાં તો યહ સિદ્ધ કરના હૈ. આહા..હા...! 'જ્ઞેય અધિકાર' હૈ ન ? તો શુદ્ધ પરિણામ હો યા અશુદ્ધો હો પરંતુ વહ આત્મા હી હૈ. આહા..હા...! એક ઓર ઐસા કહે કિ, અશુદ્ધ પરિણામ જો હૈ વહ કુશીલ હૈ. એક ઓર કહે કિ, શુભ-અશુભ ભાવ સ્વભાવ સે વિરુદ્ધ સ્વભાવ હૈ, એક ઓર ઐસા કહે કિ, ભગવાનઆત્મા શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વભાવ સે પુણ્ય-પાપ અત્યંત વિપરીત હૈ. આ..હા...! પરંતુ હૈ ઉસકી પર્યાય મેં, ઐસા યહાં સિદ્ધ કરના હૈ.

મોક્ષમાર્ગ ઔર સ્વભાવ કે આશ્રય સે શુદ્ધતા પ્રગટ હો વહ ધર્મ (હૈ) ઔર અશુદ્ધતા રહે વહ ધર્મ નહીં, વહ તો મોક્ષમાર્ગ કી વ્યાખ્યા કરની હો વહાં (ઐસા કહા જાતા હૈ). પરંતુ જીવસ્વરૂપ... આ..હા..હા...! શુદ્ધ યા અશુદ્ધ જો પરિણામ (હૈ) વહ તો આત્મા હી હૈ. વહ કોઈ પરમાણુ હૈ યા પુદ્ગલ હૈ (ઐસા નહીં). આહા..હા...! એક ઓર દૃષ્ટિ કા વિષય બતાતે હુએ ઐસે કહે કિ, પુણ્ય-પાપ કા અશુદ્ધ પરિણામ પુદ્ગલ હૈ. કૌન સી અપેક્ષા સે (કહતે હૈં) ? અપને સ્વભાવ કી દૃષ્ટિ હુઈ, ચૈતન્યસ્વભાવ કી દૃષ્ટિ, અનુભવ હુઆ તો ઇસ અપેક્ષા સે જો વિકાર બાકી રહા (ઉસે પુદ્ગલ કહા). વહ આતા હૈ ન ? જબ તક કર્મ કી વિરતી ન હો. કર્મ કી વિરતી યાની વિકારી કી વિરતી જબ તક ન હો વહાં તક રાગ આતા હૈ, પરંતુ હૈ તો કુશીલ, આ..હા...! હૈ તો અપના પરિણામ.

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

મુમુક્ષુ :– ચારિત્રદોષ હોતા હૈ તબ તક (કુશીલ હૈ).

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– જબ તક પૂર્ણતા નહીં હોતી તબ તક જ્ઞાનધારા (અર્થાત્) સ્વભાવ કે આશ્રય સે પ્રગટ હુઈ ધર્મધારા ઔર કર્મધારા – રાગ હૈ વહ કર્મધારા હૈ (દોનોં ધારા રહતી હૈ). આહા..હા...! (કર્મધારા કો) અધર્મ નહીં કહના, (ઐસા કહતે હૈં) ! અરે...! પ્રભુ... પ્રભુ...! ક્યા કરતા હૈ ?

પુણ્ય પરિણામ હૈ તો અપની પર્યાય મેં. જ્ઞાની ભી ઐસા જાનતે હૈં કિ, જો પુણ્ય ઔર પાપ કે પરિણામ હુએ વે હુએ હૈં મેરી પર્યાય મેં, મેરે સે હુએ હૈં. ભલે કર્તૃત્વબુદ્ધિ નહીં (હૈ) પરંતુ કર્તારૂપી પરિણમન હૈ. કર્તૃત્વબુદ્ધિ – કરનેલાયક હૈ ઐસી ધર્મી કી બુદ્ધિ નહીં (હૈ). પરંતુ ધર્મી મેં જબ તક પૂર્ણ વીતરાગ ન હો તબ (તક) આત્મધારા – સ્વભાવસન્મુખ કા દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર ઔર રાગધારા... આ..હા..હા...! જો વિરુદ્ધ સ્વભાવ હૈ, સ્વભાવ સે અત્યંત વિપરીત હૈ (ઐસી દોનોં ધારા રહતી હૈ). વહ તો સ્વભાવ કા આશ્રય લેકર સમ્યગ્દર્શન કરના હો તબ ઉસકી બાત કરને મેં આતી હૈ. તો ભી જો પુણ્ય ઔર પાપ કા પરિણામ હુઆ વહ હૈ તો જીવમય. આહા..હા...! ઐસી બાત ! ઔર ઉસ પરિણામ કો (‘સમયસાર’) ૭૫ ગાથા મેં પુદ્‌ગલ કહા. ‘પુણ્ય-પાપ અધિકાર’ મેં પુણ્ય કો કુશીલ કહા. જો સંસાર મેં પ્રવેશ કરાયે વહ અપના સ્વભાવ કૈસે (હો સકતા હૈ) ? વહ ત્રિકાલી સ્વભાવ કી અપેક્ષા સે બાત હૈ. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! અરે...! ઔર ૭૪ ગાથા મેં આતા હૈ ન ? અવિરુદ્ધ સ્વભાવ નહીં હૈ, વધ્ય-ઘાતક સ્વભાવ હૈ. આ..હા..હા...! ભગવાનઆત્મા કી દૃષ્ટિ સે શાંતિ પ્રગટ હુઈ તો ઉસ શાંતિ કો પુણ્ય-પાપ (કે પરિણામ) પર્યાય મેં અલ્પ ઘાત કરતે હૈં. આ..હા..હા...! ફિર ભી હૈ જીવ કી પર્યાય ! ઐસી બાત કહાં (સુની હો ?) સમજ મેં આયા ?

‘સંવર અધિકાર’ મેં તો ઐસા કહા ન કિ, શુભ-અશુભ ભાવ કે પ્રદેશ ભિન્ન હૈ. અરે..અરે...! યહાં કહતે હૈં કિ, પુણ્ય-પાપ કા પરિણામ જીવમય હૈ. ક્યા અપેક્ષા (હૈ) ? પ્રભુ ! અનેકાન્તમાર્ગ સમજના. આહા..હા...! જબ દૃષ્ટિ – સમ્યગ્દર્શન કા વિષય ચલતા હો તબ સમ્યગ્દર્શન કા વિષય તો શુદ્ધ સ્વરૂપ પવિત્ર હૈ. પુણ્ય-પાપ કા પરિણામ તો નહીં પરંતુ પર્યાય ભી – સમ્યગ્દર્શન કી પર્યાય ભી સમ્યગ્દર્શન કા વિષય નહીં. સમજ મેં આયા ? ફિર ભી વહ વિષય નહીં હોનેપર ભી પર્યાય મેં જિતના પુણ્ય ઔર પાપ કા ભાવ આતા હૈ વહ સ્વભાવ સે વિરુદ્ધ, સ્વભાવ સે અત્યંત વિપરીત ઔર પુણ્ય ભાવ કુશીલ (હૈ). ફિર ભી જીવ કી પર્યાય મેં હૈ તો જીવ કહને મેં આયા. ઇતના સબ (સમજના કઠિન પડે). ઐસી બાત હૈ.

યહાં જ્ઞાનપ્રધાન અધિકાર મેં જ્ઞેય કી મર્યાદા મેં ક્યા હૈ ? આત્મ-જ્ઞેય કી મર્યાદા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

મેં ક્યા હૈ ? કિ, દ્રવ્ય ઔર ગુણ હૈ ઔર શુદ્ધાશુદ્ધ પર્યાય ઉસકી મર્યાદા મેં હૈ, તો વહ જીવમય હૈ. આહા..હા...! અરે...! સમજ મેં આયા ? તો યહાં કહા, **'આત્મા કા પરિણામ વાસ્તવ મેં સ્વયં આત્મા હી હૈ,...'** 'પરિણામ' શબ્દ (કા અર્થ) ભલે પુણ્ય-પાપ કા શુભ-અશુભ ભાવ હો... આહા..હા...! પરંતુ વહ **'આત્મા કા પરિણામ વાસ્તવ મેં...'** આહા..હા...! ઔર ૭૫ આદિ ગાથા મેં ઐસા કહે કિ, પુણ્ય-પાપ કા ભાવ વાસ્તવ મેં પુદ્ગલ હૈ. વહ તો સ્વભાવ કી દૃષ્ટિ હુઈ તો સ્વભાવ કે સ્વરૂપ મેં વહ હૈ નહીં (તો) દૃષ્ટિવાન સમકિતી કો દૃષ્ટિ કી અપેક્ષા સે પુણ્ય-પાપ કા ભાવ પૃથક્ હૈ.

અરે...! ('સમયસાર' કી) ૭૨ ગાથા મેં તો વહાં તક કહા હૈ ન, ભાઈ ! (શુભ-અશુભ ભાવ) અશુચિ ઔર જડ (હૈ) ઔર ભગવાન શુચિ ઔર ચેતન (હૈ). પુણ્ય પરિણામ (કો) જડ (કહા). 'અજીવ અધિકાર' મેં પુણ્ય-પાપ કો અજીવ કહા. યહાં કહતે હૈં કિ, જીવમય (હૈ). પર્યાય હૈ, પરંતુ જબ ધર્મ – મોક્ષમાર્ગ કી વ્યાખ્યા ચલતી હો... આહા..હા...! તબ ભગવાન ! તેરા સ્વરૂપ તો શુદ્ધ ચૈતન્ય હૈ.

યહાં તો ઔર એક દૂસરી બાત કહેંગે. યહાં તો શુદ્ધ હૈ ઐસા ભાન હુઆ તો યહ શુદ્ધ ઉપયોગ ભી આત્મા કા એક કર્મ હૈ. જૈસે રાગ-દ્વેષ ભાવ કર્મ હૈ ઐસે શુદ્ધઉપયોગી જીવ કો શુદ્ધ ઉપયોગ ભી ઉસકા કર્મ હૈ. ગાથા મેં અભી આગે આયેગા. કર્મચેતના ઔર અકર્મચેતના કી વ્યાખ્યા કરેંગે. કર્મચેતના મેં રાગ-દ્વેષ (હૈ) વહ કર્મચેતના હૈ. ફિર ભી યહ જીવમય ક્રિયા હૈ ઔર વહ જીવ કા પરિણામ હૈ, ઐસા સિદ્ધ કરના હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? ઔર કર્મચેતના રાગ-દ્વેષ કરના ઔર ઉસે ભોગના વહ કર્મચેતના ઔર કર્મફલચેતના હૈ. આહા..હા...!

યહાં કહતે હૈં કિ, પુણ્ય ઔર પાપ કા ભાવ જો કર્મચેતના કહા વહ જીવમય હૈ, જીવ કી પર્યાય મેં હૈ. આહા..હા...! ઐસા જ્ઞાની જાનતે હૈં. આ..હા..હા...! કહો, સમજ મેં આયા ? આપ કે હીરોં સે તો યહ અલગ જાતિ કી બાત હૈ. કૌન સી અપેક્ષા સે (બાત હૈ) ? ક્યા ચલતા હૈ ? ક્યા અધિકાર (ચલતા) હૈ ઉસ અપેક્ષા સે ન સમજે ઔર એકાંતર તાને તો યે વસ્તુ નહીં. વહાં પુણ્ય-પાપ કો તો જડ કહા, 'જીવ-અજીવ અધિકાર' મેં પુણ્ય-પાપ કો અજીવ કહા. યહાં કહતે હૈં કિ, જીવ કી પર્યાય મેં હૈ ઇસલિયે જીવ હૈ. ઐસી બાત હૈ, પ્રભુ ! કઠિન માર્ગ ! વીતરાગ તીનલોક કે નાથ જિસ અપેક્ષા સે કહતે હૈં વહ અપેક્ષા જાનની ચાહિયે. અપને ઘર કી અપેક્ષા લાગૂ નહીં કરની. આહા..હા...!

યહાં કહતે હૈં કિ, **'સ્વયં આત્મા હી હૈ,...'** હૈ ? કૌન (આત્મા હૈ) ? મિથ્યાત્વ પરિણામ આત્મા હી હૈ. ઉસકા પરિણામ હૈ ન ? જડ પુદ્ગલ મેં હૈ ? પુદ્ગલ કા હૈ ? આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ફિર ભી વહ ગાથા ભી આતી હૈ કિ નહીં ? 'વિદ્વજ્જનો ભૂતાર્થ તજી વ્યવહારમાં વર્તન કરે' આહા..હા...! વહ તો ધર્મ ઔર મોક્ષમાર્ગ કી વ્યાખ્યા ચલતી હૈ. વિદ્વાન નામ ધરાકર શાસ્ત્રમેં સે નિશ્ચય કો છોડકર વ્યવહાર નિકાલે ઔર ઉસસે લાભ નિકાલે તો વહ તો સંસાર કા કારણ હૈ. (ભલે) સંસાર કા કારણ હૈ પરંતુ હૈ તો જીવમય પર્યાય. આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ?

યહાં તો (અજ્ઞાની) કહતે હૈં કિ, પુણ્ય કો અધર્મ કહાં કહા હૈ ? ઇસલિયે આચરણ કરના. આહા..હા...! 'પુણ્ય-પાપ અધિકાર' મેં તો ઐસા કહા (કિ), ભગવાન ને તો અનુભૂતિ (કરને) કો કહા હૈ. રાગ કા અનુભવ કરના વહ કોઈ ધર્મ નહીં. ભલે જીવ કી પર્યાય મેં હો. સમજ મેં આયા ? વહ ધર્મ નહીં પરંતુ ઉસે આચાર્ય કે શબ્દોં મેં કહેં તો ઝહર કા પ્યાલા હૈ ! રાગ ઝહર હૈ. ફિર ભી હૈ જીવ કી પર્યાય. આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ? તો વહ **'આત્મા હી હૈ,...'**

'ક્યોંકિ પરિણામી પરિણામ કે સ્વરૂપ કા કર્તા હોને સે...' પરિણામી જો દ્રવ્ય (હૈ વહ) જો શુભ, અશુભ યા શુદ્ધ પરિણમન કરતા હૈ. **'પરિણામી પરિણામ કે સ્વરૂપ કા કર્તા હોને સે પરિણામ સે અનન્ય હૈ;...'** અપની પર્યાય સે – પરિણામ સે વસ્તુ – પરિણામી અભેદ હૈ – અનન્ય હૈ. અનેરા પરિણામ ઔર અનેરા પરિણામી, ઐસા હૈ નહીં. આ..હા..હા...! ૭૫-૭૬ (ગાથા મેં) ઐસા કહે કિ, રાગ ઔર પુણ્ય-પાપ કા પરિણામ (જો હોતા હૈ ઉસમેં) વ્યાપક કર્મ (હૈ) ઔર વિકાર કી દશા વ્યાપ્ય (હૈ). આ..હા..હા...! વહ તો ત્રિકાલી આનંદ કે નાથ કા આશ્રય લેકર (જો) સ્વભાવ કી દૃષ્ટિ હુઈ, તબ જો ધર્મ (પ્રગટ હુઆ ઉસ અપેક્ષા સે બાત હૈ). આહા..હા...! ભાઈ ! ઐસી બાતેં હૈં, બાપૂ ! ક્યા હો ? આહા..હા...! સર્વજ્ઞ કે માર્ગ મેં અનેકાન્ત કી અપેક્ષા સે ક્યા કહા હૈ યહ બરાબર સમજ મેં લેના. કોઈ એકાંત તાને વહ નહીં ચલેગા. આ..હા..હા...!

યહાં કહતે હૈં, **'ઔર જો ઉસકા (આત્મા કા) તથાવિધ પરિણામ હૈ વહ જીવમયી હી ક્રિયા હૈ,...'** આ..હા..હા...! જીવ કી ક્રિયા હૈ (ઐસા તો નહીં લેકિન) જીવમયી ક્રિયા હૈ (ઐસા કહા) ! ભગવાન ! જીવ ઉસ રૂપ પરિણમતા હૈ, જડ પરિણમતા નહીં. આહા..હા...! વહ પરિણમતા હૈ તો ધર્મ હૈ, ઐસા નહીં. આ..હા..હા...! ધર્મ તો, ધર્મી જો ભગવાનઆત્મા ! શુદ્ધ ચૈતન્યઘન ! ઉસકા આશ્રય લેકર જો શુદ્ધ પરિણતિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ વહ ધર્મ હૈ. ઉસ અપેક્ષાસે અશુદ્ધ પર્યાય જીવમયીપને હોતી હૈ, પરંતુ હૈ વહ અધર્મ. ધર્મ સે વિરુદ્ધ અધર્મ (ઐસા કહતે હૈં તો અજ્ઞાની) ચિલ્લાતે હૈં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

વહ તો કહા થા ન ? (સંવત–૧૯૮૫ મેં) પ્રશ્ન ચલા થા. 'બોટાદ' ! 'બોટાદ' મેં

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સ્થાનકવાસી કે તીનસૌ ઘર (થે). ઉસમેં તો હમારી બહુત પ્રસિદ્ધિ થી ન ! હમ વ્યાખ્યાન દેને બૈઠતે થે (ઔર લોગોં કો માલૂમ પડે કિ), 'કાનજીસ્વામી' વ્યાખ્યાન (દેને બૈઠે) હૈં તો લોગોં કી ભીડ લગ જાતી ! અપાસરા ભરચક (ભર જાયે) ઔર ખીડકી ઔર પૂરી ગલી આદમીયોં સે ભર જાય ! તીનસૌ ઘર (થે) ઇસલિયે બહુત લોગ (આતે થે). ૧૯૮૫ કી બાત હૈ. કિતને વર્ષ હુએ ? પચાસ વર્ષ પહલે કી બાત હૈ. (ઉસ વક્ત) કહા થા, પ્રભુ ! જિસ ભાવ સે તીર્થંકરગોત્ર બંધે વહ ભાવ ધર્મ નહીં. ધર્મ સે બંધન હોતા નહીં. બંધભાવ સે બંધ હોતા હૈ. ધર્મ સે બંધ હોતા નહીં તો તીર્થંકરગોત્ર બાંધે વહ બંધ ભાવ હૈ. ધર્મ કી અપેક્ષા સે વહ બંધ ભાવ હૈ, વસ્તુ કી અપેક્ષા સે વહ જીવ કા પરિણામ હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? બહુત વિરોધ આતા હૈ તો ઉસકા જ્યાદા સ્પષ્ટિકરણ ચલતા હૈ. આહા..હા...! આપ કે ગાંવ મેં યે સબ ચલ રહા હૈ, 'ઇંદૌર' !

અરે..રે...! કહતે હુએ શર્મ આતી હૈ. ભગવાન ઐસા કહતે હૈં કિ, હમેં ખેદ આતા હૈ આ..હા..હા...! પરંતુ યે ચીજ ઐસી હૈ, ઐસા હમ પ્રસિદ્ધ કરતે હૈં. આહા..હા...! અરે..રે...! રાગ કો ધર્મ માનતે હૈં (તો) મુનિ કો ખેદ આતા હૈ. મુનિ (કો) વિકલ્પ હૈ ન અભી ? નિર્વિકલ્પ દશા તો હૈ પરંતુ દુઃખી પ્રાણી ઔર વિપરીત દૃષ્ટિવાલોં કો દેખકર કરુણા આતી હૈ. આહા..હા...! વિકલ્પ આતા હૈ. વિકલ્પ આતા હૈ વહ હૈ જીવમયી. ફિર ભી ધર્મ કી દૃષ્ટિ હુઈ હૈ ઇસલિયે યે કરનેલાયક હૈ ઐસી દૃષ્ટિ છૂટ ગઈ હૈ. પરંતુ પરિણમન મેરે મેં હૈ, ઐસા જ્ઞાન રહ ગયા. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

'**તથાવિધ પરિણામ હૈ વહ જીવમયી...**' હૈ. જીવમયી કહો યા આત્મમયી કહો (સબ એકાર્થ હૈ). ઐસા લેંગે. '**ક્યોંકિ સર્વ દ્રવ્યોં કી પરિણામલક્ષણક્રિયા...**' (અર્થાત્) છઓં દ્રવ્ય કી પરિણતિરૂપ – પર્યાયરૂપ ક્રિયા '**આત્મમયતા...**' આત્મમયતા માને ? જડ કી આત્મમયતા ઐસે નહીં. આત્મમયતા યાની સ્વરૂપમયતા, વહ નિજસ્વરૂપ હૈ. આહા..હા...! પુદ્ગલ મેં પરમાણુ કી જો પર્યાય હોતી હૈ, વહ નિજમયતા – અપને સ્વરૂપમય હૈ. ધર્માસ્તિકાય મેં ભી જો પરિણામ હોતા હૈ વહ નિજમય – આત્મમય હૈ. આત્મમય નામ નિજમય હૈ. આત્મા શબ્દ સે યહાં આત્મા ઐસા (અર્થ) નહીં (લેના). નિજમય ! આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? ચાહે તો રાગ કી અધર્મ કી પર્યાય (હો વહ ભી નિજમય હૈ). આહા..હા...! ગજબ બાત હૈ !

'**(નિજમયતા) સે સ્વીકાર કી ગઈ હૈ;...**' વિકારી પરિણામ અપને નિજમય હૈ ઐસા પરમાત્મા ને જ્ઞાન મેં સ્વીકાર કિયા હૈ ઐસા જગત કો બતાયા હૈ. આ..હા..હા..હા...! અરે...! ઐસા માર્ગ ! સમજ મેં આયા ? કર્મ સે વિકાર હોતા હૈ, યહ બાત જૂઠી દૃષ્ટિ સે કથન હૈ. વિકાર અપને સે હોતા હૈ, યહ સત્ય જ્ઞાન કી દૃષ્ટિ સે બાત હૈ. સમજ મેં આયા ?

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ભાઈ ! ઐસા કબ સમજે ? અરે...! ઐસા કાલ કબ મિલે ? ભાઈ !

કોઈ પૂછ રહા થા કિ, યે નિમ કે પત્તે મેં કિતને જીવ હોંગે ? ભાઈ ! એક એક પત્તે મેં અસંખ્ય જીવ ! એક એક પત્તે મેં, હાં ! યે સબ હરિતકાય હૈ ન ? ઉસમેં એક કણ લો તો ઉસમેં અસંખ્ય શરીર ! એક એક શરીર મેં – પ્રત્યેક મેં એક જીવ ! આ..હા...! ભાઈ ! તુજે દુર્લભતા સે (યહ ચીજ સુનને) મિલી હૈ, બાપૂ ! આ..હા...! ઔર યહ કોઈ ! (ઉસકે) એક કણ મેં અસંખ્ય શરીર ! એક શરીર મેં સિદ્ધ કી સંખ્યા સે અનંત (ગુને જીવ) ! છઃ માસ ઔર આઠ સમય મેં ૬૦૮ (જીવ) મુક્તિ મેં જાતે હૈં તો અભી તક કી જિતની સંખ્યા હૈ ઉસસે અનંતગુને જીવ એક શરીર મેં હૈં !! આહા..હા...! પ્રભુ ! તુજે મનુષ્યપના મિલા... આહા..હા...! આર્યક્ષેત્ર મિલા, આર્ય વીતરાગવાણી સુનને કા યોગ મિલા ! આ..હા..હા...! પ્રભુ ! યહ મહા દુર્લભ હૈ !! આ..હા..હા...! તો ઉસમેં કરનેલાયક તો યહ હૈ. આ..હા...!

રાગ મેરી પર્યાય મેં હૈ, પરંતુ વહ આત્મસ્વભાવ, ધર્મ નહીં. સમજ મેં આયા ? રાગ કોઈ જડ મેં હોતા હૈ ઔર જડ સે હોતા હૈ, ઐસા હૈ નહીં. આહા..હા...! '**ક્યોંકિ સર્વ દ્રવ્યોં કી...**' હૈ ? સર્વ છઓં દ્રવ્ય. (ઇસ હાથ મેં) એક એક પરમાણુ ભિન્ન હૈં ઉસકી પર્યાય – પરિણામ કા કર્તા વહ પરમાણુ હૈ. દૂસરા પરમાણુ સંયોગ મેં હૈ વહ કર્તા નહીં. આહા..હા...! '**સર્વ દ્રવ્યોં કી પરિણામલક્ષણક્રિયા...**' ભાષા તો દેખો ! સ્પષ્ટ ! આહા..હા...! ઉસકી પરિણામરૂપી – પરિણામલક્ષણવાલી ક્રિયા. પરિણામીલક્ષણ નહીં, પરિણામલક્ષણક્રિયા ! આ..હા..હા...! '**આત્મમયતા (નિજમયતા) સે સ્વીકાર કી ગઈ હૈ;...**' સિદ્ધાંત મેં, વીતરાગ કે શાસ્ત્ર મેં ઉસે જીવમયી હૈ, ઐસા સ્વીકાર કિયા હૈ.

'**ઔર ફિર, જો (જીવમયી) ક્રિયા હૈ...**' (અર્થાત્) જો જીવમયી રાગાદિ ક્રિયા હૈ યા ધર્મ કી પરિણતી કી અરાગી ક્રિયા હૈ. (ઐસી) '**ક્રિયા હૈ વહ આત્મા કે દ્વારા સ્વતંત્રતયા પ્રાપ્ય હોને સે...**' આત્મા દ્વારા સ્વતંત્ર પ્રાપ્ત હોને યોગ્ય. સ્વતંત્રપને કરે સો કર્તા (ઔર) કર્તા જિસે પ્રાપ્ત કરે સો કર્મ. આ..હા...! ભગવાનઆત્મા જો પરિણમનરૂપ પર્યાય કો પ્રાપ્ત કરે વહ કર્મ (ઔર) આત્મા કર્તા. આહા..હા...! પર કે સાથ ક્યા સંબંધ હૈ ? આહા..હા...!

(યહાં) આયા ન ? સર્વ દ્રવ્યોં કી પર્યાય ઉસકી નિજમયતા – ઉસકા સ્વરૂપ હૈ, ઐસા સ્વીકાર કરને મેં આયા હૈ. આહા..હા...! અરે..રે...! પૂરા દિન પર કી ક્રિયા કા અભિમાન (કરે), યે કરું... યે કરું... યે કરું... યે કરું... પ્રભુ ! કરું... કરું કા તેરા અભિમાન મિથ્યા હૈ. પરંતુ વહ અભિમાન કી પરિણતિ હૈ વહ જીવમયી હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? મૈં કરતા હું, જીવ કી દયા પાલ સકતા હું, સ્ત્રી કો રાજી રખતા હું, ઐસે ભોગ લે સકતા હું, ઐસા હર્ષ-શોક કરકે મકાન બના સકતા હું, મકાન મેં વાસ્તુ કર સકતા હું, ઐસા ધંધા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કર સકતા હું... ભાઈ ! ઐસી બાત (હૈ), પ્રભુ ! અરે..! વહ પર કી ક્રિયા તો તીનકાલ મેં (કર નહીં સકતા). ક્યોં ? (ક્યોંકિ) ઉસકી પરિણતિ કી ક્રિયા કા (કર્તા) વહ પરમાણુ હૈ ઔર વહ પરમાણમયી ક્રિયા હૈ વહ તેરે સે કૈસે હો ? આ..હા..હા...! બહુત કઠિન બાત ! ભાઈ ! વીતરાગમાર્ગ (ગંભીર હૈ) !

પર્યાય સિદ્ધ કરતે હૈં ફિર ભી ધર્મ પર્યાય કે આશ્રય સે નહીં હોતા. સમજ મેં આયા ? ધર્મ હૈ, ભવ કે અંત કી ક્રિયા (હોતી હૈ) વહ ક્રિયા આત્મા કે આશ્રય સે હોતી હૈ – દ્રવ્ય કે આશ્રય સે (હોતી હૈ), પર્યાય કે આશ્રય સે નહીં હોતી. ઉસમેં પર્યાય હૈ ભલે. સમજ મેં આયા ? આ..હા..હા...! ભવ કા અંત, સમ્યગ્દર્શન, ભવ ઔર ભવ કે ભાવ બિના કી ત્રિકાલી ચીજ... આહા..હા...! ઉસકે આશ્રય સે સમ્યગ્દર્શન – ભવ કે અંત કી ક્રિયા હોતી હૈ. સમજ મેં આયા ? યે સમ્યગ્દર્શન કી પર્યાય (સ્વભાવ કે આશ્રય સે પ્રગટ હોતી હૈ).

અનંતકાલ સે રખડતા હૈ, બાપૂ ! ઉસને વિચાર નહીં કિયા હૈ. આ..હા...! 'વાદિરાજ મુનિ' તો કહતે હૈં, (જિન્હેં) કોઢ (હુઆ થા), 'વાદિરાજ મુનિ' ! ભાવલિંગી સંત, હાં ! અલ્પકાલ મેં કેવલજ્ઞાન લેકર મોક્ષ મેં જાયેંગે. ઉન્હેં શરીર મેં કોઢ (થા), (વે કહતે હૈં), પ્રભુ ! આ..હા...! મૈં પીછલે અનંતકાલ (કે) દુઃખ... આ..હા..હા...! વર્તમાન મેં તો મુનિ હૈં, (ફિર ભી કહતે હૈં કિ), ભૂતકાલ કે નરક ઔર નિગોદ કે દુઃખોં કો યાદ કરતા હું, પ્રભુ ! તો છૂરે લગતે હૈં, ઘાવ લગતા હૈ. અભી તો ઉસે યાદ કરને કી શક્તિ જગત કો નહીં હૈ. આહા..હા...! પીછલે કાલ કે નરક ઔર નિગોદ કે દુઃખ... બાપૂ ! આ..હા..હા...! યે નીમ કે પત્તે હિલતે હૈં ઔર એક-દૂસરે સે ટકરાતે હૈં તો દુઃખ હોતા હૈ, પત્તે એક-દૂસરે સે ટકરાતે હૈં ન ? તો વહાં દુઃખ હોતા હૈ. આ..હા..હા...! ફિર ભી એક પત્તા દૂસરે પત્તે કો છૂતા નહીં. અરે...! ઐસી બાત ! ફિર ભી વહ પત્તા ઐસે ઐસે હોતા હૈ તબ ઉસે દુઃખ હોતા હૈ. છૂતે નહીં ઔર દુઃખ હોતા હૈ ! આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? વીતરાગ માર્ગ, બાપૂ ! વર્તમાન મેં તો બહુત ફેરફાર હો ગયા, બાપૂ ! ક્યા કરેં ? આહા..હા...! યહ માર્ગ કોઈ અલૌકિક હૈ ! આહા..હા...!

(યહાં) કહતે હૈં, પરિણામી સ્વતંત્રપને રાગ આદિ કે પરિણામ કા સ્વતંત્રપને કર્તા હોકર પ્રાપ્ત હોને સે કર્મ હૈ. હૈ ? યહાં આત્મા કી બાત કરની હૈ. નહીં તો વાસ્તવ મેં તો પરિણામી કે વિકાર પરિણામ – પર્યાય સ્વતંત્રપને પરિણામ કે કર્તા (હૈં), પરિણામ કર્મ (હૈં). દ્રવ્ય કર્તા હૈ ઐસા ભી નહીં. પરંતુ યહાં ઉસકે પરિણામ જીવમયી કહને હૈં તો આત્મા કર્તા હૈ ઐસા કહને મેં આતા હૈ. આહા..હા...! અરે..રે...!

એક ઓર 'પંચાસ્તિકાય' ૬૨ ગાથા મેં ઐસા કહે, વહાં અસ્તિકાય સિદ્ધ કરના હૈ.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અસ્તિકાય સિદ્ધ કરના હૈ. અસંખ્ય પ્રદેશી જીવ, અનંત પ્રદેશી આકાશ, અસંખ્ય પ્રદેશી ધર્માસ્તિ, અધર્માસ્તિ સિદ્ધ કરને હૈં. વહાં 'પંચાસ્તિકાય' (મેં) અસ્તિકાય મેં ઐસે લિયા... સમજ મેં આયા ? કિ, વિકારી પરિણામ જો આતા હૈ વહ ઉસકા કાર્ય હૈ. સમજ મેં આયા ? ઉસકા પરિણામ હૈ. પરંતુ વહ પરિણતિ પર્યાય સે ઉત્પન્ન હુઈ હૈ, દ્રવ્ય સે નહીં, ગુણ સે નહીં. આહા..હા...! ૬૨ ગાથા ! બડી ચર્ચા હુઈ થી. 'ઇસરી' ! માર્ગ તો યહ હૈ, બાપૂ ! આહા..હા...!

સિદ્ધાંત મેં યહ સ્વીકાર કિયા હૈ કિ, જિસમેં કર્મ કે કારક કી (અપેક્ષા નહીં). જીવ કી પર્યાય હૈ તો (ઉસ) પર્યાય મેં જડ કી અપેક્ષા કહાં ? આહા..હા...! એક ઓર રાગાદિ કી ક્રિયા ચૈતન્યમય (કહના), એક ઓર રાગ કો જડ કહના ઔર ભગવાન કો ચૈતન્ય કહના !! ઐસા તો શ્લોક ભી આતા હૈ ન ? ભાઈ ! 'ચિદ્રૂપ જડરૂપતા' 'અમૃતચંદ્રાચાર્યદેવ' કા શ્લોક – કલશ હૈ. આહા..હા...! ભગવાન જ્ઞાનસ્વરૂપ પ્રભુ ઔર રાગ જડરૂપ, (ઐસા) કલશ હૈ. ઉસ જડરૂપતા કો યહાં જીવમયી કહા હૈ. જડરૂપતા તો કિસ અપેક્ષા સે (કહા) ? કિ, ઉસમેં જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવ કા અભાવ (હૈ), રાગ મેં જ્ઞાનસ્વભાવ કા અભાવ (હૈ) ઉસ અપેક્ષા સે જડ કહા. પરંતુ વહ જીવમયી પર્યાય જીવ કી હૈ. જીવ ને ઉસ રાગરૂપી કાર્ય – કર્મ કો પ્રાપ્ત કિયા હૈ. આહા..હા...! ઐસા માર્ગ, પ્રભુ ! અરે...! અકેલા દુઃખી, અકેલા સુખી, અકેલા જન્મે, અકેલા મરે, અકેલા સિદ્ધ હો. ઉસે કોઈ પર કી અપેક્ષા નહીં. આ..હા..હા...!

'કલશટીકા' મેં 'પુણ્ય-પાપ અધિકાર' (કે) ૧૦૮ કલશ મેં તો બહુત કઠોર લિયા હૈ, (વ્યવહાર ચારિત્ર) છોડને યોગ્ય હી હૈ ? નહીં, વહ તો ઘાતક હૈ. રાગ જીવસ્વભાવ (કા) ઘાતક હૈ. સમજ મેં આયા ? (લોગ કહતે હૈં કિ) લેકિન વહ તો 'રાજમલજી' કી (ટીકા) હૈ. ક્યા કહા ? ૧૦૮ કલશ હૈ ન ? **'યહાં કોઈ જાનેગા કિ શુભ-અશુભ ક્રિયારૂપ જો આચરણરૂપ ચારિત્ર હૈ સો કરને યોગ્ય નહીં હૈ ઉસી પ્રકાર વર્જન કરને યોગ્ય ભી નહીં હૈ ?'** ઐસા કોઈ કહે. આહા..હા...! જીવમયી પરિણામ (હૈ) પરંતુ ધર્મ નહીં. પુણ્ય કરને યોગ્ય નહીં ઐસા કોઈ કહે, વર્જન કરને યોગ્ય નહીં હૈ ઐસા કહે તો ઐસે નહીં હૈ. **'વર્જન કરને યોગ્ય હૈ.'** અરે..રે...! જીવ કી પર્યાય મેં હો (તો ભી) ધર્મી જીવ કો વહ છોડને લાયક હૈ, અપની પર્યાય મેં છોડને લાયક હૈ. એક બાત (હુઈ). **'દુષ્ટ હૈ, અનિષ્ટ હૈ,...'** આહા..હા...! (લોગ કહતે હૈં કિ) વહ તો 'રાજમલજી' કી ટીકા હૈ, આચાર્ય કે શબ્દ (કહાં હૈ ?) અરે... પ્રભુ ! આહા..હા...! કોઈ ભી સમકિતી તિર્યંચ હો તો ભી કેવલી કહતે હૈં વહી બાત સમકિતી કહે. ઉનકી શ્રદ્ધા મેં કોઈ ફર્ક નહીં હૈ. ચારિત્ર મેં – સ્થિરતા મેં ફર્ક હૈ. આહા..હા...! કહાં યથાખ્યાત ચારિત્ર, કહાં મુનિદશા કા ચારિત્ર ! ઔર સમકિતી કી દશા મેં ઉસ જાતિ કા – તથાપ્રકાર કે ચારિત્ર કા – સ્વરૂપાચરણ ચારિત્ર કા સદ્ભાવ (હૈ). આહા..હા...! કહતે

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

हैं कि, ઉસે (યહ વ્યવહાર કે પરિણામ) ઘાતક (હૈ). તીન શબ્દ ઇસ્તમાલ કિયે हैं. પુણ્ય કે પરિણામ કરને લાયક નહીં, વર્જન કરને યોગ્ય નહીં ઐસા કોઈ કહે તો (કહતે हैं કિ) વર્જન કરને યોગ્ય હૈ. ક્યોં ?

'વ્યવહાર ચારિત્ર હોતા હુઆ...' આ..હા..હા...! વ્યવહાર કે પંચ મહાવ્રત કે વિકલ્પ જીવમયી हैं. આ..હા..હા...! કહતે हैं કિ, પંચ મહાવ્રત આદિ કે વ્યવહાર પરિણામ **'વ્યવહાર ચારિત્ર હોતા હુઆ દુષ્ટ હૈ,...'** દુષ્ટ હૈ ! **'અનિષ્ટ હૈ, ઘાતક હૈ, ઇસલિયે વિષય-કષાય કે સમાન ક્રિયારૂપ ચારિત્ર નિષિદ્ધ હૈ...'** જૈસે વિષય-કષાય કે પરિણામ કા નિષેધ હૈ ઐસે વ્યવહાર ચારિત્ર મહાવ્રત આદિ કે પુણ્ય પરિણામ (નિષિદ્ધ हैं). આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ?

મુમુક્ષુ :– પુણ્ય સ્વયં હી મંદ કષાય હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– મંદ હૈ લેકિન કુશીલ હૈ. મંદ હૈ વહ કુશીલ હૈ, દુષ્ટ હૈ, અનિષ્ટ હૈ. સ્વભાવ કી શાંતિ કી પર્યાય કા ઘાતક હૈ. ઘાતક હૈ ઉસે ધર્મ કહના ?! ભલે જીવમયી પર્યાય હો પરંતુ મહાવ્રત કે રાગ કી ક્રિયા સ્વભાવ કી શાંતિ કી ઘાતક હૈ. (લોગ કહતે हैं કિ) 'પરંતુ યહ તો 'રાજમલજી' કી (ટીકા હૈ).' પરંતુ આચાર્યોંને પહલે (લિખા હૈ), 'જડરૂપતા ચૈતનરૂપતા' ભગવાન ચૈતન્યસ્વરૂપ હૈ, રાગ જડસ્વરૂપ હૈ. હૈ ભલે પર્યાય મેં પરંતુ વહ ચૈતન્ય કી જાત નહીં. ચૈતન્ય કે સ્વભાવ કી ત્રિકાલી જાત હૈ વહ જાત નહીં. પરંતુ હૈ (ઉસકી) પર્યાય મેં. આ..હા..હા...! ભાઈ ! ઐસા સૂક્ષ્મ હૈ. યહ તો નિવૃત્તિ લેકર (નિર્ણય કરને કા વિષય હૈ). આહા..હા...! નહીં તો એકાંત લગે ઐસા હૈ. ઉસકા ખુદ કા એકાંત હૈ ઉસકી ઉસે ખબર નહીં. આહા..હા...!

(યહાં કહતે हैं) **'પ્રાપ્ય હોને સે કર્મ હૈ.'** ક્યોંકિ પરિણામ અપના કર્તા હોકર પ્રાપ્ય કર્મ (હોતા) હૈ વહ ઉસકા કાર્ય હૈ. જીવ કા વિકારી પરિણામ જીવ કા કાર્ય હૈ. આહા..હા...! **'ઇસલિયે પરમાર્થતઃ આત્મા અપને પરિણામસ્વરૂપ ભાવકર્મ કા હી કર્તા હૈ;...'** હૈ ? આત્મા અપને પરિણામસ્વરૂપ, અપને પરિણામસ્વરૂપ ભાવકર્મ (યાની) પુણ્ય-પાપ કે પરિણામ કા કર્તા હૈ. અભી મલિનતા (કી બાત હૈ). બાકી શુદ્ધ ઉપયોગ ભી ભાવકર્મ હૈ. ભાવકર્મ કે દો પ્રકાર हैं. કર્મચેતના કે દો પ્રકાર हैं – એક રાગ કે એકત્વ કા અનુભવ કરના વહ કર્મ ચેતના (હૈ) ઔર એક આત્મા કા શુદ્ધ ઉપયોગરૂપ પરિણમન હોના, વેદન હોના, અનુભવ હોના વહ ભી કર્મ ચેતના (હૈ). કર્મ નામ કાર્ય. કર્મ યાની (સિર્ફ) રાગ ઐસા નહીં. આ..હા...! ઇસમેં અભી આયેગા. આત્મા શુદ્ધ ઉપયોગરૂપ પરિણમન કરે તો (ઉસમેં ભી) આત્મા કર્તા (હૈ) ઔર શુદ્ધ ઉપયોગ ઉસકા કાર્ય (હૈ). અશુદ્ધરૂપ પરિણમન કરે તબ આત્મા કર્તા ઔર અશુદ્ધપના ઉસકા કર્મ (હૈ). આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આત્મા કા સમ્યગ્દર્શન ઔર જ્ઞાન હોનેપર ભી વિકારી પરિણામ કા પરિણમન મેરા હૈ, મેરે મેં હૈ વહ પર કે કારણ નહીં, મેરી કમજોરી કે કારણ હૈ (ઐસા જ્ઞાની જાનતે હૈં). આ..હા..હા...! 'કર્મ બિચારે કૌન, ભૂલ મેરી અધિકાઈ' આહા..હા...! વહ પર્યાય જીવમયી હોનેપર ભી ધર્મી કી દૃષ્ટિ કી અપેક્ષા સે વહ (રાગ કી) પર્યાય ઘાતક હૈ... આ..હા..હા...! કુશીલ હૈ. આહા..હા...! કુશીલ હોનેપર ભી જીવ કી પર્યાય મેં હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? આ..હા...!

'ભાવકર્મ કા હી કર્તા હૈ; કિન્તુ પુદ્‌ગલપરિણામસ્વરૂપ દ્રવ્યકર્મ કા...' કર્તા નહીં. અપને ભાવકર્મ કા કર્તા હૈ પરંતુ પુદ્‌ગલ કર્મ કી જો પર્યાય બંધતી હૈ ઉસ પર્યાય કા કર્તા આત્મા નહીં. કર્મબંધન આત્મા કરતા હૈ ઐસા નહીં. આહા..હા...!

પ્રશ્ન :– કર્મ બાંધે કૌન ?

સમાધાન :– કર્મ બાંધે-ફાંદે નહીં. ભાવકર્મ – રાગ બાંધે ઉસકા કર્તા હૈ. જડ કર્મ કી પર્યાય આત્મા બાંધે (ઐસા હૈ નહીં). આ..હા..હા...! ઐસી બાત...!

'અબ યહાં ઐસા પ્રશ્ન હોતા હૈ કિ '(જીવ ભાવકર્મ કા હી કર્તા હૈ તબ ફિર) દ્રવ્યકર્મ કા કર્તા કૌન હૈ ?' દ્રવ્યકર્મ હોતા હૈ તો વહ પરમાણુ કર્મરૂપ હોતા હૈ. આત્મા રાગ કા ઔર પુણ્ય-પાપ કા કર્તા જીવમયી પર્યાય મેં હોને સે હૈ તો પરમાણુ કર્મરૂપ પરિણમતે હૈં. યહાં રાગ આયા ઉસી કાલ મેં પરમાણુ અકર્મરૂપ પરિણમતે થે વે કર્મરૂપ પરિણમે. સમજ મેં આયા ? વહ કર્મરૂપ પરિણમન હુઆ તો યહાં રાગ હૈ તો હુઆ હૈ ન ? તો રાગ કર્તા ઔર વહ કાર્ય ઐસા હૈ કિ નહીં ? (તો કહતે હૈં) નહીં. આહા..હા...! સંસાર કા હિસાબ કરના હો તો બનિયા પાઈ-પાઈ કા (હિસાબ) કરે. રાત કો ગ્યાસતેલ જલાકર (ભી હિસાબ કરે) કિ, ઇસકા ક્યા હૈ ? યહાં ભગવાન કા હિસાબ (કરના હૈ તો કરતા નહીં). આ..હા..હા...!

એક ઓર (રાગ કો) કુશીલ કહે, એક ઓર દુષ્ટ ઔર ઘાતક કહે. દૂસરી ઓર જીવમયી પરિણામ કહે. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– બડે આદમી જો કહે વહ સત્ય.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ઐસે સત્ય નહીં (માના). ભાવભાસન (હુએ) બિના સત્ય કૈસા ? કિસીકા કહા (હુઆ માના હોગા તો) દૂસરા ના કહેગા તો (ખુદ ને માના હુઆ) ફિર જાયેગા. અપની પર્યાય મેં ભાસન હોના ચાહિયે કિ, યે પર્યાય આદિ હૈં (વહ) જબ તક મુજ મેં કમજોરી હૈ તબ તક, મુજે આત્મજ્ઞાન હુઆ હૈ ફિર ભી પર્યાય કી કમજોરી સે ભાવકર્મ (હોતા હૈ) વહ મેરા કાર્ય હૈ. આહા..હા...! ભાવકર્મ કી પરિણતિ મેરી હૈ, મેરે સે હૈ ઔર ઇસ ભાવકર્મ કા ભોક્તા ભી મૈં હું. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

દૃષ્ટિ કી અપેક્ષા સે જબ સ્વભાવ કી – ધર્મ કી બાત ચલે તો કહે કિ, રાગ કા કર્તા ભી મૈં નહીં, રાગ કા ભોક્તા ભી નહીં. વહ દ્રવ્યદૃષ્ટિ – વસ્તુ કે સ્વભાવ કી દૃષ્ટિ કી અપેક્ષા સે કથન હૈ પરંતુ ઉસકી પર્યાય કી અપેક્ષા સે કથન ચલે, પર્યાય ભી હૈ ન? જૈસે દ્રવ્ય હૈ વૈસે પર્યાય ભી હૈ ન ? આકાશ કે ફૂલ કી ભાંતિ પર્યાય હૈ નહીં, ઐસા હૈ નહીં. આહા..હા...! ('સમયસાર' કી) ગ્યારહવીં ગાથા મેં પર્યાય કો અસત્ કહા, અભૂતાર્થ કહી. અભૂતાર્થ તો (ઇસલિયે કહા ક્યોંકિ) દ્રવ્ય કી દૃષ્ટિ મુખ્ય કરને કો, ત્રિકાલી મુખ્ય હૈ (સો) નિશ્ચય (હૈ) ઔર વ્યવહાર કો ગૌણ કરકે નહીં (હૈ) ઐસા કહને મેં આયા. વ્યવહાર નય કા વિષય (ઐસી) પર્યાય બિલકુલ હૈ નહીં (ઐસા માને) તો એકાંત હો જાતા હૈ. સમજ મેં આયા ?

'ઇસકા ઉત્તર ઇસપ્રકાર હૈ :– પ્રથમ તો પુદ્ગલ કા પરિણામ વાસ્તવ મેં સ્વયં પુદ્ગલ હી હૈ,...' પહલે આત્મા કી બાત થી, અબ પુદ્ગલ કી (બાત કહતે હૈં). જો કર્મરૂપી પરિણમન હુઆ વહ પુદ્ગલ કા પરિણામ હૈ. આહા..હા...! જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય આદિ કર્મ પર્યાય હુઈ વહ પુદ્ગલ કા પરિણામ હૈ. હૈ ? **'પદ્ગલ કા (પરિણામ વાસ્તવ મેં સ્વયં) પુદ્ગલ હી હૈ, ક્યોંકિ પરિણામી પરિણામ કે સ્વરૂપ કા કર્તા હોને સે...'** પરમાણુ હમેશાં (રહનેવાલી) ચીજ પરિણામી (હૈ ઔર) ઉસકી કર્મ કી પર્યાય (હુઈ વહ) ઉસકા પરિણામ (હૈ). (ઇસ પ્રકાર) પરિણામી પરિણામ કા કર્તા હૈ. આહા..હા...! ઉસે કર્તા કી ખબર નહીં હૈ. પરમાણુ પરિણમતે હૈં ન ? કર્મરૂપ પરિણમતે હૈં ન ? પરિણમતે હૈં કી નહીં ? આહા..હા...! પરિણામી કા વહ પરિણામ હૈ. પરિણામી ઉસ પરિણામ કો પ્રાપ્ત કરતા હૈ તો વહ પરિણામી કા કર્મ હૈ. પરિણામી કા કર્મ યાની કાર્ય. અરે...! ઐસી બાતેં...! હૈ ?

'પ્રથમ તો પુદ્ગલ કા પરિણામ વાસ્તવ મેં સ્વયં પુદ્ગલ હી હૈ,...' દેખો ! **'ક્યોંકિ પરિણામી પરિણામ કે સ્વરૂપ કા કર્તા હોને સે...'** દ્રવ્ય જો ત્રિકાલી (હૈ)... આ..હા..હા...! વહ અપને **'પરિણામ કે સ્વરૂપ કા કર્તા હોને સે...'** દેખો ! દ્રવ્ય કર્તા (કહા) ! પરિણામી પરિણામ કા કર્તા ! એક ઓર કહે કિ, પરિણામ કા કર્તા પરિણામ, દ્રવ્ય કર્તા નહીં. કૌન સી અપેક્ષા હૈ ? બાપૂ ! યહ તો વિશાલ માર્ગ હૈ. આહા..હા...! અનેકાન્ત કી દૃષ્ટિ કોઈ અલૌકિક હૈ !

'પરિણામી પરિણામ કે સ્વરૂપ કા કર્તા હોને સે પરિણામ સે અનન્ય હૈ;...' કૌન ? પરિણામી, પરમાણુ – પરિણામી. યહાં તો કર્મબંધન (કી બાત હૈ) ઇસલિયે પરમાણુ કા દૃષ્ટાંત (લેતે હૈં). પુદ્ગલ કર્મ કે પરમાણુ – પરિણામી પરિણામ કે સ્વરૂપ કા કર્તા હોને સે પરિણામ સે પરમાણુ – પરિણામ સે દ્રવ્ય અનન્ય હૈ, ભિન્ન નહીં. પરિણામ સે પરિણામી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ભિન્ન નહીં. આહા..હા...! પર્યાય મેં પરિણામ હુઆ તો ભિન્ન આત્મા કર્તા હૈ, ઐસા નહીં. પરિણામ કા કર્તા વહ પરિણામી હૈ તો વહ પરિણામી ઔર પરિણામ અનન્ય – અભેદ હૈં. આહા..હા...! સમજ મેં આતા હૈ ? આચાર્યોં ને... આ..હા..હા...! કરુણા કરકે શાસ્ત્ર (બનાયા). કરુણા તો વિકલ્પ થા. પરમાણુ કી યોગ્યતા સે પરમાણુ પરિણમકર ટીકા હુઈ, ઐસા કહતે હૈં. ટીકા પરમાણુ કી પર્યાય હૈ ન ? તો વહ પરમાણુ કી પર્યાય પરમાણુમયી હૈ તો પરમાણુ ઉસ પરિણામ કા – પરિણામી પરમાણુ પરિણામ કા (અર્થાત્) ટીકા કી પર્યાય કા કર્તા હૈ, મૈં નહીં. આ..હા..હા..હા...! સમજ મેં આયા ?

'ઔર જો ઉસકા (પુદ્‌ગલ કા) તથાવિધ પરિણામ હૈ...' (યાની) પર્યાય **'વહ પુદ્‌ગલમયી હી ક્રિયા હૈ,...'** પરિણામ કો ક્રિયા કહને મેં આયા. પુદ્‌ગલ કી જો પરિણામરૂપ – કર્મરૂપ પર્યાય હુઈ ઉસે યહાં ક્રિયા કહા. પરિણામ કો ક્રિયા (કહા). પરિણામ કાર્ય – પરિણામી ભગવાન કર્તા ઔર વહ પરિણામ ક્રિયા હૈ. ક્યોંકિ પરમાણુ તો હમેશાં કી નિષ્ક્રિય ચીજ હૈ. આ..હા..હા...! વૈસે ભગવાનઆત્મા હમેશા કી ચીજ તો નિષ્ક્રિય હૈ, ધ્રુવ (હૈ) પરંતુ પરિણામ હૈ વહ સક્રિય હૈ. ચાહે તો શુદ્ધ પરિણમન હો યા અશુદ્ધ, પરંતુ વહ ક્રિયા હૈ. આહા..હા...! યહાં પુદ્‌ગલ કી ક્રિયા – પરિણામ વહ પુદ્‌ગલ કી ક્રિયા હૈ.

'ક્યોંકિ સર્વ દ્રવ્યોં કી પરિણામસ્વરૂપ ક્રિયા નિજમય હોતી હૈ,...' આ..હા..હા...! યહ ભાષા હોતી હૈ તો વહ ભાષા કા પરિણામ – પર્યાય હુઈ ન ? તો વહ પર્યાય, ભાષા કે પરમાણુ – પરિણામી કી પર્યાય હૈ, પરિણામી કા વહ કાર્ય હૈ, આત્મા કા કાર્ય નહીં. ભાષા જો હોતી હૈ ઉસ ભાષા કે પરમાણુ કી પર્યાય, પરિણામી – પરમાણુ કા વહ પરિણામ હૈ. પરમાણુ કી વહ પરિણામ – ક્રિયા હૈ, આત્મા કી ક્રિયા નહીં. આ..હા..હા...! શરીર કા જો હિલના-ડુલના હોતા હૈ વહ પરમાણુ કા પરિણામ – પર્યાય હૈ, વહ પરમાણુ કી ક્રિયા હૈ. પરમાણુ ઉસકે પરિણામ કો પ્રાપ્ત હોતા હૈ. ઇસલિયે પરમાણુ કા વહ કર્મ કહને મેં આતા હૈ. કર્મ નામ કાર્ય. આ..હા..હા...! (શરીર કા) હિલના-ડુલના ભી આત્મા નહીં કરતા, ઐસા કહતે હૈં.

મુમુક્ષુ :– આત્મા મેં ક્રિયાવર્તી શક્તિ તો હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ક્રિયાવર્તી શક્તિ જડ મેં અપને સે પરિણામ કરતી હૈ ન ? ક્રિયાવર્તી (શક્તિ) તો ગતિ કરને મેં (નિમિત્ત હૈ).

(યહાં તો) પરિણામી પુદ્‌ગલ કા પરિણામ હૈ ઔર પુદ્‌ગલ કા પરિણામ પુદ્‌ગલ કી ક્રિયા હૈ, વહ આત્મા કી ક્રિયા નહીં. આહા..હા...! (કિસી કો ઐસા લગે કિ) 'યહ તો નિશ્ચય કી બાતેં હૈં, વ્યવહાર (કી બાત હોની ચાહિયે).' પરંતુ વ્યવહાર ક્યા ? બોલનેં મેં ઐસા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આયે કિ, ઉસને યહ બનાયા, ઉસને યહ કિયા. યહ ટીકા 'અમૃતચંદ્રાચાર્યદેવ' ને કી. વહ તો નિમિત્ત કા કથન (હૈ). નિમિત્ત કૌન થા ઉસકા જ્ઞાન કરાયા, બાકી તો નિમિત્ત સે હુઆ નહીં. વહ તો પુદ્ગલ કે પરિણામ સે ટીકા હુઈ હૈ. આ..હા..હા..હા...! ક્યોંકિ યહ પર્યાય હૈ કિ નહીં ? વહ પર્યાય પરિણામ હૈ, વહ પરિણામ ક્રિયા હૈ. ઉસ પરિણામ કા કર્તા પરિણામી દ્રવ્ય હૈ ઔર વહ પરિણામ ઉસકા કાર્ય હૈ, આત્મા કા કાર્ય નહીં. આ..હા..હા...! યહ (બાત) કૈસે બૈઠે ?

એક બાર 'ઇન્દૌર' મેં પંડિત લોગ ઇકટ્ઠે હુએ થે (ઉન્હોં ને ઐસા તય કિયા કિ), પર કા કર્તા નહીં માને વહ દિગંબર નહીં. યહાં કે (વિરોધ કે) લિયે (ઐસા તય કિયા) ! અરે...! ભગવાન ! પ્રભુ ! તુને યે ક્યા કિયા ? આહા..હા...! ક્યોંકિ કોઈ પરિણામ પરિણામી સે હુઆ હૈ તો વહ પરિણામ દૂસરે સે હુઆ, યહ કહાં સે આયા ? સમજ મેં આયા ?

પ્રત્યેક પુદ્ગલ કા પરિણામ – ક્રિયા, પરિણામ કી ક્રિયા ઉસ પુદ્ગલ પરિણામી કી હૈ ઔર વહ પરિણામી પરિણામમયી હૈ. આહા..હા...! આત્મા મેં પરિણામ કી ક્રિયા આત્મામયી હૈ, પુદ્ગલ કે પરિણામ કી ક્રિયા પુદ્ગલમયી હૈ. આહા..હા...!

(શરીરમેં સે જીવ નિકલ જાયે તો ભી) પરમાણુ કી ક્રિયા હોતી હૈ યા નહીં ? મુર્દા હો તો ભી ખડા હો જાતા હૈ. (એક બાર) કહા થા ન ? હમારે ઘર પર બડે ભાઈ ગુજર ગયે થે. બહુત હોશિયાર થે. આઠ વર્ષ બ્યાહ કો હુએ થે, એક હી લડકા થા. શામ કો દેહ છૂટ ગયા થા ઇસલિયે રાત કો (ઘર પર) રખા થા. વહાં કોશ (લોહે કા ઔજાર) રખા થા. લોહે કી કોશ કો ક્યા કહતે હૈં ? ક્યોંકિ (મુર્દા) ખડા નહીં હો જાય. કોશ કે કારણ ઊંચા નહીં હોતા, (ઐસા હૈ નહીં). ઊંચા નહીં હોને કી પરિણતિ – પર્યાય પુદ્ગલ કી હૈ. કોશ કો ક્યા કહતે હૈં ? લોહે કા ખોદને કા (ઔજાર). આહા..હા...! પરમાણુ કા પરિણામ – ક્રિયા પરિણામી કી હૈ. પરમાણુ – પરિણામી કી વહ ક્રિયા હૈ. વહ ક્રિયા દૂસરે પરમાણુ કે પરિણામ કી ભી નહીં (હૈ) તો આત્મા કી વહ ક્રિયા તો હૈ હી નહીં. આ..હા..હા...!

'પુદ્ગલમયી હી ક્રિયા હૈ, ક્યોંકિ સર્વ દ્રવ્યોં કી પરિણામસ્વરૂપ ક્રિયા નિજમય હોતી હૈ,...' (અર્થાત્) અપને સ્વરૂપ (હોતી હૈ) **'ઐસા સ્વીકાર કિયા ગયા હૈ;...'** ઐસા સ્વીકાર કિયા ગયા હૈ. સિદ્ધાંત મેં – વીતરાગ કે માર્ગ મેં વહ ક્રિયા, પરિણામી કા પરિણામ હૈ, ઐસા સ્વીકાર કિયા ગયા હૈ.

'રાજકોટ' મેં એક પ્રશ્ન હુઆ થા કિ, આત્મા રાગ ન કરે તો કર્મ (બંધન) નહીં હોતા. યહ પ્રશ્ન હુઆ થા. બાપૂ ! ન કરે ઇસકી કહાં બાત હૈ ? યહાં તો રાગ હૈ ઉસ સમય કર્મ કી પર્યાય હોતી હૈ (વહ) રાગ સે નહીં (હુઈ). પરમાણુ કે પરિણમન સે બંધન કી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

(પર્યાય) હોતી હૈ. 'રાજકોટ' મેં પ્રશ્ન હુઆ થા. (સંવત) ૨૦૦૬ કી સાલ ! મંદિર બના તબ. 'વીંછીયા' ઔર 'લાઠી' મેં ૨૦૦૫ કી સાલ મેં (મંદિર બના). કિસીને પ્રશ્ન કિયા થા કિ, રાગ ન હો તો બંધન હોતા હૈ ? લેકિન વહ પ્રશ્ન હી યહાં કહાં હૈ ? રાગ કે પરિણામ જીવમય હોને સે (ઉસકા) કર્તા આત્મા (હૈ) ઔર પુદ્ગલ કે પરિણામ પુદ્ગલમય હોને સે (ઉસકા) કર્તા પુદ્ગલ (હૈ).

વિશેષ કહેંગે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

ગાથા–૧૨૨, ૧૨૩, ૧૨૪
પ્રવચન નં. – ૧૩૯
તા. ૧૯-૭-૭૯

('પ્રવચનસાર') ૧૨૨ ગાથા કી આઠવીં પંક્તિ હૈ ન ? પ્રશ્ન ક્યા થા ? '**(જીવ ભાવકર્મ કા હી કર્તા હૈ તબ ફિર) દ્રવ્યકર્મ કા કર્તા કૌન હૈ ?**' ભાવકર્મ – વિકારી પરિણામ કા કર્તા આત્મા હૈ... આ..હા..હા...! તો જડ કર્મ બંધતે હૈં ઉસકા કર્તા કૌન ? તો કહતે હૈં કિ, પુદ્ગલમયી ક્રિયા હૈ. (કર્મ) બંધતે હૈં (વહ) કર્મ કી પર્યાય પુદ્ગલમયી ક્રિયા હૈ. કર્મરૂપ પરિણમન હોના વહ પુદ્ગલ (કી ક્રિયા હૈ). બહુત સૂક્ષ્મ બાતેં હૈં. ઉસ કારણ સે પરમાણુ કી પર્યાય કર્મરૂપ હુઈ વહ પરમાણુ સે હુઈ હૈ, આત્મા સે નહીં, આત્મા ઉસકા કર્તા નહીં. જડ કર્મ કે પરમાણુ કર્મ (કી) પર્યાયરૂપ પરિણમતે હૈં ઉસ પરિણામ મેં વહ પરમાણુ તન્મય હૈ. પરમાણુ કર્તા હૈ ઔર પરિણામ ઉસકા કાર્ય હૈ. કાર્ય કહો યા કર્મ કહો (સબ એકાર્થ હૈ). આહા..હા...!

'**ઇસલિયે પરમાર્થતઃ પુદ્ગલ અપને પરિણામસ્વરૂપ ઉસ દ્રવ્યકર્મ કા હી કર્તા હૈ,...**' જડ કર્મ અપની પર્યાય કો કરતા હૈ. આત્મા કે વિકારી પરિણામ કા જડ કર્મ કર્તા નહીં. આ..હા..હા...! યહાં તો જ્ઞેય કે દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય કી સ્વતંત્રતા હૈ ઐસા બતાના હૈ. આ..હા...! '**પુદ્ગલ અપને પરિણામસ્વરૂપ ઉસ દ્રવ્યકર્મ કા હી કર્તા હૈ, કિન્તુ આત્મા કે પરિણામસ્વરૂપ ભાવકર્મ કા નહીં.**' આ..હા..હા...! વિકારી પરિણામ જીવ કરે તો ઉસકા કર્તા આત્મા હૈ, ઉસકા કર્તા પુદ્ગલ નહીં.

'**ઇસસે (ઐસા સમજના ચાહિયે કિ) આત્મા આત્મસ્વરૂપ પરિણમિત હોતા હૈ,...**' આહા..હા...! વિકારી પરિણામ ભી આત્મસ્વરૂપ પરિણમિત હોતા હૈ. આહા..હા...! ભાષા

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

દેખો ! ક્યા કહતે હૈં ? કિ, **‘આત્મા આત્મસ્વરૂપ પરિણમિત હોતા હૈ,...’** આ..હા..હા...! પુણ્ય ઔર પાપ કા ભાવ આત્મસ્વરૂપ હી (હૈ), આત્મા કા સ્વરૂપ હૈ. આહા..હા...! આ..હા..હા...! જ્ઞાનપ્રધાનતા સે કથન હૈ. વિકારી પરિણામ આત્મસ્વરૂપ પરિણમિત હોતા હૈ.

મુમુક્ષુ :– ઉસે અનાત્મા કહા હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– વહ તો દૃષ્ટિ કી અપેક્ષા સે (કહા હૈ). સ્વભાવ મેં દૃષ્ટિ હૈ તો વિભાવ ઉસકા નહીં યહ બતાના હૈ. યહાં તો ઉસકે દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય કી અસ્તિત્વતા, અપને મેં સત્તા હૈ ઐસા યહ જ્ઞેય હૈ (યહ બતાના હૈ). આહા..હા...!

‘આત્મા આત્મસ્વરૂપ પરિણમિત...’ યહાં ભાષા (ઐસી લી હૈ). વિકારરૂપ, મિથ્યાત્વરૂપ, રાગ-દ્વેષરૂપ પરિણમે વહ આત્મસ્વરૂપ હૈ, વહ આત્મા કા સ્વરૂપ હૈ. આ..હા..હા...! **‘આત્મસ્વરૂપ પરિણમિત હોતા હૈ, પુદ્‌ગલસ્વરૂપ પરિણમિત નહીં હોતા.’** વિકારપને પરિણમતા હૈ વહ આત્મસ્વરૂપ પરિણમિત હોતા હૈ, પુદ્‌ગલસ્વરૂપ પરિણમિત નહીં હોતા. આહા..હા...! ઐસા નિર્ણય કિયે બિના કભી સમ્યગ્દર્શન, સમ્યક્‌જ્ઞાન હોતા નહીં. અરે...! સમ્યક્‌જ્ઞાન હોને કે બાદ ભી વિકાર હૈ વહ આત્મસ્વરૂપ પરિણમિત (હુઆ) હૈ. સમજ મેં આયા ? અપની પર્યાય મેં અપની કમજોરી સે આત્મા વિકારરૂપ પરિણમિત હોતા હૈ ઔર આત્મા કા વહ સ્વરૂપ હૈ. અરે...! અરે...! આહા..હા...!

ફિર પ્રશ્ન હુઆ કિ, **‘અબ, યહ કહતે હૈં કિ વહ કૌનસા સ્વરૂપ હૈ...’** (કિ જો) આત્મસ્વરૂપ પરિણમિત હોતા હૈ ? આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? આત્મા અપની પર્યાયસ્વરૂપ – આત્મસ્વરૂપ પરિણમિત હોતા હૈ વહ સ્વરૂપ ક્યા હૈ ? પરિણમિત હોતા હૈ વહ સ્વરૂપ ક્યા હૈ ? સમજ મેં આયા ? **‘જિસરૂપ આત્મા પરિણમિત હોતા હૈ ?’ ‘વહ કૌનસા સ્વરૂપ હૈ જિસરૂપ આત્મા પરિણમિત હોતા હૈ ?’** આ..હા..હા...! ઉત્તર – ૧૨૩ (ગાથા).

परिणमदि चेदणाए आदा पुण चेदणा तिधाभिमदा।
सा पुण णाणे कम्मे फलम्मि वा कम्मणो भणिदा।।१२३।।

હરિગીત.

જીવ ચેતનારૂપ પરિણમે; વળી ચેતના ત્રિવિધા ગણી;
તે જ્ઞાનવિષયક, કર્મવિષયક, કર્મફળવિષયક કહી. ૧૨૩.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथ किं तत्स्वरूपम् येनात्मा परिणमतीति तदावेदयति -

परिणमदि चेदणाए आदा पुण चेदणा तिधाभिमदा।
सा पुण णाणे कम्मे फलम्मि वा कम्मणो भणिदा।।१२३।।
परिणमति चेतनया आत्मा पुनः चेतना त्रिधाभिमता।
सा पुनः ज्ञाने कर्मणि फले वा कर्मणो भणिता।।१२३।।

यतो हि नाम चैतन्यमात्मनः स्वधर्मव्यापकत्वं, ततश्चेतनैवात्मनः स्वरूपं, तया खल्वात्मा परिणमति। यः कश्चनाप्यात्मनः परिणामः स सर्वोऽपि चेतनां नातिवर्तत इति तात्पर्यम्।

एवं रागादिपरिणामाः कर्मबन्धकारणं, तेषामेव कर्ता जीव इतिकथनमुख्यतया गाथाद्वयेन तृतीयस्थलं गतम्। अथ येन परिणामेनात्मा परिणमति तं परिणाम कथयति - **परिणमदि चेदणाए आदा** परिणमति चेतनया करणभूतया। स कः। आत्मा। यः कोऽप्यात्मनः

ટીકા :– **'જિસસે ચૈતન્ય વહ આત્મા કા સ્વધર્મવ્યાપકપના હૈ,...'** ક્યા કહતે હૈં ? આત્મા ચૈતન્ય મેં (વ્યાપતા) હૈ, ફૈલતા હૈ. ચેતનાસ્વરૂપ આત્મા હૈ ઉસ ચેતનાસ્વરૂપ મેં ફૈલતા હૈ, વિસ્તાર કરતા હૈ, પરિણમતા હૈ. યહાં તીનોં બોલ લેંગે, હાં ! શુભ, અશુભ ઔર શુદ્ધ તીનોં લેંગે. **'જિસસે ચૈતન્ય વહ આત્મા કા સ્વધર્મવ્યાપકપના...'** આ..હા..હા...! શુભ, અશુભ ભાવ યા શુદ્ધ ભાવ સ્વધર્મવ્યાપક હૈ. અપને ધર્મ મેં આત્મા વ્યાપતા હૈ, ફૈલાતા હૈ, વિસ્તાર કરતા હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? **'ઉસસે ચેતના હી આત્મા કા સ્વરૂપ હૈ;...'** ક્યોંકિ **'ચેતન્ય વહ આત્મા કા સ્વધર્મવ્યાપકપના હૈ, ઉસસે ચેતના હી આત્મા કા સ્વરૂપ હૈ;...'** આહા..હા...! **'ઉસરૂપ (ચેતનારૂપ) વાસ્તવ મેં આત્મા પરિણમિત હોતા હૈ.'** વાસ્તવ મેં પર્યાય મેં ચેતનારૂપ આત્મા પરિણમિત હોતા હૈ.

'આત્મા કા જો કુછ ભી પરિણામ હો...' આત્મા કા જો કુછ ભી પર્યાય – પરિણામ હો **'વહ સબ હી ચેતના કા ઉલ્લંઘન નહીં કરતા,...'** આહા..હા...! ભગવાનઆત્મા કા ચેતના કા પરિણામ હો... હૈ ? વહ **'ચેતના કા ઉલ્લંઘન નહીં કરતા,...'** (અર્થાત્ વહ) ચેતના કા પરિણમન હૈ. વહ ચેતન ચેતના કા પરિણમન હૈ. આહા..હા...! યહાં તો (અજ્ઞાની ઐસા કહતે હૈં કિ), દ્રવ્યકર્મ – જડ કર્મ સે વિકાર હોતા હૈ. વિકાર સે ફિર નયે કર્મ બંધતે હૈં. યે સબ જૂઠ બાત હૈ. આહા..હા...! હૈ ?

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

चेतना पुनर्ज्ञानकर्मकर्मफलत्वेन त्रेधा। तत्र ज्ञानपरिणतिर्ज्ञानचेतना, कर्मपरिणतिः कर्मचेतना, कर्मफलपरिणतिः कर्मफलचेतना।।१२३।।

शुद्धाशुद्धपरिणामः स सर्वोऽपि चेतनां न त्यजति इत्यभिप्रायः। **पुण चेदणा तिधाभिमदा सा** सा चेतना पुनस्त्रिधाभमता। कुत्र कुत्र। **णाणे** ज्ञानविषये **कम्मे** कर्मविषये **फलम्मि वा** फले वा। कस्य फले। **कम्मणो** कर्मणः। **भणिदा** भणिता कथितेति। ज्ञानपरिणतिः ज्ञानचेतना अग्रे वक्ष्यमाणा, कर्मपरिणतिः कर्मचेतना, कर्मफलपरिणतिः कर्मफलचेतनेति भावार्थः। ।।१२३।।

હવે, શું તે સ્વરૂપ છે કે જે-રૂપે આત્મા પરિણમે છે–તે કહે છે :–

જીવ ચેતનારૂપ પરિણમે; વળી ચેતના ત્રિવિધા ગણી;
તે જ્ઞાનવિષયક, કર્મવિષયક, કર્મફળવિષયક કહી. ૧૨૩.

'**આત્મા કા જો કુછ ભી પરિણામ હો વહ સબ...**' ચેતના કા હી પરિણમન હૈ. આત્મા ચેતનાસ્વરૂપ (હૈ તો) વહ ચેતના કા હી પરિણમન હૈ. '**ચેતના કા ઉલ્લંઘન નહીં કરતા, (અર્થાત્ આત્મા કા કોઈ ભી પરિણામ ચેતના કો કિંચિત્‌માત્ર ભી નહીં છોડતા...)**' આહા..હા...! '**(બિના ચેતના કે બિલકુલ નહીં હોતા).**' ચાહે તો શુદ્ધરૂપ પરિણમન હો યા અશુદ્ધરૂપ પરિણમન હો પરંતુ વહ ચેતના કો છોડતા નહીં, ચેતના કા હી પરિણમન હૈ. આહા..હા...! 'સમયસાર' બહુત સુના હો (તો યહ બાત જલ્દી બૈઠે નહીં). પરંતુ 'સમયસાર' કી ક્યા અપેક્ષા હૈ ? વહાં દૃષ્ટિપ્રધાન કથન (હૈ). ફિર ભી વહાં ભી પીછે સ્પષ્ટ બાત લી હૈ... સમજ મેં આયા ? કિ, વિકાર જો હોતા હૈ વહ અપને પરિણમન મેં અપને સે હોતા હૈ. જ્ઞાની કો ભી અપને પરિણામ (મેં) રાગ અપને સે હોતા હૈ. આ..હા...! કઠિન બાતેં, ભાઈ ! '**(બિના ચેતના કે બિલકુલ નહીં હોતા) – ઐસા તાત્પર્ય હૈ. ઔર ચેતના...**' કિતને પ્રકાર કી હૈ, યહ કહતે હૈં.

એક '**જ્ઞાનરૂપ...**' ચેતના, એક '**કર્મરૂપ...**' ચેતના ઔર '**કર્મફલરૂપ સે તીન પ્રકાર કી**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અન્વયાર્થ :– **[आत्मा]** આત્મા **[चेतनया]** ચેતનારૂપે **[परिणमति]** પરિણમે છે. **[पुनः]** વળી **[चेतना]** ચેતના **[त्रिधा अभिमता]** ત્રણ પ્રકારે માનવામાં આવી છે; **[पुनः]** અને **[सा]** તેને **[ज्ञाने]** જ્ઞાન સંબંધી, **[कर्मणि]** કર્મ સંબંધી **[वा]** અથવા **[कर्मणः फले]** કર્મના ફળ સંબંધી – **[भणिता]** એમ કહેવામાં આવી છે.

ટીકા :– જેથી ચૈતન્ય તે આત્માનું સ્વધર્મવ્યાપકપણું છે તેથી ચેતના જ આત્માનું સ્વરૂપ છે, તે-રૂપે (ચેતનારૂપે) ખરેખર આત્મા પરિણમે છે. આત્માનો જે કોઈ પણ પરિણામ હોય તે સઘળોય ચેતનાને ઉલ્લંઘતો નથી (અર્થાત્ આત્માનો કોઈ પણ પરિણામ ચેતનાને જરાય છોડતો નથી–ચેતના વગરનો બિલકુલ હોતો નથી) – એમ તાત્પર્ય છે. વળી ચેતના જ્ઞાનપણે, કર્મપણે અને કર્મફળપણે એમ ત્રણ પ્રકારે છે. ત્યાં, જ્ઞાનપરિણતિ (જ્ઞાનરૂપે પરિણતિ) તે જ્ઞાનચેતના, કર્મપરિણતિ તે કર્મચેતના, કર્મફળપરિણતિ તે કર્મફળચેતના છે. ૧૨૩.

હૈ. ઉસમેં જ્ઞાનપરિણતિ (જ્ઞાનરૂપ સે પરિણતિ) વહ જ્ઞાનચેતના,...' (હૈ). આહા..હા...! ભગવાન જ્ઞાનાનંદસ્વરૂપ કી શુદ્ધ જ્ઞાન પરિણતિ જ્ઞાનચેતના (હૈ).

'**કર્મ પરિણતિ વહ કર્મચેતના...**' હૈ. શુભ-અશુભ પરિણામપને પરિણમના વહ કર્મચેતના (હૈ). વહ કર્મપરિણતિ કર્મચેતના (હૈ). આત્મા શુભાશુભ ભાવરૂપ પરિણમે વહ કર્મપરિણતિ કર્મચેતના (હૈ). યહાં જડ કર્મ કી બાત નહીં. કર્મ નામ કાર્ય (કી બાત હૈ). આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? કર્મપરિણતિ (હૈ) વહ કર્મચેતના.

પહલે જ્ઞાનચેતના કહા કિ, આત્મા જ્ઞાનાનંદસ્વરૂપપને, જ્ઞાનપને પરિણમે, ધર્મપને પરિણમે, સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાનપને પરિણમે વહ જ્ઞાનચેતના (હૈ). વહ ચેતના ઉસરૂપ પરિણમી હૈ. કર્મપરિણતિ – પુણ્ય ઔર પાપ કા ભાવરૂપ કાર્ય – ઉસકી પરિણતિ (હૈ) વહ કર્મચેતના (હૈ). ઐસી ભાષા ! '**ઔર કર્મફલપરિણતિ વહ કર્મફલચેતના હૈ.**' રાગ-દ્વેષ ઔર શુદ્ધ. રાગ-દ્વેષ કા ફલ દુઃખ ઔર શુદ્ધ ચેતના પરિણતિ કા ફલ સુખ – અનાકુલ આનંદ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? યહ વિશેષ કહેંગે.

'**અબ જ્ઞાન, કર્મ ઔર કર્મફલ કા સ્વરૂપ વર્ણન કરતે હૈં.**' પહલે કહા થા કિ આત્મા આત્મસ્વરૂપ પરિણમિત હોતા હૈ. ચેતનાસ્વરૂપે આત્મસ્વરૂપ પરિણમિત હોતા હૈ. ચાહે વિકારરૂપ પરિણમે યા ધર્મરૂપ પરિણમે પરંતુ વહ અપના સ્વરૂપ હી હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? જ્ઞાનચેતના, કર્મચેતના (કહા ઉસમેં) કર્મચેતના કે દો પ્રકાર લેંગે. શુભાશુભ પરિણામ કર્મચેતના (હૈ) ઔર શુદ્ધ ઉપયોગરૂપ પરિણમે વહ ભી કર્મચેતના (હૈ). સમજ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथ ज्ञानकर्मकर्मफलस्वरूपमुपवर्णयति -

णाणं अट्ठवियप्पो कम्मं जीवेण जं समारद्धं।
तमणेगविधं भणिदं फलं ति सोक्खं व दुक्खं वा।।१२४।।
ज्ञानमर्थविकल्पः कर्म जीवेन यत्समारब्धम्।
तदनेकविधं भणितं फलमिति सौख्यं वा दुःखं वा।।१२४।।

अर्थविकल्पस्तावत् ज्ञानम्। तत्र कः खल्वर्थः, स्वपरविभागेनावस्थितं विश्वं, विकल्पस्तदाकारावभासनम्। यस्तु मुकुरुन्दहृदयाभोग इव युगपदभावसामानस्वपराकारोर्थ-विकल्पस्तद् ज्ञानम्। क्रियमाणमात्मना कर्म, क्रियमाणः खल्वात्मना प्रतिक्षणं तेन तेन

अथ ज्ञानकर्मकर्मफलरूपेण त्रिधा चेतनां विशेषेण विचारयति - **णाणं अट्ठवियप्पं** ज्ञानं मत्यादिभेदेनाष्टविकल्पं भवति। अथवा पाठान्तरम् - **णाणं अट्ठवियप्पो** ज्ञानमर्थविकल्पः। तथाहि - अर्थः परमात्मादिपदार्थः, अनन्तज्ञानसुखादिरूपोऽहमिति रागाद्यास्रवास्तु मत्तो भिन्ना

में આયા ? શુભ-અશુભ ભાવ ભી કર્મચેતના – કાર્યચેતના (હૈ) ઔર શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી કાર્યચેતના ભી કર્મચેતના (હૈ). 'કર્મ' શબ્દ (કા અર્થ) કાર્ય. કર્મ શબ્દ (કા અર્થ) જડ કર્મ નહીં. આહા..હા...! હૈ ? '**જ્ઞાન, કર્મ ઔર કર્મફલ કા સ્વરૂપ વર્ણન કરતે હૈં :–**' ૧૨૪ ગાથા.

णाणं अट्ठवियप्पो कम्मं जीवेण जं समारद्धं।
तमणेगविधं भणिदं फलं ति सोक्खं व दुक्खं वा।।१२४।।

છે 'જ્ઞાન' અર્થવિકલ્પ, ને જીવથી કરાતું 'કર્મ' છે,
–તે છે અનેક પ્રકારનું, 'ફળ' સૌખ્ય અથવા દુઃખ છે. ૧૨૪.

'**પ્રથમ તો, અર્થવિકલ્પ વહ જ્ઞાન હૈ.**' ક્યા કહતે હૈં ? આ..હા..હા...! જો સ્વ પદાર્થ ઔર પર પદાર્થ (હૈ) વહ અર્થ (હૈ), ઉસકા જાનના વહ વિકલ્પ (હૈ). વિકલ્પ (યાની) રાગ નહીં. યહાં રાગ કે વિકલ્પ કા અર્થ નહીં. જ્ઞાન કા સ્વભાવ હી વિકલ્પ હૈ. વિકલ્પ કા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

भावेन भवता यः तद्भावः स एव कर्मात्मना प्राप्यत्वात्। तत्त्वेकविधमपि द्रव्यकर्मोपाधिसन्निधिसद्भावा-सद्भावाभ्यामनेकविधम्। तस्य कर्मणो यन्निष्पाद्यं सुखदुःखं तत्कर्मफलम्। तत्र द्रव्यकर्मोपाधि-सान्निध्यासद्भावात्कर्म तस्य फलमनाकुलत्वलक्षणं प्रकृतिभूतं

इति स्वपराकारावभासेनादर्श इवार्थपरिच्छित्तिसमर्थो विकल्पः विकल्पलक्षणमुच्यते। स एव ज्ञानं ज्ञानचेतनेति। **कम्मं जीवेण जं समारद्धं** कर्म जीवेन यत्समारब्धम्। बुद्धिपूर्वकमनोवचनकायव्यापार-रूपेण जीवेन यत्सम्यक्कर्तृमारब्धं तत्कर्म भण्यते। सैव कर्मचेतनेति। **तमणेगविधं भणिदं** तच्च कर्म शुभाशुभशुद्धोपयोगभेदेनानेकविधं त्रिविधं भणितम्। इदानीं फलचेतना कथ्यते - **फलं ति सोक्खं व दुक्खं वा** फलमिति सुखं वा दुःखं वा। विषयानुरागरूपं यदशुभोपयोगलक्षणं

હવે જ્ઞાનનું, કર્મનું અને કર્મફળનું સ્વરૂપ વર્ણવે છે :–

છે 'જ્ઞાન' અર્થવિકલ્પ, ને જીવથી કરાતું 'કર્મ' છે,
–તે છે અનેક પ્રકારનું, 'ફળ' સૌખ્ય અથવા દુઃખ છે. ૧૨૪.

અન્વયાર્થ :– **[अर्थविकल्पः]** અર્થવિકલ્પ (અર્થાત્ સ્વ-પર પદાર્થોનું ભિન્નતાપૂર્વક યુગપદ્ અવભાસન) **[ज्ञानं]** તે જ્ઞાન છે; **[जीवेन]** જીવ વડે **[यत् समारब्धं]** જે કરાતું હોય **[कर्म]** તે કર્મ છે, **[तद् अनेकविधं]** તે અનેક પ્રકારનું છે; **[सौख्यं वा दुःखं वा]** સુખ અથવા દુઃખ **[फलम् इति भणितम्]** તે કર્મફળ કહેવામાં આવ્યું છે.

અર્થ સ્વ-પર કા જાનના વહી વિકલ્પ (હૈ). રાગ (હૈ વહ) વિકલ્પ નહીં. કેવલજ્ઞાન ભી સવિકલ્પ હૈ. ક્યોંકિ સ્વ-પર કો જાનના વહી વિકલ્પ હૈ, વહ જ્ઞાન કા સ્વભાવ હૈ. આહા..હા...! અર્થવિકલ્પ નામ પદાર્થ કા જ્ઞાન વહ વિકલ્પ હૈ - જ્ઞાન હૈ. સ્વ-પર કે જ્ઞાન કા નામ અર્થવિકલ્પ (હૈ), ઉસકા નામ જ્ઞાનસ્વભાવ (હૈ). જ્ઞાનવિકલ્પ અર્થાત્ જ્ઞાનસ્વભાવ. આહા..હા...! કઠિન બાત હૈ, બાપૂ ! માર્ગ બહુત સૂક્ષ્મ ! પ્રભુ ! આહા..હા...!

પ્રશ્ન :– ઉસે ભેદ કહતે હૈં યા અભેદ કહતે હૈં ?

સમાધાન :– યહાં વહ પ્રશ્ન નહીં હૈ. યહાં તો જ્ઞાન સ્વ-પર અર્થ કો જાનતા હૈ ઇસલિયે

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

सौख्यं, यत्तु द्रव्यक्रमोपाधिसान्निध्य-सद्भावात्कर्म तस्य फलं सौख्यलक्षणाभावाद्विकृतिभूतं दुःखम्। एवं ज्ञानकर्मकर्मफलस्वरूप-निश्चयः।।१२४।।

कर्म तस्य फलमाकुलत्वोत्पादकं नारकादिदुःखं, यच्च धर्मानुरागरूपं शुभोपयोगलक्षणं कर्म तस्य फलं चक्रवर्त्यादिपञ्चेन्द्रियभोगानुभवरूपं, तच्चाशुद्धनिश्चयेन सुखमप्याकुलोत्पादकत्वात् शुद्धनिश्चयेन दुःखमेव। यच्च रागादिविकल्परहितशुद्धोपयोगपरिणतिरूपं कर्म तस्य फलमनाकुलत्वो-त्पादकं परमानन्दैकरूपसुखामृतमिति। एवं ज्ञानकर्मकर्मफलचेतनास्वरूपं ज्ञातव्यम्।
।।१२४।।

ટીકા :– પ્રથમ તો, અર્થવિકલ્પ તે જ્ઞાન છે. ત્યાં, અર્થ એટલે શું ? સ્વ-પરના વિભાગપૂર્વક રહેલું વિશ્વ તે અર્થ, તેના આકારોનું અવભાસન તે વિકલ્પ. અને દર્પણના નિજ વિસ્તારની માફક (અર્થાત્ જેમ દર્પણના નિજ વિસ્તારમાં સ્વ ને પર આકારો એકીસાથે પ્રકાશે છે તેમ) જેમાં યુગપદ્ સ્વ-પર આકારો અવભાસે છે એવો જે અર્થવિકલ્પ તે જ્ઞાન.

આત્મા વડે કરાતું હોય તે કર્મ છે. પ્રતિક્ષણ (ક્ષણે ક્ષણે) તે તે ભાવે ભાવતા–થતા–પરિણમતા આત્મા વડે ખરેખર કરાતો એવો જે તેનો ભાવ તે જ, આત્મા વડે પ્રાપ્ય હોવાથી, કર્મ છે. અને તે (કર્મ) એક પ્રકારનું હોવા છતાં, દ્રવ્યકર્મરૂપ ઉપાધિની નિકટતાના સદ્ભાવ અને અસદ્ભાવને કારણે અનેક પ્રકારનું છે.

જ્ઞાન કો વિકલ્પ કહતે હૈં. રાગ વિકલ્પ (કી બાત) નહીં. જ્ઞાન કા સ્વભાવ હી વિકલ્પ હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? સામને પુસ્તક હૈ ન ? ઇસલિયે તો (પુસ્તક સામને) રખતે હૈં. નહીં તો નીચે પુસ્તક (રખે) ઔર ઉપર બૈઠના વહ ઠીક નહીં. લેકિન યહ કારણ હૈ. (કિસીને) વિરોધ કિયા થા ન ? પંચકલ્યાણક કે સમય. બાપૂ ! ભાઈ ! હેતુ ક્યા હૈ ? ઉસકા વાસ્તવિક અર્થ સમજ મેં આવે યહ વિનય હૈ. વાસ્તવિક અર્થ સમજ મેં આવે ઉસ કારણ સે વહાં (રખતે હૈં). સમજ મેં આયા ? યહ બાત હૈ, બાપૂ ! આહા..હા...! શ્રોતા કો ઉસ ભાવ કા ક્યા અર્થ હૈ ઔર ક્યા સ્વરૂપ હૈ (ઉસે સમજને કે લિયે) સામને પુસ્તક હો તો ઉસ પાઠ કા ક્યા અર્થ હૈ વહ ખ્યાલ મેં આયે. ઉસ પ્રકાર સે વિનય હૈ. નહીં તો નીચે પુસ્તક (રખના) ઔર ઉપર બૈઠના વહ ઠીક નહીં. સમજ મેં આયા ? આ..હા..હા...! યહ કારણ હૈ. સબ માલૂમ હૈ.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

તે કર્મ વડે નિપજાવવામાં આવતાં જે સુખ-દુઃખ તે કર્મફળ છે. ત્યાં, દ્રવ્યકર્મરૂપ ઉપાધિની નિકટતાના અસદ્‌ભાવને કારણે જે કર્મ હોય છે, તેનું ફળ અનાકુલત્વલક્ષણ પ્રકૃતિભૂત સૌખ્ય છે; અને દ્રવ્યકર્મરૂપ ઉપાધિની નિકટતાના સદ્‌ભાવને કારણે જે કર્મ હોય છે, તેનું ફળ વિકૃતિભૂત દુઃખ છે કેમ કે ત્યાં સૌખ્યના લક્ષણનો અભાવ છે.

આ પ્રમાણે જ્ઞાનનું, કર્મનું અને કર્મફળનું સ્વરૂપ નક્કી થયું.

ભાવાર્થ :– જેમાં સ્વ તે સ્વ-રૂપે અને પર તે પર-રૂપે (પરસ્પર ભેળસેળ વિના, સ્પષ્ટ ભિન્નતાપૂર્વક) એકીસાથે પ્રતિભાસે તે જ્ઞાન છે.

જીવથી કરાતો ભાવ તે (જીવનું) કર્મ છે. તેના મુખ્ય બે પ્રકાર છે : (૧) નિરુપાધિક (સ્વાભાવિક) શુદ્ધભાવરૂપ કર્મ, અને (૨) ઔપાધિક શુભાશુભભાવરૂપ કર્મ.

આ કર્મ વડે નીપજતું સુખ અથવા દુઃખ તે કર્મફળ છે. ત્યાં, દ્રવ્યકર્મરૂપ ઉપાધિમાં જોડાણ નહિ હોવાને લીધે જે નિરુપાધિક શુદ્ધભાવરૂપ કર્મ થાય છે, તેનું ફળ તો અનાકુળતા જેનું લક્ષણ છે એવું સ્વભાવભૂત સુખ છે; અને દ્રવ્યકર્મરૂપ ઉપાધિમાં જોડાવાને લીધે જે ઔપાધિક શુભાશુભભાવરૂપ કર્મ થાય છે, તેનું ફળ વિકારભૂત દુઃખ છે કારણ કે તેમાં અનાકુળતા નથી આકુળતા છે.

આ રીતે જ્ઞાન, કર્મ અને કર્મફળનું સ્વરૂપ કહ્યું. ૧૨૪.

‘**અર્થવિકલ્પ વહ જ્ઞાન હૈ. વહાં, અર્થ ક્યા હૈ ?**’ અર્થવિકલ્પ જ્ઞાન હૈ (ઉસમેં) અર્થ ક્યા (હૈ) ? ‘**સ્વ-પર કે વિભાગપૂર્વક અવસ્થિત વિશ્વ વહ અર્થ હૈ.**’ સ્વ ઔર પર. (વિશ્વ કા અર્થ મૂલ ગ્રંથ મેં નીચે ફૂટનોટ મેં દિયા હૈ) ‘સમસ્ત પદાર્થ–દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય. (પદાર્થોં મેં સ્વ ઔર પર દો વિભાગ હૈં. જો જાનનેવાલે આત્મા કા અપના હો વહ સ્વ હૈ, ઔર દૂસરા સબ, પર હૈ).’ સ્વ-પર કો જાનના વહી અર્થવિકલ્પ હૈ. વિકલ્પ – રાગ કી યહાં બાત નહીં. આહા..હા...!

જ્ઞાનચેતના કા સ્વરૂપ, ભગવાનઆત્મા કા ચેતના કા સ્વરૂપ – જ્ઞાનચેતના કા સ્વરૂપ ક્યા ? કિ, જ્ઞાનચેતના સ્વપદાર્થ ઔર પરપદાર્થ કો જાનતી હૈ ઇસલિયે જ્ઞાનચેતના કો સવિકલ્પ કહને મેં આતા હૈ. સવિકલ્પ નામ રાગ આયા ઉસકી બાત યહાં હૈ નહીં. આહા..હા...! હૈ ? ક્યા (કહા) ? માત્ર સ્વ-પર દો કા વિભાગ. ઉસસે અવસ્થિત. સ્વ ઔર પર દો વિભાગ અવસ્થિત હૈ. ‘**વિશ્વ વહ અર્થ હૈ.**’ વિશ્વ = ‘સમસ્ત પદાર્થ–દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય. (પદાર્થોં મેં સ્વ ઔર પર દો વિભાગ હૈં. જો જાનનેવાલે આત્મા કા અપના હો વહ સ્વ હૈ, ઔર દૂસરા સબ, પર હૈ).’

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

'ઉસકે આકારોં કા અવભાસન...' આ..હા..હા...! સ્વ ઔર પર દોનોં કે દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય. સ્વ કા ઔર પર કા દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય. ઇન દો વિભાગ કો જાનના (હુઆ તો) યહ જાનના વહી વિકલ્પ હૈ. વિકલ્પ નામ જ્ઞાન કા સ્વરૂપ હૈ. આહા..હા...! ભાઈ ! ઐસા હૈ. પહલે બહુત બાત હો ગઈ હૈ. ઇસકા તો બહુત બાર વાંચન હો ગયા હૈ. અભી દો-ચાર-પાંચ સાલ સે નહીં હુઆ થા ઇસલિયે ફિર સે (લિયા).

ક્યા કહતે હૈં ? આત્મા કા ચેતનાસ્વરૂપ ચેતનારૂપ પરિણમન કરતા હૈ વહ આત્મા કા સ્વરૂપ હૈ. અબ, ચેતના તીન પ્રકાર કી હૈ – જ્ઞાનચેતના, કર્મચેતના, કર્મફલચેતના. અબ, ઉસમેં જ્ઞાનચેતના કા અર્થ ક્યા ? (તો કહતે હૈં કિ), જ્ઞાન જો હૈ વહ સ્વ-પર કો જાને યહ અર્થવિકલ્પ (હૈ). સ્વ-પર પદાર્થ કા જાનના યહ અર્થવિકલ્પ (હૈ). સ્વ-પર કો જાનના વહી અર્થવિકલ્પ (હૈ). વિકલ્પ યાની રાગ નહીં. આહા..હા...!

ભાઈ ! હમ જબ પઢતે થે તબ એક 'નરોત્તમ' માસ્ટર ઐસે થે (ઉન્હેં) સ્ત્રી નહીં થી, ખુદ હી રસોઈ બનાતે થે. રસોઈ બનાતે સમય જો દો-ચાર ખાસ બુદ્ધિવાલે વિદ્યાર્થી હોતે હૈં ઉસે કહે કિ, જબ મૈં રસોઈ બનાઉં તબ આપ લોગ પઢકર આના, તો મૈં ઉસકા ક્યા અર્થ કરતા હું વહ સમજ મેં આયેગા. સમજ મેં આયા ? દોપહર કો જો કોઈ ભી પાઠ દેના હૈ ઉસે પઢકર મેરે ઘર આના. વે દાલ બનાતે હો, રોટી બનાતે હો ઉસ સમય બાતચીત કિયા કરે. દો-ચાર હોશિયાર લડકે હો ઉસે બુલાયે. મૈં ભી જાતા થા, મૈં હોશિયાર મેં ગિના જાતા. ઇસલિયે વહાં જાતે થે તો ફિર કહતે થે કે, દેખો ભાઈ ! ઇસકા યહ અર્થ હૈ. આપ ઉસે પઢકર ક્યા અર્થ સમજે ? હમ પઢકર ઐસા અર્થ નહીં સમજે. વૈસે યહ પઢા હુઆ હો તો ઉસકા અર્થ યહાં ક્યા કહને મેં આતા હૈ ? (યહ સમજના). ઐસી બાત હૈ, ભગવાન ! આ..હા..હા...! દસ-ગ્યારહ વર્ષ કી ઉમ્ર મેં હમારે સાથ ઐસા બનતા થા, હાં ! છઃ કક્ષા તક પઢે થે લેકિન સબ મેં પહલે નંબર મેં પાસ હોતે થે. પરીક્ષા મેં પચાસ-સાઠ (વિદ્યાર્થી બૈઠતે થે ઉસમેં) પહલે નંબર મેં પાસ (હોતે થે). એક બાર દૂસરા નંબર હુઆ થા. મૈં બારહ મહિને 'ગારિયાધાર' ગયા થા (તો) જો આખિર મેં આયા હો ઉસે તો આખિર મેં રખે ન ? પહલે સે હી થોડી પહલે નંબર મેં રખે ? બારહ મહિને વહાં રહા ઔર યહાં આયા તો આખિર મેં બિઠાયા. અરે...! એક બાર રોના આ ગયા. મૈં આખિર મેં !? તો માસ્ટરજી ને કહા, આપ આખિર મેં આયે હો. ફિર એક મહિને કે બાદ પરીક્ષા હો ઉસમેં ભલે આપ કા પહલા નંબર આયે, પરંતુ અભી આપ કા પહલા નંબર નહીં આયેગા. બહુત બાત હો ગઈ હૈ. યહાં કહતે હૈં કિ, ઇસ વસ્તુ કા અર્થ ખુદ પઢકર આયા હો તો યહાં (પ્રવચન મેં) ઉસકા ક્યા અર્થ ચલતા હૈ વહ માલૂમ પડે. ખુદ કી સમજ મેં ઔર

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

યહાં કે અર્થ મેં ક્યા ફેરફાર હૈ વહ સમજ મેં ખ્યાલ આવે. સમજ મેં આયા ? ઐસે હી સમજે બિના પઢા નહીં હો, કુછ (સમજા) નહીં હો તો ક્યા કહતે હૈં ઉસકા વાસ્તવિક (અર્થ) નહીં બૈઠેગા.

(યહાં) ક્યા કહતે હૈં ? સારા વિશ્વ – સ્વ ઔર પર (કે વિભાગ સે અવસ્થિત) સારા વિશ્વ. સ્વ (યાની) અપના ઔર પર (યાની) પર કા (ઐસા) સારા વિશ્વ વહ અર્થ હૈ ઔર '**ઉસકે આકારોં કા અવભાસન...**' (અર્થાત્) સ્વ-પર પદાર્થ કે ભાવ કા અવભાસન '**વહ વિકલ્પ હૈ.**' સમજ મેં આયા ? માત્ર સ્વ-પર કા ભાસન (હોના) વહી વિકલ્પ હૈ. જ્ઞાનવિકલ્પ – જ્ઞાન કા સ્વભાવ સવિકલ્પ હૈ. ઇસકે અલાવા દૂસરે ગુણ હૈં વે સબ નિર્વિકલ્પ હૈં. ક્યોંકિ દૂસરે ગુણ હૈં વે સ્વ-પર કો જાનતે નહીં. આ..હા..હા...! અપના અસ્તિત્વ રખતે હૈં ઔર જ્ઞાન ગુણ અસ્તિત્વ રખતા હૈ ઇસકે અલાવા સ્વ-પર કો જાનના ઐસા સ્વ-પર જાનના ઉસકા વિકલ્પ – સ્વભાવ હૈ. 'વિકલ્પ' શબ્દ (કા અર્થ) રાગ નહીં, 'વિકલ્પ' શબ્દ (કા અર્થ) ભેદ નહીં. આ..હા..હા...! માત્ર સ્વ ઔર પર કો જાનના – અવભાસન (હોના). જૈસી સ્વ ચીજ હૈ ઔર જૈસી પર (ચીજ) હૈ ઉન દોનોં કા અવભાસન. સ્વ-પર (પદાર્થ) યે અર્થ (હૈ) ઔર ઉસકા અવભાસન (હોના) વહ વિકલ્પ (હૈ). સમજ મેં આયા ? આહા..હા...!

સ્વ-પર વિભાગપૂર્વક અવસ્થિત વિશ્વ હૈ. સારા વિશ્વ હૈ, સ્વ-પર સભી ચીજેં હૈં યે અર્થ હૈ. સ્વ-પર સારા વિશ્વ હૈ વહ અર્થ હૈ. '**ઉસકે આકારોં કા અવભાસન...**' (અર્થાત્) ઉસકે સ્વરૂપ કા ભાસન. આકાર નામ સ્વ દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય ઔર પર દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય, ઉસકા જો સ્વરૂપ (હૈ) ઉસકા પર્યાય મેં ભાસન હોના વહ વિકલ્પ હૈ. વિકલ્પ (માને) જ્ઞાનસ્વભાવ હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? ઐસા હૈ.

'**ઔર દર્પણ કે નિજ વિસ્તાર કી ભાંતિ...**' દર્પણ કે નિજ વિસ્તાર કે પ્રકાશ કી ભાંતિ. '**(અર્થાત્ જૈસે દર્પણ કે નિજ વિસ્તાર મેં સ્વ ઔર પર આકાર એક હી સાથ પ્રકાશિત હોતે હૈં,...)**' દર્પણ મેં દર્પણ ભી પ્રકાશિત હોતા હૈ ઔર પ્રતિભાસિત પર ચીજ ભી પ્રકાશિત હોતી હૈ. '**(દર્પણ કે નિજ વિસ્તાર મેં સ્વ ઔર પર આકાર...)**' (અર્થાત્) સ્વ-પર કા સ્વરૂપ, આકાર નામ સ્વરૂપ. '**(એક હી સાથ પ્રકાશિત હોતે હૈં, ઉસીપ્રકાર) જિસમેં એક હી સાથ સ્વ-પરાકાર અવભાસિત હોતે હૈં, ઐસા અર્થવિકલ્પ વહ જ્ઞાન હૈ.**' ઐસા અર્થવિકલ્પ જ્ઞાન હૈ. ઐસા સૂક્ષ્મ હૈ.

મુમુક્ષુ :– બાર-બાર અર્થ બદલ જાતા હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– યહાં વિકલ્પ (યાની) રાગ નહીં. યહાં તો જ્ઞાનચેતના કી વ્યાખ્યા કરની હૈ તો જ્ઞાનચેતના સ્વ-પર કો જાને. વાસ્તવ મેં તો પર કા જાનના, સ્વ-પર કા ગ્રાહક

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

જ્ઞાન હુઆ હો વહ પર કો યથાર્થ જાને. ક્યા કહા ? સ્વ કા જ્ઞાન હુઆ હો, સ્વરૂપગ્રાહી જ્ઞાન, પર કી ભિન્નતા કા જ્ઞાન, સ્વરૂપગ્રાહી જ્ઞાનવાલા જાનતા હૈ. 'કલશટીકા' મેં આતા હૈ – સ્વરૂપગ્રાહી જ્ઞાન ! પાની ઠંડા હૈ ઔર અગ્નિ ગરમ હૈ ઉસકા ભેદ સ્વરૂપગ્રાહી જ્ઞાન (યાની) સ્વ કા જ્ઞાન હુઆ ઉસે હી પર કા જ્ઞાન યથાર્થ હોતા હૈ ઔર સ્વ-પર કા જ્ઞાન હો વહી જ્ઞાન વિકલ્પ નામ જ્ઞાન કા સ્વભાવ હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

પાઠ મેં 'અર્થવિકલ્પ' કહા હૈ ન ? અર્થ ઔર વિકલ્પ કા દો અર્થ (હુઆ). અર્થવિકલ્પ વહ જ્ઞાન. અબ, અર્થવિકલ્પ વહ જ્ઞાન માને ક્યા ? અર્થ ક્યા ઔર વિકલ્પ ક્યા ? અર્થ (માને) સ્વ-પર પદાર્થ દોનોં અર્થ (હૈં), સારા વિશ્વ અર્થ (હૈ) ઔર ઉસકા અવભાસન – ઉસકા જ્ઞાન મેં ભાસન હોના વહ વિકલ્પ (હૈ). વિકલ્પ નામ જ્ઞાન કી પર્યાય કા સ્વભાવ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

'**જિસમેં એક હી સાથ સ્વ-પરાકાર અવભાસિત હોતે હૈં,...**' અપના સ્વ ઔર પર (અવભાસિત હોતે હૈં). આહા..હા...! વહ ભી જિસે અપને સ્વરૂપ કા જ્ઞાન હુઆ ઉસે સ્વ ઔર પર કા ભાસન હોતા હૈ વહ સ્વ ઔર પર અર્થ (હૈ) ઔર ઉસકા ભાસન હુઆ વહ વિકલ્પ (હૈ). વિકલ્પ (માને) જ્ઞાન કી પર્યાય. આહા..હા...! અપને આપ પઢે તો કુછ સમજ મેં આયે ઐસા નહીં હૈ. આ..હા...! સૂક્ષ્મ બાત હૈ ન, ભાઈ ! તત્ત્વ ઐસા હૈ ન, બાપૂ !

ઇસમેં તો અભી જ્ઞાનચેતના મેં શુદ્ધ ઉપયોગ કા ચેતનારૂપી કર્મ (હૈ) વહ આત્મા કા (કર્મ હૈ), ઐસા બતાના હૈ. કર્મચેતના દો પ્રકાર કી (હૈં). (૧) શુભાશુભ પરિણામ કર્મચેતના ઔર (૨) શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી કર્મચેતના. આ..હા..હા..હા...! આયેગા, અભી આયેગા, હાં !

'**ઐસા અર્થવિકલ્પ વહ જ્ઞાન હૈ.**' જ્ઞાનચેતના, અર્થવિકલ્પ વહી જ્ઞાન હૈ. સમજ મેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! વીતરાગમાર્ગ અલૌકિક હૈ ! ઐસી બાત કહીં હૈ નહીં ઔર વહ ભી દિગંબર ધર્મ કે અલાવા (કહીં નહીં હૈ). આ..હા..હા...! પરમ સત્ય કો પ્રસિદ્ધ કિયા હૈ !! દિગંબર કોઈ સંપ્રદાય નહીં હૈ. દિગંબર (યાની) વિશ્વ કા સ્વરૂપ બતાનેવાલા (જો) હૈ વહ દિગંબર ધર્મ હૈ. આહા..હા...! ક્યા હો ? અપના પક્ષ લેકર બૈઠે હો ઉસે યહ બાત નહીં બૈઠે તો ક્યા સત્ય, અસત્ય હો જાતા હૈ ?

યહાં પાઠ ઐસા લિયા હૈ, દેખો ! '**णाणं अट्ठवियप्पो**' પહલા પદ (હૈ). જ્ઞાન વહ અર્થવિકલ્પ (હૈ). ૧૨૪ (ગાથા કા) પહલા પદ (હૈ). અર્થ (યાની) સ્વ-પર પદાર્થ વહ અર્થ (હૈ) ઔર સ્વ-પર કા ભાસન હોના વહ વિકલ્પ (હૈ). રાગ નહીં. સમજ મેં આયા ? 'સ્વ-પરપ્રકાશક શક્તિ હમારી' જ્ઞાન કા સ્વભાવ હી સ્વ-પરપ્રકાશક (હૈ), જ્ઞાનવિકલ્પરૂપ સ્વરૂપ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હૈ. જ્ઞાન કા વિકલ્પ – પર કા અવભાસન વહી જ્ઞાનવિકલ્પ હૈ. આ..હા...! ભાઈ ! કહાં ફુરસદ લી હૈ ?

મુમુક્ષુ :– ઘર સે પઢકર આતે હૈં ફિર ભી સમજ મેં નહીં આતા.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– નહીં ? બાત સચ્ચી હૈ, ભાઈ ! ઇસીલિયે કહા ના કિ, ઘર સે પઢકર આયે હો તો ઇસકા અર્થ ક્યા હોતા હૈ, હમ ક્યા સમજે થે ઔર યહાં ક્યા ફર્ક પડતા હૈ (વહ માલૂમ પડે). ઐસા હમારે માસ્ટર કહતે થે. અકેલે થે, સ્ત્રી નહીં થી (ઇસલિયે) ખુદ હી રસોઈ બનાતે થે. રસોઈ બનાતે સમય બુલાયે. વહાં ('ઉમરાલા' મેં) સુતાર ગલી હૈ. યહ તો ૭૮ વર્ષ પહલે કી બાતેં હૈં ! પરંતુ નજર કે સામને સબ દિખતા હૈ, ખીડકી કે પાસ બૈઠતે થે ઔર વે રસોઈ બનાતે થે. પૂછતે થે, આપ ક્યા પઢકર આયે હો ? ઉસકા ક્યા અર્થ આપ સમજે ? ઉસકા અર્થ ઐસા હૈ. વૈસે યહાં (લેના).

(યહાં) વિકલ્પ (શબ્દ) આયા ન તો અંદર રાગ (હોતા હૈ) વહ વિકલ્પ ઐસા માન લે. ઐસે નહીં હૈ. યહાં તો સ્વ-પર દો પદાર્થ (હૈં) ઉન સ્વ-પર કા ભાસન હોના વહ અર્થવિકલ્પ હૈ. જ્ઞાન મેં સ્વ-પર ભાસિત હો વહી અર્થવિકલ્પ (હૈ). આહા..હા...! યે 'પ્રવચનસાર' ! ભગવાનની દિવ્યધ્વનિ ! ઉસમેં આયા હુઆ યહ માર્ગ હૈ. આહા..હા...!

'**જો આત્મા કે દ્વારા કિયા જાતા હૈ વહ કર્મ હૈ.**' પહલે એક તો જ્ઞાન કી વ્યાખ્યા કી. અબ, કર્મ – કાર્ય (કી વ્યાખ્યા કરતે હૈં). '**આત્મા કે દ્વારા કિયા જાતા હૈ વહ કર્મ હૈ. પ્રતિક્ષણ ઉસ-ઉસ ભાવ સે હોતા હુઆ...**' પ્રત્યેક ક્ષણ મેં ઉસ-ઉસ ભાવરૂપ હોતા હુઆ '**આત્મા કે દ્વારા વાસ્તવ મેં કિયા જાનેવાલા જો ઉસકા ભાવ હૈ વહી, આત્મા કે દ્વારા પ્રાપ્ય હોને સે...**' આત્મા કે દ્વારા પ્રાપ્ત. (મૂલ ગ્રન્થ મેં નીચે ફૂટનોટ મેં પ્રાપ્ય કા અર્થ દિયા હૈ). હૈ નીચે ? 'આત્મા અપને ભાવ કો પ્રાપ્ત કરતા હૈ, ઇસલિયે વહ ભાવ હી આત્મા કા કર્મ હૈ.' આહા..હા...! આત્મા અપને શુદ્ધ ઉપયોગ કા પરિણમન કા કાર્ય કરતા હૈ.... આ..હા...! વહ અપના કર્મ હૈ. ક્યા કહા ?

કર્મચેતના તીન પ્રકાર કી હૈ. (૧) અશુભ ભાવરૂપ કર્મચેતના (હૈ) વહ અપને પરિણામ કા કાર્ય હૈ ઇસલિયે કર્મચેતના (હૈ). (૨) શુભરૂપ પરિણમન (હોતા હૈ) વહ અપના કાર્ય હૈ ઇસલિયે (વહ ભી) કર્મચેતના (હૈ) ઔર (૩) શુદ્ધ ઉપયોગરૂપ ધર્મ કા પરિણમન (હોતા હૈ) વહ ભી કર્મ હૈ. કર્મ નામ કાર્ય હૈ. ઇસલિયે વહ જ્ઞાનચેતના – શુદ્ધ ઉપયોગ(રૂપ) ચેતના કો ભી કર્મ કહને મેં આતા હૈ. આહા..હા...!

'**આત્મા કે દ્વારા વાસ્તવ મેં કિયા જાનેવાલા જો ઉસકા ભાવ હૈ વહી,...**' દેખા ! (ક્યા કહા ?) '**આત્મા કે દ્વારા વાસ્તવ મેં કિયા જાનેવાલા જો ઉસકા ભાવ...**' ચાહે તો શુદ્ધ હો,

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ચાહે તો શુભ હો યા ચાહે તો અશુભ હો, તીનોં વાસ્તવ મેં આત્મા સે કિયા જાનેવાલા ઉસકા ભાવ (હૈ). આ..હા..હા...! **'વહી, આત્મા કે દ્વારા પ્રાપ્ય હોને સે...'** આત્મા કે દ્વારા પ્રાપ્ય નામ મિલતા હોને સે (કર્મ હૈ). **'ઔર વહ (કર્મ) એક પ્રકાર કા હોનેપર ભી, દ્રવ્યકર્મરૂપ ઉપાધિ કી નિકટતા કે સદ્‌ભાવ ઔર અસદ્‌ભાવ કે કારણ અનેક પ્રકાર કા હૈ.'** આહા..હા...!

ક્યા કહતે હૈં ? **'(કર્મ) એક પ્રકાર કા હોનેપર ભી,...'** કાર્યરૂપ એક પ્રકાર હોનેપર ભી દ્રવ્યકર્મ કી નિમિત્ત કી ઉપાધિ કી નિકટતા સે જો પુણ્ય-પાપ ભાવ હોતા હૈ (ઉસકા) સદ્‌ભાવ. આ..હા..હા...! **'ઔર અસદ્‌ભાવ કે કારણ...'** શુભાશુભ ભાવ, કર્મ કી નિકટતા (કે) સદ્‌ભાવ સે ઉત્પન્ન હુઆ (ભાવ હૈ) ઔર કર્મ કી નિકટતા કા અભાવ – અસદ્‌ભાવ, કર્મ કા અસદ્‌ભાવ (હોને કે કારણ) **'અનેક પ્રકાર કા હૈ.'** ઇસપ્રકાર સદ્‌ભાવ ઔર અસદ્‌ભાવ(રૂપ) કર્મ અનેક પ્રકાર કા હૈ.

ફિર સે, આત્મા દ્વારા જો કાર્ય પ્રાપ્ત હોતા હૈ, પ્રાપ્ત કરતે હૈં વહ કર્મ (હૈ). યે કર્મ તીન પ્રકાર કે હૈં. પહલા યહ હૈ કિ, આત્મા દ્વારા કર્મ કી નિકટતા કે સંબંધ સે જો શુભાશુભ ભાવ (હોતે હૈં) વહ નિકટતા કે સદ્‌ભાવ (સ્વરૂપ કર્મ હૈ). વહ કર્મ કી નિકટતા કે સદ્‌ભાવ (સે હુઆ કર્મ હૈ). ઉસકે આશ્રય સે ઉત્પન્ન હુઆ પુણ્ય-પાપ ભાવ – શુભાશુભ ભાવ કર્મ કી નિકટતા કે કારણ સદ્‌ભાવ (સ્વરૂપ હૈ). ઔર અસદ્‌ભાવ કે કારણ (અર્થાત્) કર્મ કા નિમિત્ત કા અસદ્‌ભાવ સે. સ્વભાવ કે સદ્‌ભાવ સે (ઔર) કર્મ કે અસદ્‌ભાવ સે ઉત્પન્ન હુઆ (કર્મ) અનેક પ્રકાર કા હૈ. આહા..હા...! બહુત સૂક્ષ્મ !

'ઉસ કર્મ સે ઉત્પન્ન કિયા જાનેવાલા સુખ-દુઃખ વહ કર્મફલ હૈ.' ક્યા કહતે હૈં ? કિ, કર્મ જો હુઆ – શુદ્ધ પરિણામ યા શુભ-અશુભ પરિણામ, ધર્મ કા શુદ્ધ પરિણામ ઔર વિકાર કા શુભ-અશુભ પરિણામ, **'ઉસ કર્મ સે ઉત્પન્ન કિયા જાનેવાલા સુખ-દુઃખ...'** કર્મ કે સદ્‌ભાવ કે અધીન હોકર (હોનેવાલે) શુભાશુભ ભાવ (હૈં) વે દુઃખરૂપ (હૈં). વહ કર્મ હૈ પરંતુ ઉસકા કર્મફલ દુઃખરૂપ (હૈ). આહા..હા...! ઔર કર્મ કા સદ્‌ભાવ કા અભાવ ઔર સ્વભાવ કે સદ્‌ભાવ કે આશ્રય સે હુઈ શુદ્ધ પરિણતિ – શુદ્ધ ઉપયોગ – શુદ્ધ સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર ભી આત્મા કા ચેતનારૂપી કાર્ય હૈ. વહ કાર્ય કર્મ કે અસદ્‌ભાવ સે ઉત્પન્ન હુઆ હૈ. આહા..હા...! યહ ગાથા થોડી અટપટી હૈ. આ..હા...!

સુખ-દુઃખ કા અર્થ – અપના શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી પરિણમન (હુઆ) વહ અપના કર્મ (હૈ) ઔર ઉસકા ફલ અતીન્દ્રિય આનંદ (હૈ) ઔર શુભાશુભ ભાવ અપના કર્મ (હૈ) ઉસકા ફલ દુઃખ – આકુલતા (હૈ). સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! **'ઉસ કર્મ સે ઉત્પન્ન કિયા જાનેવાલા સુખ-દુઃખ વહ કર્મફલ હૈ. વહાં, દ્રવ્યકર્મરૂપ ઉપાધિ કી નિકટતા કે અસદ્‌ભાવ કે કારણ જો**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કર્મ હોતા હૈ, ઉસકા ફલ અનાકુલત્વલક્ષણ...' આ..હા..હા...! ક્યા કહતે હૈં ? કર્મ કે નિમિત્ત કે અસદ્ભાવ સે ઉત્પન્ન હુઆ, અપને જ્ઞાયકસ્વભાવ સે ઉત્પન્ન હુઆ શુદ્ધ પરિણામરૂપી કર્મ કા ફલ આનંદ (હૈ).

ફિર સે, કર્મ કે અસદ્ભાવ સે યાની ઉસકે લક્ષ બિના અપને સ્વભાવ સે ઉત્પન્ન હુઆ જો શુદ્ધ ઉપયોગ – સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાનરૂપ પરિણામ હૈ વહ પરિણામ કર્મ હૈ ઔર ઉસ કર્મ કા ફલ અનાકુલ આનંદ હૈ. સમજ મેં આયા ?

ફિર સે, યહાં તો કહતે હૈં કિ, ભગવાનઆત્મા મેં કર્મ કે અસદ્ભાવ સે, અપને સ્વભાવ કે આશ્રય સે શુદ્ધ ઉપયોગ(રૂપ) ધર્મ કી નિર્મલ પરિણતિ ઉત્પન્ન (હુઈ) વહ કર્મ (હૈ) ઔર ઉસકા ફલ અનાકુલ આનંદ (હૈ). સમજ મેં આયા ? ગાથા થોડી (સૂક્ષ્મ) હૈ. '**કર્મ સે ઉત્પન્ન કિયા જાનેવાલા સુખ-દુઃખ...**' કર્મ શબ્દ (કા અર્થ) શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી કર્મ ઔર શુભાશુભ પરિણામરૂપી કર્મ. યહાં યહ કર્મ લેના હૈ. આહા..હા...! યહાં કર્મ શબ્દ (કા અર્થ) જડ કર્મ નહીં. અપને કર્મ સે – કાર્ય સે '**ઉત્પન્ન કિયા જાનેવાલા સુખ-દુઃખ વહ કર્મફલ હૈ. વહાં, દ્રવ્યકર્મરૂપ ઉપાધિ કી નિકટતા કે અસદ્ભાવ કે કારણ જો કર્મ...**' શુદ્ધ ઉપયોગ '**હોતા હૈ, ઉસકા ફલ અનાકુલત્વલક્ષણ પ્રકૃતિભૂત...**' આ..હા..હા...! પ્રકૃતિભૂત (યાની) સ્વભાવભૂત. કર્મ કે સદ્ભાવ કા લક્ષ છોડા ઔર સ્વભાવ કે આશ્રય સે જો શુદ્ધ પરિણતિ હુઈ વહ કર્મ (હૈ) ઔર ઉસ કર્મ કા ફલ (આયા વહ કર્મફલ હૈ). યહાં કર્મ શબ્દ (કા અર્થ) જડ કર્મ નહીં, કર્મ શબ્દ (કા અર્થ) કાર્ય. કર્મ કે અસદ્ભાવ સે અપને સ્વભાવ કા જો શુદ્ધ કાર્ય હુઆ વહ કર્મ (હૈ) ઔર ઉસ કર્મ કા ફલ અનાકુલ આનંદ (હૈ). આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? કર્મ – જડ કર્મ કે કારણ (યહાં આનંદ કા ફલ આયા ઐસા નહીં).

યહાં તો કર્મ કા અસદ્ભાવ ઔર અપને ત્રિકાલી સ્વભાવ કે સદ્ભાવ કે આશ્રય સે (ઉત્પન્ન) હુઆ શુદ્ધ ઉપયોગ(રૂપ) ધર્મ – સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર(રૂપ) શુદ્ધ ઉપયોગ (પ્રગટ હુઆ) વહ શુદ્ધ ઉપયોગ કર્મ (હૈ), વહ આત્મા કા કાર્ય (હૈ) ઔર ઉસ કર્મ કા ફલ અનાકુલ આનંદ (આયા) વહ કર્મ કા ફલ હૈ. ઐસી બાત હૈ. યહ તો વીતરાગમાર્ગ (હૈ), ભાઈ ! આહા..હા...! દિગંબર સંતો કી શૈલી તો સર્વજ્ઞ ભગવાન કો સિદ્ધ કરને કી હૈ ! આ..હા..હા...!

યહાં તો ઐસે (કહા કિ) '**કર્મ સે ઉત્પન્ન કિયા જાનેવાલા...**' કર્મ સે ઉત્પન્ન નામ ભાવકર્મ જો હૈ – શુદ્ધ ઉપયોગ ઔર અશુદ્ધ ઉપયોગ, ઐસે જો '**કર્મ સે ઉત્પન્ન કિયા જાનેવાલા...**' સુખ. શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી કર્મ ઉત્પન્ન હુઆ ઉસકા ફલ સુખ (હૈ) ઔર કર્મ કી નિકટતા કે સંબંધ મેં ખુદ મેં સ્વયં મેં શુભાશુભ (ભાવરૂપ) પરિણમન કિયા વહ કર્મ (હૈ) ઔર ઉસ કર્મ કા ફલ દુઃખ (હૈ). ઐસી બાતેં હૈં.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ફિર સે, '**ઉસ કર્મ સે...**' માને ક્યા ? ઉપર જો કર્મ કહા ન ? કાર્ય '**(કર્મ) એક પ્રકાર કા હોનેપર ભી, દ્રવ્યકર્મરૂપ ઉપાધિ કી નિકટતા કે સદ્ભાવ ઔર અસદ્ભાવ કે કારણ અનેક પ્રકાર કા હૈ.**' શુભ-અશુભ પરિણામ (કા) એક પ્રકાર ઔર એક શુદ્ધ (પરિણામ રૂપી) પ્રકાર. ઉસ કર્મ કે તીન પ્રકાર હૈં. ભાવકર્મ – શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી જો ભાવકર્મ ઔર શુભાશુભ (પરિણામ રૂપી) ભાવ કર્મ, ઐસે અનેક પ્રકાર કા કર્મ હુઆ. આહા..હા...! ઐસી બાત હૈ, બાપૂ ! 'પ્રવચનસાર', 'સમયસાર' કોઈ અલૌકિક ગ્રંથ હૈં ! આ..હા..હા...!

મુમુક્ષુ :– ભાવકર્મ દો પ્રકાર કે હુએ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ભાવકર્મ કે દો પ્રકાર – (૧) શુભાશુભ પરિણામરૂપી કર્મ ઔર (૨) શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી કર્મ. વૈસે તીન પ્રકાર હુએ. (૧) અશુભરૂપી કર્મ (૨) શુભરૂપી કર્મ ઔર (૩) શુદ્ધરૂપી કર્મ.

'**ઉસ કર્મ સે ઉત્પન્ન કિયા જાનેવાલા...**' શુભાશુભ ભાવકર્મ ઔર શુદ્ધ ભાવકર્મ, ઇન તીન કર્મોં સે ઉત્પન્ન હોનેવાલા '**સુખ-દુઃખ વહ કર્મફલ હૈ.**' અનાકુલરૂપી શુદ્ધ પરિણમનરૂપી અપના કર્મ કા ફલ આનંદ હૈ ઔર શુભાશુભ પરિણામ અપને પરિણામ સે ઉત્પન્ન હુઆ વહ કર્મ (હૈ), ઉસ કર્મ કા ફલ દુઃખ હૈ. દુઃખ (કહા તો) ભવિષ્ય મેં દુઃખ (આયેગા) ઐસા નહીં, ઉસી સમય મેં દુઃખ હૈ. આહા..હા...!

જ્ઞાની કો ભી જિતના જ્ઞાનચેતના કા શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી કર્મ (પ્રગટ હુઆ) ઉસકા ફલ ઉસી ક્ષણ મેં આનંદ (હૈ) ઔર ઉન્હેં ભી બાકી રહા હુઆ શુભાશુભ ભાવ (હૈ), ઉસ રૂપ પરિણમન – કર્મ કા ફલ દુઃખ (હૈ). વર્તમાન દુઃખ, હાં ! ભવિષ્ય મેં દુઃખ હોગા, ઐસા નહીં. આહા..હા...! ('સમયસાર' કી) ૭૪ ગાથા મેં દુઃખ, દુઃખફલ આતા હૈ ન ? વર્તમાન દુઃખ ઔર દુઃખફલ ભવિષ્ય મેં, ઉસકી યહાં બાત નહીં હૈ. યહાં તો વર્તમાન (દુઃખ) હૈ (ઉસકી બાત હૈ). આ..હા...!

શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી ભાવ હૈ વહ ભાવકર્મ (હૈ). યહ શુદ્ધભાવકર્મ (હૈ), ઉસકા ફલ અનાકુલ આનંદ (હૈ) ઔર અશુદ્ધ ઉપયોગરૂપી કાર્ય – શુભાશુભભાવરૂપી કાર્ય – કર્મ કા ફલ દુઃખ (હૈ). યહ સુખ તો અનાકુલ આનંદ કો સુખ કહના હૈ. લોગ કલ્પિત સુખ માનતે હૈં વહ સુખ નહીં, વહ તો દુઃખ હૈ. આ..હા...! સમજ મેં આયા ? ગહન વિષય હૈ. ક્યા કહા ? દેખો !

'**કર્મ સે ઉત્પન્ન કિયા જાનેવાલા સુખ-દુઃખ વહ કર્મફલ હૈ.**' કર્મ શબ્દ (કા અર્થ) શુદ્ધ ભાવ ઔર અશુદ્ધ ભાવ વહ કર્મ, ઉસસે ઉત્પન્ન હુઆ સુખ ઔર દુઃખ વહ કર્મફલ (હૈ). જડ કર્મ કે ઉદય કા કર્મફલ (કહતે હૈં) વહ યહાં નહીં. જડ કર્મ કા જો અનુભાગ હૈ ઉસ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કર્મ કા ફલ આત્મા મેં આયે વહ યહાં નહીં (લેના). આહા..હા...!

પ્રશ્ન :– ઇતના સબ યાદ રખના ?

સમાધાન :– યાદ નહીં, યહ તો વસ્તુ કા સ્વરૂપ હૈ. આહા..હા...! વસ્તુ કહી ન ? જ્ઞાન કા શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી કાર્ય ઔર અશુદ્ધ શુભાશુભ ઉપયોગ(રૂપી) કાર્ય (હૈ), યે તીનોં કર્મ (હૈં), કર્મ અનેક પ્રકાર કા હુઆ. અબ, યે કર્મ જો ઉત્પન્ન હુઆ – જો શુદ્ધ ઉપયોગ ઉત્પન્ન હુઆ (ઉસકા ફલ) અનાકુલ (સુખ હૈ) ઔર શુભાશુભ ભાવ(રૂપ) જો કર્મ ઉત્પન્ન હુઆ ઉસકા ફલ દુઃખ (હૈ). આહા..હા...! દુઃખ કી સામગ્રી વહ દુઃખ, વહ બાત યહાં નહીં. આહા..હા...! યહાં તો જ્ઞેય (મેં) અપને મેં દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય (કા) અસ્તિત્વ કિતના હૈ, યહ સિદ્ધ કરના હૈ.

જ્ઞેય (જો) આત્મા (હૈ) ઉસકા જો અપના સ્વભાવ (હૈ ઉસકે) સન્મુખ હોકર શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર કા પરિણામ કિયા વહ કર્મ (હૈ), કર્મ નામ કાર્ય. આત્મા કા વહ કાર્ય (હૈ). ઉસ કાર્ય કા ફલ અનાકુલ આનંદ (હૈ), વહ કર્મફલ (હૈ). જડ કર્મ ઔર કર્મ કે ફલ કી યહાં બાત હૈ નહીં. આહા..હા...! ગજબ બાત હૈ, ભાઈ !

અપને જ્ઞેય મેં દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય કી જો સ્થિતિ હૈ યહ બતલાતે હૈં. પરજ્ઞેય કે સાથ સંબંધ નહીં. પરજ્ઞેય જાનને મેં આયે વહ તો જ્ઞાન કા સ્વપરપ્રકાશક સ્વભાવ હોને સે અર્થવિકલ્પ મેં ડાલ દિયા. અબ, અર્થવિકલ્પ જો હૈ, જ્ઞાન જો અર્થવિકલ્પ હૈ, વહ જ્ઞાનચેતના – શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી ચેતના, શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી કર્મ (હૈ) ઉસકા ફલ અનાકુલ આનંદ (હૈ). આહા..હા...! હૈ ?

‘**દ્રવ્યકર્મરૂપ ઉપાધિ કી નિકટતા કે અસદ્ભાવ કે કારણ જો કર્મ હોતા હૈ, ઉસકા ફલ અનાકુલત્વલક્ષણ પ્રકૃતિભૂત...**’ (અર્થાત્) સ્વભાવભૂત ‘**સુખ હૈ;...**’ કોઈ કલ્પના સે અનુકૂલતા મેં સુખ કી કલ્પના (હોતી હૈ) વહ તો વિકૃતિભૂત (હૈ). યહ પ્રકૃતિભૂત (સુખ હૈ). પ્રકૃતિભૂત (યાની) સ્વભાવભૂત, પ્રકૃતિ યાની સ્વભાવ. આ..હા..હા...! અપને આનંદસ્વરૂપ ભગવાન કે સન્મુખ હોકર, જિસમેં કર્મ કા અસદ્ભાવપના હૈ, નિમિત્તપના હૈ નહીં, ઐસા જો શુદ્ધ ઉપયોગ (હુઆ) વહ કર્મ (હૈ) ઔર ઉસ કર્મ સે ઉત્પન્ન હુઆ અનાકુલ નામ કા આનંદ વહ સુખ (હૈ). અરે...! અરે...! (અજ્ઞાની) કર્મ ઔર કર્મફલ જડ (કા ગિનતે હૈં). (લેકિન) ઉસકા તો અસદ્ભાવ કહા (ઔર અશુદ્ધ ભાવ કર્મ મેં) કર્મ કા સદ્ભાવ નિમિત્ત હૈ ઐસા કહેંગે ફિર ભી શુભાશુભ ભાવ અપને કારણ સે ઉત્પન્ન હુઆ હૈ, કર્મ સે હુઆ નહીં. આ..હા..! હૈ ?

‘**ઔર દ્રવ્યકર્મરૂપ ઉપાધિ કી નિકટતા કે સદ્ભાવ કે કારણ...**’ દેખો ! કર્મ કા નિમિત્તપના હૈ ઉસકે સદ્ભાવ કે કારણ ‘**જો કર્મ હોતા હૈ,...**’ (અર્થાત્) પુણ્ય-પાપ કા ભાવ હોતા હૈ,

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કર્મ નામ પુણ્ય-પાપ કા ભાવ હોતા હૈ. આહા..હા..! **'ઉસકા ફલ વિકૃતિ...'** હૈ ? **'(વિકાર) ભૂત...'** (હૈ). દુઃખ વિકારભૂત હૈ, સ્વભાવભૂત નહીં. આ..હા..હા..! **'ઉસકા ફલ વિકૃતિ – (વિકાર) ભૂત દુઃખ હૈ, ક્યોંકિ વહાં સુખ કે લક્ષણ કા અભાવ હૈ.'** આ..હા..હા..!

(યહાં) ઐસા કહા, પ્રભુ ! પ્રભુતા કા જિસે અંદર ભાન હુઆ, સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર કી પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ ઉસમેં કર્મ કા અસદ્‌ભાવ હૈ ઔર ઉસમેં આત્મા કા સદ્‌ભાવ આયા. ઉસકે આશ્રય સે શુદ્ધ ઉપયોગ, સમ્યગ્દર્શન (કા) પરિણામ હુઆ વહ આત્મા કા કર્મ હૈ, આત્મા કા કાર્ય હૈ, આત્મા કે કાર્ય (કે ફલ મેં) ઉત્પન્ન હુઆ અનાકુલ આનંદ – સુખ હૈ. આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ?

'ઔર દ્રવ્યકર્મરૂપ ઉપાધિ કી નિકટતા કે સદ્‌ભાવ કે કારણ જો કર્મ હોતા હૈ,...' (યાની) અપના શુભાશુભ કર્મ. આહા..હા...! **'ઉસકા ફલ વિકૃતિ...'** શુભાશુભ (ભાવ કા) ફલ ઉસી ક્ષણ મેં વિકાર ઔર દુઃખ હૈ. **'ક્યોંકિ વહાં સુખ કે લક્ષણ કા અભાવ હૈ.'** શુભાશુભ પરિણામ મેં આનંદ કા અભાવ હૈ. આહા..હા...! ભગવાન કી ભક્તિ કા ભાવ, વિનય કા શુભભાવ (હુઆ) વહ કર્મ કી નિકટતા મેં નિમિત્ત કે સંબંધ કે આશ્રય સે ઉત્પન્ન (હુઆ ભાવ હૈ). હૈ અપના પરિણામ પરંતુ ઉસ શુભ પરિણામ – કર્મ કા ફલ ઉસી સમય દુઃખ (હૈ). કર્મ, કર્મફલ. શુભરાગ (હુઆ) વહ કર્મ – કાર્ય (હૈ), ઉસકા ફલ દુઃખ (હૈ). આ..હા..હા...! ઐસી બાત હૈ. યહાં તો (અજ્ઞાની ઐસા કહતે હૈં કિ) શુભભાવ કરો તો ધીરે ધીરે કલ્યાણ હોગા. અરે... પ્રભુ ! શુભ-અશુભભાવ (હૈ) વહ અપના વિકારી પરિણામરૂપી કાર્ય (હૈ) ઔર ઉસ કાર્ય કા ફલ ઉસી ક્ષણ દુઃખ (હૈ). સમજ મેં આયા ? યહ ગાથા થોડી સૂક્ષ્મ હૈ. ભાષા તો હોતી હૈ પરંતુ (ભાવ તો જો હૈ સો હૈ). આહા..હા...! ભાષા હોતી હૈ, હાં !

ઇસ કર્મ મેં શુદ્ધ ધર્મ દશા (હુઈ) ઉસે ભી આત્મા કા કાર્ય કહા. વહ કોઈ કર્મ કા કાર્ય નહીં અથવા કર્મ કા હટના (હુઆ) ઇસલિયે યહ શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી ધર્મ હુઆ, ઐસા નહીં. ઉસકી કોઈ અપેક્ષા હી નહીં, ઉસકા તો અસદ્‌ભાવ (હૈ). આહા..હા...! ભગવાનઆત્મા ! અનાકુલ આનંદ કા પિંડ પ્રભુ ! ઉસકે આશ્રય સે ઉત્પન્ન હુઆ શુદ્ધ (પરિણામ), ધ્રુવ કે આશ્રય સે ઉત્પન્ન હુઆ જો પરિણામ (હૈ) વહ શુદ્ધ પરિણામ (હૈ), વિકારરહિત અવિકારી પરિણામ (હૈ) અથવા વહ મોક્ષમાર્ગ કા પરિણામ (હૈ), મોક્ષમાર્ગ કા પરિણામરૂપ કાર્ય. કાર્ય નામ કર્મ. ઉસકા ફલ – મોક્ષમાર્ગ કે કાર્ય કા ફલ અનાકુલ આનંદ હૈ. ઉસી સમય, હાં ! આ..હા..હા...!

આત્મા કા મોક્ષમાર્ગ કા પર્યાયરૂપી કર્મ હૈ વહ કાર્ય હૈ. કર્તા આત્મા, ઉસકા કાર્ય આયા તો ઉસે ભી કર્મ કહા, કાર્ય કો કર્મ કહા. કર્મ હૈ ઇસલિયે કાર્ય કહા. ઇસ કર્મ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કા ફલ ઉસી સમય અનાકુલ લક્ષણ સુખ હૈ ઔર જિતના કર્મ કે સદ્‌ભાવ પર લક્ષ જાયે ઔર અપને મેં અપને કારણ સે શુભાશુભભાવ ઉત્પન્ન હો, ઉસ ભાવ કર્મ કી હયાતી આત્મા કા કાર્ય હૈ. આ..હા..હા..હા...! યે શુભાશુભ પરિણામરૂપી કર્મ આત્મા કા કાર્ય (હૈ) ઔર ઉસ કર્મ કા ફલ ઉસી સમય દુઃખ (હૈ). આહા..હા...! યહ ગાથા અટપટી હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

યહાં તો (લોગ ઐસા) બતાયે કિ, ભગવાન કી ભક્તિ, પૂજા, દાન, વ્રત, તપ કરો તો આપ કો ધર્મ હોગા. યહાં કહતે હૈં કિ, વહ પરિણામ વિકારી હૈ ઇસલિયે ઉસકા ફલ ઉસી સમય દુઃખ હૈ. આ..હા..હા...! આપકો ઉસકા ફલ ક્રમશઃ સુખ મિલેગા ઐસા હૈ નહીં. આહા..હા...! સત્ય બાત બહુત કમ હો ગઈ, પ્રભુ ! આહા..હા...! બહુત કમ હો ગઈ. 'શ્રીમદ્' તો ઐસા કહતે હૈં ન કિ, 'મોક્ષમાર્ગ બહુ લોપ'. બહુ લોપ, ઐસા કહા. 'વર્તમાન આ કાળમાં મોક્ષમાર્ગ બહુ લોપ. વિચારવા આત્માર્થીને ભાખ્યો અત્ર અગોપ્ય' (કોઈ ભી બાત) ગુપ્ત રખે બિના બાત કહતા હૂં. આહા..હા...!

ધર્મી કો ભી જિતના શુદ્ધ ઉપયોગ(રૂપ) કર્મ હૈ, ઉસકા ફલ આનંદ ઉસી ક્ષણ મેં હૈ ઔર ઉન્હેં ભી કમજોરી સે જિતને શુભાશુભભાવ હોતે હૈં ઉસકા કર્તા આત્મા (હૈ). કર્તા યાની કરને લાયક (હૈ ઐસી) અપેક્ષા નહીં પરંતુ પરિણમન ઉનકા હૈ ઇસલિયે કર્તા (હૈં). આ..હા..હા...! ઔર ઉસ પરિણામરૂપી કર્મ કા ફલ, જ્ઞાની કો ભી ઉસકા ફલ દુઃખ હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આતા હૈ ? બહુત બઢિયા ગાથા હૈ ! નહીં સમજ મેં આયે તો રાત કો પૂછના. ભાઈ ! નહીં સમજ મેં આયે તો પૂછના. બાપૂ ! ભગવાન ! ઇસમેં કોઈ સંકોચ કરને જૈસા નહીં હૈ. આ..હા..હા...! ઐસા પ્રભુ કા ગંભીર માર્ગ !

(યહાં) તીનોં કો કર્મ કહા. શુદ્ધ ઉપયોગ, અશુદ્ધ ઉપયોગ કે દો પ્રકાર – શુભ ઔર અશુભ. ઇન તીનોં કો યહાં કર્મ કહા. જડ કર્મ નહીં. ઔર ઇસ કર્મ કા ફલ ઉસી ક્ષણ મેં – શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી કર્મ કા ફલ ઉસી સમય આનંદ (હૈ) ઔર શુભાશુભ પરિણામરૂપી કર્મ કા ફલ ઉસી સમય દુઃખ. આહા..હા...! ઉસે સાધન કહના, શુભભાવ કર્મ ઔર ઉસકા ફલ દુઃખ (હૈ), ઉસે આત્મા કા સાધન કહના...! આ..હા..હા...! બહુત વિરુદ્ધ હૈ, બાપૂ !

'ઇસપ્રકાર જ્ઞાન, કર્મ ઔર કર્મફલ કા સ્વરૂપ નિશ્ચિત હુઆ.'

ભાવાર્થ કહેંગે.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૨૪, ૧૨૫
પ્રવચન નં. – ૧૪૦
તા. ૨૦-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર' ૧૨૪ (ગાથા કા) ભાવાર્થ. જ્ઞાનચેતના કી બાત કરતે હૈં. **'જિસમેં સ્વ, સ્વ-રૂપ સે ઔર પર, પર-રૂપ સે...'** સ્વ, સ્વ-રૂપ સે (ઔર) પર, પર-રૂપ સે '**(પરસ્પર એકમેક હુયે બિના,...)**' (અર્થાત્) સ્વ ઔર પર કી એકતા હુયે બિના '**(સ્પષ્ટ ભિન્નતાપૂર્વક)...**' પર ઔર સ્વ કી પ્રત્યક્ષ ભિન્નતા – જુદાઈપૂર્વક. **'એક હી સાથ પ્રતિભાસિત હો સો જ્ઞાન હૈ.'** ઉસકા નામ જ્ઞાન, ઉસકા નામ જ્ઞાનચેતના.

અબ, **'જીવ કે દ્વારા કિયા જાનેવાલા ભાવ વહ (જીવ કા) કર્મ હૈ.'** જીવ કે દ્વારા કિયા જાનેવાલા શુભ ઔર અશુભ ભાવ યા શુદ્ધ ભાવ જીવ કા કર્મ હૈ. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! **'જીવ કે દ્વારા કિયા જાનેવાલા ભાવ...'** શુદ્ધ ઔર અશુદ્ધ દો (ભાવ). જીવ કે દ્વારા કિયા જાનેવાલા શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી કર્મ ઔર અશુદ્ધ ઉપયોગરૂપી શુભાશુભ કર્મ – ઇન તીનોં કો કર્મ – કાર્ય કહને મેં આતા હૈ. આહા..હા...! જીવ કા યહ કાર્ય હૈ. પર કા કુછ કાર્ય કરે વહ જીવ મેં હૈ નહીં. આહા..હા...!

પ્રશ્ન :– ઐસા સુને ફિર ધંધા કૌન કરેગા ?

સમાધાન :– કૌન ધંધા કરે ? ધંધે કા અભિમાન કરે. આહા..હા...! યે કાર્ય કહા ન ? અજ્ઞાની કો શુભાશુભ ભાવકર્મ (–કાર્ય) હૈ પરંતુ વહ જીવ દ્વારા કિયા (ગયા) હૈ. વહ ભી કર્મફલ સહિત હૈ. પુણ્ય-પાપ કા ભાવ કર્મ (યાની) કાર્ય ફલ સહિત નામ દુઃખ સહિત હૈ. આ..હા..હા...! પ્રભુ ! તેરી બાત તો દેખ ! આ..હા..હા...!

'જીવ કે દ્વારા કિયા...' હુઆ (કહા હૈ), કર્મ કે કારણ – દ્વારા નહીં. આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

શુભ-અશુભભાવ જીવ કે દ્વારા કિયા હુઆ (ભાવ હૈ) ઇસલિયે ઉસે કર્મ નામ કાર્ય કહતે હૈં. કાર્ય કા અર્થ યહાં કર્મ કહતે હૈં. આહા..હા...! ઔર જીવ કે દ્વારા કિયા જાનેવાલા શુદ્ધ ઉપયોગ – શુદ્ધ પરિણતિ, વીતરાગી પરિણતિરૂપ શુદ્ધ કર્મ – કાર્ય જીવ દ્વારા કિયા જાતા હૈ. આ..હા..હા...! હૈ ?

'**ઉસકે મુખ્ય દો ભેદ હૈં...**' જીવ કે દ્વારા કિયે જાનેવાલે કાર્ય કો યહાં કર્મ કહા. કર્મ કહો યા કાર્ય કહો. ઇસ કાર્ય કે દો ભેદ હૈં. '**(૧) નિરૂપાધિક (સ્વાભાવિક) શુદ્ધભાવરૂપ કર્મ,...**' આ..હા..હા...! '**નિરૂપાધિક (સ્વાભાવિક) શુદ્ધભાવરૂપ કર્મ,...**' (અર્થાત્) શુદ્ધ ચૈતન્યઘન કા અવલંબન લેકર જો કોઈ નિરૂપાધિક સ્વભાવરૂપ શુદ્ધ પરિણામ પ્રગટ હુઆ વહ એક કર્મ હૈ – વહ એક કાર્ય હૈ.

(કર્મ – કાર્ય) કે દો ભેદ હૈં. (૧) નિરૂપાધિક ઔર (૨) સોપાધિક. શુભ-અશુભભાવ ઔપાધિક ભાવ હૈં. વહ ભી જીવ કે દ્વારા કિયા ગયા હૈ. સમજ મેં આયા ? '**ઔપાધિક શુભાશુભભાવરૂપ કર્મ.**' આ..હા..હા...! શરીર કા કાર્ય, વાણી કા, ધંધે કા યા પર કા કાર્ય યહ ઉસકા કર્મ હૈ હી નહીં. આ..હા..હા...! ઉસકા કાર્ય તો અજ્ઞાનભાવ સે શુભાશુભ પરિણમન કરના વહ ઉસકા કાર્ય હૈ. પર કા કાર્ય તો તીનકાલ મેં કર સકતા નહીં ઔર જ્ઞાનભાવ સે શુદ્ધ પરિણમન કરતા હૈ તો યહ શુદ્ધ ભાવ (કા) પરિણમનરૂપી કાર્ય (કરતા હૈ) ઔર અલ્પ દશા હૈ તો વહાં શુભાશુભ પરિણામ ભી હોતે હૈં. આ..હા..હા...! શુદ્ધભાવરૂપી કર્મ ઔર શુભાશુભ રાગરૂપી કાર્ય. જ્ઞાની કો પર્યાય મેં તીન પ્રકાર હૈં, વૈસે દો પ્રકાર (હૈં) – શુભાશુભ ભાવ એક પ્રકાર ઔર શુદ્ધ ભાવ એક પ્રકાર (હૈ).

'પંચાસ્તિકાય' મેં ઐસા કહા હૈ, ભાઈ ! કિ, જ્ઞાનચેતના કેવલી કો હોતી હૈ, ઐસા કહા. આ..હા..હા...! (વહાં) પરિપૂર્ણ કી વ્યાખ્યા હૈ. ઇસલિયે કુછ લોગ ઐસા કહતે હૈં કિ, નીચે (કે ગુણસ્થાન મેં) જ્ઞાનચેતના નહીં હોતી. તો યહાં ક્યા કહતે હૈં ? વહ તો પરિપૂર્ણ કી અપેક્ષા સે (કહા હૈ વહ ખ્યાલ મેં હૈ). 'પંચાસ્તિકાય' મેં શુભ-અશુભ કર્મ કેવલી (હોને સે) પહલે હોતે હૈં ઔર કેવલી કો તો અકેલી જ્ઞાનચેતના હોતી હૈ, ઐસા કહતે હૈં. ઐસા પાઠ હૈ, હાં ! જ્ઞાનચેતના તો પરિપૂર્ણ કી અપેક્ષા સે કહા. ઉસકા પક્ષ લેકર કુછ લોગ ઐસા કહતે હૈં કિ, બારહવેં ગુણસ્થાન તક પરસમય હૈ, તેરહવેં (ગુણસ્થાન મેં) સ્વસમય હોતા હૈ. અરે... પ્રભુ ! તેરહવેં (ગુણસ્થાન મેં) જ્ઞાનચેતના હૈ ન ? નીચે (કે ગુણસ્થાન મેં) શુભાશુભ ભાવરૂપી કર્મચેતના હૈ તો વહાં અભી જ્ઞાનચેતના નહીં હૈ, ઐસા 'પંચાસ્તિકાય' મેં આયા હૈ. વહ પૂર્ણ કી અપેક્ષા સે કહા. યહાં તો સાધક કી દશા ઔર બાધક કી દશા – દો કા કથન હૈ. આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અજ્ઞાની જીવ કે દ્વારા – મિથ્યાદૃષ્ટિ જીવ કે દ્વારા શુભાશુભ ભાવ કર્મ નામ કાર્ય હૈ ઉસકા ફલ દુઃખ હૈ. યહ કહેંગે. આ..હા...! હૈ ? '**કર્મ કે દ્વારા ઉત્પન્ન હોનેવાલા...**' કાર્ય કે દ્વારા, હાં ! કર્મ યાની કાર્ય. યહાં કર્મ યાની જડ કર્મ નહીં. કાર્ય કે દ્વારા ઉત્પન્ન હોનેવાલા '**સુખ અથવા દુઃખ કર્મફલ હૈ. વહાં દ્રવ્યકર્મરૂપ ઉપાધિ મેં યુક્ત ન હોને સે...**' દ્રવ્યકર્મ કે નિમિત્ત કી ઉપાધિ ભી જહાં નહીં હૈ ઔર '**નિરૂપાધિક શુદ્ધભાવરૂપ કર્મ હોતા હૈ,...**' આ..હા..હા...! સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, શાંતિ, ચારિત્ર નિરૂપાધિક શુદ્ધ ભાવરૂપી કાર્ય હૈ. ઐસી બાત હૈ. આહા..હા...!

અભી 'મોરબી' કી બાત કહી ન ? મુર્દે પડે હૈં, દુર્ગંધ મારતે હૈં. (લોગ) બસેં ભર-ભરકર 'રાજકોટ' ચલે જાતે હૈં. યે સંસાર તો દેખો ! આ..હા...! કૂત્તે, બિલ્લી, ગાય, ભૈંસ, લડકે, લડકિયોં કે મુર્દે પડે હૈં. દુર્ગંધ મારતે હૈં ઇસલિયે વહાં રહનેવાલે લોગ વહાં રહ સકતે નહીં. ગાંવ ખાલી કરતે હૈં. આ..હા..હા...! દેખો, યે દશા ! આ..હા..હા...! ઉસકે ક્રમ કે કાલ મેં ઐસા હોનેવાલા થા વહ હુઆ હૈ, હાં ! અકસ્માત્ કુછ નહીં (હુઆ) હૈ. આહા..હા...! કોઈ અકસ્માત્ હૈ નહીં. ઉસ દ્રવ્ય કી જિસ સમય જો પર્યાય હોનેવાલી (હૈ) વહ અપને સે હુઈ હૈ. આહા..હા...! એક ઘંટે પહલે તો કિતના ઉલ્લાસ ઔર હર્ષ કરતે હોંગે ! ઔર પાની (કી બાઢ) જહાં આયી તો પંદ્રહ મિનટ મેં તો (સબ) ખલાસ હો ગયા !! પંદ્રહ ફીટ પાની ! (સબ) મર ગયે ! આહા..હા...! ઔર મુર્દે સબ પાની કે ઉપર આયે. યે દશા, દેખો બાપૂ ! આહા..હા...!

યહાં કહતે હૈં કિ, મુર્દેરૂપી શુભાશુભભાવ કા કર્તા અજ્ઞાની હૈ. વહ કર્મ હૈ. વહ અજ્ઞાની કા કર્મ હૈ ઔર ઉસ કર્મ કા ફલ દુઃખ હૈ. કર્મ શબ્દ (કા અર્થ) જડ (કર્મ) નહીં. આહા..હા...! હૈ ? '**દ્રવ્યકર્મરૂપ ઉપાધિ મેં યુક્ત ન હોને સે જો નિરૂપાધિક શુદ્ધભાવરૂપ કર્મ...**' ઔર જ્ઞાની કો... આ..હા..હા...! બહુત કઠિન બાતેં ! શુદ્ધ સ્વભાવ (મેં) અંતર એકાગ્ર હોકર કર્મ કી ઉપાધિ બિના કા નિરૂપાધિક સ્વભાવ (પ્રગટ હુઆ) વહ ભી કર્મ હૈ. હૈ ? '**શુદ્ધભાવરૂપ કર્મ...**' એક તો જગત કે કાર્ય જગત મેં હો વે ઉસકે કાર્ય (હૈં) ઔર કર્મ કર્મરૂપ પરિણમે વહ ઉસકા કર્મ, રાગરૂપ (પરિણમન) હો વહ વિકારી કર્મ ઔર શુદ્ધરૂપ પરિણમે વહ શુદ્ધ(ભાવ)રૂપી કર્મ. આહા..હા...!

'**ઉસકા ફલ તો અનાકુલતા જિસકા લક્ષણ હૈ...**' શુભાશુભ ભાવ બિના, અપને શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વભાવ કે અવલંબન સે શુદ્ધ ભાવ કી પરિણતિ ઔર જો ઉપયોગ પ્રગટ હુઆ વહ કાર્ય હૈ ઔર ઉસ કાર્ય કા ફલ અનાકુલ સુખ હૈ. આહા..હા...! ભલે નિર્ધન હો, ભલે સાતવીં નરક મેં પડા હો... આ..હા..હા...! પરંતુ અપને આત્મા કે અવલંબન સે જો શુદ્ધ ભાવ ઉત્પન્ન

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હુઆ વહ કાર્ય (હૈ), ઉસકા ફલ અનાકુલ આનંદ હૈ. આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ? '**ઐસા સ્વભાવભૂત સુખ હૈ;...**' ઐસા સ્વભાવભૂત સુખ હૈ.

'**ઔર દ્રવ્યકર્મરૂપ ઉપાધિ મેં યુક્ત હોને સે...**' સમકિતી કો યા મિથ્યાદૃષ્ટિ કો જડકર્મ કે નિમિત્ત કે વશ હોતે હૈં તો '**ઔપાધિક શુભાશુભભાવરૂપ કર્મ હોતા હૈ,...**' મલિન ઔર ઉપાધિ(સ્વરૂપ) શુભ-અશુભ ભાવરૂપી કાર્ય હોતા હૈ. આહા..હા...! વહ સમ્યક્દૃષ્ટિ કો ભી હોતા હૈ ઔર મિથ્યાદૃષ્ટિ કો અકેલે શુભાશુભ (ભાવ) ઉત્પન્ન હોતે હૈં. આહા..હા...! સમ્યક્દૃષ્ટિ કો ભી શુદ્ધભાવ કર્મ નામ કાર્ય ઉત્પન્ન હોતા હૈ (ઉસકે) ફલ મેં અનાકુલ આનંદ હૈ ઔર જિતના શુભાશુભ પરિણમન હૈ વહ ભી અપના જીવ કા કાર્ય હૈ, જીવ કા (કર્મ હૈ). આહા..હા...! ઉસકા ફલ દુઃખ હૈ. એક હી સમય મેં સુખ ઔર દુઃખ દોનોં હૈં. આ..હા..હા...!

(કોઈ મુમુક્ષુ) ઐસા કહતે થે ન કિ, જ્ઞાની કો દુઃખ નહીં. દુઃખ વેદે વહ તીવ્ર કષાયવાલા હૈ. 'સોગાનીજી' કા પઢકર સહન નહીં હુઆ. યહાં તો કહતે હૈં કિ, જ્ઞાની કો ભી જબ તક પૂર્ણ વીતરાગ જ્ઞાનચેતના નહીં (હૈ) તબ તક અપને સ્વભાવ કે આશ્રય સે... ભાષા હિન્દી હૈ પરંતુ સાદી હૈ. યે તો હિન્દી (મુમુક્ષુ) નયે આયે હૈં ઇસલિયે, બાદ મેં તો ગુજરાતી મેં ચલેગા. આહા..હા...! ચૈતન્ય ભગવાન ! અપને પવિત્ર સ્વભાવ કા અવલંબન લેકર જો ધર્મરૂપી પવિત્ર દશા પ્રગટ હુઈ વહ શુદ્ધભાવરૂપી કાર્ય (હૈ), ઉસકા ફલ અનાકુલ સુખ હૈ ઔર સમકિતી (કો) ભી અંદર મેં નિમિત્ત કે અધીન – વશ હોકર જિતના શુભાશુભ ભાવ હોતા હૈ વહ આત્મા દ્વારા કિયા હુઆ કર્મ હૈ, પરંતુ ઉસકા ફલ દુઃખ હૈ. સુખ ઔર દુઃખ દોનોં સાથ મેં હૈં. આહા..હા...! જ્ઞાની કો અકેલા સુખ હૈ, ઐસા હૈ નહીં. અકેલા દુઃખ હૈ, ઐસા ભી નહીં. મિથ્યાદૃષ્ટિ કો એકાંત – અકેલા દુઃખ હૈ. કેવલી કો અકેલા સુખ હૈ, સાધક કો સુખ ઔર દુઃખ દોનોં હૈં. આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ? વીતરાગમાર્ગ બહુત ગંભીર ! આ..હા...! ઇસમેં બાહર કી કોઈ ચીજ મદદ કરે કિ, અનુકૂલતા હૈ, નિરોગતા હૈ, પૈસા હૈ તો યહ સમજ મેં આતા હૈ, ઐસી યે કોઈ ચીજ નહીં. આહા..હા...!

ભગવાનઆત્મા ! શુદ્ધ સ્વભાવ કા પવિત્ર પિંડ (હૈ), (ઉસ મેં) અંતર મેં એકાગ્ર હોકર જિતના શુદ્ધભાવરૂપી કાર્ય નામ કર્મ ઉત્પન્ન હુઆ ઉસકા ઉસી સમય મેં કર્મફલ – શુદ્ધભાવરૂપ કર્મ (હૈ) ઉસકા ફલ આનંદ હૈ. શુદ્ધભાવરૂપી કાર્ય (પ્રગટ હુઆ) ઉસી સમય ઉસકા ફલ સુખ હૈ. આ..હા..હા...! ઐસી બાત હૈ, ભાઈ ! અરે...! ઇસમેં યુવાની કહાં, વૃદ્ધ કહાં, બચપન કહાં, લક્ષ્મીવંત કહાં, નિર્ધન કહાં, નારકી ઔર દેવપના કહાં હૈ, વહ (સબ) આત્મા મેં હૈ હી કહાં ? ફિર ભી, ગતિ કે ઉદય જિતના પરિણમન હૈ ઉતના અશુભ ભાવ હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? ઔર અશુભ ભાવ હૈ ઇતના વહાં દુઃખ હૈ. ઔર જ્ઞાની કો ભી જબ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

શુભ ભાવ હોતા હૈ, દેવ-ગુરુ કી ભક્તિ, વિનય, શાસ્ત્ર શ્રવણ, વાંચન આદિ મેં જો શુભ ભાવ હોતા હૈ, વહ જીવ દ્વારા કિયા હુઆ ભાવ હૈ... આ..હા...! ઔર વહ ભાવ કર્મચેતના હૈ. ઉસ કર્મચેતના કા ફલ વહાં દુઃખ હૈ. શુભ ભાવરૂપી કર્મચેતના... આ..હા..હા...! ઉસકા ફલ દુઃખ હૈ.

પ્રશ્ન :– શુભ ભાવ કા ફલ દુઃખ ?

સમાધાન :– શુભ ભાવ સ્વયં હી દુઃખરૂપ હૈ, ઐસા યહાં તો કહતે હૈં ઔર વહ જીવ દ્વારા કિયા હુઆ હૈ. માત્ર કર્મ કે નિમિત્ત કે વશ (હોકર) જીવ દ્વારા વહ કિયા હૈ, ઇતના શુભાશુભભાવ (હૈ). આહા..હા...! વહ શુભાશુભભાવરૂપી કાર્ય યાની કર્મ જીવ દ્વારા કિયા હુઆ હૈ, કર્મ દ્વારા કિયા હુઆ હૈ, ઐસા નહીં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? ઐસા પ્રભુ કા માર્ગ !

પહલે ઇસકા મંથન (હોના) ચાહિયે. અંદર મેં આત્મા શુદ્ધ ચિદાનંદ હૈ ઉસ ઓર કા અંદર મંથન... મંથન (હોના ચાહિયે). મંથન હૈ તો વિકલ્પ, પરંતુ મંથન કરતે (કરતે જબ) વિકલ્પ છૂટ જાયે તબ શુદ્ધતા પ્રગટ હોતી હૈ. સમજ મેં આયા ? મંથન કા વિકલ્પ ભી આત્મા દ્વારા કિયા હુઆ શુભ કર્મ હૈ ઔર ઉસ કર્મ કા ફલ ઉસી ક્ષણ દુઃખરૂપ હૈ. આ..હા..હા...! ગજબ બાત, પ્રભુ !

'મોરબી' (કી બાઢ કી બાત) સુનકર લોગ વિચાર કરે તો વૈરાગ્ય હો જાયે. આ..હા..હા...! મયૂરપુરી ! ઉસે મયૂરપુરી કહતે હૈ. મોરબી – મોર... મોર યાની મયૂર, આ..હા...! મયૂરપુરી ! અભી હજારોં મુર્દે પડે હૈં ! કિતને હજાર, વહ તો ગિનતી આયે તબ માલૂમ પડે. ઉસકી ઇતની દુર્ગંધ આતી હૈ કિ, જો વહાં બંગલે મેં રહતે થે વે વહાં સે ભાગકર, બસેં ભર-ભરકર 'રાજકોટ' આતે હૈં. આ..હા..હા...! બાપૂ ! વહ પરસ્થાન હૈ, વહ અપના સ્થાન કહાં હૈ ? આ..હા...!

આત્મા અપને શુદ્ધ પરિણામ કો ભૂલકર અથવા શુદ્ધ હોનેપર ભી પરિણામ મેં પર નિમિત્ત કે અધીન (હોકર) શુભાશુભ (ભાવરૂપ) હોતા હૈ વહ કર્મ હૈ, જીવ કા કર્મ હૈ – જીવ કા કાર્ય હૈ ઔર ઉસકા ફલ કર્મફલચેતના (હૈ). કર્મફલચેતના યાની જડ કર્મ કા ફલ નહીં. શુભ ઔર અશુભ ભાવકર્મ – કાર્ય (હૈ) ઉસકા ફલ ઉસી ક્ષણ મેં દુઃખ (હૈ). આ..હા..હા...!

અરે..રે...! ઐસી બાત સુનને મિલે નહીં, સમજને મિલે નહીં. પ્રભુ ! ઉસે કહાં જાના ? આહા..હા...! ચૌરાસી લાખ યોની પડી હૈં. મિથ્યાત્વભાવ મેં અનંત ભવ કરને કા ગર્ભ હૈ. આહા..હા...! અનંત ભવ કે ગર્ભમેં સે અનંત ભવ ઉત્પન્ન હોતે હૈં. આહા..હા...! ઔર સાથ મેં જો કષાય હૈ વહ અનંતાનુબંધી (કષાય હૈ). ઉસે અનંતાનુબંધી ક્યોં કહા ? (ક્યોંકિ)

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અનંત ઐસા જો મિથ્યાત્વ (હૈ) ઉસકે સાથ રહતા હૈ તો વહ અનંતાનુબંધી (કષાય) હૈ. આહા..હા...! મિથ્યાત્વ કો અનંત કહા ઔર સાથ મેં રાગ આદિ હોતે હૈં ઉસે અનંતાનુબંધી રાગ કહા. આહા..હા...! નિજપદ કી પ્રાપ્તિ સે ઇસકા અભાવ હોતા હૈ. ભ્રાંતિ કા નાશ આ ગયા ન ? અંતર સ્વરૂપ કે સન્મુખ (હોને સે) નિજપદ કી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ ઔર ભ્રાંતિ કા નાશ હોતા હૈ. આહા..હા...! જિસ મેં અનંત ભવ કરને કી તાકત (હૈ) ઉસકા નાશ કરતે હૈં. જિસ મેં અનંત ગુણ કી પર્યાય પ્રગટ કરને કી તાકત (હૈ) ઐસે દ્રવ્ય કા અવલંબન લેતે હૈં. આ..હા..હા...! ભાઈ ! જગત કો ઐસી બાત (સુનને મિલની) મુશ્કિલ પડે ઇસલિયે 'સોનગઢવાલે... સોનગઢીયા...' ઐસા કહતે હૈં ! કોઈ યહાં કી બાત કરે (તો ઐસા કહે કિ) યે તો સોનગઢીયા હૈ ! અરે...! પ્રભુ ! ક્યા કરતા હૈ ? ભાઈ ! યે કહાં 'સોનગઢ' કી બાત હૈ ? યહ તો અંતર કી બાતેં હૈં.

બાત યહ હૈ કિ, સોને કો કાટ નહીં હોતા. ('બહિનશ્રી કે વચનામૃત)' મેં એક જગહ આતા હૈ. કંચન કો કાટ નહીં હોતા. અગ્નિ મેં દીમક નહીં હોતી. આ..હા..હા...! કંચન કો કાટ નહીં હોતા, અગ્નિ મેં દીમક નહીં હોતી, વૈસે પ્રભુ કો આવરણ ઔર અલ્પતા નહીં હોતી. આહા..હા...! ઐસા જો ભગવાનઆત્મા ! ઉસકે અવલંબન સે જિતના શુદ્ધ ભાવ – ધર્મ ભાવ – સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર કા અંશ (પ્રગટ હુઆ વહ જ્ઞાનચેતના હૈ).

'કલશટીકા' મેં આયા હૈ (કિ), આપ જ્ઞાન મેં એકાગ્રતા... જ્ઞાન મેં એકાગ્રતા (કરની ઐસા) કહતે હો ઔર મોક્ષમાર્ગ તો સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર તીન(સ્વરૂપ) હૈ ઔર આપ જ્ઞાન મેં એકાગ્રતા... જ્ઞાન મેં એકાગ્રતા (કરની, ઐસા કહતે હો). લેકિન સુન તો સહી, પ્રભુ ! જ્ઞાન કી એકાગ્રતા મેં દર્શન, જ્ઞાન ઔર ચારિત્ર તીનોં આ ગયા હૈ. ભલે ચૌથે ગુણસ્થાન મેં હો પરંતુ (વહાં ભી) સ્વરૂપાચરણરૂપ ચારિત્ર હૈ. આહા..હા...! એક દિગંબર (મુનિ) હૈં વે ના કહતે હૈં કિ, નહીં, સ્વરૂપાચરણ (ચારિત્ર) ચૌથે (ગુણસ્થાન મેં નહીં હોતા). વે લોગ બાહર કી ક્રિયાકાંડ મેં ઘૂસ ગયે હૈં. આહા..હા...! લોગ બાહર કા ત્યાગ દેખે, નગ્નપના દેખે (તો મહિમા કરને લગ જાયે). આ..હા..હા...! ખુદ કો સહન કરને કી શક્તિ નહીં હો ઔર ઐસા સહન કરને કી શક્તિવાલે કો ત્યાગી માને. આહા..હા...! ક્યા હો, પ્રભુ ? યહ તો વીતરાગમાર્ગ કી બાત હૈ, નાથ ! યહ કોઈ પક્ષ કી બાત નહીં હૈ.

યહાં તો કહતે હૈં કિ, અંતર સ્વરૂપ કા આશ્રય કરકે જ્ઞાનચેતના પ્રગટ હુઈ – શુદ્ધ ભાવ (પ્રગટ હુઆ) વહ શુદ્ધ ભાવ સુખરૂપ હૈ. ચૌથે ગુણસ્થાન સે સ્વરૂપાચરણ ભાવ (હૈ) વહ સુખરૂપ હૈ. આહા..હા...! ક્યોંકિ અનંતાનુબંધી કી પ્રકૃતિ ચારિત્રમોહનીય કી પ્રકૃતિ હૈ. ઉસ પ્રકૃતિ કા અભાવ હુઆ તો આંશિક ચારિત્ર આતા હૈ. આહા..હા...! સ્વરૂપચારણ (ચારિત્ર)

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ચૌથે ગુણસ્થાન સે હોતા હૈ. આ..હા...! વહાં 'કલશટીકા' મેં 'રાજમલજી' ને સ્પષ્ટીકરણ કિયા હૈ (કિ), આપ જ્ઞાન મેં એકાગ્ર (હોના), જ્ઞાન મેં (એકાગ્ર હોના ઐસા કહતે હો તો) દર્શન ઔર ચારિત્ર કહાં ગયે ? સુન પ્રભુ ! આ..હા..હા...! શુદ્ધ ચૈતન્ય ભગવાન મેં એકાગ્રતા (હુઈ) ઉસમેં દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર તીનોં આ ગયે. ભલે ચારિત્ર કા અંશ હો. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? 'રાજમલજી' કી ટીકા મેં દો-તીન જગહ લીખા હૈ.

અનંત શક્તિ ઉછલતી હૈ, યહ બરાબર હૈ. આકાશ કે પ્રદેશ સે અનંતગુને (ગુણ) હૈં, ઐસા 'ધવલ' મેં વિષય હૈ. આજ દેખા થા. હૈ (યહાં) ? આકાશ કે પ્રદેશ કી સંખ્યા સે ભગવાન કે ગુણ કી સંખ્યા અનંતગુની હૈં. ભગવાન યાની આત્મા કી, હાં ! આહા..હા...! બહુત ચર્ચા હુઈ થી. એક (મુમુક્ષુ) થે ન ? ઉસને 'ષટ્ખંડાગમ' બહુત પઢા થા. છોટી ઉમ્ર કા થા લેકિન બહુત પઢા થા. જવાન આદમી ! 'ષટ્ખંડાગમ' બહુત પઢા થા. ફિર, ઉસકે સાથ બાત હુઈ થી. બાદ મેં ઉસને બતાયા થા કિ, ઇસ મેં હૈ. આકાશ કે પ્રદેશ સે અનંતગુને ગુણ હૈં (ઐસા) 'ધવલ' મેં હૈ, યહ કૌનસી જગહ હૈ ? ઐસા પૂછા થા. (હમેં તો) ઇતના યાદ નહીં રહે, લેકિન ભાવ યાદ રહે. ઇસ શાસ્ત્ર મેં હૈ ઔર ઇસ ઠિકાને હૈ, ઇતના સારા (યાદ રહે) ઐસા ક્ષયોપશમ કહાં હૈ ? આહા..હા...!

યહાં તો કહતે હૈં કિ, '**દ્રવ્યકર્મરૂપ ઉપાધિ મેં યુક્ત હોને સે જો ઔપાધિક શુભાશુભભાવરૂપ કર્મ હોતા હૈ, ઉસકા ફલ વિકારભૂત દુઃખ હૈ,...**' આહા..હા...! પહલે પ્રકૃતિભૂત ઔર વિકારભૂત આયા થા. આત્મા શુદ્ધ ચિદાનંદ પ્રભુ કે અવલંબન સે જો શુદ્ધ ભાવ હુઆ વહ પ્રકૃતિભૂત – સ્વભાવભૂત (હૈ). પ્રકૃતિભૂત યાની સ્વભાવભૂત. સ્વભાવભૂત કાર્ય હૈ વહ જીવ કા હૈ ઔર ઉસમેં અનાકુલ આનંદ કા સ્વાદ આતા હૈ વહ જીવ કો (આતા) હૈ. આહા..હા...! આનંદ કે સ્વાદ કા કાર્ય ભી જીવ કા હૈ. આ..હા...! સમજ મેં આયા ?

(શુભાશુભ કર્મ હોતા હૈ) '**ઉસકા ફલ વિકારભૂત દુઃખ હૈ, ક્યોંકિ ઉસમેં અનાકુલતા નહીં,...**' હૈ. શુભાશુભ ભાવ મેં આનંદ નહીં. આનંદ નહીં તો આકુલતા – દુઃખ હૈ. આહા..હા...! મુનિ કો ચાહે તો પંચ મહાવ્રત કા પરિણામ આતા હૈ... આહા..હા...! જિતના તીન કષાય કે અભાવરૂપ શુદ્ધ પરિણમન હુઆ વહ શુદ્ધ ભાવ કર્મ હૈ ઔર શુદ્ધ ભાવ કાર્ય કા ફલ આનંદ હૈ. ઔર વ્રત, નિયમ, તપ આદિ કા જિતના વિકલ્પ ઊઠતા હૈ વહ શુભ હૈ. વહ શુભ (ભાવ) કર્મ કે નિમિત્ત કી ઉપાધિ કા ભાવ હૈ. હૈ આત્મા કા કિયા હુઆ, કર્મ સે કિયા હુઆ નહીં. પરંતુ ઉસકા ફલ તો દુઃખ હૈ. આહા..હા...! મુનિઓં કો ભી પંચ મહાવ્રત કા વિકલ્પ ઊઠતા હૈ વહ શુભ ભાવ ઉપાધિવાલા હૈ, હાં, વહ જીવ દ્વારા કિયા હૈ. આ..હા...! પરંતુ ઉસકા ફલ તો દુઃખ હૈ. આ..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथ ज्ञानकर्मकर्मफलान्यात्मत्वेन निश्चिनोति -

अप्पा परिणामप्पा परिणामो णाणकम्मफलभावी।
तम्हा णाणं कम्मं फलं च आदा मुणेदव्वो।।१२५।।
आत्मा परिणामात्मा परिणामो ज्ञानकर्मफलभावी।
तस्मात् ज्ञानं कर्म फलं चात्मा ज्ञातव्यः।।१२५।।

आत्मा हि तावत्परिणामात्मैव, परिणामः स्वयमात्मेति स्वयमुक्तत्वात्। परिणामस्तु चेतनात्मकत्वेन ज्ञानं कर्म कर्मफलं वा भवितुं शीलः, तन्मयत्वाचेतनायाः। ततो ज्ञानं

अथ ज्ञानकर्मकर्मफलान्यभेदनयेनात्मैव भवतीति प्रज्ञापयति - **अप्पा परिणामप्पा** आत्मा भवति। कथंभूतः। परिणामात्मा परिणामस्वभावः। कस्मादिति चेत् `परिणामो सयमादा' इति पूर्वं स्वयमेव भणितत्वात्। परिणामः कथ्यते - **परिणामो णाणकम्मफलभावी** परिणामो भवति।

ઇસપ્રકાર જ્ઞાનચેતના, કર્મચેતના ઔર કર્મફલચેતના કા સ્વરૂપ કહા ગયા.

'અબ જ્ઞાન, કર્મ ઔર કર્મફલ કો આત્મારૂપ સે નિશ્ચિત કરતે હૈં :–' વે આત્મા હૈં, ઐસા કહતે હૈં. આહા..હા...! ચાહે તો શુદ્ધરૂપ ભાવ હો, ચાહે તો અશુભરૂપ ભાવ હો, ચાહે તો શુભ (ભાવ) હો પરંતુ વહ આત્મા કા પરિણમન આત્મા કા સ્વભાવ હૈ. મૂલ પાઠ આયેગા, હાં ! ૧૨૫ (ગાથા).

अप्पा परिणामप्पा परिणामो णाणकम्मफलभावी।
तम्हा णाणं कम्मं फलं च आदा मुणेदव्वो।।१२५।।

પરિણામ-આત્મક જીવ છે, પરિણામ જ્ઞાનાદિક બને;
તેથી કરમફળ, કર્મ તેમ જ જ્ઞાન આત્મા જાણજે. ૧૨૫.

આહા..હા...! હૈ ? '**आदा मुणेदव्वो**' હૈ ન ? ઇસલિયે કહા '**आत्मा मुणेदव्वो**' (અર્થાત્) ઉસે આત્મા જાનના. આ..હા..હા...! મૂલ પાઠ મેં અંતિમ શબ્દ હૈ ન ? શુભ-અશુભ ભાવ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

कर्म कर्मफलं चात्मैव। एवं हि शुद्धद्रव्यनिरूपणायां परद्रव्यसंपर्कासंभवात्पर्यायाणां द्रव्यान्तः-प्रलयाच्च शुद्धद्रव्य एवात्मावतिष्टते।।१२५।।

किंविशिष्टः। ज्ञानकर्मकर्मफलभावी; ज्ञानकर्मकर्मफलरूपेण भवितुं शील इत्यर्थः। **तम्हा** यस्मादेवं तस्मात्कारणात्। **णाणं** पूर्वसूत्रोक्ता ज्ञानचेतना। **कम्मं** तत्रैवौक्तलक्षणा कर्मचेतना। **फलं च** पूर्वोक्तलक्षणफलचेतना च। **आदा मुणेदव्वो** इयं चेतना त्रिविधाप्यभेदनयेनात्मैव मन्तव्यो ज्ञातव्य इति। एतावता किमुक्तं भवति। त्रिविधचेतनापरिणामेन परिणामी सन्नात्मा किं करोति। निश्चयरत्नत्रयात्मकशुद्धपरिणामेन मोक्षं साधयति, शुभाशुभाभ्यां पुनर्बन्धमिति।।१२५।।

હવે જ્ઞાન, કર્મ અને કર્મફળને આત્માપણે નક્કી કરે છે :–

પરિણામ-આત્મક જીવ છે, પરિણામ જ્ઞાનાદિક બને;
તેથી કરમફળ, કર્મ તેમ જ જ્ઞાન આત્મા જાણજે. ૧૨૫.

અન્વયાર્થ :– **[आत्मा परिणामात्मा]** આત્મા પરિણામાત્મક છે; **[परिणामः]** પરિણામ **[ज्ञानकर्मफलभावी]** જ્ઞાનરૂપ, કર્મરૂપ અને કર્મફળરૂપ થાય છે. **[तस्मात्]** તેથી **[ज्ञानं कर्म फलं च]** જ્ઞાન, કર્મ અને કર્મફળ **[आत्मा ज्ञातव्यः]** આત્મા છે એમ જાણવું.

યા શુદ્ધ ભાવ આત્મા હૈ. આ..હા..હા...! આત્મા કા પરિણામ હૈ તો પરિણામી કા પરિણામ (હૈ વહ) આત્મા હૈ. આહા..હા...! શુભાશુભ ભાવ આસ્રવપને પરિણમતે હૈં પરંતુ જીવ કા પરિણામ હૈ ન ? તો વહ આત્મા હૈ. આ..હા..હા...!

૧૨૫ (ગાથા) કી ટીકા. '**પ્રથમ તો આત્મા વાસ્તવ મેં પરિણામસ્વરૂપ હી હૈ,..**' પ્રથમ તો આત્મા વાસ્તવ મેં પરિણામસ્વરૂપ હી હૈ. પરિણામી ત્રિકાલી દ્રવ્ય, વહ પર્યાય મેં પરિણામસ્વરૂપ હી આત્મા હૈ. આહા..હા...! '**ક્યોંકિ પરિણામ સ્વયં આત્મા હૈ**' શુભાશુભ ઔર શુદ્ધ પરિણામ સ્વયં આત્મા મેં હૈ ઔર આત્મા હૈ. આહા..હા...! '**ઐસા (૧૨૨ વીં ગાથા મેં ભગવત્ કુંદકુંદાચાર્યદેવ ને) સ્વયં કહા હૈ;...**' સમજ મેં આયા ? આહા..હા...!

અબ, 'સમયસાર' મેં જબ અધિકાર ચલે તબ કહે કિ, પુણ્ય ઔર પાપ અજીવ હૈ.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ટીકા :– પ્રથમ તો આત્મા ખરેખર પરિણામસ્વરૂપ જ છે, કારણ કે 'પરિણામ પોતે આત્મા છે' એમ (૧૨૨મી ગાથામાં ભગવાન કુંદકુંદાચાર્યદેવે) પોતે કહ્યું છે; અને પરિણામ ચેતનાસ્વરૂપ હોવાથી જ્ઞાન, કર્મ અથવા કર્મફળરૂપે થવાના સ્વભાવવાળો છે, કારણ કે ચેતના તે-મય હોય છે (અર્થાત્ ચેતના જ્ઞાનમય, કર્મમય અથવા કર્મફળમય હોય છે). માટે જ્ઞાન, કર્મ અને કર્મફળ આત્મા જ છે.

આ રીતે ખરેખર શુદ્ધદ્રવ્યના નિરૂપણમાં પરદ્રવ્યના સંપર્કનો અસંભવ હોવાથી અને પર્યાયો દ્રવ્યની અંદર પ્રલીન થઈ જતા હોવાથી આત્મા શુદ્ધદ્રવ્ય જ રહે છે. ૧૨૫.

વહ કિસ અપેક્ષા સે (કહતે હૈં) ? કિ, જીવ કા જો સ્વભાવ હૈ વહ ઉસમેં નહીં ઉસ અપેક્ષા સે અજીવ કહા. પરંતુ યહાં તો કહતે હૈં કિ, યહ પરિણામ જીવ હૈ. આ..હા..હા...! ઉસમેં સે નિકલ જાતા હૈ ઇસ કારણ સે ઉસે અજીવ કહા. પરંતુ જબ તક હૈ તબ તક જીવ કા પરિણામ જીવમયી હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

ધર્મી જીવ (કો) અપને સ્વરૂપ કા જ્ઞાન હૈ તો વહાં શુભ-અશુભ ભાવ આતા હૈ તો છોડકર ચલા જાતા હૈ. પરંતુ હૈ ન ? એક નગરમેં સે દૂસરે નગર મેં જાના હો (ઔર) બીચ મેં કોઈ ગાંવ આયે, નગર આયે તો છોડ દેતે હૈં. વૈસે ભગવાનઆત્મા ! શુદ્ધ ચૈતન્યમૂર્તિ કા પૂર્ણ પરિણામ પ્રગટ કરના હૈ વહ ધ્યેય હૈ, તો બીચ મેં રાગ આદિ આતા હૈ પરંતુ છોડ દેતે હૈં, પરંતુ હૈ ઉસકા પરિણામ. આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ?

'**તથા...**' અબ યહાં દેખો ! (ક્યા કહતે હૈં) ? '**પરિણામ ચેતનાસ્વરૂપ હોને સે...**' શુભ-અશુભ રાગ ઔર શુદ્ધ (ભાવ) તીનોં – ચેતનાસ્વરૂપ જ્ઞાન, ચેતનાસ્વરૂપ રાગ ઔર શુદ્ધ પરિણામ ઔર ચેતનાસ્વરૂપ કર્મફળ... આહા..હા...! '**હોને કે સ્વભાવવાલા હૈ,...**' યહાં ભાષા દેખો ! (એક દિગંબર કે વિદ્વાન કે સાથ) યહ પ્રશ્ન ચલા થા ન ? (સંવત) ૨૦૧૩ કી સાલ મેં ! વિકાર (હોતા) હૈ વહ અપને પરિણામ મેં અપના ભાવ હૈ. વહ અપના પરિણામ અપને ષટ્કારક કે પરિણમન સે હુઆ હૈ, કર્મ સે નહીં. યહ બડી ચર્ચા (હુઈ થી). (ઉસકા) બહુત વિરોધ હુઆ કિ, 'કર્મ સે ન હો તો સ્વભાવ હો જાયેગા.' પરંતુ વહ પર્યાય કા સ્વભાવ હી હૈ. યહ દેખો ન ! કઠિન બાત હૈ, બાપૂ ! આ..હા..હા...! ક્યા કહા ? દેખો !

'**પ્રથમ તો આત્મા વાસ્તવ મેં પરિણામસ્વરૂપ હી હૈ,...**' પરિણામસ્વરૂપ હૈ. અકેલા કૂટસ્થ – નિત્ય નહીં હૈ. પરિણામી પરિણામસહિત હૈ, નિત્ય પરિણામી હૈ. આહા..હા...! નિત્ય પરિણામસ્વભાવવાલા હૈ. નિત્ય ભી હૈ ઔર પરિણામ – પરિણમન સ્વભાવવાલા ભી હૈ.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આહા..હા...! '**ક્યોંકિ 'પરિણામ સ્વયં આત્મા હૈ**' આહા..હા...! શુભાશુભ પરિણામ ઔર ધર્મ કા શુદ્ધ ભાવ આત્મા હૈ.

યહાં કહતે હૈં... આ..હા..હા...! ક્યા કહા ? શુભ-અશુભ પરિણામ ઔર શુદ્ધ ધર્મ પરિણામ, તીનોં આત્મા હૈ. આહા..હા...! '**તથા પરિણામ ચેતનાસ્વરૂપ હોને સે...**' પરિણામ ચેતનાસ્વરૂપ હોને સે જ્ઞાનચેતના, કર્મચેતના ઔર કર્મફલરૂપ '**સ્વભાવવાલા હૈ,...**' ભાષા દેખો ! શુભાશુભ ભાવ કર્મ ઔર શુદ્ધ ભાવ, કર્મફલ દુઃખ ભાવ ઔર શુદ્ધ ભાવ કા ફલ સુખ (ઐસે) સ્વભાવવાલા હૈ. (ઐસે) સ્વભાવવાલા હૈ. શુભાશુભ ભાવ ભી સ્વભાવવાલા હૈ, ઐસા કહના હૈ. વહ પર્યાય કા સ્વભાવ હૈ, ઉસકે કાર્ય કા વહ સ્વભાવ હૈ. આહા..હા...!

(ઇસકી) બડી ચર્ચા હુઈ થી. દૂસરે (વિદ્વાન) ભી થે (ઉન્હોં ને ઐસા કહા કિ), 'વહ તો અભેદ કી બાત હૈ.' હમને કહા, અભેદ કા અર્થ ક્યા ? અપને પરિણામ મેં વિકાર હોતા હૈ વહ ષટ્કારક સે અપને સે હોતા હૈ. (ઉસમેં) પર કારક કી અપેક્ષા (નહીં હૈ). ટીકા દેખો ! શાસ્ત્ર કી મૂલ ટીકા તો દેખો ! શાસ્ત્ર મેં ક્યા લિખા હૈ ? (સંવત) ૨૦૧૩ કી સાલ ! ૨૨ વર્ષ (હુએ) ! યે ક્યા કહતે હૈં ? (દૂસરે વિદ્વાન) યહાં આયે થે તબ સ્વીકાર કિયા થા, લેકિન વહાં જાયે તો ફિર સે ફેરફાર હો જાતા હૈ ! બડે પંડિત ! યહાં આયે થે. ઉસ દિન વિરોધ કિયા થા. (ફિર) યહાં આકર કહા, બાત સચ્ચી હૈ.

'परसंग एव' (કે અર્થ મેં) પરસંગ સે (વિકાર) નહીં (હુઆ) લેકિન 'परसंग एव' (અર્થાત્) પરસંગ કિયા તો વિકાર હુઆ. પરંતુ વહ અપને સે વિકાર હુઆ હૈ. પરસંગ સે (યાની) પર સે નહીં (હુઆ). (ઐસા) શ્લોક હૈ. 'परसंग एव' હૈ ન ? ઉસકી બડી ચર્ચા હુઈ થી. ભાઈ ! યહાં યહ તો કહા કિ, શુભ-અશુભ ભાવ નિમિત્ત કી ઉપાધિ મેં (યુક્ત હોને સે) અપને ભાવ સે હુઆ હૈ, જીવ કે દ્વારા શુભ-અશુભ ભાવ હુઆ હૈ. ઉસ શુભાશુભ ભાવ કો યહાં કર્મચેતના – કાર્ય કહના હૈ ઔર ઉસકા ફલ દુઃખ, દુઃખ ફલ હૈ. પરંતુ વહ જીવ કે પરિણામ મેં હૈ. ઔર વહ જીવ કા પરિણામ જીવમયી હૈ. આ..હા..હા...!

મુમુક્ષુ :– સ્વભાવ હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– '**સ્વભાવવાલા**' કહા હૈ, વજન યહાં હૈ. દુઃખ કા ફલ ભોગતા હૈ વહ અપના સ્વભાવ હૈ. આનંદ કા ફલ ભોગે વહ ભી અપના સ્વભાવ હૈ. આહા..હા...! 'स्पष्ट भवनं स्वभाव:' અપની સ્વદશા મેં હોતા હૈ ઇસલિયે સ્વભાવ કહને મેં આતા હૈ. આહા..હા...! હૈ ?

'**તથા પરિણામ ચેતનાસ્વરૂપ હોને સે...**' શુભ, અશુભ ઔર શુદ્ધ – યે તીનોં પરિણામ આત્મા હૈ ઔર તીનોં પરિણામ '**ચેતનાસ્વરૂપ હોને સે...**' ચેતના હૈ ન ? જ્ઞાનચેતના, કર્મચેતના,

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કર્મફલચેતના. જ્ઞાનચેતના, કર્મચેતના ઔર કર્મફલચેતના (કે) સ્વભાવાવાલા હૈ. '**ક્યોંકિ ચેતના તન્મય (જ્ઞાનમય, કર્મમય અથવા કર્મફલમય) હોતી હૈ.**' આહા..હા...! શુદ્ધ ધર્મ(રૂપ) પરિણામ મેં ભી આત્મા તન્મય હૈ ઔર શુભાશુભ પરિણામ મેં ભી આત્મા પર્યાય મેં તન્મય હૈ. આહા..હા...!

પહલે આ ગયા હૈ. શુભ સે પરિણમતા હુઆ શુભ (હૈ), અશુભ સે પરિણમતા હુઆ અશુભ (હૈ), શુદ્ધ સે પરિણમતા હુઆ શુદ્ધ (હૈ). તો કુછ લોગ ઐસા કહતે હૈં કિ, દેખો ! શુભ (ભાવરૂપ) પરિણમન હોને સે આત્મા ભી શુભરૂપ હો ગયા, દ્રવ્ય (શુભરૂપ હો ગયા) ! અરે...! યહાં દ્રવ્ય કી બાત હૈ નહીં. વહ તો પર્યાય મેં શુભ (ભાવ) હુઆ તો પર્યાય મેં શુભ (ભાવ) તન્મય હૈ. યહાં કહા ન ? તન્મય કહા ન ? '**ચેતના તન્મય હોતી હૈ.**' તન્મય (કહા તો તન્મય કા અર્થ) પર્યાય મેં તન્મય હૈ, દ્રવ્ય મેં (તન્મય) હૈ નહીં. દ્રવ્ય તો શુદ્ધ – ત્રિકાલી શુદ્ધ હૈ. આહા..હા...!

યહ ચર્ચા બહુત હુઈ થી કિ, જો શુભ ભાવ ઔર અશુભ ભાવ હૈ... ઇસમેં (આયા) હૈ ન ? યહ 'પ્રવચનસાર' હૈ. ૯ (વીં ગાથા) હૈ. '**जीवो परिणमदि जदा सुहेण असुहेण वा सुहो असुहो। सुद्धेण तदा सुद्धो हवदि हि परिणामसब्भावो।।९।।**' ૯ વીં ગાથા ! '**जीवो परिणमदि जदा**' (અર્થાત્) જીવ જો પરિણમતા હૈ '**जदा सुहेण**' (યાની) શુભ સે, અશુભ સે. '**सुहो असुहो सुद्धेण**' શુભ, અશુભ ઔર શુદ્ધ તીન (ભાવ) લિયે. આ..હા..હા...! '**तदा सुद्धो हवदि हि परिणामसब्भावो।**' (અર્થાત્) પરિણામસ્વભાવ કે કારણ ઇન તીનોં મેં તન્મય હૈ. પરંતુ તન્મય કા અર્થ પર્યાય મેં તન્મય હૈ. દ્રવ્ય મેં યે હૈં નહીં. યહ તો પરિણામસ્વભાવ મેં તન્મય હૈ, ઐસા કહતે હૈં. (ઐસા પઢકર લોગ કહતે હૈં કિ) દેખો ! જબ શુભ (ભાવ) હોતા હૈ તબ આત્મા શુભરૂપ હો જાતા હૈ, અશુભ (ભાવ) હોતા હૈ તબ અશુભરૂપ (હો જાતા હૈ). અરે...! આત્મા તો ત્રિકાલ શુદ્ધરૂપ હી હૈ. યહ તો પરિણામ કી બાત ચલતી હૈ. સમજ મેં આયા ? (અન્વયાર્થ મેં લિખા હૈ કિ) '(**शुद्धेन**)' '**ઔર જબ શુદ્ધભાવરૂપ પરિણમિત હોતા હૈ તબ શુદ્ધ હોતા હૈ.**' ટીકા મેં કહા હૈ કિ, '**શુભ યા અશુભ રાગભાવ સે પરિણમિત હોતા હૈ તબ જવા કુસુમ યા તમાલ પુષ્પ કે (લાલ યા કાલે) રંગરૂપ પરિણમિત સ્ફટિક કી ભાંતિ, પરિણામસ્વભાવ હોને સે શુભ યા અશુભ હોતા હૈ (ઉસ સમય આત્મા સ્વયં હી શુભ યા અશુભ હૈ);...**' યહ પર્યાય કી બાત હૈ. આત્મા શુભ (યા) અશુભ પર્યાય મેં હોતા હૈ, દ્રવ્ય કી બાત નહીં. સમજ મેં આયા ? (ઐસી) બાત હૈ, (ઇસ વિષય મેં) બહુત બાત હો ગઈ હૈ.

યહાં તો યહ બાત આયી ન ? કિ, '**પ્રથમ તો આત્મા વાસ્તવ મેં પરિણામ...**' નામ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પરિણમનસ્વરૂપ હી હૈ. પરિણમન ઉસકા સ્વરૂપ હૈ. ત્રિકાલ પરિણામી – પારિણામિકભાવ (હૈ) વહ તો કૂટસ્થ હૈ, પરંતુ ઉસકી પરિણતિ હૈ વહ પરિણામસ્વરૂપ હૈ. બદલને કા – પરિણમને કા સ્વભાવવાલા આત્મા હૈ. '**ક્યોંકિ 'પરિણામ સ્વયં આત્મા હૈ**' યહ પરિણતિ આત્મા કી સ્વયં કી હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આતા હૈ ? આ..હા...!

મુમુક્ષુ :– સ્પષ્ટીકરણ બહુત આતા હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– યે તો (ઇસ વિષય મેં) તકરાર હુઈ થી ન ? તો વિરોધ કરે તો ઉસકા સ્પષ્ટીકરણ (હોતા હૈ). ઉસ સમય (દિગંબર કે વિદ્વાન) કહતે થે કિ, 'વિકાર યદિ કર્મ કે નિમિત્ત બિના હો તો વહ સ્વભાવ હો જાયે.' સ્વભાવ હી હૈ. આહા..હા...! ઐસા સ્વરૂપ હૈ. યહ તો વીતરાગ તીન લોક કે નાથ ને જો કહા વહ બાત હૈ (ઔર યહ બાત) અંદર સે આતી હૈ. આહા..હા...!

(યહાં) તીનોં પરિણામ કી બાત કહી, હાં ! શુભ, શુદ્ધ (ઔર) અશુભ. આહા..હા...! મિથ્યાત્વરૂપ અશુદ્ધપને પરિણમે તો વહ આત્મા પરિણમિત હુઆ હૈ, વહ આત્મા હૈ ઔર સમ્યગ્દર્શનપને પરિણમતા હૈ તો કહતે હૈં કિ, વહ આત્મા હૈ. ક્યોંકિ પરિણમનસ્વભાવવાલા હૈ ન ? આહા..હા...! આ..હા..હા...! કિતની સ્પષ્ટતા ! 'કુંદકુંદાચાર્યદેવ' ઔર 'અમૃતચંદ્રાચાર્યદેવ' ને ગજબ કામ કિયા હૈ ! 'અમૃતચંદ્રાચાર્યદેવ' ને ભરતક્ષેત્ર મેં ગણધર જૈસા કામ કિયા હૈ ઔર 'કુંદકુંદાચાર્યદેવ' ને તીર્થંકર જૈસા (કામ કિયા હૈ) !! ઓ..હો...હો...! એક એક બાત કો કિતની સ્પષ્ટ (કી હૈ) ! કિતના સ્પષ્ટીકરણ ! આ..હા...! જિસ મેં કુછ ભી ગડબડી ન રહે. આહા..હા...!

'**પરિણામ સ્વયં આત્મા હૈ'... તથા પરિણામ ચેતનાસ્વરૂપ હોને સે...**' તીનોં (પરિણામ) ચેતનાસ્વરૂપ હોને સે, હાં ! જ્ઞાનચેતના – શુદ્ધ ઉપયોગ, શુભ-અશુભ રાગચેતના અશુદ્ધ ઉપયોગ. યે પરિણામ ચેતનાસ્વરૂપ હોને સે ચેતના હૈ. '**જ્ઞાન, કર્મ ઔર કર્મફલરૂપ હોને કે સ્વભાવવાલા હૈ,...**' '**પરિણામ ચેતનાસ્વરૂપ હોને સે જ્ઞાન, કર્મ ઔર કર્મફલરૂપ હોને કે સ્વભાવવાલા હૈ,...**' આ..હા..હા...! ઐસા નહીં કહા કિ, શુદ્ધપને પરિણમતા હૈ (તો) સ્વભાવવાલા હૈ ઔર શુભ-અશુભ કા ફલ દુઃખ (હૈ તો) સ્વભાવવાલા નહીં હૈ, ઐસા નહીં કહા. સમજ મેં આયા ? ક્યા કહા ? કિ, આત્મા શુદ્ધ નિર્મલ વીતરાગ (ભાવપને) પરિણમે તો વહ સ્વભાવ હૈ ઔર પુણ્ય-પાપપને પરિણમે વહ સ્વભાવ નહીં, ઐસા નહીં કહા. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...!

પર કે સાથ ક્યા સંબંધ હૈ ? શરીર, કર્મ કો તો આત્મા છૂતા તક નહીં. પરદ્રવ્ય કો આત્મા છૂતા નહીં ઔર પરદ્રવ્ય અપને કો છૂતે નહીં. આ..હા..હા...! ભગવાનઆત્મા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કભી શરીર કો છૂઆ હી નહીં હૈ, છૂતા હી નહીં હૈ. આ..હા..હા..હા...! ફિર ભી ઉસે સચેતન શરીર ભી કહને મેં આતા હૈ. ચેતન સાથ મેં હૈ ન ? (ઇસલિયે સચેતન કહા). (વૈસે) શરીર હૈ તો અચેતન પરંતુ વ્યવહાર સે – જૂઠી દૃષ્ટિ સે સચેતન કહને મેં આતા હૈ. પરંતુ યહાં (જો કહા વહ) જૂઠી દૃષ્ટિ નહીં (હૈ). પુણ્ય-પાપરૂપ પરિણમતા હૈ વહ જૂઠી (દૃષ્ટિ) નહીં. વહ તો અપના પરિણામ હી હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? જીવ કો શરીર કહના યહ તો જૂઠી દૃષ્ટિ હૈ, જૂઠા – વ્યવહારનય હૈ. પરંતુ યે જો શુભાશુભ(રૂપ) પરિણમતા હૈ વહ વ્યવહાર જૂઠા નહીં. અશુભ ઔર શુભપને પરિણમતા હૈ વહ સચ્ચા વ્યવહાર હૈ. સચ્ચા નામ આત્મા કા પરિણામ હૈ. આ..હા..હા...! અરે...! અરે...! ઐસી બાત હૈ.

જબ મોક્ષમાર્ગ કી બાત ચલતી હો, યહ તો આત્મદ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય કી – જ્ઞેય કી બાત ચલતી હૈ (લેકિન) જબ મોક્ષમાર્ગ કી બાત ચલતી હો, તબ શુદ્ધ પરિણામ (હૈ) વહ ધર્મ હૈ, વહ મોક્ષ કા માર્ગ હૈ ઔર શુભાશુભ (ભાવ) હૈ વહ બંધ કા કારણ હૈ, વહ મોક્ષમાર્ગ નહીં (ઐસા કહે). સમજ મેં આયા ? વહ તો મોક્ષમાર્ગ કી જબ વ્યાખ્યા હોતી હૈ તબ ઐસે દો ભાગ પડતે હૈં – વ્યવહારરત્નત્રય ઔર નિશ્ચયરત્નત્રય. સમજ મેં આયા ? વ્યવહારરત્નત્રય બંધ કા કારણ હૈ, વહ અપને આત્મા કે પરિણામ મેં હૈ નહીં. દૃષ્ટિ કી અપેક્ષા સે (ઐસા કહા જાતા હૈ). આ..હા..હા...! એક પંક્તિ મેં તો... ઓ..હો..હો...! (કિતના ભર દિયા હૈ) !!

‘**તથા પરિણામ ચેતનાસ્વરૂપ હોને સે જ્ઞાન, કર્મ ઔર કર્મફલરૂપ...**’ (અર્થાત્) જ્ઞાન-કાર્ય, કર્મ-કાર્ય (ઔર) કર્મ કે ફલ(રૂપ) ‘**હોને કે સ્વભાવવાલા હૈ, ક્યોંકિ ચેતના તન્મય (જ્ઞાનમય, કર્મમય અથવા કર્મફલમય) હોતી હૈ.**’ આ..હા..હા..હા...! ચેતના, હાં ! પરિણામ (કી બાત હૈ), દ્રવ્ય નહીં. દ્રવ્ય કી ચેતના પરિણમન(રૂપ) જો દશા હૈ વહ તીનોં મેં તન્મય હૈ. ‘**ઇસલિયે જ્ઞાન, કર્મ ઔર કર્મફલ આત્મા હી હૈ.**’ આ..હા..હા...!

જ્ઞેય કા અધિકાર હૈ ન ? ઔર વાસ્તવ મેં તો યહ દર્શન – સમકિતદર્શન કા અધિકાર હૈ. ૯૨ ગાથા (તક) જ્ઞાન કા અધિકાર હૈ (ઔર) યહ જ્ઞેય કા અધિકાર સમકિતદર્શન કા અધિકાર હૈ. ‘જયસેનાચાર્યદેવ’ કી ટીકા મેં ઐસા કહા કિ, યહ સમ્યગ્દર્શન કા અધિકાર હૈ. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...!

સમ્યક્દૃષ્ટિ ભી, અપના શુદ્ધ પરિણામ હુઆ વહ ભી મૈં હું ઔર શુભાશુભ (ભાવ) હોતા હૈ વહ ભી મૈં હું, ઐસા સમ્યક્દૃષ્ટિ જાનતે હૈં. અરે...! અરે...! આ..હા..હા...! એક ઓર કહે કિ, શુભાશુભ પરિણામ કા કર્તા હો જાયે તો મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ. (જ્ઞાની) કર્તા (હૈં) નહીં, પરંતુ (શુભાશુભ) પરિણમન હોતા હૈ વહ કરનેલાયક હૈ વહ પ્રશ્ન નહીં, પરંતુ શુભાશુભ કા પરિણમન હુઆ તો (ઐસા જાનતે હૈં કિ) મૈં કર્તા હું. આ..હા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આજ ૪૭ નય આયેગી ન ? (ઉસમેં) કર્તા-ભોક્તા (નય આતી હૈ). વિકાર કા કર્તા ઔર વિકાર કા ભોક્તા મૈં હૂં. આ..હા...! આત્મા કૈસા હૈ ? ઐસા પ્રશ્ન વહાં ચલા હૈ. આત્મા કૈસા હૈ ? (તો કહતે હૈં કિ), આત્મા રાગાદિ કા કર્તા હૈ ઔર રાગાદિ કા ભોક્તા હૈ, ઐસા હૈ. શુદ્ધ (ભાવ કા) કર્તા-ભોક્તા તો હૈ હી. (ઇસ ગ્રન્થ મેં) આખીર મેં આયા હૈ. ૪૭ નય ચલી હૈ ન ? (વહાં આતા હૈ કિ), આત્મા કૈસા હૈ ? કિ, આત્મા રાગાદિ કા કર્તા હૈ, ઐસા હૈ. રાગાદિ કા ભોક્તા હૈ વહ આત્મા હૈ. ઉસકી પર્યાય હૈ ન ? કરનેલાયક હૈ, વહ પ્રશ્ન નહીં. પરંતુ પરિણમન હૈ તો કર્તા આત્મા હૈ ઔર આત્મા ઐસા હૈ. યહ આગે આયેગા. યહાં યે કહતે હૈં (કિ), '**ઇસલિયે જ્ઞાન, કર્મ ઔર કર્મફલ આત્મા હી હૈ.**' આ..હા..હા...!

'**ઇસપ્રકાર વાસ્તવ મેં શુદ્ધદ્રવ્ય કે નિરૂપણ મેં...**' શુદ્ધદ્રવ્ય કા અર્થ – પરદ્રવ્ય કે સંબંધ બિના કા, પુણ્ય, પાપ ઔર શુદ્ધ કા (પરિણમન) વહ શુદ્ધદ્રવ્ય કા કથન હૈ. આહા..હા...! '**વાસ્તવ મેં શુદ્ધદ્રવ્ય કે નિરૂપણ મેં પરદ્રવ્ય કે સમ્પર્ક કા (સમ્બન્ધ, સંગ) અસંભવ હોને સે...**' આ.હા..હા...! શુભાશુભ પરિણામ અપના હૈ, યહ શુદ્ધદ્રવ્ય કા કથન હૈ. શુદ્ધ નામ પર (દ્રવ્ય કે સંબંધ) બિના અપને પરિણામ કા દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય (કા કથન) યહ શુદ્ધ દ્રવ્ય કા કથન હૈ. આહા..હા...!

વહ (બાત) વિશેષ આયેગી...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૨૫, ૧૨૬
પ્રવચન નં. – ૧૪૧
તા. ૨૧-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર' ૧૨૫ ગાથા કી ટીકા કી અંતિમ દો પંક્તિયાં. '**ઇસપ્રકાર...**' ક્યા ઇસપ્રકાર ? કિ, જ્ઞાનાનંદ કી અનુભવદશા હોનેપર, જ્ઞાનચેતના પ્રગટ હોનેપર વહ જ્ઞાનચેતના સ્વભાવ કી ઓર મુડ ગઈ હૈ. જ્ઞાનચેતના આત્મદ્રવ્ય – સ્વભાવ સન્મુખ મુડ ગઈ હૈ. '**ઇસપ્રકાર વાસ્તવ મેં શુદ્ધદ્રવ્ય કે...**' કથન મેં અથવા શુદ્ધદ્રવ્ય કે અનુભવ મેં '**પરદ્રવ્ય કે સમ્પર્ક કા (સમ્બન્ધ, સંગ) અસંભવ હોને સે...**' ક્યા કહતે હૈં ? સ્વદ્રવ્ય જો ચૈતન્ય વસ્તુ (હૈ) ઉસકે અનુભવ મેં પર્યાય દ્રવ્ય કી ઓર ઝુક ગઈ હૈ ઉસ કારણ સે પરદ્રવ્ય કા સંગ અસંભવ હૈ. ઉસે કર્મ કા, પરદ્રવ્ય કા સંગ (થા), જો (ઉસકે) વશ થા વહ વશ રહા નહીં. અપને સ્વભાવ કે વશ હો ગયા. પરદ્રવ્ય સે (વશ) હોતા નહીં પરંતુ પરદ્રવ્ય કે સંગ મેં અપની પર્યાય મેં ઉપાધિ થી વહ છૂટ ગઈ. અપના સ્વદ્રવ્ય શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વરૂપ (હૈ) ઉસમેં પર્યાય કા અનુભવ દ્રવ્ય કી ઓર ઝુક ગયા તો પર (દ્રવ્ય) કા સંગ અસંભવ (હોને સે) '**ઔર પર્યાયેં દ્રવ્ય કે ભીતર પ્રલીન હો જાને સે...**' આહા..હા...! પર્યાય દ્રવ્ય કે ભીતર (પ્રલીન હો જાને સે) યાની દ્રવ્ય સન્મુખ (હો જાને સે). આહા..હા...! હૈ ?

'**પર્યાયેં...**' યાની બહુવચન હૈ. અનંતી પર્યાયેં જો અનુભવ મેં હૈં યે પર્યાયેં દ્રવ્ય કે ભીતર – દ્રવ્ય કે સન્મુખ હોને સે દ્રવ્ય મેં લીન હો ગઈ, ઐસા કહને મેં આતા હૈ. પર્યાય દ્રવ્ય કે ભીતર ઘૂસ નહીં જાતી. સમજ મેં આયા ? શુદ્ધ પર્યાય જો દ્રવ્ય કે અવલંબન સે હુઈ વહ પર્યાય દ્રવ્ય કે ભીતર હો ગઈ (અર્થાત્) અંદર દ્રવ્ય મેં લીન હો જાને સે – અત્યંત લીન હો જાને સે. પ્રલીન ! પ્રલીન કા અર્થ પર્યાય નાશ હુઈ ઔર દ્રવ્ય મેં મિલ ગઈ,

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

એસા નહીં. જૈસે વ્યય હોતા હૈ તો વ્યય દ્રવ્ય મેં મિલ જાતા હૈ, એસા યહાં નહીં (હોતા). 'ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રૌવ્યયુક્તં સત્' હૈ તો (ઉસમેં) જો વ્યય હોતા હૈ વહ તો અભાવ હોકર અંદર દ્રવ્ય મેં ઘૂસ જાતા હૈ. વૈસે યહ પર્યાય જો ઉત્પન્ન હુઈ વહ દ્રવ્ય કે ભીતર ઘૂસ નહીં જાતી. સમજ મેં આયા ? પ્રલીન = પ્રત્યક્ષ દ્રવ્ય મેં લીન હો ગઈ. આ..હા..હા...!

પર્યાયેં યાની બહુવચન (હૈ તો) જિતની અનંતી પર્યાયેં (હૈં, સભી પર્યાયેં) '**દ્રવ્ય કે ભીતર પ્રલીન હો જાને સે...**' પ્રલીન નામ અત્યંત લીન હો જાને સે, મગ્ન હો જાને સે. આહા..હા...! સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન કી એક હી પર્યાય અંતર મેં લીન હુઈ, એસા નહીં. સમ્યગ્દર્શન કી પર્યાય ભૂતાર્થ કે આશ્રય (સે) હોતી હૈ તબ સબ પર્યાયેં અંદર મેં ઝુકી હુઈ હૈ. એક સમ્યગ્દર્શન કી પર્યાય હી અંદર ઝુક ગઈ હૈ, એસા નહીં. અનંતી પર્યાયેં દ્રવ્ય કી ઓર ઝુકી હૈ અર્થાત્ દ્રવ્ય કી ઓર લીન હો ગઈ હૈ. આહા..હા...! એસી બાતેં હૈં.

દો બાત કહી. યહાં નિરૂપણ નામ કથન (હૈ). શુદ્ધ (દ્રવ્ય કે) અનુભવ કે પ્રસંગ મેં... આ..હા..હા...! પરદ્રવ્ય કા સંગ ઔર પરિચય કા અસંભવ (હોને સે) વર્તમાન પર્યાય દ્રવ્ય મેં પ્રલીન યાની લીન હો ગઈ. સમજ મેં આયા ? '**આત્મા શુદ્ધ દ્રવ્ય હી રહતા હૈ.**' પર્યાય મેં અનુભવ મેં અકેલા શુદ્ધ દ્રવ્ય હી રહતા હૈ. આ..હા..હા...! સૂક્ષ્મ વિષય હૈ.

તત્ત્વ તો કર્મ સે, શરીર સે ભિન્ન હી હૈ, પરંતુ નિમિત્ત કે અધીન હોકર પર્યાય મેં વિકૃત દશા થી વહ પર્યાય, સારી પર્યાયેં અંતર્મુખ લીન હુઈ. જૈસે પર કે વશ થી વૈસી વહ પર્યાય સ્વ કે વશ હુઈ. તો પ્રલીન નામ વહ દ્રવ્ય મેં ઘૂસ નહીં ગઈ હૈ, પરંતુ દ્રવ્ય મેં અનંતી પર્યાયેં લીન હો ગઈ. સમજ મેં આયા ? દ્રવ્ય મેં ઘુસ જાયે તો અનુભવ કા કાર્ય તો પર્યાય મેં (હોતા) હૈ. યહ કાર્ય હુઆ તો વહ પર્યાયરૂપી કાર્ય દ્રવ્ય મેં એકાકાર હોતી હૈ, અંતર્મુખ હોતી હૈ એસા કહતે હૈં. સમજ મેં આયા ? વિષય, બાપૂ ! યહ તો વીતરાગ કા માર્ગ બહુત સૂક્ષ્મ (હૈ). સંતો ને એસી શૈલી કરકે... આ..હા..હા...! જગત કો જાહિર કિયા કિ, પ્રભુ ! તુ કિતના હૈ ? પૂર્ણાનંદ કા નાથ, પ્રભુ ! ઉસ ઓર તેરી દૃષ્ટિ ઝુકી તો અનંતી પર્યાયેં (ઉસમેં) લીન હો ગઈ. પર્યાય પર (મેં) લીન થી (વહ) અંતર મેં લીન હો ગઈ. આ..હા..હા...! તો લીન (હોને) મેં એક શુદ્ધ દ્રવ્ય હી દૃષ્ટિ મેં રહા.

'**દ્રવ્ય હી રહતા હૈ.**' અનુભવ મેં અકેલા શુદ્ધ દ્રવ્ય હી રહતા હૈ. આહા..હા...! એક સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન કી પર્યાય જબ અંતર મેં ઝુકી તો અનંતી પર્યાયેં અંદર મેં ઝુકતી હૈં. એક પર્યાય (અંદર મેં) ઝુકી ઔર દૂસરી બાહર મેં રહતી હૈ, (એસા નહીં). આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? યહ માર્ગ હૈ, ભાઈ !

દ્રવ્ય જો વસ્તુ હૈ ઉસકે અનંત ગુણ હૈં, ઉસકી એક સમય મેં અનંતી પર્યાયેં હૈં. યે

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અનંતી પર્યાયેં દ્રવ્ય મેં લીન હો ગઈ. ઇસ ઓર જો રાગ મેં લીન થી વહ દ્રવ્ય મેં લીન હુઈ, લીન હુઈ તો અકેલા શુદ્ધ દ્રવ્ય દૃષ્ટિ મેં રહા. આ..હા...! અનુભવ મેં શુદ્ધ દ્રવ્ય હી રહા. હૈ અનુભવ પર્યાય કા, દ્રવ્ય કા અનુભવ નહીં હોતા. સમજ મેં આયા ? 'અલિંગગ્રહણ' કે બીસવેં બોલ મેં હૈ ન ? કિ, પ્રત્યભિજ્ઞાન કા કારણ ઐસા આત્મા – દ્રવ્ય, ઉસકો આલિંગન નહીં કરતી, દ્રવ્ય કો આલિંગન નહીં કરતી, ઐસી શુદ્ધ પર્યાય આત્મા હૈ. વેદન મેં આયી (ઐસી) પર્યાય આત્મા હૈ. આ..હા..હા...! કઠિન કામ, ભાઈ ! અભી તો બાત બૈઠની કઠિન પડે. ઐસા પ્રભુ કા માર્ગ !

યહાં કહતે હૈં કિ, પર કા સંગ છૂટ ગયા તો રાગ તો છૂટ ગયા. અબ, અપને સંગ મેં જહાં પર્યાય લીન હુઈ તો લક્ષ મેં પર્યાય ભી ન રહી. લક્ષ મેં – ધ્યેય મેં તો અકેલા દ્રવ્ય રહા, ઉસે શુદ્ધ દ્રવ્ય કા અનુભવ કહને મેં આતા હૈ. હૈ તો અનુભવ પર્યાય કા, દ્રવ્ય કા અનુભવ તો હૈ નહીં. આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ? ઐસા માર્ગ હૈ. '**ભીતર પ્રલીન હો જાને સે આત્મા શુદ્ધદ્રવ્ય હી રહતા હૈ.**' આ..હા..હા...! અનંતી પર્યાયેં દ્રવ્ય કી ઓર લીન હુઈ તો એક શુદ્ધ દ્રવ્ય હી રહા. દૃષ્ટિ મેં – અનુભવ મેં સારા શુદ્ધ દ્રવ્ય હી રહા. અનુભવ તો પર્યાય કા હૈ પરંતુ ઉસ ઓર ઝુકને સે, જો અનુભવ કી અનંતી પર્યાયેં હૈં, યે પ્રલીન નામ દ્રવ્ય કી ઓર ઝુકને સે એક દ્રવ્ય હી રહા. દૃષ્ટિ મેં, જ્ઞાન કી પર્યાય મેં શુદ્ધ દ્રવ્ય હી જ્ઞેયરૂપ રહા. સમજ મેં આયા ? દૃષ્ટિ મેં ઔર જ્ઞાન મેં એક પૂર્ણ શુદ્ધ જ્ઞેય હી રહા. આહા..હા...! પર્યાય કા ભી જ્ઞેય નહીં, પર્યાય કા જ્ઞેય અકેલા દ્રવ્ય રહા. આ..હા..હા..હા...! ઐસા માર્ગ હૈ. યહ મૂલ ચીજ હૈ. મૂલ સે – પ્રથમ યહ દશા હોતી હૈ. સ્વરૂપ મેં સ્થિરતા તો બાદ મેં (હોતી હૈ). આહા..હા...!

(જબ તક) પર્યાયબુદ્ધિ હૈ તબ તક તો અવસ્થા મેં ઔર રાગ મેં ઉસકી બુદ્ધિ ચલી જાતી હૈ. પરંતુ ઉસ પર્યાય કા ઉસ ઓર ઝુકાવ થા વહ તો વહાં રહ ગઈ, અબ, બાદવાલી પર્યાય દ્રવ્યમેં સે આતી હૈ ઔર વહ પર્યાય દ્રવ્ય કે સન્મુખ હોતી હૈ. ઐસી બાત હૈ, બાપૂ ! અરે...! વીતરાગ પરમાત્મા ત્રિલોકનાથ કા યહ માર્ગ સમ્યગ્દર્શન કા હૈ. ઇસકે બિના સબ થોથા (–બેકાર) હૈ. ક્રિયાકાંડ કરકે મર જાયે તો ભી દ્રવ્ય હાથ મેં નહીં આયેગા. યહ તો શુદ્ધ પર્યાય ઝુકી વહાં દ્રવ્ય હાથ મેં આ ગયા ! સમજ મેં આયા ? શુદ્ધ દ્રવ્ય કી પકડ આ ગઈ. આ..હા..હા...! જ્ઞાયકભાવ જો પૂર્ણાનંદ પ્રભુ ! ઉસ ઓર પર્યાય ઝુકને સે અકેલા (દ્રવ્ય) હી જ્ઞાન મેં જ્ઞેય કે રૂપ મેં રહા. પર્યાય મેં – શ્રદ્ધા કી દૃષ્ટિ મેં અકેલા ધ્રુવ હી રહા. પર્યાય કા અનુભવ કિયા પરંતુ પર્યાય અંતર્મુખ હુઈ હૈ તો અંતર્મુખ મેં સારા શુદ્ધ દ્રવ્ય હી રહા. પર્યાય કા લક્ષ ભી છૂટ ગયા. આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

'અબ, ઇસપ્રકાર જ્ઞેયપને કો પ્રાપ્ત આત્મા કી શુદ્ધતા કે...' ક્યા કહા ? દેખો ! **'ઇસપ્રકાર જ્ઞેયપને કો પ્રાપ્ત...'** આત્મા-જ્ઞેય જ્ઞાન મેં આ ગયા. આહા..હા...! જ્ઞાન કી પર્યાય મેં સારા જ્ઞેય આ ગયા. જ્ઞેયભૂત દ્રવ્ય (આ ગયા). હૈ ? (મૂલ ગ્રન્થ મેં નીચે ફૂટનોટ દી હૈ). '(આત્મા જ્ઞાનરૂપ ભી (હૈ) ઔર જ્ઞેયરૂપ ભી હૈ.' આ..હા...! સ્વરૂપ તો ઐસા કહા ન ? કિ, કર્મ, જ્ઞાનચેતના આદિ તો જીવસ્વરૂપ હી હૈ. યહાં તો નિર્મલ જ્ઞાનચેતના લેની હૈ. આ..હા...! વહ જીવસ્વરૂપ હૈ. જીવસ્વરૂપ હૈ તો ઉસ પ્રકાર સે જીવસ્વરૂપ પર્યાય હૈ ઉસ પર્યાય મેં જ્ઞેય તો આત્મા રહા. જ્ઞાન ભી રહા ઔર જ્ઞેય આત્મા રહા. આહા..હા...! '(ઇસ જ્ઞેયતત્ત્વ-પ્રજ્ઞાપન અધિકાર મેં યહાં દ્રવ્ય સામાન્ય કા નિરૂપણ કિયા જા રહા હૈ;...)' સામાન્ય નામ અકેલે આત્મા કા કથન હૈ. આગે સે છઃ દ્રવ્ય કા કથન ચલેગા. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! '(ઉસમેં આત્મા જ્ઞેયભૂતરૂપ સે સમાવિષ્ટ હુઆ હૈ).'

જ્ઞેય અધિકાર હૈ ન ? આહા..હા...! તો અપની પર્યાય મેં જબ યહ પર્યાય અંતર્મુખ ઝુકી તો પર્યાય મેં જ્ઞેયભૂત આત્મા જ્ઞાન મેં આ ગયા. જ્ઞાન મેં વસ્તુ આ ગઈ, ઐસા નહીં. જ્ઞેય જો આત્મા હૈ, ઉસકા જિતના સામર્થ્ય હૈ, વહ સબ જ્ઞાનપર્યાય મેં જ્ઞેય કે રૂપ મેં આ ગયા. આહા..હા...! જ્ઞેય અધિકાર હૈ ન ? ઔર યહ સમ્યગ્દર્શન કા અધિકાર હૈ. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– જ્ઞેય મેં ઐસે જાને બિના સમ્યગ્દર્શન હોતા નહીં.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– સમ્યગ્દર્શન કી પર્યાય મેં સારા જ્ઞેય જાનને મેં આયા, પર્યાય ભી નહીં. આહા..હા...! જ્ઞેયતત્ત્વ હૈ ન ? જ્ઞાનતત્ત્વ મેં જ્ઞાન કા અધિકાર આયા. અબ, જ્ઞાન કી પર્યાય મેં પૂર્ણ જ્ઞેય જ્ઞાન મેં આ ગયા ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન હૈ. આહા..હા...! ભાઈ ! ઐસા સૂક્ષ્મ અધિકાર હૈ. ઐસી સૂક્ષ્મ બાત હૈ. આહા..હા...!

જ્ઞેય તત્ત્વ હૈ ન ? તો આત્મા જ્ઞાન મેં જ્ઞેય કબ હુઆ ? કિ, અપની પર્યાય સ્વ કી ઓર ઝુકી તબ પર્યાય મેં વહ જ્ઞેય આયા, તો જ્ઞાન ભી વહ ઔર જ્ઞેય ભી વહ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? યે તો શાંતિ સે સમજના હૈ, બાપૂ ! યહ કોઈ કથા-વાર્તા નહીં. આહા..હા...! યે ભગવત્સ્વરૂપ આત્મા પર્યાય મેં – શ્રદ્ધા મેં ઔર જ્ઞાન મેં જ્ઞેયપને આયા તો શુદ્ધ દ્રવ્ય હી રહા. પર્યાય મેં શુદ્ધ દ્રવ્ય હી દૃષ્ટિ મેં રહા, વહ જ્ઞેય જ્ઞાન મેં આ ગયા. આ ગયા કા અર્થ જ્ઞેય કા જ્ઞાન આ ગયા. જ્ઞાન કી પર્યાય મેં જ્ઞેય ચીજ આતી નહીં. આ..હા..હા...! જ્ઞાન કી અવસ્થા મેં... અરે...! ઐસી બાતેં ! યહ તો મુદ્દે કી રકમ કી બાત હૈ. આહા..હા...! સમ્યગ્દર્શન કે બિના અકેલે વ્રત, નિયમ ઔર પડિમા લેકર (અજ્ઞાની) મર જાતે હૈં. અરે...! ક્યા હો ? ભાઈ !

જ્ઞેય (અધિકાર મેં) યહ સમકિત અધિકાર હૈ. તો અપની પર્યાય જબ લીન નામ સ્વ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કી ઓર ઝુક ગઈ તબ સારા જ્ઞેય – ભગવાન (કા) જિતના સ્વભાવ – સામર્થ્ય હૈ, સબ કા પર્યાય મેં જ્ઞાન આયા ઔર પર્યાય મેં ઉસકી પ્રતીત આઈ. જ્ઞાન હોકર, જ્ઞેય જો અનંત ગુણસંપન્ન વસ્તુ પ્રભુ ! ઉસકા પર્યાય મેં જ્ઞેય હોકર જ્ઞાન હુઆ ઔર જ્ઞાન મેં પ્રતીતિ આઈ કિ, યે સારી ચીજ હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? 'પ્રવચનસાર', 'સમયસાર' 'કુંદકુંદાચાર્યદેવ' કે શાસ્ત્ર... આ..હા..હા...! થોડે શબ્દ મેં કિતની ગંભીરતા ભરી હૈ !! આચાર્યોં કી શૈલી તો દેખો, પ્રભુ ! શૈલી હી યહ હૈ. તેરા સ્વભાવ હી ઐસા હૈ, ઐસા કહતે હૈં.

જબ જ્ઞાન કી પર્યાય મેં સારા દ્રવ્ય દેખને મેં આયા, જ્ઞાન કી પર્યાય મેં સારે જ્ઞેય કા જ્ઞાન હુઆ તબ દ્રવ્ય હી દૃષ્ટિ મેં રહા. યે દૃષ્ટિ હુઈ ઉસકા નામ સમકિત હૈ. આહા..હા...! ઐસા કામ હૈ. '**અબ, ઇસપ્રકાર જ્ઞેયપને કો પ્રાપ્ત આત્મા કી શુદ્ધતા કે નિશ્ચય સે...**' દેખા ! જ્ઞેયપને કો પ્રાપ્ત પર્યાય મેં નિશ્ચય શુદ્ધતા હુઈ. '**જ્ઞાનતત્ત્વ કી સિદ્ધિ હોનેપર...**' જ્ઞાન કી પર્યાય મેં જ્ઞેય કા જ્ઞાન હુઆ તો જ્ઞાનતત્ત્વ કી સિદ્ધિ હુઈ. આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ? સામને પાઠ હૈ ન ? ઇસલિયે તો (શાસ્ત્ર) રખતે હૈં.

'**જ્ઞેયપને કો પ્રાપ્ત આત્મા કી શુદ્ધતા કે નિશ્ચય સે...**' આત્મા પૂર્ણ શુદ્ધ હૈ, ઉસકે નિશ્ચય સે – નિર્ણય સે... આ..હા..હા...! જ્ઞાનતત્ત્વ કી સિદ્ધિ હુઈ. આ..હા...! જ્ઞાન કી પર્યાય મેં જ્ઞાનતત્ત્વ કી સિદ્ધિ હુઈ. સારા જ્ઞેય જાનને મેં આયા તો જ્ઞાનતત્ત્વ કી સિદ્ધિ હુઈ. જ્ઞાનતત્ત્વ મેં જ્ઞેય જાનને મેં આયા તો જ્ઞાનતત્ત્વ કી સિદ્ધિ હુઈ ઔર જ્ઞાનતત્ત્વ મેં જ્ઞેય આયા તો અકેલા શુદ્ધ દ્રવ્ય હી રહા. જ્ઞાન કી પર્યાય કા વિષય શુદ્ધ દ્રવ્ય હી રહા. આહા..હા...!

'**શુદ્ધ આત્મતત્ત્વ કી ઉપલબ્ધિ (અનુભવ, પ્રાપ્તિ) હોતી હૈ;...**' સમજ મેં આયા ? જબ અપની નિર્મલ પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ ઔર ઉસ ઓર ઝુકી. જો પર્યાય વર્તમાન મેં રાગ કી ઓર ઝુકતી થી વહ પર્યાય વહાં રહ ગઈ. બાદવાલી પર્યાય દ્રવ્યમેં સે ઉત્પન્ન હુઈ ઔર ઉસ ઓર દ્રવ્ય મેં લીન હો ગઈ. આ..હા..હા...! ઐસી વસ્તુસ્થિતિ !

અરે...! દેખો ન ! 'મોરબી' કી બાત કોઈ લાયા થા ન ? કિતને મુર્દે હાથ લગે, કુછ લોગ તો ઘર ગિર ગયે ઉસકે નીચે દબ ગયે, કુછ મુર્દે તો પાની મેં મિલતે નહીં, પાની મેં બહ ગયે હોંગે. આ..હા..હા...! યે દશા...! અબ ઉસે વાપસ મોરબીપને હોને મેં કિતને વર્ષ લગ જાયેંગે. આ..હા..હા...! યહાં તો કહતે હૈં કિ, એક સમય મેં... આહા..હા...! જો બિગડા હુઆ તત્ત્વ હૈ... આહા..હા...! વહ એક સમય મેં પલટા ખાતા હૈ ! આહા..હા...! 'શ્રીમદ્' મેં ભી આતા હૈ ન ? એક સમય મેં જ્ઞાન જ્ઞાનાંતર કો પ્રાપ્ત હોતા હૈ. ઓ..હો..હો...!

'**ઇસપ્રકાર...**' બારંબાર આતા હૈ વહ તો ભાવના (કે કારણ આતા હૈ). ઉસમેં ભિન્ન ભિન્ન કંઈ અપેક્ષાએં આતી હૈં. '**જ્ઞેયપને કો પ્રાપ્ત આત્મા કી શુદ્ધતા કે નિશ્ચય સે...**' ભગવાન

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પૂર્ણાનંદ કા નાથ શુદ્ધ હૈ, ઐસા પર્યાય મેં નિર્ણય હુઆ. ઇસ નિર્ણય સે '**જ્ઞાનતત્ત્વ કી સિદ્ધિ હોનેપર...**' જ્ઞાનતત્ત્વ કી ભી સિદ્ધિ હુઈ. જ્ઞાન મેં સારા જ્ઞેય જાનને મેં આ ગયા. '**શુદ્ધ આત્મતત્ત્વ કી ઉપલબ્ધિ (અનુભવ, પ્રાપ્તિ)...**' હુઈ. આ..હા..હા...! તબ ઉસ શુદ્ધ ત્રિકાલી વસ્તુ કા પર્યાય મેં અનુભવ હુઆ. અનુભવ તો હુઆ પર્યાય મેં, પર્યાય કા, પરંતુ યે ક્યા ચીજ હૈ, ઇતના ખ્યાલ ઔર ઇતની પ્રતીત આઈ તો આત્મા અનુભવ મેં આયા, ઐસા કહને મેં આયા. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? થોડા સૂક્ષ્મ હૈ, ભાઈ ! લેકિન માર્ગ તો યહ હૈ. આહા..હા...!

ઇસકા અભી જ્ઞાન ભી બરાબર ન કરે તો વહ અંતર મેં મુડે કૈસે ? આહા..હા...! આહા..હા...! ઔર અંતરાત્મા કહા ઉસકા અર્થ યહ હૈ કિ, આઠ કર્મ કે બીચ મેં અંદર અંતરાત્મા ભિન્ન હૈ. અંતર (મેં) હૈ, કર્મ મેં નહીં. આઠ કર્મ જો બંધે હુએ હૈં... આહા..હા...! ઉસસે અંતર મેં આત્મા – અંતરાત્મા – અંતર મેં હૈ, આઠ કર્મ સે નહીં. આઠ કર્મ મેં નહીં, અંતરાત્મા અંતર મેં (હૈ). આહા..હા...!

બહિરાત્મા રાગ ઔર પુણ્ય કો અપના માને વહ તો બહિરાત્મા હૈ. પરંતુ કર્મ કે મધ્ય મેં ઔર વિકાર કી દશા મેં ભી અંતરાત્મા જો અંદર ભિન્ન હૈ ઉસકા જ્ઞાન કરના ઔર ઉસકી પ્રતીત – નિશ્ચય કરના વહ શુદ્ધ (આત્મદ્રવ્ય કા) નિશ્ચય હુઆ ઔર શુદ્ધ જ્ઞાનતત્ત્વ સિદ્ધ હુઆ તો ઉસે આત્મા કા અનુભવ હુઆ. બહુત સંક્ષેપ મેં સમા દિયા હૈ !

'**ઇસપ્રકાર ઉસકા અભિનંદન કરતે હુએ...**' દેખો ! યહાં લોગ અભિનંદન નહીં કરતે ? (યહાં) આચાર્ય કહતે હૈં કિ, ઐસી ચીજ જહાં ઉત્પન્ન હુઈ (તો હમ) અભિનંદન કરતે હૈં. આ..હા...! અભિનંદન ! અભિનંદન ! તુજે ધન્ય હૈ, પ્રભુ ! આ..હા..હા...! તેરી જ્ઞાન કી પર્યાય મેં ઉસકા જ્ઞાન લે લિયા ઔર તેરી પર્યાય મેં સારે શુદ્ધ (તત્ત્વ કા) નિશ્ચય હો ગયા ઔર દ્રવ્ય મેં લીન હુઆ (તુજે) ધન્યવાદ હૈ ! આ..હા..હા...! ભાઈ ! દો-પાંચ-દસ લાખ કમાયે તો ધન્યવાદ નહીં (દેતે).

મુમુક્ષુ :– પર્યાય કો ધન્યવાદ દેતે હૈં.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ધન્યવાદ હૈ, ભાઈ ! આ..હા..હા...! આચાર્યોં કી પુકાર હૈ. હમ અભિનન્દન દેતે હૈં, પ્રભુ ! આ..હા..હા...! અભિનન્દન કી તખ્તી દેતે હૈં ન ? (યહાં) આચાર્ય ભગવાન કહતે હૈં કિ, હમ અભિનન્દન દેતે હૈં ! ઉસે હમ અનુમોદન દેતે હૈં. આ..હા..હા...! રાગ કરતે હૈં ઔર ઉસે કર્તાપને માને ઉસે હમ અનુમોદન નહીં દેતે. આહા..હા...! ઐસા માર્ગ હૈ. વર્તમાન મેં દુર્લભ હો ગયા.

'**ઇસપ્રકાર ઉસકા અભિનન્દન કરતે હુએ (અર્થાત્ આત્મા કી શુદ્ધતા કે નિર્ણય કી પ્રશંસા**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કરતે હુએ...)' દેખો ! આ..હા..હા...! પર્યાય મેં સારે શુદ્ધ (દ્રવ્ય કા) નિશ્ચય હુઆ ઔર પર્યાય મેં સારે જ્ઞેય કા જ્ઞાન હુઆ... આ..હા..હા...! ઉસ પર્યાયવાન કો અભિનન્દન... અભિનન્દન ! ટીકાકાર આચાર્ય 'અમૃતચંદ્રાચાર્યદેવ' કહતે હૈં કિ, હમ અભિનન્દન દેતે હૈં, ભાઈ ! આ..હા..હા...! બાકી બાહર કી વિશેષ સમજ હો ન હો, પરંતુ યહ મૂલ ચીજ હાથ મેં આ ગઈ તો અભિનન્દન દેતે હૈં. (ભલે) ઉસે વિશેષ ક્ષયોપશમ નહીં હો... આહા..હા...! સભા કો રંજન કરને કી તાકત ન હો, સભા મેં સમજાને કી તાકત ભી ન હો, ઉસસે કોઈ (ફર્ક નહીં પડતા). આહા..હા...! ભગવાન કી પર્યાય-સભા મેં દ્રવ્ય કા જ્ઞાન હુઆ, અનંતી પર્યાય મેં, જ્ઞાન પર્યાય મેં સારે જ્ઞાન તત્ત્વ કા જ્ઞાન હુઆ ઔર શ્રદ્ધા કી પર્યાય મેં સારે શુદ્ધ (દ્રવ્ય કા) નિશ્ચય હુઆ. આહા..હા...! યે તો અભી સમ્યગ્દર્શન કી બાત હૈ. અરે...! મૂલ બાત પડી રહી ઔર લોગ બાહર મેં ભટક રહે હૈં. યે પંચ મહાવ્રત લિયે, નગ્ન હુએ ઔર ઉસે યે હુઆ...

મુમુક્ષુ :– યહ રાસ્તા દેખા નહીં હો તો ક્યા કરે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– નહીં દેખા, ક્યા કરેં ? બાત સચ્ચી હૈ. દેખને કે લિયે તો યહ બાત ચલતી હૈ. આહા..હા...!

'**(શુદ્ધતા કે નિર્ણય કી...)**' દેખો ! યહ 'જ્ઞેય અધિકાર' (હૈ) ઉસમેં યહ સમ્યગ્દર્શન કા અધિકાર આયા. 'જયસેનાચાર્યદેવ' ને લિખા હૈ ન ? ભાઈ ! કિ, યહ સમ્યગ્દર્શન કા અધિકાર હૈ. ઔર 'અમૃતચંદ્રાચાર્યદેવ' ભી કહતે હૈં. દેખો ! '**નિર્ણય કી પ્રશંસા કરતે હુએ...**' જ્ઞેયતત્ત્વ કા નિર્ણય હુઆ ઇસ સમ્યગ્દર્શન કી અબ પ્રશંસા કરતે હૈં. આ..હા..હા...! ઐસા માર્ગ !

'**(શુદ્ધતા કે નિર્ણય કી પ્રશંસા કરતે હુએ – ધન્યવાદ દેતે હુએ),...**' અભિનન્દન હૈ ન ? ઉસ અભિનન્દન કી વ્યાખ્યા કી. '**અભિનન્દન કરતે હુએ...**' ઉસકા અર્થ ક્યા હૈ ? કિ, '**(આત્મા કી શુદ્ધતા કે નિર્ણય કી પ્રશંસા કરતે હુએ...)**' ઐસા (કહતે હૈં). અભિનન્દન કી વ્યાખ્યા ક્યા ? સમજ મેં આયા ? ઐસે સમ્યક્દૃષ્ટિ કો, જિસે શુદ્ધ (દ્રવ્ય કા) નિર્ણય હુઆ, નિર્વિકલ્પપને શુદ્ધતા કા નિર્ણય હુઆ ઔર જ્ઞાન કી પર્યાય મેં સારે જ્ઞેય કા જ્ઞાન હુઆ. નિર્ણય હુઆ ઔર પર્યાય મેં સારે જ્ઞેય કા જ્ઞાન હુઆ (તો આચાર્ય મહારાજ કહતે હૈં કિ), અભિનન્દન... અભિનન્દન...! આ..હા..હા...! આચાર્ય કહતે હૈં કિ, હમારી ઓર સે તુજે અભિનન્દન !! આહા..હા...! આહા..હા...! ભગવાન ! તુને અપૂર્વ (કાર્ય) કિયા, હાં, નાથ ! ઐસા કહતે હૈં. આહા..હા...! અનંતકાલ મેં નહીં કિયા, નાથ ! આહા..હા...! તેરી પર્યાય અંતર મેં ઝુકી (તો) જ્ઞાન કી પર્યાય મેં સારા જ્ઞેય કા જ્ઞાન (હુઆ) ઔર શ્રદ્ધા કી પર્યાય

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

(મેં) સારે શુદ્ધ દ્રવ્ય કા નિર્ણય (હુઆ). આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ?

ભાઈ ! યહ તો દુનિયા રાજી હો જાય ઔર (લોગોં કો) રંજન (હો જાયે), ઐસી યહ બાત નહીં હૈ. યહ તો આત્મા રાજી કૈસે હો, (ઉસકી બાત હૈ). રાજી નામ આત્મા કો આનંદ કૈસે આવે ? (ઇસકી બાત હૈ). આ..હા..હા...! સમ્યગ્દર્શન કે બિના આત્મા કા આનંદ આતા નહીં. ઉસમેં આત્મા રાજી ઔર ખુશ હૈ. બાહર મેં વિકથાએં સુને ઔર હો... હો... રંજન હો જાયે, બાપૂ ! વહ તો રાગ કા રંજન હૈ. રાગ કે રસિકોં કો રાગ કી બાતેં રુચે. આ..હા...! પરંતુ જિસે શુદ્ધ જ્ઞાયક દ્રવ્ય દૃષ્ટિ મેં આયા (ઉસે રાગ રુચતા નહીં).

એક બાત યાદ આ ગઈ. 'ધવલ' મેં હૈ ન ? કિ, 'તત્ત્વાર્થશ્રદ્ધાનમ્ અશુદ્ધનય સે કથન હૈ.' ઐસા પાઠ હૈ. એક બાર બાત હો ગઈ થી. થોડી સૂક્ષ્મ પડેગી (લેકિન) દિમાગ મેં આ ગઈ હૈ. તત્ત્વાર્થશ્રદ્ધાનમ્ અશુદ્ધનય કા વિષય હૈ ઔર તત્ત્વ કી રુચિ અશુદ્ધતર નય (હૈ), અશુદ્ધતર નય ! ઐસા હૈ. થોડા સૂક્ષ્મ પડેગા, હાં ! દિમાગ મેં તો આ ગયા હૈ. 'ધવલ' મેં હૈ, 'ધવલ' !

'ધવલ', 'જયધવલ', 'મહાધવલ' (આદિ સબ મિલાકર) ૩૫ પુસ્તક હૈં. એક એક દસ-દસ, બારહ-બારહ રૂપયે કા ! ૩૫ બડે પુસ્તક હૈં. ૧૬ 'ધવલ' કે હૈં, 'જયધવલ' કે આઠ હૈં ? સાત ! સોલહ ઔર સાત, તેઈસ ઔર બારહ દૂસરે (હૈં). ૩૫ હૈં. બહુભાગ પઢે હૈં. જિસમેં ગિનતી કા વિષય હો ઉસે છોડ દિયા. માલ હો વહ (પઢા). ઉસમેં એક (બાત) આઈ હૈ. પહલે બાત હો ગઈ હૈ. વૈસે 'તત્ત્વાર્થશ્રદ્ધાનમ્ સમ્યગ્દર્શન' કી પર્યાય નિશ્ચય હૈ. પરંતુ યહાં કહતે હૈં કિ, તત્ત્વાર્થ કે ભેદ આયે ન ? તો યે તત્ત્વાર્થ કી ભેદ કી શ્રદ્ધા અશુદ્ધનય સે કહને મેં આતા હૈ. આહા..હા...! ઔર વસ્તુ હૈ ઉસકી રુચિ હુઈ, રુચિ ! અભી અનુભવ નહીં (હુઆ હૈ), પરંતુ રુચિ હુઈ ઉસે અશુદ્ધતરનય સે કહને મેં આતા હૈ. પહલે એક બાર બાત હો ગઈ થી. માલૂમ નહીં ? વ્યાખ્યાન મેં બાત હો ગઈ હૈ. પુસ્તક હૈ ન ? તીસરે (ભાગ મેં) હૈ યા બારહવેં (ભાગ મેં) હૈ. યહાં નહીં હૈ ન ? તીસરા ભાગ (કોઈ મુમુક્ષુ કી ઓર સે) ભેટ આયા હૈ. તીસરે ભાગ મેં શુરૂઆત મેં એક પન્ને પર (લિખા હૈ કિ) યહાં યે હૈ, યહાં યે હૈ. ઉસમેં હૈ – તીસરે ભાગ મેં હૈ. 'ધવલ' કા તીસરા ભાગ. બડે ગ્રંથ ! બારહ-બારહ રૂપયે કા એક ગ્રંથ હૈ ! ઐસે ૩૫ ગ્રંથ ! ભાઈ ! આપ કી કિતાબ સે યે સબ બડે પુસ્તક હૈં. એક એક દસ-દસ (રૂપયે કા) ! ઐસે ૩૫ પુસ્તક ! 'સમયસાર' સે અલગ, હાં ! યે તો 'ધવલ', 'જયધવલ', 'મહાધવલ' કે ૩૫ પુસ્તક ! દસ-દસ, બારહ-બારહ રૂપયે કા એક પુસ્તક ! (ઐસે) ૩૫ (પુસ્તક) ! આહા..હા...!

યહાં કહતે હૈં કિ, યે ભગવાન ! યે તો શુદ્ધનય આયા. અશુદ્ધતર ઔર અશુદ્ધનય

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હૈ ન ? યે તો શુદ્ધનય કા વિષય આયા. આ..હા..હા...! ભેદ કી અપેક્ષા સે, હાં ! બાકી 'તત્ત્વાર્થસૂત્ર' મેં જો 'તત્ત્વાર્થશ્રદ્ધાનમ્' કહા વહ તો નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન (હૈ). વહ તો જો શુદ્ધનય કા વિષય હૈ વહી વહ હૈ. તત્ત્વાર્થ મેં ભેદરૂપી શ્રદ્ધા (અશુદ્ધનય કા વિષય હૈ) ઔર 'ઉમાસ્વામી' મેં જો તત્ત્વાર્થશ્રદ્ધાન (કહા હૈ) વહ એકવચન હૈ ઔર યે નવ તત્ત્વ કી જો ભેદવાલી શ્રદ્ધા (હૈ), વહ એકવચન નહીં, બહુ(વચન) આ ગયા ઇસલિયે અશુદ્ધનય કહને મેં આયા. આ..હા..હા...!

યહાં તો શુદ્ધનય હૈ. પર્યાય મેં સારે દ્રવ્ય કા નિર્ણય હુઆ. નિર્ણય યાની વિકલ્પ સે (નિર્ણય) નહીં. નિર્વિકલ્પ (અનુભવ સે) નિર્ણય હુઆ ઔર જ્ઞાન કી પર્યાય મેં સારે જ્ઞેય કા જ્ઞાન હુઆ. આ..હા..હા...! દેખો ! યે ધર્મ કી પ્રથમ ભૂમિકા ! યહાં સે ધર્મ કી સીઢી – શુરૂઆત હોતી હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? સૂક્ષ્મ હૈ, ભગવાન ! ભાગ્યશાલી કો સુનને મિલે, બાપૂ ! આ..હા..હા...!

(કોઈ કહતે થે) કિ, પહલે ઐસી ચર્ચા થી હી નહીં. 'મુંબઈ' મેં કહા થા ન ? કોઈ બાર દિમાગ મેં (બાત) રહ જાતી હૈ. આ..હા...! પરંતુ ઇતના કામ નહીં કરતા કિ, ઇસ ગ્રન્થ મેં યહ બાત હૈ ઔર ઉસ ગ્રન્થ મેં (વહ બાત હૈ). વહ સબ ભૂલ જાતે હૈં, ભાવ યાદ રહતે હૈં. સમજ મેં આયા ? ઇસે દેખો ન ! દ્રવ્ય મેં અનંતગુને ગુણ હૈં (વહ બાત) કહીં પર હૈ (લેકિન) હાથ મેં નહીં આતી. શાસ્ત્ર મેં હૈ. 'ધવલ' મેં હૈ. એક બાર રાત કો પ્રશ્ન હુઆ થા ન ? પરસોં રાત કો (હુઆ થા). દ્રવ્યમેં અનંતગુને ગુણ હૈં, વહ કહાં હૈ ? ભાઈને પ્રશ્ન કિયા થા, બરાબર હૈ. પરસોં રાત કો કિસીને કિયા થા. રાત કો કિસી ભાઈ કે પ્રશ્ન થે. 'સિદ્ધાંત મેં હૈ.' ઇતના કહા થા. લેકિન કૌન સી જગહ હૈ વહ હાથ નહીં આતા. આ..હા..હા...!

(કોઈ મુમુક્ષુ) કે સાથ યહ બાત હુઈ થી. ઉનકો ઇસકા બહુત અભ્યાસ થા. 'ષટ્ખંડાગમ' કા, 'ધવલ', 'જયધવલ', 'મહાધવલ' કા બહુત અભ્યાસ (થા). છોટી ઉમ્ર (મેં) બહુત અભ્યાસ (કિયા થા), જવાન આદમી ! લેકિન ઉસે ક્ષય હુઆ થા (ઉસમેં) દેહ છૂટ ગયા. આખીર મેં તો સાધારણ સ્થિતિ થી. કુછ રૂપયે કા પગાર થા વહ છૂટ ગયા, સાલ-દો સાલ રોગ મેં રહા, અબ ક્યા કરે ? કિસી સે મદદ મિલે (તો કામ ચલે). (કિસીને) કુછ દિયા થા. આપને દિયા થા લેકિન આપ ભૂલ ગયે. થોડે પૈસે વહાં ભેજે થે. એક (મુમુક્ષુ) થે. બહુત હોશિયાર ! છોટી ઉમ્ર મેં બહુત વાંચન ! 'ધવલ' કા બહુત વાંચન (થા), ઐસા સુના થા, હાં ! આ..હા..હા...! (ઇન્હોંને) મદદ કી થી તબ જાકે નિભાવ હુઆ. ક્યોંકિ નૌકરી છૂટ ગઈ ઔર રોગ લંબા ચલા. ક્ષય હો ગયા. આહા..હા...! ફોડા હુઆ થા ઉસમેં સે ક્ષય હો

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગયા. આ..હા...! (ઐસી) દેહ કી દશા...! વાંચન બહુત ! વિદ્યાર્થી થે તબ ભી 'વડોદરા' સે જબ વિદ્યાર્થીઓં કા મંડલ આયા થા તો ખુદ યહાં અકેલે (સબ સે) અલગ હોકર દર્શન કરને આયે થે. તબ સે ઉસે અભ્યાસ બહુત (થા). વિદ્યાર્થી થે તબ ભી 'ધવલ', 'જયધવલ' કા અભ્યાસ બહુત (થા). ક્ષયોપશમ બહુત થા. (માન્યતા મેં) થોડા ફર્ક થા, વહ ફર્ક બાદ મેં નિકલ ગયા થા. પહલે ફર્ક થા ન ? કિ, દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય તીનોં શ્રદ્ધા કા વિષય હૈ. ઐસા થા, ખ્યાલ હૈ. થોડા (ફર્ક) થા, શાસ્ત્ર કા આધાર દેકર ભી બતાતે થે. લેકિન કહા કિ, આપ આધાર દેતે હો વહ વિષય નહીં હૈ. ફિર, બદલ ગયે થે. યે તો અગાધ વસ્તુ, બાપૂ ! આ..હા..હા...!

સમ્યગ્દર્શન કા વિષય દ્રવ્ય-ગુણ ઔર પર્યાય તીનોં હૈં, ઐસા આતા હૈ ન ? (હમને કહા કિ), ઐસા નહીં હૈ, ભાઈ ! વહ તો જ્ઞાનપ્રધાન કથન આવે તબ જ્ઞેય ઔર જ્ઞાન કી પ્રતીતિ સમ્યગ્દર્શન હૈ, ઐસા કહને મેં આવે. જ્ઞાનપ્રધાનતા સે (વૈસે કહા જાયે). પરંતુ શ્રદ્ધા કી પ્રધાનતા મેં અકેલી પૂર્ણ વસ્તુ (શ્રદ્ધા કા વિષય હૈ). ઉસમેં ગુણભેદ ભી નહીં ઔર પર્યાય ભી નહીં. યહાં આયા ન ? પર્યાયેં લીન હો ગઈ. આહા..હા...! ઐસી બાતેં હૈં. અરે..રે...! સંસાર મેં દો-પાંચ લાખ કમાને મેં કિતના રુક જાતા હૈ. ધૂલ મેં અકેલે પાપ બાંધતા હૈ. ઉસમેં રુકકર ઇસે સમજને કે લિયે (ઇસમેં) રુકે નહીં, સમય નહીં નિકાલતા. જિસમેં જીવ કા ચૌરાસી (લાખ) યોનિ મેં સે છૂટને કા પંથ હૈ, બાપૂ ! આહા..હા...!

પ્રશ્ન :– યે નયા સીખને કા ?

સમાધાન :– નયા (ક્યા) ? વસ્તુ તો અનાદિ કી હૈ. ઉસકે લિયે નયા, અપૂર્વ લગે. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...!

'ઇસપ્રકાર ઉસકા અભિનન્દન કરતે હુએ...' આ..હા..હા...! '**अथैवमात्मनो ज्ञेयतामापन्नस्य शुद्धत्वनिश्चयात् ज्ञानतत्त्वसिद्धो शुद्धात्मतत्त्वोपलम्भो भवतीति तमभिनन्दन्**' 'અમૃતચંદ્રાચાર્યદેવ' (કી) સંસ્કૃત (ટીકા મેં) હૈ. '**तमभिनन्दन् द्रव्यसामान्यवर्णनामुपसंहरति**' અભિનન્દન કરકે અબ,... આ..હા..હા...! દ્રવ્યસામાન્ય કા અધિકાર પૂર્ણ કરતે હૈં, ઐસા કહતે હૈં. આ..હા...! સામાન્ય યાની યહાં આત્મા કી બાત હૈ. દ્રવ્યવિશેષ કી વ્યાખ્યા ૧૨૭ (ગાથા સે) લેંગે. કરનેલાયક હો તો શુરૂઆત તો યહ હૈ. આહા..હા...!

અરે... ભગવાન ! ઇતના મહત્ત્વ તેરા હૈ (કિ), માહાત્મ્ય(વાન) ભગવાન હૈ ઉસકી મહત્તા પર્યાય મેં આતી હૈ તો યહ જ્ઞાનતત્ત્વ સિદ્ધ હુઆ ઔર પર્યાય મેં ઇસ મહત્ તત્ત્વ કા નિશ્ચય નિર્વિકલ્પતા સે હુઆ તો સમ્યગ્દર્શન હુઆ. તો સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન કી પર્યાય કો આચાર્ય મહારાજ ઐસા કહતે હૈં... આ..હા..હા...! અભિનન્દન કરતે હુએ દ્રવ્યસામાન્ય

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

(અધિકાર) કા ઉપસંહાર કરતે હૈં.

આચાર્ય દિગંબર મુનિ ! (જિન્હેં) તીન કષાય કા અભાવ (હૈ ઐસે) વીતરાગ મુનિ ! આ..હા..હા...! મુનિ યાની કી વીતરાગતા કી મૂર્તિ ! ('બહિનશ્રી કે વચનામૃત') મેં આતા હૈ ન ? પુત્ર મેં બાપ કા અણસાર આતા હૈ, અણસાર ! પિતા કા અણસાર પુત્ર મેં આતા હૈ. ઉસકા ચહેરા બાપ જૈસા દિખે. અણસાર કો આપ કી હિન્દી ભાષા મેં (ક્યા કહતે હૈં) ? ઝલક ! હાં, વહ બરાબર હૈ, વહ બરાબર હૈ. પિતા કી પુત્ર મેં થોડી ઝલક હોતી હૈ. હમારી ભાષા મેં અણસાર (કહતે હૈં). આહા..હા...! વૈસે અણગાર (મુનિરાજ મેં)... આ..હા..હા...! કેવલજ્ઞાની વીતરાગ કી ઝલક આતી હૈ. આ..હા..હા...! પાઠ હૈ, હાં ! સિદ્ધાંત સબ દેખા હૈ. આ..હા..હા...! બહિન કે શબ્દ મેં હૈ – પિતા કી ઝલક – અણસાર પુત્ર મેં દિખતી હૈ. ઐસે અણગાર મુનિ મેં વીતરાગ પરમાત્મા કી ઝલક – અણસાર દેખને મેં આતા હૈ. આ..હા..હા..હા...! ચારિત્ર દશા હૈ ન ?

યહાં તો કહતે હૈં, જિસે... આ..હા..હા...! પૂર્ણ શુદ્ધ દ્રવ્ય કા નિર્વિકલ્પ સ્વ કા લક્ષ કરકે નિર્વિકલ્પ પ્રતીતિ હુઈ ઔર જ્ઞાન કી પર્યાય મેં સારા જ્ઞાન કા – જ્ઞેયપના કા સામર્થ્ય આ ગયા (તો કહતે હૈં કિ તુજે) અભિનન્દન ! પ્રભુ ! આ..હા..હા...! તુને આત્મા પ્રાપ્ત કિયા !! આ..હા..હા...! તુને લક્ષ્મી પ્રાપ્ત કી ઔર કીર્તિ પ્રાપ્ત કી, વહ તો સબ નિંદા કે લાયક હૈ. આ..હા..હા...!

ઓ..હો..હો...! ક્યા સંતો કી કરુણા ! વીતરાગી સંતો કી નિસ્પૃહતા તો દેખો ! ઐસે પંચમકાલ મેં ભી જિસે શુદ્ધ દ્રવ્ય કા નિર્ણય ઔર જ્ઞાન હોતા હૈ ઉસે – પંચમ આરા કે શ્રોતા કો ભી અભિનન્દન દેતે હૈં. તુજે બાહર કે અભિનન્દન કી ક્યા જરૂરત હૈ ? આ..હા..હા...! હમ સંતોં આચાર્યોં અભિનન્દન દેતે હૈં !! આ..હા..હા...! કિ, અનંતકાલ મેં નહીં (પ્રાપ્ત કિયા) ઐસા આત્મા તુને પ્રાપ્ત કિયા, પ્રભુ ! તેરી પર્યાય મેં આત્મા કા જ્ઞાન – નિર્ણય કિયા ઔર તેરી પર્યાય મેં સારા શુદ્ધ દ્રવ્ય જિતના હૈ ઐસા નિર્ણય તુને કિયા, નિર્વિકલ્પ વેદન કિયા ! આ..હા..હા...! ઉસે હમ અભિનન્દન દેતે હૈં. પંચ મહાવ્રત પાલે ઔર ક્રિયાકાંડ કરે ઔર સમ્યગ્દર્શન કા ઠિકાના નહીં હો ઉસે અભિનન્દન નહીં દેતે, ઐસા કહતે હૈં. આ..હા..હા...! સંસ્કૃત મેં હૈ, હાં ! '**तमभिनन्दन्**' ! ઔર અભિનન્દન કરતે હુએ '**દ્રવ્યસામાન્ય કે વર્ણન કા ઉપસંહાર કરતે હૈં :–**' સામાન્યરૂપ સે અકેલે આત્મા કી મુખ્યપને બાત (કી) ઉસકા ઉપસંહાર કરતે હૈં. અબ, ૧૨૬ (ગાથા).

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

अथैवमात्मनो ज्ञेयतामापन्नस्य शुद्धत्वनिश्चयात् ज्ञानतत्त्वसिद्धो शुद्धात्मतत्त्वोपलम्भो भवतीति तमभिनन्दन् द्रव्यसामान्यवर्णनामुपसंहरति -

कत्ता करणं कम्मं फलं च अप्प त्ति णिच्छिदो समणो।
परिणमदि णेव अण्णं जदि अप्पाणं लहदि सुद्धं।।१२६।।
कर्ता करणं कर्म कर्मफलं चात्मेति निश्चितः श्रमणः।
परिणमति नैवान्यद्यदि आत्मानं लभते शुद्धम्।।१२६।।

एवं त्रिविधचेतनाकथनमुख्यतया गाथात्रयेण चतुर्थस्थलं गतम्। अथ सामान्यज्ञेयाधिकारसमाप्तौ पूर्वोक्तभेदभावनायाः शुद्धात्मप्राप्तिरूपं फलं दर्शयति - **कत्ता** स्वतन्त्रः स्वाधीनः कर्ता साधको निष्पादकोऽस्मि भवामि। स कः। **अप्प त्ति** आत्मेति। आत्मेति कोऽर्थः। अहमिति। कथंभूतः। एकः। कस्याः साधकः। निर्मलात्मानुभूतेः। किंविशिष्टः। निर्विकारपरमचैतन्यपरिणामेन परिणतः

હવે, એ રીતે જ્ઞેયપણાને પામેલા આત્માની શુદ્ધતાના નિશ્ચય દ્વારા જ્ઞાનતત્ત્વની સિદ્ધિ થતાં શુદ્ધ આત્મતત્ત્વની ઉપલબ્ધિ (–અનુભવ, પ્રાપ્તિ) થાય છે એમ તેને અભિનંદતા થકા (અર્થાત્ આત્માની શુદ્ધતાના નિર્ણયને પ્રશંસતા થકા–ધન્યવાદ દેતા થકા), દ્રવ્યસામાન્યના વર્ણનનો ઉપસંહાર કરે છે :–

कत्ता करणं कम्मं फलं च अप्प त्ति णिच्छिदो समणो।
परिणमदि णेव अण्णं जदि अप्पाणं लहदि सुद्धं।।१२६।।

'કર્તા, કરમ, ફળ, કરણ જીવ છે' એમ જો નિશ્ચય કરી
મુનિ અન્યરૂપ નવ પરિણમે, પ્રાપ્તિ કરે શુદ્ધાત્મની. ૧૨૬.

આ..હા..હા...! **ટીકા :– 'જો પુરુષ ઇસપ્રકાર 'કર્તા, કરણ, કર્મ ઔર કર્મફલ આત્મા હી હૈ'...'** આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ? પુણ્ય પરિણામ કા કર્તા આત્મા ઔર જો દ્રવ્ય

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

यो हि नामैवं कर्तारं करणं कर्म कर्मफलं चात्मानमेव निश्चित्य न खलु परद्रव्यं परिणमति स एव विश्रान्तपरद्रव्यसंपर्कं द्रव्यान्तःप्रलीनपर्यायं च शुद्धमात्मानमुपलभते, न पुनरन्यः। तथाहि-यदा नामानादिप्रसिद्धपौद्‌गलिककर्मबन्धनोपाधिसंनिधिप्रधावितोपरागरञ्जितात्मवृत्तिर्जपापुष्पसंनिधिप्रधावितोपरागरञ्जितात्मवृत्तिः स्फटिकमणिरिव परारोपितविकारोऽहमासं संसारी, तदापि न नाम मम कोऽप्यासीत्। तदाप्यहमेक एवोपरक्तचित्स्वभावेन स्वतन्त्रः

सन्। **करणं** अतिशयेन साधकं साधकतमं करणमुपकरणं करणकारकमहमेक एवास्मि भवामि। कस्याः। साधकम्। सहजशुद्धपरमात्मानुभूतेः। केन कृत्वा। रागादिविकल्परहितस्वसंवेदनज्ञानपरिणतिबलेन। **कम्मं** शुद्धबुद्धैकस्वभावेन परमात्मना प्राप्यं व्याप्यमहमेक एव कर्मकारकमस्मि। **फलं च** शुद्धज्ञानदर्शनस्वभावपरमात्मनः साध्यं निष्पाद्यं निजशुद्धात्मरुचिपरिच्छित्तिनिश्चलानुभूतिरूपाभेदरत्नत्रयात्मकपरमसमाधिसमुत्पन्नसुखामृतरसास्वादपरिणतिरूपमहमेक एव फलं चास्मि।

'કર્તા, કરમ, ફળ, કરણ જીવ છે' એમ જો નિશ્ચય કરી
મુનિ અન્યરૂપ નવ પરિણમે, પ્રાપ્તિ કરે શુદ્ધાત્મની. ૧૨૬.

અન્વયાર્થ :– **[यदि]** જો **[श्रमणः]** શ્રમણ **[कर्ता करणं कर्म कर्मफलं च आत्मा]** 'કર્તા, કરણ, કર્મ અને કર્મફળ આત્મા છે' **[इति निश्चितः]** એવા નિશ્ચયવાળો થયો થકો **[अन्यत्]** અન્યરૂપે **[न एव परिणमति]** ન જ પરિણમે, **[शुद्धम् आत्मानं]** તો તે શુદ્ધ આત્માને **[लभते]** ઉપલબ્ધ કરે છે.

કી દૃષ્ટિ હુઈ, શુદ્ધ પરિણમન હુઆ ઉસકા આત્મા કર્તા (હૈ)... આ..હા..હા...! ઔર ઉસકા શુદ્ધ પરિણમન કર્મ (હૈ), વહ કરણ – સાધન (હૈ), ઉસમેં આનંદ કા ફલ. કર્તા, કરણ, કર્મ – કર્મ યાની કાર્ય, કરણ ઔર ફલ. (યે) ચાર બોલ ઇસ ગાથા મેં લેંગે. આહા..હા...!

કર્તા યાની કરનેવાલા, કરણ યાની સાધન, કર્મ યાની કાર્ય, કર્મફલ યાની ઉસકા અનુભવ, યે આત્મા હી હૈ. '**યહ નિશ્ચય કરકે...**' આહા..હા...! (મૂલ ગ્રન્થ મેં નીચે ફૂટનોટ મેં ઇસકા અર્થ દિયા હૈ). 'કર્તા, કરણ ઇત્યાદિ આત્મા હી હૈ' ઐસા નિશ્ચય હોને પર દો બાતેં નિશ્ચિત હોતી હૈં. એક તો યહ કિ 'કર્તા, કરણ ઇત્યાદિ આત્મા હી હૈ, પુદ્‌ગલાદિ નહીં અર્થાત્ આત્મા કા પરદ્રવ્ય કે સાથ સંબંધ નહીં હૈ;...' એક બાત. 'દૂસરી – 'અભેદ દૃષ્ટિ મેં કર્તા,

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

कर्तासम्। अहमेक एवोपरक्तचित्स्वभावेन साधकतमः करणमासम्। अहमेक एवोपरक्त-चित्परिणमनस्वभावेनात्मना प्राप्यः कर्मासम्। अहमेक एव चोपरक्तचित्मपरिणमनस्वभावस्य निष्पाद्यं सौख्यविपर्यस्तलक्षणं दुःखाख्यं कर्मफलमासम्। इदानी पुनरनादिप्रसिद्धपौद्गलिक-कर्मबन्धनोपाधिसन्निधिध्वंसविस्फुरितसुविशुद्धसहजात्मवृत्तिर्जपापुष्पसंनिधिध्वंसविस्फुरितसुविशुद्ध-सहजात्मवृत्तिः स्फटिकमणिरिव विश्रान्तपरारोपितविकारोऽहमेकान्तेनास्मि मुमुक्षुः। इदानीमपि

णिच्छिदो एवमुक्तप्रकारेण निश्चितमतिः सन् **समणो** सुखदुःखजीवितमरणशत्रुमित्रादिसमता-भावनापरिणतः श्रमणः परममुनिः **परिणमदि णेव अण्णं** जदि परिणमति नैवान्यं रागादिपरिणामं यदि चेत्, **अप्पाणं लहदि सुद्धं** तदात्मानं भावकर्मद्रव्यकर्मनोकर्मरहितत्वेन शुद्धं शुद्धबुद्धैक-स्वभावं लभते प्राप्नोति इत्यभिप्रायो भगवतां **श्रीकुन्दकुन्दाचार्यदेवानाम्**।।१२६।।

ટીકા :– જે પુરુષ એ રીતે 'કર્તા, કરણ, કર્મ અને કર્મફળ આત્મા જ છે' એમ નિશ્ચય કરીને ખરેખર પરદ્રવ્યરૂપે પરિણમતો નથી, તે જ પુરુષ, પરદ્રવ્ય સાથે સંપર્ક જેને અટકી ગયો છે અને દ્રવ્યની અંદર પર્યાયો જેને પ્રલીન થયા છે એવા શુદ્ધ આત્માને ઉપલબ્ધ કરે છે; પરંતુ અન્ય કોઈ (પુરુષ) એવા શુદ્ધ આત્માને ઉપલબ્ધ કરતો નથી.

તે સ્પષ્ટ રીતે સમજાવવામાં આવે છે :–

'જ્યારે અનાદિસિદ્ધ પૌદ્ગલિક કર્મના બંધનરૂપ ઉપાધિની નિકટતાથી ઉત્પન્ન થયેલા ઉપરાગ વડે જેની સ્વપરિણતિ રંજિત હતી એવો હું–જાસુદપુષ્પની નિકટતાથી ઉત્પન્ન થયેલા

કરણ ઇત્યાદિ ભેદ નહીં હૈ,...' આ..હા..હા...! 'યહ સબ એક આત્મા હી હૈ...' કર્તા, કર્મ, કરણ, (કર્મ) ફલ કા ભી યહાં ભેદ નહીં. આહા..હા...! પર કે સંગ કા તો અભાવ (હૈ), પરંતુ અપને મેં કર્તા, કર્મ, કરણ, (કર્મ)ફલ કા ભી ભેદ નહીં. આ..હા..હા...! વહી કર્તા, વહી કરણ – વહી સાધન, વહી ફલ, વહી કાર્ય. આહા..હા...! ૧૨૬ ગાથા !

જ્ઞાની જબ આત્મા કે સ્વભાવ કા કર્તા હુઆ તબ વિચાર કરતા હૈ. સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન હુઆ. ભગવાનઆત્મા પૂર્ણાનંદ કા નાથ ! ઉસકા કર્તા, કર્મ, કરણ, ફલ આયા તો વહ જીવ વિચાર કરતા હૈ. ક્યા (વિચાર કરતા હૈ) ? દેખો ! '**વાસ્તવ મેં પરદ્રવ્યરૂપ પરિણમિત નહીં હોતા, વહી પુરુષ, જિસકા પરદ્રવ્ય કે સાથ સંપર્ક રુક ગયા...**' આ..હા..હા...! જડ કર્મ કા

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

न नाम मम कोऽप्यस्ति। इदानीमप्यहमेक एव सुविशुद्धचित्स्वभावेन स्वतन्त्रः कर्तास्मि; अहमेक एव च सुविशुद्धचित्स्वभावेन साधकतमः करणमस्मि; अहमेक एव च सुविशुद्धचित्परिणमनस्वभावेनात्मना प्राप्यः कर्मास्मि; अहमेक एव च सुविशुद्धचित्परिणमनस्वभावस्य निष्पाद्यमनाकुललक्षणं सौख्याख्यं कर्मफलमस्मि। एवमस्य बन्धपद्धतौ मोक्षपद्धतौ चात्मानमेकमेव भावयतः परमाणोरिवैकत्वभावनोन्मुखस्य परद्रव्यपरिणतिर्न जातु जायते। परमाणुरिव भावितैकत्वश्च परेण नो संपृच्यते। ततः परद्रव्यासंपृक्तत्वात्सुविशुद्धो भवति। कर्तकरणकर्मकर्मफलानि चात्मत्वेन भावयन् पर्यायैर्न संकीर्यते; ततः पर्यायासंकीर्णत्वाच्च सुविशुद्धो भवतीति।।१२६।।

ઉપરાગ (–લાલાશ) વડે જેની સ્વપરિણતિ રંજિત (–રંગાયેલી) હોય એવા સ્ફટિકમણિની માફક–પર વડે આરોપાયેલા વિકારવાળો હોવાથી, સંસારી હતો, ત્યારે પણ (અજ્ઞાનદશામાં પણ) ખરેખર મારું કોઈ પણ (સંબંધી) નહોતું. ત્યારે પણ હું એકલો જ કર્તા હતો, કારણ કે હું એકલો જ ઉપરક્ત ચૈતન્યરૂપ સ્વભાવ વડે સ્વતંત્ર હતો (અર્થાત્ સ્વાધીનપણે કરતો હતો); હું એકલો જ કરણ હતો, કારણ કે હું એકલો જ ઉપરક્ત ચૈતન્યરૂપ સ્વભાવ વડે સાધકતમ (–ઉત્કૃષ્ટ સાધન) હતો; હું એકલો જ કર્મ હતો, કારણ કે હું એકલો જ ઉપરક્ત ચૈતન્યરૂપે પરિણમવાના સ્વભાવને લીધે આત્માથી પ્રાપ્ય (–પ્રાપ્ત થવા યોગ્ય) હતો; અને હું એકલો જ સુખથી વિપરીત લક્ષણવાળું, 'દુઃખ' નામનું કર્મફળ હતો–કે જે (ફળ) ઉપરક્ત ચૈતન્યરૂપે પરિણમવાના સ્વભાવ વડે નિપજાવવામાં આવતું હતું.

સંપર્ક ભી રુક ગયા, સ્વભાવ કા સંપર્ક હુઆ. આહા..હા...! જડ કર્મ કા સંપર્ક – સંગ, સંગ છૂટ ગયા ઔર આત્મા આનંદ કા નાથ પ્રભુ ! સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ કા સંગ, પ્રસંગ હો ગયા, ઉસકા સંપર્ક હુઆ. આ..હા..હા...! હૈ ?

'ઔર જિસકી પર્યાયેં દ્રવ્ય કે ભીતર પ્રલીન હો ગઈ...' આ..હા..હા...! પરદ્રવ્ય કા સંસર્ગ રુક ગયા. આ..હા..હા...! **'પરદ્રવ્યરૂપ પરિણમિત નહીં હોતા, વહી પુરુષ, જિસકા પરદ્રવ્ય કે સાથ સંપર્ક રુક ગયા હૈ ઔર જિસકી પર્યાયેં દ્રવ્ય કે ભીતર પ્રલીન હો ગઈ...'** (અર્થાત્) જિસકી પર્યાય દ્રવ્ય કે સન્મુખ હો ગઈ. લીન નામ સન્મુખ. **'ઐસે શુદ્ધાત્મા કો ઉપલબ્ધ કરતા હૈ;...'** ભગવાન પૂર્ણાનંદ કા નાથ ! સમ્યગ્દર્શન ઔર જ્ઞાન મેં પ્રાપ્ત કરતા હૈ. આ..હા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હવે વળી, અનાદિસિદ્ધ પૌદ્‌ગલિક કર્મના બંધનરૂપ ઉપાધિની નિકટતાના નાશથી જેને સુવિશુદ્ધ સહજ (–સ્વાભાવિક) સ્વપરિણતિ પ્રગટ થઈ છે એવો હું–જાસુદપુષ્પની નિકટતાના નાશથી જેને સુવિશુદ્ધ સહજ સ્વપરિણતિ પ્રગટ થઈ હોય એવા સ્ફટિકમણિની માફક–પર વડે આરોપાયેલો વિકાર જેને અટકી ગયો એવો હોવાથી એકાંતે મુમુક્ષુ છું; હમણાં પણ (–મુમુક્ષુદશામાં અર્થાત્ જ્ઞાનદશામાં પણ) ખરેખર મારું કોઈ પણ નથી. હમણાં પણ હું એકલો જ કર્તા છું, કારણ કે હું એકલો જ સવિશુદ્ધ ચૈતન્યરૂપ સ્વભાવ વડે સ્વતંત્ર છું (અર્થાત્ સ્વાધીનપણે કરું છું); હું એકલો જ કરણ છું, કારણ કે હું એકલો જ સુવિશુદ્ધ ચૈતન્યરૂપ સ્વભાવ વડે સાધકતમ છું; હું એકલો જ કર્મ છું, કારણ કે હું એકલો સુવિશુદ્ધ ચૈતન્યરૂપે પરિણમવાના સ્વભાવને લીધે આત્માથી પ્રાપ્ય છું; અને હું એકલો જ અનાકુળતાલક્ષણવાળું, 'સુખ' નામનું કર્મફળ છું–કે જે (ફળ) સુવિશુદ્ધ ચૈતન્યરૂપે પરિણમવાના સ્વભાવ વડે નિપજાવવામાં આવે છે.'

–આ રીતે બંધમાર્ગમાં તેમ જ મોક્ષમાર્ગમાં આત્મા એકલો જ છે એમ ભાવનાર આ પુરુષ પરમાણુની માફક એકત્વભાવનામાં ઉન્મુખ હોવાથી (અર્થાત્ એકત્વને ભાવવામાં તત્પર–લાગેલો–હોવાથી), તેને પરદ્રવ્યરૂપ પરિણતિ બિલકુલ થતી નથી; અને, પરમાણુની માફક (અર્થાત્ જેમ એકત્વભાવે પરિણમનાર પરમાણુ પર સાથે સંગ પામતો નથી તેમ), એકત્વને ભાવનાર પુરુષ પર સાથે સંપૃક્ત થતો નથી; તેથી પરદ્રવ્ય સાથે અસંપૃક્તપણાને લીધે તે સુવિશુદ્ધ હોય છે. વળી, કર્તા, કરણ, કર્મ અને કર્મફળને આત્માપણે ભાવતો થકો તે પુરુષ પર્યાયોથી સંકીર્ણ (–ખંડિત) થતો નથી; અને તેથી પર્યાયો વડે સંકીર્ણ નહિ થવાને લીધે સુવિશુદ્ધ હોય છે. ૧૨૬.

'પરન્તુ અન્ય કોઈ (પુરુષ) ઐસે શુદ્ધ આત્મા કો ઉપલબ્ધ નહીં કરતા.' સમજ મેં આયા ? પરદ્રવ્ય – કર્મ આદિ કી ઓર કા લક્ષ હૈ ઔર રાગાદિ કા ભાવ કરતે હૈં ઉસે આત્મા કી પ્રતીતિ નહીં હોતી. આહા..હા...! ઉસે આત્મા કા સમ્યગ્દર્શન નહીં હોતા. આહા..હા...! (ધર્મ કી) પ્રથમ સીઢી ! જો કોઈ પરદ્રવ્ય કા સંસર્ગ – સંગ કરે ઔર સંગ સે ઉત્પન્ન હોતે વિકાર કા કર્તા-કર્મ(રૂપ) હો,... આહા..હા...! વહ આત્મા કો નહીં સમજા, વહ આત્મા કો પ્રાપ્ત નહીં કર સકતા. **'ઇસીકો સ્પષ્ટતયા સમજાતે હૈં :–'** બહુત અચ્છી ગાથા હૈ !

'જબ અનાદિસિદ્ધ પૌદ્‌ગલિક કર્મ કી બંધનરૂપ ઉપાધિ કી નિકટતા સે ઉત્પન્ન હુએ ઉપરાગ કે દ્વારા...' અબ સ્વયં વિચાર કરતે હૈં કિ, અહો ! મૈં અનાદિકાલ સે **'પૌદ્‌ગલિક કર્મ કી**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

બંધનરૂપ ઉપાધિ કી નિકટતા સે ઉત્પન્ન હુએ ઉપરાગ...' (મૂલ ગ્રન્થ મેં ફૂટનોટ મેં ઉપરાગ કા અર્થ દિયા હૈ). 'કિસી પદાર્થ મેં, અન્ય ઉપાધિ કી સમીપતા કે નિમિત્ત સે હોનેવાલા ઉપાધિ કે અનુરૂપ વિકારી ભાવ; ઔપાધિક ભાવ; વિકાર; મલિનતા.' (ઇસ) મલિનતા કે દ્વારા '**જિસકી સ્વપરિણતિ...**' અપની પર્યાય '**રંજિત (વિકૃત, મલિન) થી ઐસા મૈં...**' સમ્યગ્દર્શન પાયા ઔર અબ વિચાર કરતે હૈં. આહા..હા...! મૈં અનાદિકાલ (સે) રાગ કા સંસર્ગ ઔર કર્મ કા સંસર્ગ કરતા થા તબ મેરી પર્યાય મલિન થી. પૂર્વ કી બાત યાદ કરતે હૈં. ઉસ વક્ત મૈં રાગ કા સ્વતંત્ર કર્તા થા. સમજ મેં આયા ? તબ ભી અજ્ઞાનભાવ સે રાગ કા સ્વતંત્ર કર્તા થા, રાગ કા કર્મ મેરા સ્વતંત્ર થા, રાગ કા સાધન મેરા સ્વતંત્ર થા ઔર રાગ કા ફલ દુઃખ ભી મેરી સ્વતંત્રતા સે હુઆ થા, પર કે કારણ સે નહીં.

સમ્યગ્દર્શન મેં આત્મા કા અનુભવ હુઆ વહ વિચાર કરતા હૈ કિ, મૈં અનાદિકાલ સે પરતંત્ર ભી મેરે કારણ સે (હુઆ થા), પર કે કારણ સે નહીં. મૈં ભૂલ મેં થા તો ભી મેરી સ્વતંત્રતા સે મૈં ભૂલ મેં થા. મેરી ભૂલ કોઈ દૂસરે ને કરાઈ હૈ, કર્મ સે હુઈ હૈ, ઐસી બાત હૈ નહીં. આહા..હા...! ઐસા ઉપદેશ ! યાત્રા કરો, ભક્તિ કરો, ભગવાન કી પૂજા કરો (ઐસા સબ) રખડને કા સમજાયે. આહા..હા...! યહાં તો કહતે હૈં કિ, વહ સબ રાગ કી ક્રિયા રખડને કા કારણ હૈ, પરિભ્રમણ કા કારણ હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

આ..હા...! '**મૈં – જવાકુસુમ કી નિકટતા સે ઉત્પન્ન હુએ ઉપરાગ સે (લાલિમા સે) જિસકી સ્વપરિણતિ રંજિત (રંગી હુઈ) હો ઐસે સ્ફટિક મણિકી ભાંતિ...**' સ્ફટિક મણિ મેં સ્વચ્છતા હોનેપર ભી, જવાકુસુમ કા ફૂલ – પુષ્પ કી નિકટતા સે (જિસકી સ્વપરિણતિ રંજિત હુઈ હો ઐસે સ્ફટિક મણિ કી ભાંતિ) '**પર કે દ્વારા આરોપિત વિકારવાલા હોને સે,...**' (મૂલ ગ્રન્થ મેં આરોપિત કા અર્થ ફૂડનોટ મેં ઐસા હિ કિ) '(નવીન અર્થાત્ ઔપાધિકરૂપ સે) કિયે ગયે. (વિકાર સ્વભાવભૂત નહીં થે, કિન્તુ ઉપાધિ કે નિમિત્ત સે ઔપાધિકરૂપ સે (નવીન) હુએ થે).' અંદર મેં નહીં થા વહ ઉત્પન્ન હુઆ, ઐસા કહતે હૈં.

અનાદિ સે મૈં રાગ કા કર્તા, દયા, દાન, વ્રત, તપ, યાત્રા આદિ કે પરિણામ કા અનાદિ સે મૈં કર્તા થા. તબ મિથ્યાદૃષ્ટિ થા. આ..હા...! ઉસ વક્ત મૈંને સ્વતંત્રપને મિથ્યાત્વ કા સેવન કિયા. આ..હા..હા...! જૈસે સ્ફટિક મણિ (મેં) કુસુમ કે લાલ-પીલે ફૂલ (કી નિકટતા સે) લાલ-પીલે ફૂલ કે રંગ દિખતે હૈં, ઐસે મેરી ચીજ મેં કર્મ કે નિમિત્ત કે સંગ સે મેરે મેં પુણ્ય-પાપ, રાગ, મલિનતા દિખતી હૈ. ઉસ વક્ત ભી મલિનતા કરનેવાલા મૈં સ્વયં કર્તા હું. કર્મ સે મલિનતા હુઈ હૈ, ઐસા નહીં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

દેખો ! સમ્યગ્દર્શન હુઆ, આત્મલાભ હુઆ તો પૂર્વ કી સ્વતંત્રતા સે મૈં રખડતા થા,

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

યહ નિશ્ચય કરતે હૈં. આ..હા..હા...! મુજે કર્મને રખડાયા ઔર કર્મ કા બહુત જોર હુઆ તો પરિભ્રમણ મેં રહા, ઐસા હૈ નહીં. આ..હા..હા...! અરે...! ઐસી બાતેં ! દુનિયા કી હોશિયારી (કી). કહતે હૈં કિ, દુનિયા કી હોશિયારી કી વહ ભી મૈંને અજ્ઞાનભાવ સે સ્વતંત્રપને કી હૈ. કિસીને મુજે કરવાયી હૈ, ઐસા હૈ નહીં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

જૈસે સ્ફટિક મણિ મેં ફૂલ કે રંગ કી ઝલક – ઉપાધિ દિખતી હૈ, ઐસે '**પર કે દ્વારા આરોપિત વિકારવાલા હોને સે,...**' મેરે મેં ભી નિમિત્ત કે સંગ સે, વિકાર મેરે મેં – વસ્તુ મેં નહીં (પરંતુ) પર્યાય મેં આરોપિત વિકારવાલા હોને સે. આ..હા..હા...! મૈં મિથ્યાત્વ ઔર રાગ-દ્વેષ કા આરોપિત વિકારવાલા હોને સે. મેરે સ્વભાવ મેં નહીં, પરંતુ મૈં ઉસ સમય સ્વતંત્ર વિકાર કરતા થા. સમજ મેં આયા ? હૈ ?

'**તબ ભી મૈં અકેલા હી કર્તા થા,...**' ઉસ વિકાર કા મૈં અકેલા કર્તા થા. આહા..હા...! ઉસ વક્ત ભી મૈં સ્વતંત્ર(પને) વિકાર કા કર્તા હુઆ હું. વિકાર કર્મ ને કરવાયા યા દૂસરે ને કરવાયા, ઐસા હૈ નહીં. ઉસ વક્ત ભી મૈં સ્વતંત્ર '**અકેલા હી કર્તા થા,...**' આહા..હા...! ક્યોં ? '**ક્યોંકિ મૈં અકેલા હી ઉપરક્ત ચૈતન્યરૂપ સ્વભાવ સે સ્વતંત્ર થા...**' કર્તા ક્યોં (થા) ? '**ક્યોંકિ મૈં અકેલા હી ઉપરક્ત ચૈતન્યરૂપ...**' મલિન પરિણામ સે '**સ્વતંત્ર થા (અર્થાત્ સ્વાધીનતયા કર્તા થા)...**' મૈંને સ્વાધીનપને મિથ્યાત્વ ઔર રાગ-દ્વેષ કિયા હૈ. કોઈ દૂસરે ને મુજે મિથ્યાત્વ ઔર રાગ-દ્વેષ કરવાયા હૈ, ઐસા હૈ નહીં.

વિશેષ કહેંગે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગાથા–૧૨૬
પ્રવચન નં. – ૧૪૨
તા. ૨૨-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર' ૧૨૬ વીં ગાથા. ધર્મી (જીવ) ધર્મ પ્રાપ્ત કરકે વિચાર કરતા હૈ. મૈં વર્તમાન રાગ સે ભિન્ન શુદ્ધ ચૈતન્યધાતુ, શુદ્ધ ચૈતન્ય જિસને ધારણ કર રખા હૈ, ઐસા આત્મા અનુભવ મેં લિયા, વહ સ્વતંત્ર કર્તાપને અનુભવ કી દશા પ્રગટ કી. વે વિચાર કરતે હૈં કિ, મૈં પહલે ક્યા થા ? યહ આયા હૈ.

'**(અજ્ઞાનદશા મેં ભી) વાસ્તવ મેં મેરા કોઈ ભી (સંબંધી) નહીં થા.**' આહા..હા...! અનાદિ અજ્ઞાનદશા મેં ભી કિસી સે મેરા સંબંધ નહીં થા. '**તબ ભી મૈં અકેલા હી કર્તા થા,...**' મિથ્યાત્વ, રાગ-દ્વેષ ઔર વિકાર કો મૈં અકેલા કરતા થા. કોઈ કુટુમ્બ ને કરવાયા યા પુત્ર-પુત્રીને કરવાયા, કર્મ ને કરવાયા, ઐસા નહીં. આહા..હા...! '**મૈં અકેલા હી કર્તા થા,...**' સ્વતંત્રપને કર્તા હો વહ કર્તા કહને મેં આતા હૈ. મિથ્યા ભ્રાંતિ કી વહ ભી સ્વતંત્રપને અપની પર્યાય કે સ્વભાવ કે કારણ વિકાર ઉત્પન્ન કિયા. પર કારણ સે નહીં, પર કે કારણ સે બિલકુલ નહીં (હુઆ). આહા..હા...! હૈ ?

'**ક્યોંકિ મૈં અકેલા હી ઉપરક્ત...**' મલિન પરિણામરૂપ સ્વભાવ. દેખો ! મલિન પરિણામરૂપી સ્વભાવ (કહા). હાં, પર્યાય કા વહ સ્વભાવ હૈ. આહા..હા...! અનાદિ કે અજ્ઞાન મેં ભી મેરા મલિન; ઉપરક્ત યાની મલિન. મલિન '**ચૈતન્યરૂપ સ્વભાવ...**' ભાષા દેખો ! પર્યાય કા મલિન ચૈતન્યરૂપ સ્વભાવ '**સ્વતંત્ર થા...**' મૈંને સ્વાધીનપને મિથ્યાત્વ કિયા હૈ. રાગ-દ્વેષ ભી મૈંને સ્વાધીનપને (કિયા હૈ), સ્વતંત્રપને કર્તા હોકર કિયા હૈ. આહા..હા...! કર્મ ને મુજે કરવાયા ઔર મૈં (સંસાર મેં) રખડા, ઐસા નહીં. '**(અર્થાત્ સ્વાધીનતયા કર્તા થા);...**' યહ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કર્તા કી વ્યાખ્યા (હૈ). અજ્ઞાનપને (મેં) ભી મેરી મલિન ચૈતન્ય પર્યાય કા સ્વભાવ કા મૈં સ્વતંત્રપને કર્તા થા.

'**મૈં અકેલા હી કરણ થા,...**' (કરણ યાની) સાધન. કોઈ દૂસરા સાધન થા તો મુજે વિકાર હુઆ, ઐસા હૈ નહીં. આહા..હા...! '**મૈં અકેલા હી...**' (ઐસા કહા હૈ) ! અકેલા **હી** ! વિકાર કા સાધન મૈં અકેલા હી થા. વિકાર મૈંને કિયા, મિથ્યાત્વ, અજ્ઞાન, રાગ-દ્વેષ મૈંને અકેલે (ને) સ્વાધીનપને કિયા હૈ. આહા..હા...! સ્વતંત્રપને – સ્વાધીનપને (કિયા હૈ). દૃષ્ટાંત દેંગે. '**ક્યોંકિ મૈં અકેલા હી ઉપરક્ત ચૈતન્યરૂપ સ્વભાવ કે દ્વારા..**' યહાં ભી '**સ્વભાવ**' શબ્દ પડા હૈ. આ..હા..હા...! પર્યાય મેં મૈં અકેલા વિકાર કા સાધક (થા). મેરી પર્યાય કે સાધક સ્વભાવ સે મૈંને કિયા હૈ. મેરે સાધક મેં કોઈ દૂસરા મદદગાર થા તો મૈંને વિકાર કિયા, ઐસા નહીં. આહા..હા...! હૈ ન ? '**સાધકતમ (ઉત્કૃષ્ટસાધન) થા;...**'

'**મૈં અકેલા હી કર્મ થા,...**' કાર્ય (થા). મિથ્યાત્વ, વિકાર કે પરિણામ (કા મૈં અકેલા હી કર્મ થા). આ..હા..હા...! નિગોદ મેં ભી મૈને અકેલે ને મિથ્યાત્વ કા કાર્ય કિયા થા. આ..હા...! સમજ મેં આયા ? કોઈ કર્મ કે કારણ મુજે મિથ્યાત્વ કા કાર્ય હુઆ, ઐસા હૈ નહીં. આહા..હા...! હૈ ? '**અકેલા હી કર્મ થા,...**' કર્મ નામ કાર્ય. મેરા વિકારી કાર્ય (હોને) મેં મૈં અકેલા થા. કિસી કી સહાયતા સે – કિસી કી મદદ સે મૈંને વિકારીભાવ કિયા, ઐસા હૈ નહીં. આહા..હા...! યે લડકોં કે લિયે કિયા ઔર લડકોં ને કરવાયા, ઐસા હૈ નહીં, ઐસા કહતે હૈં.

મુમુક્ષુ :– લડકોં કો તૈયાર તો કરના હી પડે ન !

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ધૂલ મેં ભી તૈયાર કિયા નહીં. પાપ ખુદ ને કિયા હૈ. ઘર કી બાત કરતે હૈં. ભાઈ ! ક્યા કરેં ? હમારે યહાં સ્ત્રી-પુત્ર જ્યાદા હૈં, વે કહેં ઐસા હમે કરના પડે ન ! ભ્રાંતિ, રાગ-દ્વેષ કરને પડે ન !

મુમુક્ષુ :– કૂવેં મેં ગિરને કો કહે તો કૂએં મેં ગિરે ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– ઉસકા અર્થ હી યહ હૈ કિ, ખુદ ને વિકાર કિયા હૈ. દૂસરે ગિરે તો ખુદ ગિરે ક્યા ?

યહાં તો કહતે હૈં કિ, મેરા સાધન ઔર મેરા કાર્ય મૈંને મેરે સે કિયા હૈ. મેરે સાધન મેં, મેરે કાર્ય મેં કિસી કી મદદ થી, (ઐસા નહીં). (ઉસમેં) નિમિત્ત હો, લેકિન નિમિત્ત (કુછ) કરતા નહીં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? યે તો અનાદિ કી ભૂલ મૈંને મેરે સે કી હૈ. 'અપને કો આપ ભૂલ કે હૈરાન હો ગયા' આહા..હા...! ઔર 'કર્મ બિચારે કૌન, ભૂલ મેરી અધિકાઈ' મૈંને ભૂલ કી. મેરે કર્તાપને, (મેરે) કરણ – સાધનપને ઔર કાર્યપને વહ ક્રિયા મૈંને કી હૈ. કિસી સે કિયા નહીં, કિસી કે લિયે કિયા હૈ, વહ તો પ્રશ્ન હૈ નહીં. પરંતુ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કિસી (કે દ્વારા) ક્રિયા કરવાયી (હૈ), કિયા (હૈ), ઐસા હૈ નહીં. આહા..હા...!

'મૈં અકેલા હી કર્મ થા, ક્યોંકિ મૈં અકેલા હી ઉપરક્ત ચૈતન્યરૂપ પરિણમિત હોને કે સ્વભાવ કે કારણ...' આ..હા..હા...! કાર્ય હૈ ન ? મૈં ચૈતન્યરૂપ પરિણમિત હોને કે સ્વભાવ (કે કારણ). **'ચૈતન્યરૂપ પરિણમિત હોને કે સ્વભાવ કે કારણ આત્મા સે પ્રાપ્ય (પ્રાપ્ત હોને યોગ્ય) થા;...'** આત્મા સે વહ કાર્ય પ્રાપ્ત (હોને યોગ્ય) થા. આહા..હા...! પર સે પ્રાપ્ત નહીં (હુઆ) થા. અરે...! ઐસી બાત કહાં (હૈ) ? કર્મ કે લિયે તો જૈન મેં બડી ગડબડ (ચલતી હૈ).

(સંવત–૧૯૭૧) સે યહ ઝઘડા ચલ રહા હૈ. સમજ મેં આયા ? સ્થાનકવાસી મેં થે તો (ઉન્હોંને) ઝઘડા ઉઠાયા, શ્વેતાંબર મેં બાત ગઈ તો ઉન્હોંને ઝઘડા ઉઠાયા, દિગંબર મેં દિગંબર ને (ઝઘડા) ઉઠાયા. ૧૯૭૧ કી સાલ ! ૬૪ વર્ષ હુએ ! પહલે સે હમને તો કહા કિ, અપને મેં વિકાર હોતા હૈ વહ કર્મ સે નહીં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? (તો કિસી ને કહા કિ), 'કર્મ કે બિના (હોતા) હો તો (વિકાર) સ્વભાવ હો જાયે.' પરંતુ પર્યાય કા સ્વભાવ હૈ. ચૈતન્ય(રૂપ) મલિન પરિણામ કા સ્વભાવ અપના હૈ. આહા..હા...! ત્રિકાલી સ્વભાવ કી બાત નહીં. ઐસી બાત હૈ, ભાઈ ! બડા ઝઘડા ઉઠા થા. આ..હા...!

મૈંને પ્રાપ્ત કિયા, કાર્ય મૈંને કિયા હૈ. વિકારી પર્યાય કો મૈંને પ્રાપ્ત કી હૈ. મૈંને પ્રાપ્ત કીયા હૈ, કિસી ને પ્રાપ્ત કરવાયા હૈ, ઐસા હૈ નહીં. લેકિન યે લડકેં કહેં કિ, હમે પઢાઈએ, 'અમેરિકા' લે જાઓ. ભાઈ ! લો, ઇનકા લડકા અભી 'અમેરિકા' ગયા. લડકા કહે કિ, મુજે 'અમેરિકા' ભેજના પડેગા, તો કરના પડે કિ નહીં ? ખુદ સ્વયં કે લિયે વિકાર કરતા હૈ, કિસી કે લિયે નહીં (કરતા), કિસી ને કરવાયા ભી નહીં. આ..હા..હા...! કર્મ આ ગયા, આ ગયા ન ?

'ઔર મૈં અકેલા હી સુખ સે વિપરીત...' આ..હા..હા...! મેરા પ્રભુ આનંદસ્વરૂપ (હૈ ફિર ભી) **'મૈં અકેલા હી સુખ સે વિપરીત લક્ષણવાલા 'દુઃખ' નામક કર્મફલ થા...'** દેખો ! વિકારી પરિણામ કા દુઃખરૂપ કર્મફલ મૈંને કિયા હૈ. આહા..હા...!

પ્રશ્ન :– પડોસી ઉસકા કાર્ય કરે કે નહીં ?

સમાધાન :– પડોસી-બડોસી કૌન થા ? આહા..હા...!

યહાં તો ભગવાન 'અમૃતચંદ્રાચાર્ય' અપની બાત કરતે હૈં ઔર જ્ઞાની કી બાત (કરતે હુએ કહતે હૈં કિ), જ્ઞાની યહ વિચાર કરતે હૈં. મૈં અનાદિ નિગોદ સે લેકર નવવીં ગ્રૈવેયક તક ગયા. મિથ્યાદૃષ્ટિ દ્રવ્યલિંગી સાધુ ! આહા..હા...! પંચ મહાવ્રત પાલે, અઠ્ઠાઈસ મૂલગુણ પાલે, ઇસ વિકાર કા કાર્ય મૈંને કિયા હૈ. વિકાર દૂસરે કે લિયે કિયા હૈ, ઐસા હૈ નહીં.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

અથવા દૂસરે ને કરવાયા ઇસલિયે હૈ, ઐસા (ભી) નહીં. આહા..હા...!

દુઃખ નામ કા કર્મફલ...! આ..હા..હા...! શુભાશુભ ભાવ ઔર મિથ્યાત્વ ભાવ (કા) કાર્ય હુઆ, મેરે સાધન સે હુઆ. આ..હા...! મેરી સ્વતંત્રતા સે કર્તાપને હુઆ, મેરે સાધકતમ સે હુઆ, મેરા કાર્ય મેરે સે હુઆ ઔર ઉસકા ફલ ભી મેરે સે દુઃખરૂપ હુઆ. હૈ ? '**જો કિ (ફલ) ઉપરક્ત ચૈતન્યરૂપ (ફલ) પરિણમિત હોને કે સ્વભાવ સે ઉત્પન્ન કિયા જાતા થા.**' આ..હા..હા..હા...! દુઃખ ભી પર્યાય મેં ચૈતન્યસ્વભાવ કા વિપરીત ભાવ (હૈ). વહ ચૈતન્યસ્વભાવ કા વિપરીત ભાવ હૈ. આનંદસ્વરૂપ ભગવાન પહલે લિયા ન ? વહ તો લિયા. '**અકેલા હી સુખ સે વિપરીત...**' ઐસા કહા ન ? ભગવાનઆત્મા તો આનંદસ્વરૂપ પ્રભુ (હૈ), પરંતુ મૈં અકેલા આનંદસ્વરૂપ સે વિપરીત દુઃખ કે ફલ કા વેદન મૈંને કિયા, મેરે સે કિયા હૈ. કિસી સે કિયા નહીં. આહા..હા...! કર્મ કા ઉદય આયા તો મુજે વિકાર કરના પડે, દુઃખ (કા) વેદન (ભોગના) પડે, ઐસા હૈ નહીં. આહા..હા...!

દેખો ન 'મોરબી' કી કિતની નયી નયી બાતેં આતી હૈ ! કોઈ કહતા થા કિ, સાત-સાત ઘંટે તક પતિ-પત્ની ઉપર બૈઠે રહે. ભાઈ કહતે થે ન ? ઉનકી પુત્રી ઔર જમાઈ. એક મકાન કે ઉપર સાત ઘંટે (રહે). વહાં પાની આયા તો ઉસસે બડા મકાન થા વહાં કૂદ ગયે, ગ્યારહ ઘંટે વહાં (રહે) ! (બાઢ) તો એક ઘંટે રહી, પરંતુ પાની ઊતરતે ઊતરતે શંકા પડે કિ, (વાપસ) કબ વેગ આયેગા (ક્યા માલૂમ) ? આહા..હા...! ઉસ સમય ભી જો વિકલ્પ કિયા વહ મૈંને મેરે સે કિયા. આહા..હા...!

પ્રશ્ન :– પાની કી બાઢ કે કારણ નહીં ?

સમાધાન :– બિલકુલ નહીં, પાની કી બાઢ કે કારણ નહીં. આહા..હા...! દ્રવ્ય કો પાની છૂતા હી નહીં. આત્મા કે વિકારી ભાવ કો કર્મ છૂતે નહીં, કર્મ કો આત્મા છૂતા નહીં, આત્મા શરીર કો કભી છૂતા હી નહીં, છૂઆ હી નહીં. અરે..રે...! ઐસી બાત કૈસે બૈઠે ? ઇસમેં (–શરીર મેં) રહા ઔર કહે કિ છૂતા નહીં ! લેકિન પ્રભુ ! છૂતા નહીં. આહા..હા...! ક્યોંકિ પરમાણુ ઔર આત્મા કે બીચ અત્યંત અભાવ સ્વભાવ હૈ. આહા..હા...! શરીર કે પરમાણુ કી પર્યાય; યહ તો પર્યાય હૈ ન ? ઔર ભગવાનઆત્મા કી પર્યાય – દોનોં કે બીચ તો અત્યંત (અભાવ હૈ). આ..હા..હા...! સ્વરૂપ વિપરીત હૈ. આહા..હા...! એક પરમાણુ દૂસરે પરમાણુ કો છૂતા નહીં, તો આત્મા પરમાણુ કો છૂતા નહીં ઔર પરમાણુ આત્મા કો છૂતા નહીં. મૈં મેરે સે મેરે રાગ-દ્વેષ (કે) પરિણામ કરકે દુઃખ કા ફલ મૈંને ભોગા. આહા..હા...!

'**ઔર અબ,...**' યહ વિચાર સમ્યક્દૃષ્ટિ કરતે હૈં. અજ્ઞાની કો યહ વિચાર હોતા નહીં. અજ્ઞાની તો માનતા હૈ કિ, પર સે હોતા હૈ... પર સે હોતા હૈ, કર્મ કા જોર હૈ ઇસલિયે

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

મુજે (વિકાર કરના પડતા હૈ). શાસ્ત્ર મેં ઐસે દૃષ્ટાંત ભી આતે હૈં. 'મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક' મેં (આતા હૈ કિ), પાની કી બાઢ મેં આદમી ચલા જાતા હો ઉસ વક્ત ઉસકા (જોર) કામ નહીં આતા. પાની કી બાઢ કમ હો તો કામ આયે. વહાં ઐસા આતા હૈ. વહ તો નિમિત્ત કા કથન હૈ. ઐસે લેખ બહુત આતે હૈં. આહા..હા...! કર્મ કા ક્ષય હો તો કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ. ઘાતિકર્મ કા ઉદય આયે તબ વિકાર હોતા હૈ. વહ સબ નિમિત્ત કે કથન હૈં. પરંતુ ઉસસે હોતા હૈ, ઐસા હૈ નહીં. આહા..હા...! ઐસી કર્તાપને કી સ્વતંત્રતા (હૈ). કર્તા ઉસે કહેં કિ, સ્વતંત્રપને કરે, સ્વાધીનપને કરે ઉસે કર્તા (કહતે હૈં).

મુમુક્ષુ :– વ્યાકરણ મેં ભી કર્તા કી વ્યાખ્યા આતી હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– કર્તા કી વહી વ્યાખ્યા વ્યાકરણ મેં ભી (આયી હૈ). આહા..હા...! ઇસમેં સોલહવીં ગાથા મેં આ ગયા હૈ. સોલહવીં ગાથા ! મિટ્ટી કા દૃષ્ટાંત દેકર કર્તા, કર્મ, કરણ (કી બાત આ ગઈ હૈ). આહા..હા...! (મૂલ ગ્રન્થ મેં ફૂટનોટ મેં લિખા હૈ કિ ૧૬ વીં ગાથા કા ભાવાર્થ દેખ લેના). વહાં સે દેખ લેના.

'અબ, અનાદિસિદ્ધ પૌદ્ગલિક કર્મ કી...' ભલે અનાદિ પૌદ્ગલિક કર્મ નિમિત્ત થા (ઉસકી) **'બંધનરૂપ ઉપાધિ કી નિકટતા કે નાશ સે...'** મેરી પર્યાય મેં ઉસકા સંબંધ ન રહા. મૈં મેરે સ્વભાવસન્મુખ હુઆ તો કર્મ કે સંબંધ કા નાશ હુઆ. નાશ હુઆ ઉસકે કારણ સે. હૈ ? **'અનાદિસિદ્ધ પૌદ્ગલિક કર્મ કી બંધનરૂપ ઉપાધિ કી નિકટતા કે નાશ સે જિસકી સુવિશુદ્ધ સહજ (સ્વાભાવિક) સ્વપરિણતિ પ્રગટ હુઈ હૈ...'** આ..હા..હા...! મેરી શુદ્ધ સ્વભાવ પરિણતિ (પ્રગટ હુઈ હૈ). જો ત્રિકાલ શુદ્ધ દ્રવ્ય-ગુણ સ્વભાવ હૈ (ઉસકે આશ્રય સે શુદ્ધ પરિણતિ પ્રગટહુઈ હૈ).

ભાઈ ! ગુણ અનંત... અનંત (હૈં), ઐસા હર જગહ આતા હૈ. પરંતુ ગુણ કી સંખ્યા કહીં પર તો આની ચાહિયે ન ? જૈસે આકાશ કે પ્રદેશ તીન કાલ કે સમય સે અનંતગુને (હૈં ઐસા) કહા તો ગુણ કી સંખ્યા તો શાસ્ત્ર મેં આયે કિ નહીં ? સમજ મેં આયા ? 'જયધવલ', 'મહાધવલ' (મેં કહીં પર આતા હૈ) લેકિન હાથ નહીં આતા. ક્યોંકિ અનંત ગુણ હૈં, પરંતુ અનંત ગુણ કિતની સંખ્યા મેં (હૈં) ? કિસકે સાથ ઉસકા મિલાન કરના ?

મુમુક્ષુ :– જ્ઞાન કે અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ નહીં. અવિભાગ પ્રતિચ્છેદ તો એક એક પર્યાય મેં અનંતે હૈં, વહ નહીં. યે તો ગુણ કી સંખ્યા (કી બાત હૈ). વૈસે તો 'પંચાસ્તિકાય' મેં અગુરુલઘુ અનંત આતા હૈ, વહ અગુરુલઘુ ગુણ નહીં હૈ. વહ અગુરુલઘુ કી પર્યાય હૈ. 'પંચાસ્તિકાય' મેં પાઠ હૈ – અનંતા અગુરુલઘુ ગુણ, ઐસા પાઠ હૈ. લેકિન વહ ગુણ નહીં,

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

પર્યાય કી બાત હૈ.

અનંત કી વ્યાખ્યા તો બહુત ઠિકાને (આતી હૈ). લેકિન બહુત સાલ પહલે (એક મુમુક્ષુ કે) સાથ બાત હુઈ થી. ઉસે 'ષટ્ખંડાગમ' કા બહુત અભ્યાસ થા, ઉસને બતાયા થા. લેકિન ઇતને સારે પુસ્તક મેં કહાં દેખને જાયે ? શુરૂઆત મેં કુછ લિખા હોગા ? ગુણ કી સંખ્યા કિતની ? જૈસે આકાશ કે પ્રદેશ કી સંખ્યા, તીન કાલ કે સમય સે અનંતગુની (હૈં) કિ, જિસકા અંત નહીં ઉસકી સંખ્યા કિતની ? ગુણ તો યહાં ઇતને ક્ષેત્ર મેં હૈં, પરંતુ ઉસકે ભાવ કી – શક્તિ કી સંખ્યા કિતની ? અનંતગુની સંખ્યા કી બાત ચલતી થી. કિસી ને પૂછા (લેકિન) શાસ્ત્ર કા આધાર હાથ નહીં આતા. બાત હૈ તો ઐસી હી. સમજ મેં આયા ? બાકી તો આકાશ કે પ્રદેશ સે ભી અનંતગુને ગુણ કી સંખ્યા હૈં. આહા..હા...! 'જયધવલ' યા 'મહાધવલ' મેં હોગા. બહુત ગ્રંથ પઢે ! આહા..હા...! ઇતના સારા યાદ કહાં (રહતા હૈ) ? ઇસ જગહ હૈ, ઐસા યાદ કહાં રહતા હૈ ? આહા..હા...!

યહાં કહતે હૈં કિ, '**જિસકી સુવિશુદ્ધ સહજ...**' પરિણતિ – નિર્મલ સ્વપરિણતિ. સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન ઔર શાંતિ કી (નિર્મલ પરિણતિ), શાંતિ યાની ચારિત્ર (કી) '**સ્વપરિણતિ પ્રગટ હુઈ હૈ...**' આ..હા..હા..હા...! અબ મેરે '**સુવિશુદ્ધ સહજ (સ્વાભાવિક) સ્વપરિણતિ...**' શુદ્ધ પરિણતિ – વીતરાગી પરિણતિ... આ..હા..હા...! નિર્દોષ દશારૂપ પરિણતિ પ્રગટ હુઈ હૈ. આ..હા..હા...! દેખો ! યે સમકિતદૃષ્ટિ સ્વયં કો જાનતે હૈં, અનુભવતે હૈં. કુછ લોગ કહતે હૈં કિ, સમકિત હુઆ કિ નહીં કૈસે માલૂમ પડે ? અરે...! સુન તો સહી. અંધા હૈ, અંધા ? સમજ મેં આયા ?

યહાં યે કહતે હૈં, '**જિસકી સુવિશુદ્ધ સહજ (સ્વાભાવિક) સ્વપરિણતિ પ્રગટ હુઈ હૈ ઐસા મૈં...**' ખ્યાલ આયા કિ નહીં ? જ્ઞાન મેં આયા કિ નહીં ? '**સુવિશુદ્ધ સહજ (સ્વાભાવિક) સ્વપરિણતિ પ્રગટ હુઈ હૈ ઐસા મૈં...**' પ્રગટ હુઈ હૈ ઐસા મૈં હું. આહા..હા...! કુછ લોગ કહતે હૈં કિ, વ્યવહાર કી બાતેં કીજિયે, નિશ્ચય સમકિત હુઆ કિ નહીં વહ માલૂમ નહીં પડતા. આ..હા...! અર..ર..ર...! બચાવ કરને કે લિયે ક્યા કરતા હૈ તૂ ? આ..હા...!

યહાં તો કહતે હૈં કિ, સુવિશુદ્ધ સ્વ સમ્યગ્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન ઔર શાંતિ – સ્વરૂપાચરણ (ચારિત્રરૂપ) ઐસી સ્વપરિણતિ (પ્રગટ હુઈ). વિકાર પરિણતિ ઉપાધિ (કી) પરિણતિ થી ઔર યહ સ્વપરિણતિ – અપની નિર્મલ પરિણતિ હૈ. સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, શાંતિ – સ્વરૂપાચરણ ચારિત્ર આદિ સ્વપરિણતિ – પર્યાય (પ્રગટ હુઈ). યહાં પર્યાય કી બાત હૈ ન ? પ્રગટ તો પર્યાય હોતી હૈ ન ? ગુણ પ્રગટ હોતા હૈ યા દ્રવ્ય પ્રગટ હોતા હૈ, ઐસા નહીં. આહા..હા...! '**(સ્વાભાવિક) સ્વપરિણતિ...**' ઐસા હૈ ન ? આ..હા..હા...! સહજ આનંદ કી પરિણતિ, સહજ સમ્યગ્દર્શન કી પરિણતિ, સહજ સમ્યક્જ્ઞાનમેં સે જ્ઞાન કી પરિણતિ. યહાં શાસ્ત્રજ્ઞાન નહીં.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

'સ્વપરિણતિ પ્રગટ હુઈ હૈ...' આ..હા..હા...! **'ઐસા મૈં...'** પ્રગટ હુઈ હૈ ઐસા મૈં. યે સમ્યક્દૃષ્ટિ જાનતે હૈં. ભાઈ ! લોગ ઐસા કહતે હૈં કિ, વહ જાનને મેં નહીં આયે. અરે...! અંધા હૈ ? આહા..હા...! સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ હો ઔર જાનને મેં નહીં આયે, યે ક્યા બાત કહતે હો ? યહાં ક્યા કહતે હૈં ? ઓ..હો...!

મુમુક્ષુ :– વહ તો આચાર્ય કી બાત હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– આચાર્ય, સમકિતી જીવ ઐસા વિચાર કરતે હૈં, ઉસકી બાત કરતે હૈં. ઐસા કહતે હૈં ન ? અપની ભી કરતે હૈં ઔર સમકિતદૃષ્ટિ અપને પૂર્વ કે ભાવ મેં ક્યા થા ઔર વર્તમાન મેં ક્યા હૈ ? ઉસકી બાત કરતે હૈં. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! ભાષા – ટીકા હૈ ન ? **'જો પુરુષ ઇસપ્રકાર 'કર્તા, કરણ, કર્મ ઔર કર્મફલ આત્મા હી હૈ' યહ નિશ્ચય કરકે વાસ્તવ મેં પરદ્રવ્યરૂપ પરિણમિત નહીં હોતા,...'** દેખો ન ! માત્ર અપની બાત નહીં હૈ. હૈ ? ટીકા કી પહલી પંક્તિ (હૈ). ટીકા.. ટીકા...! હિન્દી ટીકા કી શુરૂઆત, સંસ્કૃત ટીકા નહીં, હિન્દી (ટીકા કા) પહલા શબ્દ. **'જો પુરુષ...'** ૧૨૬ ગાથા કે અન્વયાર્થ કે બાદ ટીકા કા પહલા શબ્દ. **'જો પુરુષ ઇસપ્રકાર 'કર્તા, કરણ, કર્મ ઔર કર્મફલ આત્મા હી હૈ' યહ નિશ્ચય કરકે,...'** દેખો ! **'વાસ્તવ મેં પરદ્રવ્યરૂપ પરિણમિત નહીં હોતા,...'** અકેલે આચાર્ય કી બાત નહીં હૈ, સબ કી બાત હૈ. આ..હા...! **'વહી પુરુષ,...'** ઐસે આયા ન ? **'જિસકા પરદ્રવ્ય કે સાથ સંપર્ક રુક ગયા હૈ ઔર જિસકી પર્યાયેં દ્રવ્ય કે ભીતર પ્રલીન હો ગઈ હૈ ઐસે શુદ્ધાત્મા કો ઉપલબ્ધ કરતા હૈ; પરંતુ અન્ય કોઈ (પુરુષ) ઐસે શુદ્ધ આત્મા કો ઉપલબ્ધ નહીં કરતા. ઇસી કો સ્પષ્ટતયા સમજાત હૈં :–'** ઐસે કહા. આ..હા...!

મૈં અકેલા હી અનાદિ સે કર્તા, કર્મ, કરણ, સંપ્રદાન, અપાદાન, અધિકરણ, ઇતને શબ્દ નહીં હૈ, યહાં ચાર (કારક) હી લિયે હૈં. કર્તા, કરણ, કર્મ, કર્મફલ ચાર લિયે હૈં. સંપ્રદાન, અધિકરણ લિયા નહીં. ચાર હી લિયે હૈં. સમજ મેં આયા ? ષટ્કારકમેં સે ચાર કારક લિયે. આ..હા...!

કર્તા (યાની) સ્વતંત્રપને મૈંને વિકારી પર્યાય કી (ઔર) અભી મુજે સ્વતંત્રપને નિર્વિકારી પરિણતિ પ્રગટ હુઈ હૈ. આ..હા..હા...! યે પંચમકાલ કે સંત તો કહતે હૈં, કિન્તુ જિસે સમજાતે હૈં (ઉસે) સમજ મેં આયા, વે કહતે હૈં. આ..હા..હા...! હૈ ? **'સ્વપરિણતિ પ્રગટ હુઈ હૈ ઐસા મૈં – જવાકુસુમ કી નિકટતા કે નાશ સે...'** સ્ફટિક મણિ મેં જૈસે ફૂલ નિકટ થા ઉસકા અભાવ હુઆ. **'જિસકી સુવિશુદ્ધ સહજ સ્વપરિણતિ પ્રગટ હુઈ...'** સ્ફટિક કી. **'ઐસે સ્ફટિકમણિ કી ભાંતિ – જિસકા પર કે દ્વારા આરોપિત...'** વાસ્તવિક (દૃષ્ટિ સે) મેરે દ્રવ્ય-ગુણ મેં વિકાર

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હૈ નહીં, પરંતુ પર્યાય મેં આરોપિત વિકાર મેરે સે હુઆ હૈ. યહાં **'આરોપિત વિકાર રુક ગયા હૈ...'** પહલે અનાદિ કા ઉત્પન્ન થા. (અબ) **'આરોપિત વિકાર રુક ગયા હૈ...'** આ..હા..હા...! વિકાર રુક ગયા હૈ, ઐસા ભાન હુઆ. ઐસા યહાં કહતે હૈં. સમજ મેં આયા ? ભાઈ ! યહ તો વીતરાગમાર્ગ હૈ, બાપૂ ! સર્વજ્ઞ પરમાત્મા (કા કહા હુઆ હૈ). યે કોઈ પક્ષ કી બાત નહીં હૈ. આહા..હા...! ઉસકી દર્શનશુદ્ધિ સમજના, પ્રગટ કરના યહ કોઈ અલૌકિક ચીજ હૈ ! ઔર ઇસકે બિના સબ ત્યાગ, વૈરાગ્ય બિના અંક કે શૂન્ય હૈં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

કહતે હૈં કિ, **'સ્ફટિકમણિ કી ભાંતિ...'** સ્ફટિકમણિ મેં લાલ-પીલે ફૂલ કા સંયોગ નહીં હૈ, ઇસલિયે સ્ફટિકમણિ મેં લાલ રંગ અપને સે નહીં હૈ. ઐસે **'આરોપિત વિકાર રુક ગયા હૈ ઐસા હોને સે એકાન્તતઃ મુમુક્ષુ (કેવલ મોક્ષાર્થી) હું;...'** એકાન્તતઃ મૈં મુમુક્ષુ હું. આ..હા..હા...! મૈં તો માત્ર મોક્ષ કા અભિલાષી હું. આ..હા..હા..હા...! સમજ મેં આયા ? મુમુક્ષુ નામ કેવલ મોક્ષાર્થી. મુજે તો બંધન સે રહિત પૂર્ણાનંદ કી પ્રાપ્તિ કા પ્રયોજન (હૈ), ઐસા મૈં મુમુક્ષુ હૂં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? અપને યહાં મુમુક્ષુ મંડલ કહતે હૈં ન ? (યહાં કહતે હૈં કિ) મુમુક્ષુ ઐસે હોતે હૈં ! આહા..હા...! **'(કેવલ મોક્ષાર્થી) હૂં;...'** ઐસા અપને (આપ) કો અનુભવ મેં કહતે હૈં. આહા..હા...!

'અભી ભી (મુમુક્ષુદશા મેં અર્થાત્ જ્ઞાનદશા મેં ભી) વાસ્તવ મેં મેરા કોઈ ભી નહીં હૈ.' મેરી સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન (કી) પરિણતિ હુઈ તો કોઈ કારણ સે (કિસી સે) મેરા સંબંધ નહીં. આ..હા..હા...! યહાં તો કાલલબ્ધિ પક ગઈ ઇસલિયે હુઆ, ઐસા ભી નહીં. આહા..હા...! ભાષા તો દેખો ! આ..હા..હા...! **'અભી ભી (મુમુક્ષુદશા મેં અર્થાત્ જ્ઞાનદશા મેં ભી) વાસ્તવ મેં મેરા કોઈ ભી નહીં હૈ.'** કર્મ મેરા નહીં, કુટુમ્બ મેરા નહીં, લડકા મેરા નહીં, શરીર મેરા નહીં, કોઈ ચીજ મેરી નહીં. આ..હા...!

'અભી ભી મૈં અકેલા હી કર્તા હૂં,...' શુદ્ધ પરિણતિ – ધર્મ પરિણતિ... આ..હા..હા...! સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન કી ધર્મ પરિણતિ – પર્યાય (કા) **'અભી ભી મૈં અકેલા હી કર્તા હું...'** સમ્યગ્દર્શન કે પરિણામ કા મૈં અકેલા હી કર્તા હું. દર્શનમોહ કા અભાવ હુઆ તો મુજે સમકિત હુઆ, ઐસી અપેક્ષા મેરે મેં હૈ નહીં. આ..હા..હા..હા...! સમજ મેં આયા ? યે તો અંદર કી બાતેં હૈં, ભાઈ ! આહા..હા...! વાસ્તવ મેં કિસી કે કારણ સે મુજે સમ્યગ્દર્શન હુઆ, ઐસા હૈ નહીં. મૈંને તો કર્તા હોકર સ્વતંત્રતા (સે), સ્વાધીનતા સે મેરી ધર્મદશા પ્રગટ કી હૈ. આ..હા..હા...! આઠ વર્ષ કી બાલિકા હો ઔર સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરે તો ઐસા માનતી હૈ. આહા..હા...! ઉસે ભી અંદર મેં માલૂમ પડતા હૈ કિ, ઓ..હો...! મેરી આનંદ દશા પ્રગટ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હુઈ, આનંદ કા સ્વાદ આયા તો મૈંને મેરે સે પ્રગટ કિયા હૈ. આ..હા...! સમજ મેં આયા ? ઐસા માર્ગ, કઠિન માર્ગ !

દો કારણ સે કાર્ય હો, (ઐસા કોઈ કહે તો) યહાં ના કહતે હૈં. ભલે નિમિત્ત કારણ હો પરંતુ ઉસસે હોતા હૈ, ઐસા હૈ નહીં. યહાં તો યે કહા. સમજ મેં આયા ? નિમિત્ત કા અભાવ હુઆ (તો ભલે) હો, પરંતુ નિમિત્ત કા અભાવ હુઆ ઉસસે મુજે યહ દશા (પ્રગટ) હુઈ હૈ, ઐસા નહીં. આ..હા..હા...! યે લક્ષ્મી ! સમ્યગ્દર્શન મેં આત્મ-લક્ષ્મી પ્રગટ હુઈ ઔર કેવલજ્ઞાન કા અંશ આયા ઔર આનંદ કા વેદન આયા તો કહતે હૈં કિ, મેરે મેં યહ પરિણતિ મૈંને સ્વતંત્રપને કર્તા હોકર કી હૈ, હાં ! પૂર્વ કી પર્યાય કી મદદ થી ઇસલિયે કી હૈ, ઐસા ભી નહીં. દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર કે નિમિત્ત ને મદદ કી (ઇસલિયે હુઈ હૈ), ઐસા નહીં. આહા..હા...! તો શાસ્ત્ર મેં આતા હૈ ન નિસર્ગ (ઔર) અધિગમાત સમકિત ? સમકિત દો પ્રકાર સે (હોતા હૈ). એક નિસર્ગાત હોતા હૈ (ઔર) એક અધિગમાત (યાની) ગુરુગમ સે હોતા હૈ. વહ તો નિમિત્ત ક્યા થા ઉસકા જ્ઞાન કરવાયા. ઉસ સમય હુઆ તો હૈ નિસર્ગ સે. સમજ મેં આયા ? આ..હા..હા...!

'**ક્યોંકિ મૈં અકેલા હી સુવિશુદ્ધ ચૈતન્યરૂપ સ્વભાવ સે સ્વતન્ત્ર હું,...**' આ..હા..હા...! પહલે મેં (અજ્ઞાન દશા મેં) ઐસા (કહા) થા, સ્વભાવ સે સ્વતંત્ર (થા). મલિન '**ચૈતન્યરૂપ સ્વભાવ સે સ્વતંત્ર થા...**' યહાં (કહા) '**અકેલા હી સુવિશુદ્ધ ચૈતન્યરૂપ સ્વભાવ સે સ્વતંત્ર હું,...**' આ..હા..હા...! ઐસી બાતેં, બાપૂ ! વીતરાગ કી ગદ્દી પર બૈઠકર વીતરાગ કી બાતેં કરની યે બહુત અલૌકિક બાત હૈ, ભાઈ ! આ..હા..હા...!

રાગ કી મંદતા કી તો મુજે સ્વતંત્રપને વિશુદ્ધ પર્યાય હુઈ, ઐસા હૈ નહીં. મેરી જો વર્તમાન નિર્મલ પર્યાય સ્વતંત્રપને હુઈ (વહ) મેરે સ્વભાવ સે સ્વાધીનપને સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન કી પર્યાય પ્રગટ હુઈ. આહા..હા...! અજ્ઞાનભાવ ભી મૈંને સ્વાધીનપને કિયા, જ્ઞાનભાવ ભી સ્વાધીન(પને) કિયા, પર કી અપેક્ષા નહીં, અજ્ઞાન મેં નહીં ઔર જ્ઞાન મેં ભી નહીં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? '**(અર્થાત્ સ્વાધીનતયા કર્તા હૂં);...**'

'**મૈં અકેલા હી કરણ હૂં,...**' સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાનરૂપી ધર્મ પર્યાય મેં મૈં અકેલા હી સાધન હૂં. આહા..હા...! ક્યોંકિ મેરે મેં સાધન નામ કા ગુણ હૈ તો ઇસ ગુણ કી પરિણતિ મેં સાધકપના મેરે હી કારણ સે હૈ. આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ? પર્યાય મેં ભી સાધકપના અપને સે સ્વતંત્રપને (હૈ). ભલે સાધક નામ કા ગુણ હૈ, પરંતુ નિશ્ચય સે તો ઉસ ગુણ કી ભી અપેક્ષા નહીં. આહા..હા...! ધર્મ કી પર્યાય મૈંને સ્વાધીનપને, સાધકપને સ્વતંત્ર પર્યાય કા કર્તા સ્વાધીનપને હોકર કી હૈ ઔર વહ સાધકતમ પર્યાય મેરી હૈ. મૈંને સાધકતમ પ્રગટ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કિયા હૈ. આહા..હા...!

મૈં... મૈં આયા વહાં તો દ્રવ્ય આ ગયા હૈ. મેરી પરિણતિ મેરે સે ઉત્પન્ન હુઈ હૈ. ઐસી બાતેં કહાં (સુનને મિલે) ? અરે..રે...! સ્વતંત્રતા કી મૂલ બાત અભી સુનને મિલે નહીં વહ સમજે કબ ? કઠિન બાત (હૈ). લોગોં કો યે કરો... યે કરો... યે કરો... લોગોં કો સહાય (કરો), એક-દૂસરે સાધર્મી કો મદદ કરો તો આપ કો શાંતિ રહેગી. ઐસી પ્રરૂપણા ચલતી હૈ. આ..હા...! અકેલે કો શાંતિ નહીં રહેગી, ઐસા કહતે હૈં ! સાથવાલે કો શાંતિ દોગે, મદદ કરોગે તો આપ કો શાંતિ રહેગી ! યહાં કહતે હૈં કિ, મેરી શાંતિ મેં કોઈ કારણ હૈ નહીં. મેરી શાંતિ, સ્વભાવ કી પરિણતિ સાધકતમપને મૈંને હી કી હૈ. આહા..હા...! ઉસકા સાધક મૈં હી હૂં. સ્વતંત્રપને સાધક હૂં, કર્તાપને સ્વતંત્રપને કર્તા હું. આહા..હા...! હૈ ?

'**મૈં અકેલા હી કર્મ હૂં,...**' વિકારરહિત નિર્મલ દશા મેરા કાર્ય (હૈ), વહ મૈં અકેલા હી હૂં. મેરે કાર્ય મેં દો જન હૈં – નિમિત્ત ભી હૈ ઔર મૈં ભી હૂં, ઐસા નહીં. આહા..હા...! નિમિત્ત (ભલે) હો. પરંતુ નિમિત્ત હૈ ઔર મૈં ભી હૂં, ઐસે દો મિલકર મેરા ધર્મ કાર્ય હુઆ હૈ, (ઐસા નહીં). આહા..હા...! '**મૈં અકેલા હી કર્મ હૂં,...**' હૈ ? (કર્મ યાની) કાર્ય.

'**ક્યોંકિ મૈં અકેલા હી સુવિશુદ્ધ ચૈતન્યરૂપ પરિણમિત હોને કે સ્વભાવ કે કારણ...**' ઉસમેં ભી પર્યાય કા વિકારી સ્વભાવ આયા (થા). (યહાં) ભી પર્યાય કે નિર્વિકારી સ્વભાવ કે કારણ '**આત્મા સે પ્રાપ્ય હૂં...**' આત્મા સે શુભ કાર્ય કો પ્રાપ્ત કરતા હૂં. શુભ કાર્ય (યાની) શુદ્ધ. વાસ્તવ મેં તો શુદ્ધ કો હી શુભ કહતે હૈં. મોક્ષ અધિકાર ! સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! શુદ્ધ પરિણતિ કો હી શુભ કહતે હૈં ઔર શુભ-અશુભ દોનોં પરિણતિ કો અશુભ કહતે હૈં. આહા..હા...! 'સમયસાર' મેં 'મોક્ષ (અધિકાર)' મેં આતા હૈ. મૈં અકેલા હી ધર્મ કે શુદ્ધ નિર્મલ પરિણામ કો પ્રાપ્ત કરતા હું. વીતરાગી સમ્યગ્દર્શન; સમ્યગ્દર્શન રાગી હોતા હી નહીં, વીતરાગી સમ્યગ્દર્શન, વીતરાગી સ્વ કા જ્ઞાન, વીતરાગી સ્વરૂપ કી સ્થિરતા, ઐસા જો કાર્ય – કર્મ (હૈ) વહ મૈં પ્રાપ્ત કરતા હૂં. ઇસ કાર્ય કો મૈં પ્રાપ્ત કરતા હૂં. આહા..હા...! ઐસી બાત હૈ.

અરે..રે...! ચૌરાસી કે અવતાર (મેં) રખડતે, રખડતે વીતરાગ કા માર્ગ (મિલા). ટીકા મેં કહા હૈ, અરે..રે...! આત્મા કો મરણતુલ્ય કર દિયા, પ્રભુ ! મરણતુલ્ય કિયા ! વહ વીતરાગ તીર્થંકર કી વાણી કે અલાવા ભ્રાંતિ નહીં ટલેગી. આહા..હા...! તીન લોક કે નાથ કી વાણી કા ભાવ સમજે બિના ભ્રાંતિ નહીં ટલેગી. આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ? વહાં (આયા) હૈ ન ? 'કલશટીકા' મેં હૈ. 'કલશટીકા' હૈ ન ? ઉસમેં હૈ. આ..હા..હા...! લેકિન તીર્થંકર કી વાણી મિલી ફિર ભી કિયા તો મૈંને ન ! સમ્યગ્દર્શન કી પર્યાય કા કર્તા, કરણ ઔર

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આનંદ કા ફલ તો મૈંને (પ્રગટ) કિયા હૈ ન ! નિમિત્ત ને – ભગવાન કી વાણી ને કિયા નહીં. આહા..હા...!

ચૌથા બોલ. '**ઔર મૈં અકેલા હી અનાકુલતાલક્ષણવાલા, 'સુખ' નામક કર્મફલ હૂં...**' આ..હા..હા...! મેરી પર્યાય મેં અતીન્દ્રિય આનંદરૂપી પરિણતિ હુઈ વહ મેરે આત્મા કા ફલ હૈ. સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન કી પરિણતિ કા કર્તા મૈં, સાધક મૈં, કાર્ય કો પ્રાપ્ત કરતા હૂં મૈં ઔર ઉસ સમય સુખ પ્રાપ્ત હુઆ ઉસ ફલ મેં ભી મૈંને હી સુખ પ્રાપ્ત કિયા હૈ. આહા..હા...! અનાકુલ ફલ ભી મેરા હૈ, સમ્યગ્દર્શન મેં મેરે સે અનાકુલ ફલ પ્રાપ્ત હુઆ હૈ. યહાં તો (લોગ માને કિ), સમ્યગ્દર્શન યાની દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર કી શ્રદ્ધા વહ સમ્યગ્દર્શન. બસ, અબ જલ્દી પડિમા લે લો ! ફિર રખડો ! અરે... પ્રભુ ! ક્યા કરતા હૈ ? તેરે પંથ કી બાતેં...! આ..હા..હા...!

કહતે હૈં, સમ્યક્દૃષ્ટિ અપને કો વર્તમાન મેં શુદ્ધ પરિણતિ કા કર્તા, શુદ્ધ પરિણતિ કા સાધન, શુદ્ધ પરિણતિ કા કાર્ય ઔર શુદ્ધ પરિણતિ કા અનાકુલ ફલ (માનતે હૈં). આહા..હા...! યહાં ચાર બોલ લિયે હૈં, સંપ્રદાન, અપાદાન, અધિકરણ નહીં લિયે. યે ચાર લિયે હૈં. આહા..હા...! પ્રાપ્ત કરતા હું ઉસમેં કર્મ આ ગયા. આ..હા...!

'**જો કિ (ફલ) સુવિશુદ્ધ ચૈતન્યરૂપ પરિણમિત હોને કે સ્વભાવ સે ઉત્પન્ન કિયા જાતા હૈ.**' ઉસ સમય અનાકુલ આનંદરૂપી ફલ મેરે સે ઉત્પન્ન કિયા હૈ. '**સુવિશુદ્ધ ચૈતન્યરૂપ પરિણમિત હોને કે...**' કારણ. સુવિશુદ્ધ ! આ..હા..હા...! હૈ ? (મૂલ ગ્રન્થ મેં નીચે ફૂટનોટ મેં સુવિશુદ્ધ અર્થ દિયા હૈ). 'સુવિશુદ્ધચૈતન્યપરિણમનસ્વભાવ આત્મા કા કર્મ હૈ, ઔર વહ કર્મ અનાકુલતાસ્વરૂપ સુખ કો ઉત્પન્ન કરતા હૈ, ઇસલિયે સુખ વહ કર્મફલ હૈ. સુખ આત્મા કી હી અવસ્થા હોને સે આત્મા હી કર્મફલ હૈ.' આ..હા..હા..હા...! દુઃખ ભી આત્મા હૈ, ઐસા કહતે હૈં ઔર આનંદ ભી આત્મા હૈ. આહા..હા...! દુઃખ ભી અપની પર્યાય મેં કિયા થા ન ? તો વહ આત્મા મૈં હું. યહ (સુખ) ભી મેરી પર્યાય મેં મૈંને પ્રગટ કિયા તો (સુખ) મેરા આત્મા હી હૈ. ઐસા માર્ગ ! સ્વતંત્રતા કા માર્ગ લોગોં ને પરતંત્ર કર દિયા. આ..હા...!

યે સુને તો સમ્યગ્દર્શન હો, યહ બાત યહાં નિકાલ દેતે હૈં. સુનને કો મિલા ઇસલિયે મુજે સમ્યગ્દર્શન હુઆ. (તો કહતે હૈં) ના. મેરી શુદ્ધ પરિણતિ સે શુદ્ધ સમ્યગ્દર્શન (પ્રગટ હુઆ). આહા..હા...! ઇસકે બિના જન્મ-મરણ કા અંત નહીં આયેગા, પ્રભુ ! આહા..હા...! દેખો ન યે 'મોરબી' કી બાતેં સુનતે હૈં તો... આ..હા..હા...! કિતના પાની આતા હૈ ! પાની ઊતર ગયા હો તો ભી એક ઘંટે બાદ ક્યા હોગા ? (ઐસા લોગોં કો ભય લગતા હૈ). આહા..હા...! ઇસ આત્મા કો ચૈતન્ય કી બાઢ આઈ... આ..હા..હા...! સમુદ્ર કે કિનારે જૈસે બાઢ આતી હૈ, વૈસે પર્યાય મેં સમ્યક્દૃષ્ટિ કો અનાકુલ આનંદ કી બાઢ આતી હૈ !! ચૌથે

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

ગુણસ્થાન મેં, હાં ! આ..હા..હા..હા...! તો પાંચવેં કી તો ક્યા બાત કરની !! ઉસે તો વિશેષ આનંદ હૈ. મુનિ કી ક્યા બાત કરની ! ઉન્હેં તો વિશેષ આનંદ, પ્રચુર સ્વસંવેદન હૈ ! સચ્ચે સંત જિન્હેં કહેં ઉન્હેં તો આનંદ કા પ્રચુર સ્વસંવેદન હૈ.

પ્રચુર (શબ્દ) 'સમયસાર' (કી) પાંચવીં ગાથા મેં હૈ. 'કુંદકુંદાચાર્ય' કહતે હૈં કિ, મૈં પ્રચુર સ્વસંવેદન સે યહ 'સમયસાર' કહુંગા. મેરે વૈભવ સે યહ કહુંગા. મૈરા વૈભવ યહ (હૈ) ! પૈસા, સ્ત્રી, પુત્ર મેરા વૈભવ તો ધૂલ મેં ગયા. રાગ કા વૈભવ ભી જીવ કા નહીં. મેરી આનંદ કી પર્યાય પ્રગટ હુઈ... આ..હા..હા...! યે મેરા વૈભવ હૈ ! ઇસ વૈભવ મેં રહકર મૈં બાત કરુંગા. આ..હા..હા...! (પહલી ગાથા મેં) કહા હૈ ન ? '**वंदित्तु सव्वसिद्धे... वोच्छामि**' વૈભવ સે મૈં કહુંગા. આ..હા..હા...! ઔર વહાં (પાંચવીં ગાથા મેં) તો ઐસા કહા કિ, '**एयत्तविहत्तं... एयत्तविहत्तं...**' રાગ સે વિભક્ત '**दाएहं अप्पणो सविहवेण।**' મેરે અંતર વૈભવ સે મૈં કહુંગા. આહા..હા...! કહુંગા તો વાણી હૈ, પરંતુ મેરે અંતર વૈભવ કી ભૂમિકા મેં (સે) યહ વાણી નિકલતી હૈ. સમજ મેં આયા ? '**जदि दाएज्ज...**' ફિર સે લિયા. '**एयत्तविहत्तं दाएहं अप्पणो सविहवेण।**' અપને વૈભવ સે કહુંગા, પ્રભુ ! આ..હા..હા...! લેકિન '**जदि दाएज्ज...**' પ્રભુ ! કદાચિત કહને મેં આ ગયા (તો) પ્રમાણ કરના. અનુભવ કરકે પ્રમાણ કરના. ઢીલી-કચ્ચી બાત રખના નહીં. દેખો ! યે સંતોં કી વાણી કા જોર ! આ..હા..હા...! શ્રોતા કો ઐસા કહતે હૈં કિ, યદિ મૈં રાગ સે ભિન્ન ઔર સ્વભાવ સે એકત્વ તત્ત્વ દિખાઉં તો પ્રભુ ! તુ સ્વભાવ કા અનુભવ કરકે પ્રમાણ કરના !

આ..હા...! ક્યા દિગંબર સંતોં કી વાણી !! આ..હા..હા...! ઉનકે પાસ સબ ભરે પાની ! ઐસી અલૌકિક બાતેં હૈં !! જિસકે એક એક પદ કી ગંભીરતા, આત્મા આનંદ મેં ડૂબ જાયે ઐસી બાત હૈ ! આ..હા...! પ્રમાણ કરના ! પ્રભુ ! લેકિન અભી હાં તો કહને દો ! યહાં હાં (કરને) કી બાત નહીં. પહલે વિકલ્પ સે નિર્ણય તો કરને દો ! વહ ભી નહીં. આ..હા..હા...! યદિ તુજે દિખાઉં તો અનુભવ સે પ્રમાણ કરના, એક હી બાત (હૈ). આ..હા..હા...! ક્યા વીતરાગ કી વાણી ! અમૃત કે ઝરને ઝરતે હૈં !! આ..હા..હા...! દિગંબર સંતો યાની અમૃત કી વાણી !! આ..હા...! 'જે સ્વરૂપ સમજ્યા વિના, પામ્યો દુઃખ અનંત, સમજાવ્યું તે પદ નમું શ્રી સદ્‌ગુરુ ભગવંત. ગુણવંતા રે જ્ઞાની અમૃત વરસ્યા રે પંચમકાળમાં...' હે નાથ ! પંચમકાલ મેં તુને અમૃત કી વર્ષા કી !! આહા..હા...! રાગ કી બાતેં, દયા, દાન, વ્રત કી (બાતેં) તો ઝહર કી બાતેં હૈં. આ..હા...! સમજ મેં આયા ?

'વચનામૃત વીતરાગના પરમ શાંત રસમૂળ...' વાણી નહીં, વાણી મેં કહા હુઆ ભાવ. 'વચનામૃત વીતરાગના...' અમૃત વાણી ! 'પરમશાંત રસમૂળ, ઔષધ જે ભવરોગના, પણ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કાયરને પ્રતિકૂળ... ગુણવંતા રે જ્ઞાની અમૃત વરસ્યા રે પંચમકાળમાં...' યે પંચમકાલ હૈ ઔર ઐસા કાલ હૈ, વહ તુજે બાધારૂપ નહીં હોગા, નાથ ! આ..હા..હા...! ઐસા કહતે હૈં. પંચમકાલ મેં ભી પ્રભુ ! તુ પ્રમાણ કરના ! ક્યા હમે માલૂમ નહીં હૈ કિ, હમ પંચમકાલ કે સાધુ હૈં ઔર તુ ભી પંચમકાલ કા શ્રોતા હૈ ? પંચમકાલ મેં બાત નહીં બનતી, વહ બાત મત કરના. આહા..હા...!

'સુવિશુદ્ધ ચૈતન્યરૂપ પરિણમિત...' હૈ ન ? **'હોને કે સ્વભાવ સે ઉત્પન્ન કિયા જાતા હૈ.'**

'–ઇસપ્રકાર બંધમાર્ગ મેં તથા મોક્ષમાર્ગ મેં આત્મા અકેલા હી હૈ...' આ..હા..હા...! મિથ્યાત્વ કે બંધન મેં ભી વિકાર કા કર્તા અકેલા હૈ, કિસી કે સાથ સંબંધ હૈ નહીં. આ..હા..હા...! દેખો ! વીતરાગ તીનલોક કે નાથ કી પુકાર તો દેખો ! સંતોં આઢતિયે હોકર જગત કો બાત કરતે હૈં. આહા..હા...! વે અનુભવ કરકે બાત કરતે હૈં. આ..હા..હા...!

એક બાર કહા થા. દસ સાલ કી ઉમ્ર સે પહલે કી બાત હૈ. ૭૯-૮૦ સાલ પહલે કી બાત હૈ. હમારે પડોસી થે, 'ભૂંગળી' (ગાંવ કે) થે ઔર હમારી માતાજી કા પીહર 'ભૂંગળી' થા. વે નૌકર થે. હમ ઉન્હેં 'મૂલજીમામા' કહતે થે. પત્ની નહીં થી, અકેલે રહતે થે. વે નાહને બૈઠે તબ બોલતે. યે તો ૭૯ વર્ષ પહલે કી બાત હૈ. 'અનુભવીને એટલું રે આનંદમાં રહેવું રે, ભજવા પરિબ્રહ્મ ને બીજું કાંઈ ન કહેવું રે...' આ..હા..હા...! ઉસ વક્ત કહા થા કિ, યે ક્યા બોલતે હૈં ? ઉન્હેં ભી કુછ માલૂમ નહીં, બોલતે જાયે. 'અનુભવીને...' સમકિતદૃષ્ટિ (કો) આત્મા કા અનુભવ (હુઆ), જિન્હેં આનંદ કા સ્વાદ આયા... આ..હા..હા...! જિન્હોં ને આનંદ કે ઘૂંટ પીયે, આ..હા..હા...! જૈસે શેરડી... શેરડી કો ક્યા કહતે હૈં ? ગન્ના ! ગન્ને કા રસ જૈસે ગટ... ગટ.. પીએ, વૈસે સમકિતી આત્મા કી ઓર કી એકાગ્રતા મેં (આનંદ કા) અનુભવ ગટ... ગટ... પીતે હૈં ! આ..હા..હા...!

યહાં યે કહતે હૈં. મેરે બંધમાર્ગ મેં મૈં અનાદિ સે અકેલા થા ઔર **'મોક્ષમાર્ગ મેં આત્મા અકેલા હી હૈ...'** દોનોં મેં અકેલા હી હૈ. આ..હા..હા...! પર કે સંબંધ કા બંધ મેરે મેં બિલકુલ નહીં. પર કે સંબંધ કે કારણ મુજે બંધ ઔર મોક્ષ બિલકુલ નહીં. આહા..હા...! અરે..રે...! મૂલ બાત છોડકર પેડ કે ડાલ-પત્તે તોડે, લેકિન મૂલ તાજા (રહ ગયા) તો મૂલ ફિર પંદ્રહ દિન મેં ફૈલ જાયેંગે. વૈસે આત્મા કે દર્શન બિના રાગ કી મંદતા કી ક્રિયા કી સબ બાતેં કી. આહા..હા...! પરંતુ મિથ્યાત્વ કે મૂલ કા છેદ નહીં કિયા હૈ ઔર સમકિતદર્શનરૂપી પર્યાય પ્રગટ નહીં કી હૈ, તબ તક વહ તોડે હુએ પત્તે ફિર સે આયેંગે. આહા..હા...! દ્રવ્યલિંગી અઠ્ઠાઈસ મૂલગુણ કા પાલન કરે, પ્રાણ જાયે તો ભી ઉસકે લિયે બનાયા હુઆ ચૌકે કા આહાર લે નહીં, પાની કા બિંદુ લે નહીં, ઐસી ક્રિયા અનંત બાર કી. આહા..હા...! પરંતુ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સમ્યગ્દર્શન બિના ભવ કા છેદ હુઆ નહીં. સમજ મેં આયા ?

યહાં યે કહા, '**ઇસપ્રકાર ભાનેવાલા...**' હૈ ? (મૂલ ગ્રન્થ મેં નીચે ફૂટનોટ મેં ભાને કા અર્થ દિયા હૈ). 'ભાના = અનુભવ કરના; સમજના; ચિંતવન કરના. (કિસી જીવ કા – અજ્ઞાની યા જ્ઞાની કા – પર કે સાથ સંબંધ નહીં હૈ. બંધમાર્ગ મેં આત્મા સ્વયં નિજ કો નિજ સે બાંધતા થા ઔર નિજ કો (અર્થાત્ અપને દુઃખપર્યાયરૂપ ફલ કો) ભોગતા થા. અબ મોક્ષમાર્ગ મેં આત્મા સ્વયં નિજ કો નિજ સે મુક્ત કરતા હૈ...)' આ..હા..હા...! બંધમાર્ગ મેં ભી સ્વયં નિજ કો નિજ સે બાંધતા થા ઔર અભી આનંદ કે ફલ મેં ભી નિજ સે નિજ કો મુક્ત કરતા હૈ '(ઔર નિજ કો (અર્થાત્ અપને સુખપર્યાયરૂપ ફલ કો) ભોગતા હૈ. – ઐસે એકત્વ કો સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવ ભાતા હૈ...)' આ..હા..હા...! '(અનુભવ કરતા હૈ – સમજતા હૈ – ચિંતવન કરતા હૈ. મિથ્યાદૃષ્ટિ ઇસ સે વિપરીત ભાવનાવાલા હોતા હૈ).' પર કી સેવા કરું, દયા પાલું, વ્રત પાલું, ભક્તિ કરું – ઇન સબ ભાવોં કી ભાવના અજ્ઞાની કી હૈ. જ્ઞાની કો રાગભાવ આતા હૈ પરંતુ ઉસકી ભાવના નહીં હૈ. આહા..હા...! ઉસકા જાનનેવાલા રહકર આનંદ કા અનુભવ કરે. રાગ કે દુઃખ કો વેદતે હૈં પરંતુ સ્વપને સે વેદતે હૈં, ઐસા નહીં. આહા..હા...!

(ઐસા) '**ભાનેવાલા યહ પુરુષ પરમાણુ કી ભાંતિ...**' (યાની) એક પરમાણુ (કી ભાંતિ) '**એકત્વભાવના મેં ઉન્મુખ હોને સે, (અર્થાત્ એકત્વ કે ભાને મેં તત્પર હોને સે),...**' ઉન્મુખ કહા હૈ ન ? '**ઉસે પરદ્રવ્યરૂપ પરિણતિ કિંચિત્ નહીં હોતી;...**' આ..હા..હા..હા...! અપને સ્વભાવ કે આશ્રય સે કર્તા, કર્મ પ્રગટ કિયા – વીતરાગી સમ્યગ્દર્શન (પ્રગટ કિયા) તો ઇસ પુરુષ કો '**પરદ્રવ્યરૂપ પરિણતિ કિંચિત્ નહીં હોતી; ઔર પરમાણુ કી ભાંતિ (જૈસે એકત્વભાવ સે પરિણમિત પરમાણુ પર કે સાથ સંગ કો પ્રાપ્ત નહીં હોતા ઉસીપ્રકાર –), એકત્વ કો ભાનેવાલા પુરુષ પર કે સાથ સંપૃક્ત નહીં હોતા;...**' (સંપૃક્ત કા અર્થ) 'સંપર્કવાલા; સંબંધવાલા; સંગવાલા' નહીં હોતા. '**ઇસલિયે પરદ્રવ્ય કે સાથ અસંબદ્ધતા કે કારણ વહ સુવિશુદ્ધ હોતા હૈ.**' આ..હા..હા...!

'**ઔર કર્તા, કરણ, કર્મ તથા કર્મફલ કો આત્મારૂપ સે ભાતા હુઆ...**' હૈ ન ? (આત્મારૂપ સે અર્થાત્) 'સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવ ભેદોં કો ન ભાકર અભેદ આત્મા કો ભાતા – અનુભવ કરતા હૈ.' ચાર ભેદ કો ભી નહીં (ભાતા), ઐસા કહતે હૈં. આ..હા...! કર્તા, કરણ, કર્મ ઔર કર્મફલ – યે ચાર પ્રકાર ભી નહીં (ભાતે), અભેદ કો ભાતે હૈં. ત્રિકાલી જ્ઞાયકસ્વભાવ કે અનુભવ મેં જ્ઞાયક કી ભાવના હૈ. આહા..હા...! '**વહ પુરુષ પર્યાયોં સે સંકીર્ણ (ખંડિત) નહીં હોતા;...**' પર્યાય મેં ખંડિત નહીં હોતા. આ..હા..હા...! '**ઇસલિયે પર્યાયોં કે દ્વારા સંકીર્ણ ન હોને સે સુવિશુદ્ધ હોતા હૈ.**' બહુત (બઢિયા) ગાથા (હૈ) ! આહા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

મેરે અજ્ઞાનભાવ મેં ભી સ્વતંત્ર કર્તા (થા) ઔર જ્ઞાનભાવ મેં ભી સ્વતંત્ર કર્તા (હૂં). મુજે પર કે સાથ કોઈ સંબંધ નહીં. આ..હા..હા...! યે ખાને-પીને કી, પૈસે કી વ્યવસ્થા હો તો ધર્મ કર સકે, વહ બાત નહીં હૈ ?

(વિશેષ આયેગા...)

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

वसंततिलका छन्द।

द्रव्यान्तरव्यतिकरादपसारितात्मा
सामान्यमज्जितसमस्तविशेषजातः।
इत्येष शुद्धनय उद्धतमोहलक्ष्मी-
लुण्टाक उत्कटविवेकविविक्ततत्त्वः।।७।।

(હવે શ્લોક દ્વારા આ જ આશયને વ્યક્ત કરતાં શુદ્ધનયનો મહિમા કરવામાં આવે છે :)

(અર્થ :–) જેણે અન્ય દ્રવ્યથી ભિન્નતા દ્વારા આત્માને એક બાજુ ખસેડ્યો છે (અર્થાત્ પરદ્રવ્યોથી અલગ દર્શાવ્યો છે) તથા જેણે સમસ્ત વિશેષોના સમૂહને સામાન્યની અંદર મગ્ન કર્યો છે (અર્થાત્ સમસ્ત પર્યાયોને દ્રવ્યની અંદર ડૂબી ગયેલા દર્શાવ્યા છે) – એવો જે આ, ઉદ્ધત મોહની લક્ષ્મીને (–ૠદ્ધિને, શોભાને) લૂંટી લેનારો શુદ્ધનય, તેણે ઉત્કટ વિવેક વડે તત્ત્વને (આત્મસ્વરૂપને) વિવિક્ત કર્યું છે.

શ્લોક – ૭, ૮
પ્રવચન નં. – ૧૪૩
તા. ૨૩-૭-૭૯

'પ્રવચનસાર', કલશ સાતવાં, સાતવાં કલશ હૈ.

द्रव्यान्तरव्यतिकरादपसारितात्मा
सामान्यमज्जितसमस्तविशेषजातः।
इत्येष शुद्धनय उद्धतमोहलक्ष्मी-
लुण्टाक उत्कटविवेकविविक्ततत्त्वः।

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આહા..હા...! '**જિસને...**' યાની શુદ્ધનય ને. અપને પૂર્ણ સ્વરૂપ કી ઓર કી દૃષ્ટિ (કી હૈ) ઐસા જો શુદ્ધનય. પ્રતીત કી અપેક્ષા સે યહાં નય કી અપેક્ષા લી હૈ. બાકી સમ્યગ્દર્શન કી પર્યાય કહો યા શુદ્ધનય કા વિષય કહો. (ઐસે) શુદ્ધનય ને. '**જિસને...**' યાની (ગુજરાતી મેં) જેણે. '**અન્ય દ્રવ્ય સે ભિન્નતા કે દ્વારા...**' આ..હા..હા...! પર્યાય મેં જો અન્ય દ્રવ્ય કા લક્ષ હૈ ઉસે શુદ્ધનય ને છુડા દિયા. પરદ્રવ્ય કા જો લક્ષ હૈ ઉસે શુદ્ધનય ને છુડાયા, છુડા દિયા ઔર '**આત્મા કો એક ઓર હટા લિયા...**' આ..હા..હા...! હમારી ગુજરાતી ભાષા મેં 'આત્મા કો એક કોર ખસેડ લિયા' (કહતે હૈં). આહા..હા...!

ભગવાનઆત્મા ! યે સમ્યગ્દર્શન કી બાત હૈ. ઐસી બાત હૈ, ભાઈ ! શુદ્ધનય કહો યા શ્રદ્ધા કી અપેક્ષા સે સમ્યગ્દર્શન કી પર્યાય (કહો). 'શુદ્ધનયાશ્રિત મુનિવરો પ્રાપ્તિ કરે નિર્વાણની' અથવા '**भूदत्थमस्सिदो खलु सम्मादिट्ठी हवदि जीवो।।**' ત્રિકાલ (સ્વભાવ કો) લક્ષ મેં લેનેવાલી શુદ્ધનય, ઇસ શુદ્ધનય ને અન્ય પદાર્થ સે અપને કો ભિન્ન (કિયા), હટા લિયા. આહા..હા...! ઐસી બાત હૈ. પર્યાય મેં શુદ્ધનય ને પરદ્રવ્ય સે અપને કો ભિન્ન – હટા લિયા. અરે...! અરે...! અભી તો યહ સમ્યગ્દર્શન કી પ્રાપ્તિ કી પદ્ધતિ યે હૈ, (ઐસા કહતે હૈં). અરે..! ક્યા હો ? ભાઈ !

'**જિસને...**' યાની શુદ્ધનય ને. '**અન્ય દ્રવ્ય સે ભિન્નતા...**' (સંસ્કૃત શ્લોક મેં) '**व्यतिकर**' (શબ્દ) હૈ ન ? '**व्यतिकर**' (યાની) ભિન્ન. પાઠ મેં '**व्यतिकरा**' હૈ (અર્થાત્) ભિન્ન કર દિયા. '**व्यतिकर**' યાની ભિન્ન. '**द्रव्यान्तर**' ઐસા હૈ ન ? '**द्रव्यान्तर**' (અર્થાત્) અપને દ્રવ્ય સે અનેરે દ્રવ્ય (કો) વ્યતિકર નામ ભિન્ન કર દિયા. આહા..હા...! '**द्रव्यान्तरव्यतिकर**' યે શબ્દ પડા હૈ. અપના દ્રવ્ય જો શુદ્ધ ચૈતન્યઘન (હૈ), ઉસસે દ્રવ્યાન્તર (યાની) અનેરા દ્રવ્ય (હૈ) ઉસે વ્યતિકર નામ ભિન્ન કર દિયા. આહા..હા...! શુદ્ધનય ને સ્વ કા આશ્રય લેને મેં પરદ્રવ્ય સે અપને કો ભિન્ન કર દિયા. આહા..હા...! દેવ, ગુરુ ઔર શાસ્ત્ર ભી પરદ્રવ્ય (હૈં). ભાઈ ! વસ્તુ ઐસી હૈ. સમ્યગ્દર્શન પાને કી પદ્ધતિ અલૌકિક હૈ, ભાઈ ! આહા..હા...!

'**જિસને...**' (યાની) શુદ્ધનય ને. '**द्रव्यान्तर**' યાની અપને દ્રવ્ય સે અનેરા દ્રવ્ય. '**द्रव्यान्तर**' પાઠ હૈ ન ? '**જિસને અન્ય દ્રવ્ય સે...**' ઇસકા અર્થ કિયા. '**द्रव्यान्तर**' (હૈ), ફિર '**व्यतिकर**' (હૈ). જિસને અપની પર્યાય મેં દ્રવ્ય ઉપર દૃષ્ટિ હોને સે પરદ્રવ્ય સે અપને આત્મા કો હટા લિયા. ઐસી બાતેં ! દૃષ્ટિ મેં, લક્ષ મેં જો પરદ્રવ્ય થા, અપને દ્રવ્ય કા લક્ષ નહીં થા (તો) શુદ્ધનય ને પર – દ્રવ્યાંતર – અપને દ્રવ્ય સે અનેરા દ્રવ્ય (હૈ) ઉસસે અપને આત્મા કો હટા લિયા. ગુજરાતી ભાષા મેં – અન્ય દ્રવ્યથી પોતાના આત્માને ખસેડી લીધો (ઐસા કહતે હૈં). યે ગુજરાતી ભાષા ! સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! હિન્દી ભી સાદી ભાષા હૈ, ઐસી

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કોઈ (કઠિન ભાષા નહીં હૈ). આહા..હા...! સમજ મેં આતા હૈ ? ક્યા સમજ મેં આતા હૈ ?

જિસે અપને આત્મા કા અનુભવ કરના હો અથવા શુદ્ધનય કા વિષય દૃષ્ટિ મેં લેના હો, તો શુદ્ધનય ને પહલે તો અનેરે દ્રવ્ય સે અપને કો ભિન્ન (કરકે) હટા લિયા. આહા..હા...! પરદ્રવ્ય કા લક્ષ થા વહ લક્ષ હટા લિયા. અપને દ્રવ્ય કો અન્ય દ્રવ્ય સે હટા લિયા. આહા..હા...! '**(અર્થાત્ પરદ્રવ્યોં સે અલગ દિખાયા હૈ)...**' (ઐસી) ભાષા હૈ ન ? વહ '**व्यतिकर**' (યાની) ભિન્નતા કા અર્થ હૈ. '**(પરદ્રવ્યોં સે અલગ દિખાયા હૈ)...**' આહા..હા...! ભગવાન પૂર્ણાનંદ પ્રભુ ! ચૈતન્યઘન ! ઉસે શુદ્ધનય ને પર સે ભિન્ન દિખાયા. પર સે એકત્વ થા (ઉસસે) ભિન્ન દિખાયા. આહા..હા...! ઐસી બાત ! યે તો અભી સમ્યગ્દર્શન કૌન સી પદ્ધતિ સે પ્રાપ્ત હો યહ બાત હૈ. સમજ મેં આયા ?

પર્યાય મેં જો પરલક્ષ થા, અપના લક્ષ તો નહીં થા (ઉસે) શુદ્ધનય ને પર સે હટા લિયા. વહ મેરી ચીજ મેં નહીં. એક બાત. '**તથા...**' દૂસરી બાત. હૈ ? ભાષ અલગ, અભ્યાસ નહીં... આ..હા..હા...! ધર્મ – પ્રથમ સીઢી – ધર્મ કી પહલી સીઢી પ્રાપ્ત કૈસે હો ? કિ, અંતર મેં પર કા લક્ષ (છોડકર) શુદ્ધનય કી દૃષ્ટિ હુઈ તો પર સે તો અપને કો હટા લિયા, દૂર કર દિયા, પર સે ભિન્ન દિખાયા. આ..હા..હા...! એક બાત.

'**જિસને...**' વહ ભી શુદ્ધનય. પહલે '**જિસને...**' (આયા) વહ ભી શુદ્ધનય. યહાં '**જિસને...**' દૂસરા ક્યા કિયા ? આહા..હા...! '**જિસને સમસ્ત વિશેષોં કે સમૂહ કો સામાન્ય મેં લીન કિયા...**' આ..હા..હા...! પર્યાય મેં પરલક્ષ સે અપને કો ભિન્ન કિયા. અબ, પર્યાય મેં જો ભેદ હૈ... આહા..હા...! પર્યાય મેં ગુણ કી પર્યાયોં (કા) જો ભેદ હૈ યે '**સમસ્ત વિશેષોં કે...**' સમસ્ત પર્યાયોં કે '**સમૂહ કો...**' આ..હા..હા...! અનંતી અનંતી પર્યાયોં કા સમૂહ જો હૈં, એક સમય કી પર્યાય મેં અનંતી પર્યાયેં હૈં, ઇન અનંતી પર્યાયોં કે સમૂહ કો '**સામાન્ય મેં લીન કિયા...**' અભેદ કર દિયા, ભેદ છોડ દિયા. સમજ મેં આયા ? પર્યાય મેં પર સે શુદ્ધનય ને તો દૂર હટા લિયા પરંતુ પર્યાય મેં પર્યાય કા જો ભેદ – વિશેષ થા – કર્તા, કર્મ, કરણ, સંપ્રદાન (આદિ) ભેદ કા લક્ષ છૂટા તો અભેદ મેં ગયા. અભેદ મેં જાને સે ભેદ કા લક્ષ છૂટ ગયા. આ..હા..હા...! ભાષા તો સાદી હૈ પરંતુ ભાવ બહુત ઊંચે હૈં, બાપૂ !

પ્રભુ ! તેરી પ્રભુતા ! તેરી પ્રભુતા કા પત્તા કૈસે લગે ? આ..હા...! કિ, પહલે તો શુદ્ધનય સે પર સે (અપને આપ કો) હટા લે... આહા..હા...! ઔર બાદ મેં ભેદ કો ભી દૂર કર દે, ભેદ કો સામાન્ય મેં સમા દે. આહા..હા...! ભેદ (કા લક્ષ છોડકર) સામાન્ય મેં – અભેદ મેં લક્ષ કર દે. સબ પર્યાય કા નહીં, પરંતુ વર્તમાન પર્યાય મેં જો ભેદ હૈ ઉસ પર્યાય ને ભેદ કો છુડા દિયા. વર્તમાન પર્યાય ભી અંદર મેં એકાગ્ર હો ગઈ, ઐસા નહીં. એકાગ્ર

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હુઈ (તો) સહી, પરંતુ સામાન્ય મેં વર્તમાન પર્યાય ભી એકમેક હો ગઈ, ઐસા નહીં. સમજ મેં આયા ? પર્યાય – શુદ્ધનય કી નિર્મલ પર્યાય ને... આહા..હા...! પરદ્રવ્ય સે તો આત્મા કો હટા લિયા, પરંતુ ભેદોં સે હટકર અભેદ મેં દૃષ્ટિ લગા દી. આહા..હા...! ઐસા સ્વરૂપ હૈ. ઐસી બહુત સૂક્ષ્મ વસ્તુ હૈ. લોગ 'સોનગઢ' કે નામ સે ભડકતે હૈં ! પ્રભુ ! યે વસ્તુ ઐસી હૈ, ભાઈ ! આહા..હા...! તુજે અભ્યાસ મેં ન આવે, સુનને મિલે નહીં ઇસલિયે સત્ય ચીજ દૂસરી હો જાયે ? આહા..હા...!

અરે...! અમર ઐસા ભગવાનઆત્મા ! જિસકી દૃષ્ટિ શુદ્ધનય (કી) હુઈ ઔર શુદ્ધનય ને આત્મા કો પર સે હટાકર ઔર ભેદ સે હટાકર, સામાન્ય મેં દૃષ્ટિ કર લી. આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ? દૂસરી રીત સે કહેં તો, પર સે હટકર પર્યાય ને દ્રવ્ય કે ધ્યેય મેં ધ્યાન લગા દિયા. આહા..હા...! પર્યાય કા ધ્યાન, ઉસકા ધ્યેય અભેદ દ્રવ્ય (હૈ) ઉસમેં લગા દિયા. આ..હા..હા...! યહ ધ્યાન કી બાત હૈ. સામાન્ય મેં ભેદ કો લીન કિયા ઉસકા અર્થ (યહ હૈ કિ) વર્તમાન પર્યાય મેં ધ્યાન મેં ધ્યેય બના લિયા. ધ્યાન ને ત્રિકાલી (કો) ધ્યેય બનાયા. આ..હા..હા...!

યે કોઈ શાસ્ત્ર કા અભ્યાસ હો તો પ્રાપ્ત કર સકે, ઐસી ચીજ નહીં હૈ. બાહ્ય કા ત્યાગ કરે તો યે પ્રાપ્ત કર સકે, ઐસી યહ ચીજ નહીં હૈ. આહા..હા...! યે તો કહા ન કિ, બાહ્ય સે તો શુદ્ધનય ને હટા લિયા. બાહ્ય કા ત્યાગ-ગ્રહણ તો મેરે મેં હૈ હી નહીં. આહા..હા...!

પહલી પદ્ધતિ – સુખ કે પંથ મેં જાના હો તો ઉસમેં પરદ્રવ્ય સે અપને કો હટા લિયા, ખસેડ લિયા, દૂર કર દિયા. લક્ષ મેં પરદ્રવ્ય થા તો ઉસ પરદ્રવ્ય સે અપને કો દૂર કર દિયા ઔર ભેદ કો ભી સામાન્ય મેં લગા દિયા અર્થાત્ ભેદ કા લક્ષ ભી છૂટ ગયા. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? થોડા શ્લોક (હૈ) લેકિન અદ્ભુત હૈ ! યહ તો સાધક કી બાત હૈ. બાદ મેં શ્લોક આયેગા (કિ) ઐસી દૃષ્ટિ સે પૂર્ણ મુક્ત હોગા. આહા..હા...!

યે તો ધર્મ કી શુરૂઆત – ધર્મ કી પદ્ધતિ કી શુરૂઆત કી રીત (ઔર) પદ્ધતિ ક્યા હૈ ? આ..હા...! '**જિસને...**' યાની શુદ્ધનય ને '**સમસ્ત વિશેષોં કે સમૂહ કો...**' વિશેષ સમૂહ હૈ – અનંત પર્યાયે (હૈં). આ..હા...! સામાન્ય કે ઉપર અનંત પર્યાય સમૂહ હૈં. '**વિશેષોં કે સમૂહ કો...**' એક વિશેષ નહીં હૈ. આહા..હા...! અનંત પર્યાયોં કા જો ભેદ હૈ ઉન વિશેષોં કા લક્ષ છુડા દિયા. '**સામાન્ય મેં લીન કિયા...**' અથવા વહાં સે લક્ષ છૂટકર, અભેદ પરમાત્મસ્વરૂપ ઉસકી પ્રભુતા સે ભરા પડા હૈ વહાં દૃષ્ટિ જમ ગઈ. આ..હા..હા...! વહાં શુદ્ધનય ને અપને સ્વભાવ કો – અભેદ કો પકડ લિયા. ઐસી બાત કહાં હૈ ? ભાઈ ! આ..હા...! પરમ સત્ય

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કી પુકાર હૈ ! પરમ સત્ય કી લલકાર હૈ !! આહા..હા...!

પ્રભુ ! તુજે સુખ કે પંથ પર જાના હો (તો યહ બાત હૈ). દુ:ખ કે પંથ પર તો પ્રભુ ! અનંત કાલ સે ચલ રહા હૈ. આહા..હા...! પરદ્રવ્ય કી એકતા ઔર અભેદબુદ્ધિ મેં તો અનંતકાલ સે ચલ રહા હૈ, રુક ગયા હૈ. વહ તો સંસાર દુ:ખ-પંથ હૈ. જિસે આત્મા કા સુખ-પંથ લેના હો... આ..હા..હા...! (તો) એક સમય મેં અભેદ અખંડાનંદ પ્રભુ ! ત્રિકાલ નિરાવરણ અખંડ એક પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમય (સ્વરૂપ) પર દૃષ્ટિ જમા દે. ધ્યાન મેં દૃષ્ટિ વહાં જમ જાયે.

'**(સમસ્ત પર્યાયોં કો દ્રવ્ય કે ભીતર ડૂબા હુઆ...)**' ઇસકા અર્થ કોઈ ઐસા ભી લે લે કિ, વર્તમાન પર્યાય ભી અંદર ડૂબ ગઈ. (લેકિન) ઐસા નહીં હૈ. સમજ મેં આયા ? શબ્દ તો ઐસા હૈ '**(સમસ્ત પર્યાયોં કો...)**' પરંતુ (જિસ મેં) નિર્ણય હોતા હૈ વહ ભી પર્યાય હૈ. વહ પર્યાય અંદર ઘૂસ જાયે તો નિર્ણય કૌન કરે ? અનુભવ કૌન કરે ? આ..હા..હા...! અનુભવ કી પર્યાય ભી અંદર મેં ચલી જાયે તો અનુભવ કરનેવાલી પર્યાય તો રહી નહીં. આહા..હા...! ઐસી બાતેં હૈં, બાપૂ ! જૈન પરમેશ્વર ને જો તત્ત્વ દેખા ઔર ઉન્હોં ને જો પદ્ધતિ કહી વહ જગત સે નિરાલી હૈ. આ..હા..હા...!

'**ઐસા જો યહ,...**' ઐસા જો શુદ્ધનય. આહા..હા...! પર સે હટાકર, પર્યાય કે ભેદ કા લક્ષ છોડકર સામાન્ય દ્રવ્ય મેં દૃષ્ટિ દી... આહા..હા...! ઐસા જો યહ શુદ્ધનય '**ઉદ્ધત મોહ કી લક્ષ્મી...**' મિથ્યાત્વ કી '**(ઋદ્ધિ કો, શોભા કો) લૂટ લેનેવાલા...**' (હૈ). મિથ્યા ભ્રાંતિ કી જો શોભા થી... આહા..હા...! ઉસે શુદ્ધનય ને લૂટ લિયા હૈ – નાશ કર દિયા. ઉસકા અર્થ કી મિથ્યાત્વ કા નાશ કિયા. મોહ હૈ ન ? '**मोह**' શબ્દ હૈ. આ..હા...! '**शुद्धनय उद्धतमोहलक्ष्मी**' સંસ્કૃત (શ્લોક મેં) તીસરા પદ હૈ. '**उद्धतमोहलक्ष्मी**' – મિથ્યાત્વ કી શોભા થી. આહા..હા...! મૈં પર સે સંગવાલા હું, મૈં (એક) સમય કી પર્યાય કે અંશ જિતના હું, ઐસા જો મોહ – મિથ્યાત્વ ભાવ. ઐસા જો મિથ્યાત્વ ભાવ (હૈ) ઉસે શુદ્ધનય ને લૂટ લિયા, ઉસકી શોભા લૂટ લી. અપની શોભા બઢા દી. યે ગાથા ઐસી આઈ હૈ !

આબાલગોપાલ ભગવાનઆત્મા ! સભી કો સમજને જૈસા હૈ, પ્રભુ ! યહ ચીજ પંડિતાઈ કી નહીં. આહા..હા...! યાની કિ સમ્યગ્દર્શન કી પંડિતાઈ કે અલાવા દૂસરી જાનપને કી પંડિતાઈ મેં યહ ચીજ નહીં આયેગી. આહા..હા...! જાનપને કા કોઈ પરલક્ષી વિશેષ જ્ઞાન હુઆ હો આહા..હા...! (ઔર) ઉસમેં મૈંને કુછ કિયા હૈ (ઐસા માનના) મિથ્યાત્વ ભાવ હૈ. શુદ્ધનય ઇસ મિથ્યાત્વ કા નાશ કરતા હૈ. મિથ્યાત્વ મોહ કી શોભા જો એકત્વબુદ્ધિ ઔર ભેદ પર (દૃષ્ટિ થી)... આ..હા..હા...! ઉસ મિથ્યાત્વ કી શોભા કો લૂંટ લેતા હૈ, શુદ્ધનય લૂટ લેતા હૈ. ઉસકી શોભા અબ રહતી નહીં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? ભાઈ ! યે તુમ્હારે

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

સ્થાનકવાસી મેં કહાં થા ? આહા..હા...!

ઐસી ચીજ... બાપૂ ! આહા..હા...! જિસકી ધર્મ કી શુરૂઆત મેં ધર્મ કૈસે હો ? ધર્મ કહો યા શુદ્ધનય કા વિષય કહો યા સમ્યગ્દર્શન કા વિષય કહો યા સમ્યગ્દર્શન કહો.

પ્રશ્ન :– શુદ્ધનય ઔર ભૂતાર્થનય મેં ક્યા ફર્ક હૈ ?

સમાધાન :– એક હી બાત હૈ. (ફિર ભી) દો બાત હૈ. એક તો ગ્યારવીં ગાથા મેં તો ભૂતાર્થ કો શુદ્ધનય કહા ઔર ઉસી મેં ફિર તીસરે પદ (મેં) ફિર સે લિયા. '**भूदत्थमस्सिदो खलु**' અર્થાત્ ત્રિકાલી કા આશ્રય કરનેવાલી દૃષ્ટિ સમ્યગ્દર્શન હૈ. શુદ્ધનય કા આશ્રય કહો યા સમ્યગ્દર્શન કા ભૂતાર્થ આશ્રય કહો. આ..હા..હા...! યહ જ્ઞાનપ્રધાન કથન હૈ પરંતુ હૈ સમ્યગ્દર્શન કી રીત. સમજ મેં આયા ?

('સમયસાર' કી) ચૌદહવીં ગાથા હૈ વહ ભી સમ્યગ્દર્શન કી વ્યાખ્યા હૈ, ફિર ભી હૈ શુદ્ધનય કા વિષય. ચૌદહવીં (ગાથા) ! પંદ્રહવીં (ગાથા મેં) જ્ઞાન કી પ્રધાનતા કા વિષય હૈ ઔર ચૌદહવીં (ગાથા મેં) સમ્યગ્દર્શન (કા વિષય હૈ) ફિર ભી શુદ્ધનય કા કથન હૈ. ભાઈ ! '**जो पस्सदि अप्पाणं अबद्धपुट्ठं अणण्णयं णियदं। अविसेसमसंजुत्तं तं सुद्धणयं वियाणीहि।।१४।।**' ઐસા પાઠ હૈ. ભાઈ ! હૈ તો સમ્યગ્દર્શન કા વિષય. સમજ મેં આયા ? 'સમયસાર' (કી) ચૌદહવીં ગાથા હૈ. વહાં તો યહ કહા. હૈ તો સમ્યગ્દર્શન કા વિષય, પરંતુ ધ્યેય – સમ્યગ્દર્શન કા ધ્યેય દ્રવ્ય કહા. ફિર ભી વહાં ઐસા કહા કિ, જો કોઈ પ્રભુ અબદ્ધ – મુક્તસ્વરૂપ ભગવાન કા જો અનુભવ કરે, ઉસે જો દેખે વહ શુદ્ધનય હૈ. '**जो पस्सदि अप्पाणं अबद्धपुट्ठं अणण्णयं णियदं। अविसेसमसंजुत्तं तं सुद्धणयं वियाणीहि।।१४।।**' ઉસે વિશેષરૂપ સે શુદ્ધનય જાન. ચૌદહવીં (ગાથા) મેં ઐસા હૈ. હૈ અધિકાર સમ્યગ્દર્શન કા, યહ ભી હૈ તો સમ્યગ્દર્શન કા (અધિકાર), પરંતુ શુદ્ધનય સે કથન કિયા હૈ. સમજ મેં આયા ?

શુદ્ધનય હૈ વહ જ્ઞાન કા એક અવયવ હૈ. પ્રમાણ હૈ વહ સારે જ્ઞાન કા અવયવી હૈ. ઉસમેં નિશ્ચય ઔર વ્યવહાર એક અંશ કો લક્ષ મેં લેનેવાલા (અંશ હૈ). અભેદ કો લક્ષ મેં લેનેવાલી નય કો યહાં શુદ્ધનય કહતે હૈં. શુદ્ધનય મેં સ્વદ્રવ્ય પૂર્ણ હૈ, વહ લક્ષ મેં આતા હૈ ઔર પ્રમાણ મેં દ્રવ્ય ઔર પર્યાય દોનોં લક્ષ મેં આતા હૈ વહ દ્રવ્ય હૈ. અસદ્ભુત વ્યવહાર મેં અપના ઔર પર કા (દોનોં કા) જ્ઞાન હોતા હૈ. ઉસ સમય હૈ તો અપના જ્ઞાન, પરંતુ પર કા જ્ઞાન કહના વહ અસદ્ભુત વ્યવહાર હૈ. અરે..રે...!

વહ તો ગ્યારહવીં ગાથા મેં કહા ન ? સમસ્ત વ્યવહાર અભૂતાર્થ હોને સે. ટીકા હૈ ન ? ગ્યારહવીં ગાથા ! (પહલે) ચૌદહવીં (ગાથા કી બાત) કહી. ગ્યારવીં (ગાથા મેં ઐસા કહા) સર્વ વ્યવહાર અભૂતાર્થ (હૈ). સર્વ નામ ચાર (ભેદ). અધ્યાત્મ કા વ્યવહાર, હાં ! આગમ

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કા વ્યવહાર ભિન્ન હૈ. ઉસમેં નૈગમ ઔર સંગ્રહનય કો ભી કહે. યહાં તો નૈગમ (ઔર) સંગ્રહ (કી) સાત નય ભી વ્યવહાર મેં ચલી જાતી હૈં. અધ્યાત્મ મેં સાત નય વ્યવહાર મેં ચલી જાતી હૈ ઔર 'તત્ત્વાર્થસૂત્ર' કી દૃષ્ટિ સે, જ્ઞાનપ્રધાન કથન મેં સાત નય મેં ચૌથી નય (ઋજુસૂત્રનય) પર્યાય કો વિષય કરનેવાલી શુદ્ધનય પર્યાય (હૈ). પરંતુ યહાં તો દૃષ્ટિપ્રધાન કથન મેં – દ્રવ્યપ્રધાન કથન મેં તો ત્રિકાલી દ્રવ્ય જો હૈ વહ શુદ્ધનય (કા વિષય હૈ). ઉસમેં નૈગમ, સંગ્રહ (આદિ) વ્યવહાર(નય) આતી નહીં. આહા..હા...! ઐસી બાતેં !

'તત્ત્વાર્થસૂત્ર' મેં મિથ્યાત્વ, રાગ-દ્વેષ (કો) જીવ કા સ્વતત્ત્વ કહા. સ્વતત્ત્વ કહા ! 'ઉમાસ્વામી' (ને) જો 'તત્ત્વાર્થસૂત્ર' (બનાયા). દસલક્ષણી પર્વ મેં હમેશાં વાંચન મેં આતા હૈ. ઉસમેં ઐસા કહા કિ, મિથ્યાત્વ ઔર રાગ-દ્વેષ, વિકારી પર્યાય જીવ કા સ્વતત્ત્વ હૈ. જીવ કી પર્યાય જીવ મેં સ્વતત્ત્વ હૈ. આહા..હા...!

યહાં તો દૃષ્ટિપ્રધાન કથન મેં પર સે તો ભિન્ન કિયા, વિકાર સે તો ભી ભિન્ન કિયા, લેકિન ભેદ સે (ભી) ભિન્ન કિયા ! આ..હા..હા...! સમજ મેં આયા ? માર્ગ... માર્ગ... માર્ગ... બાપૂ ! આ..હા..હા...! અલૌકિક હૈ ! લોગોં કો અભી પ્રવૃત્તિ મેં લગા દિયા. દૃષ્ટિ હૈ નહીં, સમકિત (હૈ નહીં) ઔર ઉસકે બિના પડિમા લે લી, પડિમા કે અનુસાર પાલન કરના ઔર ઉસમેં અચ્છા આદર નહીં મિલે તો ખેદ હો જાયે (કિ) હમ ઇતના... ઇતના પાલન કરતે હૈં ફિર ભી સામને દેખતે નહીં, આદર કરતે નહીં ! ક્યા પાલન કરતા હૈ ? બાપૂ ! રાગ કા પાલન કરતા હૈ. સમજ મેં આયા ? આ..હા..હા...!

ચૈતન્ય કે પ્રકાશ કા નૂર પ્રભુ ! અભેદ એકરૂપ, અવિનશ્વર એકરૂપ, અખંડ એકરૂપ ! ઉસકી દૃષ્ટિ કો યહાં શુદ્ધનય કહતે હૈં. યહ શુદ્ધનય પર સે તો ભિન્ન બતાતી હૈ પરંતુ ભેદ સે ભી ભિન્ન બતાતી હૈ ! આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? સૂક્ષ્મ પડે ઇસલિયે લોગ હટ ગયે ઔર બાદ મેં તો યહાં તક કહને લગે કિ, નિશ્ચય સમ્યક્ અપને કો હૈ યા નહીં યહ માલૂમ નહીં પડે, ભગવાન જાને ! અરે... અરે...! પ્રભુ ! ક્યા કરતા હૈ તૂ ? સમજ મેં આયા ? વ્યવહાર કરો, બસ વ્યવહાર કરો (ઇસમેં લગા દિયા). આહા..હા...!

શુદ્ધનય (ને) અભેદ પર દૃષ્ટિ કી તો મોહ કી લક્ષ્મી, મિથ્યાત્વ કી શોભા લૂટ લી, નાશ કર દિયા. પર સે મુજે લાભ હોતા હૈ, દયા-દાન કી ક્રિયા સે મુજે લાભ હોતા હૈ, ઐસા મિથ્યાત્વ ભાવ શુદ્ધનય ને લૂટ લિયા, ઉસને નાશ કર દિયા. ઐસે મિથ્યાત્વ ભાવ કા નાશ કર દિયા. આહા..હા...! '**મોહ કી લક્ષ્મી**' કહા, દેખા !? મિથ્યાત્વ કી ભી શોભા હૈ ન ? હમ ઐસા કરતે હૈં... હમ ઐસા કરતે હૈં... દૂસરોં કી સેવા કરતે હૈં.

ઉસમેં તો આયા ન ? 'તદ્ગુણલબ્ધયે' (અર્થાત્) ભગવાન આપ કે ગુણોં કી સ્તુતિ કરતે

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

હુએ આપ કે ગુણ મુજે મિલે. ઉસકા અર્થ ઐસા કરતે હૈં કિ, યદિ આપ સ્તુતિ કો વિકલ્પ કહતે હો, ફિર ભી ઉનકે ગુણ મિલતે હૈં, ઐસા ઉસમેં આતા હૈ. ક્યા હૈ સ્તુતિ ? '**मोक्षमार्गस्य नेतार भेत्तारं कर्मभूभृताम्। ज्ञातारं विश्वतत्त्वानां वन्दे तद्गुणलब्धये।।**' આપ કે ગુણોં કી પ્રાપ્તિ કે લિયે મૈં સ્તુતિ કર રહા હું. તો કોઈ કહે કિ, સ્તુતિ સે લાભ નહીં હૈ, તો યે લાભ કહા ન ? ભાઈ ! ઉસમેં ઐસા નહીં કહા હૈ. વહ તો વ્યવહાર કા વચન હૈ, પ્રભુ !

ઇસકી બડી તકરાર (એક વિદ્વાન કે સાથ હુઈ થી). ઇસમેં 'तद्गुणलब्धये' કહા હૈ ઔર આપ (કહતે હો) પર સે લાભ નહીં હોતા, તો ઇસમેં તો ઐસા કહા હૈ. વે ઐસા કહતે થે. પ્રભુ... પ્રભુ...! ક્યા કરેં ? આહા..હા...! ઉનકે ગુણ કી પ્રાપ્તિ તો પર હૈ. જો ઉનકે ગુણ હૈં, વૈસે મેરે ગુણ કી મુજે પ્રાપ્તિ હો, ઐસી જિસકી દૃષ્ટિ હૈ, ઉસકી અપેક્ષા સે યહ કથન હૈ. સમજ મેં આયા ? શાસ્ત્ર કી ભાષા મેં કૌન સી અપેક્ષા હૈ ?

'અમૃતચંદ્રાચાર્ય' ઐસા કહે કિ, ઇસ શાસ્ત્ર કી ટીકા કરતે હુએ મેરી પર્યાય મેં અનાદિ કી અશુદ્ધતા હૈ, (ઉસકા નાશ હો). હૈં તો મુનિ, સમ્યક્દૃષ્ટિ અનુભવી (હૈં). પરંતુ અશુદ્ધતા કા અંશ અનાદિ કા હૈ, ગયા નહીં, જાયે તો તો કેવલ(જ્ઞાન) હો જાયે. આહા..હા...! પ્રભુ ! મેરી પર્યાય મેં કલુષિતતા હૈ. આહા..હા...! વે તો મુનિ હૈં. શુભભાવ ભી કલુષિત હૈ. આ..હા..હા..હા...! પ્રભુ ! ટીકા કરતે હુએ ઇસ કલુષિતતા કા નાશ હો. ટીકા કરના વહ તો વિકલ્પ હૈ. પાઠ તો ઐસા હૈ 'एव' શબ્દ પડા હૈ. ભાઈ ! 'एव' શબ્દ હૈ. 'ટીકા સે હી' ઐસા શબ્દ હૈ, 'ટીકા સે હી' ઐસા શબ્દ હૈ. લેકિન ઉસકા અર્થ ક્યા ? ભાઈ ! (ઐસા) શબ્દ હૈ, માલૂમ હૈ. ટીકા (મેં) 'एव' શબ્દ હૈ. ટીકા સે હી મેરી મલિનતા કા નાશ હો. ટીકા (કરને કા ભાવ) તો વિકલ્પ હૈ. આહા..હા...! પરંતુ ટીકા કે કાલ મેં મેરા જોર દ્રવ્ય પર જાતા હૈ ઉસમેં અશુદ્ધતા કા નાશ હો જાયેગા. ટીકા કરતે કરતે, કરને કે કાલ મેં મેરા જોર દ્રવ્ય પર જાયેગા. આ..હા..હા...! મેરા આશ્રય થોડા હૈ વહ વિશેષ આશ્રય હોગા. આ..હા..હા...! ઇસલિયે ઉસ અશુદ્ધતા કા નાશ હોગા. શબ્દ કે અર્થ કી ભી ક્યા પદ્ધતિ હૈ ઉસે સમજે નહીં, ભાઈ ! તકરાર કરે ! ક્યા હો ? બાપૂ ! આહા..હા...! અરે...! પ્રભુ કે તો વિરહ પડે, ભગવાન તો અભી રહે નહીં. આહા..હા...! ઉનકી કથન કી રીત સમજને કે લિયે પ્રભુ ! માન છોડ દેના પડેગા. આહા..હા...!

(યહાં કહતે હૈં) '**ઐસા જો યહ,...**' શુદ્ધનય. પહલે આયા થા ન ? '**જિસને**' દૂસરે પદ મેં (આયા) '**જિસને**', તીસરે પદ મેં (કહા) '**યહ**' યહ શુદ્ધનય, ઐસે. સમજ મેં આયા ? સ્વભાવ કી ઓર કી અભેદ દૃષ્ટિ (હુઈ) વહ શુદ્ધનય (હૈ). આ..હા..હા...! યહ શુદ્ધનય '**ઉદ્ધત મોહ**

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

કી લક્ષ્મી કો (ઋદ્ધિ કો, શોભા કો) લૂટ લેનેવાલા...' (હૈ). આહા..હા...! તીન વિશેષણ શુદ્ધનય મેં લિયે. પહલે (મેં) '**જિસને**' (કહકર) પર સે ભિન્ન કિયા. (દૂસરે મેં) '**જિસને**' ભેદ સે ભિન્ન કિયા ઔર તીસરા '**યહ**' શુદ્ધનય (ઐસા કહા). આ..હા..હા...!

પૂર્ણાનંદ કે નાથ કા સમુદ્ર ભરા હૈ ભગવાન ! આહા..હા...! કલ સ્તુતિ મેં નહીં આયા થા ? વહાં તો પર્યાય કી પ્રગટતા કી વ્યાખ્યા હૈ. પરંતુ અનંત ગુણ કી પર્યાય કી પ્રગટતા હુઈ, ઇતને ગુણ પ્રગટ હુએ કિ, પ્રભુ ! અનંત મુખ કરું, એક મુખ મેં અનંતી જીભ કરું તો (ભી) પ્રભુ ! મૈં ઇન ગુણોં કી વ્યાખ્યા નહીં કર પાઉંગા ! આ..હા..હા..હા...! એક મુખ મેં અનંત મુખ ઔર એક મુખ મેં અનંત જીભ !! પ્રભુ ! ક્યા કહું ? આહા..હા...! તો ભી આપ કે ગુણ કી દશા કા વર્ણન નહીં કર પાઉંગા. જિતની દશા હૈં ઉતને હી ગુણ હૈં. પર્યાય કી જિતની નિર્મલતા પ્રગટ હુઈ હૈં ઉતને હી ગુણ હૈં. ગુણ ધ્રુવ હૈં ઔર યે પર્યાયેં પરિણમતિ હૈં. આ..હા..હા...! ઉન્હેં તો કેવલજ્ઞાન આદિ અનંત ગુણ કી જો પર્યાય પ્રગટ હુઈ હૈં ઉન્હેં કહા કિ, પ્રભુ ! આપ કે ગુણ કો ક્યા કહું ? આ..હા..હા...!

૧૫૦ મેં ઐસે આયા કિ, પ્રભુ ! આપ કે ગુણોં કા (વર્ણન કરને કે લિયે) મૈં પૂરી ધરતી કા કાગજ કરું ઔર સમુદ્ર કે પાની કી સ્યાહી કરું... આ..હા..હા..હા...! ઔર સારે તરુવર કી કલમ કરું ! એક કલમ તૂટ જાયે તો દૂસરી (કલમ), ઐસે સબ તરુવર આહા..હા...! (ઉસસે ભી) પ્રભુ ! આપ કે ગુણ લિખે નહીં જાતે !! આહા..હા...! હૈ ઉસમેં ? કહાં હૈ ? કલ કહા થા ન ? 'સ્તવનમંજરી... સ્તવનમંજરી' ! ઉસકા ૧૮૩ પન્ના ઔર ૧૫૦ (નંબર કા) પન્ના. ૧૫૦ મેં સમુદ્ર કા દૃષ્ટાંત (હૈ) ઔર ૧૮૩ મેં અનંત મુખ ઔર જીભ કા દૃષ્ટાંત (હૈ). હૈ, માલૂમ હૈ. સમજ મેં આયા ? વહ તો જબ પઢા થા તબ હી (લિખા થા). ૧૮૩ પન્ને પર લિખા હૈ (કિ) ૧૫૦ (પન્ને પર) ઐસી બાત હૈ. બારંબાર સબ કા વાંચન કહાં હોતા હૈ ? હજારોં શાસ્ત્ર (હૈં), ઉસમેં સાર સાર વહાં લિખ લિયા હો. આહા..હા...!

શુદ્ધનય ને અભેદ કા આશ્રય લિયા તો ઉસકી શોભા બઢ ગઈ ઔર મિથ્યાત્વ કી શોભા લૂટ ગઈ. શુદ્ધનય ને અભેદ કો વિષય કરનેપર અતીન્દ્રિય આનંદ કા સ્વાદ આને સે મેરી શોભા બઢ ગઈ... આ..હા..હા...! ઔર મિથ્યાત્વ કી શોભા લૂટ ગઈ. મિથ્યાત્વ દુઃખ કી દશા થી, ઐસા કહતે હૈં. મેરે શુદ્ધનય કે વિષય સે આનંદ પ્રગટ હુઆ, ઉસ આનંદ ને દુઃખ કી દશા કા નાશ કર દિયા. આ..હા..હા...! યે તો અભી સાધક કી બાત હૈ, હાં ! સમજ મેં આતા હૈ ? '**લૂટ લેનેવાલા શુદ્ધનય...**' આ..હા..હા...!

'**ઉસને...**' અબ ચૌથા બોલ આયા. '**ઉસને...**' યાની શુદ્ધનય ને '**ઉત્કટ વિવેક કે દ્વારા...**' આ..હા..હા...! (અર્થાત્) ઉત્કટ ભેદજ્ઞાન દ્વારા '**તત્ત્વ કો (આત્મસ્વરૂપ કો) વિવિક્ત કિયા હૈ.**'

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

આત્મસ્વરૂપ કો (વિવિક્ત નામ) શુદ્ધ, અકેલા ઔર અલગ કર દિયા હૈ. આહા..હા...! શ્લોક બહુત (બઢિયા હૈ) ! આ..હા..હા...! **'ઉસને...'** (યાની) શુદ્ધનય ને. મિથ્યાત્વ કા, ભ્રાંતિ કા તો નાશ કર દિયા. આ..હા..હા...! ઔર **'ઉત્કટ વિવેક કે દ્વારા...'** ઇસે પ્રગટ કિયા. ઇસકા નાશ કિયા ઔર ઇસે પ્રગટ કિયા, ઐસા કહતે હૈં.

'ઉત્કટ વિવેક કે દ્વારા...' મહા ભેદજ્ઞાન કે દ્વારા. યે વિવેક (હૈ). લૌકિક વિવેક કરતા હો તો (કહે કિ), યે મેરા વિવેકી હૈ. ધૂલ મેં ભી વહાં (વિવેક) નહીં હૈ. યે વિવેક (હૈ). જિસને **'વિવેક કે દ્વારા તત્ત્વ કો...'** ભગવાનસ્વરૂપ કો. વિવિક્ત (યાની) અલગ કર દિયા.

પહલે (એક ઓર) હટા લિયા, ઐસા કહા, ફિર ભેદ સે દૂર હુઆ, ફિર મોહલક્ષ્મી કો લૂટ લિયા. આ..હા..હા...! ફિર અપને તત્ત્વ કો પર સે (અલગ કરકે) પૂર્ણ... પૂર્ણ... પૂર્ણ... પૂર્ણ... પ્રગટ કિયા. પૂર્ણ યાની પૂર્ણ સ્વરૂપ. પર્યાય મેં પ્રગટ કિયા. પર્યાય મેં પૂર્ણતા તો કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ તબ. વહ ઇસકે બાદ કે શ્લોક મેં કહેંગે. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! અરે...! (વિવિક્ત કા અર્થ મૂલ ગ્રન્થ મેં ફૂટનોટ મેં દિયા હૈ). શુદ્ધ કિયા, અકેલા કર દિયા, અલગ કર દિયા. લો, એક શ્લોક પૌના ઘંટા ચલા ! આ..હા...! ક્યા 'અમૃતચંદ્રાચાર્યદેવ' કી કથનપદ્ધતિ !! ઓ..હો..હો...! ઉસે સ્પર્શ કરકે કામ લિયા હૈ – ઉસે સ્પર્શ કરાને કી બાત હૈ. આ..હા..હા...! અભ્યાસ નહીં હો ઇસલિયે કઠિન પડે, લેકિન માર્ગ કોઈ દૂસરા હો જાતા હૈ ? દૂસરા અસત્ રાસ્તા હો જાયે ? આહા..હા...!

અરે..રે...! જવાન લડકોં કો હાર્ટએટેક હો જાતા હૈ. બીસ-બીસ સાલ મેં, પંદ્રહ સાલ મેં ! અપને યહાં બૉર્ડિંગ મેં એક લડકા થા. બહુત સાલ પહલે (કી બાત હૈ). જવાન લડકા, હમારે પાસ આતા થા. પિસાબ કરને નીચે ઉતરા ઉતને મેં દેહ છૂટ ગયા ! આ..હા...! જવાન ! ૧૬-૧૭-૧૮ વર્ષ કી ઉમ્ર હોગી. બાપૂ ! વહ દેહ જડ હૈ, ભાઈ ! ઉસકે છૂટને કે કાલ મેં રખને પર ભી રહે નહીં. આહા..હા...! યુવાની કે કાલ મેં, વૃદ્ધત્વ કે કાલ મેં પ્રભુ ! તૂં યે (કામ) કર લે. અભી નહીં... અભી નહીં... પ્રભુ ! અભી નહીં (કહતા રહેગા) તો અભી નહીં રહેગા. આ..હા..હા...! પૈસે કી સબ વ્યવસ્થા હો જાયે, લડકે કી શાદી હો જાયે, લડકીયોં કો ઠિકાને લગા દેં, બાદ મેં કરેંગે. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :– ઐસા ભાવ તો આવે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– લેકિન ઐસા કૈસા ભાવ ? મુર્ખાઈ કા ભાવ હૈ. આહા..હા...! દેખો ન યહાં 'મોરબી' મેં ! આ..હા..હા...! મુર્દે ! હાથ મેં ઘડી ! પુલિસ કી ગાડી ઉસ પર ચલે ! ઉઠાને કહાં જાયે ? દેખને જાયે તો મુર્દે પર (ચલકર જાયે). જાંચ કરતે હૈં ન ? જિસ પર એક અગ્નિ કા તિનકા છૂ લે તો ચિલ્લાતા થા ઉસકે શરીર પર – મુર્દે પર ગાડી ચલે !

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

આહા..હા...! બાપૂ ! વહ તો પર ચીજ હૈ. વહ પર હૈ, અભી હી ભિન્ન હૈ, લેકિન ક્ષેત્રાંતર (હોને સે) ક્ષેત્ર સે ભિન્ન હો તબ ઉસે ભિન્ન દિખે. આહા..હા...! પરંતુ અભી હી ભિન્ન હૈ, ઐસે દેખ, ઐસા કહતે હૈં.

યહાં શુદ્ધનય મેં યહ કહા ન ? આહા..હા...! વહાં યુવાની યા લક્ષ્મી બાધારૂપ નહીં હોગી. ઉનસે તો તુજે ભિન્ન કિયા ન, પ્રભુ ! આહા..હા...! લક્ષ્મી, કુટુંબ, પુત્ર, પુત્રી, ભાઈ, દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર ઉન પરદ્રવ્યોં સે તો પહલે હી ધડાકે મેં દૂર કર દિયા. આહા..હા...! દૂસરે ધડાકે (મેં) ભેદ કો દૂર કર દિયા. આહા..હા...! ઔર (તીસરે ધડાકે મેં) મોહ કો લૂટનેવાલી નય જહાં અંદર મેં અનુભવ મેં આયી તો મોહ ઉત્પન્ન હુઆ હી નહીં, નાશ હો ગયા. આહા..હા...! ધ્રુવ કે આશ્રય સે શાંતિ ઔર આનંદ કી દશા જહાં ઉત્પન્ન હુઈ વહાં મિથ્યાત્વ કા વ્યય હુઆ, ઐસા કહના હૈ. ઉત્પાદ, વ્યય ઔર ધ્રુવ તીનોં સિદ્ધ કરને હૈં. સમજ મેં આયા ?

ધ્રુવ કે ધ્યેય મેં જો સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન ઔર આનંદ પ્રગટ હુઆ ઉસે ભી શુદ્ધનય કહતે હૈં. ત્રિકાલી કે વિષય કો ભી શુદ્ધનય કહતે હૈં. આતા હૈ ન ? ભાઈ ! ચૌદહવીં (ગાથા મેં) ! આત્મા કા અનુભવ શુદ્ધનય હૈ. શુદ્ધનય ભી અનુભવ હૈ. પર્યાય કા વેદન હૈ ઉસે શુદ્ધનય કહા. ચૌદહવીં ગાથા મેં આતા હૈ. પરિણમન શુદ્ધ હુઆ તબ ઉસને શુદ્ધનય કા વિષય પકડા,. તબ ઉસે નિર્મલ પરિણતિ પ્રગટ હુઈ ઉસે ભી શુદ્ધનય કહને મેં આતા હૈ. આહા..હા...!

વૈસે તો બાત હો ગઈ હૈ (કિ), શુદ્ધનય કી પૂર્ણતા કી પ્રાપ્તિ કેવલ(જ્ઞાન) મેં હોતી હૈ. વહ તો પર્યાય (હુઈ). પરંતુ આશ્રય કરના હૈ ન ? વહ પૂર્ણ આશ્રય કેવલજ્ઞાન હોતા હૈ તબ આશ્રય પૂર્ણ હો ગયા. ફિર ઉસે આશ્રય કરના રહા નહીં. ઇસલિયે શુદ્ધનય કી પૂર્ણ પ્રાપ્તિ કેવલજ્ઞાન મેં હૈ (ઐસા) ઇસ અપેક્ષા સે (કહા). બાકી, શુદ્ધનય કી પ્રાપ્તિ કા વિષય તો વર્તમાનકાલ મેં હી ઉસે હૈ. ધ્યેય હૈ વહ (વિષય હૈ). પરંતુ પર્યાય મેં પૂર્ણતા હો તબ શુદ્ધનય કી પૂર્ણતા હુઈ, ઐસા કહને મેં આયા હૈ. આહા..હા...! કિતની અપેક્ષાએં ! તીનલોક કે નાથ કી પદ્ધતિ તો દેખો ! આ..હા...!

ભેદ કો ભી જહાં ઊઠા લેને હૈં... આહા..હા...! વહાં પર મેરે, સ્ત્રી મેરી, પુત્ર મેરે, પૈસે મેરે... અરે...! પ્રભુ ! તુજે યે ક્યા હુઆ ? પાગલ હૈ, પાગલ ! મિથ્યાત્વ કા દારૂ પિયા હૈ. આહા..હા...! ઇસ શુદ્ધનય કા વિષય લેને સે ઉસે... આ..હા..હા...! મિથ્યાત્વ કા નાશ હો જાતા હૈ, લૂટ ગયા, વ્યય હો ગયા. શુદ્ધનય કા ધ્યેય પકડને સે પર્યાય મેં શુદ્ધનય કી નિર્મલતા પ્રગટ હુઈ ઔર ઇસ નિર્મલતા ને મિથ્યાત્વ કા વ્યય કિયા. આહા..હા...!

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

मंदाक्रांता छन्द।

इत्युच्छेदात्परपरिणतेः कर्तृकर्मादिभेद-
भ्रान्तिध्वंसादपि च सुचिराल्लब्धशुद्धात्मतत्त्वः।
सञ्चिन्मात्रे महसि विशदे मूर्च्छितश्चेतनोऽयं
स्थास्यत्युद्यत्सहजमहिमा सर्वदा मुक्त एव।।८।।

(હવે શુદ્ધનય વડે શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપને પ્રાપ્ત કરનાર આત્માનો મહિમા શ્લોક દ્વારા કરી, દ્રવ્યસામાન્યના વર્ણનની પૂર્ણાહુતિ કરવામાં આવે છે :)

(અર્થ :–) એ રીતે પરપરિણતિના ઉચ્છેદ દ્વારા (અર્થાત્ પરદ્રવ્યરૂપ પરિણમનના નાશ દ્વારા) તેમ જ કર્તા, કર્મ વગેરે ભેદો હોવાની જે ભ્રાંતિ તેના પણ નાશ દ્વારા આખરે જેણે શુદ્ધ આત્મતત્ત્વને ઉપલબ્ધ કર્યું છે – એવો આ આત્મા, ચૈતન્યમાત્રરૂપ વિશદ (નિર્મળ) તેજમાં લીન રહ્યો થકો, પોતાના સહજ (સ્વાભાવિક) મહિમાના પ્રકાશમાનપણે સર્વદા મુક્ત જ રહેશે.

એક ઓર ઐસા કહે કિ, ઉત્પાદ વ્યય કી અપેક્ષા રખતા નહીં, વ્યય ઉત્પાદ કી અપેક્ષા રખતા નહીં. 'પ્રવચનસાર' (કી) ૧૦૧ ગાથા. સમજ મેં આયા ? યે સ્વતંત્રતા કા ઢિંઢોરા પિટા !! યહાં ઉસે અપેક્ષિત બાત કરકે, જો ત્રિકાલી દ્રવ્ય કા આશ્રય લિયા તબ ઉસે શુદ્ધ પર્યાય પ્રગટ હુઈ. નહીં તો વહાં તો ઐસા કહા કિ, જો પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ ઉસે ધ્રુવ કા ભી આશ્રય નહીં હૈ. આહા..હા...! પર્યાય કો વ્યય કી અપેક્ષા નહીં હૈ, પર્યાય કો ધ્રુવ કી અપેક્ષા નહીં હૈ. આહા..હા...! ઇસ અપેક્ષા કા અર્થ – દ્રવ્ય પર લક્ષ જાતા હૈ, ઇતની અપેક્ષા (હૈ). ફિર ભી વહ પર્યાય વર્તમાન ષટ્કારક સે પરિણમન કરતી હુઈ ઉત્પન્ન હો, ઉસમેં પર્યાય કર્તા હૈ વહ સ્વતંત્રપને કર્તા હોકર લક્ષ કરતી હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આતા હૈ ?

'**(અબ શુદ્ધનય કે દ્વારા શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપ કો પ્રાપ્ત કરનેવાલે...)**' (અર્થાત્) પૂર્ણ પ્રાપ્ત કરનેવાલે '**(આત્મા કી મહિમા શ્લોક દ્વારા કહકર, દ્રવ્યસામાન્ય કે વર્ણન કી...)**' યહ દ્રવ્યસામાન્ય કી ઔર જીવ કી વ્યાખ્યા (ચલતી થી). અબ છઃ દ્રવ્ય કી વ્યાખ્યા કરેંગે. '**(દ્રવ્યસામાન્ય કે વર્ણન કી પૂર્ણાહુતિ કી જાતી હૈ :–)**' આઠવાં શ્લોક.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

इत्युच्छेदात्परपरिणतेः कर्तृकर्मादिभेद-
भ्रान्तिध्वंसादपि च सुचिराल्लब्धशुद्धात्मतत्त्वः।
सञ्चिन्मात्रे महसि विशदे मूर्च्छितश्चेतनोऽयं
स्थास्यत्युद्यत्सहजमहिमा सर्वदा मुक्त एव।।८।।

અબ સર્વદા મુક્ત કી વ્યાખ્યા કરતે હૈં. આહા..હા...! '**ઇસપ્રકાર..**' (યાની) પૂર્વ મેં કહા ઉસપ્રકાર. '**પરપરિણતિ કે ઉચ્છેદ સે (અર્થાત્ પરદ્રવ્યરૂપ પરિણમન કે નાશ સે)...**' આ..હા..હા...! રાગાદિ કે ભી નાશ સે. એકત્વબુદ્ધિ હુઈ – સ્વભાવ મેં એકત્વ હુઆ તો રાગ કા ભી નાશ હુઆ. આ..હા...! '**(પરદ્રવ્યરૂપ પરિણમન...)**' (યાની) રાગ – વિકાર કે નાશ સે '**તથા કર્તા, કર્મ ઇત્યાદિ ભેદોં કી ભ્રાંતિ...**' આહા..હા...! લો, '**ભેદોં કી ભ્રાંતિ**' ! ભાષા દેખો ! વસ્તુ તો અભેદ હૈ ઉસમેં તુજે ભેદ કી ભ્રાંતિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ. આહા..હા...! અભેદ કી દૃષ્ટિ મેં ભેદ દિખતા નહીં. ભેદ હૈ સહી. સમજ મેં આયા ? અભેદ કી દૃષ્ટિ મેં ભેદ દિખતા નહીં, ઇસલિયે ભેદ કો અસત્યાર્થ કહા. ભેદ નહીં હૈ, ઐસા નહીં. આહા..હા...!

યહાં તો કહતે હૈં, યે '**કર્તા, કર્મ ઇત્યાદિ ભેદોં કી ભ્રાંતિ...**' આ..હા..હા...! મૈં ભેદસ્વરૂપ હું, યે ભ્રાંતિ હૈ, (ઐસા) કહતે હૈં. આહા..હા...! રાગસ્વરૂપ હું, યે તો ભ્રાંતિ (હૈ હી) પરંતુ ભેદસ્વરૂપ હું યહ ભી એક ભ્રાંતિ હૈ. ભગવાન તો અભેદસ્વરૂપ હૈ. આહા..હા...! બાત બહુત ઊંચી ! બહુત બાત (ઊંચી) !! પરમ સત્ય કી લલકાર હૈ ! આ..હા...! '**કર્તા, કર્મ ઇત્યાદિ ભેદોં કી ભ્રાંતિ...**' આ..હા..હા..હા...! ભગવાન શુદ્ધનય કા વિષય અભેદ હૈ ઔર અભેદ વસ્તુ હૈ. વસ્તુ હી અભેદ હૈ, ઉસમેં ભેદ કી ભ્રાંતિ ! આ..હા..હા...! ઉસકે ભી નાશ સે '**અંત મેં જિસને શુદ્ધ આત્મ-તત્ત્વ કો ઉપલબ્ધ કિયા હૈ...**' અંતતઃ ઉસકા પરિણામ યે આયા કિ, જિસને શુદ્ધ આત્મ-તત્ત્વ કા અનુભવ પૂર્ણ કિયા '**ઐસા યહ આત્મા,...**' (પીછલે શ્લોક મેં) શુદ્ધનય થી, યહાં '**યહ આત્મા**' (હૈ). '**યહ આત્મા...**' (યાની) ક્યા આત્મા ? કિ, જિસને પરપરિણતિ કા ઉચ્છેદ કિયા ઔર કર્તા-કર્મ કી ભ્રાંતિ કા નાશ કિયા, ઐસા આત્મા. આહા..હા...! ઐસી બાતેં હૈં !

ભાઈ ! યે લોટરી અલગ જાત કી હૈ. દૃષ્ટિ કો અભેદ મેં લે જા, ઉસમેં જો પાક હોગા વહ અનંત જ્ઞાન પ્રગટ હોગા. આહા..હા...! પ્રભુ ! તુજે અનંત જ્ઞાન કી પ્રાપ્તિ હોગી. આહા..હા...! ઔર તુ મુક્ત હોગા. યે લોટરી હૈ તેરી ! પાંચ કરોડ ઔર દસ કરોડ મિલે, ધૂલ મેં રાખ હૈ, રાખ ! યે તો ચૈતન્ય અમૃત કા સાગર પ્રભુ ! જહાં દૃષ્ટિ દેને સે આનંદ ઊછલે, ઐસી જહાં આનંદ કી લોટરી લગે વહાં જા ન, પ્રભુ ! આ..હા..હા...!

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com or http://www.AtmaDharma.org for updates

'ભેદોં કી ભ્રાંતિ...' ભાષા હૈ ? **'कर्मादिभेदभ्रान्ति'** મૂલ પાઠ મેં હૈ. આ..હા..હા...! ક્યોંકિ અભેદ ચીજ મેં ભેદ ઊઠાના ભ્રાંતિ (હૈ). આ..હા..હા...! ભેદ દ્વારા કભી પ્રાપ્તિ હોતી નહીં.

મુમુક્ષુ :– પ્રાપ્તિ ન હો લેકિન સમજાને કે લિયે...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :– સમજાને મેં આયે વહ અલગ બાત હૈ. સમજાને મેં ભેદ દ્વારા સમજાયે ફિર ભી ઉસકા અનુસરણ કરના નહીં, વહ તો આઠવીં ગાથા મેં નહીં આયા ? 'સમયસાર' (કી) આઠવીં ગાથા ! આત્મા દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર કો પ્રાપ્ત હો વહ ભેદ સે કહા. ફિર ભી કહા કિ, હમેં ઔર તુમ્હેં ભેદ કા અનુસરણ કરના નહીં. હૈ ઉસમેં ? ટીકા હૈ ? આઠવીં ગાથા ! હૈ, સબ માલૂમ હૈ. આહા..હા...! ચાહે જિતની બુદ્ધિવાલા હો, ('કલશટીકા' મેં) પાંચવે શ્લોક મેં 'સાધિક' ઐસા શબ્દ હૈ. ચાહે જિતની બુદ્ધિવાલા હો ફિર ભી ઉસે સંક્ષેપ મેં ઇતને ભેદ સે તો સમજાયે બિના કોઈ ચારા નહીં હૈ. ભેદ આયે બિના રહતા નહીં. ફિર ભી ભેદ સે સમજાયા ઇસલિયે વહ ભેદ અનુસરણ કરનેલાયક હૈ, ઐસા નહીં. આહા..હા...! ઐસી બાતેં ! ઐસા ઉપદેશ !

'ઐસા યહ આત્મા, ચૈતન્યમાત્રરૂપ વિશદ (નિર્મલ) તેજ મેં લીન હોતા હુઆ,..' (અર્થાત્) અભેદ મેં લીન હોતા હુઆ. **'ચૈતન્યભાવરૂપ વિશદ (નિર્મલ) તેજ...'** ત્રિકાલ તેજ ! ચેતનસ્વરૂપ તેજ ! આહા..હા...! (ઉસ તેજ મેં) **'લીન હોતા હુઆ, અપની સહજ (સ્વાભાવિક) મહિમા કે પ્રકાશમાનરૂપ સે...'** અપની સ્વાભાવિક પર્યાય મેં મહિમા (કે) પ્રકાશ(માન)રૂપ સે **'સર્વદા મુક્ત હી રહેગા.'** કેવલ(જ્ઞાન) પાયા ઔર મુક્ત હુઆ તો સદા – સાદિઅનંત મુક્ત રહેગા. આ..હા..હા...! અબ વહ ફિર સે સંબંધ મેં આ સકે નહીં ઐસી ઉસકી તાકત હૈ ! આ..હા..હા...! અપ્રતિહત ભાવ બતાયા હૈ ! દ્રવ્ય કા આશ્રય લેતે લેતે તુજે પૂર્ણ કી પ્રાપ્તિ હોગી હી. આ..હા..હા...! દૂજ ઊગી તો પૂર્ણમાસ હોગા હી. વૈસે તુને પર સે ઔર ભેદ સે ભિન્ન કરકે અભેદ કા અનુભવ કિયા (તો) કેવલજ્ઞાન હોગા હી. આશ્રય કરતે... કરતે... કરતે... કરતે... (પૂર્ણ હો જાયેગા). આ..હા..હા...! હૈ ? **'મહિમા કે પ્રકાશમાનરૂપ સે સર્વદા મુક્ત હી રહેગા.'**

વિશેષ કહેંગે...

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

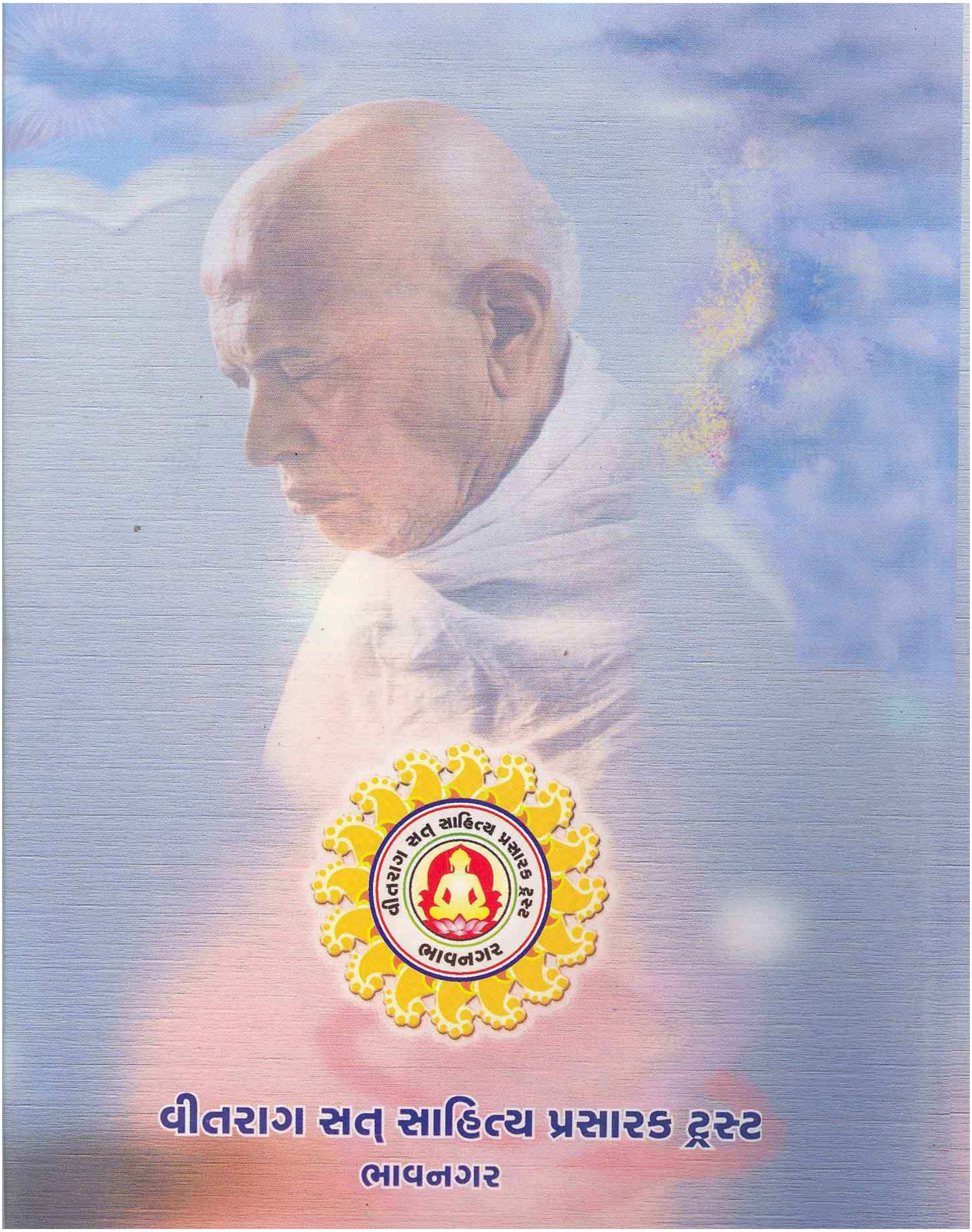
વીતરાગ સત્ સાહિત્ય પ્રસારક ટ્રસ્ટ
ભાવનગર